

**ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ**

**ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ
ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
2001**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2002
ISBN – 960-15-0827-9**

ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

Συντακτική Επιτροπή

1. Α. Ράντος, Σύμβουλος Επικρατείας.
2. Π. Νάσκου-Περράκη, Αναπληρώτρια καθηγήτρια Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Μακεδονία, Τμήμα Διεθνών Σπουδών.
3. Μ. Σταυροπούλου, Υπεύθυνη Νομικού Τμήματος της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες - Γραφείο Αθήνας.
4. Κ. Μιγγείρου, Δικηγόρος, LL.M Διεθνούς Δικαίου του Πανεπιστημίου της Στοκχόλμης, Μέλος του Τμήματος Νομικής Προστασίας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες.
5. Ν. Σιταρόπουλος, Δικηγόρος, Δ.Ν. (London, UCL), LL.M (Essex), Επιστημονικός Συνεργάτης της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.
6. Ι. Μπαμπασίκα, Δικηγόρος, Νομική Σύμβουλος Ιατρικού Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων, Μέλος της Επιτροπής Πρόληψης των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Επιμέλεια : Έρικα Καλαντζή, Δικηγόρος

<p>Κείμενα για δημοσίευση (δισκέτα και δύο δακτυλογραφημένα αντίτυπα) αποστέλλονται στη διεύθυνση: Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες Υπόψη κας Μαρίας Σταυροπούλου Ταυγέτου 23, 15452 Παλαιό Ψυχικό, τηλ. 6726462, φαξ 6726417</p>

Σύντμηση για παραπομπές: ΕΔΠΑ 2001, σελ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Αρθρογραφία	
Ύπατη Αρμοστεία των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες : Ερμηνεύοντας το άρθρο 1 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.....	19
Ύπατη Αρμοστεία των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες : Συμπληρωματικές Μορφές Προστασίας.....	53
Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου: Εγκύκλιος για τη Δικαστική και Διοικητική Απόφαση	65
Ύπατη Αρμοστεία των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες : Παρατηρήσεις ως προς την εφαρμογή του άρθρου 44 του Ν. 2910/2001 από το Διοικητικό Πρωτοδικείο	69
Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα: Γνωμοδότηση αρ. 86/2001.....	71
Σιταρόπουλος Ν. : Ζητήματα προστασίας αλλοδαπών. Οι καταδίκες της Ελλάδας για παράβαση των άρθρων 3, 5 και 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	75
Ύπατη Αρμοστεία των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες : Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και η προστασία των προσφύγων.....	113
Ύπατη Αρμοστεία των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες : Συστάσεις για τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο στα πλαίσια της εναρμόνισης της πολιτικής μεταχείρισης αιτούντων άσυλο και προσφύγων στην Ευρωπαϊκή Ένωση	161
Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού : Συμπερασματικές Παρατηρήσεις – Ελλάδα.....	185
Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου : Απόφαση για το Πρωτόκολλο για την Εφαρμογή του άρθρου 8 της Συμφωνίας Συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας για την καταπολέμηση του εγκλήματος, ιδιαίτερα της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και της λαθρομετανάστευσης	187
Νομολογία Ελληνικών Δικαστηρίων	
Έκδοση Προσφύγων	189
Έκδοση Αλλοδαπών	253
Νομολογία Διεθνών Δικαστηρίων και Οργάνων	
Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	357

Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή	
Πορίσματα του Συνηγούρου του Πολίτη	407
Ετήσια Έκθεση 2000 (Απόσπασμα)	443
Συναντήσεις – Συνέδρια – Ανακοινώσεις	
Η Διακήρυξη της Αθήνας	463
Νομοθετικές Εξελίξεις	469
Στατιστικά στοιχεία	473
Βιβλιοπαρουσίαση	477
Βιβλιογραφία	485
Διευθύνσεις Διαδικτύου Σχετικές με θέματα Προσφύγων και Μεταναστών	490
Ευρετήριο Αποφάσεων	491

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η περίοδος της μεταπολίτευσης και ειδικότερα η τελευταία εικοσαετία αποτελούν περίοδο τάχιστων αλλαγών και γενικότερα μετασχηματισμού της ελληνικής κοινωνίας, οικονομίας και πολιτείας. Χωρίς υπερβολή, η Ελλάδα του 2002 είναι, σε πολλαπλά επίπεδα μια χώρα ποιοτικά διαφορετική από την Ελλάδα του 1970. Οι δε αλλαγές που έχουν επέλθει κατά την περίοδο αυτή είναι εν πολλοίς παγιωμένες και, με την εξαίρεση δυνητικών ρήξεων παγκόσμιας εμβέλειας, όπως ένας μείζων πόλεμος ή μια οικονομική κατάρρευση, μη αναστρέψιμες.

Πιο συγκεκριμένα, στο οικονομικό επίπεδο, η Ελλάδα των αρχών του 21^{ου} αιώνα, που ανήκει στο σκληρό πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εντάσσεται στις 30 ευπορότερες οικονομίες στον κόσμο δεν έχει καμιά σχέση με την υπανάπτυκτη ή αναπτυσσόμενη Ελλάδα των δεκαετιών του 1950 και 1960. Στο πολιτικό επίπεδο, η παγίωση της δημοκρατίας που επιτεύχθηκε μεταξύ 1974 και 1981, διαμόρφωσε για πρώτη φορά στη νεότερη ιστορία της χώρας ένα πολιτικό καθεστώς, στο πλαίσιο του οποίου οι έλληνες πολίτες μπορούν να απολαμβάνουν, κατά τρόπο προϊόντος πληρέστερο, τα δικαιώματά τους και τις ελευθερίες τους. Στο διεθνές επίπεδο, η προϊούσα ένταξη της χώρας στους μηχανισμούς και τη δυναμική της ενωμένης Ευρώπης οδήγησε την Ελλάδα στον εσωτερικό πυρήνα του διεθνούς συστήματος. (Μόνη εξαίρεση στη διαπίστωση αυτή αποτελεί η μη συμμετοχή της χώρας στην ομάδα κρατών γνωστή έως πρόσφατα ως G7 και τώρα, μετά την προσθήκη της Ρωσίας, ως G8, στην οποία λόγω μεγέθους της οικονομίας της, δεν μπορεί εκ προοιμίου να ενταχθεί η Ελλάδα). Στο επίπεδο γενεών, η γενιά των Ελλήνων που γεννήθηκε το 1974 αποτελεί την πρώτη γενεά στη νεότερη ιστορία της Ελλάδας που ενηλικιώθηκε και εξακολουθεί να ζει απαλλαγμένη από συλλογικές μνήμες ταυτισμένες με τραυματικές εμπειρίες άρρηκτα συνδεδεμένες με παγκόσμιους ή εμφύλιους πολέμους, εμφύλιες διαιρέσεις, πραξικοπήματα, δικτατορίες ή μείζονες οικονομικές κρίσεις.

Τέλος, στο κοινωνικό επίπεδο, η εξαιρετικά υψηλή εθνική, γλωσσική, θρησκευτική και γενικότερα πολιτισμική ομοιογένεια, που από την εποχή του Μεσοπολέμου αποτέλεσε κρίσιμο συστατικό χαρακτηριστικό της ελληνικής κοινωνίας υποκαταστάθηκε, κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαπενταετίας και ιδιαίτερα μετά το 1990, από μια ταχύτατα μετασχηματιζόμενη κοινωνία, κύριο χαρακτηριστικό της οποίας είναι η προϊούσα πολιτισμική διαφοροποίηση, στο βαθμό που ένα ποσοστό του πληθυσμού που προσεγγίζει το 9% αποτελείται από αλλοδαπούς, αλλόδοξους, των οποίων η μητρική γλώσσα δεν είναι τα ελληνικά. Η ποιοτική αυτή αλλαγή, η οποία,

καθ' ότι σωρευτική ίσως είναι και η σημαντικότερη, γίνεται ακόμη πιο εμφανής από το γεγονός ότι, για πρώτη φορά στη νεότερη ιστορία της, η Ελλάδα έπαυσε να είναι χώρα εξαγωγής και έγινε χώρα εισαγωγής ανθρώπινου δυναμικού.

Ταυτόχρονα, η πολιτισμική διαφοροποίηση που δημιούργησε αυτή η νέου τύπου μετανάστευση (για την οποία σημειώνω ότι η ελληνική γλώσσα δεν έχει ακόμη αναδείξει όρο ικανό να αποδώσει τη διάκριση «emigration – immigration») διαμόρφωσε προϋποθέσεις για την αυξημένη ευαισθητοποίηση της ελληνικής κοινωνίας σε θέματα που αφορούν στην ετερότητα και στην ανάγκη προάσπισης του δικαιώματος του διαφέρειν, τόσο ατόμων όσο και μειονοτήτων, με την έννοια των πολιτισμικά διακριτών ομάδων.

Οι πιέσεις για τη σταδιακή προσαρμογή της ελληνικής πραγματικότητας στις νέες συνθήκες που σωρευτικά διαμόρφωσαν αυτές οι ποιοτικές και, κατά την άποψη μου, μη αναστρέψιμες δομικές αλλαγές αποτέλεσαν φυσική συνέπεια αυτών των εξελίξεων. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, μια σειρά θεσμών εστιασμένων στην κατοχύρωση του δικαιώματος των διαφέρειν και στην προάσπιση των ελευθεριών των ολιγότερο ισχυρών στην υπό διαμόρφωση νέα ελληνική κοινωνία έκανε αισθητή την παρουσία της. Η ίδρυση και πιο πρόσφατα η συνταγματική κατοχύρωση ανεξάρτητων αρχών, όπως η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και ο Συνήγορος του Πολίτη, καθώς και η δημιουργία της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που λειτουργεί συμβουλευτικά παρά το πρωθυπουργό, αποτελούν ενδεικτικά παραδείγματα τέτοιων θεσμών. Προς την αυτή κατεύθυνση λειτούργησε και η εμφάνιση και δραστηριοποίηση οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, με κύρια παραδείγματα την Κίνηση Πολιτών, τον Όμιλο για τον Εκσυγχρονισμό της Ελληνικής Κοινωνίας (Ο-ΕΕΚ), την Ένωση Πολιτών για την Παρέμβαση, την Ένωση Ενεργών Πολιτών, την Πολιτεία και άλλες.

Οι εξελίξεις αυτές και ο νέος πολιτισμικός περίγυρος που αυτές διαμορφώνουν λειτούργησαν ως πρόσφορο έδαφος για την περαιτέρω δραστηριοποίηση της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και την επανεννοιλότητα του παραδοσιακού χώρου της άμεσης αρμοδιότητάς της, με τρόπο τέτοιο που θα επιτρέψει την ένταξη στις δραστηριότητές της της έκδοσης επιστημονικών δημοσιευμάτων, όπως ο ανά χείρας τέταρτος τόμος της Επετηρίδας Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών. Τόσο ως εργαλείο έρευνας όσο και γενικότερα ως πηγή πληροφόρησης για τη διαμορφούμενη νομολογία που αφορά σε ζητήματα σχετικά με τους αλλοδαπούς και τους πρόσφυγες, η Επετηρίδα αποτελεί αδιαμφισβήτητο πευστήρι της νέας πραγματικότητας που ο σύντομος αυτός πρόλογος επιχειρεί να αναδείξει και να περιγράψει.

Ο Συνήγορος του Πολίτη αισθάνεται ιδιαίτερη ικανοποίηση, που οι επιμελητές του τόμου έκριναν ότι τα πορίσματα και οι γενικότερες επισημάνσεις της Αρχής για τα θέματα αυτά αποτελούν υλικό αρκούντως χρήσιμο ώστε να δικαιολογεί την ένταξή τους σε αυτόν. Με τη σειρά της, η ένταξη αυτή αναδεικνύει κατά τρόπο σαφή αφενός τη λογική της συμπληρωματικότητας που διέπει τις σχέσεις της Ανεξάρτητης αυτής Αρχής με τη δικαστική εξουσία και αφετέρου την αύξουσα πυκνότητα που χαρακτηρίζει το αναδυόμενο θεσμικό πλέγμα, στόχος του οποίου είναι η διαμόρφωση και η εμπέδωση συνθηκών ικανών να διευκολύνουν την προάσπιση των δικαιωμάτων των αλλοδαπών και των προσφύγων και γενικότερα του δικαιώματος του διαφέρειν στο πλαίσιο ενός προϊόντος ενισχυμένου κράτους δικαίου και να συμβάλουν στην ισόρροπη ανάπτυξη των θεσμικών εκφάνσεων της αρχής της ισότητας και της αρχής της ελευθερίας, και κατ' επέκταση, στην αναβάθμιση της ποιότητας της δημοκρατίας μας. Με τη σειρά της, μια τέτοια εξέλιξη θα καταστήσει δυνατή και την **πολιτισμική προσαρμογή** της ελληνικής κοινωνίας στις μεγάλες ποιοτικές αλλαγές των τελευταίων δεκαετιών, θα λειτουργήσει ως καταλύτης για την τελεσίδικη παγίωσή τους και θα σηματοδοτήσει την ολοκλήρωση ενός ακόμη σταδίου στην παρατεταμένη και δύσκολη μετάβαση της κοινωνίας μας προς τη νεότερικότητα.

Καθηγητής Νικηφόρος Διαμαντούρος
Συνήγορος του Πολίτη

Σεπτέμβριος 2002

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου στη Νέα Υόρκη, η οποία αποδίδεται σε αλλοδαπούς ο σεβασμός των δικαιωμάτων των προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των μεταναστών αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση για τους δικηγόρους, τους δικαστές, το νομοθέτη και τις ανθρωπιστικές οργανώσεις. Έκτοτε, τα κράτη ενίσχυσαν τα μέτρα καταπολέμησης της τρομοκρατικής βίας, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστευτικών ελέγχων και αναπόφευκτα επλήγησαν τα δικαιώματα των προσφύγων και των μεταναστών.

Το 2001 σηματοδεύτηκε σε επίπεδο εθνικής νομοθεσίας με την τροποποίηση του μεταναστευτικού πλαισίου το οποίο πλέον καθορίζεται με το Ν. 2910/2001. Τα θέματα των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο παραμένουν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και συνεχίζουν να ρυθμίζονται με την υφιστάμενη νομοθεσία. Ο νέος νόμος υιοθετεί ευνοϊκότερους όρους για την πολιτογράφηση των αναγνωρισμένων προσφύγων (για την οποία απαιτείται πενταετής αντί της προηγούμενης ρύθμισης της δεκαετούς παραμονής στη χώρα) αλλά από την άλλη θίγει κυρίως το δικαίωμα – ικανότητα των προσφύγων και των ανιθαγενών να ζητούν την πολιτογράφηση αφού πλέον για την εξέταση της αίτησής τους για κτήση της ελληνικής ιθαγένειας υποχρεούνται να καταβάλουν το δυσβάσταχτο ομολογουμένως παράβολο των 500.000 δρχ.

Στον τομέα των εργασιακών σχέσεων οι νέες διατάξεις είναι προοδευτικότερες σε σχέση με το προισχύσαν καθεστώς του Ν. 1975/1991, αφού πλέον αναγνωρίζεται ρητά η ισότητα των ασφαλιστικών δικαιωμάτων ημεδαπών και αλλοδαπών και δεν υποχρεούται ο αλλοδαπός – μετανάστης να ζητά την έγκριση του κράτους προκειμένου να αλλάξει εργοδότη. Όσον αφορά στη διοικητική κράτηση η νέα νομοθεσία εναρμονίζεται με τα διεθνή πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο μέτρο που ορίζει ότι δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τρεις μήνες ειδικά όταν η απέλαση καθίσταται ανέφικτη. Η ρύθμιση αυτή βελτιώνει τις συνθήκες υποδοχής στην Ελλάδα κυρίως των ιρακινών και αφγανών αιτούντων άσυλο, των οποίων η επιστροφή στη χώρα καταγωγής είναι ανέφικτη, αφού σε βάρος του Ιράκ ισχύει ακόμα διεθνής αποκλεισμός ενώ είναι πρόωρη κάθε σκέψη ακόμα και για εθελοντικό επαναπατρισμό των αφγανών προσφύγων. Οι αποφάσεις Peers και Dougoz του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, με τις οποίες η Ελλάδα καταδικάστηκε για παραβίαση του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων λόγω των συνθηκών διαβίωσης στα σωφρονιστικά ιδρύματα και στα κρατητήρια αντίστοιχα φαίνεται ότι

άσκησαν μεταξύ άλλων ισχυρή πίεση στον Έλληνα νομοθέτη, ο οποίος θεσμοθέτησε τη δυνατότητα των ενδιαφερομένων αλλοδαπών να προσβάλουν τη νομιμότητα της κράτησης με αντιρρήσεις ενώπιον της διοικητικής δικαιοσύνης¹.

Θετική εξέλιξη αποτελεί επίσης ο καθορισμός των αδικημάτων των οποίων η τελεσίδικη καταδίκη παρέχει στη διοίκηση τη δυνατότητα να διατάξει την απέλαση από τη χώρα. Δημιουργείται η ελπίδα της εκλογίκευσης των διαταγών απέλασης ώστε να μην απομακρύνονται από τη χώρα αλλοδαποί που καταδικάστηκαν για παράδειγμα για τροχαίες παραβάσεις ή για άλλα αδικήματα ήσσονος σημασίας. Η μεταβίβαση της αρμοδιότητας των μεταναστευτικών θεμάτων στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης καθώς και η εξέταση της προσφυγής κατά της απέλασης από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας αποδείχθηκε, τουλάχιστον στο πρώτο στάδιο εφαρμογής του νόμου σημαντική για τη δημιουργία κλίματος επιείκειας, όπου πραγματικά άξιζε, στην αντιμετώπιση των αλλοδαπών.

Σε επίπεδο πρακτικής όσον αφορά στα ζητήματα των αιτούντων άσυλο και της υποδοχής τους απαιτούνται βελτιώσεις. Προβλήματα συνεχίζουν να υπάρχουν στην πραγματική δυνατότητα των αιτούντων άσυλο να έχουν πρόσβαση στη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα καθώς και στην έκδοση απορριπτικών αποφάσεων, κυρίως στο πρώτο βαθμό της διαδικασίας εξέτασης των αιτημάτων ασύλου, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σημαντικές καθυστερήσεις στην έκδοση των οριστικών αποφάσεων λόγω φόρτου εργασίας της Δευτεροβάθμιας Επιτροπής του Π.Δ. 61/1999².

Αλλά και οι συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα πρέπει να βελτιωθούν. Απέχουν από τα διεθνή πρότυπα και δεν είναι εναρμονισμένες με τα οριζόμενα στα διεθνή κείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων την πλειοψηφία των οποίων έχει κυρώσει η Ελλάδα. Θετικές είναι οι πρωτοβουλίες που ανέλαβε το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας στα σχετικά θέματα, αλλά απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες.

Στη φετινή έκδοση της Επετηρίδας Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών περιλαμβάνονται άρθρα για τον ερμηνεία του ορισμού του πρόσφυγα, την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για την προστασία των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων και εγκύκλιοι του Αρείου Πάγου και της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων με

¹ Και οι δύο υποθέσεις αναλύονται στο άρθρο του Ν. Σιταρόπουλου που περιλαμβάνεται στην παρούσα έκδοση.

² Στην παρούσα έκδοση περιλαμβάνονται οι συστάσεις της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων.

τις οποίες εξασφαλίζεται η δίκαιη μεταχείριση των μεταναστών, αποφάσεις των ελληνικών δικαστηρίων σε θέματα έκδοσης προσφύγων ή έκδοσης που ζητήθηκε για πολιτικούς λόγους κατά την κρίση των δικαστηρίων ή των εκζητούμενων, αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που αφορούν στα θέματα του ασύλου, της προστασίας της οικογένειας, της ελευθερίας της έκφρασης και του δικαιώματα σε δίκαιη δίκη. Τέλος, παρατίθενται οι σημαντικότερες, από πλευράς σημασίας, υποθέσεις που χειρίστηκε ο Συνήγορος του Πολίτη και αφορούν κυρίως το καθεστώς παραμονής στην Ελλάδα με την εφαρμογή του Ν. 2910/2001 των συζύγων των κοινοτικών υπηκόων που είναι υπήκοοι τρίτων κρατών, τα αποτελέσματα αυτοψίας που διενήργησε η ανεξάρτητη αυτή αρχή σε κέντρα κράτησης των αιτούντων άσυλο (Κως).

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω από τη θέση αυτή τη Συντακτική Επιτροπή, την υπεύθυνη της παρούσας έκδοσης κυρία Έρικα Καλαντζή, την καθηγήτρια Παρούλα Περράκη για την πολύτιμη συμβολή της στην επιμέλεια της παρούσας έκδοσης καθώς και την κυρία Καλλιόπη Στεφανάκη, μέλος επιστημονικού προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη για τη συνεργασία της με το Γραφείο μας και την αξιόλογη δουλειά της σε ζητήματα που αφορούν στην προστασία και στο σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου προσφύγων και μεταναστών.

Florinda Rojas Rodriguez
Αντιπρόσωπος του Γραφείου
της Υπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα

ΕΡΜΗΝΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ 1951 ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ¹

I. Εισαγωγή

1. Ο άμεσος στόχος του παρόντος ερμηνευτικού σημειώματος είναι η ανάλυση των σύγχρονων θεμάτων που ανακύπτουν κατά την ερμηνεία του άρθρου 1 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, λαμβάνοντας υπόψη τις πρόσφατες ακαδημαϊκές και νομολογιακές εξελίξεις. Ελπίζουμε ότι το περιεχόμενό του θα είναι χρήσιμο σε διάφορες περιπτώσεις και όχι μόνον στις πρόσφατες προσπάθειες που καταβάλλονται στην Ευρώπη για την εναρμόνιση της έννοιας του πρόσφυγα. **Το Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα²** παρέχει τις βασικές κατευθυντήριες αρχές του Γραφείου για την ερμηνεία του ορισμού του πρόσφυγα και αποτελεί χρήσιμο εργαλείο αναφοράς αφού αποτυπώνει τις απόψεις του στα σχετικά ερμηνευτικά ζητήματα. Το παρόν σημείωμα υπογραμμίζει σημεία – κλειδιά του Εγχειριδίου και επιπλέον αναλύει άλλα σημαντικά ζητήματα του προσφυγικού δικαίου που ανέκυψαν μετά την έκδοσή του. Κάποια από τα θέματα αυτά θα εξεταστούν σε τέσσερις στρογγυλές τράπεζες που θα λάβουν χώρα στη Γενεύη στα πλαίσια των Παγκόσμιων Διαβουλεύσεων για τη Διεθνή Προστασία, τις οποίες διοργανώνει η Ύπατη Αρμοστεία. Τα αποτελέσματά τους θα διευκολύνουν στη διευκρίνιση ή στην περαιτέρω ανάπτυξη των απόψεων της Ύπατης

¹ Κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ν.δ. 3989.1959, ΦΕΚ 201, τ. Α΄.

² Εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1979 από την πρώην Διεύθυνση της Διεθνούς Προστασίας του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας, το οποίο ανταποκρίθηκε σε σχετικό αίτημα της Εκτελεστικής Επιτροπής. Σκοπός ήταν η διευκόλυνση των κυβερνήσεων με την παροχή κατευθυντήριων οδηγιών για την ερμηνεία του άρθρου 1 Α της Σύμβασης του 1951. Το Εγχειρίδιο αποτυπώνει την 25ετή γνώση και εμπειρία του Γραφείου στα ζητήματα των προϋποθέσεων και των κριτηρίων εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα. Επιπλέον αναφέρει την πρακτική τόσο του Γραφείου όσο και των κρατών, τις ανταλλαγές απόψεων μεταξύ του Γραφείου και των κρατών μερών στη Σύμβαση του 1951. Επανεκδόθηκε το 1992 καθώς δεν έχει παύσει να αποτελεί ένα χρήσιμο βοήθημα για τους κυβερνητικούς αξιωματούχους, το προσωπικό της Ύπατης Αρμοστείας και τα δικαστήρια που ασχολούνται με τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα. *Το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας στην Αθήνα επανέκδωσε το Εγχειρίδιο το 2000 ενσωματώνοντας την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία του δικαίου των προσφύγων. Η ελληνική έκδοση διατίθεται δωρεάν από το Γραφείο.*

Αρμοστείας, των κυβερνήσεων και άλλων παραγόντων που εμπλέκονται στα προσφυγικά ζητήματα.

II. Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

A. Ανάλυση βασισμένη στις Αρχές των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

2. Σύμφωνα με το άρθρο 31 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, μια συνθήκη, όπως είναι αυτή του 1951 πρέπει να ερμηνεύεται με «καλή πίστη σύμφωνα με τη συνήθη έννοια που δίδεται στους όρους που περιλαμβάνει η συνθήκη στο σύνολό της και υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της»¹. Η Σύμβαση της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών διευκρινίζει ότι στο «σύνολο της συνθήκης» περιλαμβάνεται *μεταξύ άλλων* το προοίμιο, ως πηγή του αντικειμένου και του σκοπού της.

3. Η συνήθης έννοια των στοιχείων του ορισμού του Άρθρου 1 είναι συχνά σαφής από τη διατύπωση τους και αυτή πρέπει να τους αποδίδεται. Όπου είναι αναγκαίο να ερμηνευθούν οι έννοιες των όρων της Σύμβασης του 1951 σύμφωνα με το αντικείμενο και το σκοπό της, το προοίμιο παρέχει σημαντική βοήθεια. Μια προσεκτική ανάγνωση του προοιμίου οδηγεί στο συμπέρασμα ότι αντικείμενο και σκοπός της Σύμβασης είναι η διασφάλιση της προστασίας των ιδιαίτερων δικαιωμάτων των προσφύγων, η ενθάρρυνση της διεθνούς συνεργασίας σε αυτόν τον τομέα, και με τη συνδρομή μεταξύ άλλων της Υπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες καθώς και η αντιμετώπιση του προσφυγικού προβλήματος με τρόπο τέτοιο ώστε να μην αποτελεί πηγή έντασης στις σχέσεις των κρατών.

4. Το προοίμιο διατυπώνεται σε έντονη «γλώσσα ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Η πρώτη παράγραφος επιβεβαιώνει την βούληση της διεθνούς κοινότητας για σεβασμό της αρχής σύμφωνα με την οποία όλοι οι άνθρωποι πρέπει να απολαμβάνουν χωρίς καμία διάκριση τις θεμελιώδεις ελευθερίες και δικαιώματα, όπως αποτυπώνονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η δεύτερη αναφέρεται στο ζωηρό ενδιαφέρον του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για το προσφυγικό ζήτημα και στις προσπάθειές του να τους εξασφαλίσει στους πρόσφυγες την ευρύτερη δυνατή άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών τους. Αυτές οι αρχές, ενδεικτικές του σκοπού των συντακτών της Σύμβασης να ενσωματώσουν τις αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον εντοπισμό και στη μεταχείριση των προσφύγων, συμβάλλουν απο-

¹ Το άρθρο 31 (1) της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών ρυθμίζει το καθεστώς του διεθνούς εθμικού δικαίου.

φασιστικά στην ερμηνεία της Σύμβασης του 1951, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών.

5. Οι πρόσφυγες δικαιούνται διεθνή προστασία ακριβώς επειδή απειλούνται τα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Η πλέον θεμελιώδης προστασία που δικαιούται κάθε πρόσφυγας είναι η προστασία από την επαναπροώθηση σε έδαφος όπου η ζωή του ή η ελευθερία του απειλούνται για τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση. Η μη επαναπροώθηση διασφαλίζεται μεταξύ άλλων από το Άρθρο 33 της Σύμβασης¹. Αυτή η προστασία και η προστασία άλλων δικαιωμάτων που αποτυπώνονται στη Σύμβαση του 1951 αποτελούν το σκοπό του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Οι αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όχι μόνο για τους προαναφερόμενους λόγους, πρέπει να διέπουν την ερμηνεία του καθορισμού του δικαιούχου της προστασίας. Έτσι, η φυσική αλληλο - συμπληρωματικότητα της προστασίας των προσφύγων και του διεθνούς συστήματος προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου έχει εκφρασθεί και αποτελέσει αντικείμενο ανάλυσης σε αρκετά κείμενα της Ύπατης Αρμοστείας και στα Πορίσματα της Εκτελεστικής Επιτροπής².

¹ Η αρχή της μη επαναπροώθησης έχει επίσης κωδικοποιηθεί ρητά ή ερμηνευτικά στο Άρθρο 3 της Σύμβασης του ΟΗΕ του 1984 κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης (που έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 1782/1988, ΦΕΚ 118, τ. Α'), στο Άρθρο 7 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (που έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 2462/1997, ΦΕΚ 25, τ. Α') και στο Άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (που έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το ν.δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α' καθώς και με το Ν. 2400/1996 ΦΕΚ 96, τ. Α'). Πολλές αρχές θεωρούν ότι πρόκειται για κανόνα του διεθνούς εθιμικού δικαίου. Τη θέση αυτή έχουν επίσης τα Πορίσματα υπ' αριθμ. 25 (β) [β] *Επαναβεβαίωσε* την σημασία των βασικών αρχών της διεθνούς προστασίας και ειδικότερα της αρχής της μη επαναπροώθησης που έχει αποκτήσει σταδιακά χαρακτήρα επιτακτικού κανόνα διεθνούς δικαίου], και 79 (ι) [ι) *Επιβεβαιώνει* την θεμελιώδη σημασία του σεβασμού της αρχής της μη επαναπροώθησης, που απαγορεύει την απέλαση και την επιστροφή των προσφύγων, με οποιοδήποτε τρόπο, στα σύνορα εδαφών όπου η ζωή τους ή η ελευθερία τους απειλούνται λόγω της φυλής, της θρησκείας, της εθνικότητάς τους, της συμμετοχής τους σε κοινωνική ομάδα ή λόγω των πολιτικών τους πεποιθήσεων, ανεξάρτητα από την αναγνώρισή του καθεστώτος του πρόσφυγα στο πρόσωπό τους, ή προσώπων που για σοβαρούς λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύουν να υποβληθούν σε βασανιστήρια, κατά τα οριζόμενα στην Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας,] της Εκτελεστικής Επιτροπής και το Άρθρο 2 της Διακήρυξης που υιοθετήθηκε στην Τέταρτη Διάσκεψη των Αράβων Εμπειρογνομόνων για θέματα Ασύλου και Προσφυγικού Δικαίου, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Κάιρο το Νοέμβριο του 1992.

² Βλέπε Σημείωμα για τη Διεθνή Προστασία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες «High Commissioner's Note on International Protection for 1998

6. Στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, η αλληλεπίδραση ανάμεσα στις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τη διεθνή προστασία των προσφύγων έχει ήδη αναγνωριστεί στο έργο της Ad Hoc Επιτροπής Εμπειρογνομόνων για τη Νομική Φύση του Εδαφικού Ασύλου, των Προσφύγων και των Ανιθαγενών του Συμβουλίου της Ευρώπης (CAHAR¹), της Επιτροπής Υπουργών, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (πρώην Επιτροπής) των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου² καθώς και της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης όπως επίσης και σε και άλλες δραστηριότητες του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το συσχετισμό αυτόν προσυπέγραψαν ρητά οι Αρχηγοί των Κρατών και οι Κυβερνήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συνήλθαν στη Διάσκεψη του Τάμπερε τον Οκτώβριο του 1999. Τα Πορίσματα της Προεδρίας επαναβεβαιώνουν την πλήρη δέσμευση της Ένωσης στις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση του 1951 και άλλα σχετικά κείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων³ και τη σημασία του απόλυτου σεβασμού του δικαιώματος κάθε ανθρώπου που καταδιώκεται να ζητά και να του παρέχεται άσυλο⁴ σε άλλες χώρες. Στα ίδια Πορίσματα οι συμμετέχοντες συμφώνησαν να εργαστούν προς την κατεύθυνση της δημιουργίας ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, βασισμένου στην πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης του 1951 διασφαλίζοντας έτσι ότι κανείς δεν «θα αποστέλλεται στη δίωξη»⁵.

B. Μια συνολική και ενιαία ανάλυση

7. Το Άρθρο 1 του ορισμού μπορεί, και για λόγους ανάλυσης πρέπει, να εξεταστεί διασπασμένο στα συστατικά του στοιχεία. Όμως, αποτε-

(A/AC.96/898) καθώς και το Πορίσματα No. 80 (ε), 81 (ι), 82 (δ) (vi) και 85 (στ) έως (μ).

¹ Από τη δεκαετία του 1970 η Επιτροπή αυτή προτείνει στην Επιτροπή Υπουργών την υιοθέτηση σημαντικών συστάσεων για την προστασία των προσφύγων. Οι συστάσεις της στηρίζονται στην ανάλυση του δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

² Σημαντικές αποφάσεις που αφορούν υποθέσεις προσφύγων είναι μεταξύ άλλων οι ακόλουθες: Cruz Varas κατά Σουηδίας, Vilvarajah κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Ahmed κατά Αυστρίας. Δημοσιευμένες στην ελληνική στην ετήσια έκδοση «Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998, σελ. 234, 238, 254 και 261 αντίστοιχα. Επίσης, HLR κατά Γαλλίας, 29 Απριλίου 1997 σε Reports 1997-III, (1998) 26, E.H.R.R. 29, D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 2 Μαΐου 1997, Reports 1997 – III, (1997) 24 E.H.R.R., 423, Jabari κατά Τουρκίας, 11.7.2000, Αίτηση No. 40035/98.

³ «Towards a Union of Freedom, Security and Justice: The Tampere Milestones», Presidency Conclusions, Tampere European Council, 15/16.10.1999, παράγραφος 4.

⁴ Ibid., παράγραφος 13.

⁵ Ibid.

λεί ένα ενιαίο κείμενο. Η άποψη αυτή έχει αναγνωριστεί και εκφραστεί με διάφορους τρόπους¹. Το σημείο – κλειδί για το χαρακτηρισμό ενός ατόμου ως πρόσφυγα είναι ο κίνδυνος δίωξης που εκφράζει για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση².

8. Κατά την εφαρμογή των κριτηρίων του Άρθρου 1 στις εξατομικευμένες διαδικασίες εξέτασης των αιτημάτων ασύλου, οι υπεύθυνοι να αποφασίσουν υποχρεούνται να διερευνήσουν και να αξιολογήσουν όλα τα στοιχεία της υπόθεσης³. Χρειάζεται να διαμορφώσουν μια πλήρη εικόνα της προσωπικότητας του αιτούντα άσυλο, του υποβάθρου του και των προσωπικών του εμπειριών⁴ και παράλληλα να αναλύσουν, έχοντας γνώ-

¹ Την άποψη αυτή ενστερνίζεται η πρόσφατη απόφαση Horvath κατά Υπουργού Εσωτερικών, που εκδόθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου στις 6.7.2000. Αρκετοί δικαστές επιβεβαίωσαν τον ενιαίο χαρακτήρα της διάταξης που ορίζει την έννοια του πρόσφυγα. Ειδικότερα, ο λόρδος Lloyd Berwick εξέφρασε την άποψη ότι «τελικά τίθεται μόνον ένα ερώτημα, κυρίως εάν ο αιτών άσυλο πληροί τις προϋποθέσεις του ορισμού του πρόσφυγα, όπως αποτυπώνονται στο Άρθρο 1 Α (2) της Σύμβασης». Στο ίδιο πνεύμα ο λόρδος Clyde επιχειρηματολογεί «κατά της υπέρμετρα λεπτομερειακής ανάλυσης των συστατικών του καθεστώτος του πρόσφυγα στοιχείων», η οποία «μπορεί να αποσπά και να εκτρέπει την προσοχή από τον ουσιαστικό σκοπό που πρέπει να επιτευχθεί». Βλέπε επίσης απόφαση του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της Αυστραλίας: Kuldip Ram v. Minister for Immigration and Ethnic Affairs and the Refugee Review Tribunal, 27.6.1995, No. SG 17/1995, Fed No. 433/1995 Immigration (1995) 130 ALR 314, και ειδικότερα τη σκέψη 12.

² Βλ. Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας στην Αθήνα, Γ΄ έκδοση, Αθήνα 2000, παράγραφος 37, σελ. 14. Βλέπε επίσης : Goodwin-Gill, *The Refugee in International Law* (2nd edition), Clarendon Press, Oxford, 1996, 41.

³ Στην υπόθεση Horvath ο λόρδος Clyde υπογραμμίζει την άποψη που εξέφρασε στην υπόθεση Ravichadran κατά του Υπουργού Εσωτερικών ο Simon Brown: «το ερώτημα εάν κάποιος κινδυνεύει να διωχθεί για τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση απαντάται λαμβάνοντας υπόψη όλα τα σχετικά στοιχεία της υπόθεσης που τίθενται υπόψη των αρχών». Βλέπε επίσης Goodwin-Gill σε 41.

⁴ Κοινή θέση της 4^{ης} Μαρτίου 1996 που καθόρισε το Συμβούλιο βάσει του άρθρου Κ.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με την εναρμονισμένη εφαρμογή του ορισμού του «πρόσφυγα» κατά την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης της Γενεύης της 28^{ης} Ιουλίου 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων ... «2. Ατομικός ή συλλογικός προσδιορισμός της ιδιότητας του πρόσφυγα : Κάθε αίτηση παροχής ασύλου εξετάζεται με βάση τα γεγονότα και τις περιστάσεις που προβάλλονται σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση και αφού ληφθεί υπόψη η αντικειμενική κατάσταση στη χώρα καταγωγής. Στην πράξη, είναι δυνατόν να είναι εκτεθειμένη σε διώξεις μια ομάδα πληθυσμού. Και στις περιπτώσεις αυτές οι αιτήσεις εξετάζονται ατομικά, αν και είναι δυνατόν, σε ειδικές περιπτώσεις, να προσδιορισθεί απλώς ότι ο ενδιαφερόμενος ανήκει στη συγκεκριμένη ομάδα».

ση των σύγχρονων γεγονότων, όλα τα σχετικά αντικειμενικά στοιχεία που αφορούν την κατάσταση στη χώρα καταγωγής του αιτούντα άσυλο¹.

9. Υπενθυμίζεται σε αυτό το πλαίσιο ότι, όπως αναφέρεται στο Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας, κανείς δεν «γίνεται» πρόσφυγας λόγω της αναγνώρισής του, αλλά αναγνωρίζεται επειδή είναι πρόσφυγας². Άρα, η προσφυγική ιδιότητα δεν αναιρείται όταν δεν πληρούνται κάποιες τυπικές και τεχνικές προϋποθέσεις, όπως είναι για παράδειγμα οι χρονικοί περιορισμοί της Σύμβασης.

Γ. Το βάρος και τα κριτήρια της απόδειξης

10. Καθορίζοντας το καθεστώς του πρόσφυγα ανακύπτουν ζητήματα που αφορούν στο βάρος και τα κριτήρια της απόδειξης³, καθώς και στο σχετικό θέμα της αξιολόγησης της αξιοπιστίας του αιτούντα άσυλο. Αν και πρόκειται για διαδικαστικά ζητήματα και άρα δεν θα εξεταστούν διεξοδικά σ' αυτό το σημείωμα, η νομολογία και άλλες οδηγίες που αφορούν στην εφαρμογή αυτών των ζητημάτων, τα οποία αναλύονται όχι μόνο στο Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας συνοψίζονται⁴ ως εξής:

- Σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου της απόδειξης, το βάρος της απόδειξης φέρει αυτός που επικαλείται ή προβάλλει τους περί ασύλου ισχυρισμούς, ο οποίος υποχρεούται να παρέχει αληθείς πληροφορίες για τα σχετικά γεγονότα ώστε με βάση αυτά να μπορεί να ληφθεί μια απόφαση. Στον αιτούντα άσυλο πρέπει επίσης να παρέχεται η κατάλληλη ευκαιρία και δυνατότητα να παρουσιάζει τα αποδεικτικά στοιχεία που στηρίζουν τους ισχυρισμούς του. Όμως, λόγω της ιδιαίτερα ευάλωτης κατάστασης των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων, την ευθύνη της επιβεβαίωσης και της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων φέρουν

¹ Στο παρόν ερμηνευτικό σημείωμα αναλύονται ζητήματα που αφορούν το Άρθρο 1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 στα πλαίσια της εξατομικευμένης εξέτασης καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Η «ομαδική αναγνώριση» του καθεστώτος του πρόσφυγα αναλύεται στην παράγραφο 44 του Εγχειριδίου. Η εξειδικευμένη ανάλυση του παρόντος ερμηνευτικού σημειώματος στις εξατομικευμένες υποθέσεις ασύλου δεν σημαίνει ότι η Σύμβαση δεν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις της «ομαδικής αναγνώρισης». Βλέπε επίσης *The Refugee Concept in Group in Situation*, Ivor C. Jackson, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague, 1999.

² Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα παράγραφος 28, σελ. 11.

³ Ερμηνευτικό Σημείωμα της Ύπατης Αρμοστείας – Το βάρος της απόδειξης και η αποδεικτική ισχύς των ισχυρισμών κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1999, σελ. 65.

⁴ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφοι 195-219 σελ. 56-62.

και οι υπεύθυνοι να αποφασίσουν. Όταν οι αρχές επικαλούνται την εφαρμογή των ρητρών παύσης και αποκλεισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα υποχρεούνται να αποδείξουν τους λόγους που δικαιολογούν την παύση ή τον αποκλεισμό¹.

- Το μέτρο της απόδειξης όσων επικαλείται ο αιτών άσυλο για τον καθορισμό του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης έχει αναπτυχθεί στη νομολογία των αγγλοσαξονικών δικαστηρίων. Ενώ έχουν χρησιμοποιηθεί διάφοροι όροι και διατυπώσεις καθίσταται σαφές ότι απαιτείται απόδειξη ήσσονος μέτρου από την εξισορρόπηση των πιθανοτήτων η οποία απαιτείται στις υποθέσεις του αστικού δικαίου. Είναι γενικά αποδεκτό ότι για να θεωρηθεί η δίωξη βάσιμη και δικαιολογημένη πρέπει να αποδειχθεί ο «ευλόγως πιθανός» χαρακτήρας της².

- Οι ειδικές περιστάσεις που αντιμετωπίζουν οι αιτούντες άσυλο εμποδίζουν την υποβολή στοιχείων αποδεικτικών των ισχυρισμών τους. Κάποιες φορές αδυνατούν ακόμα και οι ίδιοι να αποδείξουν τους περί φόβου δίωξης ισχυρισμούς τους³. Έτσι, η αξιολόγηση της αξιοπιστίας των προσφύγων μπορεί να είναι κάποιες φορές ιδιαίτερα δύσκολο έργο. Η αδυναμία του αιτούντα άσυλο να θυμηθεί όλες τις ημερομηνίες ή ήσσονος σημασίας λεπτομέρειες, ή ακόμα και οι ήσσονος σημασίας αντιφάσεις, οι επουσιώδεις ασάφειες ή οι λανθασμένες δηλώσεις που δεν ασκούν αποφασιστική επιρροή στην κρίση της υπόθεσης δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ως καθοριστικοί παράμετροι για την αξιολόγηση και τον καθορισμό της αξιοπιστίας του, αν και μπορεί να συνεκτιμηθούν για τον εν γένει καθορισμό της αξιοπιστίας. Η αξιοπιστία εκτιμάται και καθορίζεται όταν ο αιτών άσυλο έχει επικαλεσθεί ισχυρισμούς που διακρίνονται από συνοχή και ειλικρίνεια και άρα μπορεί να γίνουν πιστευτοί. Αφού ο υπεύθυνος για την εξέταση του αιτήματος ασύλου ικανοποιηθεί με την εν γένει αξιοπιστία του αιτούντα άσυλο, υποχρεούται να εφαρμόσει το ευεργέτημα της αμφιβολίας για τις δηλώσεις ή τους ισχυρισμούς τους οποίους δεν μπορεί να αποδείξει⁴.

¹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφος 196, σελ. 56.

² Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφος 42, σελ. 15. Ερμηνευτικό Σημείωμα της Υπατης Αρμοστείας – Το βάρος της απόδειξης και η αποδεικτική ισχύς των ισχυρισμών κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1999, σελ. 69.

³ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφοι 196-199, σελ. 56-57.

⁴ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφοι 199-202, σελ. 57-58.

III. Ανάλυση των στοιχείων του ορισμού του πρόσφυγα

Στοιχεία – κλειδιά του ορισμού του πρόσφυγα - Άρθρο 1 Α (2)

... ο όρος «πρόσφυγας» εφαρμόζεται επί κάθε προσώπου το οποίο : ... λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, βρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν μπορεί ή λόγω του φόβου αυτού δεν επιθυμεί να απολαμβάνει την προστασία της χώρας αυτής¹ ...

A. Δικαιολογημένος φόβος δίωξης²

11. Το Εγχειρίδιο ορίζει το «δικαιολογημένο φόβο δίωξης» ως στοιχείο – κλειδί του ορισμού και αναφέρεται διεξοδικά σ' αυτή τη θετική προϋπόθεση³. Ενώ ο φόβος είναι υποκειμενικό συναίσθημα, στην περίπτωση του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα πρέπει να είναι δικαιολογημένος. Δηλαδή πρέπει να οφείλεται σε αντικειμενικούς λόγους. Σε κάθε εξεταζόμενη περίπτωση είναι διαφορετικά τα επίπεδα σημασίας καθενός από τα προαναφερόμενα στοιχεία. Μπορεί ο αιτών άσυλο να μην εκφράζει υποκειμενικό φόβο, αλλά οι αντικειμενικές περιστάσεις να δικαιολογούν την αναγνώριση του ως πρόσφυγα, με την έννοια ότι *κάθε*

¹ Παρόμοια είναι η διάταξη καθορισμού του ανιθαγενούς, όπου δεν αναφέρεται η χώρα καταγωγής, αλλά η χώρα προηγούμενης συνήθους διαμονής. Αυτή η διάταξη δεν αναφέρεται εδώ, καθώς δεν επηρεάζει την ερμηνεία των θετικών προϋποθέσεων καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Επιπλέον, η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 1 Α (2) διευκρινίζει ότι στις περιπτώσεις όπου ο αιτών άσυλο έχει περισσότερες της μιας ιθαγένειες «η χώρα καταγωγής του» που αναφέρεται στην πρώτη παράγραφο σημαίνει κάθε μια χώρα της οποίας έχει την ιθαγένεια. Έτσι, εάν ο αιτών άσυλο αβάσιμα και χωρίς δικαιολογημένο φόβο δίωξης δεν επιθυμεί να υπαχθεί στην προστασία μιας εκ των χωρών της οποίας έχει την ιθαγένεια, το περί ασύλου αίτημά του απορρίπτεται γιατί δεν αποδεικνύει ότι συντρέχουν οι λόγοι έλλειψης εθνικής προστασίας. Πρόκειται για πραγματικό γεγονός και άρα πρέπει κατ' αρχήν να καθορισθεί εάν ο αιτών άσυλο έχει πλέον της μιας ιθαγένειες. Σε καταφατική περίπτωση, απαιτείται να απαντηθεί το ερώτημα εάν βάσιμα, για δικαιολογημένο φόβο δίωξης, δεν υπάγεται στην εθνική προστασία της χώρας αυτής. Βλέπε για παράδειγμα Commission de Recours des Réfugiés (C.R.R.) (Γαλλία), Nzoghu Musakirwa, 21.10.1999, 330.953, Sywiolek ép. Farrayan, 26.2.1999, 326.802, Atranik Youssef ép. Tchakmakdyian, 11.2.1999, 318.703.

² Υπενθυμίζεται ότι το παρόν ερμηνευτικό σημείωμα αναλύει κάποια από τα ζητήματα που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή των κριτηρίων / προϋποθέσεων του Άρθρου 1. Δεν πραγματεύεται λεπτομερειακά ζητήματα διαδικαστικής φύσης που ανακύπτουν κατά τον εξατομικευμένο καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα.

³ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφοι 37-50, σελ. 14-17.

άνθρωπος θα διέτρεχε σε παρόμοιες περιστάσεις κίνδυνο τόσο προφανή ώστε καθίσταται επουσιώδης η απουσία έκφρασης του φόβου. Αντίστροφα, μπορεί να υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι αντικειμενικές περιστάσεις να μην φαίνονται τόσο έντονες, αλλά λαμβανόμενες υπόψη σε συνδυασμό με την προσωπική ιστορία του αιτούντα άσυλο, το σύστημα των προσωπικών αξιών και δραστηριοτήτων του, να θεμελιώνουν δικαιολογημένο φόβο δίωξης παρότι οι ίδιες μπορεί να μην ασκούν αποφασιστική επιρροή σε κάποια άλλη περίπτωση¹. Τα προαναφερόμενα παραδείγματα δείχνουν ότι είναι ουσιαστικό να λαμβάνονται οι αποφάσεις που κρίνουν το καθεστώς του πρόσφυγα και ειδικότερα το στοιχείο του δικαιολογημένου φόβου δίωξης μόνον ύστερα από ενδελεχή μελέτη και προσεκτική εκτίμηση των ειδικότερων περιστάσεων κάθε υπόθεσης. Αναγκαία προϋπόθεση για την ανάλυση αυτού του στοιχείου του ορισμού είναι οι αντικειμενικές και αξιόπιστες πληροφορίες για τις συνθήκες και την κατάσταση στη χώρα καταγωγής όπου υπάγονται οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης.

12. Μια έκφανση του δικαιολογημένου φόβου δίωξης που δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα τα τελευταία χρόνια είναι αυτή που αφορά την εύλογη δυνατότητα του αιτούντα άσυλο να μετακομίσει σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής του και να ζήσει εκεί με ασφάλεια, αντί να ασκήσει το δικαίωμά του να ζητήσει προστασία από τη δίωξη εκτός της χώρας καταγωγής του. Την έννοια αυτή, αποκαλούμενη «εναλλακτική διαφυγή στη χώρα καταγωγής» ή «αρχή της μετεγκατάστασης» έχουν επικαλεσθεί λανθασμένα κάποιες έννομες τάξεις ως αιτιολογική βάση άρνησης του καθεστώτος του πρόσφυγα σε αιτούντες άσυλο που δικαιούνταν την αναγνώριση. Διαπιστώνεται έτσι ότι η εφαρμογή της έννοιας αυτής εμποδίζει την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου σε ομάδες ανθρώπων που αναζητούν προστασία. Η ανάλυσή της θα πρέπει να εφαρμόζεται εξατομικευμένα, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε υπόθεσης. Άλλα προβλήματα στο πλαίσιο αυτό αφορούν την ατελή κατανόηση του συσχετισμού της με τον ορισμό του πρόσφυγα², με την

¹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφοι 40-41, σελ. 15. Για νομολογία βλέπε αποφάσεις της Αρχής της Νέας Ζηλανδίας για την Επανεξέταση των Αιτημάτων Ασύλου (R.S.A.A.), Re MN, 12.2.1996, Refugee Appeal No. 2039/93 και τις υποθέσεις που αναφέρονται.

² Κάποιοι σχολιαστές και αποφάσεις δικαστηρίων έχουν αναλύσει αυτό το στοιχείο λαμβάνοντας υπόψη την τελευταία προϋπόθεση του ορισμού του πρόσφυγα, δηλαδή αναφορικά με την επιθυμία ή την αδυναμία του αιτούντα άσυλο να υπαχθεί στην προστασία της χώρας καταγωγής του ή προηγούμενης συνήθους διαμονής του. Για τους λόγους που αναφέρονται στη συνέχεια (παράγραφοι 15, και 35-37) η πραγματική «χώρα καταγωγής» ως προς την οποία πρέπει να αξιολογηθεί ο δικαιολογημένος φόβος δίωξης είναι αυτή όπου ζούσε ο αιτών πριν αναγκαστεί ενδεχομένως να

έλλειψη της κατάλληλης αξιολόγησης των περιστάσεων / συνθηκών στην περιοχή μετεγκατάστασης και με το εύλογο της μετεγκατάστασης σε αντίθεση με την αναζήτηση του ασύλου εκτός της χώρας καταγωγής καθώς και με τις απαιτήσεις απόδειξης των ισχυρισμών για φόβο δίωξης¹.

13. Η ανάγκη της ανάλυσης της «εναλλακτικής διαφυγής στη χώρα καταγωγής» δεν ανακύπτει σε όλες τις περιπτώσεις. Είναι αποφασιστικής σημασίας μόνον όπου ο φόβος δίωξης περιορίζεται σε μια συγκεκριμένη περιοχή της χώρας καταγωγής, πέρα από τα όρια της οποίας είναι ανύπαρκτη τυχόν επαπειλούμενη βλάβη. Δηλαδή πρακτικά εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής αυτής της έννοιας σχεδόν όλες τις περιπτώσεις όπου τα κρατικά όργανα, που συνήθως ασκούν εξουσία σ' όλην την επικράτεια της χώρας καταγωγής, προκαλούν ή αντιπαρέρχονται ή ανέχονται το φόβο δίωξης². Περαιτέρω, η εναλλακτική αυτή λύση ασφάλειας σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής θα πρέπει να είναι εύλογη. Αυτό σημαίνει ότι είναι αναγκαίο να προσφέρεται στους διωκόμενους ένα κατοικήσιμο και ασφαλές περιβάλλον, ελεύθερο από απειλές δίωξης, όπου οι άνθρωποι μπορούν να ζουν μια φυσιολογική ζωή, να ασκούν και να απολαμβάνουν τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματά τους, μαζί με τα μέλη τις οικογένειές τους, σε οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες όμοιες με αυτές που απολαμβάνουν άλλοι πολίτες που ζουν σε αυτήν την περιοχή της χώρας³.

14. Οι προϋποθέσεις που προαναφέρονται – ελευθερία από τη δίωξη, ικανότητα άσκησης και απόλαυσης των ατομικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων – γεννούν ερωτήματα που έχουν συχνά ανακύψει κατά τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα: αφορούν την αποτελεσματική λειτουργία και την επάρκεια της προστασίας που παρέχουν οι αρχές. Κάποιοι σχολιαστές περιγράφουν την

μετεγκατασταθεί.

¹ Σε κάποιες περιπτώσεις τα δικαστήρια απαιτούσαν από τους αιτούντες άσυλο να αποδείξουν ότι δεν είναι δυνατόν να έχουν προστασία σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής τους. Πρόκειται για αποδεικτικό στοιχείο το οποίο είναι εξαιρετικά δύσκολο να προσκομίσουν οι αιτούντες άσυλο, αλλά και ανακόλουθο με τον ορισμό του πρόσφυγα, όπου το κριτήριο – κλειδί είναι η απόδειξη του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης για κάποιον από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση.

² Ακόμα και στις περιπτώσεις όπου το κράτος δεν ελέγχει εν τοις πράγματι τμήμα της επικράτειάς του, όπως για παράδειγμα στο Βόρειο Ιράκ, δεν μπορεί να συναχθεί η δυνατότητα της μετεγκατάστασης εντός της χώρας καταγωγής. Πρέπει να αξιολογηθούν όλα τα στοιχεία της υπόθεσης. Βλέπε για παράδειγμα τη νομολογία της Ελβετικής Επιτροπής Προσφυγών (ACC), Απόφαση της 12.7.2000.

³ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφος 91, σελ. 26. UNHCR, Position Paper, Relocating Internally as an Alternative to Seeking Asylum: (the so Called "Internal Flight Alternative" or "Relocation Principle"), Geneva. February 1999.

«έλλειψη της κρατικής προστασίας» ως κριτήριο κλειδί του ορισμού της Σύμβασης του 1951¹, άλλοι αποδίδουν λιγότερη σημασία σ' αυτό το στοιχείο σημειώνοντας ότι η δίωξη κατά τη Σύμβαση συνιστά ένα σύμπλεγμα λόγων, συμφερόντων και μέτρων².

15. Το κριτήριο της αποτελεσματικής εθνικής προστασίας δεν είναι, κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας, ούτε ξέχωρο ούτε αποσπασματικό στοιχείο της έννοιας του πρόσφυγα. Είναι εγγενές στον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα ειδικά στις περιπτώσεις όπου ο φόβος δίωξης προκαλείται από μη κρατικά όργανα. Το ζήτημα είναι εάν ο κίνδυνος που προκαλεί το φόβο απαλύνεται από την υπάρχουσα και αποτελεσματική εθνική προστασία, ικανή να αποτρέψει τη βλάβη που φοβάται ο αιτών άσυλο. Όπου αυτή η αξιολόγηση είναι αναγκαία, απαιτείται προσεκτική εξισορρόπηση των συνθηκών, τόσο γενικών όσο και ειδικών, συμπεριλαμβανομένων του κράτους δικαίου, της τάξης και της δικαιοσύνης στη χώρα καταγωγής και της αποτελεσματικότητάς τους, συμπεριλαμβανομένων των διαθέσιμων πόρων καθώς και της ικανότητας και της βούλησης της αξιοποίησής τους με τρόπο κατάλληλο και με στόχο την προστασία των πολιτών.

B. Δίωξη

16. Η έννοια της δίωξης για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν ορίζεται πουθενά στα κείμενα του διεθνούς δικαίου. Κάποιοι σχολιαστές ισχυρίζονται ότι ο ορισμός δεν είναι αναγκαίος καθώς η έννοια του όρου είναι απόλυτα κατανοητή από προηγούμενα κείμενα και εμπειρία³, άλλοι ότι δεν ορίζεται σκόπιμα ώστε να καλύπτονται οι νεοεμφανιζόμενες μορφές δίωξης⁴. Ανεξάρτητα από τα προαναφερόμενα το γεγονός ότι η Σύμβαση δεν ορίζει νομικά την έννοια της δίωξης αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι, με βάση την εμπειρία του παρελθόντος, οι συντάκτες είχαν την πρόθεση να περιλάβουν στον όρο όλους τους μελλοντικούς τύπους δίωξης.

¹ James Hathaway, *The Law of Refugee Status*, Butterworths, Toronto, 1991, p. 101 και ειδικότερα παρ. 104/105.

² G. Goodwin Gill, p. 77.

³ J. Hathaway, p. 7, υποσημείωση 36.

⁴ «Φαίνεται ότι όσοι συνέταξαν τη διάταξη επέλεξαν σοφά έναν όρο με ευρεία έννοια. Δεν είναι έργο των δικαστηρίων να την περιορίσουν», Ομοσπονδιακό Δικαστήριο της Αυστραλίας, Υπόθεση *Kuldip Ram* κατά Υπουργού Μετανάστευσης, Εσωτερικών Υποθέσεων και του Δευτεροβάθμιου Προσφυγικού Δικαστηρίου Επανεξέτασης. Βλέπε επίσης τα σχόλια του Paul Weis στο έγγραφο UN Doc. HCR/INF/49, 22 – *ibid.* *The concept of the refugee in international law* (1960), 87, HDI 928/ 970, Atle Grahl Madsen, *The Status of Refugee in International Law*, Sijthoff, Leyden, 1966, vol. Im Section 21, par. 82, p. 193.

17. Η εξέλιξη του διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων μετά την υιοθέτηση της Σύμβασης του 1951 συνέβαλε στην εξέλιξη της έννοιας, που αποτυπώνεται στο Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας, ότι δηλαδή η δίωξη περιλαμβάνει τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή άλλες σοβαρές διακρίσεις, που συχνά, αλλά όχι πάντα χαρακτηρίζονται από το στοιχείο της συστηματικότητας ή της επανάληψης¹. Και ενώ είναι γενικά αποδεκτό ότι «η απλή» διακριτική μεταχείριση δεν μπορεί, υπό κανονικές συνθήκες, να αποτελεί αυτή καθαυτή δίωξη (αν και πρέπει να θεωρούνται οι ιδιαίτερα δυσμενείς μορφές της)² η σταθερή και επίμονη επανάληψη της διάκρισης, συνιστά, σωρευτικά, δίωξη και δικαιολογεί τη διεθνή προστασία³.

18. Σύγχυση προκαλείται μερικές φορές ανάμεσα στη δίωξη που ασκείται βάσει νόμου γενικής εφαρμογής και στη δίωξη που οφείλεται σε κάποιον από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση. Αυτό συμβαίνει αρκετά συχνά στις περιπτώσεις των αιτούντων άσυλο που επικαλούνται για την παροχή προστασίας την άρνηση υπηρετήσης υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας, με τη μορφή της λιποταξίας ή της ανυποταξίας. Επίσης και σε άλλες περιπτώσεις, ιδιαίτερα όταν κάποιος νόμος γενικής εφαρμογής έχει διαφορετικές επιπτώσεις σε ένα άτομο ή σε μια ομάδα ατόμων για κάποιον από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση, ή όπου η εφαρμογή ενός νόμου ενδέχεται και/ή πράγματι παραβιάζει ανθρώπινα δικαιώματα. Το Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας αποτελεί σημαντικό βοήθημα για αυτά τα ζητήματα και πρέπει να χρησιμοποιείται ως εργαλείο αναφοράς για κάθε σχετική ανάλυση⁴. Διακρίνοντας την ποινική δίωξη από τη δίωξη της Σύμβασης του 1951 είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη και να αναλυθούν τουλάχιστον μερικοί από τους ακόλουθους παράγοντες:

¹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφοι 51-53, σελ. 17-18. Επίσης: απόφαση Ward (ΕΔΠΑ 1999, σελ. 209) του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Καναδά, αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Αυστραλίας A. κατά Minister for Immigration and Ethnic Affairs, 24.2.1997, (1997) 190 C.L.R. 225 (McHugh J) και Minister for Immigration and Multicultural Affairs v. Ibrahim, 190 C.L.R., 225 (McHugh J.), HCA 55 στην παράγραφο 65 (McHugh).

² Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφος 54, σελ. 18. Βλέπε επίσης απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Αυστραλίας: Chen Shi Hai v. Minister of Immigration and Multicultural Affairs, 13.4.2000 (2000) HCA 19 στην παράγραφο 25.

³ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφος 55, σελ. 18.

⁴ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφοι 56-60 και 167-174, σελ. 18-19 και 48-49.

- Αν ο νόμος είναι εναρμονισμένος με τα κριτήρια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή εάν είναι αμιγώς διωκτικός (για παράδειγμα όταν απαγορεύει τη νόμιμη θρησκευτική πίστη ή δραστηριότητα)¹.
- Αν ο νόμος εφαρμόζεται με τρόπο που συνιστά δίωξη για κάποιον από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση. Τα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη εν προκειμένω είναι²:
 - Αν προστατεύονται από το νόμο και έχουν πρόσβαση σε δίκαιη δίκη τα πρόσωπα σε βάρος των οποίων έχει ασκηθεί δίωξη για κάποιον από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση.
 - Αν η δίωξη χαρακτηρίζεται από διακριτική μεταχείριση (για παράδειγμα διώκονται μόνον τα μέλη συγκεκριμένων εθνικών ομάδων).
 - Αν η τιμωρία συνιστά δυσμενή διάκριση (για παράδειγμα η συνήθως επιβαλλόμενη ποινή είναι εξάμηνη φυλάκιση αλλά όσοι έχουν συγκεκριμένες πολιτικές πεποιθήσεις καταδικάζονται συστηματικά σε φυλάκιση ενός έτους).
 - Αν η προβλεπόμενη από το νόμο τιμωρία συνιστά δίωξη (για παράδειγμα όπου η τιμωρία συνιστά σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση).
 - Στην περίπτωση άρνησης υπηρετήσης της στρατιωτικής θητείας ενδέχεται να πρέπει να εξεταστούν συμπληρωματικά στοιχεία, όπως:
 - εάν η υποχρεωτική θητεία αφορά μορφή στρατιωτικής δράσης την οποία καταδικάζει η διεθνής κοινότητα ως αντίθετη με τους βασικούς κανόνες ανθρώπινης συμπεριφοράς,
 - εάν εύλογα κάποια άτομα αρνούνται να υπηρετήσουν τη στρατιωτική θητεία λόγω των ιδιαίτερων περιστάσεων που αφορούν ειλικρινή πιστεύω ή πεποιθήσεις θρησκευτικής, πολιτικής, ανθρωπιστικής ή φιλοσοφικής φύσης, ή για παράδειγμα στην περίπτωση εμφύλιας σύρραξης εθνοτικής φύσης λόγω της εθνοτικής καταγωγής³,

¹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφοι 59-60, σελ. 19.

² Βλέπε το Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα.

³ Ακόμα και όταν η στρατιωτική δράση όπου υποχρεούται να συμμετέχει ο αιτών άσυλο εντάσσεται στα πλαίσια του δικαίου του πολέμου, ενδέχεται οι ισχυρισμοί του να υποδηλώνουν ότι είναι αντιρρησίας συνείδησης. Σ' αυτήν την περίπτωση δικαιούται την προστασία του πρόσφυγα, εφόσον αποδείξει ότι οι ηθικές, θρησκευτικές ή πολιτικές αντιρρήσεις του όσον αφορά τη συμμετοχή του στην προαναφερόμενη δράση είναι ειλικρινείς, σοβαρές και βαθιά ριζωμένες στα πιστεύω του με τρόπο τέτοιο ώστε καθίσταται ηθικά λανθασμένη κάθε απαίτηση για συμμετοχή του σ' αυτήν. Για παράδειγμα, όταν ο αιτών άσυλο είναι μέλος μιας εθνοτικής μειονότητας που βρίσκεται σε εμφύλιο πόλεμο με τις αρχές του κράτους καταγωγής του μπορεί να αναγκαστεί να συμμετάσχει σε στρατιωτικές ενέργειες που στρέφονται κατά των ο-

• εάν προβλέπεται εξαίρεση στράτευσης για τους αντιρρησίες συνείδησης και εάν αυτή είναι αποδεκτή και ανάλογη.

19. Λίγα κράτη ασύλου περιορίζουν την έννοια της «δίωξης» της Σύμβασης του 1951 σ' αυτήν που προέρχεται από το κράτος ή από τα όργανά του¹ υιοθετώντας την ανάλυση σύμφωνα με την οποία καθοριστικό στοιχείο είναι ο αυτουργός ή η πηγή της επαπειλούμενης ζημίας ή αυτής που ήδη βιώθηκε. Άλλα κράτη, στηριζόμενα σε διαφορετική ανάλυση, υποστηρίζουν ένθερμα τη θέση της Ύπατης Αρμοστείας, ότι δηλαδή η δίωξη που προέρχεται από μη κρατικά όργανα εμπίπτει επίσης στο πεδίο εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα². Κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας, η πηγή της επαπειλούμενης βλάβης είναι μικρής σημασίας εάν η δίωξη έχει ήδη συμβεί ή εάν πρόκειται να συμβεί. Αποτελεί αξίωμα ότι ο σκοπός και το αντικείμενο της Σύμβασης του 1951 είναι η προστασία των προσφύγων. Τίποτε στο Άρθρο 1 δεν υπονοεί ότι είναι καθοριστικής σημασίας η πηγή της επαπειλούμενης δίωξης. Η Ύπατη Αρμοστεία έχει κατ' επανάληψη υποστηρίξει ότι το κρίσιμο στοιχείο για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι ο δικαιολογημένος φόβος δίωξης για μια πραγματική ή ενδεχόμενη βλάβη που είναι αρκετά σοβαρή ώστε να συνιστά δίωξη, η οποία οφείλεται σε κάποιον από τους λόγους που απαριθμούνται στη Σύμβαση³.

μοεθνών του.

¹ Η Ύπατη Αρμοστεία γνωρίζει ότι τέσσερα ευρωπαϊκά κράτη έχουν υιοθετήσει αυτήν την άποψη. Από αυτά, το ένα επανεξετάζει αυτήν την προσέγγιση με στόχο την αλλαγή της. Βλέπε για παράδειγμα: Συμβούλιο Επικρατείας (Γαλλία): υπόθεση Henni, 12.10.1998, 179.364 – υπόθεση Dankha, 17.5.1983, 42.047. Συνταγματικό Δικαστήριο Γερμανίας, 10 Ιουλίου 1989, BverfGE 80, 315. Ελβετική Επιτροπή Προσφύγων Ασύλου, EMARK 1995. No. 2.

² Απόφαση P.F. Ward κατά Καναδά, Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1999, σελ. 209. Βλέπε επίσης: United States Court of Appeals, Rosa v. INS, 440 F 2d 100 (1st Circ. 1971) and In re Mc Mullen v. INS, 658 F.2d 1312 (9th Cir. 1981) – Australia High Court, Minister for Immigration and Multicultural Affairs v. Ibrahim, 26.10.2000, (2000) HCA, 55 – New Zealand R.S.A.A., 16.8.2000, Refugee Appeal No. 71427/99 – House of Lords, Islam (A.P.) v. Secretary of State for the Home Department, Regina v. Immigration Appeal Tribunal and Another ex parte Shah, 25.3.1999 (1999) 2 A.C. 629 & Horvath v. Secretary of State for the Home Department, 6.7.2000 (2000), 3 W.L.R. 279 – Rechtseenheidskamer (REK) Den Haag, 27.8.1998, Ref. No. AWB 98/3068 VRWET and Ref. No. 98/3057, VRWET – Commission Premanente de Réfugiés (CPR) (1 ch.) (Belgium), 21.11.1991, F035 – Refugee Appeals Board (RAB) Denmark, 1.2.1994, No. 21-0486 & 24.6.1994, No. 21-0435. Βλέπε επίσης: ELENA Research Paper on Non-State Agents of Persecution by ECRE (2000).

³ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφοι 37 και 65, σελ. 14 και 20. Βλέπε επίσης: UNHCR, An Overview of Protection Issues in Western Europe: Legislative Trends and Positions

20. Υποστηρίχθηκε κάποιες φορές ότι η Σύμβαση του 1951 δεν αποτελεί την κατάλληλη νομική βάση για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προσφυγικών προβλημάτων, που εμφανίζονται στο πλαίσιο των πολέμων και των ένοπλων συγκρούσεων. Αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων ανέπτυξαν κάποια κριτήρια σύμφωνα με τα οποία προκειμένου να διαπιστωθεί εάν κάποιος αιτών άσυλο διώκεται, πρέπει να αποδείξει ότι «κινδυνεύει ατομικά» ή κατά κάποιον τρόπο ότι αποτελεί «συγκεκριμένο στόχο δίωξης». Δικαστήρια άλλων χωρών πάλι, ενώ δέχονται ότι ο εμφύλιος πόλεμος ούτε αποκλείει αλλά ούτε και επαρκεί για τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα υιοθετούν κριτήρια όπως είναι ο «διαφοροποιημένος κίνδυνος» ή οι «διαφοροποιημένες συνέπειες». Όμως, οι προαναφερόμενες νομολογιακές θεωρίες αγνοούν δύο στοιχεία – κλειδιά: α) ακόμη και στους πολέμους ή στις ένοπλες συγκρούσεις, οι άνθρωποι μπορεί να εξαναγκάζονται να διαφύγουν από τον τόπο τους φοβούμενοι δίωξη για κάποιον από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση και β) ο πόλεμος και η βία χρησιμοποιούνται πολύ συχνά ως μέσα δίωξης, που επιλέγονται από τους αυτουργούς για να καταστείλουν ή να εκμηδενίσουν συγκεκριμένες ομάδες, λόγω της εθνοτικής καταγωγής τους ή για άλλους λόγους.

21. Υπενθυμίζεται ότι η Σύμβαση του 1951 συντάχθηκε την επαύριον του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, με στόχο την προστασία των θυμάτων δίωξης αυτής της ιστορικής περιόδου. Τα θύματα των σύγχρονων συγκρούσεων που διαφεύγουν την οφειλόμενη σε εθνοτικές, θρησκευτικές ή πολιτικές διαφορές βία χαρακτηρίζονται πρόσφυγες κατά την έννοια της Σύμβασης του 1951. Τη θέση αυτή έχει επιβεβαιώσει η Εκτελεστική Επιτροπή σε αρκετές περιπτώσεις, πιο πρόσφατα κατά τη σύνοδό της του 1998¹. Ερμηνεύοντας ορθά το Άρθρο 1 δεν έχει σημασία το μέγεθος της πληττόμενης ομάδας. Ολόκληρες κοινότητες μπορεί να κινδυνεύουν να υποστούν ή να υπομένουν διώξεις για τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση αλλά το γεγονός ότι όλα τα μέλη της κοινότητας πλήττονται με τον ίδιο τρόπο δεν υπονομεύει τη βασιμότητα κάθε ατομικής αξίωσης για

Taken by UNHCR, European Series Vol. 1, No. 3, September 1995, p. 28-30 – Opinion of UNHCR regarding the question of non-State persecution, as discussed with the Committee on Human Rights and Humanitarian Aid of the German Parliament (Lower House), 29.11.1999, sections IV and V, Volker Rnrk, Non-State Agents of Persecution, presentation at the Colloquium of the Graduate Institute of International Studies, 3.11.2000, Geneva.

¹ Η Εκτελεστική Επιτροπή ... γ) Εκφράζει έντονη ανησυχία για την αυξημένη χρήση του πολέμου και της βίας, ως μέσων εφαρμογής διωκτικών πολιτικών σε βάρος ομάδων που αποτελούν στόχους λόγω της φυλής τους, της θρησκείας τους, της ιθαγένειάς τους, της συμμετοχής τους σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή λόγω των πολιτικών τους πεποιθήσεων.

παροχή ασύλου. Αντίθετα, αυτά τα γεγονότα διευκολύνουν την αναγνώριση καθώς η κοινωνιολογική διαδικασία της περιθωριοποίησης που εμπεριέχει το στοιχείο του στιγματισμού αποτελεί ισχυρό αρχέτυπο δίωξης. Αυτήν την προσέγγιση την οποία υιοθετεί το Εγχειρίδιο¹ και διάφορα Πορίσματα της Εκτελεστικής Επιτροπής² προσυπογράφουν επιστήμονες και καλά αιτιολογημένες δικαστικές αποφάσεις.

22. Παράλληλα, αναγνωρίζεται εξίσου ότι υπάρχουν άνθρωποι που διαφεύγουν, χωρίς να διώκονται, τα αδιάκριτα αποτελέσματα της βίας που απορρέει από τις ένοπλες συγκρούσεις. Μπορεί να μην πληρούν τις προϋποθέσεις του ορισμού του πρόσφυγα, αυτό όμως δεν αποκλείει την ανάγκη διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους.

Γ. Λόγοι δίωξης κατά τη Σύμβαση

23. Σύμφωνα με το Άρθρο 1 Α (2) της Σύμβασης ο δικαιολογημένος φόβος δίωξης πρέπει να οφείλεται σε «κάποιον από τους πέντε λόγους» που αναφέρονται σ' αυτό. Αν και δεν είναι εν γένει δύσκολο να εντοπισθεί ο αιτιώδης σύνδεσμος αυτών των στοιχείων του ορισμού του πρόσφυγα, σε κάποιες έννομες τάξεις η νομολογία των εθνικών δικαστηρίων έχει αναλύσει διεξοδικά τη νομική τους φύση. Κατά την Ύπατη Αρμοστεία οι λόγοι δίωξης αποτελούν τις θετικές προϋποθέσεις αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα. Όμως δεν είναι αναγκαίο να αναδεικνύονται ως μοναδικοί ή κυρίαρχοι.

24. Οι τρεις από τους πέντε λόγους που απαριθμούνται στο Άρθρο 1 (φυλή, θρησκεία και πολιτικές πεποιθήσεις) δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα ερμηνευτικά προβλήματα. Δεν πρέπει να δημιουργείται σύγχυση

¹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφοι 39 και 164-166, σελ. 14 και 47.

² Βλέπε υποσημείωση 35. Επιπλέον Πόρισμα Νο 22 (1981) Η Εκτελεστική Επιτροπή ... 1. Το προσφυγικό πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο λόγω του αυξανόμενου αριθμού των περιπτώσεων μαζικής μετακίνησης πληθυσμών σε διάφορες περιοχές της υφηλίου και ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι αιτούντες άσυλο που εισέρχονται μαζικά στην χώρα ασύλου είναι πρόσωπα που χαρακτηρίζονται ως πρόσφυγες με την έννοια της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967 για το καθεστώς των προσφύγων ή που λόγω εξωτερικής επιδρομής, κατοχής, ξένη κυριαρχίας ή γεγονότων που διαταράσσουν σοβαρά την δημόσια τάξη σε ένα τμήμα ή σε ολόκληρη τη χώρα καταγωγής τους ή ιθαγένειάς τους είναι υποχρεωμένα να αναζητήσουν καταφύγιο σε έναν άλλο τόπο εκτός της χώρας καταγωγής ή ιθαγένειάς τους. Πόρισμα Νο. 74 (1994) Η Εκτελεστική Επιτροπή ... θ) *Επαναβεβαιώνει* την σημασία εξασφάλισης της πρόσβασης για όλα τα πρόσωπα που αναζητούν διεθνή προστασία σε δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα ή σε άλλους κατάλληλους μηχανισμούς, για να εξασφαλισθεί ότι αναγνωρίζονται τα πρόσωπα που έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας και ότι τους χορηγείται η προστασία αυτή.

όταν διαπιστώνεται επικάλυψη των λόγων δίωξης που επικαλούνται οι αιτούντες άσυλο. Οι άνθρωποι μπορεί να βιώνουν ή να φοβούνται τη δίωξη για διάφορους λόγους που σχετίζονται μεταξύ τους ή για έναν από τους πέντε¹. Για παράδειγμα η εθνικότητα του αιτούντα άσυλο μπορεί να εμπίπτει σε περισσότερους από έναν λόγους δίωξης, δηλαδή στη φυλή και στην υπηκοότητα². Η όποια επικάλυψη δεν υποθάλπει σε καμιά περίπτωση ούτε καθιστά άκυρη τη σχέση ανάμεσα στην επαπειλούμενη δίωξη και τη δικαιολογητική της βάση.

25. Σήμερα είναι γενικά αποδεκτό ότι η **αποδιδόμενη πολιτική δράση** ή και μόνον η πολιτική ουδετερότητα μπορούν να αποτελέσουν τη βάση ενός αιτήματος ασύλου. Για παράδειγμα, ενδέχεται κάποιος να μην έχει πολιτική άποψη ή να μην ασπάζεται κάποια θρησκεία, αλλά ο διώκτης να θεωρεί ότι το θύμα έχει συγκεκριμένη άποψη ή ότι είναι μέλος κάποιας θρησκευτικής ομάδας. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι αποδιδόμενοι λόγοι πληρούν τις προϋποθέσεις των λόγων δίωξης της Σύμβασης γιατί το καθοριστικό στοιχείο είναι η άποψη του διώκτη³.

26. Η **εθνικότητα** ως λόγος δίωξης προκαλεί κάποιες φορές σύγχυση, επειδή η ίδια λέξη χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει την εθνότητα ή την εθνοτική καταγωγή του ατόμου καθώς και την ιθαγένειά του ή το νομικό δεσμό του με το κράτος. Υπάρχει ιδιαίτερο διεθνές νομικό πλαίσιο που επιλύει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ανιθαγενείς, δηλαδή όσοι δεν έχουν νομικό δεσμό με κανένα κράτος⁴. Αξίζει να υπογραμμισθεί εδώ ότι οι ανιθαγενείς μπορεί να είναι πρόσφυγες κατά την έννοια

¹ Για παράδειγμα μπορεί να εκληφθεί ως πολιτική αντίθεση η άρνηση του αιτούντα άσυλο να ασπαστεί μια θρησκεία στην οποία στηρίζεται το καθεστώς της χώρας καταγωγής του.

² Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγες, Παράγραφοι 66 και 67, σελ. 21.

³ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγες, Παράγραφοι 78 και 80, σελ. 23 και Απόφαση P.F. Ward κατά Καναδά, Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1999, σελ. 209. Επίσης Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, VGH Baden – Württemberg (Γερμανία), 31.8.1992, A 16 S, 1055/92.

⁴ Υπάρχουν άλλα δύο διεθνή κείμενα που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της ανιθαγένειας και παρέχουν το νομικό πλαίσιο για την εθνική και περιφερειακή νομοθεσία. Πρόκειται για τη Σύμβαση του 1954 για το Καθεστώς των Ανιθαγενών (που έχει κυρώσει η Ελλάδα με το Ν. 139/1975, ΦΕΚ 176, τ. Α') και τη Σύμβαση για την Εξάλειψη της Ανιθαγένειας, που υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη στις 30.8.1961. Με τις αποφάσεις 3274 (XXIV) της 10.12.1974 και 50/152 της 9.2.1996 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ανέθεσε στην Ύπατη Αρμοστέα την αρμοδιότητα να ασχολείται με ζητήματα ανιθαγένειας. Βάσει αυτών των αποφάσεων η Οργάνωση είναι το όργανο στο οποίο μπορεί να απευθυνθεί όποιος επικαλείται τη Σύμβαση του 1961. Βλέπε Πόρισμα 78 (1996) της Εκτελεστικής Επιτροπής.

της Σύμβασης του 1951 για τους ίδιους λόγους που είναι και όσοι έχουν την ιθαγένεια κάποιου κράτους ή για παράδειγμα μπορεί να είναι πρόσφυγες όταν οι σοβαρές διακρίσεις που υπομένουν και συνιστούν δίωξη οφείλονται στην έλλειψη ιθαγένειας. Στην κρατική πρακτική καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα η πλέον συχνή έννοια του όρου «εθνικότητα» είναι η εθνότητα ή η εθνική καταγωγή¹. Στις μέρες μας, όπου οι για εθνοτικούς λόγους συρράξεις είναι συχνό φαινόμενο, αυτός ο λόγος έχει ιδιαίτερη σημασία.

27. Η συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα είναι από τους λόγους δίωξης με το λιγότερο αποσαφηνισμένο περιεχόμενο. Η ερμηνεία του ποικίλει. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι έχει ιδιαίτερη σημασία η άποψη του διώκτη και / ή άλλων μελών μιας κοινωνίας, επικεντρώνοντας την προσοχή σε κάποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα, δραστηριότητες, πεποιθήσεις, συμφέροντα ή στόχους. Άλλοι υποστηρίζουν ότι τα χαρακτηριστικά που διακρίνουν μια κοινωνική ομάδα είναι αυτά που είναι είτε έμφυτα είτε ιστορικά και άρα δεν μπορούν να αλλάξουν ή αυτά που, αν και είναι δυνατό να αλλάξουν δεν μπορεί να απαιτηθεί η αλλαγή τους επειδή είναι στενά συνδεδεμένα με την ταυτότητα του προσώπου και / ή αποτελούν έκφραση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παραδείγματα της πρώτης κατηγορίας χαρακτηριστικών μπορεί να είναι το φύλο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η κληρονομικότητα². Παραδείγματα της δεύτερης κατηγορίας η συμμετοχή σε μια συνδικαλιστική ένωση ή η κλίση στη δημοσιογραφία ή στην κριτική.

28. Η συνολική και ενιαία προσέγγιση του ορισμού του πρόσφυγα αποδέχεται και τις δύο προαναφερόμενες ερμηνείες διασφαλίζοντας με τον καλλίτερο τρόπο την προστασία όσων νομιμοποιούνται να την έχουν ανάγκη. Καλύπτει όσους δεν μπορούν να αλλάξουν τα έμφυτα ή ιστορικά χαρακτηριστικά τους και αυτούς από τους οποίους δεν μπορεί να απαιτηθεί να τα απαρνηθούν, καθώς και αυτούς της πρώτης κατηγορίας, δηλαδή τα μέλη των ομάδων που κατά την κρίση του αυτουργού της δίωξης αντιπολιτεύονται το καθεστώς ή συνιστούν απειλή για τη χώρα. Όταν ο διώκτης δρα ή ενδέχεται να δράσει σε βάρος μέλους μιας ομάδας, βασιζόμενος στη συμμετοχή του διωκόμενου σ' αυτήν, τότε το θύμα μπορεί να

¹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφοι 74 έως 76 και 89, σελ. 22-23 και 26.

² Βλέπε γερμανική νομολογία: Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου (BverwG), 15.3.1998, 9C 178.86 – Διοικητικού Δικαστηρίου του Ansbach (VG), 19.2.1992, AN 17 K 91.44245, αυστριακή νομολογία: Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (VwGH), 20.10.1999, 99/01/0197, γαλλική νομολογία : Συμβουλίου Επικρατείας, Ourbih, 23.6.1997, 171.868.

προστατευθεί επικαλούμενο το κίνητρο του διώκτη ο οποίος του αποδίδει κίνητρα ή χαρακτηριστικά, που διακρίνουν την ομάδα στην οποία ανήκει.

29. Στα πλαίσια της ερμηνείας της συμμετοχής σε ειδική κοινωνική ομάδα η **δίωξη που οφείλεται στο γένος** έχει αποτελέσει αντικείμενο ιδιαίτερα ζωνηής συζήτησης. Αφού ούτε το «φύλο» ούτε το «γένος»¹ αναφέρονται στους λόγους δίωξης του Άρθρου 1 της Σύμβασης, υποστηρίζεται κάποιες φορές ότι όσοι διώκονται λόγω του γένους δεν μπορεί να εμπίπτουν στο πεδίο προστασίας της ή ότι ο μόνος πιθανός λόγος αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα πρέπει να είναι πάντα « η συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα». Καμιά από τις προαναφερόμενες θέσεις δεν είναι σωστή. Η δίωξη μπορεί να οφείλεται στο γένος με την έννοια ότι η μέθοδος που εφαρμόζεται για την πραγμάτωσή της σχετίζεται άμεσα με τους ρόλους του φύλου ή του γένους. Για παράδειγμα, οι γυναίκες μιας ιδιαίτερης εθνοτικής ομάδας μπορεί να υπομένουν το βιασμό ως μορφή δίωξης, όχι για λόγους που αφορούν το φύλο ή το γένος, αλλά για λόγους εθνικότητας ή θρησκείας².

30. Αλλά δεν αποκλείεται επίσης η δίωξη που πλήττει τα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας λόγω του φύλου ή του γένους να οφείλεται στην πραγματικότητα σε έναν ή περισσότερους από τους άλλους τέσσερις λόγους που προκαλούν βία και δικαιολογημένο φόβο δίωξης. Παράδειγμα αυτού του τύπου δίωξης είναι η άρνηση των γυναικών να ντύνονται ή να συμπεριφέρονται κατά τα οριζόμενα από τις αρχές της πατρίδας τους, οι οποίες μπορεί να αντιτάσσουν ότι κινητήριοι μοχλός της δίωξης δεν είναι το φύλο, αλλά το γεγονός ότι η εξωτερική συμμόρφωση με κανόνες ενδυματολογικούς ή κοινωνικής συμπεριφοράς εκφράζει μια «απαράδεκτη» θρησκευτική ή πολιτική πεποίθηση.

31. Από το προαναφερόμενο παράδειγμα προκύπτει ότι δεν είναι πάντα αναγκαία η υπαγωγή όλων των περιπτώσεων δίωξης λόγω γένους ή φύλου στον πέμπτο λόγο που απαριθμείται στη Σύμβαση, δηλαδή στη συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, ιδίως όταν καθίσταται σαφές ότι η δίωξη οφείλεται στις θρησκευτικές ή πολιτικές πεποιθήσεις που οι διώκτες αποδίδουν στον/στην αιτούμενο/η προστασία. Αλλά θα υπάρχουν και περιπτώσεις όπου η δίωξη χωρίς να στηρίζεται κατ' αποκλειστικότητα

¹ Υπογραμμίζεται ότι οι έννοιες φύλο και γένος είναι σχετικές αλλά όχι συνώνυμες. Το φύλο αναφέρεται μόνο σε βιολογικά χαρακτηριστικά και στη διαφορετικότητα, ενώ το γένος υποδηλώνει τον κοινωνικό περίγυρο και άρα και τη διαφορετικότητα. Άρα το γένος είναι όρος που περιλαμβάνει το φύλο και η Ύπατη Αρμοστεία χρησιμοποιεί τον όρο «δίωξη που οφείλεται στο γένος» για να υποδηλώσει και τους δύο τύπους και λόγους δίωξης.

² Για το βιασμό ως δίωξη για λόγους εθνοτικούς και για την αντιμετώπισή του από πλευράς ποινικού δικαίου βλέπε επίσης και σε : <http://www.un.org/icty/focal/trial2/judgement/index.htm>.

στο φύλο δεν εμπίπτει σε κανέναν από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση, οπότε για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα μπορεί να προσδιορισθεί μόνο στα πλαίσια της συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα. Η δίωξη μπορεί να σχετίζεται με το γένος, από την άποψη ότι βιώνεται λόγω του φύλου, του σεξουαλικού προσανατολισμού ή του ρόλου του / της διωκόμενου/ης λόγω του γένους του/της, οπότε ανάλογα με την περίπτωση μπορεί να οφείλεται στη συμμετοχή του / της σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα. Για παράδειγμα, ο ομοφυλόφιλος μπορεί να υποφέρει δίωξη λόγω της συμπεριφοράς ή των απόψεων των κρατικών αρχών για την κοινωνική ομάδα στην οποία ανήκει. Κρίθηκε σε ορισμένες υποθέσεις ότι η οικογενειακή βία εμπίπτουν στο Άρθρο 1 της Σύμβασης του 1951 λόγω της συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα.

32. Εάν ερμηνευθεί σωστά, ο ορισμός της έννοιας του πρόσφυγα παρέχει το κατάλληλο πλαίσιο προστασίας στις περισσότερες περιπτώσεις όπου η δίωξη οφείλεται στο γένος ή στο φύλο και είναι δικαιολογημένη η διεθνής προστασία. Άρα δεν είναι αναγκαίο να προστεθούν στη Σύμβαση ως λόγοι δίωξης το γένος ή το φύλο. Το Γραφείο όμως δεν συμπλέει με την πρακτική που έχουν υιοθετήσει ορισμένα κράτη να παρέχουν συστηματικά συμπληρωματική προστασία σε γυναίκες ή σε άλλους που φοβούνται ή υποφέρουν δίωξη λόγω του γένους τους χωρίς να εξετάζουν εάν ο/η ενδιαφερόμενος/η πληροί τις προϋποθέσεις αναγνώρισης του/της ως πρόσφυγας κατ' εφαρμογή της Σύμβασης του 1951. Οι αιτούντες άσυλο των οποίων οι υποθέσεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Αρθρου 1, ορθά ερμηνευμένου, πρέπει να αναγνωρίζονται πρόσφυγες και να μην αποκλείονται από την προστασία λόγω της ύπαρξης συμπληρωματικών μορφών προστασίας.

Δ. Εκτός της χώρας καταγωγής ή συνήθους διαμονής

33. Η προϋπόθεση ότι ο πρόσφυγας πρέπει να βρίσκεται εκτός των συνόρων της χώρας καταγωγής του ή της συνήθους διαμονής του είναι ένα πραγματικό γεγονός που εύκολα καθορίζεται και, στις περισσότερες περιπτώσεις, είναι αναμφισβήτητο¹. Όπως όμως υπογραμμίζεται στο Εγχειρίδιο δεν είναι πάντα αναγκαίο να έχει αναχωρήσει ο πρόσφυγας από τη χώρα καταγωγής του από φόβο δίωξης που οφείλεται στους λόγους

¹ Ο Nehemiah Robinson, ένας από τους πλέον δραστήριους Αντιπροσώπους που συμμετείχαν στη Συνδιάσκεψη των Πληρεξουσίων που υιοθέτησε το τελικό κείμενο της Σύμβασης του 1951 χαρακτηρίζει αυτό το τμήμα του Αρθρου 1 μια από τις δύο «προϋποθέσεις» που εφαρμόζονται στους πρόσφυγες, αναφέροντας ταυτόχρονα ότι δεν πρόκειται για στοιχείο επιδεκτικό ερμηνείας, αλλά για διαπίστωση πραγματικού γεγονότος (*Convention Relating to the Status of Refugees, Its History, Contents and Interpretation. A Commentary*).

που αναφέρονται στη Σύμβαση. Κάποιος μπορεί να βρεθεί εκτός της χώρας του – ως φοιτητής, διπλωμάτης ή τουρίστας – και στο διάστημα της απουσίας του να λάβει χώρα κάποιο γεγονός το οποίο προκαλεί δικαιολογημένο φόβο δίωξης. Πρόκειται για τις περιπτώσεις των *επί τόπου προσφύγων*¹. Τα γεγονότα που προκαλούν το δικαιολογημένο φόβο δίωξης μπορεί να είναι εκτός του πεδίου επιρροής του πρόσφυγα (π.χ. πραξικόπημα) ή μπορεί να συνδέονται άρρηκτα με τη συμπεριφορά του (π.χ. δημόσιες δηλώσεις αντίθετες με την κυβέρνηση της χώρας καταγωγής του).

34. Όπου ο φόβος δίωξης οφείλεται στην ατομική συμπεριφορά του πρόσφυγα, ανακύπτει το ζήτημα της αξιοπιστίας του καθώς μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι δραστηριότητες εξυπηρετούν ιδιοτελή σκοπό. Σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικό να εξετάζονται και να αναλύονται όλες οι λεπτομέρειες της υπόθεσης υπό το φως της πιθανότητας του κινδύνου δίωξης που προκύπτει ως συνέπεια. Καθοριστικής σημασίας είναι εν προκειμένω οι απαντήσεις στα ακόλουθα ερωτήματα: έχει ή μπορεί να περιέλθει η συμπεριφορά του αιτούντα άσυλο στη γνώση των αρχών της χώρας καταγωγής του;² Πως αντιμετωπίζονται οι ενέργειές του ή η δράση του από τις αρχές της πατρίδας του; Κάποια κράτη θεωρούν αναγκαία την αξιολόγηση της «καλής πίστης» του αιτούντα άσυλο, όπως αυτή εκφράζεται και πραγματώνεται με τη συνέπεια και τη συνέχεια των πράξεών του πριν και μετά τη διαφυγή από την πατρίδα του³. Η αξιολόγηση αυτών των στοιχείων μπορεί να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος και τμήμα της ανάλυσης και να παρέχει σημαντικές πληροφορίες για την έκδοση της απόφασης καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, αλλά δεν είναι, και κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας, δεν μπορεί να είναι καθοριστικής σημασίας. Αποφασιστικής σημασίας παράμετροι είναι πάντα, όπως σε όλες τις περιπτώσεις, η πιθανότητα να συμβεί η επαπειλούμενη βλάβη/δίωξη, η σοβαρότητά της και εάν αυτή οφείλεται στους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση⁴.

¹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφοι 94 έως 96, σελ. 27.

² Γερμανική νομολογία : Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο Nordrhein-Westfalen, 22.9.2000, 1 A 2531/98.A (Βιενάμ), Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο Niedersachsen, 19.9.2999, 11 L, 2068/00 (Κίνα), Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο Rheinland-Pflaz, 18.2.2000, 10 A 11821/98.

³ Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο Baden – Wurttemberg, 10.12.1992, A 16 S 559/1992.

⁴ Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (BverwG), 10.1.1995, 9 C 276.94, (1995) DVBl, p. 573.

Ε. Δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί να απολαμβάνει την προστασία του κράτους καταγωγής του

35. Η έννοια αυτού του στοιχείου του ορισμού του πρόσφυγα έχει αποτελέσει πρόσφατα αντικείμενο ζωνρών συζητήσεων και προβληματισμών. Σύμφωνα με μια άποψη, αναφέρεται στην προστασία που παρέχει το κράτος εντός της χώρας καταγωγής, και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εξέτασης του καθεστώτος του πρόσφυγα σε βάση ισότιμη με το κριτήριο του δικαιολογημένου φόβου δίωξης. Σύμφωνα με άλλη, αυτό το στοιχείο του ορισμού αναφέρεται μόνο στην διπλωματική ή προξενική προστασία που παρέχει το κράτος στους πολίτες του που βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους. Από τη γραμματική ανάλυση, και λαμβάνοντας υπόψη ότι το στοιχείο αυτό παρατίθεται στο τέλος του ορισμού, ότι κατά μια έννοια τροποποιεί τη φράση «βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του» και ότι συνυπάρχει με ένα διαφορετικό κριτήριο που αφορά τους ανιθαγενείς¹, προκύπτει ότι η έννοια αυτού του στοιχείου κατά το χρόνο σύνταξης και υιοθέτησης της Σύμβασης αφορούσε την εξωτερική (διπλωματική ή προξενική) προστασία. Η ιστορική ανάλυση οδηγεί στο ίδιο συμπέρασμα. Η έλλειψη βούλησης του αιτούντα άσυλο να απολαμβάνει την εξωτερική προστασία των αρχών της πατρίδας του σημαίνει ότι δεν επιθυμεί να επιστρέψει ή να αναγκαστεί να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του, όπου μπορεί να λάβει χώρα η δίωξη που φοβάται.

36. Παρά την προαναφερόμενη σαφήνεια, η πρόσφατη νομολογία κρίνοντας υποθέσεις καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στη βούληση του αιτούντα άσυλο να υπαχθεί στην προστασία του κράτους καταγωγής του, πριν ακόμα διαφύγει απ' αυτό, σύμφωνα με την πρώτη από τις προαναφερόμενες απόψεις. Αυτή, η κάπως διευρυμένη έννοια μπορεί, και έχει ήδη, αντιμετωπιστεί ως ένα επιπλέον – αν και όχι αναγκαίο – κριτήριο υπέρ της εφαρμογής της Σύμβασης σε όσους απειλούνται από μη κρατικά όργανα δίωξης².

¹ Στην περίπτωση των ανιθαγενών προσφύγων ερευνητέο είναι εάν επιθυμούν να επιστρέψουν στη χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής τους και όχι εάν επιθυμούν ή εάν μπορούν να επιστρέψουν σ' αυτήν. Με την παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνεται ότι η αρχική έννοια της φράσης αυτού του άρθρου αφορά στη διπλωματική ή προξενική προστασία που παρέχεται στους πολίτες όταν βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους.

² Σε αυτά τα πλαίσια, η ερμηνεία του ορισμού του πρόσφυγα του Άρθρου 1, σύμφωνα με την οποία κρίσιμο στοιχείο είναι η ύπαρξη κρατικής προστασίας από την επαπειλούμενη δίωξη, ενισχύει το επιχείρημα ότι όσοι απειλούνται από μη κρατικά όργανα δίωξης είναι πρόσφυγες κατά την έννοια της Σύμβασης επειδή δεν απολαμβάνουν την προστασία του κράτους τους. Όμως αξίζει να τονιστεί ότι η αποδοχή της ιστορικά ορθής έννοιας της «εξωτερικής προστασίας» σε αυτή τη φράση είναι συμβατή με την άποψη ότι όσοι φοβούνται τα μη κρατικά όργανα δίωξης είναι επίσης

37. Αναφέρθηκε προηγουμένως ότι το στοιχείο της εσωτερικής προστασίας αξιολογείται καλλίτερα και ορίζεται ως ένα στοιχείο του δικαιολογημένου φόβου δίωξης. Υπογραμμίστηκε επίσης παραπάνω ότι το περιεχόμενο της τελευταίας φράσης του Άρθρου 1 Α (2) ανταποκρίνεται στις σύγχρονες προσφυγικές καταστάσεις όταν ερμηνεύεται με το ακόλουθο τρόπο: εάν η χώρα καταγωγής αδυνατεί να προστατεύει τον αιτούντα άσυλο από τη δίωξη (ανεξάρτητα από το εάν η ανικανότητα αυτή είναι αποτέλεσμα των καλλίτερων προσπαθειών ενός αδύναμου κράτους ή της παντελούς έλλειψης κράτους), τότε το θύμα θα φοβάται τη δίωξη εάν επιστρέψει και άρα έχει κάθε λόγο να μην επιθυμεί, λόγω αυτού του φόβου, να υπαχθεί στην προστασία αυτής της χώρας. Αυτές οι προσεγγίσεις είναι στην πραγματικότητα αλληλο-συμβατές. Όποια προσέγγιση και αν υιοθετηθεί, είναι σημαντικό να υπενθυμίσουμε ότι ο ορισμός περιλαμβάνει ένα ενιαίο κριτήριο αλληλοσχετιζόμενων στοιχείων. Το πώς σχετίζονται αυτά τα στοιχεία και η σημασία που πρέπει να αποδίδεται σε καθένα από αυτά πρέπει κατ' ανάγκη να καθορισθούν με βάση τα πραγματικά περιστατικά κάθε περίπτωσης.

IV. Ανάλυση των Στοιχείων Αποκλεισμού και Παύσης

A. Αποκλεισμός του Καθεστώτος του Πρόσφυγα

Στοιχεία – Κλειδιά στις Ρήτρες Αποκλεισμού (Άρθρα 1 Δ, Ε και ΣΤ)

Η Σύμβαση δεν θα εφαρμόζεται σε :

- *πρόσωπα τα οποία απολαμβάνουν τη συνδρομή ή την προστασία που παρέχεται όχι από τον Ύπατο Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών...*
- *πρόσωπο στο οποίο αναγνωρίζεται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας όπου έχει εγκατασταθεί ότι έχει τα συναφή με την κτήση της υπηκοότητας της χώρας αυτής δικαιώματα και υποχρεώσεις*
- *πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι:*
 - *έχουν διαπράξει έγκλημα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας...*

πρόσφυγες. Ευλόγως δεν αποδέχεται την παρεχόμενη εκτός της χώρας του διπλωματική προστασία όποιος φοβάται τα μη κρατικά όργανα δίωξης αφού σε αντίθετη περίπτωση κινδυνεύει να εξαναγκαστεί από τις αρμόδιες αρχές να επιστρέψει νόμιμα σ' αυτήν. Τυχόν επαναπατρισμός εκθέτει τον πρόσφυγα στον κίνδυνο που φοβάται και άρα καθιστά την απροθυμία του να υπαχθεί σε αυτήν την εξωτερική προστασία εύλογη και «οφειλόμενη σε αυτόν το φόβο» δίωξης.

- *έχουν διαπράξει σοβαρό αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ευρισκόμενα εκτός της χώρας της εισδοχής πριν γίνουν δεκτά ως πρόσφυγες από τη χώρα αυτή,*
- *είναι ένοχα ενεργειών αντίθετων με τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.*

38. Ερμηνεύοντας τις ρήτρες αποκλεισμού του Άρθρου 1 σκόπιμο είναι να υπογραμμίσουμε κατ' αρχήν τη δικαιολογητική τους βάση: υιοθετήθηκαν για να διασφαλίσουν ότι δεν θα απολαμβάνουν το καθεστώς του πρόσφυγα όσοι είτε δεν το έχουν ανάγκη¹ είτε δεν το αξίζουν². Οι ρήτρες που αφορούν το δεύτερο δικαιολογητικό λόγο είναι ιδιαίτερα περιπλοκές και άρα περισσότερο προβληματικές στην ερμηνεία και εφαρμογή τους. Όπως υπογραμμίζεται και στο Εγχειρίδιο και οι δύο ρήτρες που προβλέπουν τον αποκλεισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα πρέπει να ερμηνεύονται περιοριστικά, αφού οι σχετικές διατάξεις λειτουργούν ως εξαίρεση σε κανόνα δικαίου προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων³.

39. Το Άρθρο 1 Δ αποκλείει από την προστασία της Σύμβασης όσους απολαμβάνουν ήδη την προστασία ή τη συνδρομή άλλου οργάνου ή οργάνωσης των Ηνωμένων Εθνών, πλην της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Όπως αναλύεται και στο Εγχειρίδιο, αυτή η διάταξη εφαρμόζεται σήμερα σε όσους συνδράμει η Υπηρεσία Αρωγής και Έργων για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή (UNRWA)⁴. Αφού καμιά άλλη οργάνωση του ΟΗΕ δεν έχει σήμερα ως έργο την εξειδικευμένη παροχή προστασίας και βοήθειας στους πρόσφυγες, αυτή η ρήτρα δεν μπορεί να εφαρμοσθεί σε άλλες περιπτώσεις. Τα μεταβατικά ή προσωρινά γραφεία των Ηνωμένων Εθνών που λειτουργούν στις περιοχές ή στις περιφέρειες όπου ξεσπούν προσφυγικές κρίσεις έχουν συνήθως έργο που αφορά μόνο στη διοίκηση της επικράτειας όπου είναι εγκατεστημένα, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των δικαιωμάτων των επαναπατριζόμενων, αλλά δεν έχουν ειδική εντολή προστασίας των προσφύγων. Καθώς απολαμβάνουν την προστασία ή τη συνδρομή που παρέχεται από αυτά τα γραφεία μόνον όσοι βρίσκονται στα όρια της επικράτειας όπου λειτουργούν αυτή η ρήτρα δεν μπορεί να εφαρμοσθεί

¹ Άρθρα 1 Δ και Ε της Σύμβασης του 1951.

² Άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951.

³ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφος 149, σελ. 41.

⁴ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφος 142, σελ. 40.

για να αποκλεισθούν από το καθεστώς του πρόσφυγα οι αιτούντες άσυλο που προέρχονται από αυτές τις περιοχές¹.

40. Ομοια, το **Άρθρο 1 Ε** αποκλείει από το καθεστώς του πρόσφυγα – επειδή δεν υφίσταται ανάγκη για επίκληση διεθνούς προστασίας – αυτούς στους οποίους αναγνωρίζονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας όπου έχουν εγκατασταθεί τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που έχουν οι πολίτες της χώρας αυτής. Σύμφωνα με την ερμηνεία της διάταξης αυτής το Εγχειρίδιο υπογραμμίζει τη σημασία να αναγνωρίζεται στους υπαγόμενους στη ρύθμισή της η πραγματική δυνατότητα να απολαμβάνουν τα προαναφερόμενα δικαιώματα και να αναλαμβάνουν τις αντίστοιχες υποχρεώσεις. Ειδικότερα, για να λειτουργήσει αυτή η ρήτρα ως δικαιολογητική βάση του αποκλεισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι απαραίτητο να προστατεύονται οι υπαγόμενοι στο πεδίο εφαρμογής της από την απέλαση ή την απομάκρυνση από τη χώρα εγκατάστασης σύμφωνα με την αρχή της μη επαναπροώθησης, που αποτυπώνεται στο άρθρο 33 της Σύμβασης².

41. Ιδιαίτερες ερμηνευτικές δυσκολίες παρουσιάζονται όσον αφορά το **Άρθρο 1 ΣΤ**, σύμφωνα με το οποίο αποκλείονται από το καθεστώς του πρόσφυγα πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστευτεί ότι έχουν διαπράξει εγκλήματα πολέμου, εγκλήματα κατά της ειρήνης ή της ανθρωπότητας, σοβαρά μη πολιτικά αδικήματα ή πράξεις που αντιτίθενται με τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών. Με άλλα λόγια ο αποκλεισμός αφορά όσους έχουν διαπράξει τόσο αποτρόπαιες πράξεις ώστε αν και μπορεί να έχουν δικαιολογημένο φόβο δίωξης για τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση, η προσωπική συμπεριφορά τους ήταν τόσο απεχθής ώστε είναι ανάξιοι να απολαμβάνουν διεθνή προστασία ως πρόσφυγες. Ερμηνεύοντας αυτές τις διατάξεις είναι κρίσιμο να υπενθυμίσουμε ότι κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 ΣΤ δεν εξαιρείται από την προστασία του προσφυγικού καθεστώτος κάθε εγκληματίας, αλλά μόνον όσοι είναι ένοχοι για τις πλέον σοβαρές και απαράδεκτες πράξεις.

42. Το μέτρο της απόδειξης για την εφαρμογή του άρθρου 1 ΣΤ εκφράζεται με τη διατύπωση «σοβαροί λόγοι να πιστευτεί» και σημαίνει ότι ο αιτών άσυλο είναι ένοχος γι' αυτές τις πράξεις. Ενώ είναι σαφές ότι δεν απαιτείται η απόδειξη της καταδίκης είναι δύσκολο να εξηγηθεί λογι-

¹ Με αναλογική εφαρμογή της παραγράφου 143 του Εγχειριδίου (σελ. 40), είναι εύλογο να υποστηριχθεί ότι δεν πρέπει να εξαιρεθούν από το καθεστώς του πρόσφυγα, εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις, όσοι βρίσκονται εκτός της εν λόγω επικράτειας με το αιτιολογικό ότι μπορούν να απολαμβάνουν προστασία αλλού από άλλη οργάνωση.

² Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Παράγραφος 145, σελ. 41.

κά το ακριβές μέτρο της απόδειξης που είναι ευλόγως αναγκαία για την υποστήριξη του σχετικού συμπεράσματος περί αποκλεισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα¹. Η κατηγορία από διεθνές δικαστήριο² για τις πράξεις που αναφέρονται στο Άρθρο 1 ΣΤ εμπίπτει αναμφίβολα στην έκφραση «σοβαροί λόγοι να πιστευεται» και έτσι εκτιμά και η Ύπατη Αρμοστεία³. Αντίστροφα, η συμμετοχή και μόνον κάποιου αιτούντα άσυλο σε μια οργάνωση ή η συνεργασία του με κυβερνητικά στελέχη για τα οποία είναι γνωστό ότι έχουν διαπράξει παρόμοιες πράξεις δεν είναι επαρκές στοιχείο απόδειξης «των σοβαρών λόγων». Για να λειτουργήσει η ρήτρα αποκλεισμού, οι λόγοι θα πρέπει να σχετίζονται εξαιδικευμένα και εξειδικευμένα με τον ενδιαφερόμενο αιτούντα άσυλο και τις πράξεις του ή τις παραλείψεις του.

43. Τα εγκλήματα που αναφέρονται στο **Άρθρο 1 ΣΤ (α)** είναι αυτά που ορίζονται στα διεθνή κείμενα. Αυτή η διατύπωση επιτρέπει να ληφθούν υπόψη αναπτύξεις διεθνούς δικαίου προκειμένου να εξειδικευθούν τα εγκλήματα που περιλαμβάνονται στη διάταξη. Για παράδειγμα το Καταστατικό της Ρώμης για το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο⁴ συμβάλει στον

¹ «Περισσότερο από υποψία ή εικασία αλλά λιγότερο από απόδειξη ή εξισορρόπηση πιθανοτήτων», Ομοσπονδιακό Εφετείο Καναδά στην υπόθεση MCI κατά Hussein – Επίσης Συμβούλιο Επικρατείας Γαλλίας, Ressaif, 15.5.1996, 153.491.

² Η προϋπόθεση της απαγγελίας μιας κατηγορίας από ένα διεθνές και όχι από ένα εθνικό δικαστήριο είναι αυθαίρετη και στοχεύει να αποτρέψει τις περιπτώσεις όπου οι εθνικές αρχές – συχνά μετά το τέλος του εμφυλίου πολέμου και με την άσκηση ποινικών διώξεων – «αποσιωπούν» εχθρούς ή κριτές. Στην 4^η Διάσκεψη της Διεθνούς Ένωσης Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου, που πραγματοποιήθηκε στη Βέρνη της Ελβετίας τον Οκτώβριο του 2000 προτάθηκε να ικανοποιεί το κριτήριο των «σοβαρών λόγων να πιστευεται» η επιβεβαίωση της κατηγορίας, που απαγγέλεται με βάση του κριτηρίου του κατ' αρχήν χαρακτηρισμού της αξιόποινης πράξης από τον Εισαγγελέα.

³ Στις 25.9.1996 η Ύπατη Αρμοστεία ανακοίνωσε ότι απέκλεισε από το καθεστώς του πρόσφυγα είκοσι Ρουαντέζους που είχαν κατηγορηθεί από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για τη Ρουάντα. Επιπλέον, προέτρεψε τα κράτη να ασκήσουν ποινική δίωξη σε βάρος των εν λόγω Ρουαντέζων εάν αναζητούσαν άσυλο. Στην τελευταία παράγραφο του σχετικού δελτίου τύπου και λαμβάνοντας υπόψη τις ρήτρες αποκλεισμού της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 και του Σύμβασης του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας του 1969 η οργάνωση «εκφράζει την πίστη της ότι οι κατηγορίες που απαγγέληκαν από το δικαστήριο συνιστούν επαρκείς λόγους για τον αποκλεισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα, σύμφωνα με το καταστατικό της και τη Σύμβαση του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας».

⁴ Υιοθετήθηκε στη Ρώμη στις 17.7.1998, από τη Διπλωματική Διάσκεψη των Πληρεξουσίων των Ηνωμένων Εθνών για την Ίδρυση Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Τροποποιήθηκε στις 10.11.1998 και στις 12.7.1999. Ιδιαίτερης σημασίας για τον αποκλεισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι τα άρθρα 6, 7 και 8 του Καταστατικού που αναφέρονται στη γενοκτονία, στα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και

εντοπισμό αυτών των εγκλημάτων στο σύγχρονο πλαίσιο και αποτελεί αξιόπιστη πηγή ερμηνείας των ρητρών αποκλεισμού.

44. Το Άρθρο 1 ΣΤ (β) εξαιρεί από το καθεστώς του πρόσφυγα όσους προσπαθούν να αποφύγουν τη νόμιμη δίωξη για σοβαρό μη πολιτικό αδίκημα, ακόμα και εάν σε κάθε άλλη περίπτωση αναγνωρίζονταν πρόσφυγες. Ενώ με τη διάταξη αυτή ικανοποιούνται οι ανησυχίες κάθε κράτους για τη διασφάλιση της κοινωνίας τους, τα πολυάριθμα χαρακτηριστικά στοιχεία που περιλαμβάνει αποδεικνύουν ότι πρέπει να διατηρείται η προστασία των προσφύγων που έχουν διαπράξει λιγότερο σοβαρά αδικήματα. Αυτά τα διάφορα στοιχεία του Άρθρου 1 ΣΤ (β) πρέπει να συζητηθούν και να εξεταστούν, όπως και στο Εγχειρίδιο, ξεχωριστά.

45. Προφανώς, ο όρος «σοβαρό» περιλαμβάνει μια πράξη που τιμωρείται αυστηρά και όχι ένα ήσσονος σημασίας αδίκημα, ακόμα και εάν το τελευταίο χαρακτηρίζεται ως «έγκλημα» στο ποινικό δίκαιο ή στη νομοθεσία της χώρας ασύλου¹. Η σοβαρότητα δεν εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει το αδίκημα η εθνική έννομη τάξη. Πρέπει να εξεταστεί στα πλαίσια του συγκριτικού και του διεθνούς δικαίου. Κάποιοι παράμετροι που μπορεί να υποδεικνύουν τη σοβαρότητα ενός εγκλήματος κοινού ποινικού δικαίου είναι :

- η μορφή της διαδικασίας που εφαρμόζεται για τη δίωξή του – εάν ο δράστης που τέλεσε την αξιόποινη πράξη παραπέμπεται σε δίκη ή εάν αντιμετωπίζεται με συνοπτικές διαδικασίες,
- η προβλεπόμενη ποινή, συμπεριλαμβανομένης της διάρκειάς της και των όρων της φυλάκισης,
- εάν υπάρχει διεθνής συναίνεση για το μέτρο της σοβαρότητας των εγκλημάτων,
- εάν το έγκλημα υπάγεται σ' αυτά για τα οποία επιτρέπεται η έκδοση ή στη δικαιοδοσία της διεθνούς ποινικής δικαιοσύνης,
- η πραγματική βλάβη που προκλήθηκε ως αποτέλεσμα της διάπραξης του εγκλήματος².

46. Το αδίκημα που αναφέρεται στο Άρθρο 1 ΣΤ (β) πρέπει να είναι «μη πολιτικό» ή με άλλα λόγια να είναι αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου, που έχει διαπραχθεί όχι για πολιτικούς σκοπούς, αλλά για άλλους λόγους, όπως είναι το προσωπικό κέρδος ή η εκδίκηση³. Αυτός ο χαρα-

στα εγκλήματα πολέμου.

¹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, παράγραφος 155, σελ. 43.

² Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, παράγραφος 60, σελ. 19 – Βλέπε επίσης νομολογία : Συμβούλιο Επικρατείας Γαλλίας, Ressaif, 15.5.1996, 153.491.

³ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος

κτηρισμός διασφαλίζει την προστασία όσων διώκονται για την έκφραση των πολιτικών πεποιθήσεών τους με τρόπο που μπορεί να είναι αποδεκτός σε ένα κράτος όπου οι πολίτες είναι ελεύθεροι να εκφράσουν τις απόψεις τους και να απολαμβάνουν άλλα ανθρώπινα δικαιώματά τους χωρίς περιορισμούς ή φόβο δίωξης. Κατά συνέπεια η υιοθέτηση νομοθεσίας η οποία δεν σέβεται αυτά τα βασικά δικαιώματα του ανθρώπου δεν μπορεί να αποτελέσει εν προκειμένω δικαιολογητική βάση για τον αποκλεισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα.

47. Ενδέχεται όμως ακόμα και οι αυτουργοί κάποιων «πολιτικών» εγκλημάτων ή αυστηρά τιμωρούμενων πράξεων που διαπράττονται για πολιτικούς λόγους, όπως οι απαγωγές ή οι αεροπειρατείες να μην μπορεί να εξαιρεθούν από την εφαρμογή των ρητρών αποκλεισμού επικαλούμενοι το χαρακτηρισμό του «μη πολιτικού». Πρέπει να αναλύεται προσεκτικά εάν η σοβαρότητα της ζημιάς που προκαλείται εξισορροπείται με τον επιδιωκόμενο πολιτικό σκοπό. Εάν το αποκαλούμενο «πολιτικό» έγκλημα είναι εξαιρετικά επιζήμιο ή δυσανάλογο με τα αποτελέσματα που επιδιώκει, συγκρινόμενο με τον πολιτικό στόχο που επιδιώκει ο αυτουργός, τότε ακόμα και αν υπάρχουν πολιτικά κίνητρα μπορεί να αποκλεισθεί ο αιτών άσυλο από το καθεστώς του πρόσφυγα. Από την άλλη, εάν η διάπραξη του εγκλήματος είναι για παράδειγμα το μοναδικό μέσο διαφυγής από τη δίωξη που ασκεί ένα κατασταλτικό καθεστώς, μπορεί να κριθεί αιτιολογημένο και να μην εφαρμοσθεί κατ' ανάγκην η ρήτρα αποκλεισμού, ανάλογα με τις ειδικότερες περιστάσεις της υπόθεσης¹.

48. Κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας και σύμφωνα με τα υποστηριζόμενα σε κάποιες έννομες τάξεις, στις περιπτώσεις εφαρμογής του Άρθρου 1 ΣΤ (β), είναι αναγκαίο να εξισορροπείται η φύση του αδικήματος για τη διάπραξη του οποίου κατηγορείται ο αιτών άσυλο και ο βαθμός / η σοβαρότητα της δίωξης που φοβάται ότι θα υποστεί. Εάν ο δικαιολογημένος φόβος αφορά σοβαρή δίωξη που θέτει σε κίνδυνο τη ζωή ή την ελευθερία του θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα σοβαρό το έγκλημα που διέπραξε για να αποκλειστεί από το καθεστώς του πρόσφυγα².

49. Τέλος, όσον αφορά το Άρθρο 1 ΣΤ (β) το έγκλημα πρέπει να έχει διαπραχθεί «εκτός» της χώρας ασύλου πριν την εισδοχή του πρόσφυγα σ' αυτήν. Τα αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου που διαπράττονται στο έδαφος της χώρας ασύλου υπάγονται στην δικαστική δικαιοδοσία του κράτους ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της δίωξης και, εάν είναι

του Πρόσφυγα, παράγραφος 152, σελ. 42.

¹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, παράγραφοι 159 έως 161, σελ. 44-45.

² Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, παράγραφος 156, σελ. 43.

ο αιτών άσυλο ένοχος, θα πρέπει να τιμωρείται όπως κάθε άλλος αυτουργός σύμφωνα με τα οριζόμενα στην εθνική νομοθεσία του κράτους ασύλου¹.

50. Η τελευταία ρήτρα αποκλεισμού, το **Άρθρο 1 ΣΤ (γ)** αναφέρεται στις πράξεις που είναι αντίθετες με τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών. Όπως αναλύεται στις σχετικές παραγράφους του Εγχειριδίου, οι σκοποί και οι αρχές των Ηνωμένων Εθνών αποτυπώνονται στα άρθρα 1 και 2 του Καταστατικού Χάρτη του Οργανισμού και λόγω της φύσης τους αφορούν τα κράτη μέλη του Οργανισμού. Οι προπαρασκευαστικές εργασίες τη Διάσκεψης των Πληρεξουσίων που υιοθέτησε τη Σύμβαση δεν διαφωτίζουν ιδιαίτερα την ερμηνεία αυτής της διάταξης. Από τα σχόλια των αντιπροσώπων διαφαίνεται ότι οι συντάκτες στόχευαν στην υιοθέτησή της για να ρυθμίσουν τις σπάνιες περιπτώσεις εφαρμογής της στους αιτούντες άσυλο που κατέχοντας θέσεις εξουσίας και επιρροής σε ένα κράτος παίζουν καθοριστικό και αποφασιστικό ρόλο και έχουν ενεργό συμμετοχή στην παραβίαση των αρχών και των σκοπών του ΟΗΕ². Μπορεί να επικαλύπτεται από το Άρθρο 1 ΣΤ (α), με την έννοια ότι τα εγκλήματα κατά της ειρήνης και κατά της ανθρωπότητας είναι επίσης πράξεις κατά των σκοπών και των αρχών του ΟΗΕ.

51. Η εφαρμογή του Άρθρου 1 ΣΤ συχνά περιλαμβάνει την ανάλυση μυριάδων ζητημάτων, κάποια από τα οποία συνδέονται με τη σφαίρα του ποινικού δικαίου, και τα οποία απαιτούν προσεκτική και διαφοροποιημένη ανάλυση σε αυτό το πλαίσιο. Αυτά τα ζητήματα αφορούν την ατομική ευθύνη, την ενοχή, τη συνέργια, τη συμμετοχή σε ομάδες που υποστηρίζουν ή που διαπράττουν πράξεις βίας, την κατάσταση των πρώην αξιωματούχων των κατασταλτικών καθεστώτων, την άμυνα και την κατάσταση ανάγκης και άλλες παρόμοιες έννοιες. Η αναλυτική εξέταση αυτών των περίπλοκων θεμάτων ξεπερνά το σκοπό του παρόντος ερμηνευτικού σημειώματος. Περισσότερα για το ζήτημα αυτό περιλαμβάνονται στις Κατευθυντήριες Αρχές για της Ρήτρες Αποκλεισμού.

¹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, παράγραφος 154, σελ. 43 – Βλέπε επίσης νομολογία Συμβουλίου Επικρατείας Γαλλίας Rajkumar, 25.9.1998, 165.525 – Pham, 21.5.1997, 148.997.

² Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, 162 και 163, σελ. 45 – Βλέπε επίσης νομολογία Συμβουλίου Επικρατείας Γαλλίας Mahboub, 25.3.1998, 170.172.

B. Ρήτρες Παύσης¹

Στοιχεία – Κλειδιά στις Ρήτρες Παύσης (Άρθρο 1 Γ):

Η παρούσα Σύμβαση παύει να εφαρμόζεται σε κάθε πρόσωπο:

- που έκανε εκ νέου οικειοθελώς χρήση της προστασίας της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα, ή
- μετά την απώλεια της υπηκοότητάς του, την επανέκτησε οικειοθελώς, ή
- απέκτησε νέα υπηκοότητα και απολαμβάνει την παρεχόμενη προστασία της χώρας της νέας υπηκοότητας, ή
- επέστρεψε οικειοθελώς για εγκατάσταση στη χώρα την οποία είχε εγκαταλείψει ή εκτός των συνόρων της οποίας παρέμενε φοβούμενο το διωγμό, ή
- δεν μπορεί πλέον να εξακολουθεί να αποποιείται την προστασία που παρέχεται από τη χώρα της οποίας έχει την υπηκοότητα, δεδομένου ότι έχουν παύσει να υπάρχουν οι προϋποθέσεις συνεπεία των οποίων αναγνωρίστηκε...

με τον όρο ότι αυτή η [τελευταία] διάταξη δεν εφαρμόζεται σε πρόσφυγες ... που επικαλούνται επιτακτικούς λόγους, που αναφέρονται σε προηγούμενες διώξεις, για να αρνηθούν να απολαύσουν την προστασία που τους παρέχεται από τη χώρα της υπηκοότητά τους...

52. Όπως τονίζεται και στις σχετικές παραγράφους του Εγχειριδίου², το καθεστώς του πρόσφυγα, που παρέχει στους δικαιούχους διεθνή προστασία, ελλείψει εθνικής, αντιμετωπίζεται ως προσωρινό, δηλαδή διαρκεί για όσο διάστημα είναι αναγκαία αυτή η αναπληρωματική προστασία. Το Άρθρο 1 Γ της Σύμβασης ορίζει λεπτομερειακά τις περιπτώσεις όπου παύει το καθεστώς του πρόσφυγα. Όπως τονίζεται και στο Εγχειρίδιο, απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή των ρητρών παύσης, δηλαδή των διατάξεων που καταργούν οφέλη ή δικαιώματα, είναι η ενδελεχής, προσεκτική και λεπτομερειακή αξιολόγηση και εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών ή γεγονότων που υπάγονται στο κανονιστικό τους πεδίο. Μόνον έτσι διασφαλίζεται ότι δεν είναι πλέον αναγκαία η προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα³.

¹ Βλέπε επίσης «Ρήτρες παύσης του καθεστώτος του πρόσφυγα – Ερμηνεία του Άρθρου 1 Γ της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς του Πρόσφυγα» που εκδόθηκε από το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας στην Αθήνα το Μάιο του 1999.

² Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, παράγραφοι 118 έως 133, σελ. 33-37.

³ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος

53. Οι πράξεις ή οι ενέργειες του πρόσφυγα, έκφραση των δικαιολογητικών λόγων παύσης του καθεστώτος προστασίας του, πρέπει να απορρέουν από την ελεύθερη βούλησή του, να είναι *πραγματικά οικειοθελείς*, ώστε να κατατείνουν στην εθελοντική υπαγωγή του στην αποτελεσματική και διαρκή εθνική προστασία της χώρας καταγωγής του. Δεν παύει το καθεστώς του πρόσφυγα εάν δεν πληρείται αυτή η προϋπόθεση¹.

54. Λιγότερο δύσκολα ερμηνευτικά προβλήματα ανακύπτουν όσον αφορά τη ρήτρα παύσης που αφορά στις νέες συνθήκες στη χώρα καταγωγής, βάσει των οποίων εκλείπουν οι λόγοι για τους οποίους ήταν αναγκαία η προστασία που παρέχει το καθεστώς του πρόσφυγα². Ερμηνεύοντας αυτή τη ρήτρα δημιουργήθηκαν ερωτήματα για τη φύση και το επίπεδο των αναγκαίων αλλαγών. Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ύπατης Αρμοστείας αναφέρει ότι οι αλλαγές πρέπει να είναι θεμελιώδεις, σταθερές, διαρκείς και σχετικές με το φόβο δίωξης του πρόσφυγα³. Η παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα πρέπει να αντιμετωπισθεί ουσιαστικά ως ένας καθρέφτης των λόγων της χορήγησης αυτού του καθεστώτος που εντοπίζονται στις θετικές προϋποθέσεις του άρθρου 1 Α (2). Όταν αυτοί οι λόγοι εκλείψουν, στις περισσότερες περιπτώσεις δεν υπάρχει πλέον ανάγκη διεθνούς προστασίας. Η αναγνώριση αυτής της σχέσης και η αξιολόγησή της για να διαπιστωθεί εάν οι αλλαγές στη χώρα καταγωγής της υπό κρίση υπόθεσης είναι σχετικές και θεμελιώδεις για τους λόγους της διαφυγής, συμβάλλουν στη διευκρίνιση των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται για να παύσει η προστασία του πρόσφυγα. Η παρατήρηση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την εξατομικευμένη παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

55. Η Ύπατη Αρμοστεία έχει εντοπίσει μια σειρά παραμέτρων που, ενώ σε καμιά περίπτωση δεν είναι εξαντλητικές μπορεί να ληφθούν εν

του Πρόσφυγα, παράγραφος 116, σελ. 32.

¹ Οι λόγοι αυτοί αναφέρονται στο άρθρο 1 Γ (1) έως (4) της Σύμβασης του 1951. Ερμηνεύονται στο Εγχειρίδιο στις παραγράφους 118 έως 133, υποσημ. 67.

² Οι λόγοι αυτοί αναφέρονται στο άρθρο 1 Γ (5) και (6) της Σύμβασης και αναλύονται στο Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, στις παραγράφους 134 έως 139, σελ. 37–38.

³ **Πόρισμα 69 (1992)** Η Εκτελεστική Επιτροπή... α) *Τονίζει* ότι τα Κράτη αποφασίζοντας για την εφαρμογή της ρήτρας παύσης που βασίζονται σε "προϋποθέσεις που έχουν παύσει να υφίστανται" πρέπει να διαπιστώνουν τον θεμελιώδη χαρακτήρα των αλλαγών στην χώρα καταγωγής ή υπηκοότητας συμπεριλαμβανόμενων της γενικής κατάστασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου καθώς και του ιδιαίτερου λόγου φόβου δίωξης ώστε να εξασφαλίζεται κατά τρόπο αντικειμενικό και επαληθεύσιμο ότι οι συνθήκες που δικαιολόγησαν την χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα έπαυσαν να υπάρχουν, ... γ) *Αποδίδει* ιδιαίτερη προσοχή στο γεγονός ότι η ρήτρα παύσης των "προϋποθέσεων που έχουν παύσει να υφίστανται" δεν πρέπει να εφαρμόζονται σε πρόσφυγες που συνεχίζουν να έχουν δικαιολογημένο φόβο δίωξης.

γένει υπόψη για την αξιολόγηση της επέλευσης θεμελιωδών αλλαγών, ικανών να δικαιολογήσουν την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα:

- το επίπεδο της πολιτικής σταθερότητας που μπορεί να εκφραστεί με διάφορους τρόπους, όπως για παράδειγμα με την επιτυχημένη διεξαγωγή δημοκρατικών εκλογών που έχουν κριθεί από τη διεθνή κοινότητα ως δίκαιες και έντιμες,

- η εφαρμογή μη διακριτικής νομοθεσίας για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, συμπεριλαμβανομένων των ατομικών και πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων,

- η ύπαρξη μηχανισμού που διασφαλίζει νομοθετικό πλαίσιο, έννομη τάξη και αποκατάσταση στις περιπτώσεις παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως για παράδειγμα η λειτουργία αστυνομίας που λειτουργεί χωρίς διακρίσεις, ανεξάρτητου δικαστικού σώματος καθώς και δικαστηρίων,

- το γενικό επίπεδο του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η ικανότητα άσκησης και απόλαυσης τους,

- όταν πρόκειται για εμφύλια σύγκρουση, το επίπεδο της εθνικής συμφιλίωσης και η εφαρμογή ειρηνευτικών ρυθμίσεων και συμφωνιών.

56. Αφού καθορισθεί ότι σε μια συγκεκριμένη προσφυγική ομάδα εφαρμόζεται η ρήτρα παύσης λόγω θεμελιωδών αλλαγών στη χώρα καταγωγής παρέχεται σε κάθε πρόσφυγα που πλήττεται από τη ρύθμιση αυτή η δυνατότητα να ζητήσει την εξατομικευμένη εξέταση της υπόθεσής του και να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους είναι ανεφάρμοστη για την περίπτωσή του η ρήτρα παύσης. Ιδιαίτερα σημαντική εν προκειμένω είναι η εξαίρεση της ρήτρας παύσης, που σύμφωνα με τη Σύμβαση εφαρμόζεται μόνο στους «πρόσφυγες εντολής» ή «καταστατικούς πρόσφυγες»¹ (δηλαδή σ' αυτούς που ήσαν πρόσφυγες πριν την υιοθέτηση της Σύμβασης του 1951) αλλά που αντανακλά μια γενική ανθρωπιστική αρχή που μπορεί να εφαρμοσθεί και σε άλλες κατηγορίες προσφύγων. Ακόμα και όταν υπάρχουν σχετικές, θεμελιώδεις, σταθερές και βιώσιμες αλλαγές στη χώρα καταγωγής δεν μπορεί να παύσουν να είναι πρόσφυγες παρά τη θέλησή τους όσοι επικαλούνται «επιτακτικούς λόγους» που ανατρέχουν στην παρελθούσα δίωξη ή εμπειρίες και αποτέλεσαν τη δικαιολογητική βάση παροχής προστασίας. Η εξαίρεση αναγνωρίζει ουσιαστικά ότι κάποιες μορφές και εμπειρίες δίωξης είναι τόσο αποτρόπαιες και έχουν τόσο καταστροφικά ψυχολογικά αποτελέσματα, ώστε οι άνθρωποι δεν πρέπει να εξαναγκάζονται να επιστρέψουν παρά τη θέλησή τους στην πατρίδα τους, από όπου διέφυγαν, ακόμα όταν οι συνθήκες έχουν αλλάξει ριζικά.

¹ Παράγραφος 2 του Άρθρου 1 Γ (5) και (6).

Αυτή η εξαιρετική ρύθμιση είναι σημαντική σήμερα όπως ήταν και την εποχή υιοθέτησης της Σύμβασης, και εφαρμόζεται από την Ύπατη Αρμοστεία και από πολλά κράτη¹.

57. Οι συνέπειες της παύσης του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν είναι κατ' ανάγκη η επιστροφή στη χώρα καταγωγής ή προηγούμενης συνήθους διαμονής². Σε κάποιες περιπτώσεις, οι πρόσφυγες που παύουν να απολαμβάνουν την προστασία αυτού του εξαιρετικού καθεστώτος, μπορεί ήδη – λόγω της διάρκειας της παραμονής τους και κατ' εφαρμογή της σχετικής εθνικής νομοθεσίας – να έχουν αποκτήσει και να ασκούν δικαιώματα διαμονής στο κράτος ασύλου ή να έχουν αποκτήσει την ιθαγένεια του κράτους αυτού. Σε άλλες περιπτώσεις μπορεί να έχουν παντρευτεί, να έχουν αποκτήσει παιδιά ή να έχουν αναπτύξει άλλους δεσμούς με το κράτος ασύλου, τέτοιους ώστε στην πραγματικότητα είναι πλήρως ενσωματωμένοι και μπορούν να διαμένουν νόμιμα σ' αυτό με μηχανισμούς διαφορετικούς από αυτούς του ασύλου.

V. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

58. Ο ορισμός του πρόσφυγα όπως αποτυπώνεται στο άρθρο 1 της Σύμβασης του 1951 είναι από την εποχή της σύνταξης και της υιοθέτησής του, πενήντα χρόνια πριν, το κύριο εργαλείο παροχής αποτελεσματικής προστασίας σε εκατομμύρια πρόσφυγες. Όλα αυτά τα χρόνια έχει αποδείξει την ελαστικότητά και την προσαρμοστικότητά του στις προσφυγικές καταστάσεις, καταδεικνύοντας ότι η σωστή ερμηνεία του Άρθρου 1 σέβεται και προάγει το σκοπό και το αντικείμενο της Σύμβασης του 1951. Η αξιοκρατική προσέγγιση των θετικών προϋποθέσεων του ορισμού και η προσεκτική εφαρμογή των ρητρών παύσης και αποκλεισμού είναι αναγκαίες για τη βιωσιμότητα και την αποτελεσματικότητα του θεσμού του ασύλου. Μόνον έτσι θα διασφαλισθεί η προστασία των προσφύγων, θα αποτραπεί η δια της καταχρήσεως δυσφήμιση του μηχανισμού της και η αποδυνάμωσή της με τον αδικαιολόγητο περιορισμό της. Συμπερασματικά, μια ισορροπημένη και ενιαία εφαρμογή του ορισμού, που διαπνέεται από τις αρχές του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αποτελεί την καλλίτερη μέθοδο για την επίτευξη του σωστού επιδιωκόμενου αποτελέσματος.

*Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες – Γενεύη
Απρίλιος 2001*

¹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, παράγραφος 136, σελ. 37.

² Είναι αυτονόητο όσον αφορά το Άρθρο 1 Γ (3).

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

1. Εισαγωγή

1. Κάποιες χώρες ασύλου έχουν υιοθετήσει διοικητικούς ή νομοθετικούς μηχανισμούς για τη νομιμοποίηση της παραμονής όσων δεν αναγνωρίζονται πρόσφυγες αλλά δεν μπορούν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους για διάφορους λόγους. Πρόκειται για θετική και πραγματιστική απάντηση που ικανοποιεί κάποιες ανάγκες διεθνούς προστασίας. Η Ύπατη Αρμοστεία υποστηρίζει αυτούς τους μηχανισμούς όταν συμπληρώνουν τη διεθνή προστασία των προσφύγων που προβλέπεται από τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων και χαρακτηρίζονται ως «συμπληρωματικές» μορφές προστασίας.

2. Όμως, ελλείψει εναρμόνισης, αυτές οι μεμονωμένες λύσεις προστασίας που εφαρμόζουν τα κράτη έχουν πολλαπλασιάσει τα καθεστώτα που χορηγούνται σε ευρύ φάσμα περιπτώσεων για διάφορους λόγους. Οι διαφορετικοί αυτοί τύποι προστασίας αποκαλούνται ανάλογα με το κράτος «καθεστώς Β», «αναπληρωματική μορφή προστασίας», «εν τοις πράγμασι καθεστώς» και «ανθρωπιστικό καθεστώς». Αυτά τα διαφορετικά καθεστώτα προβλέπουν διαφορετικά επίπεδα προστασίας με τις αντίστοιχες συνέπειες για τους δικαιούχους.

3. Η ανάπτυξη αυτών των καθεστώτων περιπλέκεται επειδή εφαρμόζονται κατά κύριο λόγο όταν είναι δύσκολο ή χρονοβόρο να καθορισθεί το καθεστώς του Πρόσφυγα σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 / Πρωτόκολλο του 1967¹. Όταν οι ισχυρισμοί του αιτούντα άσυλο πληρούν τις

¹ Οι ασχολούμενοι με τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα επιβεβαιώνουν αυτήν την τάση που εκφράζεται επίσης με τα στατιστικά στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Η προσεκτική συγκριτική μελέτη αυτών των στατιστικών ανατακτά την αναγνώριση διαφορετικών καθεστώτων σε όμοιες περιπτώσεις αιτούντων άσυλο. Η διαφορά φαίνεται ότι οφείλεται στην πρακτική των κρατών και στην εφαρμογή νομοθετικών διατάξεων που ρυθμίζουν την εναλλακτική μορφή προστασίας. Έτσι στα κράτη των οποίων η νομοθεσία είτε δεν ορίζει είτε προβλέπει περιορισμένες εναλλακτικές λύσεις προστασίας, όπως στον Καναδά και στις ΗΠΑ, τα ποσοστά αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι ιδιαίτερα υψηλά για κάποιες ομάδες (όπου προφανώς σημαντικό ποσοστό αιτούντων άσυλο αναγνωρίζονται πρόσφυγες λόγω φόβου δίωξης για κάποιον από τους λόγους που αναφέρει η Σύμβαση της Γενεύης του 1951), όπως για παράδειγμα για τους Αφγανούς (97,6% και 100% στον πρώτο βαθμό εξέτασης του αιτήματος ασύλου στον Καναδά και στις ΗΠΑ αντίστοιχα) και για τους Ιρακινούς (84,6% και 92,3%

προϋποθέσεις της Σύμβασης του 1951¹ η χορήγηση συμπληρωματικής προστασίας (και η σχετική μεταχείριση που συνεπάγεται) συνιστά παράλειψη του κράτους μέρους της Σύμβασης να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από αυτήν.

4. Σκοπός του παρόντος σημειώματος είναι να συνεισφέρει στη συζήτηση για την ύπαρξη και την εναρμόνιση αυτών των μορφών προστασίας: ι) με τον εντοπισμό των δικαιούχων, ιι) με την οριοθέτηση του εφαρμοστέου νομικού πλαισίου και της φύσης της προστασίας που παρέχεται από τα κράτη και ιιι) με την πρόταση κριτηρίων μεταχείρισης και διαδικαστικών μηχανισμών που κατά την άποψη της Έπατης Αρμοστείας είναι οι καταλληλότεροι.

II. Άδεια Παραμονής: Μια ποικιλία δικαιούχων

5. Η επισκόπηση των κατηγοριών όσων δικαιούνται να παραμείνουν σε μια χώρα ασύλου για παρατεταμένη περίοδο αποδεικνύει ότι τα κράτη χορηγούν την άδεια παραμονής για ευρύ φάσμα λόγων, που μπορεί να μην σχετίζονται με τις ανάγκες προστασίας, όπως για παράδειγμα για ανθρωπιστικούς ή για άλλους πρακτικής φύσης λόγους ή για την ικανοποίηση των αναγκών προστασίας, όπως για παράδειγμα όταν ο κίνδυνος βλάβης είναι ιδιαίτερα σημαντικός λόγω του εμφύλιου πολέμου ή των

στον Καναδά και στις ΗΠΑ αντίστοιχα). Οι ίδιες ομάδες όμως σπάνια αναγνωρίζονται πρόσφυγες της Σύμβασης σε άλλα κράτη τα οποία εφαρμόζουν ευρέως τις εναλλακτικές μορφές προστασίας. Βέβαια, τα τελευταία αν και δεν αναγνωρίζουν πρόσφυγες τα περισσότερα μέλη αυτών των ομάδων επιτρέπουν την παραμονή στο έδαφός τους. Για παράδειγμα στις Κάτω Χώρες, όπου μόνον το 6,3% των Αφγανών έχουν αναγνωριστεί πρόσφυγες, αλλά έχει επιτραπεί η παραμονή στη χώρα στο 47,6%, στη Γερμανία (μόνον 1,7% είναι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες αλλά παραμένει στη χώρα ποσοστό 26,5%) και στις Σκανδιναβικές χώρες. Η Δανία για παράδειγμα έχει αναγνωρίσει το καθεστώς του πρόσφυγα μόλις σε 4,2% Ιρακινούς, ενώ επιτρέπει την παραμονή σε ποσοστό 83,2%, η Νορβηγία μόλις σε 0,7% και επιτρέπει την παραμονή σε ποσοστό 66,9% και η Σουηδία μόνον σε 2,4% αλλά επιτρέπει την παραμονή για άλλους λόγους σε ποσοστό 63,9%. Και ενώ αναγνωρίζεται ότι τα στατιστικά στοιχεία μπορεί να διαφέρουν για μυριάδες λόγους, η συγκριτική μελέτη τους όσον αφορά στις ίδιες ομάδες υποδηλώνει την ύπαρξη σχέσης ανάμεσα στη δυνατότητα των κρατών να παρέχουν συμπληρωματικές μορφές προστασίας και στο ποσοστό αναγνώρισης του καθεστώτος της Σύμβασης.

¹ Υπενθυμίζεται ότι η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι διαπιστωτική και όχι δημιουργική διοικητική πράξη. Όπως αναφέρεται στην παράγραφο 28 του Εγχειριδίου για τα Κριτήρια και τις Διαδικασίες Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα (σελ. 11) «Ένα πρόσωπο είναι πρόσφυγας σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 από τη στιγμή που συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις του σχετικού ορισμού... Συνεπώς, η σχετική αναγνώριση έχει δηλωτικό και όχι δημιουργικό χαρακτήρα. Δεν γίνεται δηλαδή κανείς πρόσφυγας εξαιτίας της αναγνώρισης, αλλά αναγνωρίζεται ως πρόσφυγας επειδή είναι».

συρράξεων που μαίνονται στη χώρα καταγωγής τους. Το παρόν σημείωμα επικεντρώνεται σε αυτήν την τελευταία κατηγορία των δικαιούχων.

A. Παραμονή που αφορά στις ανάγκες προστασίας: ανθρωπιστικοί λόγοι / πρακτική αντιμετώπιση περιπτώσεων

6. Τα κράτη αποφασίζουν και επιτρέπουν την παρατεταμένη παραμονή για λόγους ανθρωπιστικούς, όπως για παράδειγμα λόγω ηλικίας, ιατρικών αναγκών ή οικογενειακών δεσμών¹. Όταν δεν είναι εφικτή η απομάκρυνση του αλλοδαπού, είτε επειδή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί η μεταφορά του είτε επειδή δεν υπάρχουν ταξιδιωτικά έγγραφα ή δεν είναι δυνατή η έκδοσή τους, τα κράτη επιτρέπουν την παραμονή στο έδαφός τους για πρακτικούς λόγους. Οι ενδιαφερόμενοι δεν είναι αιτούντες άσυλο ή είναι απορριφθέντες αιτούντες άσυλο, για τους οποίους κρίθηκε ότι δεν συντρέχει ανάγκη διεθνούς προστασίας. Οι προαναφερόμενες περιπτώσεις διαφέρουν σημαντικά από αυτές όπου πληρούνται οι προϋποθέσεις ικανοποίησης των αναγκών προστασίας και του σεβασμού της αρχής της μη επαναπροώθησης και άρα δεν αφορούν άμεσα την Ύπατη Αρμοστεία. Στο παρόν σημείωμα δεν αναλύονται όλες οι κατηγορίες των δικαιούχων που προαναφέρθηκαν, καθώς δεν αφορούν όλοι την Οργάνωση. Επίσης δεν αναφέρεται σ' όσους έχουν αποκλεισθεί από το καθεστώς του πρόσφυγα κατ' εφαρμογή των σχετικών διατάξεων της Σύμβασης του 1951, αλλά δεν μπορούν, βάσει του γενικού δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου, να επαναπατριστούν στη χώρα όπου αντιμετωπίζουν κίνδυνο βασανιστηρίων.

B. Παραμονή για λόγους διεθνούς προστασίας

7. Μια ποικιλία λόγων αποτελεί τη δικαιολογητική βάση χορήγηση άδειας παραμονής που ικανοποιεί τις ανάγκες της διεθνούς προστασίας. Παράλληλα όμως είναι διάφορες οι περιπτώσεις της ομάδας των δικαιούχων, των οποίων έχουν αναγνωριστεί οι ανάγκες προστασίας. Από την εμπειρία της Ύπατης Αρμοστείας οι δικαιούχοι αυτής της κατηγορίας είναι:

α) όσοι πληρούν τις προϋποθέσεις του ορισμού του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951 / του Πρωτοκόλλου του 1967, αλλά – για διάφορους λόγους που αφορούν στην ερμηνεία του – δεν αναγνωρίζονται από το κράτος όπου ζητούν άσυλο,

¹ Πρόκειται για θέματα οικογενειακής φύσης τα οποία δεν αφορούν σε ανάγκες προστασίας. Αυτοί οι οικογενειακοί λόγοι που δικαιολογούν την παρατεταμένη διαμονή είναι διαφορετικοί από αυτούς που αποτελούν την αιτιολογική βάση της οικογενειακής συνένωσης των προσφύγων. Μόνον οι τελευταίες περιπτώσεις υπάγονται στο πεδίο προστασίας των προσφύγων.

β) όσοι έχουν βάσιμους λόγους να ζητούν προστασία, αλλά δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης του 1951 / του Πρωτοκόλλου 1967.

Οι θέσεις που αποτυπώνονται στο παρόν σημείωμα εκφράζουν το πνεύμα της Ύπατης Αρμοστείας σύμφωνα με το οποίο όταν πρόκειται για πρόσφυγες – με την ευρεία έννοια του όρου – το Γραφείο ενδιαφέρεται και παράλληλα υποχρεούται να διασφαλίζει την κατάλληλη προστασία τους καθώς και να συμβάλλει με την τεχνογνωσία του στις συζητήσεις που αφορούν στα μέτρα που υιοθετούνται για την διαμονή και τη μεταχείρισή τους.

α) Δικαιούχοι που πληρούν τις προϋποθέσεις της Σύμβασης του 1961 / Πρωτοκόλλου του 1967

8. Οι διαφορετικές ερμηνείες των θετικών προϋποθέσεων του ορισμού του πρόσφυγα από τα κράτη αντανακλώνται στις σημαντικές διαφορές των ποσοστών αναγνώρισης προσώπων που βρίσκονται στις ίδιες περιστάσεις. Κάποιοι αναγνωρίζονται πρόσφυγες από ένα κράτος ενώ δεν θα αναγνωρίζονταν από κάποιο άλλο. Είναι όμως σημαντικό να αναγνωρισθεί ότι τα κράτη ακόμη και στις προαναφερόμενες περιπτώσεις όταν απορρίπτουν το αίτημα της προστασίας του καθεστώτος του πρόσφυγα παρέχουν μια εναλλακτική μορφή παρατεταμένης διαμονής αναγνωρίζοντας την ανάγκη προστασίας¹.

9. Λόγω των διαφορετικών ερμηνειών των στοιχείων του ορισμού του πρόσφυγα αναδύονται τουλάχιστον τρεις διαφορετικές ομάδες:

α) Μια σημαντική ομάδα είναι αυτή που αποτελείται από όσους φοβούνται τη δίωξη από μη κρατικά όργανα της χώρας καταγωγής τους για τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση του 1951. Αν και στις περισσότερες χώρες αναγνωρίζονται πρόσφυγες σε κάποιες άλλες το αίτημά τους απορρίπτεται και απολαμβάνουν την προστασία ενός εναλλακτικού καθεστώτος,

β) Μια άλλη ομάδα περιλαμβάνει τους πρόσφυγες που διαφεύγουν τη δίωξη από τις περιοχές όπου μαίνονται εμφύλιες συγκρούσεις. Σε κάποιες χώρες οι πρόσφυγες της κατηγορίας αυτής αντιμετωπίζονται ως

¹ Σε κάποιες περιπτώσεις τα κράτη υποχρεούνται δυνάμει διεθνών συμβάσεων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που απαγορεύουν τα βασανιστήρια, να μην επαναπατρίζουν στη χώρα καταγωγής τους όσους κινδυνεύουν πραγματικά να υποστούν βασανιστήρια. Ένα παγκόσμιο παράδειγμα αυτής της κατηγορίας είναι η Σύμβαση του 1984 του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων, αλλά υπάρχουν και άλλες διατάξεις του διεθνούς, περιφερειακού και εθνικού δικαίου με παρόμοιο περιεχόμενο. Όσοι υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής τους μπορεί να κατατάσσονται σε μια ή σε κάποια άλλη ομάδα που χρίζει προστασίας.

«θύματα αδιάκριτης βίας» και τους παρέχεται συμπληρωματική προστασία. Αυτό συμβαίνει ακόμα και όταν αναζητούν προστασία από τις συγκρούσεις που οφείλονται σε εθνοτικές, θρησκευτικές ή πολιτικές διαφορές που θυματοποιούν ιδιαίτερα όσους διαφεύγουν. Σε άλλη κράτη, αυτή η δίωξη αποτελεί βασίμο λόγο χορήγησης του καθεστώτος του πρόσφυγα,

γ) Μια τρίτη ομάδα αποτελείται από όσους φοβούνται ή υποφέρουν από δίωξη λόγω του γένους και πληρούν τις προϋποθέσεις αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα. Τα περισσότερα κράτη παρέχουν στα μέλη της ομάδας αυτής συμπληρωματική ή «επικουρική» προστασία, συχνά βάσει νομοθετικών διατάξεων. Άλλα κράτη όμως κρίνουν ότι πληρούν τις προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα και τους παρέχουν την προβλεπόμενη από τη Σύμβαση προστασία.

10. Κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας, η οποία βασίζεται όχι μόνον στην κρατική πρακτική, οι προαναφερόμενες ομάδες πρέπει να υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης του 1951 / του Πρωτοκόλλου του 1967. Τα κράτη αναγνωρίζουν την ανάγκη διεθνούς προστασίας αυτών των ομάδων και τους παρέχουν κάποια μορφή προστασίας. Για να επιτευχθεί η σταθερότητα της μεταχείρισής τους και η διασφάλιση της ενιαίας ερμηνείας του ορισμού του πρόσφυγα το ζήτημα της προστασίας και της μεταχείρισης αυτής της κατηγορίας των δικαιούχων εξετάζεται στα πλαίσια του καθεστώτος που προβλέπει η Σύμβαση του 1951¹.

β) Δικαιούχοι που δεν πληρούν τα κριτήρια της Σύμβασης του 1951 / Πρωτοκόλλου του 1967

11. Όσοι δεν αναγνωρίζονται πρόσφυγες της Σύμβασης, αλλά έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας αναφέρονται συνήθως ως «πρόσφυγες που εμπίπτουν στην ευρύτερη δικαιοδοσία της Ύπατης Αρμοστείας». Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει όσους έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας και έχουν εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής τους επειδή απειλείται σοβαρά η ζωή τους, η ελευθερία τους ή η ασφάλειά τους χωρίς όμως να συντρέχει κάποιος από τους λόγους δίωξης που αναφέρονται στη Σύμβαση, όπως για παράδειγμα όσοι κινδυνεύουν από τον εμφύλιο πόλεμο που μάλιστα στην πατρίδα τους ή από σοβαρή διατάραξη της δημόσιας τάξης². Για παράδειγμα, όσοι διαφεύγουν τις αδιάκριτες συνέπειες της βίας και της συνεπαγόμενης διατάραξης που προκαλεί ο πόλεμος χωρίς να επικαλούνται ατομικό λόγο δίωξης, δεν υπάγονται στην στενή ερμηνεία του

¹ Βλέπε επίσης την Εισαγωγή του σημειώματος «Ερμηνεύοντας το Άρθρο 1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951».

² Η δικαιοδοσία και η αρμοδιότητα του Γραφείου του Ύπατου Αρμοστή για τους Πρόσφυγες έχει διευρυνθεί από το 1950 με διαδοχικές αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών.

ορισμού του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951 αλλά ενδέχεται να έχουν ανάγκη προστασίας, οπότε υπάγονται στην αρμοδιότητα της Ύπατης Αρμοστείας.

12. Τα περιφερειακά διεθνή κείμενα της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής¹ που αφορούν στο καθεστώς του πρόσφυγα ορίζουν ρητά ότι η προσφυγική προστασία παρέχεται επίσης και σ' αυτήν την «ευρύτερη» κατηγορία προσφύγων. Σε άλλες περιοχές, ελλείπει παρόμοιων νομοθετικών ρυθμίσεων, η εθνική νομοθεσία των κρατών προβλέπει τη δυνατότητα της παρατεταμένης διαμονής. Κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας γι' αυτήν την κατηγορία των προσφύγων είναι αναγκαία η εναρμόνιση των συμπληρωματικών μορφών προστασίας με βάση τα κριτήρια του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του προσφυγικού δικαίου.

III. Εντοπίζοντας τους δικαιούχους των Συμπληρωματικών Μορφών Προστασίας

α) Μια και μοναδική διαδικασία για τον καθορισμό των αναγκών προστασίας

13. Όπως τα κράτη έχουν υιοθετήσει και εφαρμόζουν διαδικασίες για τον καθορισμό του των προσφύγων της Σύμβασης του 1951 θα πρέπει να αποφασίζουν – στα πλαίσια μιας θεσμοθετημένης μεθόδου – ποιος έχει ανάγκη ή ποιος δικαιούται συμπληρωματική προστασία.

14. Η Ύπατη Αρμοστεία πιστεύει ότι οι προϋποθέσεις της δίκαιης και αποτελεσματικής διαδικασίας πληρούνται με την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου συστήματος όπου μια κεντρική και εξειδικευμένη αρχή καθορίζει, με μια ενιαία διαδικασία, τις ανάγκες προστασίας των αιτούντων. Η διαδικασία αυτή μπορεί να καταλήγει, ανάλογα με τους λόγους που προβάλλουν και επικαλούνται οι ενδιαφερόμενοι, στην αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή άλλου καθεστώτος προστασίας.

15. Έτσι, ο χρόνος ή άλλοι περιορισμοί δεν μπορούν κατ' αρχήν να αποκλείσουν την εξέταση των αιτημάτων προστασίας. Περαιτέρω, αποφεύγεται η διπλή εξέτασή τους και η εξειδίκευση των αρμοδίων οργάνων που εξετάζουν και αποφασίζουν για τα αιτήματα ασύλου μπορεί να αξιοποιηθεί για τον καθορισμό άλλων σχετικών αναγκών διεθνούς προστασίας. Οι διαφορετικές διαδικασίες, με διαφορετικά κριτήρια που υιοθετούνται εντός και μεταξύ των κρατών για τον καθορισμό του προσφυ-

¹ Για τον ορισμό του πρόσφυγα στη Σύμβαση του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας για τη Ρύθμιση Ειδικών Θεμάτων των Προβλημάτων των Προσφύγων στην Αφρική (1969) βλέπε σελίδα 109 του Εγχειριδίου για τα Κριτήρια και τις Διαδικασίες Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα. Στη Λατινική Αμερική έχει υπογραφεί και ισχύει η Διακήρυξη της Καρθαγένης του 1984 για τους Πρόσφυγες.

γικού καθεστώτος και της ανάγκης συμπληρωματικής προστασίας ενέχουν κατά την Ύπατη Αρμοστεία τον κίνδυνο κατακερματισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα.

16. Όπως σε όλα τα συστήματα καθορισμού, θα πρέπει να παρέχεται στον ενδιαφερόμενο η δυνατότητα ουσιαστικής αναθεώρησης μιας αρνητικής απόφασης, με ανασταλτικό αποτέλεσμα, ώστε να μην απομακρύνεται από τη χώρα όπου ζητά προστασία πριν κριθεί οριστικά η ανάγκη για την παροχή της. Απαραίτητη προϋπόθεση της ουσιαστικής αναθεώρησης είναι η έκδοση αιτιολογημένων αποφάσεων σε πρώτο βαθμό.

β) Ο ρόλος της Ύπατης Αρμοστείας στον καθορισμό της ανάγκης συμπληρωματικής προστασίας

17. Ως όργανο του ΟΗΕ, αρμόδιο για τα προσφυγικά ζητήματα, είτε κατ' εφαρμογή της Σύμβασης του 1951 είτε στα πλαίσια της ευρύτερης δικαιοδοσίας της, η Ύπατη Αρμοστεία υποχρεούται να συνδράμει όχι μόνον τους αιτούντες άσυλο της Σύμβασης του 1951 αλλά και τους αιτούμενους προστασία άλλης μορφής. Με γνώμονα τη μακρόχρονη εμπειρία της έχει εξειδικευθεί και αποκτήσει τεχνογνωσία στον καθορισμό των προσώπων που αν και δεν πληρούν τα κριτήρια εφαρμογής του άρθρου 1 της Σύμβασης του 1951 έχουν ανάγκη προστασίας. Η βοήθεια που παρέχει συνίσταται στην ενημέρωση για τις συνθήκες στη χώρα καταγωγής, στην παροχή συμβουλών σε θέματα νομικά και πολιτικής ή στη συμμετοχή της στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων.

IV. Κριτήρια μεταχείρισης στις συμπληρωματικές μορφές προστασίας

18. Ελλείψει εναρμονισμένης προσέγγισης στα κράτη ή στις περιοχές όπου δεν εφαρμόζεται το διεθνές ή περιφερειακό δίκαιο, μια ποικιλία καθεστώτων προβλέπει διαφορετικά νομικά πλαίσια προστασίας δικαιωμάτων. Σε κάποιες περιπτώσεις κάποια δικαιώματα αναγνωρίζονται λιγότερο από άλλα. Στη συνέχεια προτείνονται τα κριτήρια μεταχείρισης που είναι εναρμονισμένα με τις βασικές αρχές του δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του προσφυγικού δικαίου, οι οποίες συνεισφέρουν ή καθοδηγούν τα κράτη στις προσπάθειες εναρμόνισης¹.

¹ Η Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων ρυθμίζει αναλυτικά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις όσων έχουν ανάγκη προστασίας. Αν και με τη στενή έννοια της ερμηνείας οι διατάξεις της εφαρμόζονται μόνον στους αναγνωρισμένους σύμφωνα με τη Σύμβαση πρόσφυγες μπορούν να αποτελούν χρήσιμο εργαλείο αναφοράς για την υιοθέτηση μέτρων μεταχείρισης των δικαιούχων της συμπληρωματικής προστασίας. Υπογραμμίζεται εν προκειμένω ότι η Σύμβαση προβλέπει το ελάχιστο πλαίσιο μεταχείρισης (Άρθρο 5) και ότι υπό το φως των διεθνών, περιφε-

19. Οι παγκόσμιες αρχές των δικαιωμάτων του ανθρώπου επιβάλλουν όπως το καθεστώς όσων διαμένουν νόμιμα στη χώρα υποδοχής για λόγους προστασίας διαπνέεται από το σεβασμό της αξιοπρέπειας του ανθρώπου. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η φυγή από την πατρίδα διαταράσσει σοβαρά τις συνθήκες διαβίωσής τους είναι αναγκαία η διασφάλιση του κατάλληλου επιπέδου βεβαιότητας και σταθερότητας. Η απλή αναστολή της εκτέλεσης της απέλασης είναι, κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας, ανεπαρκής.

20. Οι δικαιούχοι των συμπληρωματικών μορφών προστασίας πρέπει να απολαμβάνουν ένα επίσημο και αναγνωρισμένο νομικό καθεστώς με δικαιώματα και υποχρεώσεις. Τα κράτη θα πρέπει να εκδίδουν έγγραφα βεβαιωτικά αυτού του καθεστώτος, η προστασία του οποίου πρέπει να παρατείνεται για όσο χρόνο χρειάζονται οι δικαιούχοι για να νοιώσουν ότι ομαλοποιήθηκε η ζωή τους. Πρέπει να διαρκεί για όσο διάστημα είναι αναγκαία η προστασία.

21. Το καθεστώς που αναγνωρίζεται στους δικαιούχους πρέπει να προβλέπει την αναγνώριση και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτά ορίζονται στα σχετικά διεθνή και περιφερειακά κείμενα¹. Σε κάποια κράτη ή περιοχές, οι εθνικές ή περιφερειακές διατάξεις προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να προβλέπουν κριτήρια μεταχείρισης ανώτερου επιπέδου από αυτά που ισχύουν αλλού. Σε κάθε περίπτωση όμως πρέπει να διασφαλίζεται το ελάχιστο επίπεδο αναγνώρισης και προστασίας των σχετικών δικαιωμάτων.

22. Όσον αφορά τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα πρέπει να αναγνωρίζεται στους δικαιούχους:

ριακών και εθνικών εξελίξεων μπορεί σήμερα να υπάρχουν κράτη που αναγνωρίζουν προστασία υψηλότερου επιπέδου. Χρήσιμες κατευθυντήριες αρχές για τη βάση των κριτηρίων της Σύμβασης του 1951 και για τα πλέον θεμελιώδη δικαιώματα που υποχρεούνται τα κράτη να εγγυώνται σ' όσους έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας παρέχει το Πόρισμα 22 (1981), που αναφέρεται στη μεταχείριση των προσφύγων στις περιπτώσεις μαζικής άφιξης στη χώρα ασύλου.

¹ Η Διεθνής Χάρτα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (που περιλαμβάνει την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τα δύο Διεθνή Σύμφωνα Πολιτικών και Ατομικών καθώς και Οικονομικών, Κοινωνικών και Πολιτισμικών Δικαιωμάτων, τα οποία έχει κυρώσει η Ελλάδα με τους νόμους 2462/1997 και 1532/1985 αντίστοιχα) ορίζει ποια είναι τα θεμελιώδη δικαιώματα. Περιφερειακές συμβάσεις διεθνούς δικαίου, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (που έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το ν.δ. 53/1974 και Ν. 2400/1996), ο Αφρικανικός Χάρτης των Δικαιωμάτων των Ανθρώπων και των Λαών και η Αμερικανική Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων («Σύμβαση του Σαν Χοσέ») αποτελούν σημαντικά κείμενα αναφοράς για τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα.

- Το δικαίωμα προστασίας από την επαναπροώθηση και την απέλαση,
- Το δικαίωμα προστασίας από διακριτική μεταχείριση λόγω φυλής, θρησκείας, πολιτικών πεποιθήσεων, εθνικότητας, χώρας καταγωγής, γένους, φυσικής ανικανότητας ή άλλης διάκρισης,
- Το δικαίωμα προστασίας από τα βασανιστήρια και άλλους τρόπους σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας,
- Το δικαίωμα της ελευθερίας κυκλοφορίας, και σε κάθε περίπτωση να μην περιορίζεται το δικαίωμά τους αυτό παρά μόνο για τους αναγκαίους λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας και της δημόσιας τάξης,

- Το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη και στη διοίκηση.

23. Η προστασία όμως πρέπει να περιλαμβάνει βασικά κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, ίδια με αυτά που αναγνωρίζονται σε όσους ζουν στη χώρα υποδοχής, και ιδιαίτερα την πρόσβαση:

- στις κατάλληλες συνθήκες στέγασης.
- στην κοινωνική πρόνοια ή στην απασχόληση.
- στις φροντίδες υγείας, όταν είναι αναγκαίο.
- στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

24. Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ύπατης Αρμοστείας έχει κατ'επανάληψη υπογραμμίσει στα Πορίσματά της τη σημασία της υιοθέτησης μέτρων που διασφαλίζουν την ενότητα της οικογένειας του πρόσφυγα¹. Η οικογένεια αναγνωρίζεται από τα κείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως το φυσικό και θεμελιώδες κύτταρο της κοινωνίας: η διατήρηση ή η αποκατάσταση της οικογενειακής ενότητας είναι από τους σημαντικότερους τρόπους με τους οποίους όσοι έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας μπορούν να απολαμβάνουν τη σταθερότητα και τη βεβαιότητα που χρειάζονται για να συνεχίσουν να ζουν. Όμοια, κάθε καθεστώς συμπληρωματικής προστασίας πρέπει να ορίζει για τη συνένωση των μελών της εν στενή εννοία οικογένειας.

25. Όπως συμβαίνει με την προστασία που παρέχεται βάσει της Σύμβασης του 1951, οι συμπληρωματικές μορφές προστασίας είναι προσωρινές. Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 ορίζει τις προϋποθέσεις παύσης του καθεστώτος του πρόσφυγα, πότε δηλαδή δεν είναι πλέον αναγκαία η διεθνής προστασία. Όμοια, η παύση της συμπληρωματικής προστασίας θα πρέπει να εξαρτάται από αντικειμενικά κριτήρια, κατά προτίμηση νομοθετημένα που σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να είναι αυθαίρετα. Μπορεί να προβλεφθεί ένας γνωμοδοτικός ρόλος για την Ύπατη Αρμοστεία που με την εμπειρία της και την τεχνογνωσία της μπορεί να

¹ Βλέπε Πορίσματα της Εκτελεστικής Επιτροπής No. 85 (1998) και 88 (1999).

συνεισφέρει στη διαδικασία απόφασης για την παύση των συμπληρωματικών μέτρων προστασίας των προσφύγων.

V. Ο σκοπός της προστασίας στις περιπτώσεις μαζικής εισροής προσφύγων

26. Τα περιφερειακά κείμενα του προσφυγικού δικαίου της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής προβλέπουν για τις περιπτώσεις της μαζικής άφιξης προσφύγων. Η έννοια της προσωρινής προστασίας αναπτύχθηκε στην Ευρώπη και σε άλλες περιοχές για να ικανοποιηθούν προσωρινά οι ανάγκες προστασίας, οι οποίες απορρέουν από γενικευμένες και μαζικές πληθυσμιακές μετακινήσεις που οφείλονται σε σημαντικό βαθμό από βάσιμους λόγους δίωξης που περιλαμβάνονται ή συγγενεύουν με αυτούς του ορισμού του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951. Ο σκοπός της προσωρινής προστασίας είναι η διασφάλιση της άμεσης πρόσβασης στην ασφάλεια και στην προστασία των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας από την επαναπροώθηση, στις χώρες ασύλου που πλήττονται άμεσα από τη μαζική εισροή των προσφύγων. Η προσωρινή προστασία μπορεί να αξιοποιηθεί με στόχο την ενίσχυση της προοπτικής μιας σφαιρικής και ολοκληρωμένης περιφερειακής αντιμετώπισης, πέρα από τα όρια των περιοχών που πλήττονται άμεσα.

27. Η προσωρινή προστασία είναι ένα εξαιρετικό εργαλείο έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση μιας μαζικής και γενικευμένης κατάστασης, όπου υπάρχουν προφανείς ανάγκες προστασίας αλλά είναι μικρή ή μηδαμινή η δυνατότητα του εξατομικευμένου καθορισμού τους στο άμεσο μέλλον. Διακρίνεται από τη συμπληρωματική προστασία, που είναι νομικό καθεστώς που χορηγείται μετά την εξατομικευμένη αναγνώριση των αναγκών προστασίας και τον καθορισμό της φύσης τους. Η προσωρινή προστασία εμπεριέχει εξ ορισμού την ομαδική αξιολόγηση των διεθνών αναγκών προστασίας με βάση τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής, ενώ τα μέτρα συμπληρωματικής προστασίας εφαρμόζονται στις περιπτώσεις εξατομικευμένης εξέτασης των αναγκών προστασίας. Ενώ τόσο η προσωρινή όσο και η συμπληρωματική προστασία πρέπει να διασφαλίζουν τα κατάλληλα κριτήρια μεταχείρισης των δικαιούχων τους, η μη μόνιμη φύση της προσωρινής προστασίας, η βραχύχρονη διάρκειά της και ειδικότερα η εφαρμογή της σε μεγάλες ομάδες, επιβάλλουν την εφαρμογή των ελάχιστων κριτηρίων. Τα μέτρα συμπληρωματικής προστασίας από την άλλη αποτελούν ένα σταθερό πλαίσιο μεταχείρισης αμέσως μετά την αναγνώριση της αναγκαιότητας παροχής της.

28. Λόγω των προαναφερόμενων και άλλων σημαντικών διαφορών των δύο εννοιών, το παροδικό μέτρο της προσωρινής προστασίας πρέπει

να διακρίνεται με σαφήνεια από τις μορφές της συμπληρωματικής προστασίας που παρέχεται στις εξατομικευμένες περιπτώσεις.

VI. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

29. Ενώ κάποια κράτη εφαρμόζουν το μηχανισμό του «διευρυμένου» ορισμού ενός περιφερειακού κειμένου για να παρέχουν προστασία στους πρόσφυγες που υπάγονται στο πεδίο των ευρύτερων αρμοδιοτήτων της Ύπατης Αρμοστείας, άλλα υιοθετούν εθνικές νομοθετικές ρυθμίσεις και χορηγούν άδεια παραμονής για παρατεταμένες περιόδους. Στην τελευταία περίπτωση, η ποικιλία της μεταχείρισης διαφόρων κατηγοριών δικαιούχων αμαυρώνει την προσφυγική ιδιότητα κάποιων εξ αυτών, και προκαλεί σύγχυση στις εκτιμήσεις που πρέπει να κυριαρχούν στη μεταχείρισή τους.

30. Υπό αυτές τις συνθήκες η εναρμόνιση της μεταχείρισης όσων έχουν ανάγκη διεθνή προστασία αλλά δεν αναγνωρίζονται πρόσφυγες από τα κράτη ασύλου αποτελεί πλεονέκτημα και εγγυάται τη σύμφωνη με τις αρχές της προστασίας των προσφύγων μεταχείρισή τους. Η Σύμβαση του 1951, αν και δεν είναι άμεσα εφαρμοστέα σε αρκετές περιπτώσεις δικαιούχων, αποτελεί έναν πολύτιμο οδηγό γι' αυτήν την εναρμόνιση.

31. Όταν εξετάζεται η εφαρμογή των συμπληρωματικών μορφών προστασίας ή η εναρμόνιση παρόμοιων μηχανισμών, τα κράτη πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα εξής:

α) τα κριτήρια του ορισμού του πρόσφυγα όπως αποτυπώνονται στη Σύμβαση του 1951 πρέπει να ερμηνεύονται με τρόπο που οδηγεί στην αναγνώριση του καθεστώτος και στην προστασία όσων για βάσιμους λόγους τη ζητούν. Όσοι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν πρέπει να απολαμβάνουν τη μεταχείριση που προβλέπουν οι συμπληρωματικές μορφές προστασίας.

β) Τα μέτρα που προβλέπονται για την προστασία όσων δεν εμπίπτουν στη Σύμβαση του 1951 πρέπει να εφαρμόζονται με τρόπο που συμπληρώνει και δυναμώνει το ισχύον παγκόσμιο καθεστώς της προστασίας των προσφύγων.

γ) Η μεταχείριση που επιφυλάσσουν τα κράτη σε όσους δεν αναγνωρίζονται πρόσφυγες αλλά έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας πρέπει να περιλαμβάνει την προστασία των βασικών ατομικών, πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων. Στο μέτρο του εφικτού, τα κράτη πρέπει να καταβάλουν προσπάθειες εναρμόνισης των μέτρων μεταχείρισης που υιοθετούν. Σε κάθε περίπτωση είναι απαραίτητη η εφαρμογή της συμπληρωματικής προστασίας με τρόπο που διασφαλίζει το υψηλότερο επίπεδο σταθερότητας και βεβαιότητας, συμπεριλαμβανομένων μέτρων

κατάλληλων για τη διασφάλιση του σεβασμού άλλων σημαντικών αρχών, όπως είναι η θεμελιώδης αρχή της οικογενειακής ενότητας.

δ) Η προσωρινή προστασία, η οποία αποτελεί εξειδικευμένη απάντηση στις καταστάσεις μαζικής άφιξης προσφύγων παρέχοντας άμεσα προστασία έκτακτης ανάγκης από την επαναπροώθηση, πρέπει να διακρίνεται με σαφήνεια από τις συμπληρωματικές μορφές προστασίας, που χορηγούνται μετά από τον καθορισμό του σχετικού καθεστώτος και παρέχουν στους δικαιούχους συγκεκριμένο πλαίσιο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.

ε) Η Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο και το βασικό πλαίσιο της διεθνούς προστασίας των προσφύγων. Τα κριτήρια της Σύμβασης σε συνδυασμό με τις εξελίξεις στο διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελούν ένα σημαντικό οδηγό για τη μεταχείριση που πρέπει να επιφυλάσσεται σε όσους έχουν ανάγκη τη διεθνή προστασία.

στ) Καλούνται τα κράτη που δεν το έχουν ακόμα πράξει να προσχωρήσουν σε αυτά τα παγκόσμια εμβέλεια και άλλα περιφερειακά κείμενα του προσφυγικού δικαίου, για να διασφαλίσουν την ευρύτερη και την καλλίτερα εναρμονισμένη εφαρμογή των βασικών αρχών της προστασίας των προσφύγων.

*Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες – Γενεύη
Απρίλιος 2001*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Ο ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΥΣ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Αθήνα, 20.11.2001
Αριθμ. Γνωμ. 7

.....
A. Με απόφαση Πρωτοβάθμιου Ποινικού Δικαστηρίου επιβάλλεται στον καταδικασθέντα αλλοδαπό κυρία ποινή [κάθειρξη ή φυλάκιση] και διατάσσεται η απέλασή του ως μέτρο ασφαλείας [ή ενδεχομένως και ως παρεπόμενη ποινή]. Κατά της αποφάσεως αυτής ασκείται έφεση από τον καταδικασθέντα αλλοδαπό. Το επιληφθέν της εφέσεως Δευτεροβάθμιο Δικαστήριο κηρύσσει τον αλλοδαπό είτε αθώο είτε ένοχο, οπότε και επιβάλλει σ' αυτόν μόνο κυρία ποινή. Όμως και στις δύο περιπτώσεις [αθώωσης ή καταδίκης] το Δευτεροβάθμιο Δικαστήριο παραλείπει να αποφανθεί για την απέλαση που είχε επιβληθεί στον αλλοδαπό με την εκκληθείσα πρωτόδικη απόφαση.

Ερωτάται στις περιπτώσεις αυτές αν ισχύει ή όχι η διάταξη της εκκληθείσας πρωτόδικης αποφάσεως με την οποία είχε επιβληθεί απέλαση στον ασκήσαντα την έφεση αλλοδαπό.

B. Σε εκτέλεση δικαστικής αποφάσεως, που είχε διατάξει την απέλαση του αλλοδαπού, απελάθηκε ο αλλοδαπός αυτός. Μετά την απέλαση ο εν λόγω αλλοδαπός επανέρχεται παρανόμως [λάθρα] στη χώρα.

Ερωτάται αν στην περίπτωση αυτή, ισχύει η εν λόγω δικαστική απόφαση, σε εκτέλεση της οποίας είχε απελαθεί ο αλλοδαπός, και αν αυτός μπορεί να απελαθεί και πάλι βάσει της αποφάσεως αυτής.

Επί των ζητημάτων αυτών η γνώμη μου είναι η ακόλουθη:

A. Με την άσκηση της εφέσεως η υπόθεση μεταβιβάζεται, σύμφωνα με τα άρθρα 499 και 502 παρ. 1 και 2 του ΚΠΔ, στο Δευτεροβάθμιο Δικαστήριο. Όταν η έφεση είναι γενική, όπως στην προκειμένη περίπτωση, προσβάλλεται ολόκληρο το διατακτικό της εκκαλούμενης πρωτόδικης αποφάσεως και το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα αυτής είναι καθολικό. Στην περίπτωση αυτή το Δευτεροβάθμιο Δικαστήριο έχει την εξουσία να ερευνήσει την υπόθεση στο σύνολό της και να πράξει ό,τι θα έκανε και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο με τον μοναδικό περιορισμό ότι δεν μπορεί, κατά το άρθρο 470 ΚΠΔ, να χειροτερεύσει τη θέση του εκκαλούντος κατηγορούμενου. Μπορεί όμως, κατά το ίδιο άρθρο, να επιβάλει παρεπόμενη ποινή, που από παραδρομή δεν επιβλήθηκε καιτοι υποχρεωτικά επιβλητέα από το νόμο, ή μέτρο ασφαλείας που προβλέπεται από τον ποινικό κώδι-

κα. Με την έκδοση από το Δευτεροβάθμιο Δικαστήριο τελεσίδικης αποφάσεως για την ουσία της υποθέσεως καταργείται η εκκληθείσα πρωτόδικη απόφαση, η οποία παύει πλέον να ισχύει και δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να δημιουργήσει δεδικασμένο [ΑΠ 1146/2000, 327/55 Π.Χρ. ΝΑ 355 και Στ 23 επ. και υπ' αυτήν Εισ. Α.Π. Μπουρουπούλου Ερμ. ΚΠΔ, τόμος 2^{ος}, εκδ. 1957, υπό τα άρθρα 462, σελ. 128 επ. και 546 αριθμ. 4, σελ. 348, Γνωμ. Εισ. Α.Π. Π.Χρ. ΙΗ, 124 επ.]. Εξάλλου από το συνδυασμό των άρθρων 370 και 373 του ΚΠΔ σαφώς προκύπτει ότι δικαστήριο, όταν δημοσιεύει την τελειωτική για την κατηγορία απόφασή του, που περαιώνει οριστικά την ποινική δίωξη, εξαντλεί τη δικαιοδοσία του και δεν μπορεί να επανέλθει για την ίδια κατηγορία, εκτός αν ο νόμος παρέχει ειδικά σ' αυτό την εξουσία αυτή, διαφορετικά υποπίπτει σε υπέρβαση εξουσίας λόγω ελλείψεως δικαιοδοσίας, που συνιστά, κατ' άρθρο 510 παρ. 1 εδ. β' ΚΠΔ λόγο αναιρέσεως της αποφάσεως [Μπουρόπουλος Π.Χρ. Β', 166 Γνωμ. Εισ. Α.Π. Π.Χρ. Γ', 148 επ.]. Ως εκ τούτου το Δικαστήριο δεν μπορεί μετά την καταδίκη να διατάξει με άλλη, μεταγενέστερη της καταδικαστικής, απόφαση την απέλαση του αλλοδαπού ως παρεπόμενη ποινή, αν ως τοιαύτη προβλέπεται από το νόμο, ή και ως μέτρο ασφαλείας, κατά το άρθρο 74 παρ. 1 ΠΚ, που προϋποθέτει καταδίκη του αλλοδαπού και είναι [η απέλαση] δυνητική, εξαρτώμενη από την κρίση του δικαστού που εκτιμά την επικινδυνότητα της προσωπικότητας του καταδικασθέντος αλλοδαπού ή κατά το άρθρο 17 παρ. 2 του Ν. 1729/1987 «Ναρκωτικά», που προϋποθέτει καταδίκη του αλλοδαπού για παράβαση του νόμου αυτού και είναι [η απέλαση] υποχρεωτική, εκτός αν συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι, ιδίως οικογενειακοί, που δικαιολογούν την παραμονή του στη χώρα.

Αλλά ούτε και για διόρθωση ή συμπλήρωση της αποφάσεως, σύμφωνα με το άρθρο 145 ΚΠΔ, μπορεί να γίνει λόγος στις περιπτώσεις αυτές, αφού η επιτρεπόμενη κατά το άρθρο αυτό, διόρθωση ή συμπλήρωση της αποφάσεως τελεί υπό την αυτονόητη προϋπόθεση ότι δεν επιφέρει ουσιώδη μεταβολή και δεν αλλοιώνει βασικά το περιεχόμενο της αποφάσεως που απαγγέλθηκε δημόσια, ούτε επιφέρει οποιαδήποτε μεταβολή στη νομική κατάσταση του διαδίκου, πράγμα που δεν συμβαίνει όταν με την διορθωτική απόφαση επιβάλλεται στον καταδικασθέντα αλλοδαπό απέλαση ως παρεπόμενη ποινή ή ως μέτρο ασφαλείας, έστω και αν η επιβολή αυτής προβλέπεται υποχρεωτικά από το νόμο [ΑΠ 353/52, Π.Χρ. Β', 494, Γνωμ. Εισ. Α.Π. Π.Χρ. Γ', 148 επ. Ζησιάδη Ποινική Δικονομία, εκδ. 1954, σελ. 173]. Μόνον όταν το μέτρο ασφαλείας επιβάλλεται από το νόμο ανεξαρτήτως καταδίκης ή αθώωσης, το Δικαστήριο μπορεί να διατάξει οποτεδήποτε και μετά την αμετάκλητη καταδικαστική ή αθωωτική απόφαση, αφού ουδόλως συνδέεται προς την ενοχή του κατηγορουμένου

για την πράξη για την οποία έχει ήδη κριθεί, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει στην εξεταζόμενη περίπτωση [Μπουρόπουλος, Π.Χρ. Β', 167]. Ενόψει του ανωτέρω, η γνώμη μου στο πρώτο ερώτημά σας είναι ότι μετά την επί της ουσίας έκδοση της αποφάσεως του Δευτεροβάθμιου Δικαστηρίου καταργήθηκε η πρωτόδικη απόφαση στο σύνολό της και ως εκ τούτου έπαυσε ισχύουσα και η διάταξη αυτής με την οποία είχε επιβληθεί στον αλλοδαπό η ποινή της απελάσεως, ανεξαρτήτως αν το Δευτεροβάθμιο Δικαστήριο κήρυξε ένοχο τον αλλοδαπό κατηγορούμενο και επέβαλε σ' αυτόν μόνο ποινή καθείρξεως ή φυλακίσεως χωρίς να αποφανθεί για την απέλαση ή τον αθώωσε, οπότε δεν υπήρχε λόγος να αναφερθεί στην απέλαση. Στην περίπτωση όμως της καταδίκης του αλλοδαπού από το Δευτεροβάθμιο Δικαστήριο είναι επιτρεπτή υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 44 παρ. 1 περ. α' του Ν. 2910/2001 η διοικητική απέλαση αυτού.

Β. Η απέλαση αλλοδαπού, που διατάσσεται με δικαστική απόφαση είναι είτε αόριστος, όταν επιβάλλεται βάσει του άρθρου 74 παρ.1 του ΠΚ [Μπουροπούλου Ερμ ΠΚ, τόμος 1^{ος}, εκδ. 1959 υπό το άρθρο 74, σελ. 1851 Τούση – Γεωργίου ΠΚ, εκδ. β', 1958 υπό το άρθρο 74 σελ. 173] είτε ισόβιος, όταν επιβάλλεται με το άρθρο 17 παρ. 2 του Ν. 1729/1987 «Ναρκοτικά». Η επιβληθείσα απέλαση συνεπάγεται την υποχρέωση του αλλοδαπού να εγκαταλείψει τη χώρα και την απαγόρευση εισόδου σ' αυτήν. Σε ουδεμία περίπτωση μπορεί ο απελαθείς σε εκτέλεση δικαστικής αποφάσεως να επανέλθει στη χώρα προ της παρόδου τριετίας, αν η απέλαση επιβλήθηκε βάσει των άρθρων 74 παρ. 1 και 2 του ΠΚ και 17 παρ. 2 του Ν. 1729/1987 «Ναρκοτικά», ή πενταετίας, αν η απέλαση επιβλήθηκε στον αλλοδαπό, του οποίου η στερητική της ελευθερίας ποινή έχει, κατά το άρθρο 99 παρ. 2 ΠΚ, ανασταλεί επ' αόριστο. Μετά την πάροδο της τριετίας ή της πενταετίας μπορεί ο απελαθείς να επανέλθει στη χώρα, σύμφωνα με τα άρθρο 74 παρ. 3 και 99 παρ. 3 του ΠΚ, όπως το εδαφ. β' των παραγράφων αυτών προστέθηκε με το άρθρο 20 παρ. 1 του Ν. 2521/1997, μετά από απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης για ορισμένο χρονικό διάστημα, που μπορεί να παρατείνεται. Ο Υπουργός της Δικαιοσύνης δεν δεσμεύεται, κατά τις διατάξεις των άρθρων αυτών, από χρονικό περιορισμό της τριετίας και της πενταετίας, όταν πρόκειται για αλλοδαπό που τέλεσε γάμο με Έλληνα υπήκοο για όσο χρονικό διάστημα διατηρείται ο γάμος, και όταν πρόκειται για παλιννοστούντα ελληνικής καταγωγής.

Αν ο απελαθείς αλλοδαπός επανέλθει στη χώρα αυτοβούλως και παρανόμως τιμωρείται σύμφωνα με το άρθρο 182 του ΠΚ [Μπουροπούλου Ερμ ΠΚ, τόμος 1^{ος}, εκδ. 1959, υπό το άρθρο 74, σελ. 185. Τούση – Γεωργίου ΠΚ εκδ. β', 1958, υπό το άρθρο 74 σελ. 173].

Βάσει των ανωτέρω η γνώμη μου στο δεύτερο ερώτημά σας είναι ότι η δικαστική απόφαση που διατάσσει απέλαση αλλοδαπού εξακολουθεί να ισχύει και μετά την σε εκτέλεση αυτής απέλαση του αλλοδαπού. Αν δε ο απελαθείς αλλοδαπός επανέλθει στη χώρα παρανόμως, απελαύνεται και πάλι σε εκτέλεση της ίδιας δικαστικής αποφάσεως.

Ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου
Αθανάσιος Ανδρεουλάκος

**ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΎΠΙΑΤΗΣ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ
ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 44 ΤΟΥ Ν. 2910/2001 ΑΠΟ ΤΑ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΑ**

Σύμφωνα με το άρθρο 44 παρ. 3 του Ν. 2910/2001 «εφόσον ο αλλοδαπός εκ των εν γένει περιστάσεων, κρίνεται ύποπτος φυγής ή επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη, με την ως άνω απόφαση διατάσσεται η κράτησή του που δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τρεις μήνες. Ο αλλοδαπός πρέπει να πληροφορείται στη γλώσσα που κατανοεί τους λόγους της κράτησής του. Ο αλλοδαπός που κρατείται έχει το δικαίωμα να προβάλλει αντιρρήσεις κατά της απόφασής κράτησής του ενώπιον του προέδρου του Διοικητικού Πρωτοδικείου στην περιφέρεια του οποίου κρατείται, ο οποίος κρίνει για τη νομιμότητά της ...».

Εξάλλου, το ΠΔ 61/1999 («Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα») στο άρθρο 1, παράγραφος 1, προβλέπει τα εξής : «Αλλοδαπός ο οποίος δηλώνει προφορικώς ή εγγράφως ενώπιον οποιασδήποτε ελληνικής αρχής στα σημεία εισόδου στην Ελληνική Επικράτεια ή εντός αυτής ότι ζητεί άσυλο στη χώρα μας ή με οποιονδήποτε τρόπο ζητεί να μην απελαθεί σε κάποια χώρα εκ φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, θεωρείται ως αιτών άσυλο σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 ... και μέχρι την οριστική κρίση επί του αιτήματός του δεν επιτρέπεται η καθ' οιονδήποτε τρόπο απομάκρυνσή τους από τη χώρα». Επιπλέον, το άρθρο 1, παράγραφος 2, προβλέπει ότι αν το αίτημα ασύλου υποβληθεί σε μη αστυνομική αρχή, αυτή υποχρεούται να ειδοποιήσει αμέσως την αρμόδια αστυνομική αρχή (βλ. άρθρο 2, παράγραφο 1).

Κατά συνέπεια, εάν ο κρατούμενος αλλοδαπός που προσφεύγει ενώπιον του προέδρου του Διοικητικού Πρωτοδικείου, ζητήσει άσυλο ή με οποιονδήποτε τρόπο καταστήσει κατανοητό ότι έχει φόβο δίωξης σε περίπτωση απέλασής του, όπως αυτά ορίζονται στη διεθνή και εθνική νομοθεσία περί ασύλου, ο πρόεδρος θα πρέπει, με την απόφασή του με την οποία αποφαίνεται επί του ζητήματος της νομιμότητας της κρατήσεως, να παραπέμψει το αίτημα αυτό του ασύλου στην αρμόδια αστυνομική αρχή. Αν δε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η κράτηση του αλλοδαπού που ζήτησε άσυλο δεν είναι, για οποιονδήποτε λόγο νόμιμη, πρέπει συνάμα να διαλάβει

στη σχετική απόφασή του παραγγελία να μην απομακρυνθεί αυτός από τη χώρα.

Όσον αφορά τη νομιμότητα της κράτησης αιτούντα άσυλο για το λόγο ότι εισήλθε λάθρα στη χώρα ... σημειώνεται ότι ως γενική αρχή δεν πρέπει να επιβάλλεται το μέτρο της κράτησης σε βάρος των αιτούντων άσυλο.

Ιούλιος 2001

Υπατη Αρμοστεία Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες
Γραφείο Αθήνας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

ΓΝΩΜΟΛΟΓΗΣΗ ΑΡ. 86/2001¹

1. Στις 13.06.2001, ο Πρόεδρος, ο Διευθυντής και ο Νομικός Σύμβουλος του Κέντρου Ειδικών Λοιμώξεων (ΚΕΕΛ), επισκέφθηκαν τον Πρόεδρο της Αρχής και του επέστησαν την προσοχή στην παράγραφο 2 του άρθρου 54 του πρόσφατου Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια κλπ» (Α'91/02.05.2001). Η διάταξη αυτή ορίζει: «2. Οι διευθυντές ξενοδοχείων, παραθεριστικών κέντρων, κλινικών και θεραπευτηρίων οφείλουν να ενημερώνουν την αστυνομική υπηρεσία ή την υπηρεσία αλλοδαπών και μετανάστευσης για την άφιξη και την αναχώρηση αλλοδαπών που φιλοξενούν».

2. Αν και η επίμαχη διάταξη δεν το ξεκαθαρίζει, τα στοιχεία που οι διευθυντές κλινικών και θεραπευτηρίων οφείλουν να διαβιβάζουν στην οικεία αστυνομική αρχή περιλαμβάνουν κατ' ελάχιστο τα στοιχεία της ταυτότητας των αλλοδαπών ασθενών. Πρόκειται κατ' αρχήν για «απλά δεδομένα» που θα μπορούσαν εν τούτοις ευχερώς να καταστούν ευαίσθητα, αν από αυτά προέκυπτε, έστω και έμμεσα ότι ο συγκεκριμένος αλλοδαπός πάσχει από κάποια ασθένεια και ποια, (βλ. άρθρο 2 περ. α' και β' του Ν. 2472/1997). Επιπλέον, είναι πρόδηλο ότι τα ως άνω δεδομένα συλλέγονται προκειμένου να καταχωρηθούν σε δύο τουλάχιστον αρχεία, κατά την έννοια του άρθρου 2 περ. ε' του Ν. 2472/1997, δηλαδή του νοσηλευτηρίου από τη μια και της αστυνομικής αρχής από την άλλη. ΚΑΤΑ ΤΟΥΤΟ, η Αρχή έχει εν προκειμένω αρμοδιότητα (άρθρο 15 παρ. 1 του Ν. 2472/1997).

3. Επισημαίνεται, κατ' αρχάς, ότι η διαφοροποίηση ημεδαπών και αλλοδαπών σε ότι αφορά την είσοδο και παραμονή τους στην χώρα είναι θεμιτή. Διότι οι αλλοδαποί δεν έχουν – ούτε θα μπορούσαν να διεκδικήσουν – τα αυτά δικαιώματα με τους ημεδαπούς. Εν τούτοις, η διαφορετική μεταχείριση των μεν από τους δε δεν μπορεί να αφορά την ενάσκηση δικαιωμάτων για τα οποία το Σύνταγμα, είτε κανόνες υπερνομοθετικής ισχύος αποκλείουν κάθε είδους διαφοροποίηση, άμεση ή έμμεση.

¹ Δημοσιευμένη και σε ΠοινΔικ 10/2001, σελ. 1016.

4. Εν πρώτοις, επί του επιτρεπτού ή μη της σκοπούμενης επεξεργασίας (και ανεξάρτητα από τη διάκριση ημεδαπών και αλλοδαπών) η Αρχή θεωρεί ότι οι ανάγκες της εγκληματολογικής και σωφρονιστικής πολιτικής, τις οποίες η Αστυνομία θα μπορούσε ενδεχομένως να επικαλεσθεί για την επεξεργασία των ως άνω ευαίσθητων δεδομένων, χωρίς την συγκατάθεση των ενδιαφερομένων (άρθρο 7 παρ. 2 περ. ε', υποπερ. ββ του Ν. 2472/1997, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 34 παρ. 2 του Ν. 2915/2001) δεν δικαιολογούν την επεξεργασία των στοιχείων της ταυτότητας των ασθενών – κατ' ουσίαν όλων των ασθενών – που νοσηλεύονται στα κάθε είδους θεραπευτήρια της χώρας, δημόσια και ιδιωτικά. Ακόμη και εάν υποθεθεί ότι ο σκοπός της ως άνω επεξεργασίας – παρά το ότι είναι τόσο γενικά διατυπωμένος – είναι νόμιμος, είναι βέβαιο ότι το μέσο που επελέγη για την επίτευξή του (δηλαδή η διαβίβαση των στοιχείων της ταυτότητας των εισαγομένων ασθενών) είναι απρόσφορο και, εν πάση περιπτώσει, δυσανάλογα περιοριστικό. Διότι είναι αμφίβολο, αν η επεξεργασία ενός τόσο μεγάλου όγκου δεδομένων μπορεί να γίνει τόσο γρήγορα, ώστε να αποδώσει το προσδοκώμενο αποτέλεσμα ενώ, από την άλλη, η άρση σε τέτοια έκταση του ιατρικού απορρήτου (άρθρο 371 ΠΚ) δεν φαίνεται δικαιολογημένη. Διαφορετικό θα ήταν, αν οι διευθυντές των νοσηλευτηρίων καλούνταν να διευκολύνουν την αστυνομική αρχή μόνον οσάκις επιδιώκεται η εξιχνίαση συγκεκριμένων κάθε φορά εγκληματικών πράξεων, όπως για παράδειγμα θα συνέβαινε, αν η υποχρέωση των νοσηλευτηρίων συνίστατο στην διαβίβαση στοιχείων μόνον για όσες περιπτώσεις εισαγωγής ασθενών υπάρχουν σοβαρές υπόνοιες ότι έχουν διαπραχθεί αξιόποινες πράξεις.

5. Κατά τούτο, η εισαγόμενη υποχρέωση παραβιάζει τις αρχές της αναλογικότητας και της προσφορότητας, που οφείλουν να διέπουν κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σύμφωνα με τις περ. β' και γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Ν. 2472/1997, ο οποίος αποδίδει εν προκειμένω τους παρόμοιους υπερνομοθετικής ισχύος θεμελιώδεις κανόνες της κοινοτικής οδηγίας 95/46 ΕΚ και της Συμβάσεως 108 του 1981 του Συμβουλίου της Ευρώπης (Ν. 2068/1992).

6. Εν πάση περιπτώσει, και η επιχειρούμενη διαφοροποίηση ημεδαπών και αλλοδαπών δεν φαίνεται νόμιμη κατ' εαυτήν, εν προκειμένω, πρωτίστως ενόψει της παραγράφου 2 του άρθρου 5 Σ, το οποίο κατοχυρώνει την απόλυτη προστασία του δικαιώματος της ζωής για όλους όσους βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής και γλώσσας. Ως στοιχείο της «ζωής», η «υγεία» εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο αυτής της διάταξης, η οποία – ακόμη και αν ήθελε να θεωρηθεί ότι δεν αποκλείει κάθε είδους διαφοροποίηση ημεδαπών και αλλοδαπών – είναι βέβαιο ότι απαγορεύει τη λήψη μέτρων που θα καθιστούσαν εξαιρε-

τικά ριγοκίνδουνη την πρόσβαση των τελευταίων σε νοσηλευτήρια. Διότι, κατά την κοινή αντίληψη, η βεβαιότητα ότι η αστυνομία θα πληροφορηθεί την εισαγωγή του σε θεραπευτήριο, ενδέχεται να αποτρέψει τον αλλοδαπό ασθενή – ιδίως τον παράνομο, αλλά όχι μόνον αυτόν – από το να επιδιώξει νοσοκομειακή περίθαλψη.

7. Πολύ περισσότερο που, μετά την πρόσφατη ρητή συνταγματική αναγνώριση του δικαιώματος στην υγεία στον καθένα (και όχι μόνο στους Έλληνες πολίτες, βλ. τη νέα παράγραφο 5 του άρθρου 5 Σ : «Καθένας έχει δικαίωμα στην προστασία της υγείας [...]», η διαφοροποίηση ημεδαπών και αλλοδαπών καθίσταται και εξ' αυτού του λόγου αθέμιτη).

8. Ενόψει των ανωτέρω, η Αρχή φρονεί η ότι σχολιαζόμενη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 54 του Ν. 2910/2001 θα πρέπει να καταργηθεί σε ό,τι αφορά την υποχρέωση των διευθυντών των κλινικών και των θεραπευτηρίων, άλλως να αντικατασταθεί με άλλη διάταξη που να επιβάλει την προβλεπόμενη διαβίβαση στοιχείων μόνον οσάκις υπάρχουν σοβαρές υπόνοιες ότι έχει διαταχθεί αξιόποινη πράξη. Και τούτο, χωρίς διάκριση μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών.

**Ζητήματα προστασίας αλλοδαπών:
οι καταδίκες της Ελλάδας
για παράβαση των άρθρων 3,5 και 6
της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**

*Νίκου Σιταρόπουλου**

Εισαγωγή

Η νομική θέση του αλλοδαπού προσώπου στο σύστημα του λεγόμενου «νέου διεθνούς δικαίου» που έχει δημιουργηθεί και εξελίσσεται κυρίως μετά την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948) είναι εντελώς διαφορετική από εκείνη που είχε διαμορφώσει το «παλαιό» σύστημα διεθνούς δικαίου¹. Το «νέο διεθνές δίκαιο», επηρεασμένο από την επικράτηση της νέας νομικής ιδεολογίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την παράλληλη εξέλιξη της σχετικής διεθνούς, και κυρίως της ευρωπαϊκής, νομικής θεωρίας και νομολογίας, έχει θέσει σε μια εντελώς νέα βάση το άτομο και την προστασία της υπόστασής του στο έδαφος της χώρας του αλλά και, προ πάντων, στο έδαφος ξένων, κυρίως κατ' αρχήν, κρατών.

Το σύγχρονο (μετά το 1948) διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει προωθήσει και, ουσιαστικά, μεταλλάξει, το διεθνές δίκαιο κρατικής (αδικοπρακτικής) ευθύνης για τη μεταχείριση αλλοδαπών προσώπων,

* PhD (London, UCL), LLM (Essex), Επιστημονικός Συνεργάτης της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Μέλος του Ακαδημαϊκού Δικτύου Νομικών Μελετών για τη Μετανάστευση και το Άσυλο στην Ευρώπη, *ΟΔΥΣΣΕΥΣ* (Βρυξέλλες). Οι απόψεις που εκφράζονται στο παρόν δεσμεύουν μόνο τον συγγραφέα.

¹ Για τη διάκριση μεταξύ «παλαιού» και «νέου» διεθνούς δικαίου βλ. Ph Allott, *Eunomia - New Order for a New World*, Oxford, Oxford University Press, 1990, xv. Βλ. επίσης C Tiburcio, *The Human Rights of Aliens under International and Comparative Law*, The Hague etc, Martinus Nijhoff Publishers, 2001, 35-73.

κλάδο δικαίου που ουσιαστικά υπήρξε ο πρόγονος του σύγχρονου διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων². Έχει συμβάλει ουσιαστικά στην επικράτηση της αρχής της προστασίας αλλοδαπών προσώπων σύμφωνα με τα διεθνή ελάχιστα πρότυπα (international minimum standard), σε αντίθεση προς την πεπαλαιωμένη αρχή μεταχείρισης αλλοδαπών προσώπων σύμφωνα με τα εθνικά πρότυπα (standard of national treatment)³. Ταυτόχρονα όμως, το διεθνές δικαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει παίξει καταλυτικό ρόλο, και αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, στην αναβάθμιση της ουσιαστικής προστασίας που ο αλλοδαπός έχει δικαίωμα να απολαμβάνει σε ξένα κράτη σύμφωνα με την αρχή των διεθνών ελάχιστων προτύπων. Θεμελιώδεις αρχές προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως είναι η αρχή της μη διάκρισης για φυλετικούς λόγους, η απαγόρευση της γενοκτονίας και η απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, που σήμερα έχουν πλέον καθιερωθεί ως αναπόσπαστο μέρος του διεθνούς εθμικού δικαίου, πριν πενήντα περίπου έτη θεωρούνταν ανύπαρκτες, τουλάχιστον ως δεσμευτικές νομικές αρχές, στο πλαίσιο του διεθνούς δημοσίου δικαίου⁴.

Η επαναστατική όμως επένεργεια του διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι το ίδιο εμφανής στη **διαδικασία εφαρμογής** των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλοδαπών από τα κράτη μέλη της διεθνούς κοινωνίας. Η εφαρμογή αυτών των δικαιωμάτων δεν έγκειται πλέον στη διακριτική ευχέρεια του κράτους ιθαγένειας του αλλοδαπού, όπως επέβαλλε το κλασσικό δημόσιο διεθνές δικαιο. Τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα του αλλοδαπού προσώπου είναι πλέον εφαρμοστέα, υποκειμένα σε δικαστική κρίση, και μπορούν να λαμβάνουν σάρκα και οστά με την ενεργοποίηση του ίδιου του αλλοδαπού προσώπου στο πλαίσιο του εθνικού δικαιοκτικού συστήματος της χώρας υποδοχής ή στα πλαίσια των περιφερειακών και διεθνών δικαιοκτικών συστημάτων προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εν προκειμένω θα μας απασχολήσει το ζήτημα της περιφερειακής προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων αλλοδαπών (μεταναστών ή προσφύγων), όπως αυτό έχει εμφανιστεί σε πρόσφατες υποθέσεις κατά της Ελλάδας που εκδικάστηκαν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ).

Η ΕΣΔΑ⁵ ανήκει στη κατηγορία των σύγχρονων νομοθετικών διεθνών συμφωνιών που έχουν ως πρωταρχικό και κυρίαρχο άξονα λειτουρ-

² Βλ. D Shelton, *Remedies in International Human Rights Law*, Oxford, Oxford University Press, 1999, 93-133.

³ Βλ. I Brownlie, *Principles of Public International Law*, Oxford, Oxford University Press, 1998, 5th edition, 526-531.

⁴ Ibid. 530.

⁵ ΝΔ 53/1974, ΦΕΚ Α' 256.

γίας τους την προάσπιση της ελευθερίας και της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας του ατόμου⁶, δηλαδή την προστασία «συμφερόντων» ατόμων και όχι κρατών. Ως εκ τούτου, η ΕΣΔΑ κάνει σαφές στη θεμελιώδη διάταξη του πρώτου άρθρου της, που είναι μάλιστα απόλυτα συνδεδεμένο, ως κείμενο, με τις δεοντολογικές αρχές του προοιμίου της Σύμβασης, ότι μέσω της ΕΣΔΑ τα συμβαλλόμενα ευρωπαϊκά κράτη αναγνωρίζουν σε **όλα ανεξαιρέτως τα πρόσωπα που είναι στη δικαιοδοσία τους** «τα δικαιώματα και [τις] ελευθερίες» της Σύμβασης⁷. Αυτή η αρχή όμως έχει τις εξαιρέσεις της μέσα στην ΕΣΔΑ. Διατάξεις της ΕΣΔΑ όπως είναι, μεταξύ άλλων, το άρθρο 5 παρ 1 (στ) και το άρθρο 16, επιτρέπουν περιορισμούς στην απόλαυση δικαιωμάτων από αλλοδαπά πρόσωπα που βρίσκονται σε συμβαλλόμενα ευρωπαϊκά κράτη, εφόσον βέβαια αυτοί οι περιορισμοί λειτουργούν, στην πράξη, στο πλαίσιο των αρχών νομιμότητας της Σύμβασης⁸.

Αν και η γενική νομολογία του ΕΔΔΑ που αφορά σε αλλοδαπούς έχει ασχοληθεί μέχρι τώρα με ένα ευρύ φάσμα θεμάτων προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων (άρθρα 2, 3, 5, 6, 8, 9-11, 12, 2 Πρωτ. 1, 1 Πρωτ. 7)⁹, η νομολογία του ΕΔΔΑ που έχει παραχθεί από αποφάσεις υποθέσεων αλλοδαπών προσώπων κατά της Ελλάδας είναι μέχρι τώρα περιορισμένη αλλά ταυτόχρονα ιδιαίτερα ανησυχητική. Ο λόγος ανησυχίας έγκειται στο γεγονός ότι όλες σχεδόν αυτές οι αποφάσεις υποθέσεων κατά της Ελλάδας αφορούν σε παραβιάσεις θεμελιωδών διατάξεων της ΕΣΔΑ, αναφερομένων μάλιστα, όπως θα δούμε στο επόμενο μέρος του παρόντος, στον σκληρό πυρήνα των ατομικών δικαιωμάτων (ανθρωπίνων δικαιωμάτων «πρώτης γενιάς»), όπως είναι, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα στη χρήση και απονομή δικαιοσύνης και η ελευθερία από την εξευτελιστική μεταχείριση. Η παραπάνω ανησυχία αυτή επιτείνεται από το γεγονός ότι για τη θέ-

⁶ Βλ. Κ. Ιωάννου et al., *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο - Θεωρία των Πηγών*, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1988, 54-58, L-C Chen, *An Introduction to Contemporary International Law*, New Haven, London, Yale University Press, 2nd edition, 2000, 255-275, N Sitaropoulos, *Judicial Interpretation of Refugee Status*, Athens, Baden-Baden; Ant. N. Sakkoulas Publishers, Nomos Verlagsgesellschaft, 1999, 94-100.

⁷ Άρθρο 1 ΕΣΔΑ: **Υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου**. Τα υψηλά συμβαλλόμενα μέρη αναγνωρίζουν, εις όλα τα εξαρτώμενα εκ της δικαιοδοσίας των πρόσωπα, τα καθοριζόμενα εις το πρώτον μέρος της παρούσης Συμβάσεως δικαιώματα και ελευθερίας.

⁸ Βλ. H Lambert, *The Position of Aliens in Relation to the European Convention on Human Rights*, Strasbourg, Council of Europe, 2nd edition, 2001, 16-26.

⁹ Ibid. 26-49. Βλ. επίσης P van Dijk, "Protection of 'integrated' aliens against expulsion under the ECHR", in E Guild, P Minderhoud (eds), *Security of Residence and Expulsion - Protection of Aliens in Europe*, The Hague etc, Kluwer Law International, 2001, 23-39; C Harvey, "Promoting insecurity: Public order, expulsion and the ECHR", *ibid.*, 41-57.

ση σε εφαρμογή αυτής της ευρωπαϊκής νομολογίας η Ελλάδα οφείλει να θέσει τον δάκτυλο εις παλαιούς «τύπους ήλων» και να προβεί σε πλήρη αναδιαμόρφωση θεσμών όπως είναι οι συνθήκες των χώρων κράτησης και η νομική συνδρομή απόρων ατόμων (legal aid). Οι θεσμοί αυτοί χρήζουν άμεσου εκσυγχρονισμού κατόπιν, όμως, ιδιαίτερα προσεκτικής μελέτης των διεθνών και, κυρίως, των ευρωπαϊκών νομικών προτύπων, μελέτης που πρέπει να ερεϊδεται στις μακροπρόθεσμες προοπτικές ανάπτυξης και ανάγκες της ελληνικής έννομης τάξης.

Ουσιαστικά ζητήματα προστασίας από την Ελλάδα θεμελιωδών δικαιωμάτων αλλοδαπών μέσα από τη νομολογία του ΕΔΔΑ

1. Ζητήματα νομιμότητας κράτησης τοξικομανούς ατόμου – Υπόθεση *Bizzoto κατά της Ελλάδας*¹⁰

I. Η υπόθεση *Bizzoto* είναι η πρώτη, και η παλαιότερη υπόθεση αλλοδαπού προσφεύγοντος κατά της Ελλάδας που θα μας απασχολήσει, αν και ανεπιτυχής για τον προσφεύγοντα, λόγω κάποιων ιδιαίτερων στοιχείων ουσιαστικής προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων που παρουσιάζει. Ο προσφεύγων, Ιταλικής ιθαγένειας, συνελήφθη από τις ελληνικές Αρχές λόγω κατοχής και εισαγωγής 3,5 κιλών κάνναβης που είχε αγοράσει ο ίδιος στο Πακιστάν. Το Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων της Αθήνας καταδίκασε τον προσφεύγοντα, χαρακτηρίζοντάς τον «ιδιαίτερα επικίνδυνο» βάσει των πραγματικών περιστατικών, για την παράνομη εισαγωγή κάνναβης στην Ελλάδα (που είχε ο ίδιος αγοράσει, μεταφέρει και κατείχε) και του επέβαλε ποινή κάθειρξης. Επίσης, το ανωτέρω δικαστήριο διέταξε την εισαγωγή του προσφεύγοντος σε ειδικό κατάστημα θεραπείας τοξικομανών. Κατόπιν άσκησης έφεσης από τον προσφεύγοντα, το Πενταμελές Εφετείο της Αθήνας μείωσε την πρωτόδικη ποινή. Το ίδιο δικαστήριο διέταξε την εισαγωγή του προσφεύγοντος σε κατάλληλο κατάστημα φυλακών ή σε κρατικό νοσοκομείο για τη θεραπεία της εξάρτησής του από ναρκωτικές ουσίες. Εντούτοις, ο προσφεύγων εξέτισε τελικά την ποινή του στις φυλακές της Πάτρας χωρίς να υποβληθεί σε θεραπεία ως τοξικομανής, όπως είχε διαταχθεί από τα ανωτέρω δικαστήρια, λόγω της ανυπαρξίας, κατά τον υπό εξέταση χρόνο, καταστημάτων φυλακών με τη δυνατότητα προσφοράς θεραπείας για την απεξάρτηση τοξικομανών.

Ο προσφεύγων υπέβαλε τέσσερις αιτήσεις απόλυσης υπό όρο, τρεις αιτήσεις βάσει του άρθρου 23 του Ν. 1729/1987 περί ναρκωτικών που προέβλεπε τη δυνατότητα απόλυσης θεραπευμένου τοξικομανούς, και μία

¹⁰ Απόφαση του ΕΕΔΑ της 28.10.1996, *Reports of Judgments and Decisions (Reports)* 1996 V, No 21.

αίτηση βάσει των άρθρων 105 και 106 ΠΚ περί απόλυσης καταδίκου υπό όρο. Οι τρεις πρώτες αιτήσεις απερρίφθησαν με το βασικό αιτιολογικό ότι δεν χωρούσε εφαρμογή του άρθρου 23 του Ν. 1729/1987 εν προκειμένω, διότι ο προσφεύγων δεν εισήχθη ποτέ σε θεραπευτικό κέντρο φυλακών, ουσιώδης προϋπόθεση εφαρμογής της ανωτέρω διάταξης. Το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών της Πάτρας έκανε τελικά δεκτή την τέταρτη αίτηση απόλυσης του προσφεύγοντος.

Ο προσφεύγων προσέφυγε στην Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ισχυριζόμενος ότι κρατήθηκε παρανόμως και ότι έλαβε χώρα παραβίαση του άρθρου 5 παρ 1 (α) και (ε) ΕΣΔΑ από την Ελλάδα εξαιτίας της μη εισαγωγής του σε θεραπευτικό κατάστημα ως τοξικομανούς, παρά τα σχετικά διατακτικά των προαναφερθέντων δικαστηρίων, και της μη απόλυσής του βάσει του άρθρου 23 του Ν. 1729/1987 που θα ήταν δυνατόν να εφαρμοστεί εάν ο προσφεύγων είχε εισαχθεί σε κατάστημα φυλακών με υπηρεσίες θεραπείας τοξικομανών.

Η ελληνική κυβέρνηση αντέτεινε, σχετικά με τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος περί παραβίασης του άρθρου 5 παρ 1 (α) ΕΣΔΑ, ότι οι όροι νομιμότητας της διάταξης αυτής είχαν πληρωθεί στη συγκεκριμένη περίπτωση, καθώς ο προσφεύγων κρατήθηκε στις φυλακές της Πάτρας δυνάμει δικαστικής καταδικαστικής απόφασης. Η κυβέρνηση παραδέχτηκε ότι τα ιδρύματα που προέβλεπε το άρθρο 14 του Ν. 1729/1987 δεν υπήρχαν ακόμη στην Ελλάδα. Εντούτοις η ΕΣΔΑ, σύμφωνα με τη θέση της ελληνικής κυβέρνησης, δεν επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη τη δημιουργία ειδικής υποδομής και προγραμμάτων για τη διαχείριση των προβλημάτων και τη θεραπεία χρηστών ναρκωτικών ουσιών. Ακόμη όμως και εάν υπήρχαν τέτοια κέντρα θεραπείας χρηστών, το άρθρο 23 του Ν. 1729/1987 έδιδε στα δικαστήρια τη διακριτική ευχέρεια να αποφασίσουν εάν ένα εξαρτημένο από τα ναρκωτικά άτομο που είχε καταδικαστεί, όπως ο προσφεύγων, μπορούσε να παραμείνει υπό κράτηση ή να απολυθεί υπό όρο. Όσον αφορά στον ισχυρισμό του προσφεύγοντος περί παραβίασης του άρθρου 5 παρ 1 (ε) ΕΣΔΑ, η ελληνική κυβέρνηση αντέτεινε ότι η διάταξη αυτή είναι εφαρμοστέα μόνο σε περιπτώσεις που διαφέρουν από την προκειμένη, δηλαδή σε περιπτώσεις όπου ένα άτομο είναι υπό κράτηση σε θεραπευτικό κέντρο χωρίς να υπάρχει σχετική αντικειμενική δικαιολογητική βάση (λόγω της κατάστασης υγείας του ατόμου). Στην αίτηση απόλυσης υπό όρο όμως του προσφεύγοντος αυτός είχε υποστηρίξει ότι ήταν πλήρως θεραπευμένος.

Το ΕΔΔΑ τόνισε ότι για την ορθή εφαρμογή του άρθρου 5 παρ 1 ΕΣΔΑ η κράτηση προσώπου πρέπει να λαμβάνει χώρα «σύμφωνα με διαδικασία προβλεπόμενη από το νόμο» και να είναι θεμιτή (lawful). Η ανωτέρω διάταξη της ΕΣΔΑ αναφέρεται, σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, κατά βάση

στην εθνική νομοθεσία και επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη να συμμορφώνονται με τις ουσιαστικές και τις δικονομικές διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας, αλλά επίσης επιβάλλει κάθε στέρηση προσωπικής ελευθερίας να είναι σύμφωνη με τον σκοπό του άρθρου 5 ΕΣΔΑ, δηλαδή να αποβλέπει στην προστασία του ατόμου από αυθαίρετες ενέργειες. Επίσης πρέπει να υφίσταται κάποια σχέση μεταξύ του λόγου στέρησης της ελευθερίας και του χώρου και των συνθηκών κράτησης.

Το ΕΔΔΑ, κάνοντας αναφορά στις αποφάσεις του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων και του Πενταμελούς Εφετείου της Αθήνας που καταδίκασαν τον προσφεύγοντα, έχοντάς τον χαρακτηρίσει «ιδιαίτερα επικίνδυνο», λόγω της αγοράς, κατοχής και εισαγωγής στην Ελλάδα 3,5 κιλών κάνναβης, έκρινε ότι η φυλάκιση του προσφεύγοντος ήταν νόμιμη και είχε σκοπό την τιμωρία του. Η δικαστική εντολή εισαγωγής του προσφεύγοντος σε φυλακή με θεραπευτικό κέντρο ως τοξικομανούς, σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, δεν επηρέαζε την κύρια, νόμιμη βάση της «κράτησής» του. Ως εκ τούτου το ΕΔΔΑ έκρινε ότι εν προκειμένω εφαρμόζεται μόνο το άρθρο 5 παρ 1 (α) ΕΣΔΑ, βάσει του οποίου η φυλάκιση του προσφεύγοντος εκρίθη από το ΕΔΔΑ ως νόμιμη και θεμιτή. Οι «ανθρωπιστικού χαρακτήρα» και «θεραπευτικού σκοπού» διατάξεις του Ν. 1729/1987 (κυρίως των άρθρων 14 και 23) παρέμειναν ανενεργές από το ελληνικό κράτος. *Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι ανωτέρω διατάξεις αφορούσαν μόνο στον τρόπο εφαρμογής ποινών και ως εκ τούτου δεν είναι ουσιαστικού αλλά εκτελεστικού χαρακτήρα και δεν μπορούν, κατ' αρχήν, εκτός εάν τίθεται θέμα εφαρμογής του άρθρου 3 ΕΣΔΑ, να επηρεάσουν τον θεμιτό χαρακτήρα της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας.* Το ΕΔΔΑ έκρινε ομόφωνα ότι η κράτηση του προσφεύγοντος στις φυλακές της Πάτρας δεν παραβίασε το άρθρο 5 παρ 1 ΕΣΔΑ.

II. Η απόφαση *Bizzoto* αποτελεί δείγμα δικαστηριακής τήρησης των λεπτών ισορροπιών που οφείλει να τηρεί ένα υπερεθνικό δικαιοδοτικό όργανο, όπως είναι το ΕΔΔΑ, μεταξύ του δικαστικού ελέγχου της νομιμότητας ενεργειών των συμβαλλομένων κρατών και του πεδίου δράσης (*domaine réservé*) των κυρίαρχων, κατ' αρχήν, κρατών¹¹ για την λεπτομερή εφαρμογή ειδικών δικαϊκών κανόνων που αφορούν, σε τελική ανάλυση, στην προστασία κοινωνικών δικαιωμάτων προσφευγόντων κρατουμένων ή καταδίκων. Αυτή η επιφυλακτικότητα του ΕΔΔΑ συνάδει με το

¹¹ Βλ. μεταξύ άλλων F Ost, "The original canons of interpretation of the European Court of Human Rights", σε M Delmas-Marty (ed), *The European Convention for the Protection of Human Rights: International Protection Versus National Restrictions*, Dordrecht etc, Martinus Nijhoff Publishers, 1992, 283, 287, HC Yourow, *The Margin of Appreciation Doctrine in the Dynamics of European Human Rights Jurisprudence*, The Hague etc, Kluwer Law International, 1996, 186 επ.

κείμενο αλλά και τον χαρακτήρα της ΕΣΔΑ, μιας διεθνικής σύμβασης σκοπός της οποίας είναι η προστασία του «πυρήνα της ανθρώπινης ελευθερίας» σύμφωνα με τις σχετικές παγιωμένες δικαιοκές αρχές των ευρωπαϊκών κρατών¹².

Εντούτοις θα πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι οι αντίστοιχες του άρθρου 5 ΕΣΔΑ διατάξεις των άρθρων 9-10 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (N 2462/1997), που αφορούν στο δικαίωμα ελευθερίας και ασφάλειας του ατόμου, υπερβαίνουν κατά πολύ τα όρια ουσιαστικής προστασίας ατόμων υπό κράτηση ή φυλάκιση που παρέχει η ΕΣΔΑ. Ιδιαίτερα το άρθρο 10 του Διεθνούς Συμφώνου περιέχει μια σειρά εγγυήσεων για την επίτευξη «ανθρώπινης μεταχείρισης» και του «σεβασμού της εγγενούς αξιοπρέπειας» των ατόμων που στερούνται της ελευθερίας τους. Η διάταξη αυτή επιβάλλει, μεταξύ άλλων, το διαχωρισμό των καταδικασμένων από τους μη καταδικασμένους στους χώρους κράτησης/φυλάκισης¹³, το διαχωρισμό των ανηλίκων κατηγορουμένων από τους ενήλικους, και τη λειτουργία ενός εθνικού σφραγιστικού συστήματος όπου η μεταχείριση των κρατουμένων εν γένει έχει ως ουσιαστικό σκοπό την **«αποκατάσταση και κοινωνική επανένταξή τους»**¹⁴. Πρόκειται για μια ιδιόμορφη, προγραμματικού μάλλον χαρακτήρα, διάταξη διεθνούς σύμβασης προστασίας ατομικών δικαιωμάτων με ιδιαίτερη όμως δεοντολογική σημασία για τα συμβαλλόμενα κράτη.

Στην απόφαση *Bizzoto* είναι εμφανές ότι το ΕΔΔΑ κράτησε τον εαυτό του, με πίστη στο γράμμα και στην τελεολογία της ΕΣΔΑ, μακριά από την άσκηση ελέγχου της εφαρμογής (εκτέλεσης) διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας, που άπτονται θεμάτων προστασίας κοινωνικών, ουσιαστικά, δικαιωμάτων κρατουμένων ή καταδίκων. Το ΕΔΔΑ δήλωσε εντού-

¹² Βλ. Π-Μ Ε Ευστρατίου, *Το Δικαίωμα Δικαστικής Προστασίας σε Διοικητικές Διαδικασίες και Άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ*, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1996, 71, Ν Sitaropoulos, idem.

¹³ Βλ. επίσης κάτωθι, υπόθεση *Peers κατά της Ελλάδας*. Βλ. και παρ 43-49 της Σύστασης της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης *περί Ηθικών και Οργανωτικών Ζητημάτων Περίθαλψης Υγείας στις Φυλακές*, No R (98) 7, 08.04.1998, όπου τονίζεται η ανάγκη παροχής ιδιαίτερης φροντίδας σε φυλακισμένους με προβλήματα εξάρτησης από, μεταξύ άλλων, ναρκωτικές ουσίες. Βλ. επίσης παρ 7 του Παραρτήματος της Σύστασης της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης *περί της Υπερπληρότητας και της Διόγκωσης του Πληθυσμού των Φυλακών*, No R (99) 22, 30.09.1999 (κείμενα προσβάσιμα μέσω του ιστότοπου <http://cm.coe.int>).

¹⁴ Ως προτεραιότητα των ευρωπαϊκών κρατών πρέπει να χαρακτηριστεί η κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων/φυλακισμένων σύμφωνα και με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: European Parliament, *Report on the situation as regards fundamental rights in the EU*, 21.06.2001, Doc A5-0223/2001 rev, final, 30. Βλ. επίσης R Morgan, M Evans, *Combating torture in Europe*, Strasbourg, Council of Europe, 2001, 127-130.

τους σαφέστατα ότι ακόμα και σε αυτές τις περιπτώσεις υπάρχει πάντα η δυνατότητα εξαιρετικής επέμβασής του, εφόσον τίθεται ζήτημα παραβίασης της θεμελιώδους διάταξης περί προστασίας της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας του ατόμου, του άρθρου 3 ΕΣΔΑ, που συνιστά τον κανονιστικό πυρήνα της Σύμβασης¹⁵.

Τέλος, όσον αφορά στο σημαντικό ζήτημα της θεραπείας στην Ελλάδα κρατουμένων εξαρτημένων από ναρκωτικές ουσίες, αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα φρόντισε με καθυστέρηση να προβεί στη δημιουργία των απαραίτητων κτιρίων απεξάρτησης τοξικομανών κρατουμένων πολλοί από τους οποίους κρατούνταν μέχρι το 2001 σε ψυχιατρικές μονάδες (βλ περίπτωση ψυχιατρικής μονάδας Κορυδαλλού). Το Υπουργείο Δικαιοσύνης το 2001 έθεσε σε λειτουργία το πρώτο κέντρο απεξάρτησης τοξικομανών κρατουμένων στον Ελαιώνα Θήβας. Το δεύτερο κέντρο στην Κασσάνδρα Χαλκιδικής είναι (το 2001) υπό κατασκευή.

2. Ζητήματα χρήσης και απονομής δικαιοσύνης σε αλλοδαπούς, με ειδική αναφορά στο ζήτημα παροχής νομικής συνδρομής σε απόρους αλλοδαπούς – Υποθέσεις *Twalib*¹⁶ και *Biba*¹⁷ κατά της Ελλάδας

I. Υπόθεση *Twalib* κατά της Ελλάδας

Ο προσφεύγων, Τανζανός υπήκοος, καταδικάστηκε σε φυλάκιση στην Ελλάδα το 1986 για αδικήματα σχετικά με ναρκωτικές ουσίες και αποφυλακίστηκε και απελάθηκε το 1989. Ο προσφεύγων συνελήφθη από τις ελληνικές Αρχές το 1990 λόγω κατοχής πλαστού διαβατηρίου. Ποινική δίωξη τελικά ασκήθηκε εναντίον του προσφεύγοντος για πλαστογραφία και για αδικήματα περί ναρκωτικών.

Ο προσφεύγων, μαζί με άλλα τρία άτομα, εμφανίστηκε στο Τριμελές Εφετείο της Αθήνας για την πρωτόδικη εκδίκαση της υπόθεσής του. Ο προσφεύγων ζήτησε και έλαβε αναβολή της δίκης διότι ο δικηγόρος του ήταν απών λόγω απεργίας. Ο προσφεύγων επανεμφανίστηκε στο ίδιο δικαστήριο αργότερα. Λόγω της απουσίας του δικηγόρου του προσφεύγοντος το δικαστήριο ζήτησε από τον δικηγόρο ενός των συγκατηγορουμένων να ενεργήσει ως συνήγορος και του προσφεύγοντος. Ο δικηγόρος αυτός δέχθηκε και το δικαστήριο διέκοψε για λίγο τη διαδικασία για να

¹⁵ Πρόσθετη έμφαση. Για τη δυνατότητα εμπλοκής του άρθρου 3 ΕΣΔΑ σε ζητήματα προστασίας κοινωνικών δικαιωμάτων και σχετική επισκόπηση της νομολογίας της ΕΣΔΑ βλ. ΑΧ Σκόρδας, «Η υποχρέωση του κράτους για την παροχή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας κατά το άρθρο 3 ΕΣΔΑ», 42 *Ελληνική Δικαιοσύνη* (2001) 48 και H Lambert, *op. cit.*, 33-35.

¹⁶ Απόφαση του ΕΔΔΑ της 09.06.1998, *Reports* 1998 IV, No 77.

¹⁷ Απόφαση του ΕΔΔΑ της 26.09.2000, προσβάσιμη μέσω του ιστότοπου www.echr.coe.int.

μπορέσει ο ανωτέρω συνήγορος να μελετήσει τη δικογραφία του προσφεύγοντος. Το 1991 το Τριμελές Εφετείο της Αθήνας καταδίκασε τον προσφεύγοντα σε ισόβια κάθειρξη και ποινή έξι εκατομμυρίων δραχμών για την εισαγωγή και μεταφορά ναρκωτικών, και σε φυλάκιση έξι μηνών για τη χρήση πλαστών εγγράφων.

Κατόπιν έφεσης του προσφεύγοντος, η υπόθεση εκδικάστηκε σε δεύτερο βαθμό από το Πενταμελές Εφετείο της Αθήνας. Ο προσφεύγων έκανε χρήση των υπηρεσιών διερμηνείας που παρείχε διερμηνέας διορισμένος από το δικαστήριο και είχε ως συνήγορο δικηγόρο προερχόμενο από μια ανθρωπιστική οργάνωση. Το δικαστήριο καταδίκασε τον προσφεύγοντα μόνο για συνέργεια στην εισαγωγή και μεταφορά ναρκωτικών και τη χρήση πλαστών εγγράφων, ενώ τον αθώωσε για τις υπόλοιπες κατηγορίες. Τον καταδίκασε σε κάθειρξη δώδεκα ετών για αδικήματα περί τα ναρκωτικά, σε τρεις μήνες φυλάκιση για χρήση πλαστών εγγράφων και του επέβαλε χρηματική ποινή πέντε εκατομμυρίων δραχμών. Σύμφωνα με τα πρακτικά του δικαστηρίου, ο Πρόεδρος του δικαστηρίου ενημέρωσε πλήρως τον προσφεύγοντα για την προθεσμία υποβολής αναίρεσης, με τη βοήθεια διερμηνέα.

Την 26.03.1993 ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση αναίρεσης, συμπληρώνοντας ένα τυποποιημένο σχετικό έγγραφο που του έδωσαν οι Αρχές των φυλακών όπου κρατήθηκε. Στο σημείο του ανωτέρω εγγράφου όπου έπρεπε να καταγραφούν οι λόγοι αναίρεσης ο προσφεύγων δήλωσε ότι αυτοί θα υποβάλλονταν από τον συνήγορό του (το όνομα του οποίου επίσης δήλωσε) εν ευθέτω χρόνω. Την 08.06.1993 ο προσφεύγων, μέσω των Αρχών των φυλακών, υπέβαλε αίτηση στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου για παροχή συνηγόρου νομικής συνδρομής ο οποίος θα ετοίμαζε την αναίρεση. Την 12.07.1993 ο Άρειος Πάγος έκρινε απαράδεκτη την αίτηση αναίρεσης του προσφεύγοντος λόγω του ότι δεν είχαν υποβληθεί ανααιρετικοί λόγοι. Την 04.04.1994 ο προσφεύγων υπέβαλε δεύτερη αίτηση παροχής συνηγόρου νομικής συνδρομής, μέσω των Αρχών των φυλακών, στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, κάνοντας αναφορά στην οικονομική του κατάσταση, και ζήτησε να ενημερωθεί για την εξέλιξη της υπόθεσής του. Την 27.04.1994 οι Αρχές των φυλακών ενημέρωσαν τον προσφεύγοντα ότι η αναίρεσή του είχε απορριφθεί. Την 23.02.1995 ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου δήλωσε στον εκπρόσωπο της ελληνικής κυβέρνησης ότι ήταν αδύνατο να βρεθεί οιαδήποτε αίτηση νομικής συνδρομής από τον προσφεύγοντα στον Πρόεδρο ή στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Επίσης σημείωσε ότι τα δικαστήρια, όπως και κάθε άλλη δημόσια Αρχή, δεν υπείχαν την υποχρέωση διορισμού συνηγόρου νομικής συνδρομής για κατηγορούμενους στο αναιρετικό στάδιο. Ως εκ τούτου, ακόμη και αν ο προσφεύγων είχε υποβάλει αίτηση νομικής συνδρο-

μής, ο Άρειος Πάγος δεν είχε την υποχρέωση να απαντήσει στη σχετική αίτηση.

Ο προσφεύγων προσέφυγε στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ισχυριζόμενος ότι κατά τη σύλληψή του δεν πληροφορήθηκε σε γλώσσα που κατανοούσε τους λόγους της σύλληψης και τις εις βάρος του κατηγορίες (άρθρο 5 παρ 2 ΕΣΔΑ), ότι δεν είχε διερμηνέα κατά την ανάκρισή του από την αστυνομία, τον εισαγγελέα και τον ανακριτή (άρθρο 6 παρ 1 και 3 (ε) ΕΣΔΑ), ότι ο συνήγορος που διόρισε το δικαστήριο, στην πρωτόδικη διαδικασία, δεν είχε επαρκή χρόνο και την υποδομή για να ετοιμάσει την υπεράσπισή του (άρθρο 6 παρ 1 και 3 (β) ΕΣΔΑ) και ότι δεν του παρεσχέθη νομική συνδρομή για την προετοιμασία και εκδίκαση της υπόθεσής του από τον Άρειο Πάγο (άρθρο 6 παρ 1 και 3 (γ) ΕΣΔΑ). Η Επιτροπή έκρινε παραδεκτή την προσφυγή και αποφάσισε ομόφωνα ότι υπήρξε παραβίαση μόνο του άρθρου 6 παρ 1 και 3 (γ) ΕΣΔΑ. Ενώπιον του ΕΔΔΑ ο προσφεύγων με τις προτάσεις του ισχυρίστηκε ύπαρξη παραβίασης μόνο του άρθρου 6 παρ 1 σε συνδυασμό με την παρ 3 (β) και (γ) ΕΣΔΑ.

Αναφορικά με τον ισχυρισμό παραβίασης του άρθρου 6 παρ 1 σε συνδυασμό με την παρ 3 (β) ΕΣΔΑ, η ελληνική κυβέρνηση αντέτεινε ενώπιον του ΕΔΔΑ ότι ο συνήγορος που διορίστηκε από το δικαστήριο για τον προσφεύγοντα ήταν γνώστης της υπόθεσης διότι εκπροσωπούσε συγκατηγορούμενο του προσφεύγοντος στην ίδια δίκη. Επομένως ο χρόνος προετοιμασίας που είχε ο συνήγορος ήταν επαρκής για την προετοιμασία της υπεράσπισης. Επίσης ούτε ο προσφεύγων ούτε ο συνήγορός του ζήτησαν από το δικαστήριο περισσότερο χρόνο προετοιμασίας της υπεράσπισης, ενώ ο προσφεύγων δεν ήγειρε ένσταση κατά του διορισμού του ανωτέρω δικηγόρου από το δικαστήριο. Εν πάσει δε περιπτώσει οιεσδήποτε ελλείψεις της πρωτόδικης διαδικασίας θεραπεύτηκαν στο δεύτερο βαθμό. Σχετικά με τον ισχυρισμό περί παραβίασης του άρθρου 6 παρ 1 σε συνδυασμό με την παρ 3 (γ) ΕΣΔΑ, η ελληνική κυβέρνηση αντέτεινε ότι δεν υπήρξε απόδειξη απορίας του προσφεύγοντος παρατηρώντας ότι ο προσφεύγων είχε εκπροσωπηθεί από συνήγορο της επιλογής του στη προδικαστική διαδικασία και είχε διορίσει δικηγόρο όταν άσκησε αναίρεση. Επίσης η κυβέρνηση τόνισε ότι ο προσφεύγων επέδειξε αμέλεια διότι δεν είχε δηλώσει την απορία του στις ελληνικές Αρχές μέχρι την 08.06.1993 όταν είχε ήδη λήξει η προθεσμία υποβολής αίτησης αναίρεσης. Εν πάσει όμως περιπτώσει νομική συνδρομή ήταν διαθέσιμη δυνάμει του άρθρου 201 παρ 6 του Κώδικα των Δικηγόρων εάν υπέβαλε ο προσφεύγων σχετική αίτηση εμπρόθεσμα στις αρμόδιες Αρχές (Δικηγορικό Σύλλογο).

Α. Σχετικά με τη θέση του προσφεύγοντος ότι υπήρξε εν προκειμένω παραβίαση του άρθρου 6 παρ 1 σε συνδυασμό με την παρ 3 (β) ΕΣ-

ΔΑ, λόγω του ότι ο συνήγορος του προσφεύγοντος στις πρωτόδικες διαδικασίες του Τριμελούς Εφετείου της Αθήνας δεν είχε επαρκή χρόνο και την υποδομή για την προετοιμασία της υπεράσπισης, το ΕΔΔΑ κατέθεσε το εξής σκεπτικό στην απόφασή του: Το ΕΔΔΑ αναγνώρισε ότι στις πρωτόδικες διαδικασίες υπήρξαν σοβαρές ελλείψεις αναφορικά με το δικαιο χαρακτήρα των διαδικασιών αυτών λόγω του γεγονότος ότι το δικαστήριο διόρισε ως συνήγορο υπεράσπισης του προσφεύγοντος τον δικηγόρο ενός από τους συγκατηγορούμενους του που, παρά τη σοβαρότητα και την πολυπλοκότητα της υπόθεσης, είχε ελάχιστο χρόνο στη διάθεσή του για να μελετήσει το φάκελο και να προετοιμάσει την υπεράσπιση του προσφεύγοντος. Εντούτοις το ΕΔΔΑ τόνισε ότι κατά τη διαδικασία της έφεσης, όπου ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε από διαφορετικό δικηγόρο, ο προσφεύγων προσέβαλε την πρωτόδικη καταδίκη του και τη σχετική ποινή ενώπιον του Πενταμελούς Εφετείου (αρμόδιου να εξετάσει και την ουσία και τη νομιμότητα της πρωτόδικης απόφασης και να την ακυρώσει), αλλά ο δικηγόρος του δεν αμφισβήτησε, αν και είχε τη σχετική δυνατότητα, τη νομιμότητα της πρωτόδικης καταδίκης του εντολέα του εξαιτίας ελλειμμάτων της πρωτόδικης νομικής εκπροσώπησης του προσφεύγοντος. Επίσης καμία σχετική αμφισβήτηση δεν μπορούσε να εγείρει το Πενταμελές Εφετείο χωρίς την ύπαρξη σχετικής πρωτοβουλίας εκ μέρους του συνηγόρου του προσφεύγοντος. Το Πενταμελές Εφετείο της Αθήνας, με πλήρη αρμοδιότητα ελέγχου ως προς το νόμο και την ουσία, εκδίκασε την υπόθεση κατόπιν σχετικής ακροαματικής διαδικασίας όπου ο προσφεύγων και ο συνήγορός του ήταν παρόντες και είχαν τη δυνατότητα τότε να εγείρουν τον σχετικό ισχυρισμό περί πρωτόδικων δικονομικών ελλειμμάτων. Δεν υπήρχε κανένα στοιχείο που να υπαινίσσεται ότι οι διαδικασίες ενώπιον του Πενταμελούς Εφετείου δεν ήταν δίκαιες. Ως εκ τούτου το ΕΔΔΑ συμπέρανε ότι εν προκειμένω δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ 1 σε συνδυασμό με την παρ 3 (β) ΕΣΔΑ.

Β. Σχετικά με τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος περί παραβίασης του **άρθρου 6 παρ 1 σε συνδυασμό με την παρ 3 (γ) ΕΣΔΑ**, το ΕΔΔΑ τόνισε κατ' αρχήν ότι το δικαίωμα του κατηγορουμένου να έχει δωρεάν νομική συνδρομή είναι ένα από τα στοιχεία της δίκαιης ποινικής δίκης. Το ΕΔΔΑ παρατήρησε ότι για την ορθή ερμηνεία των ανωτέρω διατάξεων της ΕΣΔΑ οι σχετικές διαδικασίες πρέπει να ιδωθούν στο σύνολό τους, στο πλαίσιο της εσωτερικής έννομης τάξης σε συνδυασμό με το ρόλο που διαδραματίζουν στις διαδικασίες αυτές τα εφετεία και το αναιρετικό δικαστήριο. Το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, σύμφωνα και με τις παρατηρήσεις της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, επιβεβαιώνουν ικανοποιητικά ότι ο προσφεύγων τελούσε σε ένδεια και ότι αδυνατούσε να πληρώσει για την νομική εκπροσώπησή

του στο στάδιο της αναίρεσης ενώπιον του Αρείου Πάγου. Το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε πρωτοδίκως από συνήγορο διορισμένο από το δικαστήριο και στις δευτεροβάθμιες διαδικασίες από συνήγορο ανθρωπιστικής οργάνωσης. Το γεγονός ότι ο προσφεύγων είχε κάνει αναφορά σε συνήγορό του όταν συμπλήρωσε το έντυπο της αναίρεσης δεν δικαιολογεί τη βασιμότητα του ισχυρισμού της κυβέρνησης ότι ο προσφεύγων είχε όντως εξασφαλίσει τις υπηρεσίες και μπορούσε να πληρώσει δικηγόρο. Άλλωστε εν συνεχεία ο προσφεύγων είχε ζητήσει δύο φορές νομική συνδρομή.

Το ΕΔΔΑ σημείωσε επίσης ότι το συμφέρον της δικαιοσύνης επέβαλε εν προκειμένω την παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής στον αναιρεσιόντα αλλοδαπό για δύο κύριους λόγους: Πρώτον, αυτό ήταν επιβεβλημένο από το γεγονός ότι ο αναιρεσιών είχε καταδικαστεί για ένα σοβαρό αδίκημα και του είχε επιβληθεί μια μεγάλη ποινή. Δεύτερον, η διαδικασία της αναίρεσης είναι πολύπλοκη και επιτάσσει την ύπαρξη συνηγόρου κατά την αναιρετική διαδικασία, σύμφωνα και με το άρθρο 513 παρ 3 ΚΠΔ, αλλά και για την προετοιμασία της σχετικής δικογραφίας και ειδικά για την υποβολή των αναιρετικών λόγων. Το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι ο προσφεύγων, αλλοδαπός και χωρίς γνώση της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού νομικού συστήματος, τελούσε σε αδυναμία να καταγράψει τους λόγους αναίρεσης στο σχετικό αίτημά του και ως εκ τούτου η αναίρεσή του απερρίφθη ως απαράδεκτη.

Όσον αφορά στη διαθεσιμότητα νομικής συνδρομής βάσει της ελληνικής νομοθεσίας, το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι, αν και το άρθρο 513 παρ 3 ΚΠΔ επέβαλλε την εκπροσώπηση του αναιρεσιόντος από δικηγόρο, ο ΚΠΔ δεν προέβλεπε την παροχή νομικής συνδρομής στο στάδιο της αναίρεσης. Σχετικά με τον ισχυρισμό της ελληνικής κυβέρνησης ότι νομική συνδρομή ήταν δυνατόν να παρασχεθεί από τον Δικηγορικό Σύλλογο σύμφωνα με το άρθρο 201 παρ 6 του Κώδικα των Δικηγόρων, το ΕΔΔΑ παρατήρησε ότι δεν υπεβλήθη από την ελληνική κυβέρνηση στο ΕΔΔΑ κανένα συγκεκριμένο παράδειγμα χρησιμοποίησης αυτής της διόδου νομικής συνδρομής. Εν πάσει δε περιπτώσει ουδέποτε έγινε γνωστή στον προσφεύγοντα αυτή η δυνατότητα παροχής νομικής συνδρομής, ούτε η από 08.06.1993 αίτησή του προωθήθηκε στον Δικηγορικό Σύλλογο. Βάσει των ανωτέρω, το ΕΔΔΑ συμπέρανε ότι παροχή νομικής συνδρομής σε περιπτώσεις απόρων ατόμων, όπως αυτή του προσφεύγοντος, στο στάδιο της αναίρεσης δεν προβλεπόταν στην ελληνική έννομη τάξη και έτσι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ 1 σε συνδυασμό με την παρ 3 ΕΣΔΑ.

Σύμφωνα με την «εν μέρει διάφορη γνώμη» του δικαστή **van Dijk**, που υποστηρίχθηκε από τους δικαστές **Makarczyk** και **Jambrek**, στην προκειμένη υπόθεση υπήρξε επίσης παραβίαση του **άρθρου 6 παρ 1**

σε συνδυασμό με την παρ 3 (β) ΕΣΔΑ. Σύμφωνα με τη γνώμη αυτή, κατ' αρχήν, η θέση του προσφεύγοντος σχετικά με τις δικονομικές ελλείψεις στην πρωτόδικη δίκη δεν μπορούσε ούτε έπρεπε να επηρεάσει αποφασιστικά την απόφαση σχετικά με την ύπαρξη παραβίασης της σχετικής διάταξης της ΕΣΔΑ. Το γεγονός επομένως ότι δεν προβλήθηκε αυτό το επιχείρημα δευτεροβάθμια από τον προσφεύγοντα δεν μπορούσε να επηρεάσει το γεγονός της παραβίασης της δικονομικής επιταγής της παρ. 3 (β) του άρθρου 6 ΕΣΔΑ. Σχετικά με τη δεύτερη βάση θεμελίωσης της σχετικής άποψης της πλειοψηφούσας γνώμης, σύμφωνα με την οποία οι πρωτόδικες δικονομικές ελλείψεις θεραπεύθηκαν δευτεροβάθμια, η «εν μέρει διάφορη γνώμη» αντέτεινε ότι η θεραπεία αυτή δεν έλαβε χώρα διότι δεν υπήρξε εξαφάνιση της πρωτοβάθμιας απόφασης και εντολή επανάλψης της πρωτόδικης διαδικασίας από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο. Σύμφωνα με την «εν μέρει διάφορη γνώμη», η επανεξέταση μιας υπόθεσης ήσσονος σημασίας αδικημάτων από δευτεροβάθμιο δικαστήριο όπου τηρούνται οι δικονομικές εγγυήσεις (σε αντίθεση προς τη πρωτοβάθμια διαδικασία) θεραπεύει τις πρωτοβάθμιες δικονομικές ελλείψεις. Όσον αφορά όμως σε σοβαρά ποινικά αδικήματα, η ανωτέρω μειοψηφούσα γνώμη τόνισε ότι η εγγύηση επαρκούς υποδομής για την προετοιμασία της υπεράσπισης του κατηγορουμένου είναι το ίδιο σημαντική για τον κατηγορούμενο όσο και η εγγύηση ενός ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου. Επομένως για να υπάρξει θεραπεία των πρωτοβάθμιων δικονομικών ελλειμμάτων σε αυτές τις περιπτώσεις το δευτεροβάθμιο δικαστήριο πρέπει να εξαφανίσει την πρωτοβάθμια απόφαση και να διατάξει την επανάλψη της δίκης, γεγονός που δεν έλαβε χώρα στην υπό εξέταση υπόθεση. Το ΕΔΔΑ έκρινε ομόφωνα ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ 1 σε συνδυασμό με την παρ 3 (γ) ΕΣΔΑ και με έξι έναντι τριών ψήφων ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ 1 σε συνδυασμό με την παρ 3 (β).

II. Υπόθεση *Biba κατά της Ελλάδας*

Ο προσφεύγων, Αλβανικής ιθαγένειας και διαμένων παράνομα στην Ελλάδα, συνελήφθη για το βίαιο φόνο ενός άλλου Αλβανού. Προσήχθη στο Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο Σερρών κατηγορούμενος, μεταξύ άλλων, για ειδεχθή ανθρωποκτονία με πρόθεση. Ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε από συνήγορο δωρεάν και έτυχε των υπηρεσιών διερμηνείας από διερμηνέα που όρισε το ανωτέρω δικαστήριο. Το δικαστήριο καταδίκασε τον προσφεύγοντα σε ισόβια κάθειρξη. Ο προσφεύγων άσκησε έφεση στο Μικτό Ορκωτό Εφετείο Θεσσαλονίκης που εκδίκασε την υπόθεση. Ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε και εκεί από δικηγόρο του οποίου τα έξοδα καλύφθηκαν από την κ McIntyre, βρετανίδα αγγλικανή θεολόγο που γνώριζε τον προσφεύγοντα. Το Εφετείο απέρριψε την έφεση. Ο προ-

σφεύγων δεν υπέβαλε αίτηση αναίρεσης καθώς η κ McIntyre αδυνατούσε να καλύψει τα σχετικά έξοδα. Η κ McIntyre υποστήριξε στο ΕΔΔΑ ότι ο προσφεύγων δεν ενημερώθηκε από το Μικτό Ορκωτό Εφετείο για τη δυνατότητα υποβολής αίτησης αναίρεσης.

Ο προσφεύγων υποστήριξε ενώπιον του ΕΔΔΑ ότι αδυνατούσε να υποβάλει αίτηση αναίρεσης λόγω της ένδειάς του που απέκλειε την χρησιμοποίηση συνηγόρου (νομικής συνδρομής) ενώπιον του Αρείου Πάγου, δεδομένου ότι η κατώτατη αμοιβή δικηγόρου για τη σύνταξη και κατάθεση της αναίρεσης θα ήταν 170.000 δραχμές, ενώ ενός δικηγόρου «ειδικευμένου σε τόσο σοβαρές υποθέσεις» θα υπερέβαινε τις 300.000 δραχμές. Ο προσφεύγων τόνισε ότι ούτε το Μικτό Ορκωτό Εφετείο Θεσσαλονίκης, ούτε ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών ούτε ο Άρειος Πάγος είχαν τη δυνατότητα να διορίσουν συνήγορο νομικής συνδρομής. Ως εκ τούτου, ο προσφεύγων υποστήριξε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ 1 και 3 (γ) ΕΣΔΑ.

Η ελληνική κυβέρνηση αντέτεινε ότι νομική συνδρομή ήταν διαθέσιμη δυνάμει του άρθρου 201 παρ 6 του Κώδικα των Δικηγόρων εάν υπέβαλε ο προσφεύγων σχετική αίτηση εμπρόθεσμα στις αρμόδιες Αρχές (Δικηγορικό Σύλλογο).

Το ΕΔΔΑ παρατήρησε ότι το δικαίωμα του κατηγορουμένου να έχει νομική συνδρομή από έναν δικηγόρο είναι ένα από τα συστατικά στοιχεία της **δίκαιης ποινικής δίκης σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ 1 και παρ 3 (γ) ΕΣΔΑ**. Το ΕΔΔΑ, σημειώνοντας τα κοινά στοιχεία της υπόθεσης με αυτά της υπόθεσης *Twalib* (βλ. ανωτέρω), δέχθηκε ότι ο προσφεύγων εν προκειμένω κατά τον υπό εξέταση χρόνο ήταν άπορος και αδυνατούσε να προσλάβει συνήγορο υπεράσπισης για τη διαδικασία της αναίρεσης. Ο προσφεύγων ήταν παράνομος μετανάστης στην Ελλάδα που επιβιούσε εργαζόμενος περιστασιακά μέχρι τη στιγμή της σύλληψής του.

Επίσης το ΕΔΔΑ τόνισε ότι το συμφέρον της δικαιοσύνης επέβαλλε στην παρούσα περίπτωση την παροχή νομικής συνδρομής λόγω της σοβαρότητας του αδικήματος, της υψηλής ποινής που είχε επιβληθεί στον προσφεύγοντα και της πολυπλοκότητας της διαδικασίας ενώπιον του Αρείου Πάγου. Στις απαιτήσεις της διαδικασίας αυτής ήταν αδύνατο, σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, να ανταποκριθεί ένας αλλοδαπός που καθώς δεν γνώριζε την Ελληνική και το ελληνικό νομικό σύστημα δεν ήταν σε θέση να συντάξει ο ίδιος την ανωτέρω αίτηση αναίρεσης και μάλιστα στο πλαίσιο της χρονικής προθεσμίας (δέκα ημερών από τη δημοσίευση της δευτεροβάθμιας απόφασης) που προέβλεπε ο ΚΠΔ.

Σε αντίθεση προς την υπόθεση *Twalib*, ο προσφεύγων εν προκειμένω δεν είχε ποτέ υποβάλει αίτηση παροχής νομικής συνδρομής στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Αυτό το γεγονός όμως, σύμφωνα με το ΕΔ-

ΔΑ, δεν επέφερε καμία αλλαγή στην ουσία των δύο υποθέσεων. Δεδομένου ότι ήταν αδύνατη η παροχή νομικής συνδρομής στον προσφεύγοντα για τη διαδικασία της αναίρεσης, το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υπήρξε και εδώ παραβίαση του άρθρου 6 παρ 1 σε συνδυασμό με την παρ 3 (γ) ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ έκρινε ομόφωνα ότι υπήρξε παραβίαση από την Ελλάδα του άρθρου 6 παρ 1 και παρ 3 (γ) ΕΣΔΑ.

III. Οι αποφάσεις *Twalib* και *Biba* αναμφισβήτητα ενδυναμώνουν τη σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ¹⁸ αλλά, προπάντων, συνιστούν ένα κομβικό σημείο για τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής ποινικής, κυρίως, δικονομίας. Είναι υποθέσεις των οποίων οι εν δυνάμει θετικές συνέπειες έγιναν σχετικά γρήγορα αισθητές στο ελληνικό νομικό πεδίο. Η Ελλάδα συμμορφώθηκε νομοθετικά προς την καταδικαστική απόφαση της υπόθεσης *Twalib* με το νόμο 2721/1999 (ΦΕΚ Α 112)¹⁹ που πρόσθεσε τη διάταξη του άρθρου 96^Α στον ΚΠΔ με τίτλο «Πίνακας διοριστέων συνηγόρων». Σύμφωνα με τη νέα αυτή διάταξη, σε κάθε περίπτωση που προβλέπεται αυτεπάγγελτος διορισμός συνηγόρου για τον κατηγορούμενο, από το δικαστήριο ή συμβούλιο ή από τον ανακριτή, η επιλογή του γίνεται με τη διαδικασία της παρ 2 του άρθρου 96^Α ΚΠΔ. Συνήγορος διορίζεται και όταν ο κατηγορούμενος κατά του οποίου έχει ασκηθεί ποινική δίωξη σε βαθμό πλημμελήματος δεν έχει οικονομική δυνατότητα να διορίσει δικηγόρο. Η βασιμότητα της σχετικής αίτησης από τον κατηγορούμενο «πιθανολογείται» (όπως συμβαίνει και στο άρθρο 197 ΚΠολΔ) από τις αρμόδιες προαναφερθείσες αρχές και σχετίζεται με τη έλλειψη οικονομικής δυνατότητας του κατηγορουμένου να διορίσει δικηγόρο. Σύμφωνα με την παρ 3 του άρθρου 96^Α ΚΠΔ, όλοι οι δικηγорικοί σύλλογοι τον Ιούνιο κάθε τρίτου έτους καλούν τους δικηγόρους που το επιθυμούν να γραφούν σε ειδικό πίνακα δικηγόρων νομικής συνδρομής που παραδίδεται στις αρμόδιες δικαστικές αρχές. Στους διοριζόμενους αυτεπαγγέλτως από τον πίνακα δικηγόρους καταβάλλεται, εφόσον ενήργησαν ως συνήγοροι υπεράσπισης, η προβλεπόμενη κατώτατη αμοιβή από τον Κώδικα των Δικηγόρων (στην πράξη είναι η προείσπραξη). Εάν το υπερασπιστικό έργο έχει σε κάποια περίπτωση μακρά διάρκεια, οι αρμόδιες δικαστικές αρχές μπο-

¹⁸ Βλ. κυρίως την υπόθεση *Artico v Italy*, απόφαση της 13.05.1980, Series A 37, παρ 32-37. Βλ. επίσης *Perks and Others v. UK*, appl 25277/94 etc, Απόφαση του ΕΔΔΑ της 12.10.1999, παρ 76, προσβάσιμη μέσω του ιστότοπου: www.echr.coe.int. Παρόμοια νομολογία έχει αναπτύξει η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (N 2462/1997), βλ. D McGoldrick, *The Human Rights Committee*, Oxford, Clarendon Press, 1994, 428-429 και S Joseph et al, *The International Covenant on Civil and Political Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2000, 320-322.

¹⁹ Βλ. Εισηγητική Έκθεση Ν. 2721/1999, 47 *Κώδικας Νομικού Βήματος* (1999) 1020, 1031 (Άρθρο 18).

ρούν να ορίζουν αυξημένη αμοιβή του δικηγόρου (άρθρο 96^A παρ 4 ΚΠΔ). Η παρ 5 του ίδιου άρθρου προβλέπει την έκδοση κοινής απόφασης των Υπουργών Δικαιοσύνης και Οικονομικών για τον τρόπο εκκαθάρισης και καταβολής της αμοιβής των δικηγόρων κατά την παρ. 4 της ίδιας διάταξης. Η διυπουργική αυτή απόφαση εκδόθηκε το 2000 (αρ. 26106, 05.05.2000, ΦΕΚ Β 649).

Το δικαίωμα του απόρου κατηγορουμένου σε νομική συνδρομή σε όλες τις φάσεις της ποινικής διαδικασίας, και όταν ακόμη η κατηγορία αφορά σε αξιόποινη πράξη που φέρει βαθμό πλημμελήματος²⁰, τόνισε επίσης ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου με την εγκύκλιό του υπ' αριθμ 9 της 28^{ης} Δεκεμβρίου 2000²¹, που έχει ως θέμα της την εφαρμογή της ΕΣ-ΔΑ στις ποινικές διαδικασίες. Αιτία της έκδοσης αυτής της εγκυκλίου ήταν, όπως διαφαίνεται από το σχετικό κείμενο, η προαναφερθείσα καταδίκη της Ελλάδας από το ΕΔΔΑ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ανωτέρω Εγκύκλιος, όπως και το άρθρο 96Α παρ 2 ΚΠΔ, υπερβαίνει τη νομολογία του ΕΔΔΑ, διευρύνοντας ορθά τα όρια απόλαυσης του δικαιώματος παροχής νομικής συνδρομής και σε περιπτώσεις πλημμελημάτων, σύμφωνα με τα σύγχρονα ευρωπαϊκά νομικά πρότυπα²². Παρ' όλα αυτά, σε σχετική με το θεσμό της νομικής συνδρομής συνεδρίαση στο Υπουργείο Δικαιοσύνης την 12.03.2001 τονίστηκε ότι το σύστημα αυτεπάγγελτου διορισμού συνηγόρου του ΚΠΔ, ως έχει σήμερα, δεν έχει λειτουργήσει ικανοποιητικά στην πράξη. Οι δικαστές στην πράξη δεν χρησιμοποιούν τον κατάλογο του Δικηγορικού Συλλόγου αλλά ζητούν από παρευρισκόμενους στο δικαστήριο δικηγόρους να ενεργήσουν ως συνήγοροι²³.

Πρέπει να τονιστεί όμως επίσης ότι η ελληνική νομοθεσία δεν προβλέπει το δικαίωμα παροχής νομικής συνδρομής σε περιπτώσεις απόρων

²⁰ Βλ. *idem* όπου παρατηρείται ότι νομική συνδρομή για πταισματικές παραβάσεις δεν προβλέπει ο Ν. 2721/1999 «λόγω αφ' ενός του ήσσονος αντικειμένου της παράβασης και αφ' ετέρου του μεγάλου αριθμού των αντίστοιχων δικών».

²¹ *Ποινική Δικαιοσύνη* 3/2001, 258.

²² Βλ. μεταξύ άλλων τη Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης R (93) 1 *on effective access to the law and to justice for the very poor*, 08.01.1993, para 9 III a: «[The Committee of Ministers recommends that the governments of member States...[f]acilitate effective access to the courts for the very poor, especially by] extending legal aid or any other form of assistance to all judicial instances (civil, criminal, commercial, administrative, social, etc.) and to all proceedings, contentious or non-contentious, irrespective of the capacity in which the persons concerned act», κείμενο προσβάσιμο μέσω του ιστότοπου <http://cm.coe.int>.

²³ Το Υπουργείο Δικαιοσύνης αποφάσισε τον Μάρτιο 2001 τη σύσταση ειδικής επιτροπής για τη μελέτη του ζητήματος της νομικής συνδρομής και την επεξεργασία σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων. Βλ. ΥΑ 32276 (Δικ/νης) της 7/19.6.2001 *Συγκρότηση Ομάδας Εργασίας για τη μελέτη και εισήγηση ρυθμίσεων για την παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού ή μεσαίου εισοδήματος*, ΦΕΚ Β 775.

ατόμων που δεν είναι κατηγορούμενοι αλλά επιθυμούν να ασκήσουν έγκληση ή πολιτική αγωγή σύμφωνα με τα άρθρα 46 επ. και 63 επ. ΚΠΔ αντίστοιχα, περιπτώσεις όπου τα έννομα συμφέροντα του απόρου ατόμου πρέπει να διασφαλίζονται με έναν επίσης άρτιο δικονομικό τρόπο. Η ελληνική ποινική δικονομία δεν προβλέπει ούτε σχετική συμβουλευτική νομική συνδρομή. Ιδιαίτερα σοβαρές ελλείψεις παρουσιάζει επίσης ο θεσμός της νομικής συνδρομής στην Ελλάδα αναφορικά με τις αστικής και διοικητικής φύσης διαδικασίες.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι το ζήτημα του ελλιπούς πλαισίου νομικής συνδρομής στην Ελλάδα ήρθε στην επιφάνεια με αφορμή υπόθεση αλλοδαπού. Το σοβαρό έλλειμμα νομικής συνδρομής παρουσιάζεται επί δεκαετίες με ιδιαίτερη ένταση στην Ελλάδα, σε αντίθεση προς άλλες ευρωπαϊκές χώρες, στις υποθέσεις απόρων αλλοδαπών προσώπων (όπως στις υποθέσεις *Twalib* και *Biba*) και κυρίως αιτούντων άσυλο, ατόμων ιδιαίτερα ευάλωτων που χρήζουν ειδικής προστασίας. Η μοναδική σχετική νομική συνδρομή έως τώρα στις περιπτώσεις αυτές προέρχεται από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σε ή χωρίς συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, και από Δικηγορικούς Συλλόγους. Από τα ανωτέρω είναι εμφανές ότι ο θεσμός της νομικής συνδρομής στην Ελλάδα πρέπει να τεθεί σε ένα εντελώς νέο, ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο σύμφωνα με τα σύγχρονα ευρωπαϊκά δικαιικά πρότυπα²⁴.

3. Ζητήματα συνθηκών κράτησης και ελέγχου της νομιμότητας κράτησης αλλοδαπών στην Ελλάδα – Υποθέσεις *Dougoz*²⁵ και *Peers*²⁶ κατά της Ελλάδας

I. Υπόθεση *Dougoz* κατά της Ελλάδας

Ο προσφεύγων, Συριακής ιθαγένειας, συνελήφθη από τις ελληνικές Αρχές για αδικήματα περί τα ναρκωτικά. Το 1988 καταδικάστηκε πρωτοβάθμια από το Τριμελές Εφετείο της Αθήνας σε φυλάκιση δύο ετών, ποινή που επικύρωσε το Πενταμελές Εφετείο της Αθήνας το 1989. Το ίδιο έτος ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση αναγνώρισης προσφυγικής ιδιότητας στην Αντιπροσωπεία της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα (ΥΑΗΕΠ) που τον αναγνώρισε ως «πρό-

²⁴ Βλ. Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Έκθεση και Προτάσεις για το θεσμό της νομικής συνδρομής, *Νομικό Βήμα*, 2001, 1597-1604.

²⁵ Απόφαση του ΕΔΔΑ της 06.03.2001, προσβάσιμη μέσω του ιστότοπου www.echr.coe.int.

²⁶ Απόφαση του ΕΔΔΑ της 19.04.2001, προσβάσιμη μέσω του ιστότοπου www.echr.coe.int.

σφυγα εντολής» (ο προσφεύγων υποστήριζε ότι στη Συρία είχε καταδικαστεί σε θάνατο για αδικήματα περί την εθνική ασφάλεια). Ως εκ τούτου, ο προσφεύγων έλαβε άδεια παραμονής αλλοδαπού από τις ελληνικές Αρχές. Το 1991 ο προσφεύγων συνελήφθη για κλοπή και παράνομη οπλοφορία. Το 1993 καταδικάστηκε για τα ανωτέρω αδικήματα από το Μικτό Ορκωτό Εφετείο Ναυπλίου σε κάθειρξη πεντέμισι ετών. Το 1994 ο προσφεύγων αποφυλακίστηκε υπό όρο και διατάχθηκε η απέλασή του από τον Αρχηγό της ΕΛ.ΑΣ για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Την 23.06.1994 ο προσφεύγων υπέβαλε στις ελληνικές Αρχές αίτηση αναγνώρισης προσφυγικής ιδιότητας που απορρίφθηκε την 04.08.1994. Την 19.09.1994 ο προσφεύγων απελάθηκε στην Πρώην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας από την οποία εισήλθε και πάλι παράνομα στην Ελλάδα. Ο προσφεύγων συνελήφθη και πάλι στην Ελλάδα την 09.07.1995 για αδικήματα περί τα ναρκωτικά. Το 1996 ο προσφεύγων καταδικάστηκε σε φυλάκιση τριών ετών και του επιβλήθηκε χρηματική ποινή από το Τριμελές Εφετείο της Αθήνας, ποινές που επικυρώθηκαν το 1998 από το Πενταμελές Εφετείο της Αθήνας.

Την 25.06.1997 ο προσφεύγων ζήτησε την απόλυσή του υπό όρο υποστηρίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι ήταν δυνατόν να επιστρέψει στη Συρία μετά από χάρη που είχε δοθεί στον ίδιο. Την 16.07.1997 το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Πειραιά εξέτασε τη σχετική αίτηση και αποφάσισε την απόλυση του προσφεύγοντος υπό όρο και διέταξε την απέλασή του από την Ελλάδα.

Ο προσφεύγων αποφυλακίστηκε την 10.07.1997 και τέθηκε υπό αστυνομική κράτηση, εκκρεμούσης της απέλασής του, δυνάμει γνωμοδότησης του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου²⁷ σύμφωνα με την οποία η Διυπουργική Απόφαση 4803/13/7^α/18.06.1992 που αφορούσε σε διοικητικές απελάσεις εφαρμοζόταν κατ' αναλογία στις δικαστικές απελάσεις. Αρχικά ο προσφεύγων κρατήθηκε στο κρατητήριο της Δραπετσώνας. Οι ελληνικές Αρχές προμήθευσαν τον προσφεύγοντα με ταξιδιωτικό έγγραφο και την 12.09.1997 η συριακή πρεσβεία στην Αθήνας έδωσε στον προσφεύγοντα άδεια εισόδου στη χώρα καταγωγής του.

Ο προσφεύγων υποστήριξε ενώπιον του ΕΔΔΑ ότι στο κρατητήριο της Δραπετσώνας υπήρχαν 20 κελιά και το σύνολο των κρατουμένων έφθανε αρκετές φορές τους 100. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε επίσης ότι το κελί του ήταν υπερπλήρες, ότι δεν υπήρχαν κρεβάτια για τους κρατούμενους ούτε στρώματα, σεντόνια ή κουβέρτες, ότι ορισμένοι κρατούμενοι κοιμόνταν αναγκαστικά στο διάδρομο, ότι τα κελιά ήταν ακάθαρτα και η

²⁷ Βλ. Γνωμοδότηση Αντεισαγγελέα Αρείου Πάγου Κ. Βολονάση, αριθ. 2/01.04.1993, *Ποινικά Χρονικά* (ΜΓ) 1993, 455. Βλ. επίσης σχετική Γνωμοδότηση του ίδιου, αριθ. 1/10.02.1993, *ibid.* 225.

υγειονομική υποδομή ανεπαρκής, ότι δεν υπήρχε αρκετό ζεστό νερό και κατά περιόδους καθόλου ζεστό νερό, ότι δεν υπήρχε καθαρός αέρας ή φυσικό φως και κανένα προαύλιο ή άλλος κατάλληλος χώρος όπου οι κρατούμενοι θα μπορούσαν να αθληθούν. Σύμφωνα με τον προσφεύγοντα δεν υπήρχε δυνατότητα διασκέδασης στο κρατητήριο της Δραπετσώνας, ούτε καν η δυνατότητα ανάγνωσης ενός βιβλίου λόγω του υπερπληθυσμού του κελιού του. Οι κρατούμενοι έτρωγαν από ένα πιάτο φαγητού που το χρησιμοποιούσαν ομαδικά δύο φορές τη μέρα. Δεν υπήρχε διανομή γάλατος ενώ φρούτα, λαχανικά και τυρί ήταν σπανίως στον κατάλογο φαγητού των κρατουμένων. Φαγητό εκτός κρατητηρίου ήταν επίσης αδύνατο να προμηθευθούν οι κρατούμενοι. Οι κρατούμενοι δεν είχαν πρόσβαση σε γιατρό ή φαρμακοποιό, σε κοινωνική υπηρεσία ή στον εισαγγελέα. Οι μόνες επισκέψεις που επιτρέπονταν ήταν οικογενειακές (στην πράξη αυτές αφορούσαν μόνο σε έλληνες κρατουμένους). Τέλος ο προσφεύγων υποστήριξε επίσης ότι ο αριθμός των συσκευών τηλεφώνου στο κρατητήριο ήταν ανεπαρκής και ότι υπήρχαν περιπτώσεις κακομεταχείρισης των κρατουμένων από φύλακες του κρατητηρίου. Το φθινόπωρο του 1997 έγινε απεργία πείνας των κρατουμένων στη Δραπετσώνα. Την 28.11.1997 ο προσφεύγων υπέβαλε στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης αίτηση να του επιτραπεί να ταξιδεύσει σε χώρα πλην της Συρίας διότι εκεί υποστήριξε ότι θα αντιμετώπιζε τη ποινή του θανάτου. Την 02.02.1998 ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση άρσης της διαταγής απέλασής του. Τον Απρίλιο 1998 ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στα κρατητήρια της ΕΛ.ΑΣ στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας όπου, σύμφωνα με τον προσφεύγοντα, οι συνθήκες ήταν παρόμοιες με αυτές στη Δραπετσώνα αν και υπήρχε φυσικός φωτισμός και καθαρός αέρας στα κελιά όπως επίσης επαρκές ζεστό νερό. Την 28.04.1998 ο εκπρόσωπος της ΥΑΗΕΠ στην Αθήνα ζήτησε από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης να μην απελαθεί ο προσφεύγων στη Συρία καθ' όσο διάστημα η υπόθεσή του τελούσε υπό αναθεώρηση. Την 11.05.1998 το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Πειραιά απέρριψε το αίτημα άρσης της απόφασης απέλασης διότι στην αίτηση του προσφεύγοντος της 25.06.1997 ο προσφεύγων υποστήριξε ότι δεν είχε πλέον φόβο δίωξης στη Συρία. Την 26 και την 28.07.1998 ο προσφεύγων αιτήθηκε από τους Υπουργούς Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης την άρση της διαταγής απέλασής του και την απόλυσή του. Την 03.12.1998 ο προσφεύγων απελάθηκε στη Συρία. Η ελληνική κυβέρνηση υποστήριξε ότι είχε πληροφορηθεί από την INTERPOL ότι η Συρία δεν είχε ζητήσει την έκδοση του προσφεύγοντος. Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι κατά την άφιξή του στη Συρία τέθηκε υπό κράτηση.

Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 ΕΣΔΑ λόγω των συνθηκών κράτησής του στα κρατητήρια της Δραπε-

τσώνας και της Λεωφ. Αλεξάνδρας, όπως επίσης παραβίαση του άρθρου 5 παρ 1 (στ) και παρ 4 λόγω της μεγάλης διάρκειας της κράτησής του και της έλλειψης σχετικών ενδίκων μέσων στην ελληνική νομοθεσία. Ο προσφεύγων ζήτησε από το ΕΔΔΑ να του επιδικαστεί το ποσόν των 18 εκατομμυρίων δραχμών για υλική και ηθική αποζημίωση και δικαστικά έξοδα και δαπάνες.

Η ελληνική κυβέρνηση αντέτεινε ότι οι συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος δεν ήταν αντίθετες προς τη διάταξη του άρθρου 3 ΕΣΔΑ γιατί δεν είχαν την απαιτούμενη από τη διάταξη αυτή δριμύτητα. Επίσης η δέκα-επτάμηνη κράτηση του προσφεύγοντος οφειλόταν, σύμφωνα με την κυβέρνηση, στις προσπάθειες του τελευταίου να εμποδίσει την απέλασή του. Σχετικά με τον ισχυρισμό παραβίασης του άρθρου 5 παρ 1 (στ) και παρ 4 ΕΣΔΑ, η κυβέρνηση αντέτεινε ότι ο προσφεύγων ήταν υπό κράτηση δυνάμει δικαστικής απόφασης που είχε διατάξει την απέλασή του, ότι ο προσφεύγων είχε χαρακτηριστεί και από τις δικαστικές Αρχές ως επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια, και ότι η κράτησή του είχε έρεισμα στις διατάξεις των άρθρων 74 ΠΚ, 27 παρ 7 Ν. 1975/1991 και 6 της Διυπουργικής Απόφασης 4803/13/7^α/18.06.1992. Επίσης η κυβέρνηση τόνισε ότι δικαστικός έλεγχος της νομιμότητας της κράτησης ενυπήρχε στη δικαστική απόφαση που διέταξε την απέλαση του προσφεύγοντος. Εν πάσει δε περιπτώσει την 11.05.1998 το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών του Πειραιά εξέτασε το ζήτημα της απέλασης, και σιωπηρά κατ' επέκταση την κράτηση, του προσφεύγοντος.

Α. Σχετικά με τον πρώτο ισχυρισμό του προσφεύγοντος (παραβίαση άρθρου 3 ΕΣΔΑ), το ΕΔΔΑ παρατήρησε ότι σύμφωνα με την πάγια νομολογία των δικαιοδοτικών οργάνων της ΕΣΔΑ η κακομεταχείριση (ill-treatment), για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 ΕΣΔΑ, πρέπει να αποκτά ένα κατώτατο βαθμό δριμύτητας. Το ίδιο ισχύει και για την εξευτελιστική μεταχείριση. Ο καθορισμός αυτού του κατώτατου ορίου δριμύτητας είναι σχετικός και εξαρτάται από όλα τα πραγματικά περιστατικά κάθε υπόθεσης, όπως είναι η διάρκεια της μεταχείρισης, τα σωματικά και πνευματικά αποτελέσματα αυτής και σε ορισμένες περιπτώσεις το φύλο, η ηλικία και η προσωπική υγεία του θύματος.

Στην υπό εξέταση υπόθεση το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι ο προσφεύγων κρατήθηκε κατ' αρχήν αρκετούς μήνες στο Αστυνομικό Τμήμα Δραπετσώνας και από τον Απρίλιο 1998 έως τον Δεκέμβριο 1998 στα κρατητήρια της Λεωφ. Αλεξάνδρας. Το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι η ελληνική κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος περί υπερπληθυσμού των κρατητηρίων και έλλειψης υποδομής ύπνου για τους κρατούμενους. Το ΕΔΔΑ παρατήρησε ότι οι συνθήκες κράτησης είναι δυνατόν να συνιστούν απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση. Κατά την εξέταση

των συνθηκών κράτησης πρέπει να ληφθούν υπόψη τα συνολικά αποτελέσματα των συνθηκών αυτών όπως επίσης οι συγκεκριμένοι ισχυρισμοί του προσφεύγοντος. Στην υπό εξέταση υπόθεση, το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι, αν και δεν διεξήγαγε επιτόπια έρευνα, οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντος επιβεβαιώνονται από τα συμπεράσματα της έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (ΕΠΒ) της 29.11.1994, που αφορούσαν στα κρατητήρια της Λεωφ. Αλεξάνδρας. Αν και η ΕΠΒ δεν είχε επισκεφθεί το κρατητήριο της Δραπετσώνας τότε, το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι η ελληνική κυβέρνηση περιέγραψε τις συνθήκες κράτησης στα κρατητήρια της Λεωφ. Αλεξάνδρας ως όμοιες με αυτές της Δραπετσώνας, και ότι ο προσφεύγων είχε ισχυριστεί ότι οι συνθήκες στα κρατητήρια της Λεωφ. Αλεξάνδρας ήταν λίγο καλύτερες από αυτές στη Δραπετσώνα. Το ΕΔΔΑ τόνισε επίσης ότι το 1997 η ΕΠΒ επισκέφθηκε και τα δύο ανωτέρω κρατητήρια και θεώρησε απαραίτητο να επισκεφθεί εκ νέου τα κρατητήρια αυτά το 1999. Ο προσφεύγων ήταν κρατούμενος εκεί από τον Ιούλιο 1997 έως το Δεκέμβριο 1998. Βάσει αυτών των δεδομένων, το ΕΔΔΑ συμπέρανε ότι οι συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος στα παραπάνω κρατητήρια και ειδικά ο σοβαρός υπερπληθυσμός και η έλλειψη υποδομής ύπνου, σε συνδυασμό με την υπερβολική διάρκεια της κράτησής του σε αυτές τις συνθήκες, συνιστούσαν εξευτελιστική μεταχείριση κατά παράβαση του άρθρου 3 ΕΣΔΑ.

Β. Όσον αφορά στον δεύτερο ισχυρισμό του προσφεύγοντος (παραβίαση του **άρθρου 5 παρ 1 (στ) και παρ 4 ΕΣΔΑ**) το ΕΔΔΑ έλαβε τις εξής θέσεις:

1. Το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι δεν υπήρχε αμφιβολία ότι η κράτηση του προσφεύγοντος έγινε με σκοπό την απέλασή του όπως προβλέπεται από το **άρθρο 5 παρ 1 (στ) ΕΣΔΑ**. Εντούτοις το ΕΔΔΑ οφείλει να εξετάσει εάν η κράτηση αυτή ήταν νόμιμη (lawful) σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη, και να εξετάσει ειδικά τις εγγυήσεις του εν λόγω εθνικού νομικού συστήματος. Όσον αφορά στην εξέταση της «νομιμότητας» (lawfulness) της κράτησης προσώπου, συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης συμμόρφωσης προς τις επιταγές της εθνικής νομοθεσίας, η ΕΣΔΑ αναφέρεται ουσιαστικά στην υποχρέωση συμμόρφωσης στις ουσιαστικές και δικονομικές διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας αλλά επιτάσσει επιπλέον κάθε στέρηση ελευθερίας να είναι σύμφωνη με τον σκοπό του άρθρου 5, δηλαδή να προστατεύει το άτομο από την αυθαιρεσία. Το ΕΔΔΑ τόνισε ότι το άρθρο 5 παρ 1, προβλέποντας ότι η στέρηση της ελευθερίας πρέπει να γίνεται «σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει ο νόμος», κατ' αρχήν επιβάλλει κάθε σύλληψη ή κράτηση να ερείδεται στην εθνική νομοθεσία. Εντούτοις μια απλή αναφορά στο εθνικό δίκαιο δεν αρκεί. Η παραπάνω πρόταση αναφέρεται στην ποιότητα του νόμου επιτάσσοντας αυτός να

είναι σύμφωνος με το κράτος δικαίου, έννοια που ενυπάρχει σε όλες τις διατάξεις της ΕΣΔΑ. Ποιότητα εν προκειμένω σημαίνει ότι στις περιπτώσεις όπου η εθνική νομοθεσία επιτρέπει τη στέρηση της ελευθερίας, η νομοθεσία αυτή πρέπει να είναι «επαρκώς προσβάσιμη και ακριβής» έτσι ώστε να αποφεύγεται κάθε κίνδυνος αυθαιρεσίας.

Το ΕΔΔΑ παρατήρησε ότι το άρθρο 27 παρ 6 του Ν 1975/1991 που αφορούσε στη διοικητική απέλαση αλλοδαπών προέβλεπε τη κράτηση αλλοδαπού εφόσον εκκρεμούσε η εκτέλεση της διοικητικής διαταγής απέλασης του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και εφόσον ο αλλοδαπός θεωρούνταν επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη ή ήταν ύποπτος φυγής. Στην υπό εξέταση υπόθεση ο προσφεύγων τελούσε υπό δικαστική απέλαση κατ' αρχήν, και επίσης δεν είχε χαρακτηριστεί ως επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη. Όσον αφορά στην προαναφερθείσα Γνωμοδότηση του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου σύμφωνα με την οποία η Διυπουργική Απόφαση του 1992 περί εκτέλεσης των διοικητικών αποφάσεων απέλασης εφαρμοζόταν κατ' αναλογία και στις δικαστικές απελάσεις, το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι η γνωμοδότηση ενός ανωτέρου Εισαγγελέα δεν μπορούσε να θεωρηθεί «νόμος επαρκούς ποιότητας» υπό την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου. Ως εκ τούτου υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 παρ 1 (στ) ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν ήταν αναγκαίο να εξετάσει το ζήτημα του μακρού χρόνου κράτησης του προσφεύγοντος δεδομένης της κρίσης του ότι η κράτηση αυτή δεν ήταν ούτως ή άλλως σύμφωνη με τη διάταξη του άρθρου 5 παρ 1.

2. Όσον αφορά στον ισχυρισμό του προσφεύγοντος περί παραβίασης του **άρθρου 5 παρ 4 ΕΣΔΑ**, το ΕΔΔΑ τόνισε κατ' αρχήν ότι η έννοια της νομιμότητας (lawfulness) στο πλαίσιο του άρθρου 5 παρ 4 ΕΣΔΑ έχει το ίδιο νόημα όπως και στην παρ 1. Επομένως ένας κρατούμενος έχει δικαίωμα ελέγχου της κράτησής του όχι μόνο σύμφωνα με τις επιταγές της εθνικής νομοθεσίας αλλά και με αυτές της ΕΣΔΑ, τις γενικές αρχές της ΕΣΔΑ και τον σκοπό των περιορισμών που επιτρέπει το άρθρο 5 παρ 1. Το ΕΔΔΑ τόνισε ότι η διάταξη του άρθρου 5 παρ 4 δεν εγγυάται ένα δικαίωμα δικαστικού ελέγχου εμβέλειας τέτοιας που να επιτρέπει το ΕΔΔΑ να υποκαταστήσει, αναφορικά με όλες τις πτυχές της υπόθεσης συμπεριλαμβανομένης αυτής που αφορά καθαρά την σκοπιμότητα, τη βούληση της εθνικής Αρχής που λαμβάνει τις σχετικές αποφάσεις. Εντούτοις ο έλεγχος πρέπει να είναι αρκετά ευρύς ώστε να καλύπτει τους όρους εκείνους που είναι ουσιώδεις για τη «νομιμότητα» της κράτησης ενός προσώπου σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ 1.

Το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι οι αιτήσεις απόλυσης του προσφεύγοντος την 28.11.1997 και την 26.07.1998 προς τους Υπουργούς Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης δεν είναι δυνατόν να θεωρηθούν ως αποτελεσματικά

ένδικα μέσα ελέγχου της νομιμότητας της κράτησης. Με τις αιτήσεις αυτές ο προσφεύγων έκανε έκκληση στη «διακριτική επιείκεια» των ανωτέρω Υπουργών που είτε τις απέρριψαν ή τις άφησαν αναπάντητες. Επίσης το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Πειραιά με την απόφασή του της 11.05.1998 δεν απεφάνθη επί του ισχυρισμού του προσφεύγοντα που αφορούσε στην κράτησή του. Επομένως, το εθνικό νομικό σύστημα της Ελλάδας δεν έδινε στον προσφεύγοντα καμία δυνατότητα να θέσει υπό δικαστικό έλεγχο τη νομιμότητα της κράτησής του εκκρεμούσης της απέλασής του, όπως επιτάσσει το άρθρο 5 παρ 4 ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ συμπέρανε, βάσει των ανωτέρω, ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 παρ 4 ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ έκρινε ομόφωνα ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 ΕΣΔΑ, του άρθρου 5 παρ 1 (στ) και του άρθρου 5 παρ 4 ΕΣΔΑ.

II. Υπόθεση *Peers κατά της Ελλάδας*

Ο προσφεύγων, βρετανός υπήκοος, συνελήφθη το 1994 στο αεροδρόμιο της Αθήνας για αδικήματα περί τα ναρκωτικά. Μεταφέρθηκε στα κρατητήρια της Λεωφ. Αλεξάνδρας (ΓΑΔΑ) όπου παρέμεινε για πέντε ημέρες και μετά μεταφέρθηκε στις φυλακές του Κορυδαλλού και εισήχθη σε κοματώδη κατάσταση στο ψυχιατρικό νοσοκομείο των φυλακών. Μετά από εξ ημέρες ο προσφεύγων βγήκε από το ψυχιατρικό νοσοκομείο, με πιστοποιητικό του νοσοκομείου που πιστοποιούσε ότι ο προσφεύγων ήταν χρήστης ναρκωτικών ουσιών, και εισήχθη αμέσως στην κύρια φυλακή του Κορυδαλλού. Ο προσφεύγων τοποθετήθηκε στο τμήμα απομόνωσης της Δ πτέρυγας της φυλακής και κατόπιν μεταφέρθηκε στην Α πτέρυγα. Το 1995 ο προσφεύγων καταδικάστηκε πρωτόδικα από το Τριμελές Εφετείο της Αθήνας σε κάθειρξη δέκα τριών ετών και του επιβλήθηκε χρηματική ποινή πέντε εκατομμυρίων δραχμών, για αδικήματα περί τα ναρκωτικά. Το δικαστήριο αναγνώρισε επίσης τον προσφεύγοντα ως εθισμένο χρήστη ναρκωτικών ουσιών. Τον Σεπτέμβριο 1996 ο προσφεύγων μεταφέρθηκε από τον Κορυδαλλό στη φυλακή της Τίρυνθας για τη διασφάλιση καλύτερων συνθηκών διαβίωσής του, σύμφωνα με επιστολή του διευθυντή της φυλακής της Τίρυνθας. Από την Τίρυνθα ο προσφεύγων ζήτησε και μεταφέρθηκε σε φυλακή των Χανίων. Τον Ιανουάριο 1997 δευτεροβάθμιο δικαστήριο επικύρωσε την καταδίκη του προσφεύγοντος αλλά μείωσε την ποινή του σε κάθειρξη εννέα ετών και διέταξε την απέλασή του. Την 02.06.1998 ο προσφεύγων αιτήθηκε την απόλυσή του υπό όρο, αίτηση που έγινε δεκτή από το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Χανίων την 10.06.1998 και ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στο κέντρο απελάσεων των Χανίων. Από εκεί μεταφέρθηκε στον Πειραιά και απελάθηκε από την Ελλάδα την 22.06.1998 αφού παρουσιάστηκε σε αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου την ίδια ημέρα.

Ο προσφεύγων κατέθεσε ενώπιον της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με τα εξής θέματα:

1. *Συνθήκες κράτησης στο ψυχιατρικό νοσοκομείο των φυλακών Κορδαλλού*: Ο προσφεύγων δήλωσε στην Επιτροπή ότι αρχικά ήταν σε ένα μονό κελί για τρεις ημέρες και κοιμόταν συνεχώς λόγω της θεραπείας στην οποία υποβαλλόταν. Αφού ξύπνησε μεταφέρθηκε σε ένα κελί με άλλους οκτώ ή δέκα φυλακισμένους. Όλοι κοιμόντουσαν σε στρώματα στο πάτωμα, ήταν ζεστά (Αύγουστος 1994), όλα τα παράθυρα ήταν ανοικτά και τους επιτρεπόταν να πάνε στην τουαλέτα ή να κάνουν μπάνιο (ντους) ή να περπατήσουν στο προαύλιο. Φαγητά σερβίρονταν στο πάτωμα σε πλαστικά δοχεία. Στο δεύτερο κελί ο προσφεύγων παρέμεινε τέσσερις με πέντε ημέρες και νύκτες.

2. *Συνθήκες κράτησης στη μονάδα απομόνωσης της Δ πτέρυγας (κύρια φυλακή Κορδαλλού)*: Ο προσφεύγων είχε ζητήσει ο ίδιος τη μεταφορά του σε ένα ήσυχο χώρο αλλά δεν γνώριζε αρχικά ότι είχε τελικά μεταφερθεί σε μονάδα απομόνωσης. Το κελί του, που το μοιραζόταν με ένα ακόμη πρόσωπο, ήταν πολύ μικρό και ψηλό με δύο πόρτες και δύο κρεβάτια με ελάχιστο χώρο μεταξύ τους. Υπήρχε μόνο ένα παράθυρο στην οροφή που δεν άνοιγε και δεν επέτρεπε την είσοδο φωτός λόγω της ακαθαρσίας του. Υπήρχε μόνο ηλεκτρικό φως με το οποίο ήταν αδύνατον να διαβάσει κανείς. Δεν υπήρχε διαχωρισμός της οθωμανικού τύπου τουαλέτας από τον υπόλοιπο χώρο του κελιού. Υπήρχε μόνο ένα μπάνιο στη μονάδα που εξυπηρετούσε εννέα κελιά με περίπου τρεις τρόφιμους το καθένα. Το κελί δεν είχε νεροχύτη. Λόγω της ζέστης η πόρτα του κελιού άνοιγε την ημέρα. Υπήρχαν δύο μικροί αυλόγυροι. Κατά τη διάρκεια της νύκτας το κελί ήταν εξαιρετικά ζεστό.

3. *Συνθήκες κράτησης στην Α πτέρυγα*: Μετά από δύο περίπου μήνες ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στην Α πτέρυγα της φυλακής όπου υπήρχαν τρόφιμοι κυρίως «λευκού περιλαιμίου». Ο προσφεύγων μοιραζόταν κελί με ένα και πάλι άτομο. Η πτέρυγα αυτή, αν και η καλύτερη, ήταν, σύμφωνα με τον προσφεύγοντα, ακάθαρτη και υπερπλήρης. Υπήρχαν τρία κρεβάτια σε κάθε κελί και συνήθως τρεις τρόφιμοι σε κάθε κελί, με νεροχύτη και οθωμανική τουαλέτα. Υπήρχε ένα πλαστικό διαχωριστικό μεταξύ της τουαλέτας και του κελιού αλλά δεν υπήρχε παράθυρο στο κελί. Τα κελιά, σύμφωνα με τον προσφεύγοντα, ήταν πολύ θορυβώδη εξαιτίας των συσκευών τηλεόρασης και ραδιοφώνου των άλλων τροφίμων. Το χειμώνα τα κελιά ήταν εξαιρετικά κρύα και το καλοκαίρι εξαιρετικά ζεστά καθώς δεν υπήρχε κλιματισμός στην πτέρυγα.

4. *Ισχυρισμοί του προσφεύγοντος σχετικά με ολόκληρη την περίοδο κράτησής του στις φυλακές Κορδαλλού*: Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι οι Αρχές των φυλακών Κορδαλλού δεν τον προμήθευσαν ποτέ με ρουχι-

σμό, σεντόνια, μαξιλάρι ή είδη τουαλέτας. Μαξιλάρι και σεντόνια προμηθεύτηκε ο ίδιος από άλλους τροφίμους. Υπήρχαν δέκα ντουζιέρες στο υπόγειο για 250-360 τροφίμους, ζεστό νερό δύο ώρες την ημέρα, δεν υπήρχαν κουρτίνες και παράθυρα. Μετά την εξέγερση του Νοεμβρίου 1995 δεν υπήρχε ζεστό νερό. Η επικοινωνία του με το προσωπικό της φυλακής, πλην της κοινωνικής λειτουργού, ήταν αδύνατη λόγω της γλώσσας, ενώ δεν υπήρχαν επίσης δυνατότητες ουδεμίας επιμορφωτικής απασχόλησης ούτε βιβλιοθήκη στις φυλακές.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου πραγματοποίησε επίσκεψη στις φυλακές Κορυδαλλού τον Ιούνιο 1998. Εκεί έλαβε τις μαρτυρίες του διευθυντή των φυλακών Κορυδαλλού την περίοδο από την 14.12.1994 έως την 15.09.1997, της κοινωνικής λειτουργού στη Δπτέρυγα και του τροφίμου των φυλακών και συγκρατούμενου του προσφεύγοντος. Η Επιτροπή πραγματοποίησε επίσης επιτόπια έρευνα των χώρων των φυλακών Κορυδαλλού όπου διετέλεσε κρατούμενος ο προσφεύγων.

Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 ΕΣΔΑ λόγω των προαναφερθεισών συνθηκών κράτησής του στις φυλακές Κορυδαλλού που συνιστούσαν απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, παραβίαση του άρθρου 6 παρ 2 ΕΣΔΑ λόγω του ότι αν και ήταν προφυλακισμένος είχε την ίδια μεταχείριση όπως και οι κατάδικοι, και επομένως υπήρξε παραβίαση της αρχής του τεκμηρίου της αθωότητας και, τέλος, παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ βάσει του γεγονότος ότι οι επιστολές που ελάμβανε από την Γραμματεία της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ανοίγονταν από τη διοίκηση των φυλακών Κορυδαλλού ενώ δεν ήταν πάντοτε ο ίδιος παρών. Ο προσφεύγων ζήτησε από το ΕΔΔΑ να του επιδικαστεί το ποσόν των 42 εκατομμυρίων δραχμών για ηθική ζημία.

Όσον αφορά στον πρώτο ισχυρισμό του προσφεύγοντος (παραβίαση του άρθρου 3 ΕΣΔΑ) **η ελληνική κυβέρνηση** αντέτεινε ότι ο ίδιος ο προσφεύγων είχε ζητήσει τη μεταφορά του στη μονάδα απομόνωσης. Λόγω έλλειψης κελιών ήταν υποχρεωμένος να έχει συγκρατούμενο και να υπάρχει το πρόβλημα της ιδιωτικότητας του προσφεύγοντος στο χώρο της τουαλέτας. Ο προσφεύγων εάν το ζητούσε μπορούσε να είχε μεταφερθεί σε άλλο χώρο των φυλακών. Επίσης η κυβέρνηση τόνισε ότι οι υπό εξέταση συνθήκες κράτησης δεν καταδείκνυαν περιφρόνηση ή έλλειψη σεβασμού στην προσωπικότητα του προσφεύγοντος. Αντιθέτως οι Αρχές των φυλακών προσπάθησαν να βελτιώσουν την κατάσταση επιτρέποντας στον κρατούμενο να κάνει περισσότερα τηλεφωνήματα, ποτέ δεν αφέθηκε βρώμικος στη μονάδα απομόνωσης, μπορούσε να κάνει ντους και να επικοινωνεί με τον ψυχίατρο της φυλακής. Σχετικά με την ερμηνεία που έδι-

δε ο προσφεύγων στο άρθρο 6 παρ 2 ΕΣΔΑ η κυβέρνηση αντέτεινε ότι η ερμηνεία αυτή είναι λανθασμένη. Τέλος σχετικά με τον ισχυρισμό περί παραβίασης του άρθρου 8 ΕΣΔΑ, η κυβέρνηση τόνισε ότι οι επιστολές προς τους φυλακισμένους ανοίγονται πάντα παρουσία τους διότι αυτό επιτάσσει ο νόμος και είναι απαραίτητο για την πρόληψη της εγκληματικότητας εντός της φυλακής. Οι επιστολές της Επιτροπής ή του Δικαστηρίου δεν ήταν δυνατόν να εξαιρεθούν από την πρακτική αυτή διότι φάκελοι της Επιτροπής ή του Δικαστηρίου μπορούσαν να χαλκευθούν από εγκληματίες.

Α. Όσον αφορά στον πρώτο ισχυρισμό του προσφεύγοντος (παραβίαση **άρθρου 3 ΕΣΔΑ**), το ΕΔΔΑ παρατήρησε ότι, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του, η κακομεταχείριση πρέπει να αποκτά έναν κατώτατο βαθμό δριμύτητας για να εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 3 ΕΣΔΑ. Ο καθορισμός αυτού του κατώτατου ορίου δριμύτητας της κακομεταχείρισης είναι σχετικός και εξαρτάται από όλα τα πραγματικά περιστατικά κάθε υπόθεσης, όπως είναι η διάρκεια της μεταχείρισης, τα σωματικά και πνευματικά αποτελέσματα αυτής και σε ορισμένες περιπτώσεις το φύλο, η ηλικία και η προσωπική υγεία του θύματος. Επίσης για τη διαπίστωση ύπαρξης εξευτελιστικής μεταχείρισης υπό την έννοια του άρθρου 3 ΕΣΔΑ, το ΕΔΔΑ εξετάζει εάν ο σκοπός της μεταχείρισης αυτής είναι ο εξευτελισμός και η ηθική μείωση του ατόμου και εάν, υπό τις εξεταζόμενες συνθήκες, επηρέασε αυτή η μεταχείριση αρνητικά την προσωπικότητα του θύματος κατά τρόπο που δεν συμβιβάζεται με το άρθρο 3 ΕΣΔΑ.

Εν προκειμένω το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι ο προσφεύγων δεν μεταφέρθηκε στη μονάδα απομόνωσης της Δ πτέρυγας οικειοθελώς. Το ΕΔΔΑ δέχθηκε ότι η άρνηση του προσφεύγοντος να μεταφερθεί στην κύρια Δ πτέρυγα όπου κρατούνταν ναρκομανείς ήταν δικαιολογημένη λόγω της θέλησης του προσφεύγοντος να απεμπλακεί από τη χρήση ναρκωτικών ουσιών. Για να εκφέρει την κρίση του περί των συνθηκών κράτησης στη μονάδα απομόνωσης της Δ πτέρυγας το ΕΔΔΑ στηρίχθηκε, εκτός από τις προαναφερθείσες μαρτυρίες, και στην έρευνα εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως επίσης στην έκθεση της Επιτροπής Πρόληψης των Βασανιστηρίων του 1994. Το ΕΔΔΑ σημείωσε ιδιαίτερα τα πραγματικά στοιχεία που αφορούσαν στο μέγεθος, στον φωτισμό και στην έλλειψη εξαερισμού του κελιού του προσφεύγοντος στην ανωτέρω πτέρυγα, το γεγονός ότι ο προσφεύγων διέμενε σε κελί με ένα ακόμη άτομο ενώ οι προδιαγραφές του ήταν μόνο για ένα άτομο. Ως εκ τούτου, όταν η πόρτα του κελιού ήταν κλειστή ο προσφεύγων αναγκαστικά ήταν καθηλωμένος στο κρεβάτι του. Επίσης το ΕΔΔΑ τόνισε το γεγονός ότι οι θερμοκρασίες την καλοκαιρινή περίοδο ήταν υπερβολικά υψηλές, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα, μαζί με την έλλειψη

εξαερισμού του κελιού, τις ιδιαίτερα άσχημες συνθήκες κράτησης. Τέλος τονίστηκε από το ΕΔΔΑ η έλλειψη διαχωρισμένου χώρου της τουαλέτας (οθωμανικού τύπου) στο κελί, που ο προσφεύγων ήταν αναγκασμένος να χρησιμοποιεί, όταν το κελί ήταν κλειστό, παρουσία του συγκρατούμενου του.

Βάσει των ανωτέρω, το ΕΔΔΑ θεώρησε ότι εν προκειμένω δεν υπήρχε πρόθεση εξευτελισμού ή ηθικής μείωσης του προσφεύγοντος. Εντούτοις το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι, αν και η ανωτέρω πρόθεση στις περιπτώσεις αυτές είναι σημαντικό στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, η έλλειψη μιας τέτοιας πρόθεσης δεν μπορεί να αποκλείσει εντελώς την ύπαρξη παραβίασης του άρθρου 3. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι αρμόδιες Αρχές δεν είχαν λάβει μέτρα βελτίωσης των «αντικειμενικά απαράδεκτων συνθηκών κράτησης του προσφεύγοντος... παράλειψη που δηλώνει έλλειψη σεβασμού προς τον προσφεύγοντα». Το ΕΔΔΑ έλαβε ιδιαίτερα υπόψη το γεγονός ότι για τουλάχιστον δύο μήνες ο προσφεύγων ήταν υποχρεωμένος να περνά ένα σημαντικό μέρος του 24ώρου ουσιαστικά καθηλωμένος στο κρεβάτι του σε ένα κελί χωρίς εξαερισμό και χωρίς παράθυρο που κατά περιόδους ήταν ανυπόφορα ζεστό. Επίσης ήταν αναγκασμένος να χρησιμοποιεί την τουαλέτα χωρίς διαχωριστικό, παρουσία του συγκρατούμενου του. Επομένως, το ΕΔΔΑ κατέληξε στην κρίση ότι «οι συνθήκες της φυλακής για τις οποίες παραπονέθηκε ο προσφεύγων μειώσαν την αξιοπρέπεια του προσφεύγοντος και του δημιουργούσαν αισθήματα άγχους και κατωτερότητας ικανά να τον εξευτελίσουν και να τον μειώσουν ηθικά και πιθανά να συνθλίψουν την σωματική και ηθική αντοχή του». Ως εκ τούτου, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος στη μονάδα απομόνωσης της Δ πτέρυγας των φυλακών Κορυδαλλού συνιστούσαν εξευτελιστική μεταχείριση υπό την έννοια του άρθρου 3 ΕΣΔΑ.

Β. Το ΕΔΔΑ απέρριψε τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος περί παραβίασης του **άρθρου 6 παρ 2 ΕΣΔΑ**, σημειώνοντας ότι η διάταξη αυτή δεν προβλέπει την διαφορετική μεταχείριση των καταδίκων και των προφυλακισμένων που βρίσκονται μέσα στις φυλακές.

Γ. Όσον αφορά στον ισχυρισμό του προσφεύγοντος περί ύπαρξης παραβίασης του **άρθρου 8 ΕΣΔΑ**, το ΕΔΔΑ δέχθηκε ότι το άνοιγμα από τη διοίκηση των φυλακών Κορυδαλλού των επιστολών της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προς τον προσφεύγοντα προβλεπόταν από το νόμο, όπως επιτάσσει το άρθρο 8 παρ 2 ΕΣΔΑ, δηλ. από το (προϊσχύσαν) άρθρο 51 παρ 2 και 3 του Σωφρονιστικού Κώδικα, και είχε ως νόμιμο σκοπό την «πρόληψη αναταραχής ή εγκλημάτων». Όσον αφορά όμως στην αναγκαιότητα αυτής της παρέμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ 2 ΕΣΔΑ, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν υπήρχαν πειστικοί λόγοι ελέγχου της σχε-

τικής αλληλογραφίας της οποίας η εμπιστευτικότητα ήταν σημαντικό να γίνεται σεβαστή. Αν και η ελληνική κυβέρνηση υπαινίχθηκε ότι γενικά υπάρχει η δυνατότητα παραχάραξης των φακέλων της Επιτροπής για να εισαχθούν παρανόμως απαγορευμένες ουσίες στη φυλακή, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι αυτός ο κίνδυνος είναι τόσο αμελητέος που δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη. Επομένως η παρέμβαση αυτή των ελληνικών Αρχών δεν ήταν δυνατόν να θεωρηθεί απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία υπό την έννοια του άρθρου 8 παρ 2 ΕΣΔΑ.

Σύμφωνα με την **μειοψηφούσα γνώμη** της (*ad hoc*) δικαστού **Σπινέλλη** δεν υπήρξε εν προκειμένω παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ. Η δικαστής Σπινέλλη θεμελίωσε την άποψή της στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του προσφεύγοντος ως ατόμου εξαρτημένου από τα ναρκωτικά που οι Αρχές των φυλακών δικαιολογημένα, κατά την άποψή της, θεωρούσαν ότι είχε μια «ακαταμάχητη παρόρμηση που το ωθούσε να εισάγει λαθραία ναρκωτικές ουσίες στη φυλακή» χρησιμοποιώντας ακόμη και χαλκευμένους φακέλους της Επιτροπής ή του Δικαστηρίου. Η δικαστής Σπινέλλη σημείωσε ότι στην υπόθεση *Campbell*, στην οποία έκανε αναφορά το ΕΔΔΑ, ο προσφεύγων δεν ήταν ναρκομανής σε μια υπερπλήρη φυλακή, όπως ήταν ο Peers, αλλά ήταν ένα «βίαιο άτομο». Η ίδια δικαστής υποστήριξε ότι είναι κοινός τόπος ότι μη θεραπευμένοι ναρκομανείς είναι σε θέση να κάνουν τα πάντα για να αποκτήσουν ναρκωτικά. Επομένως η παρέμβαση των Αρχών των φυλακών με το άνοιγμα των επιστολών, παρουσία του προσφεύγοντος, που δεν διάβαζαν, ούτε μπορούσαν να διαβάσουν λόγω μη γνώσης της Αγγλικής, ήταν δικαιολογημένη, δεδομένης μάλιστα της νομολογίας του ΕΔΔΑ σύμφωνα με την οποία έχει αναγνωριστεί ένα ορισμένο, αλλά όχι χωρίς όρια, περιθώριο στα κράτη μέλη να επιβάλλουν περιορισμούς στην απόλαυση των δικαιωμάτων που πηγάζουν από το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ομόφωνα ότι υπήρξε παραβίαση των διατάξεων του άρθρου 3 και με έξι έναντι μιας ψήφου ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ έκρινε ομόφωνα ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ 2 ΕΣΔΑ.

III. Οι αποφάσεις *Dougoz* και *Peers*, αν και δεν συνιστούν ουσιώδεις εξελίξεις της νομολογίας του ΕΔΔΑ, μπορούν δικαιολογημένα να χαρακτηριστούν ως ιδιαίτερης σημασίας «κόλαφοι» για τη σύγχρονη ελληνική έννομη τάξη. Είναι η πρώτη φορά από την περιβόητη διακρατική *Ελληνική Υπόθεση* το 1969²⁸ που κρίνεται και πάλι από δικαιοδοτικό όρ-

²⁸ *Δανία, Νορβηγία, Σουηδία, Ολλανδία κατά Ελλάδα*, 12 *Yearbook of the European Convention on Human Rights*, 1969: η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το Συμβούλιο Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης έκριναν ότι η Ελλάδα παραβίαζε με τη χρήση βασανιστηρίων το άρθρο 3 ΕΣΔΑ. Βλ. σε Περράκης, *Η «ελ-*

γανο της ΕΣΔΑ ότι η Ελλάδα παραβίασε τη διάταξη του άρθρου 3 ΕΣΔΑ (υποκείμενη σε ουδεμία απολύτως παρέκκλιση σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ 2 ΕΣΔΑ, καθώς «διαφυλάσσει μια από τις θεμελιώδεις αξίες των δημοκρατικών κοινωνιών»²⁹), αυτή τη φορά για την εξευτελιστική μεταχείριση αλλοδαπών προσώπων υπό κράτηση σε χώρους κρατητηρίων και φυλακών.

Οι καταδίκες αυτές ήταν εν μέρει αναμενόμενες λόγω της ύπαρξης σχετικής ειδικής έκθεσης της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων, ήδη από το 1994 (επίσκεψη της ΕΠΒ το 1993), που είχε δημοσιευθεί κατόπιν συμφωνίας της ελληνικής κυβέρνησης. Μεταγενέστερες σχετικές εκθέσεις επισκέψεων της ΕΠΒ κατά τα έτη 1996, 1997 και 1999, με δυσμενείς παρατηρήσεις για τις συνθήκες κράτησης στην Ελλάδα, δημοσιεύθηκαν τελικά την 13 Σεπτεμβρίου 2001, κατόπιν συναίνεσης της ελληνικής κυβέρνησης. Όλες οι ανωτέρω εκθέσεις περιέχουν σειρά ιδιαίτερα σοβαρών, αρνητικών και απόλυτα τεκμηριωμένων, σχολίων για τις συνθήκες κράτησης (ημεδαπών και κυρίως, λόγω του μακρού χρόνου κράτησης, αλλοδαπών) στην Ελλάδα. Όλες οι εκθέσεις μάλιστα της ΕΠΒ που αφορούν στις επισκέψεις της των ετών 1993, 1997 και 1999 κάνουν αναφορά, με ιδιαίτερα δυσμενή σχόλια, και σε έναν από τους χώρους (κρατητήρια ΓΑΔΑ, Λεωφ. Αλεξάνδρας) όπου είχε κρατηθεί επί σειρά μηνών ο αλλοδαπός προσφεύγων στην υπόθεση *Dougoz*³⁰. Σχετικά με το αστυνομικό τμήμα της Δραπετσώνας, όπου

ληνική υπόθεση» ενώπιον των διεθνών οργανισμών (1967-1974), Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1997, ΚΑ Σιμιτσή, *Η απαγόρευση των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας στο Διεθνές Δίκαιο*, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1996, 216-219.

²⁹ Βλ. *Hilal v The United Kingdom*, Απόφαση του ΕΔΔΑ 06.03.2001, παρ 59 (προσβάσιμη μέσω του ιστότοπου www.echr.coe.int).

³⁰ Βλ. European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman and Degrading Treatment or Punishment (CPT), *Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by CPT from 14 to 26 March 1993*, Doc CPT/Inf (94) 20, 29.11.1994, ιδ. παρ. 54-60 και σελ. 94-95, CPT, *Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by CPT from 25 May to 6 June 1997*, Doc CPT/Inf (2001) 18 (Part 1), 13.09.2001, παρ. 22-26, και CPT, *Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by CPT from 26 October to 2 November 1999*, Doc CPT/Inf (2001) 18 (Part 2), 13.09.2001, παρ. 19 και 35. Βλ. επίσης Διακομματική Κοινοβουλευτική Επιτροπή για την Εξέταση του Σωφρονιστικού Συστήματος της Χώρας και των Συνθηκών Διαβίωσης των Κρατουμένων, *Έκθεση για την Κατάσταση στις Ελληνικές Φυλακές και τις Δυνατότητες Βελτίωσης του Σωφρονιστικού Συστήματος της Χώρας*, 1994, σε Λ Μαργαρίτης, Ν Παρασκευόπουλος (επ), *Σωφρονιστικός Κώδικας και Συναφή Κείμενα*, Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας, 2000, 288, Amnesty International, *Public Statement - Greece: Inhuman prison conditions in Drapetsona*, Athens, Doc EUR- 25/43/98, 1998. Βλ. επίσης Human Rights Watch, *Επείγουσες Ανησυχίες: Συνθήκες Κράτησης Αλλοδαπών στην Ελλάδα*, Υπόμνημα

επίσης κρατήθηκε ο ανωτέρω προσφεύγων για ένα μεγάλο αριθμό μηνών, η ΕΠΒ, στην έκθεση σχετικά με την επίσκεψή της το έτος 1997, σημείωσε με έμφαση ότι οι συνθήκες κράτησης εκεί ήταν «εντελώς ακατάλληλες» για αλλοδαπούς υπό απέλαση που κρατούνταν για μεγάλα χρονικά διαστήματα³¹. Η αντιπροσωπεία της ΕΠΒ που επισκέφθηκε την Ελλάδα το 1999 έκανε απόλυτα σαφές στην έκθεσή της ότι κατά τη διάρκεια αυτής της επίσκεψής της εστίασε την προσοχή της στις συνθήκες κράτησης των υπό απέλαση αλλοδαπών, λόγω των σχετικών σοβαρών προβλημάτων και των διαστάσεων που έχει λάβει αυτό το ζήτημα στην Ελλάδα³².

Ο υπερπληθυσμός κρατουμένων και οι υποβαθμισμένες συνθήκες διαβίωσης των τροφίμων φυλακών είναι ένα πρόβλημα κοινό για όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης κατά μέσο όρο υπολογίζεται ότι το 25% των τροφίμων φυλακών σε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σήμερα (2001) είναι αλλοδαποί, ποσοστό που στην Ελλάδα είναι σχεδόν διπλάσιο³³. Τα ζητήματα των συνθηκών, των όρων αλλά και, προπάντων, των ορίων κράτησης των υπό απέλαση αλλοδαπών βάσει δικαστικής απόφασης έχουν απασχολήσει τις ελληνικές Εισαγγελικές Αρχές³⁴ αλλά και τον Συνήγορο του Πολίτη (ΣτΠ)³⁵ ο οποίος μάλιστα έχει πραγματοποιήσει αυτοψίες στα κρατητήρια Αστυνομικών Τμημάτων της Ομόνοιας (Αθήνα) την 23.08.1999, των Ιωαννίνων την 04.04.2000 και του Ηρακλείου (Κρήτης) την 12.05.2000. Στις σχετικές εκθέσεις ο ΣτΠ τονίζει την ύπαρξη σοβαρών δυσλειτουργιών των χώρων κράτησης που εγείρουν, μεταξύ άλλων, «ζητήματα σεβασμού της αξιοπρέπειας [των κρα-

20.12.2000 και UN Committee Against Torture, *Conclusions and recommendations of the Committee Against Torture: Greece*, UN Doc. CAT/C/XXVI/Concl.2/Rev.1, 08.05.2001. Βλ. επίσης ΚΔ Σπινέλλη, «Το πρόβλημα της υπερ- και απο- φόρτωσης των ελληνικών φυλακών», σε ΚΔ Σπινέλλη, Α Τσήτουρα (επ.), *Κρατούμενοι και Δικαιώματα του Ανθρώπου*, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλας και Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 1996, 65.

³¹ Ο.π., παρ. 37.

³² Ο.π., παρ 3-4.

³³ Βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ό.π., 30. Στην Ελλάδα το αντίστοιχο ποσοστό το 1999 υπολογίστηκε σε 46%, φέρνοντας την Ελλάδα στην πρώτη θέση στην Ευρώπη όσον αφορά στην αναλογία φυλακίσεων ημεδαπών και αλλοδαπών. Οι λόγοι ύπαρξης του φαινομένου αυτού άπτονται κατά κύριο λόγο της λειτουργίας της Δικαιοσύνης στην Ελλάδα: βλ. Μ Baldwin-Edwards, «Εγκληματικότητα και μετανάστευση: Μύθοι και πραγματικότητες», *Αστυνομική Επιθεώρηση*, Ιούλιος/Αύγουστος 2001, 440, 441.

³⁴ Βλ. Γνωμοδότηση ΕισΑΠ 6/2000, *Ποινική Δικαιοσύνη* 11/2000, 1101, Γνωμοδότηση ΕισΕφΠειρ 15/1999, *Ποινική Δικαιοσύνη* 11/2000, 1104.

³⁵ Βλ. Πόρισμα Συνηγόρου του Πολίτη 13821/00/2.3.2000, *Ποινική Δικαιοσύνη* 11/2000, 1107 και στα *Ποινικά Χρονικά* (ΝΑ) 2001 657. Βλ. επίσης Συνήγορος του Πολίτη, *Ετήσια Έκθεση 2000*, Αθήνα, 2001, 76-77.

τουμένων] από τα όργανα του κράτους»³⁶. Την 4η Μαΐου 2001 ο ΣτΠ αποφάσισε αυτεπάγγελτα διερεύνηση των περιστάσεων της αναταραχής που προκλήθηκε την 02.05.2001 στα κρατητήρια της Λεωφ. Αλεξάνδρας από εκεί κρατούμενους. Ως δικαιολογητικές βάσεις τη αυτεπάγγελτης αυτής έρευνας ο ΣτΠ σημειώνει τις καταδικαστικές από το ΕΔΔΑ Αποφάσεις *Dougoz* και *Peers*³⁷.

Γνωμοδοτήσεις των Εισαγγελέων Εφετών Πειραιά και Αρείου Πάγου³⁸ έχουν καταστήσει σαφές ότι σε περίπτωση που η δικαστική απέλαση αλλοδαπού δεν είναι εφικτή, μετά την έκτιση της ποινής, η κράτηση του αλλοδαπού πρέπει να λαμβάνει χώρα στα ειδικά καταστήματα κράτησης ή θεραπευτικά καταστήματα που προβλέπει το άρθρο 74 παρ 4 ΠΚ και όχι στα κρατητήρια αστυνομικών τμημάτων όπως συμβαίνει στην πράξη σε αρκετές περιπτώσεις (βλ. υπόθεση *Dougoz*)³⁹. Στις περιπτώσεις όπου έχει εκτιθεί η ποινή φυλάκισης από τον υπό απέλαση αλλοδαπό, ο ΣτΠ σημείωσε σε Πόρισμά του το 2000 την ανάγκη τροποποίησης του άρθρου 74 παρ 4 ΠΚ με την προσθήκη σε αυτή διάταξης περί ευλόγου χρονικού ορίου κράτησης πέραν του οποίου θα προβλέπεται ρητά ότι η κράτηση θα αντικαθίσταται με περιοριστικούς όρους, κατά την κρίση του οικείου Συμβουλίου Πλημμελειοδικών. Ο ΣτΠ έχει επίσης τονίσει στο ανωτέρω Πόρισμα ότι «[ε]ν πάσει...περιπτώσει η συνέχιση της κράτησης άνευ δικαστικού τίτλου πέραν των 30 ημερών, λόγω διαδικαστικών προσκομμάτων, δεν είναι συνταγματικώς ανεκτή»⁴⁰.

Τα σοβαρά ζητήματα της νομιμότητας και του δικαστικού ελέγχου της δικαστικής και διοικητικής κράτησης υπό απέλαση αλλοδαπών στην Ελλάδα τροποποιήθηκαν θετικά το 2000 και το 2001, μετά την καταδίκη της Ελλάδας από το ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Dougoz*. Οι σχετικές νομοθετικές τροποποιήσεις έφεραν την ελληνική νομοθεσία πλησιέστερα στο πνεύμα και το γράμμα των διατάξεων του άρθρου 5 παρ 4 ΕΣΔΑ, αλλά

³⁶ Βλ. έγγραφο Συνηγόρου του Πολίτη 04.05.2001, ΑΠ 612/01/2.1, παρ 7.

³⁷ *Ibid.* παρ 4.

³⁸ Ό.π.

³⁹ Βλ. επίσης Α Ζύγουρας, «Η κράτησις εις την φυλακήν του τελούντος υπό απέλασιν», *Υπεράσπιση* 2000, 1283 (και στην *Ποινική Δικαιοσύνη* 7/2000, 754), 1283-1284, όπου ερμηνεύοντας το άρθρο 74 παρ 4 ΠΚ (Απέλαση αλλοδαπού) τονίζεται ότι η κράτηση των υπό δικαστική απέλαση αλλοδαπών (μετά την έκτιση της ποινής τους) σε χώρους όπου κρατούνται κατάδικοι και υπόδικοι, και όχι σε ειδικούς χώρους των καταστημάτων κράτησης ή θεραπευτικών καταστημάτων όπως προβλέπει η ανωτέρω διάταξη, δεν είναι νόμιμη «και άγει ευθέως εις την άμεσον απόλυσιν τούτων εκ της φυλακής». Βλ. επίσης ΣυμβΠλημΠειρ 712/2000, *Ποινική Δικαιοσύνη* 11/2000, 1099, και Γνωμ ΕισΕφΠειρ 1/1998, *Ποινικά Χρονικά* (ΜΗ) 1998, 693.

⁴⁰ Ό.π., 1108. Βλ. επίσης Ε Φυτράκης, «Περιμένοντας την απέλαση: το άρ. 74 § 4 ΠΚ», *Ποινικά Χρονικά* (ΝΑ) 2001, 585.

και του *ad hoc* άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ 7 της ΕΣΔΑ (N 1705/1987, ΦΕΚ Α 89) που αφορά σε ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις σε περίπτωση απέλασης αλλοδαπών.

Το άρθρο 3 της Διυπουργικής Απόφασης 137954, 12.10.2000 (ΦΕΚ Β 1255) «Καθορισμός λεπτομερειών εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων που διατάσσουν απέλαση αλλοδαπών» βελτίωσε το σχετικό νομικό πλαίσιο ορίζοντας ότι: «Οσάκις η δικαστική απέλαση για οποιονδήποτε λόγο...δεν είναι δυνατόν...να εκτελεσθεί αμέσως, ο αρμόδιος για την εκτέλεση της καταδικαστικής απόφασης εισαγγελέας απευθύνεται στο [αρμόδιο] Τριμελές Πλημμελειοδικείο...για να αποφασισθεί η άρση της τυχόν χορηγηθείσας αναστολής εκτέλεσης της επιβληθείσας στερητικής της ελευθερίας ποινής και η έκτισή της. Εάν η άμεση απέλαση είναι ανέφικτη και μετά την έκταση της στερητικής της ελευθερίας ποινής, ο αρμόδιος εισαγγελέας εισάγει την υπόθεση στο [αρμόδιο] Τριμελές Πλημμελειοδικείο για να αποφασισθεί η προσωρινή παραμονή του αλλοδαπού στη χώρα με περιοριστικούς όρους...»⁴¹.

Τέλος, ο νέος νόμος περί αλλοδαπών 2910/2001 (ΦΕΚ Α 91) προβλέπει στο άρθρο 44 παρ 3, για πρώτη φορά, το δικαίωμα του υπό διοικητική απέλαση αλλοδαπού «να προβάλει αντιρρήσεις κατά της απόφασης κράτησής του ενώπιον του προέδρου του διοικητικού πρωτοδικείου στην περιφέρεια του οποίου κρατείται, ο οποίος κρίνει για την νομιμότητά της με ανάλογη εφαρμογή της διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 243 του Ν. 2717/1999 (ΦΕΚ Α 97)». Σημειωτέον ότι ο υπό διοικητική απέλαση αλλοδαπός μπορεί να κρατηθεί σύμφωνα με την ίδια διάταξη του νέου νόμου **εφόσον** «εκ των εν γένει περιστάσεων, κρίνεται ύποπτος φυγής ή επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη». Η κράτηση αυτή **δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τρεις μήνες**, σύμφωνα με το άρθρο 44 παρ 3, διάταξη που επίσης τίθεται για πρώτη φορά στη σχετική ελληνική νομοθεσία⁴². Το άρθρο 48 του ίδιου νόμου προβλέπει ότι η ανωτέρω κράτηση γίνεται στην οικεία αστυνομική αρχή, αν και προβλέπει η ίδια διάταξη, επίσης για πρώτη φορά, την ίδρυση ειδικών χώρων κράτησης, με απόφαση του Γενι-

⁴¹ Βλ. επίσης σχετική Εγκύκλιο του Εισαγγελέα ΑΠ 6/2000, *Ποινική Δικαιοσύνη* 12/2000, 1218, σύμφωνα με την οποία αρμόδιος εισαγγελέας για την εφαρμογή του άρθρου 3 της ανωτέρω απόφασης είναι ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών που υπηρετεί στο δικαστήριο, στην περιφέρεια του οποίου κρατείται ο αλλοδαπός.

⁴² Στα τέλη Ιουλίου 2001 αφέθησαν ελεύθεροι, σύμφωνα με το άρθρο 44 παρ 3 Ν 2910/2001, περίπου 70 αλλοδαποί υπό απέλαση, κρατούμενοι άνω των τριών μηνών (μία περίπτωση αφορούσε σε αλλοδαπό υπό απέλαση κρατούμενο επί ένα έτος) σε αστυνομικά τμήματα της Αττικής, κατόπιν παρέμβασης του Συνηγόρου του Πολίτη, βλ. Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι, Δελτίο Τύπου 30.07.2001.

κού Γραμματέα Περιφέρειας που θα μεριμνά πλέον για τους χώρους αυτούς⁴³.

Όσον αφορά ειδικότερα στην απόφαση *Peers*, η ΕΠΒ στην έκθεση για την επίσκεψή της του έτους 1999 κάνει, και πάλι, ειδική αναφορά στις συνθήκες κράτησης στις φυλακές του Κορυδαλλού και προτείνει, μεταξύ άλλων, τη μείωση του αριθμού των ανδρών τροφίμων ανά κελί στο κύριο συγκρότημα των φυλακών, την άμεση ανακαίνιση των πτερύγων Α και Δ (ιδιαίτερα της μονάδας απομόνωσης της Δ πτέρυγας) και την εξασφάλιση σε όλους τους τροφίμους των αναγκαίων ειδών προσωπικής υγιεινής⁴⁴.

Σχετικά με την ορθή κρίση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Peers* ότι το άρθρο 6 παρ 2 ΕΣΔΑ δεν προβλέπει την διαφορετική μεταχείριση των καταδικών και των προφυλακισμένων ατόμων εντός των φυλακών, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ευρύτερη σχετική προστασία παρέχει η διάταξη του άρθρου 10 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (Ν 2462/1997)⁴⁵. Η παράγραφος 2 (α) της διάταξης αυτής επιβάλλει ρητώς τον διαχωρισμό των κατηγορουμένων από τους καταδικασμένους στους χώρους κράτησης ή φυλάκισης. Ο διαχωρισμός αυτός προβλέπεται επίσης από την Αρχή 8 του Σώματος Αρχών των Ηνωμένων Εθνών για την Προστασία όλων των Προσώπων υπό κάθε μορφή Κράτησης ή Φυλάκισης (1988)⁴⁶ και, χωρίς καμία επιφύλαξη, από τους Πρότυ-

⁴³ Βλ. επίσης R Morgan, M Evans, ό.π., 84-88, όπου τονίζεται η θέση της ΕΠΒ σύμφωνα με την οποία αλλοδαποί υπό διοικητική κράτηση λόγω παραβίασης της μεταναστευτικής νομοθεσίας (immigration detainees) είναι σκόπιμο να κρατούνται σε ειδικούς χώρους.

⁴⁴ Ό.π., παρ 55 και 57. Βλ. επίσης Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Έκθεση και Προτάσεις για τις Συνθήκες Κράτησης, *Ποινική Δικαιοσύνη*, 10/2001, 1058-1063.

⁴⁵ Άρθρο 10 - 1. Όλα τα πρόσωπα τα οποία στερούνται της ελευθερίας τους πρέπει να τηγάνουν ανθρώπινης μεταχείρισης και με σεβασμό της εγγενούς αξιοπρέπειας του ανθρώπου.

2.α. Οι κατηγορούμενοι, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις, διαχωρίζονται από τους καταδικασμένους και υπόκεινται σε διαφορετική μεταχείριση, όπως αρμόζει στο καθεστώς τους ως μη καταδικασμένων. β. Οι ανήλικοι κατηγορούμενοι διαχωρίζονται από τους ενήλικους και προσάγονται το συντομότερο δυνατόν ενώπιον του δικαστηρίου.

3. Το σωφρονιστικό σύστημα περιλαμβάνει μεταχείριση των κρατουμένων, ουσιαστικός σκοπός της οποίας θα είναι η αποκατάσταση και κοινωνική επανένταξή τους. Οι ανήλικοι παραβάτες θα διαχωρίζονται από τους ενήλικους και τηγάνουν μεταχείρισης ανάλογης προς την ηλικία και νομική τους θέση.

⁴⁶ Principle 8: *Persons in detention shall be subject to treatment appropriate to their unconvicted status. Accordingly, they shall, whenever possible, be kept separate from imprisoned persons.* Βλ. ολόκληρο το κείμενο του Σώματος Αρχών σε UN High Commissioner for Human Rights, *Human Rights and Law Enforcement*, New York, Geneva, United Nations, 1997, 179.

πους Ελάχιστους Κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για τη Μεταχείριση Κρατουμένων (1957)⁴⁷.

Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ανωτέρω Διεθνούς Συμφώνου, στο Γενικό Σχολίο της 21 για το άρθρο 10 του Διεθνούς Συμφώνου⁴⁸ (παρ 9), έχει τονίσει ότι ο διαχωρισμός των κατηγορουμένων από τους καταδίκους επιβάλλεται για να είναι εμφανής ο διαχωρισμός του νομικού καθεστώτος των πρώτων που ταυτόχρονα απολαμβάνουν το δικαίωμα του τεκμηρίου της αθωότητας, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ 2 του Συμφώνου. Στην Απόφαση *Pinkney v Canada* (27/78, 29.10.1981) η ίδια Επιτροπή, ερμηνεύοντας το άρθρο 10 παρ 2(α) του Συμφώνου, σημείωσε ότι ο ανωτέρω διαχωρισμός που επιβάλλει η διάταξη αυτή σημαίνει στην πράξη ότι οι κατηγορούμενοι «θα κρατούνται σε ιδιαίτερα τμήματα [separate quarters] αλλά όχι απαραίτητα σε διαφορετικά κτίρια»⁴⁹.

Αναφορικά με τη νομολογιακή θέση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Peers* σχετικά με τον σεβασμό του ιδιωτικού βίου του φυλακισμένου, υπό τη μορφή της αλληλογραφίας του με τα όργανα της ΕΣΔΑ, αυτή ενδυναμώνει την παρόμοια θέση που είχε λάβει το ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Campbell v. UK*⁵⁰ και στην υπόθεση *Petra v. Romania*⁵¹. Στην τελευταία υπόθε-

⁴⁷ Part 2...Prisoners under arrest or awaiting trial

Unconvicted prisoners are presumed to be innocent and shall be treated as such.

They shall be held separately from convicted prisoners, and the young kept separate from adults.

Prisoners awaiting trial are to sleep singly in separate rooms... Ολόκληρο το κείμενο των Πρότυπων Ελάχιστων Κανόνων είναι προσβάσιμο μέσω του ιστότοπου www.uncjin.org. Τον διαχωρισμό των κατηγορουμένων από τους καταδίκους και την ειδική μεταχείριση ανηλίκων παραβατών επιτάσσει επίσης το άρθρο 5 παρ 4-5 της Αμερικανικής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 1969, κείμενο σε I Brownlie (ed), *Basic Documents on Human Rights*, Oxford, Clarendon Press, 1992, 3rd edition, 495, 498.

⁴⁸ CCPR General Comment 21 *concerning humane treatment of persons deprived of liberty*, 10/04/92, 44th session, 1992, κείμενο προσβάσιμο μέσω του ιστότοπου <http://www.refworld.org/docid/3aeb36e8.html>. Βλ. επίσης παρ 94 των Ευρωπαϊκών Κανόνων για τις Φυλακές, προσαρτημένων στη Σύσταση R (87)3 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 12.02.1987, όπου τονίζεται ότι, κατ' αρχήν, οι προφυλακισμένοι (untried prisoners) θα πρέπει να έχουν ιδιαίτερα δωμάτια στους χώρους των φυλακών (κείμενο προσβάσιμο μέσω του ιστότοπου <http://cm.coe.int> και σε Λ Μαργαρίτης, Ν Παρασκευόπουλος (επ), ό.π., 254, 286).

⁴⁹ Βλ. D McGoldrick, *op cit*, 379-380 και S Joseph et al, *op cit*, 194. Βλ. επίσης Χ Μπουρλογιάννη-Βράιλα, «Επισκόπηση της νομολογίας της Επιτροπής Ελέγχου Εφαρμογής του ΔΣΑΠΔ: 1998-2000», *Νομικό Βήμα* 2001, 1083, 1089-1091.

⁵⁰ Απόφαση ΕΔΔΑ 25.03.1992, *Series A* 233.

⁵¹ Απόφαση ΕΔΔΑ 23.09.1998, *Reports* 1998-VII. Βλ. Η Καστανάς, Γ Κτιστάκης, *Επισκόπηση της Νομολογίας του ΕΔΔΑ (1997-1998)*, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκου-

ση το ΕΔΔΑ ομόφωνα καταδίκασε τη Ρουμανία για παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ λόγω του, ουσιαστικά άνευ ορίων, ελέγχου της αλληλογραφίας του προσφεύγοντος κρατουμένου προς και από τα όργανα της ΕΣΔΑ. Η νομολογιακή αυτή θέση του ΕΔΔΑ, που έχει ως σκοπό τη θωράκιση της δυνατότητας και της εμπιστευτικότητας της επικοινωνίας κρατουμένων προσφευγόντων με τα όργανα της ΕΣΔΑ, κρίνεται απόλυτα ορθή διότι οδηγεί στην απερίσπαστη λειτουργία των ανωτέρω οργάνων και στην επίτευξη του αναγκαίου αποτελεσματικού ελέγχου των συμβαλλομένων κρατών από τα όργανα αυτά⁵².

Συμπερασματικά σχόλια

Σε αντίθεση προς άλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες, οι υποθέσεις αλλοδαπών κατά της Ελλάδας στο ΕΔΔΑ δεν έχουν ακόμη υπερβεί τον "πρωτόγονο", σκληρό πυρήνα των ατομικών δικαιωμάτων. Υποθέσεις, επί παραδείγματι, με θέμα την προστασία της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής αλλοδαπών υπό απέλαση στην Ελλάδα δεν έχουν ακόμη εμφανιστεί⁵³. Τέτοια θέματα είναι αναμφίβολο ότι θα ανακύψουν στο άμεσο μέλλον, καθώς η Ελλάδα ωριμάζει ως χώρα υποδοχής μεταναστών. Όσον αφορά στην εικόνα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλοδαπών (στην πράξη μεταναστών ή προσφύγων) στην Ελλάδα και εφαρμογής των αποφάσεων του ΕΔΔΑ από την Ελλάδα, όπως αυτή αναδύεται από την ανωτέρω νομολογία και τις σχετικές παρατηρήσεις, δεν είναι θετική. Τα κυριότερα προβλήματα προσαρμογής της ελληνικής έννομης τάξης προς το ευρωπαϊκό νομικό «κεκτημένο» εμφανίζονται, βάσει των ανωτέρω, στους εξής καίριους τομείς:

1. Πρόσβαση αλλοδαπών προσώπων στην απονομή και χρήση της δικαιοσύνης. Οι νομοθετικές ρυθμίσεις για την παροχή νομικής συνδρομής σε άπορους αλλοδαπούς, μετά την πρώτη καταδίκη της Ελλάδας στην υπόθεση *Twalib*, υπήρξαν αποσπασματικές και ως εκ τούτου απε-

λας, 2000, 200-201 και A Mowbray, *Cases and Materials on the European Convention on Human Rights*, London, Butterworths, 2001, 396-397.

⁵² Παρόμοια νομολογία για το σεβασμό της επικοινωνίας και αλληλογραφίας κρατουμένων έχει αναπτύξει η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (N 2462/1997) στο πλαίσιο ερμηνείας του σχετικού άρθρου 17 του Συμφώνου (αφορά στην προστασία, μεταξύ άλλων, της ιδιωτικής ζωής, της οικογένειας, της οικίας και της αλληλογραφίας). Η Επιτροπή έχει τονίσει ότι μέτρα ελέγχου ή λογοκρισίας της αλληλογραφίας κρατουμένων πρέπει, μεταξύ άλλων, να λαμβάνονται στο πλαίσιο ικανοποιητικών νομικών εγγυήσεων (ελέγχου νομιμότητας) για την αποφυγή αυθαιρεσίας από την πλευρά των κρατικών Αρχών: βλ. D McGoldrick, *op cit*, 373-374 και S Joseph et al, *op cit*, 353-354.

⁵³ Η σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ είναι πλούσια, βλ. H Lambert, *op cit*, 39-44.

δείχθησαν στην πράξη ελλιπείς και αναποτελεσματικές. Πιστεύουμε ότι το Υπουργείο Δικαιοσύνης οφείλει να προωθήσει με γρηγορότερους ρυθμούς την ανάπτυξη ενός σύγχρονου, ολοκληρωμένου συστήματος νομικής συνδρομής, σύμφωνα με τα σύγχρονα ευρωπαϊκά νομικά πρότυπα.

2. Δικαστικός έλεγχος της νομιμότητας κράτησης αλλοδαπών υπό δικαστική ή διοικητική απέλαση. Οι νομοθετικές ρυθμίσεις του Οκτωβρίου 2000 (Διυπουργική απόφαση 137954) και του Απριλίου 2001 (Ν 2910/2001) αποτέλεσαν οπωσδήποτε θετικές αλλαγές, σύμφωνες με τις επιταγές της νομολογίας του ΕΔΔΑ (*Dougoz*), που η πράξη θα δείξει την αποτελεσματικότητά και βιωσιμότητά τους.

3. Ειδική προστασία τοξικομανών (αλλοδαπών και ημεδαπών) κρατουμένων. Αν και το θέμα αυτό δεν υπήρξε κύριο αντικείμενο της νομολογίας του ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Bizzoto*, οφείλουμε να τονίσουμε τις σχετικές υποχρεώσεις της Ελλάδας που απορρέουν από τα προαναφερθέντα νομικά πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης και το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων. Η δημιουργία από την Ελλάδα μόλις το 2001 κέντρων θεραπείας εξαρτημένων κρατουμένων είναι οπωσδήποτε μια θετική εξέλιξη αν και τραγικά αργοπορημένη.

4. Συνθήκες κράτησης (αλλοδαπών και ημεδαπών). Δυστυχώς πρόκειται περί ενός θέματος που η Ελλάδα, παρά τις καταδικαστικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ και τις πολλαπλές αρνητικές εκθέσεις της ΕΠΒ, δεν έχει ακόμη χειριστεί αποτελεσματικά. Είναι χαρακτηριστικό ότι η ΕΠΒ στις εκθέσεις που εξέδωσε τη δεκαετία του 1990 και το 2001 για την Ελλάδα συνεχίζει να τονίζει την έλλειψη ουσιαστικής προόδου των συνθηκών σε χώρους κράτησης που έχει επανειλημμένα επισκεφθεί. Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι η κατάσταση όσον αφορά στους αλλοδαπούς κρατουμένους, κυρίως στους αυξανόμενους παράνομα εισερχόμενους μετανάστες ή αιτούντες άσυλο σε παραμεθόριες περιοχές, παρουσιάζεται όχι απλώς το ίδιο απογοητευτική όπως και τα τελευταία δέκα τουλάχιστον χρόνια, αλλά μάλλον τραγική.

Το γεγονός ότι τα περισσότερα από τα ανωτέρω ζητήματα υπήρξαν οι πραγματικές βάσεις για την καταδίκη της Ελλάδας από το ΕΔΔΑ σε υποθέσεις αλλοδαπών μεταναστών ή προσφύγων προσφευγόντων δεν είναι τυχαίο. Η Ελλάδα έχει πλέον εισέλθει, συνειδητά ή ασυνείδητα, στον κύκλο των «ανεπτυγμένων» βιομηχανικών κρατών με κοινωνίες όπου οι ομάδες αλλοδαπών μεταναστών είναι και θα παραμείνουν μεγάλες και σημαντικές για την ανάπτυξη των χωρών αυτών. Η Ελλάδα θα πρέπει με τη σειρά της, ακολουθώντας το παράδειγμα των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών, να συνειδητοποιήσει ότι η μελλοντική ελληνική κοινωνία θα παραμείνει *de facto* πολυπολιτισμική και πολυεθνική. Ως εκ τούτου, οι συνθήκες μεταχείρισης των αλλοδαπών μεταναστών, ευρεία εννοία, από

την ελληνική Πολιτεία θα πρέπει να είναι *de iure* απόλυτα εναρμονισμένες με τις επιταγές και τα πρότυπα της ευρωπαϊκής έννομης τάξης, όπως αυτή διαμορφώνεται κυρίως μέσα από το σύγχρονο ευρωπαϊκό δίκαιο προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο χαρακτήρας των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως υποχρεώσεις, από την πλευρά των κρατών, *erga omnes* πρέπει να υπενθυμίζει σε κράτη, όπως η Ελλάδα, που καταδικάζονται για παραβιάσεις θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ότι οι σχετικές υποχρεώσεις τους δεν αποσβένονται απλώς και μόνο με την καταβολή στους προσφεύγοντες των αποζημιώσεων που επιδικάζει το ΕΔΔΑ. Οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων κρατών εκτείνονται στην άμεση εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας και πρακτικής με το ευρωπαϊκό νομικό κεκτημένο, δηλαδή στην αποφυγή επανάληψης των παραβιάσεων των δικαιωμάτων για τις οποίες έχουν παραχθεί οι σχετικές καταδικαστικές αποφάσεις⁵⁴. Ο «δρόμος» σύγκλισης της ελληνικής έννομης τάξης με τα ευρωπαϊκά νομικά πρότυπα είναι σίγουρα, ακόμη, μακρύς, αλλά είναι αναμφίβολα «μονόδρομος».

⁵⁴ Βλ. D Shelton, *op cit*, 47-56.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και η Προστασία των Προσφύγων

1. Εισαγωγή

Το παρόν έγγραφο συντάχθηκε στα πλαίσια της στρατηγικής της Ένωσης Αρμοστέας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες που αφορά στην εφαρμογή και στην επίκληση των περιφερειακών και των οικουμενικών διεθνών κειμένων προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ειδικότερα των διατάξεων που ρυθμίζουν την απαγόρευση των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης.

ΑΡΘΡΟ 3 ΤΗΣ ΕυρΣΔΑ

Το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ορίζει : «Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθής εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπων ή εξευτελιστικής».

Όταν η μαζική εισδοχή των αιτούντων άσυλο ασκεί πιέσεις στις διεθνείς υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης βάσει της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και του Πρωτοκόλλου του 1967 (στη Σύμβαση του 1951) είναι καίριας σημασίας η νομολογία του Δικαστηρίου που έκρινε ότι το άρθρο 3 της Σύμβασης μπορούν να επικαλεστούν όσοι έχουν ανάγκη τη διεθνή προστασία. Και ενώ υπογραμμίζεται ότι η ΕυρΣΔΑ δεν είναι διεθνές κείμενο για την προστασία των προσφύγων το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 3 με τρόπο τέτοιο ώστε αποτελεί εργαλείο αποτελεσματικής προστασίας από κάθε μορφή επιστροφής σε εδάφη όπου ο προσφεύγων κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία.

Το πεδίο εφαρμογής της άρθρου 3 είναι ευρύτερο από αυτό της Σύμβασης του 1951 αλλά σε κάποιες περιπτώσεις είναι περισσότερο περιορισμένο.

Η προστασία του άρθρου 3 της ΕυρΣΔΑ

Η νομολογία του Δικαστηρίου για το άρθρο 3 εγκαινιάστηκε όταν έκρινε μια υπόθεση έκδοσης κατά του Ηνωμένου Βασιλείου, όπου ο Soe-

ring, γερμανός πολίτης κατηγορείτο για αδίκημα που επέσυρε στις ΗΠΑ τη θανατική ποινή. Το Δικαστήριο έκρινε ότι :

«Τελικά, η απόφαση ενός συμβαλλόμενου μέρους να εκδώσει το φυγόδικο υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 και άρα το κράτος δεσμεύεται από τη Σύμβαση όταν αποδεικνύεται ότι υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστευτεί ότι αν ο φυγόδικος εκδοθεί στη χώρα που ζητά την έκδοσή του θα κινδυνεύσει να υποστεί βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία»¹.

Αργότερα, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι αυτή η νομολογία εφαρμόζεται στις περιπτώσεις των απορριφθέντων αιτούντων άσυλο.

«Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου η απέλαση που διατάσσει ένα συμβαλλόμενο κράτος υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 και άρα το κράτος δεσμεύεται από τη Σύμβαση όταν αποδεικνύεται ότι υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστευτεί ότι αν απελαθεί ο ενδιαφερόμενος θα κινδυνεύσει να υποστεί στη χώρα προορισμού μεταχείριση αντίθεση με το άρθρο 3. Με αυτές τις προϋποθέσεις το άρθρο 3 επιβάλλει [στο συμβαλλόμενο κράτος] την υποχρέωση να απέχει από την απέλαση του προσφεύγοντα σ' αυτή τη χώρα».²

Υπογραμμίζεται ότι η ερμηνεία του άρθρου 3 παρέχει προστασία από την άμεση καθώς και από την έμμεση απέλαση στη χώρα καταγωγής του προσφεύγοντα. Σε μια απόφαση επί του παραδεκτού της προσφυγής³ που αφορούσε στην εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου το Δικαστήριο έκρινε ότι :

«Η έμμεση απομάκρυνση σε αυτήν την υπόθεση σε μια ενδιάμεση χώρα που είναι επίσης συμβαλλόμενο μέρος [στη Σύμβαση] δεν επηρεάζει την υποχρέωση του Ηνωμένου Βασιλείου να διασφαλίσει ότι ο προσφεύγων δεν θα εκτεθεί, λόγω της απόφασης απέλασης, σε μεταχείριση αντίθεση με το άρθρο 3 της Σύμβασης».

Σε αυτήν την υπόθεση το Δικαστήριο έκρινε με σαφήνεια ότι οι πολυμερείς διεθνείς συμβάσεις που ρυθμίζουν την ευθύνη του κράτους που είναι αρμόδιο να εξετάσει τα αιτήματα ασύλου δεν ακυρώνουν τις υποχρεώσεις που τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν αναλάβει βάσει της ΕυρΣΔΑ.

«Ούτε μπορεί το Ηνωμένο Βασίλειο να στηρίζεται αυτόματα (...) σε συμφωνίες που έχουν συναφθεί στα πλαίσια της Σύμβασης του Δου-

¹ Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου (παράγραφος 91). Για συνοπτική παρουσίαση της απόφασης βλέπε ΕΔΠΑ 1998.

² Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου (παράγραφος 74). Για συνοπτική παρουσίαση της απόφασης βλέπε ΕΔΠΑ 1998.

³ I.T. κατά Γερμανίας, βλέπε στην ανά χείρας έκδοση.

βλίνου που αφορά στον καταμερισμό της ευθύνης των ευρωπαϊκών κρατών να αποφασίζουν επί αιτημάτων ασύλου».

Η ίδια αρχή μπορεί να εφαρμοσθεί κατ' αναλογία στις περιπτώσεις εφαρμογής διμερών ή πολυμερών συμφωνιών επανεισδοχής αφού προκύπτει ότι κατά το Δικαστήριο οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 3 υπερσχύουν από κάθε υποχρέωση επιστροφής, απέλασης ή έκδοσης που επιβάλλουν άλλες διεθνείς συμβάσεις.

Απαγορευμένες μορφές μεταχείρισης

Ενώ το άρθρο 33 της Σύμβασης του 1951 απαγορεύει την επαναπρόωθηση στα σύνορα εδαφών όπου απειλείται «η ζωή ή η ελευθερία» του πρόσφυγα για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων, το άρθρο 3 της ΕυρΣΔΑ απαγορεύει «τα βασανιστήρια, την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία» για οποιονδήποτε, ανεξάρτητα από το μεταναστευτικό καθεστώς του.

Σύμφωνα με το Δικαστήριο: «η κακομεταχείριση πρέπει να αγγίζει ένα ελάχιστο επίπεδο σοβαρότητας προκειμένου να υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3. Η αξιολόγηση αυτού του ελάχιστου επιπέδου είναι, λόγω της φύσης των πραγμάτων, σχετική. Εξαρτάται από όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης, όπως είναι η διάρκεια της μεταχείρισης, οι σωματικές ή οι πνευματικές συνέπειές της και, σε κάποιες υποθέσεις, το φύλο, η ηλικία και η κατάσταση υγείας του θύματος κλπ»¹.

Στην Ελληνική υπόθεση² η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου περιέγραψε την έννοια των βασανιστηρίων, της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας ως εξής :

«Η έννοια της απάνθρωπης μεταχείρισης καλύπτει τουλάχιστον τη μεταχείριση που προκαλεί με δόλο σοβαρό πόνο, πνευματικό ή σωματικό, ο οποίος, σε δεδομένη κατάσταση, είναι αδικαιολόγητος. Η λήξη «βασανιστήρια» χρησιμοποιείται συχνά για να περιγράψει απάνθρωπη μεταχείριση, που έχει σκοπό συγκεκριμένο, όπως είναι η εξαγωγή πληροφοριών ή ομολογίας, ή η επιβολή τιμωρίας και αποτελεί εν γένει σοβαρότητα μορφή απάνθρωπης μεταχείρισης. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι η μεταχείριση ή η τιμωρία είναι εξευτελιστική όταν ταπεινώνει υπέρμετρα τον παθόντα ενώπιον άλλων ή όταν τον αναγκάζει να ενεργεί παρά τη θέλησή του ή αντίθετα με τη συνείδησή του».

Στην υπόθεση Selmouni κατά Γαλλίας¹ το Δικαστήριο μείωσε το αναγκαίο επίπεδο χαρακτηρισμού κάποιων μορφών μεταχείρισης ως «βα-

¹ Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 18.1.2978, Series A, No. 25.

² Ελληνική υπόθεση, 18.11.969, Yearbook of the European Convention on Human Rights, No. 12.

σανιστηρίων». Υπό το φως της φύσης της μεταχείρισης που υπέστη ο παθών σε αυτήν την υπόθεση το Δικαστήριο έκρινε ότι μόνο συγκεκριμένες πράξεις μπορούν να αποτελούν βασανιστήρια:

«(...) σε αντίθεση με τα βασανιστήρια κάποιες πράξεις που κρίθηκαν στο παρελθόν ότι αποτελούν απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση μπορεί να χαρακτηριστούν διαφορετικά στο μέλλον».

Κατά την άποψη του Δικαστηρίου:

«(...) το ολοένα αυξανόμενο κριτήριο που απαιτείται στο πεδίο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών απαιτεί αντίστοιχα και αναπόφευκτα μεγαλύτερη σταθερότητα στην αξιολόγηση των παραβιάσεων των θεμελιωδών αξιών των δημοκρατικών κοινωνιών».

Προκειμένου να κρίνει εάν ο προσφεύγων αντιμετωπίζει πραγματικό κίνδυνο κακομεταχείρισης, το Δικαστήριο έλαβε συχνά υπόψη του το γεγονός ότι είχε αναγνωρισθεί το καθεστώς του πρόσφυγα είτε από την Ύπατη Αρμοστεία των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες είτε από τις κυβερνητικές αρχές.

Στην υπόθεση Ahmed² κατά Αυστρίας το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι:

«αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι ο υπουργός Εσωτερικών της Αυστρίας αναγνώρισε στον προσφεύγοντα το καθεστώς του πρόσφυγα κατά τα οριζόμενα στη Σύμβαση της Γενεύης».

Στην υπόθεση Jabari κατά Τουρκίας³ το Δικαστήριο επαναβεβαίωσε ότι:

«πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην απόφαση της Ύπατης Αρμοστείας επί της αίτησης ασύλου της προσφεύγουσας, η οποία αξιολογεί τον κίνδυνο που θα αντιμετωπίσει εάν εκτελεστεί η απέλαση».

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η πραγματική αξιολόγηση των κρατών αρχών ή της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες με την οποία εξετάζεται εάν κάποιος αντιμετωπίζει δίωξη κατά την έννοια της Σύμβασης του 1951 είναι *mutatis mutandis* όμοια με αυτή του Δικαστηρίου όταν κρίνει εάν ο προσφεύγων κινδυνεύει πράγματι να εκτεθεί σε κακομεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 3 της ΕυρΣΔΑ. Αρα, είναι πιθανόν να θεωρηθεί ότι καλύπτεται από το άρθρο 3 της ΕυρΣΔΑ ο κίνδυνος δίωξης για τους λόγους που απαριθμούνται στο άρθρο 1 Α 2 της Σύμβασης του 1951.

¹ Selmouni κατά Γαλλίας, 28.7.1999, Προσφυγή No. 25803/1994).

² Ahmed κατά Αυστρίας. Για συνοπτική παρουσίαση της υπόθεσης βλέπε ΕΔΠΑ 1998.

³ Για συνοπτική παρουσίαση της υπόθεσης βλέπε στην ανά χείρας έκδοση.

Η εφαρμογή του άρθρου 3 της ΕυρΣΔΑ δεν περιορίζεται στις περιπτώσεις της κακομεταχείρισης. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ακόμα και οι δύσκολες ιατρικές υποθέσεις μπορεί να υπαχθούν στην προστασία του άρθρου 3.

Στην υπόθεση D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου το Δικαστήριο διέυρνε την εφαρμογή του άρθρου 3 σε πολίτη των νήσων St Kitts που έπασχε από AIDS. Ο προσφεύγων ισχυριζόταν ότι τα διαθέσιμα ιατρικά μέσα και η θεραπεία που παρέχεται στην πατρίδα του δεν ανταποκρίνονταν αποτελεσματικά στην ασθένειά του. Αφού έκρινε ότι η ποιότητα και η πραγματική παροχή θεραπείας και η ηθική υποστήριξη που απολάμβανε ο προσφεύγων στο Ηνωμένο Βασίλειο ήσαν ασύγκριτα καλλίτερου επιπέδου από τις αντίστοιχες υπηρεσίες που μπορούσε να απολαμβάνει στην πατρίδα του το Δικαστήριο απεφάνθη:

«Ενώψει αυτών των εξαιρετικών περιστάσεων και λαμβάνοντας υπόψη το κρίσιμο στάδιο της μοιραίας ασθένειας του προσφεύγοντα η εκτέλεση της απόφασης απομάκρυνσής του στην πατρίδα του συνιστά απάνθρωπη μεταχείριση»¹.

Διευκρινίζοντας το σκεπτικό της απόφασης το Δικαστήριο υπογράμμισε:

«Αν και δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι συνθήκες που θα αντιμετώπισει ο προσφεύγων στη χώρα απέλασης συνιστούν αυτές καθαυτές παραβίαση της μεταχείρισης που απαγορεύει το άρθρο 3, η απομάκρυνσή του θα τον εκθέσει σε πραγματικό κίνδυνο θανάτου στις πλέον θλιβερές συνθήκες, και άρα ισοδυναμεί με απάνθρωπη μεταχείριση»².

Έως σήμερα το Δικαστήριο δεν έχει κρίνει ότι οι σκληρές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες συνιστούν παραβίαση του άρθρου 3 της ΕυρΣΔΑ. Σε μια υπόθεση που εξετάστηκε από την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων η αιτούσα ισχυρίστηκε ότι η απειλή ή η πραγματική αποσύνδεση από το δίκτυο διανομής ηλεκτρισμού αποτελούσε παραβίαση του άρθρου 3³.

Σε μια άλλη υπόθεση⁴ ενώπιον του Δικαστηρίου η αιτούσα ισχυρίστηκε ότι η άρνηση καταγραφής της διαμονής της προκαλούσε σημαντικά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που συνιστούσαν παραβίαση του άρθρου 3. Και στις δύο περιπτώσεις το Δικαστήριο έκρινε ότι τα πραγματικά περιστατικά που επικαλέστηκαν οι προσφεύγουσες δεν άγγιζαν να

¹ Παράγραφος 53 της υπόθεσης D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 2.5.1997, Προσφυγή No. 30240/1996.

² Παράγραφος 53 της προαναφερόμενης υπόθεσης.

³ Francine Van Valsen κατά Βελγίου, 9.5.1990, Προσφυγή No. 14641/1989.

⁴ Anna Pancenko κατά Λετονίας, 28.10.1999, Προσφυγή No. 40772/98.

ελάχιστα όρια σοβαρότητας που απαιτούνται για να υπαχθεί η υπόθεση στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3.

Μπορεί όμως να υποστηριχθεί για παράδειγμα ότι όσοι απολαμβάνουν το καθεστώς προσωρινής προστασίας ή άλλες μορφές ασαφούς καθεστώτος (άδεια παραμονής υπό ανοχή) μπορούν να επικαλεστούν το άρθρο 3 εάν η κατάσταση που βιώνουν στη χώρα ασύλου είναι αρκούντως σοβαρή. Η υπόθεση αυτή ισχύει στις περιπτώσεις όπου το καθεστώς προστασίας που χορηγεί το κράτος ασύλου δεν τους επιτρέπει την πρόσβαση σε στοιχειώδεις υπηρεσίες, όπως είναι η παροχή ιατρικών φροντίδων ή η κοινωνικής πρόνοιας ή όταν δεν υπάρχει οιαδήποτε μορφή προστασίας ή καθεστώτος διαμονής¹.

Κατά συνέπεια η νομολογία του Δικαστηρίου επί του άρθρου 3 μπορεί να αξιοποιηθεί για τη βελτίωση των νομικών και υλικών ρυθμίσεων υποδοχής ή για την αποτροπή της απομάκρυνσης, του επαναπατρισμού ή της απέλασης για λόγους υγείας. Επίσης μπορούν να την επικαλεστούν και όσοι κινδυνεύουν να αντιμετωπίσουν ακραίες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες στη χώρα καταγωγής τους.

Απόλυτη και ανεπιφύλακτη εφαρμογή του άρθρου 3

Η σημασία του άρθρου 3 της ΕυρΣΔΑ απορρέει από τη νομολογία του Δικαστηρίου που στην υπόθεση Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου έκρινε ότι :

«αποτελώνει μια από τις θεμελιώδεις αξίες των δημοκρατικών κοινωνιών που αποτελούν το Συμβούλιο της Ευρώπης»².

Σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ. 2 της Σύμβασης δεν επιτρέπεται η εξαίρεση εφαρμογής του άρθρου 3. Κατά συνέπεια πρέπει να εφαρμόζεται ακόμη και σε «περίπτωση πολέμου ή άλλου δημόσιου κινδύνου που απειλεί τη ζωή του έθνους» (άρθρο 15 παρ. 1 της Σύμβασης). Περαιτέρω, σε αντίθεση με άλλα δικαιώματα και άλλες ελευθερίες που περιλαμβάνονται στην ΕυρΣΔΑ, το άρθρο 3 δεν αφήνει περιθώριο περιορισμού από το νόμο, με οιοσδήποτε προϋποθέσεις, όπως είναι η ασφάλεια, η δημόσια τάξη ή άλλοι λόγοι. Στην υπόθεση Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου η Επιτροπή του Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε :

«Άρα, η απαγόρευση του άρθρου 3 της Σύμβασης είναι απόλυτη και δεν μπορεί ποτέ να υπάρξει στο πλαίσιο της Σύμβασης ή του διεθνούς δικαίου δικαιολογία για πράξεις που παραβιάζουν αυτήν τη διάταξη».

Ο απόλυτος και ανεπιφύλακτος χαρακτήρας του άρθρου 3 επηρεάζει την πορεία της υπόθεσης τόσο επί της ουσίας όσο και επί της διαδικασίας.

¹ Όπως στην υπόθεση Ahmed κατά Αυστρίας.

² Παράγραφος 88 της απόφασης.

α. *Συνέπειες επί της κρίσης της ουσίας της υπόθεσης*: στην υπόθεση Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου η αγγλική κυβέρνηση αποφάσισε να απελάσει τον προσφεύγοντα, ενεργό πολιτικό στέλεχος, επικαλούμενη λόγους εθνικής ασφάλειας και άλλους πολιτικούς λόγους, βασιζόμενη προς τούτο στην καταδίκη του για επίθεση και συμπλοκή και στην αποδιδόμενη συμμετοχή του σε τρομοκρατικές δραστηριότητες. Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ισχυρίστηκε ότι το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 περιορίζεται και το συμβαλλόμενο κράτος δικαιούται να απελάσει κάποιον αλλοδαπό ακόμα και όπου υπάρχει πραγματικός κίνδυνος κακομεταχείρισης στο κράτος προορισμού, εφόσον αυτή η απομάκρυνση υπογορεύεται από λόγους εθνικής ασφάλειας.

Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι συνειδητοποιεί «τις τεράστιες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα κράτη στις μέρες μας για την προστασία των κοινοτήτων τους από τη βία της τρομοκρατίας. Όμως, ακόμα και στις περιστάσεις αυτές η Σύμβαση απαγορεύει κατά τρόπο απόλυτο τα βασανιστήρια ή την απάνθρωπη ή την εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του παθόντα (...). Κατά συνέπεια, όταν αποδεικνύεται ότι υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστευτεί ότι κάποιος κινδυνεύει πραγματικά να υποστεί μεταχείριση αντίθεση με το άρθρο 3 εάν απομακρυνθεί σε άλλο κράτος, το συμβαλλόμενο κράτος δεσμεύεται από την υποχρέωσή του να διασφαλίζει την προστασία από παρόμοια μεταχείριση στην περίπτωση απέλασης. Σε αυτές τις συνθήκες δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη οι δραστηριότητες του προσφεύγοντα, όσο ανεπιθύμητες ή επικίνδυνες και εάν είναι¹.

Ενώ η Σύμβαση του 1951 περιλαμβάνει ρητές εξαιρέσεις στην απαγόρευση απέλασης και μη επαναπροώθησης των αναγνωρισμένων προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, το Δικαστήριο κρίνει ότι:

«Η προστασία που παρέχει το άρθρο 3 είναι ευρύτερη από αυτή των άρθρων 32 και 33 της Σύμβασης του ΟΗΕ του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων»².

Αυτή η ερμηνεία του άρθρου 3 της ΕυρΣΔΑ μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο «προστατευτικό δίχτυ» για τους πρόσφυγες ή τους αιτούντες άσυλο, που κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες για λόγους που δεν αιτιολογούνται στερούνται τη διεθνή προστασία ή απορρίπτεται το αίτημά τους για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Υπογραμμίζεται όμως ότι υιοθετώντας τη θέση αυτή το Δικαστήριο υπερβαίνει τις ρήτρες αποκλεισμού του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης της Γενεύης του 1951. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση δεν προβλέπει παρόμοιους περιορισμούς και τα συμβαλλόμενα μέρη υποχρεούνται να

¹ Παράγραφος 80 της απόφασης.

² Παράγραφος 80 της απόφασης.

διασφαλίσουν τα δικαιώματα που διασφαλίζει το άρθρο 3 «όσο αποτρόπαιο και εάν είναι το έγκλημα το οποίο διαπράχθηκε»¹.

Επιπλέον, ενώ το άρθρο 1 Α της Σύμβασης του 1951 ορίζει ως προϋπόθεση για τη διεθνή προστασία τη δίωξη που βιώνει ο αιτών άσυλο, ο απόλυτος και ανεπιφύλακτος χαρακτήρας εφαρμογής του άρθρου 3 της ΕυρΣΔΑ μπορεί να εκτείνεται κάποιες φορές και σε πρόσωπα που αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων.

β. *Συνέπειες επί της διαδικασίας της κρίσης της υπόθεσης*: στην υπόθεση Jabagi κατά Τουρκίας² το Δικαστήριο βασιζόμενο στην απόλυτη και ανεπιφύλακτη εφαρμογή του άρθρου 3 συνήγαγε δύο σημαντικές διαδικαστικές συνέπειες. Η υπόθεση αφορούσε ιρανή πολίτη, που υπέβαλε αίτημα ασύλου στην Τουρκία. Το αίτημά της απορρίφθηκε ως απαράδεκτο επειδή το υπέβαλε εκπρόθεσμα (δηλαδή μετά την εκπνοή της προθεσμίας των πέντε ημερών). Εν συνεχεία, οι τουρκικές αρχές εξέδωσαν απόφαση απέλασης.

Το Δικαστήριο της Άγκυρας απέρριψε την προσφυγή που άσκησε κατά την απόφασης απέλασης.

Ως προς το ζήτημα της προθεσμίας το Δικαστήριο έκρινε ότι :

«(...) η αυτόματη και μηχανική εφαρμογή αυτής της βραχείας προθεσμίας για την υποβολή αιτήματος ασύλου πρέπει να εξεταστεί σε συσχετισμό με την προστασία της θεμελιώδους αξίας που εγγυάται το άρθρο 3 της Σύμβασης»³.

Για το ζήτημα της προσφυγής κατά της απόφασης απέλασης το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι:

«(...) η προσφεύγουσα είχε το δικαίωμα να προσβάλει τη νομιμότητα της κράτησής της ενώπιον δικαστηρίου. Όμως, η πορεία συζήτησης αυτής της προσφυγής δεν της παρέιχε το δικαίωμα της αναστολής της εκτέλεσης της απέλασης ούτε της κατ' ουσίαν εξέτασης των ισχυρισμών της για τον κίνδυνο που διέτρεχε»⁴.

Κατέληξε ότι :

«(...) λαμβάνοντας υπόψη τον μη αναστρέψιμο χαρακτήρα της βλάβης που επέρχεται εάν πραγματωθεί ο κίνδυνος βασανιστηρίων ή κακομεταχείρισης που ισχυρίζεται η προσφεύγουσα και τη σημασία που αποδίδει στο άρθρο 3, η έννοια της αποτελεσματικής προσφυγής του άρθρου 13 προϋποθέτει την ανεξάρτητη αυστηρή εξέταση ότι υπάρχουν βά-

¹ Υπόθεση Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου, παράγραφος 88.

² Για συνοπτική παρουσίαση της υπόθεσης βλέπε στην ανά χείρας έκδοση.

³ Παράγραφος 40 της απόφασης.

⁴ Παράγραφος 49 της απόφασης.

σιμοι λόγοι φόβου πραγματικού κινδύνου αντίθετου με το άρθρο 3 και τη δυνατότητα αναστολής της εκτέλεσης του μέτρου που επιβλήθηκε¹.

Η απόφαση αυτή επιβεβαιώνει την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες για το ανασταλτικό αποτέλεσμα των προσφυγών που ασκούνται κατά των απορριπτικών του ασύλου αποφάσεων.

Όργανα δίωξης

Μια άλλη συνέπεια του απόλυτου χαρακτήρα της εφαρμογής του άρθρου 3 είναι ότι το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι εφαρμόζεται στις περιπτώσεις:

«όπου ο κίνδυνος προέρχεται από πρόσωπα ή ομάδες προσώπων που δεν είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Όμως, πρέπει να αποδειχθεί ότι ο κίνδυνος είναι πραγματικός και ότι οι αρχές του κράτους προορισμού του προσφεύγοντα δεν είναι ικανές να αποτρέψουν τον κίνδυνο παρέχοντας την κατάλληλη προστασία».

Στην υπόθεση Ahmed κατά Αυστρίας, όπου οι αυστριακές αρχές προτίθεντο να απελάσουν τον προσφεύγοντα στη Σομαλία το Δικαστήριο έκρινε ότι η απουσία δημόσιας εξουσίας ήταν παράγοντας που εμπόδιζε αυτήν την απομάκρυνση από τη χώρα ασύλου. Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι :

«Δεν προκύπτει ότι έπαψαν να υπάρχουν οι κίνδυνοι στους οποίους ο προσφεύγων είχε εκτεθεί το 1992 ή ότι οποιαδήποτε δημόσια αρχή είναι σε θέση να τον προστατεύσει².

Στην υπόθεση D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου το Δικαστήριο αναπτύσσοντας το προαναφερόμενο σκεπτικό προχώρησε σε σημείο που να υποστηρίξει ότι:

«λαμβάνοντας υπόψη τη θεμελιώδη σημασία του άρθρου 3 στο σύστημα της Σύμβασης, το Δικαστήριο υποχρεούται να διατηρήσει επαρκή ευελιξία ώστε να ανταποκριθεί στην ενδεχόμενη εφαρμογή αυτού του άρθρου σε άλλες υποθέσεις. Άρα, δεν εμποδίζεται να διερευνήσει τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα υπό το φως το άρθρου 3 όπου η πηγή κινδύνου της απαγορευμένης μεταχείρισης στη χώρα απέλασης προέρχεται από παράγοντες που δεν εμπλέκουν άμεσα ή έμμεσα την ευθύνη των κρατικών αρχών αυτής της χώρας».

Εναλλακτική του ασύλου λύση

Το Δικαστήριο δεν απεφάνθη άμεσα και ρητά ως προς την εφαρμογή του άρθρου 3 σ' αυτό το ζήτημα. Όμως, στην υπόθεση Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου η αγγλική κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι ο προσφεύ-

¹ Παράγραφος 50 της απόφασης.

² Παράγραφος 44 της απόφασης.

γων, σιχ από το Punjab της Ινδίας, μπορούσε να επιστρέψει σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής του, όπου δεν θα κινδυνεύσει. Το Δικαστήριο υπογράμμισε σ' αυτήν την απόφαση ότι :

«Σχετικά με την κυβερνητική πρόταση να επιστρέψει ο κύριος Chahal σε αεροδρόμιο της επιλογής του στην Ινδία το Δικαστήριο κρίνει αναγκαίο να εκτιμήσει τον κίνδυνο της κακομεταχείρισης που φοβάται ότι θα υποστεί αναφερόμενο στις συνθήκες που επικρατούν στην Ινδία και όχι μόνον στο Punjab»¹.

Προκύπτει λοιπόν από την προαναφερόμενη νομολογία ότι το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη την εναλλακτική του ασύλου λύση και κρίνει ότι θα υπάρξει παραβίαση του άρθρου 3 αν ο προσφεύγων αναγκαστεί να επιστρέψει σε περιοχή της χώρας καταγωγής του όπου κινδυνεύει.

Στην υπόθεση αυτή το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι :

«(...) μέλη της αστυνομίας του Punjab είχαν τη συνήθεια να δρουν χωρίς να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα των μαχητών σιχ και είχαν την ικανότητα να καταδιώκουν τους στόχους τους σε όλη την επικράτεια της Ινδίας ακόμα και σε περιοχές που βρίσκονται μακριά από το Punjab»².

Κανόνες απόδειξης του άρθρου 3

Η παραδοσιακή μέθοδος που εφαρμόζει το δικαστήριο στις υποθέσεις απέλασης αποτελεί ένδειξη για την απόδειξη που απαιτείται προκειμένου να κριθεί ότι η απέλαση παραβιάζει το άρθρο 3. Πρέπει να αποδεικνύεται ότι υπάρχουν «βάσιμοι λόγοι» να πιστευτεί ότι προσφεύγων αντιμετωπίζει «πραγματικό κίνδυνο» να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 στη χώρα όπου πρόκειται να απελαθεί.

Το 1998, πριν την αναμόρφωση του μηχανισμού ελέγχου της ΕυρΣΔΑ το Δικαστήριο απεφάνθη, όπως και στην υπόθεση Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ότι :

«(...) η απόδειξη και η επιβεβαίωση του πραγματικού μέρους της υπόθεσης είναι το κατ' αρχήν αντικείμενο του έργου της (τότε) Επιτροπής. Σε εξαιρετικές μόνον περιπτώσεις το Δικαστήριο ασκεί την εξουσία του σε αυτό το ζήτημα. Όμως, το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται από τα ευρήματα της Επιτροπής όσον αφορά στο πραγματικό μέρος της υπόθεσης και είναι ελεύθερο να το αξιολογήσει. Επίσης, σε υποθέσεις όπως είναι η υπό κρίση, η διερεύνηση του Δικαστηρίου για την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου κακομεταχείρισης πρέπει να είναι κατ' ανάγκην ενδεδεγμένης (...)»³.

¹ Παράγραφος 98 της απόφασης.

² Παράγραφος 100 της απόφασης.

³ Παράγραφοι 95-96 της απόφασης.

Κατά συνέπεια, σε όλες τις υποθέσεις το Δικαστήριο αξιολογεί τα στοιχεία του πραγματικού της υπόθεσης που τίθενται υπόψη του και εάν είναι αναγκαίο τα στοιχεία που συλλέγει αυτεπάγγελτα. Το Δικαστήριο κρίνει τον κίνδυνο της κακομεταχείρισης κατά το χρόνο της συζήτησης της υπόθεσης και της έκδοσης της απόφασης:

«(...) ο χρόνος αξιολόγησης των στοιχείων του πραγματικού της υπόθεσης που αφορούν στον κίνδυνο μιας απέλασης που δεν έχει εκτελεστεί είναι αυτός της κρίσης της υπόθεσης από το Δικαστήριο»¹.

Στην υπόθεση *Vilvarajah* και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου που αφορούσε στην απέλαση πέντε Ταμίλ από τη Σρι Λάνκα το Δικαστήριο απεφάνθη, μεταξύ άλλων, για τη φύση των αποδείξεων. Υπογράμμισε ότι:

« Τα αποδεικτικά στοιχεία (...) καθώς και η γενική κατάσταση [στη Σρι Λάνκα] δεν σημαίνουν ότι η προσωπική τους θέση ήταν χειρότερη από αυτή που βίωναν γενικά άλλα μέλη της κοινότητας των Ταμίλ ή άλλοι νεαροί άντρες Ταμίλ που απομακρύνονταν στη χώρα καταγωγής τους. Όμως, μόνη η πιθανότητα κακομεταχείρισης σε παρόμοιες περιστάσεις δεν αρκεί για να θεμελιώσει παραβίαση του άρθρου 3»².

Από τα προαναφερόμενα συνάγεται ότι προκειμένου να ισχυριστεί με επιτυχία ο προσφεύγων ότι η απέλασή του θα παραβιάσει τις διατάξεις του άρθρου 3 θα πρέπει να αποδείξει ότι διατρέχει ιδιαίτερο κίνδυνο.

Το καθεστώς της προστασίας του άρθρου 3

Σε αντίθεση με τη Σύμβαση του 1951 που ρυθμίζει το νομικό καθεστώς όσων χρειάζονται τη διεθνή προστασία, η ΕυρΣΔΑ δεν περιλαμβάνει διατάξεις για το ζήτημα αυτό. Η μόνη υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 3 είναι η απαγόρευση απέλασης και μόνη η εκτέλεσή της οδηγεί σε παραβίαση της Σύμβασης. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου:

«Η τυχόν εκτέλεση της διαταγής απέλασης στην Ινδία αποτελεί παραβίαση του άρθρου 3»³.

«Συνάγεται ότι η απέλαση του προσφεύγοντα στη Σομαλία παραβιάζει το άρθρο 3»⁴.

Κατά συνέπεια, η εκτέλεση της απόφασης απομάκρυνσης του προσφεύγοντα παραβιάζει το άρθρο 3»⁵.

Το Δικαστήριο μπορεί επίσης να αποφανθεί ότι :

¹ Ahmed κατά Αυστρίας, παράγραφος 43.

² Για συνοπτική παρουσίαση της απόφασης βλέπε ΕΔΠΑ 1998, παράγραφος 111 της απόφασης.

³ Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου, παράγραφος 107.

⁴ Ahmed κατά Αυστρίας, παράγραφος 47.

⁵ D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, παράγραφος 54.

«Δεν υπάρχει παραβίαση του άρθρου 3 εάν εκτελεστεί η διαταγή απέλασης του προσφεύγοντα».

Η ΕυρΣΔΑ δεν παρέχει στο Δικαστήριο την αρμοδιότητα να διευρύνει τον έλεγχο του στο ζήτημα του καθεστώτος της προστασίας που παρέχει το άρθρο 3. Πρόκειται για το σημαντικότερο μειονέκτημα της διάταξης αυτής. Στην απόφασή του επί του παραδεκτού της προσφυγής στην υπόθεση T.I. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, το Δικαστήριο έκρινε ότι:

«Δεν αφορά την παρούσα προσφυγή το γεγονός ότι επιτράπηκε στον προσφεύγοντα η παραμονή (...) κατ' αρχήν για μια περίοδο τριών μηνών η οποία μπορεί να επανεξεταστεί από τις αρχές».

Το Δικαστήριο αφήνει στα κράτη την επιλογή των μέτρων που εφαρμόζουν στην εθνική έννομη τάξη τους προκειμένου να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους. Όμως, το αποτέλεσμα αυτής της ρύθμισης δεν είναι ικανοποιητικό επειδή η παράλειψη παροχής στον δικαιωθέντα οιασδήποτε μορφής καθεστώτος μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες και τον εμποδίζει να απολαμβάνει βασικά οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Η παράλειψη χορήγησης ενός κατάλληλου καθεστώτος μπορεί να συνιστά παραβίαση του άρθρου 3, ιδιαίτερα όταν τα αποτελέσματά της αφορούν στον πυρήνα της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης¹.

Στο σύστημα της Σύμβασης η Επιτροπή Υπουργών, ως εκτελεστικό όργανο του Συμβουλίου της Ευρώπης, είναι αρμόδια να εποπτεύει την εκτέλεση των αποφάσεων². Υπογραμμίζεται ότι η Επιτροπή Υπουργών είναι πολιτικό όργανο που αποτελείται από τους μόνιμους αντιπροσώπους των κρατών μελών στο Συμβούλιο της Ευρώπης. Δεν έχει εξουσία εξαναγκασμού και τα κράτη μπορούν κατά συνέπεια να καθυστερούν την εκτέλεση των καταδικαστικών αποφάσεων. Έτσι, εάν είναι αναγκαίο, η Ύπατη Αρμοστεία των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες μπορεί να παρέμβει στο εν-

¹ Ιδιαίτερα χαρακτηριστική εν προκειμένω είναι η υπόθεση Ahmed κατά Αυστρίας. Ο δικαιωθείς κύριος Ahmed δεν απέκτησε καθεστώς παραμονής στη χώρα ασύλου και αυτοκτόνησε. *Σημείωση της επιμελήτριας: Το άρθρο 8 παρ. 2 του Π.Δ. 61/1999* «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α') **ορίζει ρητά ότι για τη χορήγηση άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους στον αλλοδαπό του οποίου έχει απορριφθεί οριστικά η αίτηση για αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας λαμβάνεται υπόψη η συνδρομή στο πρόσωπο του ενδιαφερομένου της ρήτρας μη επαναπροώθησης του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης της Ρώμης του 1950**. Προκύπτει λοιπόν ότι η ελληνική νομοθεσία εξασφαλίζει καθεστώς προστασίας στις περιπτώσεις όπου το Δικαστήριο κρίνει ότι η επαναπροώθηση ή η απέλαση του πρόσφυγα ή του αιτούντα άσυλο παραβιάζει το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης.

² Άρθρο 46 παρ. 2 της Σύμβασης, όπως τροποποιήθηκε με το 11^ο Πρωτόκολλο, Ν. 2400/1996 (ΦΕΚ 96, τ. Α').

διαφερόμενο κράτος για την εκτέλεση των αποφάσεων που αφορούν στο άρθρο 3 της ΕυρΣΔΑ.

Δικονομικές προϋποθέσεις άσκησης της προσφυγής

Η άσκηση της προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου πρέπει να πληροί κάποιες προϋποθέσεις που αφορούν στο παραδεκτό. Το άρθρο 35 της Σύμβασης¹ ορίζει τα παραδοσιακά κριτήρια του παραδεκτού που είναι : εξάντληση όλων των εσωτερικών – εθνικών ενδίκων μέσων και προθεσμία έξη μηνών από την ημερομηνία της τελεσιδικίας της εσωτερικής απόφασης. Η δεύτερη² και η τρίτη³ παράγραφος του άρθρου 35 προβλέπουν συμπληρωματικά κριτήρια για το παραδεκτό της προσφυγής.

Στα πλαίσια του άρθρου 3 το Δικαστήριο έκρινε ότι για να ασκηθεί προσφυγή ενώπιόν του από κάποιον που κινδυνεύει να απελαθεί ή να απομακρυνθεί πρέπει να υπάρχει εκτελεστή απόφαση σε βάρος του. Στην υπόθεση Vijayanathan και Pusparajah κατά Γαλλίας⁴ όπου οι προσφεύγοντες ήταν δύο απορριφθέντες αιτούντες άσυλο από τη Σρι Λάνκα το Δικαστήριο απεφάνθη:

«(...) παρά την πρόσκληση να εγκαταλείψει το γαλλικό έδαφος, που δεν είναι αυτή καθεαυτή εκτελεστή πράξη και την απόρριψη του αιτήματος του κυρίου Pusparajah για χορήγηση κατ' εξαίρεση άδειας παραμονής δεν έχει εκδοθεί σε βάρος του διαταγή απέλασης»⁵.

Σε αυτήν την υπόθεση η απουσία εκτελεστής απόφασης απέλασης και η μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων οδήγησε το Δικαστήριο στο συμπέρασμα ότι:

«Οι κύριοι Vijayanathan και Pusparajah δεν μπορούν να ισχυριστούν ότι είναι θύματα μιας παραβίασης από αυτές που αναφέρονται στο άρθρο 25 παρ.1⁶ της Σύμβασης»⁷.

¹ Ν. 2400/1996 (ΦΕΚ 96, τ. Α').

² Το Δικαστήριο δεν επιλαμβάνεται ατομικών προσφυγών που είναι ανώνυμες ή είναι ουσιαστικά όμοιες με προσφυγές που έχουν προηγουμένως εξεταστεί ή έχουν υποβληθεί σε άλλη διεθνή διαδικασία που διερευνά ή επιλύσει διαφορές και εφόσον δεν περιέχει νέα στοιχεία.

³ Το Δικαστήριο κηρύττει απαράδεκτη κάθε ατομική προσφυγή όταν εκτιμά ότι είναι ασυμβίβαστη με τις διατάξεις της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της εκδήλως αβάσιμη ή καταχρηστική.

⁴ Για συνοπτική παρουσίαση της απόφασης βλέπε ΕΔΠΑ 1998.

⁵ Παράγραφος 46 της προαναφερόμενης απόφασης.

⁶ Πρόκειται το άρθρο 34 του Ν. 2400/1996 (ΦΕΚ 96, τ. Α') μετά την αναμόρφωση του μηχανισμού ελέγχου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης.

⁷ Παράγραφος 46 της απόφασης.

Συμπέρασμα : Το άρθρο 3 της ΕυρΣΔΑ αποτελεί αποτελεσματικό μέσο προστασίας για όσους αν και δεν πληρούν τα κριτήρια του ορισμού του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951 έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας. Επίσης μπορεί να προστατεύσει αποτελεσματικά τους αιτούντες άσυλο των οποίων το αίτημα απερρίφθη για «λανθασμένους λόγους». Οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες δικαιούνται να το επικαλεστούν ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων σε περιπτώσεις επαναπροώθησης, απέλασης ή απομάκρυνσης αλλά και στην επιχειρηματολογία για την μη άρση της προσωρινής προστασίας, όταν ο επαναπατρισμός δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί σε συνθήκες ασφάλειας και αξιοπρέπειας. Σε κατεπείγουσες περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης ιδιαίτερης σημασίας είναι η εφαρμογή του άρθρου 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου, που προβλέπει την υιοθέτηση μεταβατικών μέτρων που αναστέλλουν προσωρινά την εκτέλεση της απέλασης για όσο διάστημα η υπόθεση επανεξετάζεται. Από τη σκοπιά της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες το άρθρο 3 αποτελεί υποδεέστερη μορφή προστασίας των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων γιατί εγγυάται μόνον το θεμελιώδες δικαίωμα της μη επαναπροώθησης χωρίς να διασφαλίζει τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματά τους.

ΑΡΘΡΟ 5 ΕυρΣΔΑ

Το άρθρο 5 της Σύμβασης ορίζει :

« 1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν και την ασφάλειαν. Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακόλουθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν:

α) εάν κρατήται κανονικώς κατόπιν καταδίκης υπό αρμοδίου δικαστηρίου.

β) εάν υπεβλήθη εις κανονικὴν σύλληψιν ἢ κράτησιν λόγω ανυποταγῆς εις νόμιμον διαταγὴν δικαστηρίου ἢ εις εγγύησιν εκτελέσεως οριζομένης υπό του νόμου.

γ) εάν συνελήφθη και κρατήται ὅπως οδηγηθῆ ενώπιον της αρμοδίας δικαστικῆς αρχῆς εις την περίπτωσιν ευλόγου υπονοίας ὅτι διέπραξεν ἀδίκημα, ἢ υπάρχουν λογικά δεδομένα προς παραδοχὴν της ἀνάγκης ὅπως οὔτος ἐμποδισθῆ ἀπὸ του να διαπράξῃ ἀδίκημα ἢ δραπετεύσῃ μετὰ την διάπραξιν τούτου.

δ) εάν πρόκειται περί νομίμου κρατήσεως ἀνηλίκου, αποφασισθεῖσθαι δια την επιτήρησιν της ἀνατροφῆς του, ἢ την νόμιμον κράτησίν του ἵνα παραπεμφθῆ ενώπιον της αρμοδίας αρχῆς.

ε) εάν πρόκειται περί νομίμου κρατήσεως ατόμων δυναμένων να μεταδώσωσι μεταδοτικήν ασθένειαν, φρενοβλαβούς, αλκοολικού, τοξικομανούς ή αλήτου.

στ) εάν πρόκειται περί νομίμου συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου επί σκοπώ όπως εμποδισθή από του να εισέλθῃ παρανόμως εν τη χώρα, ή εναντίον του οποίου εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως.

2. Παν συλληφθέν πρόσωπον δέον να πληροφορήται κατά το δυνατόν συντομώτερον και εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί, τους λόγους της συλλήψεώς του ως και πάσαν διατυπουμένην εναντίον του κατηγορίαν.

3. Παν πρόσωπον συλληφθέν ή κρατηθέν υπό τας προβλεπομένας εν παραγράφω 1γ του παρόντος άρθρου συνθήκας οφείλει να παραπεμφθή συντόμως ενώπιον δικαστού ή ετέρου δικαστικού λειτουργού νομίμως εντεταλμένου όπως εκτελή δικαστικά καθήκοντα, έχει δε το δικαίωμα να δικασθή εντός λογικής προθεσμίας ή απολυθή κατά την διαδικασίαν. Η απόλυσις δύναται να εξαρτηθή από εγγύησιν εξασφαλίζουσιν την παράστασιν του ενδιαφερομένου εις την δικάσιμον.

4. Παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία συλλήψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, ίνα τούτο αποφασίση εντός βραχείας προθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του και διατάξῃ την απόλυσίν του εν περιπτώσει παρανόμου κρατήσεως.

5. Παν πρόσωπον θύμα συλλήψεως ή κρατήσεως υπό συνθήκας αντιθέτους προς τας ανωτέρω διατάξεις, έχει δικαίωμα επανορθώσεως».

Το άρθρο 5 δεν απαγορεύει την κράτηση αυτή καθεαυτή, αλλά περιλαμβάνει εξαντλητικό κατάλογο των περιπτώσεων όπου μπορεί να διαταχθεί η κράτηση και διαδικαστικές εγγυήσεις για τη διαδικασία που ακολουθείται. Θεωρείται ότι η κατάσταση των αιτούντων άσυλο που κρατούνται με την είσοδό τους στη χώρα ασύλου υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5 παρ. 1 της ΕυρΣΔΑ. Ενώ θέση της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες είναι ότι είναι ανεπιθύμητη η κράτηση των αιτούντων άσυλο το άρθρο 5 περιλαμβάνει ουσιαστικές εγγυήσεις που μπορεί να είναι χρήσιμες στα κράτη που διατάσσουν την κράτησή τους.

Στη συνέχεια θα εξεταστούν τα διάφορα στοιχεία του άρθρου 5 όπως αναλύονται στη νομολογία του Δικαστηρίου και κατ' αρχήν ο ορισμός της κράτησης. Έπειτα θα εξεταστούν οι προϋποθέσεις της «νόμιμης κράτησης» κατά την έννοια της ΕυρΣΔΑ και εν συνεχεία ζητήματα που αφορούν στη διάρκεια της και στις διαδικαστικές εγγυήσεις.

Η κράτηση στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 5 παρ. 1 της ΕυρΣΔΑ
 α. Ορισμός : το άρθρο 5 της ΕυρΣΔΑ διακηρύσσει το δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια και δεν περιλαμβάνει ορισμό της κράτησης. Το Δικαστήριο, με τη νομολογία του, διευκρίνισε τι θεωρεί ότι είναι κράτηση. Σε αντίθεση με την Ύπατη Αρμοστεία, που στις σχετικές Κατευθυντήριες Οδηγίες ορίζει την κράτηση ως «στέρηση της προσωπικής ελευθερίας σε περιορισμένο ή περιφραγμένο χώρο, συμπεριλαμβανομένων των φυλακών, των κλειστών στρατοπέδων, των κρατητηρίων ή των ζωνών διερχομένων των αεροδρομίων, όπου η ελευθερία κυκλοφορίας είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη και η μόνη δυνατότητα εγκατάλειψης του περιορισμένου χώρου είναι η αναχώρηση από τη χώρα» το Δικαστήριο δεν έχει αποσαφηνίσει το περιεχόμενο της έννοιας. Εφαρμόζει διάφορα κριτήρια που εφόσον συντρέχουν σε ορισμένες καταστάσεις καθορίζουν εάν υπάρχει στέρηση της ελευθερίας.

Στην υπόθεση Guzzardi κατά Ιταλίας¹, όπου ο προσφεύγων είχε εξαναγκαστεί με απόφαση των ιταλικών αρχών να διαμένει σε νησί το Δικαστήριο έκρινε ότι:

«Προκειμένου να καθοριστεί εάν κάποιος στερήθηκε την ελευθερία του κατά την έννοια του άρθρου 5, το σημείο εκκίνησης πρέπει να είναι η συγκεκριμένη κατάσταση [που βιώνει] και πρέπει να ληφθούν υπόψη διάφορα κριτήρια, όπως είναι ο τύπος, η διάρκεια, οι συνέπειες και ο τρόπος εκτέλεσης του εν λόγω μέτρου»².

Κατά το Δικαστήριο :

« Η διαφορά της στέρησης από τον περιορισμό της ελευθερίας είναι μόνον διαφορά βαθμού ή έντασης και όχι φύσης ή ουσίας [του μέτρου]»³.

Στην προκειμένη υπόθεση το Δικαστήριο αποφάσισε ότι υπήρχε στέρηση ελευθερίας αφού εξέτασε διάφορα στοιχεία, όπως την έκταση της περιοχής όπου διατάχθηκε να παραμείνει ο προσφεύγων, τις δυνατότητες κοινωνικών επαφών, τη αδυναμία αναχώρησης από την κατοικία του χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση των αρχών, την προϋπόθεση αναφοράς που του επιβλήθηκε και τις κυρώσεις που συνεπαγόταν η παραβίαση αυτών των υποχρεώσεων⁴.

Στην υπόθεση Amuur κατά Γαλλίας⁵ όπου οι προσφεύγοντες – αιτούντες άσυλο από τη Σομαλία κρατούνταν στη ζώνη διερχομένων του

¹ Απόφαση της 6.11.1980, Προσφυγή Νο. 7367/1976.

² Παράγραφος 92 της προαναφερόμενης απόφασης.

³ Παράγραφος 93 της προαναφερόμενης απόφασης.

⁴ Παράγραφος 95 της προαναφερόμενης απόφασης.

⁵ Για συνοπτική παρουσίαση της απόφασης βλέπε ΕΔΠΑ 1998.

αεροδρομίου Orly στο Παρίσι, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι αν και φιλοξενούνταν σε ξενοδοχείο που βρισκόταν στη ζώνη διερχομένων:

«(...) τελούσαν υπό αυστηρή και συνεχή αστυνομική επιτήρηση (...)»¹.

Απαντώντας στο επιχείρημα της γαλλικής κυβέρνησης που υποστήριξε ότι οι αιτούντες δεν κρατούνταν αφού μπορούσαν οποτεδήποτε να εγκαταλείψουν τη ζώνη διερχομένων επιστρέφοντας στη χώρα από την οποία αναχώρησαν για τη Γαλλία το Δικαστήριο απεφάνθη ότι :

«Το γεγονός και μόνο ότι μπορούν οι αιτούντες άσυλο να εγκαταλείψουν με τη θέλησή τους τη χώρα όπου επιθυμούν να ζητήσουν άσυλο δεν αποκλείει τον περιορισμό της ελευθερίας τους (...). Περαιτέρω, αυτή η δυνατότητα είναι θεωρητική όταν καμιά άλλη χώρα δεν προσφέρεται ή δεν είναι προετοιμασμένη να τους χορηγήσει προστασία όμοια με αυτή που περιμένουν να έχουν στη χώρα όπου ζητούν άσυλο»².

Τελικά, το Δικαστήριο έκρινε ότι :

« (...) η κράτηση των προσφευγόντων στη ζώνη διερχομένων στο αεροδρόμιο Orly στο Παρίσι ισοδυναμούσε στην πράξη, ενόψει των σοβαρών περιορισμών που υπέφεραν, με στέρηση ελευθερίας»³.

Υπογραμμίζεται ότι ο ορισμός του Δικαστηρίου είναι λιγότερο συγκεκριμένος από αυτόν της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες. Είναι όμως περισσότερο ευέλικτος και προσαρμόσιμος σε νέες καταστάσεις. Βέβαια, οι δύο ορισμοί είναι συμβατοί και αλληλοκαλύπτονται.

β. Συνθήκες κράτησης : το άρθρο 5 της ΕυρΣΔΑ δεν αναφέρεται στις συνθήκες κράτησης ούτε στους χώρους στέρησης της ελευθερίας.

Όμως, το Δικαστήριο αναφέρθηκε στις συνθήκες των χώρων κράτησης σε μια απόφασή του επί του παραδεκτού της προσφυγής που άσκησε ο Ha You Zhu κατά του Ηνωμένου Βασιλείου⁴. Στην υπόθεση αυτή ο προσφεύγων, αιτών άσυλο από την Κίνα, κρατείτο στη Σκωτία εκκρεμώσεως της έκδοσης απόφασης επί του αιτήματος ασύλου και μετά την απόρριψή του, εκκρεμώσεως της ολοκλήρωσης της διαδικασίας απέλασης. Προσέφυγε στο Δικαστήριο ισχυριζόμενος ότι οι συνθήκες κράτησης ισοδυναμούσαν με μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της ΕυρΣΔΑ. Η προσφυγή του απορρίφθηκε αλλά σε obiter dictum το Δικαστήριο :

«[συμφώνησε] με τον Επιθεωρητή των Φυλακών ότι δεν είναι επιθυμητό να κρατούνται στον ίδιο χώρο όσοι αναμένουν να απελαθούν και οι καταδικασμένοι [για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου]».

¹ Παράγραφος 95 της προαναφερόμενης απόφασης.

² Παράγραφος 48 της προαναφερόμενης απόφασης.

³ Παράγραφος 49 της προαναφερόμενης απόφασης.

⁴ Απόφαση της 12.9.2000, Προσφυγή No. 36790/1997.

Το Δικαστήριο δεν έχει κρίνει ακόμα ότι η κράτηση των αιτούντων άσυλο σε φυλακές είναι αντίθετη με το άρθρο 5 της Σύμβασης. Κατά συνέπεια, οι προσφυγές για τις συνθήκες κράτησης και τη μεταχείριση των αιτούντων άσυλο πρέπει να στηρίζονται σε άλλα άρθρα της Σύμβασης, ιδιαίτερα στο άρθρο 3 αλλά και στο άρθρο 8 (δικαίωμα σε ιδιωτική και οικογενειακή ζωή).

Νομιμότητα της κράτησης

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 1 η στέρηση της ελευθερίας διατάσσεται κατ' εφαρμογή «διαδικασίας που προβλέπεται από το νόμο». Επιπλέον, κάθε υποπαράγραφος, συμπεριλαμβανομένης και της στ) αυτής της παραγράφου, αναφέρεται στις προϋποθέσεις της νομιμότητας της κράτησης. Στην πράξη, το Δικαστήριο συνεκτιμά τις δύο προϋποθέσεις, εξετάζοντας τις διαδικαστικές και τις ουσιαστικές ενόψει της μόνης συνθήκης, που είναι η νομιμότητα της κράτησης.

Στην υπόθεση *Amuur* κατά Γαλλίας, το Δικαστήριο έκρινε ότι:

«Το άρθρο 5 παρ. 1 ορίζοντας ότι η στέρηση της ελευθερίας πρέπει να διατάσσεται κατ' εφαρμογή διαδικασίας που προβλέπεται από το νόμο απαιτεί κυρίως όπως κάθε σύλληψη ή κράτηση έχει νομική βάση στο εθνικό δίκαιο. Όμως, η διατύπωση αυτή δεν αφορά μόνο στο εσωτερικό δίκαιο (...) αφορά επίσης και στην ποιότητα του νόμου που συνάδει σε όλα τα άρθρα της Σύμβασης»¹.

Αναπτύσσοντας την παραπάνω σκέψη το Δικαστήριο υπογράμμισε:

«Ως ποιότητα σε αυτό το πλαίσιο νοείται η ρύθμιση της εθνικής νομοθεσίας για τη στέρηση της ελευθερίας – ειδικά ενός αλλοδαπού αιτούντα άσυλο – η οποία πρέπει να είναι επαρκώς προσβάσιμη και συγκεκριμένη, ώστε να αποτρέπεται κάθε κίνδυνος αυθαιρεσίας. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι θεμελιώδους σημασίας για τους αιτούντες άσυλο στα αεροδρόμια, ειδικότερα ενόψει της ανάγκης σεβασμού τόσο της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων όσο και των απαιτήσεων των κρατικών μεταναστευτικών πολιτικών»².

Αυτή η ερμηνεία του άρθρου 5 παρ. 1 υποχρεώνει τα κράτη να ενημερώνουν τουλάχιστον τον αιτούντα. Στην υπόθεση *Amuur* κατά Γαλλίας οι προσφεύγοντες ανέφεραν ότι δεν είχαν τη δυνατότητα πρόσβασης σε δικηγόρο ή σε πληροφόρηση για την κράτησή τους. Αναλύοντας το ισχύον γαλλικό δίκαιο, που εφαρμόστηκε εν προκειμένω, το Δικαστήριο κατέληξε ότι:

«Κατά τον κρίσιμο χρόνο δεν ρυθμιζόταν νομοθετικά η εξουσία των δικαστηρίων να εξετάζουν τις συνθήκες κράτησης των αλλοδαπών ή

¹ Παράγραφος 50 της απόφασης.

² Παράγραφος 50 της απόφασης.

εάν είναι αναγκαία η επιβολή περιορισμών στη διάρκεια της κράτησης που διατάχθηκε από τις διοικητικές αρχές. Δεν προβλέπονται επίσης στο νόμο η παροχή νομικής, ανθρωπιστικής και κοινωνικής βοήθειας, ούτε διαδικασίες και προθεσμίες για την πρόσβαση στην προαναφερόμενη βοήθεια, ώστε οι αιτούντες άσυλο, όπως οι προσφεύγοντες, να αναλαμβάνουν σχετική πρωτοβουλία»¹.

Το Δικαστήριο υιοθέτησε με αυτήν την υπόθεση κάποια νομικά κριτήρια που αφορούν στην κράτηση των αιτούντων άσυλο που διατάσσεται όταν φθάνουν στη χώρα ασύλου.

Διάρκεια της κράτησης

Ενώ το άρθρο 5 παρ. 1 της ΕυρΣΔΑ² δεν αναφέρεται ρητά στο ανώτατο όριο της διάρκειας της κράτησης, το Δικαστήριο συνάγει από τη διατύπωση της υποπαραγράφου στ) που ορίζει ότι πρέπει να αναληφθούν ενέργειες για την ολοκλήρωση της διαδικασίας της απέλασης, ότι υπάρχει ανώτατο όριο στις περιπτώσεις της απέλασης ή της έκδοσης. Για τις περιπτώσεις των αιτούντων άσυλο που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της πρώτης περιόδου της υποπαραγράφου στ), δηλαδή όσων εισέρχονται παράνομα στη χώρα ασύλου, το Δικαστήριο δεν έχει αποφανθεί εάν υπάρχει ανώτατο όριο στη διάρκεια της κράτησης.

α. Κράτηση των αφικνουμένων αιτούντων άσυλο: έως σήμερα μόνο μια υπόθεση κράτησης αιτούντων άσυλο έχει κριθεί από το Δικαστήριο. Πρόκειται για την υπόθεση *Amuur* κατά Γαλλίας, όπου το Δικαστήριο προσπάθησε να συμβιβάσει τις κρατικές ανησυχίες σε θέματα μετανάστευσης και το δικαίωμα να ζητήσουν άσυλο όσοι έχουν ανάγκη προστασίας. Όμως, το Δικαστήριο δεν έκρινε εάν η κράτηση διαρκούς της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι αντίθετη με το άρθρο 5 της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο αναγνώρισε κατ' αρχήν την εξουσία των κρατών να διατάσσουν την κράτηση υπογραμμίζοντας ότι :

«(...) πολλά κράτη του Συμβουλίου της Ευρώπης κατακλύζονται εδώ και αρκετά χρόνια από το αυξανόμενο ρεύμα των αιτούντων άσυλο. [Το Δικαστήριο] συνειδητοποιεί τις δυσκολίες που ενέχουν η υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα μεγαλύτερα ευρωπαϊκά αεροδρόμια και η εξέταση των αιτημάτων τους ... Τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν το αδιαμφισβήτητο δικαίωμα κυριαρχίας να ελέγχουν την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους»³.

¹ Παράγραφος 53 της απόφασης.

² Η Ελλάδα καταδικάστηκε για παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 1 στην υπόθεση *Dougoz*.

³ Παράγραφος 41 της απόφασης.

Το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι διαφέρει η κατάσταση της απέλασης των αιτούντων άσυλο από αυτή των αλλοδαπών.

«Η κράτηση των αλλοδαπών στη διεθνή ζώνη περιλαμβάνει τη στέρηση της ελευθερίας, αλλά αυτή που δεν είναι από κάθε άποψη συγκρίσιμη με αυτή των κέντρων κράτησης των αλλοδαπών εκκρεμούσης της απέλασης»¹.

Λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα της κατάστασης των αιτούντων άσυλο που κρατούνται στις ζώνες διερχομένων το Δικαστήριο έκρινε ότι:

«Παρόμοια κράτηση, συνοδευόμενη από τις κατάλληλες εγγυήσεις για τους ενδιαφερόμενους, είναι αποδεκτή μόνον όταν τα κράτη στοχεύουν να αποτρέψουν την παράνομη μετανάστευση συμμορφούμενα ταυτόχρονα με τις διεθνείς υποχρεώσεις τους, ιδιαίτερα όσες απορρέουν από τη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το αιτιολογημένο ενδιαφέρον των κρατών να ματαιώνουν τις συχνότατες απόπειρες [εισόδου αλλοδαπών στο έδαφός τους] υιοθετώντας περιορισμούς στη μετανάστευση δεν μπορεί να στερεί από τους αιτούντες άσυλο την προστασία που προβλέπουν αυτές οι Συμβάσεις»².

Περαιτέρω, αναφερόμενο στο ιδιαίτερο καθεστώς των αιτούντων άσυλο το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι:

« (...) πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το μέτρο εφαρμόζεται όχι σε όσους διαπράξει ποινικά αδικήματα αλλά σε αλλοδαπούς, που φοβούμενοι για τη ζωή τους διαφεύγουν από την πατρίδα τους»³.

Παραμένει ασαφές εάν κατά το Δικαστήριο η κράτηση των αιτούντων άσυλο υπόκειται σε χρονικό περιορισμό. Θα πρέπει να κρίνει το Δικαστήριο περισσότερες υποθέσεις αιτούντων άσυλο που κρατούνται όταν φθάνουν στη χώρα ασύλου προκειμένου να διευκρινισθεί η νομολογία του στο ζήτημα αυτό. Όμως, το Δικαστήριο υιοθέτησε το μέτρο του εν γένει αποδεκτού χρονικού ορίου της κράτησης, πέρα από το οποίο ο περιορισμός της ελευθερίας μετατρέπεται σε στέρηση, αλλά πάλι χωρίς να αποφανθεί ότι η στέρηση της ελευθερίας των αιτούντων άσυλο είναι αντίθετη με το άρθρο 5 της Σύμβασης. Έκρινε ότι:

«Αυτή η κράτηση δεν πρέπει να παρατείνεται υπέρμετρα, διαφορετικά θα υπάρχει κίνδυνος να μετατραπεί από περιορισμό της ελευθερίας – αναπόφευκτη για τη ρύθμιση των πρακτικών λεπτομερειών του επαναπατριισμού ενός αλλοδαπού ή όταν έχει ζητήσει άσυλο εκκρεμούσης της ε-

¹ Παράγραφος 43 της απόφασης.

² Παράγραφος 43 της απόφασης.

³ Παράγραφος 43 της απόφασης.

ξέτασης του αιτήματός του για άδεια εισόδου στη χώρα για το σκοπό αυτό – σε στέρηση της ελευθερίας»¹.

Η απόφαση αυτή είναι σημαντική γιατί το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι η κράτηση

« (...) δεν πρέπει να στερεί από τον αιτούντα άσυλο το δικαίωμα να έχει αποτελεσματική πρόσβαση στη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα»².

Κατά συνέπεια το Δικαστήριο διαφυλάττει το δικαίωμα των κρατούμενων αιτούντων άσυλο να έχουν πρόσβαση στη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα.

β. Η κράτηση εκκρεμότητας της απέλασης ή της έκδοσης: το Δικαστήριο έχει αποφανθεί για το ζήτημα της διάρκειας της κράτησης στις περιπτώσεις της απέλασης ή της έκδοσης. Αξιολογεί τη διάρκεια της κράτησης με κριτήριο την «επιμέλεια» που επιδεικνύουν οι αρχές για την ολοκλήρωση της απέλασης ή της έκδοσης. Στην υπόθεση Quinn κατά Γαλλίας³ το Δικαστήριο έκρινε ότι :

«Είναι σαφές από τη διατύπωση τόσο του γαλλικού όσο και του αγγλικού κειμένου του άρθρου 5 παρ. 1 στ) ότι η στέρηση της ελευθερίας που υπάγεται στη ρύθμιση αυτής της διάταξης δικαιολογείται μόνον για όσο χρόνο απαιτείται για την ολοκλήρωση της διαδικασίας της έκδοσης. Άρα, αν οι διαδικασίες δεν εφαρμόζονται με την πρέπουσα επιμέλεια η κράτηση θα πάψει να είναι νόμιμη σύμφωνα με τα κριτήρια του άρθρου 5 παρ. 1 στ)»⁴.

Το Δικαστήριο δεν ανέλυσε το περιεχόμενο της «επιμέλειας». Όμως, για να εκτιμήσει εάν ένα κράτος έχει εφαρμόσει της διαδικασία απέλασης ή έκδοσης με την προσήκουσα επιμέλεια λαμβάνει υπόψη την πολυπλοκότητα της υπόθεσης αλλά επίσης και τη συμπεριφορά του προσφεύγοντα και τις προσφυγές που ασκεί. Για παράδειγμα στην υπόθεση Kolompar κατά Βελγίου⁵ το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι:

«Η κράτηση συνεχιζόταν λόγω των διαδοχικών αιτήσεων αναστολής εκτέλεσης ή αποφυλάκισης που άσκησε ο κύριος Kolompar στις 29 Οκτωβρίου 1984, στις 2 Ιανουαρίου 1985, στις 15 Ιουνίου 1985, στις 21 Ιουνίου 1985 και στις 17 Σεπτεμβρίου 1985 καθώς και λόγω του χρόνου που χρειάζονταν οι βελγικές αρχές για να επαληθεύσουν το άλλοθι του προσφεύγοντα στη Δανία»⁶.

¹ Παράγραφος 43 της απόφασης.

² Παράγραφος 43 της απόφασης.

³ Απόφαση της 22.2.1995, Προσφυγή No. 18580/1991.

⁴ Παράγραφος 48 της απόφασης.

⁵ Απόφαση της 27.8.1992, Προσφυγή No. 11613/1985.

⁶ Παράγραφος 42 της απόφασης.

Το Δικαστήριο επίσης έλαβε υπόψη του ότι :

« (...) ο κύριος Koloiprai περίμενε περίπου τρεις μήνες για να απαντήσει στις αιτιάσεις του βελγικού κράτους. Έπειτα, στην κατ' έφεση διαδικασία ζήτησε την αναβολή της συζήτησης της υπόθεσης και παρέλειψε να γνωστοποιήσει στις αρχές ότι δεν μπορούσε να πληρώσει δικηγόρο»¹.

Κατέληξε ότι:

«Ανεξάρτητα από όσα συνέβησαν δεν μπορεί να αποδοθεί στο Βέλγιο η ευθύνη για καθυστερήσεις που οφείλονται στη συμπεριφορά του προσφεύγοντα»².

Η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου περιέχει ενδιαφέροντα στοιχεία για την απέλαση των αιτούντων άσυλο. Στην υπόθεση αυτή ο προσφεύγων συνελήφθη επειδή η τρομοκρατική του δράστη στο Ηνωμένο Βασίλειο αποτελούσε κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια. Κρατήθηκε για να απελαθεί στην Ινδία και ταυτόχρονα υπέβαλε αίτηση ασύλου, η οποία απερρίφθη σε όλα τα στάδια της εθνικής διαδικασίας. Προσέφυγε στο Δικαστήριο ισχυριζόμενος ότι η απέλασή του στην Ινδία παραβιάζει το άρθρο 3 της ΕυρΣΔΑ και ότι η διάρκεια της κράτησης είναι αντίθετη με το άρθρο 5 παρ. 1 στ) της Σύμβασης.

Για να αξιολογήσει το τελευταίο μέρος του ισχυρισμού το Δικαστήριο εξέτασε τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα προκειμένου να διαπιστώσει εάν οι εθνικές αρχές ενήργησαν με την προσήκουσα επιμέλεια.

Το Δικαστήριο κατέληξε:

« Αναφορικά με τις αποφάσεις του Υπουργού Εσωτερικών να απορρίψει τα αίτημα ασύλου θεωρεί ότι η διάρκεια της διαδικασίας δεν ήταν υπερβολική, λαμβάνοντας υπόψη τη λεπτομερειακή και ενδελεχή εξέταση που απαιτούσε το αίτημα πολιτικού ασύλου του προσφεύγοντα και τις ευκαιρίες που του δόθηκαν να παρουσιαστεί ενώπιον των αρχών και να υποβάλει τις σχετικές πληροφορίες»³.

«Όπως παρατήρησε το Δικαστήριο στο πλαίσιο του άρθρου 3 η υπόθεση του κυρίου Chahal απαιτούσε εκτιμήσεις ιδιαίτερα σοβαρού και βαρύνοντα χαρακτήρα. Δεν είναι προς το συμφέρον του αιτούντα ούτε το δημοσίου συμφέροντος για τη διοίκηση της δικαιοσύνης να λαμβάνονται αυτές οι αποφάσεις γρήγορα, χωρίς να εξετάζονται όλα τα σχετικά ζητήματα και αποδεικτικά στοιχεία».

¹ Παράγραφος 42 της απόφασης.

² Παράγραφος 42 της απόφασης.

³ Παράγραφος 115 της απόφασης.

«Λαμβάνοντας υπόψη αυτό το πλαίσιο και την κατάσταση στην οποία βρισκόταν ο προσφεύγων καθώς και το συμφέρον του να εξεταστούν οι ισχυρισμοί του από τη δικαιοσύνη ενδελεχώς, καμιά από τις περιόδους κράτησης για τις οποίες παραπονείται δεν μπορεί να χαρακτηριστεί υπερβολική, είτε μεμονωμένα είτε συνδυαστικά. Κατά συνέπεια, οι εθνικές διαδικασίες που εφαρμόστηκαν δεν παραβιάζουν το στοιχείο της προσήκουσας επιμέλειας του άρθρου 5 παρ. 1»¹.

Ένα συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί από αυτήν την απόφαση είναι ότι όταν κάποιος που κινδυνεύει να απελαθεί υποβάλει αίτημα ασύλου η διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα θεωρείται ότι αποτελεί μέρος των ενεργειών που αναλαμβάνονται για την ολοκλήρωση της διαδικασίας της απέλασης και εξετάζεται ενδελεχώς από το Δικαστήριο για να διαπιστωθεί εάν επεδείχθη η προσήκουσα επιμέλεια.

Διαδικαστικές εγγυήσεις

α. Η υποχρέωση πληροφόρησης του άρθρου 5 παρ. 2 : το άρθρο αυτό ορίζει : « Παν συλληφθέν πρόσωπον δέον να πληροφορηθεί κατά το δυνατόν συντομώτερον και εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί, τους λόγους της συλλήψεώς του ως και πάσαν διατυπωμένην εναντίον του κατηγορίαν».

Κατά το Δικαστήριο η υποχρέωση των αρχών να πληροφορούν τον κρατούμενο εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες των κρατουμένων του άρθρου 5 παρ. 1 και είναι άμεση συνέπεια του δικαιώματος προσβολής της νομιμότητας της κράτησης. Η άσκηση προσφυγής είναι ανέφικτη αν ο κρατούμενος δεν γνωρίζει τους λόγους κράτησης. Η εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής είναι σημαντική για τους κρατούμενους εκκρεμούσης της απέλασης ή της έκδοσης ή λόγω της παράνομης εισόδου στη χώρα ασύλου.

Στην υπόθεση Fox, Campbell και Hartly κατά Ηνωμένου Βασιλείου² που αφορούσε τρεις κρατούμενους που κρίθηκαν ύποπτοι ανάμειξης σε δραστηριότητες του I.R.A. το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι:

«Η παράγραφος 2 του άρθρου 5 περιλαμβάνει τη στοιχειώδη εγγύηση για κάθε συλληφθέντα να ενημερώνεται για τους λόγους για τους οποίους στερείται την ελευθερία του. Η διάταξη αυτή αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του σχήματος προστασίας που παρέχει το άρθρο 5: δυνάμει της παραγράφου 2 καθένας που συλλαμβάνεται δικαιούται να ενημερώνεται σε απλή, μη τεχνική γλώσσα την οποία μπορεί να κατανοήσει για τους ουσιαστικούς νομικούς και πραγματικούς λόγους της σύλληψής του, ώστε να μπορέσει, εάν θέλει, να προσβάλει τη νομιμότητά της ενώπιον δικα-

¹ Παράγραφος 117 της απόφασης.

² Απόφαση της 26.6.1990, Πρόσφυγες No. 12244-12246/1986).

στηρίου κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 4 του άρθρου. Και ενώ αυτή η πληροφορία πρέπει να διαβιβασθεί προσηκόντως στον συλληφθέντα δεν κρίνεται αναγκαίο να εξαντληθεί το περιεχόμενό της από τον αρμόδιο αξιωματούχο κατά τη στιγμή της σύλληψης. Ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε υπόθεση αξιολογείται η επάρκεια του περιεχομένου και της αμεσότητας διαβίβασης της πληροφορίας»¹.

Η πληροφορία που παρέχεται στον κρατούμενο πρέπει να πληροί τρεις ουσιαστικές προϋποθέσεις:

- να διαβιβάζεται το συντομότερο,
- να περιλαμβάνει τους λόγους κράτησης,
- να είναι κατανοητή στον κρατούμενο.

Η πρώτη προϋπόθεση αξιολογείται σε εξατομικευμένη βάση και κατά συνέπεια δεν υπάρχει νομολογιακός ορισμός της έννοιας της «συντομίας». Στην υπόθεση Fox, Campbell και Hartly κατά Ηνωμένου Βασιλείου το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι οι ύποπτοι τρομοκράτες πληροφορήθηκαν τους λόγους της σύλληψής μόλις στην πρώτη ανάκρισή τους από την αστυνομία. Το Δικαστήριο διερεύνησε το διάστημα που μεσολάβησε από τη σύλληψη έως την πρώτη αστυνομική ανάκριση και κατάληξε ότι:

«Στην παρούσα υπόθεση αυτά τα διαστήματα των ολίγων ωρών δεν μπορεί να θεωρηθούν ότι ξεφεύγουν από το χρονικό όριο που επιβάλλει η έννοια της συντομίας του άρθρου 5 παρ. 2»².

Κρίνοντας τη δεύτερη προϋπόθεση στην ίδια υπόθεση το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι:

«(...) η απλή ένδειξη της νομικής βάσης της σύλληψης, λαμβανόμενα μεμονωμένα υπόψη, είναι ανεπαρκής στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 5 παρ.2 (...)»³.

Ο κρατούμενος δικαιούται να πληροφορηθεί τουλάχιστον τους νομικούς και πραγματικούς λόγους της κράτησής του. Η πληροφορία μπορεί να διαβιβασθεί εγγράφως ή ακόμα και προφορικά είτε στον ίδιο τον κρατούμενο είτε στο δικηγόρο του. Επίσης η πληροφορία μπορεί να είναι γενικής φύσης εφόσον βέβαια επαρκεί για την άσκηση της προσφυγής του άρθρου 5 παρ. 4 με την οποία προσβάλλεται η νομιμότητα της κράτησης.

Αναφορικά με την τελευταία προϋπόθεση της κατανόησης των λόγων κράτησης, εννοείται ότι η πληροφορία πρέπει να παρασχεθεί σε μη τεχνική γλώσσα και στη γλώσσα ή σε μια από τις γλώσσες που ομιλεί ο προσφεύγων, εάν είναι αλλοδαπός. Υπάρχει κατά συνέπεια υποχρέωση παροχής υπηρεσιών μεταφραστή ή διερμηνέα.

¹ Παράγραφος 40 της απόφασης.

² Παράγραφος 42 της απόφασης.

³ Παράγραφος 42 της απόφασης.

β. Η υποχρέωση εξέτασης της νομιμότητας της κράτησης του άρθρου 5 παρ. 4: το άρθρο αυτό ορίζει: «Πάν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία συλλήψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, ίνα τούτο αποφασίση εντός βραχείας προθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του και διατάξη την απόλυσίν του εν περιπτώσει παρανόμου κρατήσεως»¹.

Η υποχρέωση αυτή των συμβαλλομένων κρατών αφορά όλες τις κατηγορίες των κρατουμένων δυνάμει του άρθρου 5 παρ. 1. Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει με τη νομολογία του τη φύση του «δικαστηρίου» που εξετάζει την προσφυγή, τα διαδικαστικά στοιχεία του ενδίκου μέσου και την έκταση του ελέγχου του εθνικού δικαστηρίου όσον αφορά στην κράτηση. Το Δικαστήριο ερμηνεύει το στοιχείο του χρόνου που εισάγει ο όρος «βραχεία προθεσμία».

Υπογραμμίζεται ότι το Δικαστήριο διακρίνει την περίπτωση όπου η απόφαση κράτησης εκδίδεται από το δικαστήριο από αυτή όπου η κράτηση διατάσσεται με απόφαση διοικητικής αρχής. Στην υπόθεση De Wilde, Ooms και Versyp κατά Βελγίου² το Δικαστήριο έκρινε :

«Αναμφισβήτητα, όταν η στέρηση της ελευθερίας διατάσσεται από διοικητικό όργανο, το άρθρο 5 παρ. 4 υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα κράτη να αναγνωρίζουν σε κάθε κρατούμενο το δικαίωμα προσφυγής [για τη νομιμότητα της κράτησης] ενώπιον δικαστηρίου. Όμως από πουθενά δεν συνάγεται ότι ισχύει το ίδιο όταν η κράτηση αποφασίζεται από δικαστήριο (...). Στην τελευταία αυτή περίπτωση η εξέταση που απαιτεί το άρθρο 5 παρ. 4 ενσωματώνεται στην απόφαση (...). Μπορεί λοιπόν να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι εφαρμόζεται το άρθρο 5 παρ. 4 όταν η σύλληψη ή κράτηση (...) διατάσσεται από «δικαστήριο» κατά την έννοια της παραγράφου 4»³.

Η νομολογία αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την κράτηση των νέο-αφικνούμενων αιτούντων άσυλο, όπου τις περισσότερες φορές η σχετική απόφαση λαμβάνεται από τις διοικητικές αρχές.

Στην υπόθεση Weeks κατά Ηνωμένου Βασιλείου⁴ το Δικαστήριο ερμήνευσε το περιεχόμενο του όρου «δικαστήριο» του άρθρου 5 παρ. 4:

«Το δικαστήριο που αναφέρεται στην παράγραφο 4 του άρθρου 5 δεν είναι κατ' ανάγκη δικαστήριο κλασσικού τύπου ενσωματωμένο στο τυπικό δικαστικό μηχανισμό της χώρας. Ο όρος «δικαστήριο» χρησιμεύει για να υποδηλώσει όργανα που χαρακτηρίζονται όχι μόνον από θεμελιώ-

¹ Η Ελλάδα καταδικάστηκε για παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 4 στην υπόθεση Dougoz.

² Δημοσιευμένη σε European Court Series A, No. 12, 1971.

³ Παράγραφος 76 της απόφασης.

⁴ Απόφαση της 27.1.1987, Προσφυγή No. 9787/1982.

δη γνωρίσματα από τα οποία το πιο σημαντικό είναι η ανεξαρτησία από την εκτελεστική εξουσία και τα μέρη της υπόθεσης αλλά επίσης που εγγυώνται – προσηκόντως με το είδος της υπό κρίση στέρησης της ελευθερίας – μια δικαστική διαδικασία της οποίας ο τύπος ποικίλει ανάλογα με το αντικείμενο. Επιπλέον, όπως ρητά αναφέρει το άρθρο 5 παρ. 4 το εν λόγω όργανο δεν έχει απλά συμβουλευτική λειτουργία αλλά τη δικαιοδοσία να αποφασίζει για τη νομιμότητα της κράτησης και να διατάσσει την απόλυση του κρατούμενου εάν η κράτηση είναι παράνομη¹.

Υπογραμμίζεται ότι κατά το Δικαστήριο δεν είναι αναγκαίο να είναι ίδιες οι διαδικαστικές εγγυήσεις σε όλες τις περιπτώσεις κράτησης. Στην υπόθεση De Wilde, Ooms και Versyp κατά Βελγίου έκρινε:

«Οι τύποι της διαδικασίας που απαιτεί η Σύμβαση δεν χρειάζεται να είναι κατ' ανάγκη οι ίδιοι σε κάθε υπόθεση, όπου απαιτείται η παρέμβαση δικαστηρίου. Για να κριθεί εάν η διαδικασία προβλέπει τις κατάλληλες εγγυήσεις πρέπει να συνεκτιμηθεί η ιδιαίτερη φύση των περιστάσεων όπου εφαρμόζεται»².

Όμως, κάποιες εγγυήσεις θεωρούνται ουσιαστικές στο πλαίσιο της κράτησης εκκρεμούσης της απέλασης ή της κράτησης που διατάσσεται λόγω της παράνομης εισόδου στη χώρα ασύλου. Σύμφωνα με τη νομολογία αυτές είναι: η έγγραφη και ανακριτική διαδικασία, η νομική συνδρομή όταν ο προσφεύγων είναι αλλοδαπός και δεν κατανοεί τη διαδικασία, ο αναγκαίος χρόνος και η παροχή διευκολύνσεων για την προετοιμασία της υπόθεσης και η δυνατότητα άσκησης του ενδίκου μέσου σε τακτά διαστήματα, εάν απορριφθεί κατ' αρχήν το αίτημα της απόλυσης.

Για την έκταση του ελέγχου του εθνικού δικαστηρίου το Δικαστήριο απεφάνθη στην υπόθεση Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου:

«Το πεδίο εφαρμογής των υποχρεώσεων [των συμβαλλομένων κρατών] που απορρέουν από το άρθρο 5 παρ. 4 δεν είναι ίδιο για κάθε μορφή στέρησης της ελευθερίας. Αυτό ισχύει βέβαια και για την έκταση του ελέγχου [της νομιμότητας της κράτησης] από το δικαστήριο. Όμως, είναι σαφές ότι το άρθρο 5 παρ. 4 δεν εγγυάται το δικαίωμα σε δικαστική εξέταση τέτοιου εύρους ώστε να περιλαμβάνει την εξουσία του δικαστηρίου να κρίνει όλα τα ζητήματα της υπόθεσης συμπεριλαμβανομένων θεμάτων που αφορούν στη σκοπιμότητα ή να υποκαθιστά τη διακριτική ευχέρεια της διοικητικής αρχής που αποφάσισε την κράτηση. Η εξέταση όμως πρέπει να είναι αρκετά ευρεία ώστε να καλύπτει τις προϋποθέσεις που είναι ουσιαστικές για τη νομιμότητα της κράτησης κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 5 παρ. 4»³.

¹ Παράγραφος 61 της απόφασης.

² Παράγραφος 78 της απόφασης.

³ Παράγραφος 127 της απόφασης.

Στην υπόθεση αυτή η βρετανική νομοθεσία δεν επέτρεπε στα εθνικά δικαστήρια να κρίνουν τη νομιμότητα της κράτησης, γιατί οι σχετικές αποφάσεις κράτησης και απέλασης στηρίζονταν σε λόγους εθνικής ασφάλειας. Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι αυτή η διαδικασία δεν είναι σύμφωνη με την υποχρέωση των συμβαλλομένων κρατών να αναγνωρίζουν στους κρατούμενους το δικαίωμα προσφυγής με την οποία προσβάλλεται η νομιμότητα της κράτησης.

Προϋπόθεση του άρθρου 5 παρ. 4 είναι η «βραχεία προθεσμία» εντός της οποίας αποφασίζει το δικαστήριο. Στην υπόθεση Sanchez-Reisse κατά Ελβετίας¹ το Δικαστήριο έκρινε σχετικά:

«(...) αυτή η έννοια δεν μπορεί να ορισθεί αφηρημένα. Το ζήτημα πρέπει (...) να εκτιμάται υπό το φως των περιστάσεων κάθε υπόθεσης»².

Κατά συνέπεια είναι δύσκολο να διατυπωθεί ένας κανόνας γενικής φύσης γι' αυτήν την προθεσμία. Όμως, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η έκφραση «εντός βραχείας προθεσμίας» περιλαμβάνει δύο επιμέρους προϋποθέσεις: πρώτον, ο κρατούμενος πρέπει να έχει πρόσβαση στο ένδικο μέσο όταν αρχίζει η κράτηση ή το συντομότερο δυνατό μετά την έναρξή της και, δεύτερο, εφόσον προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης προσφυγής, αυτή πρέπει να εξεταστεί το συντομότερο.

γ. *Η υποχρέωση του συμβαλλόμενου κράτους για καταβολή αποζημίωσης, όπως απορρέει από το άρθρο 5 παρ. 5 της Σύμβασης*: το άρθρο 5 παρ. 5 ορίζει: «πάν πρόσωπον θύμα συλλήψεως ή κρατήσεως υπό συνθήκας αντιθέτους προς τα ανωτέρω διατάξεις, έχει δικαίωμα επανορθώσεως».

Στην υπόθεση Fox, Campbell και Hartly κατά Ηνωμένου Βασιλείου το Δικαστήριο απεφάνθη για την έκταση αυτής της υποχρέωσης. Υπογράμμισε σχετικά για τη σύλληψη και την κράτηση των προσφευγόντων:

«(...) οι προσφεύγοντες κρατήθηκαν κατά παράβαση του άρθρου 5 παρ. 1. [Κατά τα οριζόμενα στο εθνικό δίκαιο του συμβαλλόμενου κράτους] αυτή η παραβίαση δεν δημιουργεί, είτε πριν είτε μετά τη διαπίστωσή της από το Δικαστήριο με την παρούσα απόφαση, αξίωση αποζημίωσης που μπορεί να ασκηθεί ενώπιον των δικαστηρίων της Βορείου Ιρλανδίας. Κατά συνέπεια η Βόρεια Ιρλανδία παραβίασε στις υποθέσεις των τριών προσφευγόντων το άρθρο 5 παρ. 5»³.

Κατά συνέπεια το άρθρο 5 παρ. 5 απαιτεί όπως το εθνικό δίκαιο προβλέπει διαδικασία για αποζημίωση.

Περαιτέρω, κατά το Δικαστήριο:

¹ Απόφαση της 19.9.1986, Προσφυγή No. 9862/1982.

² Παράγραφος 55 της απόφασης.

³ Παράγραφος 46 της απόφασης.

«(...) δεν υπάρχει βάση αποζημίωση όταν δεν υπάρχει υλική ή ηθική βλάβη»¹.

Η αποζημίωση, χρηματική, οφείλεται όταν η κράτηση του προσφεύγοντα δεν υπάγεται σε κάποια από τις εξαιρέσεις του άρθρου 5 παρ. 1 ή όταν παραβιάστηκαν οι διαδικαστικές εγγυήσεις του άρθρου 5 παρ. 2-4.

Συμπέρασμα: Το δικαίωμα στην ελευθερία είναι ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματα που προστατεύει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση. Γι' αυτό το λόγο η κράτηση, που αντιμετωπίζεται ως εξαίρεση, περιορίζεται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και διέπεται από διαδικαστικές εγγυήσεις. Σε μια εποχή όπου τα κράτη όλο και συχνότερα διατάσσουν την κράτηση των αιτούντων άσυλο η προστασία που προβλέπει το άρθρο 5 της ΕυρΣΔΑ αποτελεί αποτελεσματικό εργαλείο προστασίας των κρατουμένων αιτούντων άσυλο και διασφαλίζει την πρόσβασή τους σε δίκαιες διαδικασίες ασύλου.

ΑΡΘΡΟ 8 ΕΥΡΣΔΑ

Το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ ορίζει :

«1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβαση δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μιαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημόσιαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων».

Το ενδιαφέρον που παρουσιάζει για την Ύπατη Αρμοστεία των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες αυτό το άρθρο έγκειται στο γεγονός ότι το Δικαστήριο το ερμήνευσε με τρόπο που παρέχει προστασία από απέλαση και επιτρέπει την συνένωση με τα μέλη της οικογένειας, που είναι πολίτες τρίτων χωρών και είναι εγκατεστημένα στα συμβαλλόμενα στη Σύμβαση κράτη. Η ερμηνεία του άρθρου 8 συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων της πολιτικής της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες που αφορά στην οικογενειακή συνένωση, αφού μπορούν να το επικαλεσθούν οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες, όσοι απολαμβάνουν καθεστώς προσωρινής προστασίας και άλλες εναλλακτικές μορφές προστασίας. Υπογραμμί-

¹ Απόφαση Wassink κατά Ολλανδίας, της 27.8.1990, Προσφυγή No. 12535/1986.

ζεται όμως ότι το Δικαστήριο υιοθέτησε συσταλτική ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 8 στις υποθέσεις οικογενειακής συνένωσης μεταναστών. Τέλος, το άρθρο 8 ανήκει στην κατηγορία των σχετικών δικαιωμάτων, δηλαδή πρόκειται για δικαίωμα του οποίου η άσκηση μπορεί να περιορισθεί σύμφωνα με τους όρους της παραγράφου 2. Άρα, τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν διακριτική ευχέρεια κατά την επιλογή των μέσων εφαρμογής του άρθρου 8.

Οι έννοιες της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής

α. Οικογενειακή ζωή: όπως η Ύπατη Αρμοστεία των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες έτσι και το Δικαστήριο αναγνωρίζει την οικογένεια με την ευρεία έννοια του όρου. Το άρθρο 8 παρ. 1 προστατεύει την εν στενή έννοια οικογένεια (γονείς – παιδιά, συζύγους) αλλά και άλλες μορφές οικογενειακών δεσμών.

Κατά την άποψη του Δικαστηρίου :

«Ανεξάρτητα από το περιεχόμενο του όρου «οικογένεια» σε κάθε περίπτωση περιλαμβάνει τη σχέση που δημιουργείται από νόμιμο και ειλικρινή γάμο (...) ακόμα και όταν δεν υπάρχει ολοκληρωμένη οικογενειακή ζωή (...)»¹.

Για τη σχέση γονέων – τέκνων το Δικαστήριο έκρινε ότι :

«(...) ένα παιδί που έχει γεννηθεί σε γάμο των γονέων του είναι ipso jure μέρος της σχέσης αυτής. Από τη στιγμή της γέννησής του και λόγω αυτής αναπτύσσεται ανάμεσα στο παιδί και στους γονείς ένας δεσμός που ισοδυναμεί με οικογενειακή ζωή και τον οποίο δεν μπορεί να διασπάσει κανένα μεταγενέστερο γεγονός (...)»².

Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η διακοπή της συγκατοίκησης των γονέων δεν καταργεί την οικογενειακή ζωή που έχουν δημιουργήσει με τα παιδιά τους. Στην υπόθεση *Berrehab*³ κατά Ολλανδίας όπου οι γονείς είχαν χωρίσει το Δικαστήριο υποστήριξε ότι η οικογενειακή ζωή του παιδιού και των γονέων υπάρχει «ακόμα και όταν οι γονείς δεν συμβιώνουν».

Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου το άρθρο 8 προστατεύει εκτός από την παραδοσιακή δομή της οικογένειας και άλλες μορφές συγγενικών δεσμών. Στην υπόθεση *Marckx* κατά Βελγίου⁴ το Δικαστήριο απεφάνθη ότι :

¹ Παράγραφος 62 της απόφασης *Abdulaziz, Cabales & Balkandali* κατά Ηνωμένου Βασιλείου. Για παρουσίαση της απόφασης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2000.

² Παράγραφος 32 της απόφασης *Guel* κατά Ελβετίας. Για παρουσίαση της απόφασης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2000.

³ Για παρουσίαση της απόφασης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2000.

⁴ Απόφαση της 27.4.1979, δημοσιευμένη σε *Serie A*, No. 31.

« (...) η οικογενειακή ζωή κατά την έννοια του άρθρου 8 περιλαμβάνει τουλάχιστον τους δεσμούς στενών συγγενών, όπως για παράδειγμα παππούδων – γιαγιάδων και εγγονών, όταν παίζουν σημαντικό ρόλο στην οικογενειακή ζωή»¹.

Στην ίδια απόφαση το Δικαστήριο συμπλήρωσε ότι :

«(...) το άρθρο 8 δεν διακρίνει ανάμεσα σε νόμιμη και μη νόμιμη οικογένεια»².

Η υπόθεση αυτή που αφορούσε το εφαρμοστέο δίκαιο στα εκτός γάμου γεννημένα παιδιά διεύρυνε σημαντικά το περιεχόμενο της έννοιας της οικογενειακής ζωής του άρθρου 8 της ΕυρΣΔΑ. Η ερμηνεία αυτή εισαγάγει στην έννοια της οικογενειακής ζωής ανύπαντρα ζευγάρια που έχουν σταθερή σχέση, τα αδέρφια και τις αδερφές καθώς και τους θείους/θείες και ανιψιούς/ανιψιές. Στις τελευταίες περιπτώσεις το ζήτημα της ύπαρξης ή μη οικογενειακής ζωής είναι ουσιαστικά ζήτημα εκτίμησης των πραγματικών περιστάσεων. Ο δεσμός ανάμεσα στους συγγενείς πρέπει να είναι πραγματικός και αποτελεσματικός και το Δικαστήριο για να καθορίσει εάν υπάρχει οικογενειακή ζωή εξετάζει εάν οι προσφεύγοντες συμβιώνουν ή εάν υπάρχει οικονομική ή συναισθηματική εξάρτηση.

β. Ιδιωτική ζωή : το Δικαστήριο δεν έχει καθορίσει το περιεχόμενο της έννοιας που η πρακτική δείχνει ότι εφαρμόζεται εναλλακτικά όταν δεν υπάρχει οικογενειακή ζωή. Στην υπόθεση Niemietz κατά Γερμανίας³ το Δικαστήριο απεφάνθη ότι :

«(...) δεν θεωρεί δυνατό ή αναγκαίο να προσπαθήσει να ορίσει εξαντλητικά το περιεχόμενο του όρου ιδιωτική ζωή. Όμως, θα ήταν ιδιαίτερα περιοριστικό να εξαντληθεί η έννοια του όρου σε έναν «εσωτερικό κύκλο» όπου ο άνθρωπος μπορεί να ζήσει την προσωπική του ζωή όπως επιλέγει και να αποκλειστεί ο «εξωτερικός κύκλος» που δεν περιλαμβάνεται σ' αυτόν. Ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής πρέπει να περιλαμβάνει επίσης μέχρι ενός βαθμού το δικαίωμα της δημιουργίας και της ανάπτυξης σχέσεων με άλλους ανθρώπους»⁴.

Η προαναφερόμενη νομολογιακή ερμηνεία εφαρμόστηκε στην υπόθεση απέλαισης C. κατά Βελγίου όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι η ιδιωτική ζωή :

«(...) περιλαμβάνει το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να δημιουργεί και να αναπτύσσει σχέσεις με άλλους ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων σχέσεων επαγγελματικής ή επιχειρηματικής φύσης»⁵.

¹ Παράγραφος 45 της απόφασης.

² Παράγραφος 31 της απόφασης.

³ Απόφαση της 6.12.1992, Προσφυγή No. 13710/1988.

⁴ Παράγραφος 29 της απόφασης.

⁵ Απόφαση της 7.8.1996, Προσφυγή No. 21794/1993.

Τέλος, για τις ομοφυλοφιλικές σχέσεις η τέως Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είχε αποφασίσει στην υπόθεση X και Y κατά Ηνωμένου Βασιλείου¹ ότι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του σεβασμού της ιδιωτικής και όχι της οικογενειακής ζωής.

Η Επιτροπή θεώρησε ότι :

«παρά τη σύγχρονη εξέλιξη της στάσης έναντι της ομοφυλοφιλίας (...) η σχέση του προσφεύγοντα δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του σεβασμού της οικογενειακής ζωής που εγγυάται το άρθρο 8».

Οι προαναφερόμενες σχέσεις εξετάζονται βάσει του κριτηρίου της δυνατότητας επιστροφής του προσφεύγοντα στη χώρα καταγωγής.

Η επίκληση του άρθρου 8

Δύο είναι οι περιπτώσεις όπου μπορεί κάποιος να επικαλεσθεί την προστασία της διάταξης του άρθρου 8 παρ. 1: α) όταν ο εγκατεστημένος σε ένα συμβαλλόμενο κράτος επιθυμεί συνένωση με την οικογένειά του που ζει στο εξωτερικό και β) όταν ο εγκατεστημένος σε ένα συμβαλλόμενο κράτος αλλοδαπός αντιμετωπίζει τον κίνδυνο της απέλασης ή της επιστροφής στη χώρα καταγωγής του.

α. *Η οικογενειακή συνένωση στα πλαίσια του άρθρου 8 της ΕυρΣΔΑ:* η επίκληση του άρθρου 8 της Σύμβασης στις περιπτώσεις της οικογενειακής συνένωσης μπορεί να είναι ιδιαίτερα επωφελής για τους πρόσφυγες και όσους υπάγονται στην προστασία της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες. Στα κράτη όπου η οικογενειακή συνένωση των αλλοδαπών αυτών των κατηγοριών ρυθμίζεται περιοριστικά η απόρριψη του σχετικού αιτήματός του μπορεί να θεωρηθεί ως επέμβαση στο δικαίωμα της οικογενειακής ζωής.

Είναι δύσκολο να υποστηρίξει κανείς παρόμοιες υποθέσεις γιατί εμπλέκονται ζητήματα μετανάστευσης. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει με την πάγια νομολογία του ότι :

« (...) σύμφωνα με παραδεδεγμένη αρχή του διεθνούς δικαίου τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν την περιοριζόμενη από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις εξουσία να ελέγχουν την είσοδο των αλλοδαπών στο έδαφός τους»².

Το Δικαστήριο έχει υιοθετήσει αυστηρές προϋποθέσεις για την εφαρμογή του άρθρου 8 σε παρόμοιες περιπτώσεις. Ουσιαστικά, προσπαθεί να διαπιστώσει εάν η οικογένεια δεν μπορεί να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής και να ζήσει με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας που ζητούν να εισέλθουν στο συμβαλλόμενο στη Σύμβαση κράτος. Το Δικαστήριο

¹ Απόφαση επί του παραδεκτού της 3.5.1983, Προσφυγή No. 9369/1981.

² Παράγραφος 67 της απόφασης Abdulaziz, Cabales & Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου.

εφαρμόζει συστηματικά αυτό το κριτήριο της δυνατότητας επιστροφής. Αν αποδειχθεί ότι η οικογένεια μπορεί να συνενωθεί στη χώρα καταγωγής το Δικαστήριο θα αποφασίσει ότι δεν υπάρχει παραβίαση του άρθρου 8.

Στην υπόθεση Abdulaziz, Cabales & Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου το Δικαστήριο έκρινε ότι :

«Η θετική υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 8 δεν επιβάλλει στα κράτη γενική υποχρέωση να σέβονται την επιλογή του τόπου της συζυγικής εστίας των μεταναστών και να δέχονται τους αλλοδαπούς συζύγους για εγκατάσταση στο έδαφός τους»¹.

Το Δικαστήριο εφάρμοσε το κριτήριο αυτό σε προσφεύγοντες που είχαν την ιθαγένεια του ενδιαφερόμενου συμβαλλόμενου κράτους. Στην υπόθεση Ahmut κατά Ολλανδίας² όπου ο προσφεύγων, μαροκινός και ολλανδός πολίτης, προσπαθούσε να συνενωθεί στην Ολλανδία με το παιδί του που βρισκόταν στο Μαρόκο, το Δικαστήριο έκρινε ότι:

«Εκτός από την ολλανδική ιθαγένεια που απέκτησε το Φεβρουάριο του 1990, ο Salah Ahmut έχει διατηρήσει τη μαροκινή ιθαγένεια (...). Διαφαίνεται λοιπόν ότι δεν εμποδίζεται να διατηρήσει το επίπεδο της οικογενειακής ζωής που επέλεξε όταν κατ' αρχήν εγκαταστάθηκε στην Ολλανδία ούτε υπάρχει κάποιο εμπόδιο στην προοπτική επιστροφής του στο Μαρόκο»³.

Η νομολογία αυτή εφαρμόστηκε επίσης στην περίπτωση όπου οι προσφεύγοντες είχαν την ιθαγένεια του συμβαλλόμενου κράτους κατά του οποίου προσέφυγαν επικαλούμενοι παραβίαση του άρθρου 8. Στην υπόθεση Joseph William Kwakye-Nti & Akua Dufie κατά Ολλανδίας⁴ που αφορούσε Ολλανδούς πολίτες που προσπαθούσαν να συνενωθούν με τα παιδιά τους που ζούσαν στη Γκάνα, το Δικαστήριο συμφώνησε με τις ολλανδικές αρχές, που υποστήριξαν ότι αν και οι προσφεύγοντες απέκτησαν την ολλανδική ιθαγένεια και απώλεσαν την ιθαγένεια της Γκάνα δεν εμποδίζονταν να συνεχίσουν την οικογενειακή τους ζωή σ' αυτή τη χώρα.

Υπό το φως της νομολογίας του Δικαστηρίου προβλήματα δημιουργούνται στην επίκληση του άρθρου 8 στις περιπτώσεις όσων απολαμβάνουν δικαίωμα παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους ή άλλες μορφές προσωρινής ή εναλλακτικής προστασίας. Στην υπόθεση Guel κατά Ελβετίας, που αφορούσε πολίτη της Τουρκίας που ζούσε στην Ελβετία με άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η άρνηση του συμβαλλόμενου κράτους να επιτρέψει την οικογενειακή

¹ Παράγραφος 68 της απόφασης.

² Απόφαση της 26.10.1996, Προσφυγή No. 21702/1993. Για παρουσίαση της απόφασης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2000.

³ Παράγραφος 70 της προαναφερόμενης απόφασης.

⁴ Απόφαση επί του παραδεκτού της 7.11.200, Προσφυγή No. 31519/1996.

συνένωση με το παιδί του που ζούσε στην Τουρκία δεν συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 8.

«(...) αν και ο κύριος και η κυρία Guel διαμένουν νόμιμα στην Ελβετία, δεν έχουν δικαίωμα μόνιμης παραμονής καθώς δεν έχουν άδεια εγκατάστασης αλλά απλά άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους η οποία μπορεί να ανακληθεί και η οποία σύμφωνα με την ελβετική νομοθεσία δεν τους αναγνωρίζει το δικαίωμα οικογενειακής συνένωσης»¹.

Όμως, το ιστορικό της υπόθεσης αποκάλυψε ότι οι ελβετικές αρχές απέρριψαν σε πρώτο βαθμό την αίτηση ασύλου του προσφεύγοντα ο οποίος μετά την έκδοση της άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους επισκέφθηκε το γιο του στην Τουρκία, τουλάχιστον δύο φορές. Έτσι το Δικαστήριο απεφάνθη ότι:

« (...) ενώ αναγνωρίζει την ανθρώπινη πλευρά των δυσκολιών που βιώνει η οικογένεια Guel το Δικαστήριο κρίνει ότι η Ελβετία δεν παρέλειψε να εκπληρώσει την υποχρέωσή της που απορρέει από το άρθρο 8 παρ. 1 και κατά συνέπεια διαπιστώνει ότι δεν υπάρχει επέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντα για σεβασμό της οικογενειακής ζωής κατά την έννοια του άρθρου αυτού»².

Αυτή η συσταλτική ερμηνεία στη νομολογία του Δικαστηρίου είναι άμεση συνέπεια της θέσης του σύμφωνα με την οποία τα κράτη έχουν την εξουσία να ελέγχουν την είσοδο των αλλοδαπών στο έδαφός τους. Μέχρι σήμερα το Δικαστήριο δεν έχει διαπιστώσει παραβίαση του άρθρου 8 παρ. 1 στις περιπτώσεις άρνησης των συμβαλλομένων κρατών να επιτρέψουν την οικογενειακή συνένωση στο έδαφός τους. Θα πρέπει να το Δικαστήριο να επιβεβαιώσει την κάπως πιο γενναιόδωρη νομολογία της τέως Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων³.

Μπορεί όμως να υποστηριχθεί ότι στις περιπτώσεις των αναγνωρισμένων προσφύγων καθώς και όσων έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας και ζουν σε συμβαλλόμενο στη Σύμβαση κράτος δεν μπορεί να εφαρμοσθεί το κριτήριο της δυνατότητας επιστροφής στη χώρα καταγωγής που ισχύει σε παρόμοιες υποθέσεις μεταναστών. Κατά συνέπεια, αν οι εθνικές αρχές απορρίψουν το αίτημα οικογενειακής συνένωσης μπορούν να προσφύγουν στο Δικαστήριο επικαλούμενοι την αδυναμία επιστροφής στη χώρα καταγωγής.

Στις υποθέσεις αυτές η μη εφαρμογή του κριτηρίου της δυνατότητας επιστροφής στη χώρα καταγωγής είναι ένας από τους λόγους που

¹ Παράγραφος 41 της απόφασης.

² Παράγραφος 43 της απόφασης.

³ Απόφαση της 21.4.1999 επί της υπόθεσης Jagmail Singh Cheema κατά Γαλλίας (Προσφυγή No. 33639/1996). Υπογραμμίζεται ότι η Επιτροπή δεν στηρίχθηκε στο κριτήριο της δυνατότητας επιστροφής στη χώρα καταγωγής.

συμβάλλει στη θετική έκβαση της προσφυγής. Το Δικαστήριο υποχρεούται να εξετάσει εάν η επέμβαση στην οικογενειακή ζωή νομιμοποιείται κάποιας εκ των εξαιρέσεων του άρθρου 8 παρ.2 της Σύμβασης, που παρέχει στο κράτος κάποιο βαθμό ευελιξίας, ένα περιθώριο εκτίμησης.

Η νομολογία του Δικαστηρίου στις υποθέσεις απέλασης των μακροχρόνια διαμενόντων μεταναστών παρέχει χρήσιμες ενδείξεις για τον τρόπο που προσεγγίζει τις προαναφερόμενες εξαιρέσεις.

β. Απόφαση των μακροχρόνια διαμενόντων αλλοδαπών και άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ: το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η απέλαση των μακροχρόνια διαμενόντων αλλοδαπών και των μεταναστών δεύτερης γενιάς αποτελεί επέμβαση στην οικογενειακή ζωή. Στην υπόθεση *Moustaquim κατά Βελγίου*¹ όπου ο προσφεύγων απελάθηκε από το Βέλγιο λόγω της κατ' επανάληψη καταδίκης του για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου το Δικαστήριο απεφάνθη ότι :

«Ο κύριος *Moustaquim* ζούσε στο Βέλγιο όπου συνεχίζουν και διαμένουν επίσης οι γονείς του και τα επτά αδέρφια του. Ποτέ δεν σταμάτησε να έχει σχέσεις με την οικογένειά του. Το μέτρο για το οποίο παραπονείται οδήγησε στον αποχωρισμό του από την οικογένειά του για περισσότερο από πέντε χρόνια, αν και προσπάθησε να διατηρήσει την επαφή με αλληλογραφία. Κατά συνέπεια υπήρξε επέμβαση της δημόσιας αρχής στο δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής που εγγυάται η παράγραφος 1 του άρθρου 8»².

Το Δικαστήριο εξετάζει τις υποθέσεις αυτές σε τρία στάδια: κατ' αρχήν εξετάζει αν το μέτρο που υιοθετείται προβλέπεται από το νόμο και υιοθετείται βάσει αυτού, στη συνέχεια κρίνει αν ο σκοπός για τον οποίο είναι αναγκαία η επιβολή του μέτρου εμπίπτει σε μια από τις κατηγορίες που αναφέρονται στο άρθρο 8 παρ. 2 (δηλαδή εθνική ασφάλεια, δημόσια ασφάλεια, οικονομική ευημερία, πρόληψη των ποινικών παραβάσεων και προάσπιση της τάξης, προστασία της υγείας ή της ηθικής, προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων). Τέλος, αξιολογεί αν το μέτρο που επιβλήθηκε για κάποιον από τους προαναφερόμενους λόγους είναι αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Τα δύο πρώτα στάδια δεν είναι ιδιαίτερα προβληματικά, αλλά το τελευταίο χρήζει ενδελεχούς έρευνας. Στην προαναφερόμενη υπόθεση *Moustaquim κατά Βελγίου* το Δικαστήριο έκρινε ότι :

«(...) στις περιπτώσεις όπου οι σχετικές αποφάσεις [επιβολής του μέτρου] συνιστούν επέμβαση στα προστατευόμενα από το άρθρο 8 παρ. 1 της Σύμβασης δικαιώματα [τα κράτη] υποχρεούνται να αποδεικνύουν ότι τα μέτρα που λαμβάνουν σε βάρος των αλλοδαπών είναι αναγκαία σε μια

¹ Για παρουσίαση της υπόθεσης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2000.

² Παράγραφος 36 της απόφασης.

δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή θα πρέπει να αιτιολογούνται από μια ανυπέρβλητη κοινωνική ανάγκη και κυρίως να είναι ανάλογα με το νόμιμο σκοπό που επιδιώκουν¹.

Η αξιολόγηση του Δικαστηρίου λαμβάνει υπόψη τη διακριτική ευχέρεια των κρατών να καθορίζουν το ανάλογο μέτρο. Είναι μάλλον δύσκολο να υιοθετηθούν κριτήρια της αναλογικότητας καθώς ποικίλουν ανάλογα με την υπόθεση. Για παράδειγμα, τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα συστατικά η νομολογία για την απέλαση των μακροχρόνια διαμενόντων αλλοδαπών και μεταναστών δεύτερης γενιάς, που έχουν εμπλακεί σε υποθέσεις παραβίασης της νομοθεσίας περί ναρκωτικών και διάπραξης άλλων σοβαρών αδικημάτων.

Συμπέρασμα: Η διάκριση ανάμεσα στις υποθέσεις απέλασης και οικογενειακής συνένωσης είναι ουσιαστική γιατί το Δικαστήριο προσεγγίζει τις δύο αυτές κατηγορίες με διαφορετικό τρόπο. Ενώ στις υποθέσεις οικογενειακής συνένωσης πρέπει πρώτα να εξεταστεί το κριτήριο της δυνατότητας επιστροφής στη χώρα καταγωγής και εν συνεχεία εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της εξαιρέσεων της παραγράφου 2 του άρθρου 8, στις υποθέσεις απέλασης κρίνεται απευθείας εάν συντρέχουν οι όροι εφαρμογής των εξαιρέσεων του σεβασμού της ιδιωτικής ή της οικογενειακής ζωής.

Μια υπόθεση απέλασης που αφορά πρόσφυγα ή κάποιον που έχει ανάγκη διεθνή προστασία μπορεί να υποστηριχθεί βάσει των συνεπειών του μέτρου της απέλασης για την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή του προσφεύγοντα στο συμβαλλόμενο κράτος, εφόσον βέβαια έχει διαμείνει σ' αυτό επαρκώς ώστε να δημιουργήσει ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή. Όμως, όταν ο προσφεύγων φοβάται ότι θα αντιμετωπίσει στη χώρα καταγωγής δυσάρεστες συνέπειες είναι προτιμότερο να επικαλεστεί το άρθρο 3 της Σύμβασης. Υπογραμμίζεται ότι συνήθως το Δικαστήριο όταν διαπιστώνει ότι η απέλαση παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης δεν προχωρά στην εξέταση των ισχυρισμών που στηρίζονται στο άρθρο 8.

Όπως συμβαίνει και στις υποθέσεις όπου το Δικαστήριο κρίνει την παραβίαση του άρθρου 3, η θετική απόφαση που διαπιστώνει παραβίαση του άρθρου 8 δεν επιλύει αυτόματα το ζήτημα του καθεστώτος του προσφεύγοντα στον οποίο επιτρέπεται να παραμείνει ή να εισέλθει στο συμβαλλόμενο κράτος. Στις περιπτώσεις αυτές το Δικαστήριο κρίνει απλά αν το αμφισβητούμενο μέτρο αποτελεί μη νόμιμη επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής. Δεν διατάσσει τη χορήγηση κάποιου

¹ Παράγραφος 43 της απόφασης.

καθεστώς για τον προσφεύγοντα, όπως είναι για παράδειγμα η άδεια παραμονής.

ΑΡΘΡΟ 13 ΕΥΡΣΔΑ

Το άρθρο 13 της ΕυρΣΔΑ ορίζει:

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερία παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των».

Κατά την Ύπατη Αρμοστεία το δικαίωμα άσκησης πραγματικής – αποτελεσματικής προσφυγής που εγγυάται το άρθρο 13 είναι σημαντικό καθώς μπορεί να θεωρηθεί ότι τέτοια προσφυγή είναι η διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Αφού το Δικαστήριο απεφάνθη ότι το άρθρο 6 της ΕυρΣΔΑ που εγγυάται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη δεν εφαρμόζεται στις υποθέσεις μετανάστευσης και ασύλου, το άρθρο 13 είναι η μοναδική διάταξη που μπορεί να ενισχύει τις διαδικαστικές εγγυήσεις του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα¹.

Πριν εξετάσουμε πως μπορεί να αξιοποιηθεί η νομολογία του Δικαστηρίου επί του άρθρου 13 στο προσφυγικό δίκαιο, είναι ανάγκη να αναλύσουμε πώς το Δικαστήριο ερμήνευσε τα στοιχεία του άρθρου αυτού.

Στοιχεία του ορισμού

Το άρθρο 13 τονίζει τον επικουρικό ρόλο του Δικαστηρίου. Απαιτεί από τα κράτη μέλη της Σύμβασης να υιοθετήσουν εθνικούς μηχανισμούς θεραπείας των παραβιάσεων της ΕυρΣΔΑ που μπορεί να διαπράττονται στα όρια της δικαιοδοσίας τους. Αν το κράτος μέλος δεν έχει υιοθετήσει παρόμοιους μηχανισμούς ή αν οι ισχύοντες μηχανισμοί είναι αναποτελεσματικοί, ο προσφεύγων δικαιούται να επικαλεστεί τη διάταξη του άρθρου 13 ενώπιον του Δικαστηρίου. Όμως, αφού το άρθρο 13 ορίζει ότι οι παραβιάσεις που επικαλείται ο προσφεύγων πρέπει να αφορούν στα δικαιώματα και στις ελευθερίες που αναγνωρίζει η Σύμβαση φαίνεται ότι

¹ Το άρθρο 6 εφαρμόζεται μόνον σε διαδικασίες που αφορούν αστικά δικαιώματα και ποινικές κατηγορίες. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου οι αποφάσεις που αφορούν στην είσοδο και στην παραμονή των αλλοδαπών, συμπεριλαμβανομένης της χορήγησης ασύλου δεν αφορούν αστικά δικαιώματα ή ποινικές κατηγορίες και άρα οι διαδικασίες που οδηγούν στην έκδοση αυτών των αποφάσεων δεν μπορούν να εξετασθούν βάσει του άρθρου 6. Βλέπε σχετικά απόφαση Μααουία κατά Γαλλίας, σε ΕΔ-ΠΑ 2000, με ενδιαφέρουσα άποψη μειοψηφίας του Δικαστηρίου.

το άρθρο 13 δεν είναι αυτόνομη διάταξη και πρέπει κατά συνέπεια να εφαρμοσθεί σε συνδυασμό με κάποια άλλη διάταξη της ΕυρΣΔΑ.

Στην υπόθεση Klass κατά Γερμανίας το Δικαστήριο έκρινε ότι :

«Το άρθρο 13 προϋποθέτει ότι στις περιπτώσεις όπου ο προσφεύγων θεωρεί ότι πλήττεται από μέτρο που ισχυρίζεται ότι παραβιάζει τη Σύμβαση θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να προσφύγει ενώπιον μιας εθνικής αρχής η οποία αποφασίζει επί των ισχυρισμών του και ανάλογα με την περίπτωση για την αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη από την παραβίαση. Κατά συνέπεια, το άρθρο 13 ερμηνεύεται ως εγγύηση «της άσκησης αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον μιας εθνικής αρχής» για τον καθένα που ισχυρίζεται ότι έχουν παραβιασθεί τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που αναγνωρίζει η Σύμβαση»¹.

Περαιτέρω, το Δικαστήριο έχει υιοθετήσει με τη νομολογία του τις προϋποθέσεις άσκησης αποτελεσματικής προσφυγής στο εσωτερικό νομικό σύστημα καθώς και το περιεχόμενο του δικαιώματος που ασκείται με το ένδικο μέσο στην εσωτερική έννομη τάξη.

α. Το δικαίωμα σε πραγματική – αποτελεσματική προσφυγή

Το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν απαιτείται να υπάρχει η δυνατότητα άσκησης αποτελεσματικής προσφυγής οποτεδήποτε ισχυρίζεται ο προσφεύγων ότι είναι θύμα παραβίασης ενός εκ των δικαιωμάτων που προστατεύει η ΕυρΣΔΑ. Υποστηρίζει ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να υιοθετούν παρόμοιους μηχανισμούς ή να εφαρμόζουν τους υπάρχοντες μόνον όσον αφορά στους βάσιμους ισχυρισμούς των προσφευγόντων. Στην υπόθεση Boyle και Rice κατά Ηνωμένου Βασιλείου² το Δικαστήριο έκρινε ότι:

«(...) δεν μπορεί να ερμηνευθεί εύλογα ότι το άρθρο 13 απαιτεί να προβλέπει το εθνικό δίκαιο αποτελεσματική προσφυγή για οποιοδήποτε παράπονο που υποβάλει ο προσφεύγων σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης χωρίς να λαμβάνεται υπόψη πόσο αβάσιμη είναι η προσφυγή: το παράπονο θα πρέπει να είναι βάσιμο κατά τα οριζόμενα στη Σύμβαση»³.

Δεν υπάρχει ορισμός του βάσιμου παραπόνου. Όμως, το Δικαστήριο με τη νομολογία του παραλληλίζει το βάσιμο με το καλά θεμελιωμένο. Στην προαναφερόμενη απόφαση πρόσθεσε ότι:

«(...) η απόρριψη μιας προσφυγής ως προφανώς αβάσιμης οδηγεί στην απόφαση ότι δεν υπάρχει κατ' αρχήν υπόθεση κατά του κράτους που αυτή στρέφεται. Με τη συνήθη έννοια των λέξεων είναι δύσκολο να συλ-

¹ Παράγραφος 64 της απόφασης της 6.9.1978, Προσφυγή Νο. 5029/71.

² Απόφαση της 27.4.1988, Προσφυγή Νο. 9658-9659/1982.

³ Παράγραφος 52 της προαναφερόμενης απόφασης.

λάβει κανείς πώς ένας ισχυρισμός που είναι προφανώς αβάσιμος μπορεί να είναι υποστηρίξιμος και το αντίστροφο»¹.

Στην υπόθεση Powell και Rayner κατά Ηνωμένου Βασιλείου² το Δικαστήριο απεφάνθη ότι:

«Ανεξάρτητα από τα κριτήρια που θέτει η νομολογία της Επιτροπής για να αποφασίσει ότι κάποιος ισχυρισμός είναι προφανώς αβάσιμος (...) κατ' αρχήν πρέπει να υιοθετήσει τα ίδια κριτήρια καθορισμού της βάσιμης επιχειρηματολογίας σύμφωνα με το άρθρο 13»³.

Αυτό το σκεπτικό του Δικαστηρίου οδηγεί στο συμπέρασμα ότι βάσιμος είναι ο ισχυρισμός που είναι θεμελιωμένος και στηρίζεται σε παραβίαση κάποιου δικαιώματος που προστατεύεται από τη Σύμβαση.

β. Το περιεχόμενο του δικαιώματος στην άσκηση αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής

Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η προσφυγή που προβλέπει το εθνικό δίκαιο είναι αποτελεσματική όταν επιτρέπεται στην αρμόδια αρχή να εξετάσει την ουσία της προσφυγής και να επανορθώσει τη βλάβη που προξένησε η προσβολή του δικαιώματος. Δεν επιβάλλεται να διασφαλίζει η εσωτερική διαδικασία ευνοϊκή έκβαση για τον προσφεύγοντα. Στην υπόθεση Silver και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου⁴ το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι :

«Όταν ο προσφεύγων ισχυρίζεται βάσιμα ότι είναι θύμα παραβίασης των δικαιωμάτων που προστατεύει η Σύμβαση θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να ασκήσει προσφυγή ενώπιον εθνικής αρχής προκειμένου να εξεταστεί ο ισχυρισμός του και ανάλογα με την περίπτωση να αποζημιωθεί»⁵.

Το άρθρο 13 δεν απαιτεί ιδιαίτερο τύπο προσφυγής. Στην υπόθεση Klass κατά Γερμανίας το Δικαστήριο έκρινε ότι :

«(...) δεν είναι αναγκαίο σε κάθε περίπτωση να είναι δικαστική με τη στενή έννοια του όρου η αρχή που αναφέρεται στο άρθρο 13. Όμως, για να κριθεί εάν είναι αποτελεσματική η προσφυγή λαμβάνονται υπόψη οι εξουσίες και οι διαδικαστικές εγγυήσεις της [εθνικής] αρχής [που εξετάζει την προσφυγή]»⁶.

Έχει κριθεί ότι διάφορες μη δικαστικές αρχές πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 13 της ΕυρΣΔΑ. Το Δικαστήριο αποδίδει ιδιαίτερη

¹ Παράγραφος 57 της προαναφερόμενης απόφασης.

² Απόφαση της 24.1.1990, Προσφυγή No. 9310/81.

³ Παράγραφος 33 της προαναφερόμενης απόφασης.

⁴ Απόφαση της 26.3.1987, Προσφυγή No. 9310/81.

⁵ Παράγραφος 113 της απόφασης.

⁶ Παράγραφος 67 της απόφασης.

σημασία όχι τόσο στο τυπικό καθεστώς της εθνικής αρχής, αλλά στην ικανότητά της να παρέχει αποτελεσματική προστασία. Το Δικαστήριο απαιτεί όπως: 1) η εν λόγω αρχή να είναι επαρκώς ανεξάρτητη από το όργανο που φέρει την ευθύνη της παραβίασης, 2) να είναι δυνατόν να προταθούν ενώπιόν της τα επιχειρήματα ουσίας που επικαλούνται οι προσφεύγοντες ενώπιον του Δικαστηρίου, 3) να έχει τη δικαιοδοσία έκδοσης δεσμευτικής απόφασης και 4) να διασφαλίζει την αποτελεσματική προστασία του προσφεύγοντα. Το Δικαστήριο δέχθηκε επίσης ότι «αν και δεν είναι δυνατόν μια και μοναδική προσφυγή να ικανοποιήσει τις προϋποθέσεις του άρθρου 13, είναι δυνατόν αυτές να πληρούνται από το σύνολο των προσφυγών που προβλέπει το εθνικό δίκαιο»¹.

Το άρθρο 13 της ΕυρΣΔΑ και οι διαδικασίες καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα

Αφού η αρνητική έκβαση της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα μπορεί να καταλήξει στην επιστροφή του ενδιαφερόμενου στα σύνορα εδαφών όπου μπορεί να τύχει μεταχείρισης αντίθετης με το άρθρο 13 η ποιότητα αυτή της διαδικασίας μπορεί να αξιολογηθεί αναφορικά με τη διάταξη του άρθρου 13. Το Δικαστήριο διατύπωσε αυτό το σκεπτικό σε αρκετές περιπτώσεις κρίνοντας ότι το περιεχόμενο του αιτήματος ασύλου ήταν κατ' ουσίαν παρόμοιο με το αίτημα περί μη επαναπροώθησης που στηρίζεται στο άρθρο 3 της ΕυρΣΔΑ.

Στην υπόθεση Jabaří κατά Τουρκίας² που αφορούσε μια ιρανή αιτούσα ασύλου που ζήτησε την προστασία των τουρκικών αρχών το Δικαστήριο διατύπωσε ενδιαφέρουσες απόψεις για τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα που προβλέπει το τουρκικό δίκαιο. Οι τουρκικές αρχές απέρριψαν ως απαράδεκτο το αίτημα ασύλου που υπέβαλε εκπρόθεσμα, δηλαδή μετά την προθεσμία των πέντε ημερών από την είσοδό της στη χώρα, κατά τα οριζόμενα στην τουρκική νομοθεσία. Αν και το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Άγκυρα έκρινε την προσφεύγουσα πρόσφυγα το Διοικητικό Δικαστήριο της Άγκυρας απέρριψε την προσφυγή που άσκησε κατά της απόφασης απέλασης που εκδόθηκε σε βάρος της. Αναφερόμενη στο άρθρο 13 της Σύμβασης η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι δεν είχε δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή κατά της άρνησης εξέτασης της ουσίας του αιτήματος ασύλου και της διαταγής απέλασης γιατί η διαδικασία της προσφυγής ενώπιον του δικαστηρίου δεν είχε ανασταλτικό αποτέλεσμα.

Αφού διαπίστωσε ότι :

¹ Υπόθεση Leander κατά Σουηδίας, Απόφαση της 26.3.1987, Προσφυγή Νο. 9248/81, παράγραφος 77.

² Βλέπε σε ελληνική απόδοση στην ανά χείρας έκδοση.

«(...) οι εθνικές αρχές δεν εξέτασαν τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας για τον κίνδυνο που διέτρεχε αν απελαυνόταν στο Ιράν»¹.

Το Δικαστήριο κατέληξε ότι:

«(...) λαμβάνοντας υπόψη την μη αναστρέψιμη φύση της βλάβης που κινδυνεύει να υποστεί η προσφεύγουσα αν βασανιστεί ή αν υποστεί την κακομεταχείριση που επικαλείται και τη σημασία που αποδίδεται στο άρθρο 3, η έννοια της αποτελεσματικής προσφυγής του άρθρου 13 προϋποθέτει την ανεξάρτητη και ενδελεχή εξέταση του ισχυρισμού ότι υπάρχουν βάσιμοι λόγοι φόβου πραγματικού κινδύνου μεταχείρισης αντίθεσης με το άρθρο 3 και η δυνατότητα αναστολής της εκτέλεσης του μέτρου που έχει διαταχθεί σε βάρος της. Εκτιμώντας ότι το Διοικητικό Δικαστήριο της Άγκυρας παρέλειψε στην προκειμένη υπόθεση να παράσχει οιαδήποτε από αυτές τις εγγυήσεις το Δικαστήριο οδηγείται στο συμπέρασμα ότι η διαδικασία δικαστικής αναθεώρησης που υποστηρίζει η κυβέρνηση δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 13»².

Αποφαινόμενο επί του ζητήματος της προθεσμίας υπό το φως του μέρους της προσφυγής που στηρίζεται στο άρθρο 3 της ΕυρΣΔΑ το Δικαστήριο έκρινε ότι :

«(...) η αυτόματη και μηχανική εφαρμογή [αυτής της] ιδιαίτερα σύντομης προθεσμίας για την υποβολή του αιτήματος ασύλου πρέπει να εξετασθεί σε συνάρτηση με την προστασία της θεμελιώδους αξίας που ενσωματώνει το άρθρο 3 της Σύμβασης»³.

Τα συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν από αυτήν την υπόθεση είναι ότι η διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα πρέπει να πληροί ορισμένα κριτήρια για να είναι αποτελεσματική η προσφυγή. Πρέπει να αναγνωρίζεται στα πρωτοβάθμια και στα δευτεροβάθμια όργανα η δικαιοδοσία να εξετάσουν την ουσία των περί ασύλου ισχυρισμών, να παρέχεται η δυνατότητα της αναστολής της εκτέλεσης κάθε διαταγής απέλασης και δεν πρέπει να περιορίζεται από προθεσμία η δυνατότητα υποβολής αιτήματος ασύλου.

Στην υπόθεση Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου⁴ το Δικαστήριο είχε διατυπώσει διαφορετικές σκέψεις για την ποιότητα της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Στην υπόθεση αυτή η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αποφάσισε την απέλαση του προσφεύγοντα, ινδού σιχ, πολιτικά δραστηριοποιημένου, επικαλούμενη λόγους εθνικής ασφάλειας. Απέρριψε το αίτημα ασύλου που είχε υποβάλει ο κύριος Chahal ισχυριζόμενη ότι δεν απέδειξε ότι θα υποστεί κακομεταχείριση αν

¹ Παράγραφος 49 της απόφασης.

² Παράγραφος 50 της απόφασης.

³ Παράγραφος 40 της απόφασης.

⁴ Βλέπε, σε ελληνική απόδοση, σε: ΕΔΠΑ 1998.

επέστρεφε στη χώρα καταγωγής του και ότι σε κάθε περίπτωση δεν δικαιούτο προστασία κατά τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων επειδή συνιστούσε απειλή για την εθνική ασφάλεια της χώρας ασύλου. Όμως, επειδή εμπλέκονταν ζητήματα εθνικής ασφάλειας τα εθνικά δικαστήρια, συμπεριλαμβανομένων όσων έκριναν την αρνητική απόφαση επί του αιτήματος ασύλου, δεν είχαν πρόσβαση στις πληροφορίες στις οποίες βασίστηκαν οι κυβερνητικές αρχές για να αποφασίσουν την απέλαση του προσφεύγοντα. Κατά συνέπεια είχαν περιορισμένη δικαιοδοσία εξέτασης της απόφασης του Υπουργού Εσωτερικών με την οποία απορρίφθηκε το αίτημα παροχής προστασίας.

Το Δικαστήριο επαναβεβαίωσε τη νομολογία του κρίνοντας ότι:

«(...) Το άρθρο 13 εγγυάται τη σε εθνικό επίπεδο δυνατότητα άσκησης προσφυγής με την οποία ενισχύεται η ουσία των δικαιωμάτων και ελευθεριών της σύμβασης με οποιαδήποτε μορφή μπορεί να διασφαλισθούν στην εθνική έννομη τάξη. Κατά συνέπεια αυτό το άρθρο απαιτεί την ύπαρξη εθνικού ένδικου μέσου που επιτρέπει στην αρμόδια εθνική αρχή να εξετάσει την ουσία της προσφυγής που αναφέρεται σε παραβίαση της Σύμβασης και να αποφασίσει την ανάλογη επανόρθωση [του προσφεύγοντα] (...)»¹.

Εξετάζοντας την έκταση της δικαιοδοσίας της κρίσης των εθνικών δικαστηρίων το Δικαστήριο έκρινε ότι :

«(...) λαμβάνοντας υπόψη τη μη αναστρέψιμη φύση της βλάβης που μπορεί να επέλθει αν πραγματωθεί ο κίνδυνος κακομεταχείρισης και τη σημασία που το Δικαστήριο αποδίδει στο άρθρο 3 η έννοια της αποτελεσματικής προσφυγής του άρθρου 13 προϋποθέτει την ανεξάρτητη κρίση των ισχυρισμών [του προσφεύγοντα] ότι υπάρχει βάσιμος φόβος πραγματικού κινδύνου κακομεταχείρισης αντίθετης με το άρθρο 3. Αυτή η κρίση δεν είναι αναγκαίο να λαμβάνει υπόψη τις πράξεις του προσφεύγοντα που δικαιολογούν την απέλαση ή οποιαδήποτε αποδιδόμενη σ' αυτόν απειλή της εθνικής ασφαλείας του κράτους που διατάσσει την απέλαση»².

Τελικά το Δικαστήριο κατέληξε ότι :

«Στην υπό κρίση υπόθεση ούτε η γνωμοδοτική επιτροπή ούτε τα δικαστήρια εξέτασαν την απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών να απελάσει τον κύριο Chahal στην Ινδία από τη μοναδική σκοπιά του κινδύνου και παραμερίζοντας τις εκτιμήσεις εθνικής ασφάλειας. Αντίθετα, η δικαιοσύνη έκρινε ότι ο Υπουργός Εσωτερικών εξισορρόπησε τον κίνδυνο που αντιμετώπιζε ο κύριος Chahal με τον κίνδυνο της εθνικής ασφάλειας. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι τα ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου δεν μπορεί να χαρακτηριστούν κατά την έννοια του άρθρου 13 αποτελεσμα-

¹ Παράγραφος 146 της απόφασης.

² Παράγραφος 151 της απόφασης.

τικά σε σχέση με τον ισχυρισμό του κυρίου Chahal για παραβίαση του άρθρου 3». ¹

Έτσι το Δικαστήριο καταδίκασε τις αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου επειδή το στοιχείο της εθνικής ασφάλειας εμπόδισε τα εθνικά δικαστήρια να επικεντρώσουν την ανάλυσή τους στον κίνδυνο που αντιμετώπιζε ο προσφεύγων στη χώρα καταγωγής του. Τα εθνικά δικαστήρια αποφάσισαν να λάβουν υπόψη το ζήτημα της εθνικής ασφάλειας, που περιόριζε τη δικαιοδοσία τους να εξετάσουν την απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών με την οποία απερρίφθη το αίτημα ασύλου του κυρίου Chahal και διατάχθηκε η απέλασή του στη χώρα καταγωγής του. Η υπόθεση αυτή αποκαλύπτει ότι για να χαρακτηριστεί ένα δικαστήριο ή ένα όργανο αποτελεσματικό πρέπει να έχει επαρκή εξουσία να κρίνει την ουσία του ισχυρισμού του προσφεύγοντα, πρόσβαση σε όλα τα στοιχεία της υπόθεσης και το αποδεικτικό υλικό και τη δικαιοδοσία να ανατρέψει, ενδεχομένως, την απόφαση των διοικητικών αρχών.

Προσεγγίζοντας το ζήτημα της δωρεάν νομικής συνδρομής ενώπιον των οργάνων καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα το Δικαστήριο έκρινε στην υπόθεση Richard Lee Goldstein κατά Σουηδίας² ότι :

«(...) είναι αλήθεια ότι δεν αρκεί κατά το άρθρο 13 της Σύμβασης να προβλέπει η εθνική έννομη τάξη τη δυνατότητα άσκησης αποτελεσματικής προσφυγής. Ο προσφεύγων θα πρέπει να μπορεί να την ασκήσει. Όμως το άρθρο αυτό δεν εγγυάται το δικαίωμα σε νομικό σύμβουλο που αμείβεται από το κράτος όταν ασκεί αυτήν την προσφυγή. Το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν υπάρχει ιδιαίτερος λόγος παροχής δωρεάν νομικής συνδρομής ώστε να μπορέσει πράγματι ο προσφεύγων να ασκήσει το προβλεπόμενο ένδικο μέσο».

Κατά την άποψη του Δικαστηρίου η έλλειψη δωρεάν νομικής συνδρομής στην υπό κρίση υπόθεση δεν εμπόδισε τον προσφεύγοντα να ασκήσει τα ένδικα μέσα που προβλέπει η σουηδική νομοθεσία. Α contrario, μπορεί να υποστηριχθεί ότι το Δικαστήριο θα μπορούσε να διαπιστώσει παραβίαση του άρθρου 13 μόνον όταν η έλλειψη της δωρεάν νομικής συνδρομής εμποδίζει την άσκηση των ενδίκων μέσων που προβλέπει η εσωτερική έννομη τάξη.

Συμπέρασμα: Αφού το Δικαστήριο έκρινε ότι οι διατάξεις του άρθρου 6 που διασφαλίζει το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη δεν εφαρμόζεται στις υποθέσεις ασύλου και μετανάστευσης θα πρέπει να αξιοποιηθούν στο έπακρο οι δυνατότητες του άρθρου 13 της Σύμβασης ώστε να βελτιωθούν οι εσωτερικές διαδικασίες καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Το

¹ Παράγραφος 153 της απόφασης.

² Απόφαση της 12.9.2000, Προσφυγή No. 46636/99.

Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει για το ανασταλτικό αποτέλεσμα της προσφυγής, τις προθεσμίες, την έκταση των εξουσιών των εθνικών δικαστηρίων και τη δωρεάν νομική συνδρομή. Οι διαδικαστικές εγγυήσεις που απορρέουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου και την ερμηνεία του άρθρου 13 μπορεί ενδεχομένως να αξιοποιηθούν για να επιλυθούν άλλα προβλήματα που αφορούν στις διαδικασίες καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, όπως είναι αυτά που ανακύπτουν λόγω της παρατεταμένης ή της σύντομης διάρκειας των διαδικασιών.

ΑΡΘΡΟ 39 ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Το άρθρο 39 του Κανονισμού ορίζει ότι:

«1. Το Τμήμα ή ανάλογα με την περίπτωση ο Πρόεδρος του μπορεί αιτήσει του διαδίκου ή άλλου ενδιαφερόμενου μέρους ή αυτεπάγγελτα να υποδείξει στους διαδίκους κάθε προσωρινό μέτρο που κρίνει ότι πρέπει να υιοθετηθεί προς το συμφέρον των μερών ή για τη διευκόλυνση της διαδικασίας που διεξάγεται ενώπιόν του.

2. Τα μέτρα αυτά κοινοποιούνται στην Επιτροπή Υπουργών.

3. Το Τμήμα μπορεί να ζητήσει από τους διαδίκους κάθε πληροφορία που αφορά στην εφαρμογή οιαδήποτε προσωρινού μέτρου που έχει υποδείξει».

Όταν ασκείται προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου μπορεί παράλληλα να υποβληθεί αίτηση «ασφαλιστικών» ή προσωρινών μέτρων προκειμένου να προληφθεί η ενδεχόμενη παραβίαση της Σύμβασης. Κατά συνέπεια προϋπόθεση εφαρμογής του άρθρου 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου είναι η άσκηση προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου.

Όμως, επειδή του σύστημα της Σύμβασης δεν επιβάλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση συμμόρφωσης με τα προσωρινά μέτρα το Δικαστήριο τα διατάσσει κατά κανόνα στις περιπτώσεις όπου υπάρχει κίνδυνος μη επανορθώσιμης βλάβης, δηλαδή συνήθως στις υποθέσεις παραβίασης των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης.

Στην υπόθεση Cruz Vargas και άλλοι κατά Σουηδίας¹ το Δικαστήριο έκρινε:

«Τα μέτρα του άρθρου 36² του Κανονισμού διατάσσονται μόνον σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Επιτελούν το σκοπό τους στις υποθέσεις απέλασης (ή έκδοσης) προειδοποιώντας τα συμβαλλόμενα κράτη ότι (...) μπο-

¹ Βλέπε, σε ελληνική απόδοση, σε: ΕΔΠΑ 1998.

² Μετά το Νοέμβριο του 1998 οπότε αναθεωρήθηκε ο μηχανισμός εφαρμογής της σύμβασης το άρθρο 39 αντικατέστησε το άρθρο 36 του Κανονισμού της Επιτροπής.

ρεί να προκληθεί ανεπανόρθωτη βλάβη στον προσφεύγοντα εάν απελαθεί και, περαιτέρω όταν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστευτεί ότι η απέλαση συνιστά παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης»¹.

α. Δικαιούχοι της αίτησης προσωρινών μέτρων

Την αίτηση που προβλέπει το άρθρο 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου δικαιούνται να ασκήσουν όλοι όσοι σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης προσφεύγουν ενώπιον του Δικαστηρίου. Το άρθρο 34 ορίζει : « Το Δικαστήριο μπορεί να επιληφθεί της εξέτασης προσφυγής που υποβάλλεται από κάθε φυσικό πρόσωπο, μη κυβερνητικό οργανισμό ή ομάδα ατόμων που ισχυρίζεται ότι είναι θύμα παραβίασης από ένα από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη, των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στη Σύμβαση ή στο Πρωτόκολλό της. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μην παρεμποδίζουν με κανένα μέτρο την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος αυτού».

Η αίτηση μπορεί να υποβληθεί από τον προσφεύγοντα ή για του συνηγόρου του.

Υπογραμμίζεται ότι σύμφωνα με τον Κανονισμό του Δικαστηρίου:

«Ο αντιπρόσωπος του προσφεύγοντα πρέπει να έχει άδεια δικηγόρου σε οποιοδήποτε από τα συμβαλλόμενα κράτη και να κατοικεί σ' αυτό ή μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο που έχει εγκριθεί από τον Πρόεδρο του Τμήματος».

Η διατύπωση της προαναφερόμενης διάταξης αποκλείει εκ των προτέρων την υποβολή της αίτησης προσωρινών μέτρων από την Ύπατη Αρμοστεία των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες.

β. Προϋποθέσεις άσκησης της αίτησης του άρθρου 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου

Εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων: Το άρθρο 35 παρ. 1 της Σύμβασης προβλέπει: «Το Δικαστήριο δεν μπορεί να επιληφθεί προσφυγής παρά μόνο αφού εξαντληθούν τα εσωτερικά ένδικα μέσα, όπως αυτά νοούνται σύμφωνα με τις γενικώς παραδεδεγμένες αρχές του δικαίου και εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών από της ημερομηνίας της τελεσιδικίας της εσωτερικής απόφασης».

Αφού η αίτηση του άρθρου 39 του Κανονισμού αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου οι προσφεύγοντες υποχρεούνται να έχουν εξαντλήσει όλα τα εσωτερικά ένδικα μέσα πριν προσφύγουν στο Δικαστήριο. Όμως, υπάρχουν όρια και εξαιρέσεις σ' αυτήν την προϋπόθεση. Σε τέσσερις περιπτώσεις δεν είναι αναγκαίο να

¹ Παράγραφος 103 της απόφασης.

έχουν εξαντληθεί τα εσωτερικά ένδικα μέσα για να ασκηθεί προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου.

- όταν η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει ένδικο μέσο,
- όταν το εθνικό δίκαιο προβλέπει ένδικο μέσο στο οποίο όμως δεν έχει πρόσβαση ο προσφεύγων¹,
- όταν προβλέπεται ένδικο μέσο στο οποίο έχει πρόσβαση ο προσφεύγων, αλλά είναι αναποτελεσματικό επειδή δεν μπορεί να είναι ευλόγως επιτυχής η έκβασή του²,
- όταν οι εξαιρετικές περιστάσεις της υπόθεσης καθιστούν αδύνατη ή ανώφελη την εξάντληση των ένδικων μέσων που προβλέπει η εθνική νομοθεσία³.

Για να διατάξει όμως το Δικαστήριο τα προσωρινά μέτρα, ακόμα και όταν έχουν εξαντληθεί τα εσωτερικά ένδικα μέσα, θα πρέπει ο κίνδυνος να είναι άμεσος. Στις υποθέσεις της απέλασης αυτό σημαίνει ότι εκκρεμεί σε βάρος του προσφεύγοντα η εκτέλεση διαταγής απέλασης ή απομάκρυνσης.

γ. Απόδειξη

Αν και σ' αυτό το στάδιο της διαδικασίας το Δικαστήριο δεν κρίνει συνήθως την ουσία της υπόθεσης είναι σημαντικό να υποβληθούν όσο το δυνατόν περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία προκειμένου να αποδειχθεί κατ' αρχήν η βασιμότητα της προσφυγής. Κατά συνέπεια, το βάρος της απόδειξης είναι ιδιαίτερα υψηλό και πρέπει να υποβάλλονται όλες οι σχετικές πληροφορίες που αφορούν στην υπό κρίση υπόθεση. Επιπλέον, τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβάλλονται πρέπει να αφορούν ειδικά στην κατάσταση του προσφεύγοντα. Είναι βέβαια αναγκαίο να αναφερθεί το/τα άρθρο/α της Σύμβασης των οποίων την παραβίαση επικαλείται ο προσφεύγων καθώς και η σχετική νομολογία του Δικαστηρίου.

δ. Υποβολή της αίτησης

Η αίτηση υποβάλλεται στη Γραμματεία του Δικαστηρίου, η οποία τη διαβιβάζει σε κάποιο από τα Τμήματα του ή σε κάποιον από τους Προέδρους του, που έχουν τη δικαιοδοσία να κρίνουν τις υποθέσεις που

¹ Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου ο προσφεύγων έχει πρόσβαση στο ένδικο μέσο όταν μπορεί να το ασκήσει χωρίς παρέμβαση αρχής που να του παρέχει την εξουσία ή να του επιτρέπει να το ασκήσει.

² Όταν για παράδειγμα η ερμηνεία του νόμου ή η νομολογία των εθνικών δικαστηρίων καθιστά αδύνατη την ευδοκίμηση της έφεσης / προσφυγής ή όταν δεν προβλέπεται ανασταλτικό αποτέλεσμα στην άσκηση του ένδικου μέσου.

³ Πρόκειται για τις περιπτώσεις όπου ο προσφεύγων δεν έχει τη δυνατότητα πρόσβασης στο ένδικο μέσο λόγω πραγματικής αδυναμίας, όπως για παράδειγμα όταν βρίσκεται στη φυλακή και δεν έχει επαφή με τον «έξω» κόσμο.

υπάγονται στο άρθρο 39 του Κανονισμού και να διατάσσουν προσωρινά μέτρα. Σε περίπτωση που λόγω της φύσης της υπόθεσης η αίτηση έχει χαρακτήρα κατεπείγοντος μπορεί να υποβληθεί με αποστολή φαξ και ρητή επισημείωση για την ανάγκη άμεσης κρίσης της. Η αίτηση δεν είναι αναγκαίο να ξεπερνά τις τρεις ή τέσσερις σελίδες. Μπορεί να διατυπωθεί σε οποιαδήποτε από τις εθνικές γλώσσες.

Ο αριθμός του φαξ της Γραμματείας του Δικαστηρίου είναι :

(33) 388 41 27 92

Η διεύθυνση αλληλογραφίας :

The Registrar

European Court of Human Rights

F – 67075 Strasbourg Cedex

France

Ε. Τα επόμενα βήματα

Αν το Δικαστήριο αποφασίσει να διατάξει προσωρινά μέτρα κοινοποιεί την απόφασή του στην ενδιαφερόμενη κυβέρνηση¹ και στον προσφεύγοντα. Με τα προσωρινά μέτρα το Δικαστήριο ζητά από την ενδιαφερόμενη κυβέρνηση να μην εκτελέσει την απόφαση απέλασης έως ότου αποφασίσει επί του παραδεκτού και της βασιμότητας της προσφυγής. Εάν κριθεί αναγκαίο το Δικαστήριο μπορεί να παρατείνει την ισχύ της απόφασης των προσωρινών μέτρων του άρθρου 39 του Κανονισμού.

Υπογραμμίζεται ότι η αίτηση του άρθρου 39 του Κανονισμού και η απόφαση του Δικαστηρίου επ' αυτής δεν έχει τη δεσμευτική ισχύ των αποφάσεων του Δικαστηρίου αφού πρόκειται για διάταξη του Κανονισμού του Δικαστηρίου και όχι της Σύμβασης.

Στην υπόθεση Cruz Vargas και άλλοι κατά Σουηδίας το Δικαστήριο έκρινε ότι:

«Υπογραμμίζεται ότι το άρθρο 36² αποτελεί κανόνα της διαδικασίας (...). Ελλείψει διάταξης της Σύμβασης για προσωρινά μέτρα θεωρείται ότι όσα διατάσσονται βάσει του άρθρου 36 δεν δεσμεύουν τα συμβαλλόμενα κράτη»³.

Κατά συνέπεια, τα κράτη μέρη της Σύμβασης μπορούν να αγνοήσουν την απόφαση προσωρινών μέτρων του Δικαστηρίου αν και παρόμοιες περιπτώσεις διαπιστώθηκαν κατ' εξαίρεση στο παρελθόν. Πρόκειται για μια από τις «αδυναμίες» του άρθρου 39 του Κανονισμού.

¹ Η απόφαση κοινοποιείται στην κυβέρνηση μέσω του αντιπροσώπου της στο Δικαστήριο.

² Η κρίση αυτή του Δικαστηρίου ισχύει και για το άρθρο 39.

³ Παράγραφος 98 της απόφασης.

Αν το Δικαστήριο απορρίψει την αίτηση του άρθρου 39 του Κανονισμού η ενδιαφερόμενη κυβέρνηση μπορεί να εκτελέσει τη διαταγή απέλασης. Η προσφυγή του ενδιαφερόμενου θα δικαστεί, αλλά ο προσφεύγων δεν επωφελείται του ανασταλτικού αποτελέσματος των προσωρινών μέτρων.

Αποδεικτικά στοιχεία και τεκμηρίωση που πρέπει να συνυποβάλλονται με την αίτηση του άρθρου 39 του Κανονισμού

1. Τα στοιχεία του προσφεύγοντα

Όνοματεπώνυμο

Ηλικία

Φύλο

Ιθαγένεια / εθνοτική καταγωγή (αν είναι στοιχείο που αφορά στην υπόθεση)

Θρησκεία (αν πρόκειται για στοιχείο καθοριστικής σημασίας για την κρίση της υπόθεσης)

Διεύθυνση διαμονής

2. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης

Λόγοι διαφυγής από τη χώρα καταγωγής

Φύση της μεταχείρισης που φοβάται ο προσφεύγων σε περίπτωση επαναπατρισμού του.

3. Λεπτομέρειες της διαδικασίας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων
Ημερομηνία και λόγοι απέλασης

Συνοπτική παρουσίαση και αντίγραφα των αποφάσεων των εθνικών δικαστηρίων επί της υπόθεσης του προσφεύγοντα (πρωτόδικη απόφαση, προσφυγή/έφεση, διαταγή απέλασης κλπ).

4. Άρθρα της Σύμβασης των οποίων την παραβίαση επικαλείται ο προσφεύγων

Επίκληση όλων των άρθρων της Σύμβασης που θα παραβιάζονταν εάν εκτελείτο η απόφαση απέλασης και αυτών που έχουν ήδη παραβιασθεί.

Εάν είναι δυνατό αναφορά στις σημαντικότερες σχετικές αποφάσεις της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου

5. Συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία που υποβάλλονται με την αίτηση

Σχετικά έγγραφα τεκμηρίωσης της Ύπατης Αρμοστείας, τα οποία αφορούν στην υπόθεση του προσφεύγοντα (αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα στα πλαίσια της εντολής της Ύπατης Αρμοστείας κλπ)

Πληροφορίες για τη χώρα καταγωγής του προσφεύγοντα¹.

¹ Το αποδεικτικό υλικό που υποβάλλεται στο Δικαστήριο είναι προσβάσιμο στο κοινό, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 40 της Σύμβασης. Εάν υποβάλλονται πλη-

Έγγραφα που αφορούν στον προσφεύγοντα, όπως ταυτότητα μέλους πολιτικού κόμματος, ιατρικές εκθέσεις, επίσημη / δημόσια τεκμηρίωση για την κατάσταση του προσφεύγοντα στη χώρα καταγωγής που αφορά προηγούμενες κρατήσεις ή συλλήψεις ή αποφάσεις δικαστηρίου σε βάρος του.

Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες
Στρασβούργο, 15.10.2001

ροφορίες για τη χώρα καταγωγής που χαρακτηρίζονται απόρρητες πρέπει να σημειώνεται ο σχετικός χαρακτηρισμός ώστε η Γραμματεία του Δικαστηρίου να λάβει τα αναγκαία μέτρα.

Συστάσεις για τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο στο πλαίσιο της εναρμόνισης της πολιτικής μεταχείρισης αιτούντων άσυλο και προσφύγων στην Ευρωπαϊκή Ένωση

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A. ΓΕΝΙΚΑ

1. Η εφαρμογή της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων (αποκαλούμενη στη συνέχεια «Σύμβαση του 1951») εξαρτάται κατ' αρχήν από τις δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Χωρίς την εξέταση των αιτημάτων ασύλου τα κράτη δεν μπορούν να γνωρίζουν ποιος είναι πρόσφυγας που έχει ανάγκη διεθνούς προστασίας και υπάγεται στις προστατευτικές διατάξεις της Σύμβασης του 1951. Οι συνθήκες υποδοχής σχετίζονται άμεσα με την ποιότητα αυτών των διαδικασιών. Έτσι, οι ενδιαφερόμενοι να αναγνωριστούν πρόσφυγες δικαιούνται – και' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης της αίτησης τους – να απολαμβάνουν ανεκτό επίπεδο διαβίωσης¹. Η οικονομική αυτάρκειά τους σ' αυτήν την περίοδο δεν εξασφαλίζει μόνον την αναγνώρισή των δικαιωμάτων τους, αλλά αποτελεί εγγύηση για το δίκαιο και αποτελεσματικό χαρακτήρα της διαδικασίας ασύλου. Αφού η μεταχείριση που απολαμβάνουν στο στάδιο της υποδοχής επηρεάζει την ενδεχόμενη ενσωμάτωση ή επαναπατρισμό τους, τα κράτη έχουν συμφέρον να εξασφαλίζουν κατάλληλες και ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης εκκρεμούσης της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος τους.

2. Ο όρος «συνθήκες υποδοχής» περιλαμβάνει μια σειρά μέτρων που αφορούν στη μεταχείριση των αιτούντων άσυλο από τη στιγμή που υποβάλουν το αίτημά τους για άσυλο είτε στα σύνορα της χώρας ασύλου – συμπεριλαμβανομένων και των περιπτώσεων υποβολής του σε αεροδρόμια ή λιμάνια – είτε στην επικράτειά της, έως την έκδοση της οριστικής απόφασης επί της υπόθεσής τους. Αυτά τα μέτρα καλύπτουν τις κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης κατά την υποδοχή, με την άφιξη στα σύνορα, την πρόσβαση σε νομική βοήθεια, την ελευθερία κυκλοφορίας, τη

¹ Άρθρο 25 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και άρθρο 11 του Ν. 1532/1985 (ΦΕΚ 45, τ. Α') με τον οποίο κυρώθηκε το Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα.

στέγαση και τα αναγκαία μέσα διαβίωσης, την πρόσβαση στην εκπαίδευση, τη φροντίδα υγείας και την απασχόληση. Ειδικές ρυθμίσεις απαιτούνται για τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών, των γυναικών και των ηλικιωμένων αιτούντων άσυλο.

3. Τα κράτη έχουν τη διακριτική ευχέρεια να επιλέγουν τη μορφή και τα είδη στήριξης που παρέχουν στους αιτούντες άσυλο για τη διευκόλυνση της αυτάρκειάς τους: βοήθεια «σε είδος», στέγαση, σίτιση και υπηρεσίες υγείας, οικονομική στήριξη ή χορήγηση αδειών εργασίας. Φέρουν την ευθύνη εφαρμογής των προαναφερόμενων μέτρων και υποχρεούνται επίσης να διασφαλίσουν ότι η συνδυασμένη εφαρμογή τους εξασφαλίζει τουλάχιστον την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο λαμβάνοντας υπόψη την ικανοποίηση των αναγκών τους στο πλαίσιο των γενικότερων συνθηκών της χώρας ασύλου. Με βάση το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τα κριτήρια του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και την πρακτική των ευρωπαϊκών κρατών, που περιγράφονται στην Έκθεση της U.N.H.C.R. για τις Συνθήκες Υποδοχής του Μαΐου 2000, οι παρατηρήσεις που έπονται και τα κριτήρια που προτείνονται αποτελούν τη βάση συζήτησης με τα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη της Ε.Ε. για την καλλίτερη εναρμόνιση των συνθηκών υποδοχής. Η σύγχρονη κρατική πρακτική, όπως υπογραμμίζεται στην προαναφερόμενη έκθεση καθοδηγεί την υιοθέτηση της κοινής πολιτικής ασύλου και της μεταχείρισης των προσφύγων σ' αυτό το πεδίο, σε αποδεκτό επίπεδο και με βάση τον ανώτερο παρανομαστή. Υπογραμμίζεται ότι σκοπός του παρόντος εγγράφου είναι η πρόταση κριτηρίων στα πλαίσια των ανεπτυγμένων συστημάτων ασύλου όπου το μέσο επίπεδο διαβίωσης είναι ιδιαίτερα υψηλό. Κάποια μπορεί να είναι ανέφικτα για κάποιες χώρες που βρίσκονται σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές του κόσμου και θα πρέπει να προσαρμοστούν στη δική τους πραγματικότητα.

Ορισμοί

4. Με τον όρο «αιτών άσυλο» νοείται καθένας του οποίου το αίτημα ασύλου ή παροχής προστασίας εξετάζεται κατ' εφαρμογή της διαδικασίας – ταχύρυθμης ή κανονικής – καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα ή στα πλαίσια άλλων διαδικασιών που επιτρέπουν την είσοδό του στη χώρα ασύλου¹. Καλύπτει επίσης και τους απορριφθέντες αιτούντες άσυλο οι οποίοι ασκούν το δικαίωμά τους για διοικητική ή δικαστική αναθεώρηση της αρνητικής απόφασης.

¹ Εκτός από τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα νοείται και κάθε διαδικασία κατ' εφαρμογή της οποίας εξετάζεται η παροχή άλλων μορφών προστασίας.

5. Δεν αφορά όσους καλύπτονται από το καθεστώς προσωρινής προστασίας ούτε αναφέρεται στα κριτήρια που αφορούν τη μεταχείριση των δικαιούχων των συμπληρωματικών μορφών προστασίας.

Πεδίο χρονικής εφαρμογής

6. Οι «συνθήκες υποδοχής» αφορούν την περίοδο που αρχίζει είτε από τη στιγμή που ο αιτών άσυλο εκφράζει τη βούλησή του να ζητήσει προστασία ή την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα¹ είτε από την υποβολή της σχετικής αίτησης και τελειώνει με την έκδοση οριστικής απόφασης – θετικής ή αρνητικής – επί της αίτησής του. Καλύπτει επίσης και την περίοδο που αφορά στην εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου, δηλαδή έως την έκδοση απόφασης για το κράτος που είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτηση ασύλου. Λαμβάνοντας υπόψη την αρχή του ανασταλτικού αποτελέσματος της προσφυγής, τα κράτη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν στους αιτούντες άσυλο ανεκτό επίπεδο διαβίωσης εκκρεμότητας της διαδικασίας έκδοσης απόφασης επί της προσφυγής που έχει ασκηθεί κατά της πρωτοβάθμιας αρνητικής απόφασης².

B. ΤΟ ΑΠΟΔΕΚΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΛΑΙΣΙΟ

7. Τα κράτη φέρουν την ευθύνη του σεβασμού και της εγγύησης της εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κάθε προσώπου που βρίσκεται στην επικράτειά τους. Το διεθνές και το περιφερειακό δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς και τα αποδεκτά κριτήρια προστασίας των προσφύγων αποτελούν το γνώμονα για τον καθορισμό των κατάλληλων συνθηκών υποδοχής των αιτούντων άσυλο³.

8. Στα πλαίσια του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου, κρίσιμος είναι ο πυρήνας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση. Το άρθρο 25 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναγνωρίζει το δικαίωμα κάθε

¹ Άρα τα κριτήρια που αφορούν τις συνθήκες υποδοχής αρχίζουν να εφαρμόζονται από τη στιγμή που υποβάλλεται η αίτηση ασύλου και όχι από την αποδοχή της αίτησης για εξέταση.

² Απορριφθέντες αιτούντες άσυλο είναι όσοι, δεν χαρακτηρίζονται πρόσφυγες κατ' εφαρμογή της Σύμβασης του 1951 ή κρίνεται ότι δεν έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας μετά από την εξέταση του αιτήματός τους στα πλαίσια δίκαιων διαδικασιών (που περιλαμβάνουν ικανοποιητικές διαδικαστικές εγγυήσεις καθώς και την ερμηνεία του ορισμού του «πρόσφυγα» σύμφωνα με τη θεωρία της U.N.H.C.R.)

³ Η θέση αυτή επαναβεβαιώνεται στο Πόρισμα Νο. 82 της Εκτελεστικής Επιτροπής «... υποχρέωση να επιφυλάσσουν στους αιτούντες άσυλο και στους πρόσφυγες μεταχείριση σύμφωνη με τις αναγνωρισμένες αρχές του προσφυγικού δικαίου και του δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως αποτυπώνονται στα σχετικά διεθνή κείμενα».

ανθρώπου σε ένα βιοτικό επίπεδο ικανό να εξασφαλίσει στον ίδιο και στην οικογένειά του υγεία και ευημερία και ειδικότερα τροφή, ρουχισμό, κατοικία, ιατρική περίθαλψη όπως και τις απαραίτητες κοινωνικές υπηρεσίες. Και ειδικότερα το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα αποτυπώνει τις βασικές αρχές που καθορίζουν το πλαίσιο των συνθηκών υποδοχής στο πεδίο των οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων¹. Το ανεκτό επίπεδο διαβίωσης περιλαμβάνει την παροχή τροφής, ένδυσης και στέγασης στους άπορους αιτούντες άσυλο². Το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων αναφέρεται στα κριτήρια άσκησης των πολιτικών δικαιωμάτων, στα οποία συγκαταλέγονται η μη διακριτική μεταχείριση, η προστασία από την αυθαίρετη κράτηση και από τα βασανιστήρια, και το δικαίωμα αναγνώρισης της νομικής προσωπικότητας κάθε ανθρώπου.

9. Στην Ευρώπη τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο προστατεύονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕυρΣΔΑ), που μπορεί να επικαλεστεί ο καθένας που υπάγεται στη δικαιοδοσία των συμβαλλομένων κρατών³. Το άρθρο 6 της Συνθήκης του Άμστερνταμ ορίζει ότι η ΕυρΣΔΑ θα διέπει το κοινοτικό δίκαιο που θα υιοθετηθεί στο μέλλον. Σε αυτό το πλαίσιο, τα μέτρα υποδοχής πρέπει μεταξύ άλλων να εναρμονίζονται με τις διατάξεις που απαγορεύουν την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, με το δικαίωμα στην ελευθερία, στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή και στην άσκηση αποτελεσματικού ενδίκου μέσου⁴.

10. Στο επίπεδο του διεθνούς προσφυγικού δικαίου, η Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 δεν αναφέρονται ρητά στους αιτούντες άσυλο. Όμως, οι διατάξεις των δύο αυτών κειμένων πουθενά δεν αναφέρουν ότι εφαρμόζονται μόνο στους αναγνωρισμένους πρόσφυγες. Στην πραγματικότητα η Σύμβαση του 1951 εφαρμόζεται εν μέρει πριν την επίσημη αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, διαφορετικά οι θε-

¹ Κατά την άποψη του ΟΗΕ (που εκφράζεται στο έγγραφο E/C.12/1990/SR) «κάθε συμβαλλόμενο κράτος μέρος όπου σημαντικός αριθμός ατόμων στερείται των αναγκαίων μέσων διατροφής, των αναγκαίων υπηρεσιών υγείας, στέγης και των στοιχειωδών μορφών εκπαίδευσης παραλείπει να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από το Σύμφωνο».

² Άρθρο 11 παρ. 1 του Ν. 1532/1985 «Κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα» (ΦΕΚ 45, τ. Α'), το οποίο αναφέρεται στο δικαίωμα σε ανεκτό επίπεδο διαβίωσης.

³ Άρθρο 1 του Ν.Δ. 53/1974 «περί κυρώσεως της εν Ρώμη την 4^η Νοεμβρίου 1950 υπογραφείσης Συμβάσεως δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ως και του Προσθέτου εις αυτήν Πρωτοκόλλου των Παρισίων της 20ης Μαρτίου 1952» (ΦΕΚ 256, τ. Α').

⁴ Άρθρα 2,4,8 και 13 του Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α').

μελιώδεις αρχές που αποτυπώνονται στα άρθρα 31 και 33 θα ήταν κενό γράμμα. Άρα, η Σύμβαση παραμένει σημαντικό σημείο εκκίνησης για την υιοθέτηση των κριτηρίων μεταχείρισης των αιτούντων άσυλο στα κέντρα υποδοχής, τουλάχιστον αφού οι αιτούντες άσυλο μπορεί να είναι πρόσφυγες¹.

11. Από την ενδελεχή μελέτη της Σύμβασης του 1951 προκύπτει ότι τα οφέλη και τα δικαιώματα που αναγνωρίζει με διάφορες διατάξεις της εφαρμόζονται σε διαφορετικά επίπεδα ανάλογα με τη φύση της παραμονής του πρόσφυγα ή της διαμονής του στη χώρα ασύλου. Τα θεμελιώδη δικαιώματα των προσφύγων (άρθρα 3 και 33) και κάποια άλλα (άρθρα 7 παρ. 1, 8 και 13) ισχύουν για όλους. Άλλα εφαρμόζονται σ' όσους βρίσκονται «στη χώρα ασύλου» (άρθρο 2,4,20,22 και 27), ακόμα και εάν η παρουσία τους σ' αυτή είναι παράνομη (άρθρο 31). Άλλες διατάξεις αφορούν πρόσφυγες που «διαμένουν νόμιμα» στη χώρα (άρθρο 18, 26 και 32), ενώ άλλα γενναιόδωρα οφέλη αφορούν πρόσφυγες που διαμένουν νόμιμα στο έδαφος της ενδιαφερόμενης χώρας (άρθρα 15, 17, 19, 21, 24 και 28. Βλέπε επίσης και άρθρα 14, 16 παρ. 2 και 25). Από τα πρακτικά της Διάσκεψης υιοθέτησης της Σύμβασης προκύπτει ότι ο όρος της «νόμιμης παραμονής» βασίζεται στο γαλλικό όρο, και ότι πρόθεση των συντακτών της ήταν να διαφοροποιήσουν τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζονται για όλους τους πρόσφυγες (τα οποία μπορούν επίσης να επικαλεστούν τουλάχιστον οι αιτούντες άσυλο των οποίων το αίτημα δεν έχει κριθεί οριστικά) από αυτά που αναγνωρίζονται σ' αυτούς στους οποίους χορηγείται η άδεια παραμονής στη χώρα ασύλου.

12. Αυτές οι διαβαθμίσεις της μεταχείρισης, επιτρεπτές σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951, καθορίζουν στο πεδίο του διεθνούς δικαίου το πλαίσιο των κριτηρίων υποδοχής των αιτούντων άσυλο. Στην ουσία, οι διατάξεις της Σύμβασης που εφαρμόζονται ανεξάρτητα από τη φύση της παραμονής αφορούν τους αιτούντες άσυλο, στο μέτρο που προστατεύουν την ανθρώπινη μεταχείριση και το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, στα οποία συγκαταλέγεται η μη επαναπροώθηση².

¹ Βλ. παράγραφο 28, στη σελίδα 11 του Εγχειριδίου για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων, Αθήνα 2000.

² Οι αιτούντες άσυλο μπορούν να επικαλεστούν τα άρθρα 3 (ισότης μεταχείρισης), 4 (θρησκεία), 5 (δικαιώματα χορηγηθέντα υπό διατάξεων εκτός της Σύμβασης), 7 (απαλλαγή από την αμοιβαιότητα), 8 (απαλλαγή από έκτακτα μέτρα), 12 (προσωπική κατάσταση), 16 (δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου), 20 (σύστημα δελτίου), 22 (δημόσια εκπαίδευση), 31 (πρόσφυγες διαμένοντες παράνομως επί τους εδάφους της χώρας εισδοχής) και 33 (αρχή της μη επαναπροώθησης) του Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α'), με το οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

13. Ο μέσος όρος διάρκειας της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα στα διάφορα κράτη μέλη της Ε.Ε. είναι ουσιαστικό στοιχείο της συζήτησης. Όταν η διαδικασία είναι υπέρμετρα χρονοβόρα καθίσταται φανερό ότι βρίσκονται σε μειονεκτική θέση όσοι είναι πράγματι πρόσφυγες. Σαφώς, η ανάγκη υιοθέτησης και εφαρμογής ταχύρυθμων διαδικασιών είναι κεφαλαιώδους σημασίας κυρίως λόγω των δυσκολιών που δημιουργούνται από τις παρατεταμένες περιόδους αβεβαιότητας. Είναι επίσης σημαντική γιατί δεν απολαμβάνουν τα κριτήρια μεταχείρισης της Σύμβασης του 1951 όσοι αναγνωρίζονται στη συνέχεια πρόσφυγες. Επίσης, οι ταχύρυθμες διαδικασίες μειώνουν το κόστος λειτουργίας του συστήματος των κέντρων υποδοχής τους με τον έγκαιρο εντοπισμό όσων έχουν πράγματι ανάγκη διεθνούς προστασίας.

Γ. ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ

14. Οι αρχές της μη επαναπροώθησης και της απαγόρευσης της διακριτικής μεταχείρισης καθορίζουν το πλαίσιο των αποδεκτών πολιτικών που αφορούν τα κέντρα υποδοχής των προσφύγων. Αναμφίβολα, η αρχή της μη επαναπροώθησης εφαρμόζεται στους αιτούντες άσυλο¹. Τόσο στα σύνορα, όσο και στην επικράτεια της χώρας ασύλου, οι αιτούντες άσυλο δεν πρέπει να εξαναγκάζονται να επιστρέψουν σε χώρα όπου κινδυνεύουν να διωχθούν. Άλλο θεμέλιο της πολιτικής της υποδοχής αφορά την άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών χωρίς καμία διάκριση. Τόσο το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων όσο και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα απαγορεύουν μεταξύ άλλων κάθε διακριτική μεταχείριση βάσει της εθνικής καταγωγής². Αν και καμιά από τις διατάξεις αυτές, αλλά ούτε και η ρήτρα απαγόρευσης της διακριτικής μεταχείρισης της Σύμβασης του 1951³ δεν αναφέρονται σε διακριτική μεταχείριση βάσει της υπηκοότητας⁴, η όποια διαφοροποίηση δεν θα πρέπει να είναι παράλογη ή να υποκινείται από προκαταλήψεις⁵. Περαιτέρω υπογραμμίζεται ότι εάν εύλογα

¹ Βλέπε άρθρο 33 της Σύμβασης του 1951 (Ν.Δ. 2989/1959, ΦΕΚ 201, τ. Α'), το Πόρισμα Νο. 6 της Εκτελεστικής Επιτροπής και το άρθρο 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

² Άρθρο 2 παρ. 2 του Ν. 1532/1985 «Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα» (ΦΕΚ 45, τ. Α') και άρθρο 2 παρ. 1 του Ν. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α'), με το οποίο κυρώθηκε το «Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων».

³ Άρθρο 3 του Ν.Δ. 3989/1959 «Περί Κυρώσεως της Πολυμερούς Συμβάσεως περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων» (ΦΕΚ 201, τ. Α').

⁴ Άρθρο 2 του Ν. 1532/1985 (ΦΕΚ 45, τ. Α').

⁵ Σχετικά με το άρθρο 26 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σημειώνει στο υπ' αριθμ. 18

και βάσιμα προβλέπεται διαφορετική μεταχείριση για τους πολίτες της χώρας ασύλου και τους αλλοδαπούς, τα κράτη θα πρέπει να επιφυλάσσουν στους αιτούντες άσυλο μεταχείριση ειδικής κατηγορίας αλλοδαπών επειδή είναι ευάλωτοι. Η αρχή της μη διάκρισης στα πλαίσια των συνθηκών υποδοχής απαγορεύει τη διαφορετική μεταχείριση των διαφόρων ομάδων των αιτούντων άσυλο. Εξαιρέση από τον κανόνα αυτό δικαιολογείται μόνο για τις περιπτώσεις των καταχρηστικών και αβάσιμων αιτήσεων ασύλου που εξετάζονται με ταχύρυθμη διαδικασία. Σε αυτές τις περιπτώσεις δικαιολογείται χαμηλότερο επίπεδο μεταχείρισης. Η αρχή της μη διάκρισης επιβάλλει την ίδια μεταχείριση σε όλη την επικράτεια της χώρας ασύλου.

II. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

15. Δεν είναι εξαντλητικές, ούτε επικεντρώνονται σε διαδικαστικά ζητήματα. Αποτελούν το βασικό οδηγό για την υιοθέτηση των κατάλληλων συνθηκών υποδοχής, σύμφωνα με τα διεθνές δίκαιο και κριτήρια, και βασίζονται στην ανάλυση των καλλίτερων κρατικών πρακτικών της περιοχής. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή τους εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες, στους οποίους συγκαταλέγεται η μέση διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης του καθεστώτος του πρόσφυγα, ο αβάσιμος χαρακτήρας της αίτησης ασύλου κλπ. Μπορεί να υπάγονται σε συγκεκριμένο τύπο ή να συνδυάζουν ευέλικτα διάφορα στοιχεία από τους προτεινόμενους τύπους. Όπως αναφέρεται στην παράγραφο 3 του παρόντος εγγράφου, η εξέταση των συνδυασμένων αποτελεσμάτων των διαφόρων μέτρων που εφαρμόζονται από τα κράτη στον τομέα της υποδοχής των αιτούντων άσυλο είναι ουσιαστικό κριτήριο για την αξιολόγηση της εναρμόνισής τους με το διεθνές δίκαιο και τα αποδεκτά διεθνή κριτήρια¹.

A. Υποδοχή κατά την άφιξη

16. Οι αιτούντες άσυλο συναντούν δυσκολίες στο πρώτο στάδιο της εξωτερικής της βούλησής τους για παροχή προστασίας. Δεν γνωρίζουν τον αποδεκτό από τις αρχές της χώρας ασύλου τύπο υποβολής του αιτήματός τους και συχνά έχουν σημαντικά προβλήματα επικοινωνίας. Είναι λοιπόν αναγκαίο να τους παρέχονται νομικές υπηρεσίες και να διευκολύνεται με τη συνδρομή διερμηνέων η επικοινωνία τους με τις κρατικές αρχές, όπου πρέπει να απευθυνθούν. Τα θύματα των βασανιστηρίων

Γενικό Σχόλιο: « Τελικά η Επιτροπή διαπιστώνει ότι κάθε διαφοροποιημένη μεταχείριση δεν συνιστά διάκριση, εάν τα σχετικά κριτήρια είναι εύλογα και αντικειμενικά και εάν σκοπεύουν στην επίτευξη στόχου που κατά το Σύμφωνο είναι δικαιολογημένος».

¹ Βλέπε πορίσματα της Εκτελεστικής Επιτροπής Νο. 8, 15, 22, 30, 58 και 82.

που υποφέρουν από τραυματικές εμπειρίες έχουν ανάγκη από άμεση ιατρική και ψυχολογική βοήθεια. Άλλοι μπορεί να μην είναι εφοδιασμένοι με έγγραφα ταυτότητας ή ταξιδιού αφού οι αρχές της πατρίδας τους όπου έπρεπε να απευθυνθούν για να προμηθευθούν αυτά τα έγγραφα είναι οι «διώκτες» τους.

17. Σε κάποιες περιπτώσεις, όταν φθάνουν στα σύνορα, τα κράτη τους στερούν την προσωπική ελευθερία κρατώντας τους στην αποκαλούμενη «διεθνή ζώνη» ή «ζώνη διερχομένων» προκειμένου να απορρίψουν άμεσα το αίτημά τους κρίνοντάς το προφανώς αβάσιμο. Σε αυτές τις ζώνες η ελευθερία κυκλοφορίας είναι περιορισμένη, συχνά δεν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης και δεν παρέχονται υπηρεσίες διερμηνείας.

18. Κάποιες χώρες εφαρμόζουν συστηματικά το μέτρο της κράτησης των αιτούντων άσυλο στη διαδικασία της εξέτασης του παραδεκτού της αίτησής τους, όταν υπάρχουν αμφιβολίες για την ταυτότητά τους ή όταν δεν έχουν σχετικά έγγραφα ή όταν τα έγγραφα δεν είναι έγκυρα. Έτσι, ανάλογα με τη διαδικασία παραμένουν για ιδιαίτερα παρατεταμένες περιόδους στα συνοριακά κέντρα υποδοχής.

• **Στα συνοριακά κέντρα υποδοχής, όπου περιλαμβάνονται και όσα βρίσκονται στα αεροδρόμια, πρέπει να παρέχεται κάθε αναγκαία βοήθεια και να ικανοποιούνται οι βασικές ανάγκες αξιοπρεπούς ανθρώπινης διαβίωσης, δηλαδή σίτισης, στέγης και των βασικών υπηρεσιών υγιεινής και υγείας.**

• **Ακόμα και για μικρής διάρκειας παραμονή επιβάλλεται ο σεβασμός της αρχής της οικογενειακής ενότητας και της ιδιωτικής ζωής. Οι ανύπαντροι άντρες και γυναίκες πρέπει να στεγάζονται σε χωριστά διαμερίσματα και οι οικογένειες να έχουν τη δυνατότητα να παραμένουν ενωμένες.**

B. Πληροφορίες και νομικές συμβουλές

19. Συνήθως οι αιτούντες άσυλο αγνοούν τις διοικητικές διαδικασίες της χώρας ασύλου και ενδέχεται να μην μπορούν να επικαλεστούν τα σχετικά δικαιώματά τους. Στην περίπτωση όσων υποβάλουν το αίτημά τους στα συνοριακά σημεία εισόδου, η πρώτη συνέντευξη πραγματοποιείται συνήθως στο αεροδρόμιο ή στη συνοριακή ζώνη, και οι περισσότεροι παραμένουν σ' αυτή αναμένοντας την έκβαση της υπόθεσής στους. Ανεξάρτητα από τον τόπο υποβολής του αιτήματος (στην επικράτεια της χώρας ή στα σύνορα) έχουν ανάγκη πρόσβασης σε βασικές πληροφορίες για τη σχετική διαδικασία καθώς και σε υπηρεσίες διερμηνέα και νομικών συμβουλών.

- Οι αιτούντες άσυλο πρέπει να έχουν πρόσβαση σε δωρεάν και ανεξάρτητες υπηρεσίες παροχής νομικών συμβουλών από την έναρξη της διαδικασίας ασύλου. Έτσι εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα του συστήματος προστασίας¹.

- Οι αιτούντες άσυλο δικαιούνται να ενημερώνονται εγγράφως και χωρίς καθυστέρηση για τα πρακτικά ζητήματα της υποδοχής τους. Επίσης πρέπει να τους παρέχεται κάθε πληροφορία για τη διαδικασία ασύλου (συνέντευξη, αποδεικτικά στοιχεία των ισχυρισμών τους, δυνατότητα προσφυγής κατά της αρνητικής απόφασης, πρόσβαση σε δωρεάν νομική συνδρομή κλπ). Ειδικότερα χρειάζεται να ενημερώνονται για τις λεπτομέρειες της διαδικασίας και για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Τα σχετικά ενημερωτικά φυλλάδια πρέπει να είναι γραμμένα σε γλώσσα που κατανοούν, κατά προτίμηση στη μητρική τους γλώσσα². Οι αρχές υποχρεούνται να τους ενημερώνουν για κάθε θέμα που τους αφορά.

- Η πρόσβαση σε καταρτισμένους και ειδικευμένους διερμηνείς πρέπει να είναι δωρεάν και να διασφαλίζεται από το αρχικό στάδιο της διαδικασίας³.

- Η Ύπατη Αρμοστεία και οι συνεργαζόμενες με αυτή μη κυβερνητικές οργανώσεις πρέπει να έχουν ελεύθερη και απρόσκοπτη πρόσβαση στους αιτούντες άσυλο σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένου και του αρχικού σταδίου της αποδοχής της αίτησής τους από τις αρχές. Οι αιτούντες άσυλο δικαιούνται να επικοινωνούν με την Ύπατη Αρμοστεία⁴.

- Ο αιτών άσυλο πρέπει να ενημερώνεται – κατά προτίμηση στη μητρική του γλώσσα – για την αρνητική απόφαση επί της αίτησής του που στηρίζεται στην έννοια της «τρίτης ασφαλούς χώρας». Δικαιούται να γνωρίζει για ποιους λόγους θα επιστρέψει στην τρίτη χώρα καθώς και το τηλέφωνο και τη διεύθυνση του γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας και των σχετικών μη κυβερνητικών οργανώσεων σ' αυτήν. Δικαιούται να λαμβάνει δήλωση των αρμοδίων αρχών στη

¹ Βλέπε το πόρισμα No. 8 της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ύπατης Αρμοστείας. Στην Ισπανία οι αιτούντες άσυλο δικαιούνται δωρεάν νομικής εκπροσώπησης σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου.

² Την πρακτική αυτή εφαρμόζουν η Γερμανία, η Αυστρία και η Ισπανία.

³ Στην Ισπανία, η σχετική νομοθεσία ορίζει ότι οι αιτούντες άσυλο δικαιούνται δωρεάν υπηρεσιών διερμηνείας σ' όλη τη διαδικασία εξέτασης του αιτήματός τους. Επίσης οι αρχές υποχρεούνται να τους ενημερώνουν γι' αυτό το δικαίωμά τους. Βλέπε επίσης τον Ολλανδικό νόμο και την πρακτική στη Φιλανδία.

⁴ Βλέπε το πόρισμα No. 22 της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ύπατης Αρμοστείας.

γλώσσα της χώρας όπου πρόκειται να επιστρέψει, όπου θα εξηγείται με λεπτομέρεια ότι η απόρριψη του αιτήματός του βασίζεται στην έννοια της «τρίτης ασφαλούς χώρας», ότι δεν εξετάστηκε κατ' ουσίαν και ότι επιθυμεί την εξέταση του από τις αρμόδιες αρχές αυτής της τρίτης χώρας¹.

Γ. Εκπαίδευση / κατάρτιση των συνοριακών αξιωματούχων

20. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τους συνοριακούς αξιωματούχους – της Αστυνομίας ή της Μεταναστευτικής Υπηρεσίας – είναι κρίσιμες για τους αιτούντες άσυλο. Η διαπίστωση αυτή ισχύει κυρίως γι' αυτές με τις οποίες κρίνεται η παραπομπή των αιτημάτων για εξέταση από τις αρμόδιες αρχές. Λανθασμένες αποφάσεις μπορεί να καταλήξουν στην επαναπροώθηση των ενδιαφερομένων στη χώρα καταγωγής τους και σε παραβίαση των διεθνούς και εθνικού δικαίου.

- Οι αξιωματούχοι που έρχονται σε επαφή με τους αιτούντες άσυλο υποχρεούνται να γνωρίζουν το διεθνές και το εθνικό δίκαιο που ρυθμίζει το καθεστώς των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων. Πρέπει να είναι καταρτισμένοι για το χειρισμό των αιτήσεων ασύλου, ακόμα και των ευαίσθητων περιπτώσεων, όπως αυτών που στηρίζονται σε διώξεις που οφείλονται στο φύλο ή υποβάλλονται από ανήλικους².

- Ο ρόλος των συνοριακών αξιωματούχων πρέπει να περιορίζεται στη διασφάλιση της απρόσκοπτης πρόσβασης των αιτούντων άσυλο στη σχετική διαδικασία και στην αποτροπή / πρόληψη της επαναπροώθησης. Ο ρόλος τους περιορίζεται αυστηρά στην κατανόηση και στην καταγραφή των αιτημάτων ασύλου και στην ταχεία διαβίβασή τους στις αρμόδιες αρχές. Την ευθύνη απόφασης επί των ισχυρισμών φόβου δίωξης φέρει η Κεντρική Αρχή που είναι αρμόδια να αποφασίζει βάσει της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα ή άλλων μορφών προστασίας³.

Δ. Ελευθερία κυκλοφορίας και στέρηση της προσωπικής ελευθερίας

¹ Στη Δανία αυτές οι δηλώσεις υπογράφονται στη γλώσσα της χώρας όπου επιστρέφει ο αιτών άσυλο.

² Ειδικά σεμινάρια κατάρτισης για τις διώξεις που οφείλονται στο φύλο πραγματοποιούνται σε χώρες όπως η Γερμανία, η Ελλάδα, η Ιρλανδία και η Ελβετία. Για την ειδική μεταχείριση των αιτήσεων που υποβάλλονται από τους ανήλικους εκπαιδεύονται οι αξιωματούχοι στην Ιρλανδία και στην Ελλάδα.

³ Οι συνοριακοί αξιωματούχοι στην Ελβετία δεν διεξάγουν συνεντεύξεις με τους αιτούντες άσυλο. Απλά τους μεταφέρουν στα κέντρα καταγραφής.

21. Πολλές ευρωπαϊκές χώρες εφαρμόζουν υπό ορισμένες προϋποθέσεις το μέτρο της κράτησης των αιτούντων άσυλο. Η δικαιολογητική βάση εφαρμογής του αφορά την περίοδο που προηγείται της αποδοχής της αίτησης ασύλου, της απέλασης, της μεταφοράς στην τρίτη ασφαλή χώρα ή στο κράτος που είναι αρμόδιο για την εξέταση του αιτήματος ασύλου κατ' εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου. Οι αιτούντες άσυλο συχνά στερούνται την προσωπική τους ελευθερία και στις περιπτώσεις όπου καταδικάζονται σε φυλάκιση από τα δικαστήρια της χώρας ασύλου λόγω της παράνομης εισόδου / εξόδου από τη χώρα ή λόγω πλαστών εγγράφων ταυτότητας / ταξιδιού.

22. Αν και πολλές χώρες έχουν ιδρύσει ειδικά κέντρα κράτησης¹, άλλες περιορίζουν την ελευθερία των αιτούντων άσυλο διατάσσοντας την κράτησή τους σε φυλακές ή σε αστυνομικά τμήματα. Προκύπτει λοιπόν ότι δεν διαφοροποιούν τη μεταχείριση όσων αναζητούν προστασία από τις διώξεις από αυτή που επιφυλάσσουν στους εγκληματίες ή άλλους παραβάτες του κοινού ποινικού δικαίου. Επιπλέον, οι συνθήκες κράτησης είναι απαράδεκτες και δεν πληρούν τα διεθνή κριτήρια.

23. Η συστηματική κράτηση των αιτούντων άσυλο που φθάνουν στη χώρα ασύλου απευθείας από την πατρίδα τους ή από τρίτη μη ασφαλή χώρα παραβιάζει το άρθρο 31 της Σύμβασης του 1951. Η διάταξη αυτή απαγορεύει την κράτηση των αιτούντων άσυλο επειδή εισήλθαν ή βρίσκονται στη χώρα παράνομα εφόσον βέβαια έχουν «αμελλητί» εμφανισθεί στις αρμόδιες αρχές και εξηγήσει τους λόγους που τους ανάγκασαν να συμπεριφερθούν κατά παράβαση του νόμου. Η ελευθερία από την αυθαίρετη κράτηση επαναβεβαιώνεται στις Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του 1999 για την Κράτηση των Αιτούντων Άσυλο, όπου υπογραμμίζεται ότι ο περιορισμός τους στα αεροδρόμια, στις ζώνες διερχομένων ή στο αυστηρό καθεστώς των κέντρων υποδοχής ισοδυναμεί με κράτηση. Αποτελεί επίσης περιορισμό της ελευθερίας κατά την έννοια του άρθρου 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εάν η μόνη επιλογή του ενδιαφερόμενου που βρίσκεται στη ζώνη διερχομένων του αεροδρομίου είναι η αναχώρηση από αυτόν τον περιορισμένο χώρο και η επιστροφή σε χώρα όπου αντιμετωπίζει τον κίνδυνο των βασανιστηρίων².

24. Υπογραμμίζεται ότι η ελευθερία κυκλοφορίας του αιτούντα άσυλο προστατεύεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ότι δικαιούται αποζημίωση σε περίπτωση που η χώρα

¹ Όπως η Αυστρία, το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Δανία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελλάδα, η Ουγγαρία, οι Κάτω Χώρες, η Νορβηγία, η Πολωνία, η Σλοβακία, η Ισπανία, η Σουηδία, η Ελβετία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

² Βλ. υπόθεση Amuur κατά Γαλλίας, 25.6.1996 (Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών, Αθήνα 1998).

ασύλου παραβιάζει το άρθρο 5. Αποζημίωση δικαιούται επίσης και όταν οι συνθήκες κράτησης ισοδυναμούν με απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, όταν δηλαδή στα κρατητήρια στεγάζονται άνθρωποι που υπερβαίνουν τη δυναμικότητά τους, όταν δεν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες αερισμού, ύπνου και υγιεινής, όταν δεν σιτίζονται επαρκώς, όταν δεν πληρούνται οι κατάλληλες συνθήκες ψυχαγωγίας και η επαφή με τον «έξω κόσμο»¹.

25. Σύμφωνα με το άρθρο 31 της Σύμβασης του 1951 και τις σχετικές οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας το μέτρο της κράτησης δεν πρέπει να επιβάλλεται στα πλαίσια της πολιτικής αποτροπής εισόδου των αιτούντων άσυλο². Υπάρχουν βέβαια εξαιρετικοί λόγοι που επιβάλλουν την εφαρμογή του και ορίζονται στο εθνικό δίκαιο, που πρέπει να είναι εναρμονισμένο με τους κανόνες και τις αρχές του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου³.

• **Κατ' αρχήν οι αιτούντες άσυλο δεν πρέπει να υποβάλλονται στο μέτρο της κράτησης. Επιτρέπεται η κατ' εξαίρεση στέρηση της προσωπικής τους ελευθερίας για τους λόγους που αναφέρονται στις Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας για την Κράτηση των Αιτούντων Άσυλο και εφόσον προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο, το οποίο πρέπει να είναι εναρμονισμένο με τις γενικές αρχές και κανόνες του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου⁴. Σε αυτές τις περιπτώσεις θα πρέπει να είναι βραχύχρονη, και να επιβάλλεται εφόσον έχουν εξαντληθεί όλα τα διαθέσιμα μέσα (για παράδειγμα, υποχρέωση εμφάνισης ενώπιον των αρχών, καταβολή εγγύησης).**

• **Όταν κρατούνται, οι αιτούντες άσυλο δικαιούνται να ενημερώνονται για τους λόγους κράτησης και για τα δικαιώματά τους στη σχετική διαδικασία, σε γλώσσα και με όρους που κατανοούν. Εάν είναι αναγκαίο, να έχουν πρόσβαση σε νομική εκπροσώπηση. Δικαιούνται συνθήκες κράτησης που πληρούν τους όρους σεβασμού της**

¹ Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου βλέπε υπόθεση Κύπρου κατά Τουρκίας (αιτήσεις 6780/1974 και 6950/1975), Έκθεση της Επιτροπής Ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης της 10.7.1976 και The Greek case, Yearbook 12, 1969.

² Βλέπε τα πορίσματα Νο. 44 και 85 της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ύπατης Αρμοστείας.

³ Βλέπε το πόρισμα Νο. 44 της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ύπατης Αρμοστείας, τις Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας για την Κράτηση των Αιτούντων Άσυλο, το άρθρο 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

⁴ Άρθρο 9 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (Ν.2462/1997, ΦΕΚ 25, τ. Α'), άρθρο 37 (β) της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ν.2101/1992, ΦΕΚ 192, τ. Α') και άρθρο 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ν.Δ.53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α').

ανθρώπινης αξιοπρέπειας και να προβλέπονται από το νόμο. Τα κριτήρια που αφορούν τις συνθήκες κράτησης, συμπεριλαμβανομένων των ελάχιστων διαδικαστικών εγγυήσεων, ειδικότερα το δικαίωμα επανεξέτασης της υπόθεσης από Ανεξάρτητη Αρχή, αναπτύσσονται με λεπτομέρεια στις Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας για την Κράτηση των Αιτούντων Άσυλο.

- Η Ύπατη Αρμοστεία και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις πρέπει να έχουν ελεύθερη και απρόσκοπτη πρόσβαση στους κρατούμενους αιτούντες άσυλο ώστε να τους ενημερώνουν για τη διαδικασία και τα σχετικά δικαιώματά τους.

- Σύμφωνα με την προαναφερόμενη γενική αρχή, απαγορεύεται να κρατούνται τόσο τα παιδιά που συνοδεύονται από τους γονείς τους και ζητούν προστασία από τις διώξεις όσο και τα ασυνόδευτα¹. Εφόσον είναι εφικτό, συνιστάται η ανάθεση της φροντίδας τους στα μέλη της οικογένειάς τους που βρίσκονται ήδη στη χώρα ασύλου. Εφόσον αυτή η λύση είναι ανεφάρμοστη, οι αρμόδιες αρχές πρέπει να υιοθετούν εναλλακτικές μορφές φροντίδας, όπως την τοποθέτησή τους σε ιδρύματα προστασίας της παιδικής ηλικίας ή σε ανάδοχες οικογένειες. Οι εθνικές αρχές υποχρεούνται να εξετάζουν όλες τις εναλλακτικές της κράτησης λύσεις στις περιπτώσεις των παιδιών που συνοδεύονται από τους γονείς τους. Κατ' αρχήν πρέπει να απέχουν από την επιβολή μέτρου στερητικού της ελευθερίας των παιδιών και των υπεύθυνων για τη φροντίδα τους. Εάν, όμως παρόλα αυτά, δεν υπάρχει άλλη λύση, η κράτησή τους δεν πρέπει να ξεπερνά τον απόλυτα αναγκαίο χρόνο². Λεπτομερείς οδηγίες περιλαμβάνονται στις Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας για την Κράτηση.

Ε. Έγγραφα ταυτότητας και προσωρινό καθεστώς

26. Εκκρεμούσης της έκδοσης απόφασης επί της αίτησης ασύλου και ενόσω παραμένουν στη χώρα οι αιτούντες άσυλο πρέπει να είναι εφοδιασμένοι με κάποιο τύπο νόμιμου εγγράφου. Σε κάποιες περιπτώσεις δεν μπορεί να εξασφαλισθεί η πλήρης απόλαυση των βασικών οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων εάν ο ενδιαφερόμενος δεν είναι εφοδιασμένος με νομιμοποιητικό της παραμονής του στη χώρα έγγραφο. Το πόρισμα Νο. 35 της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ύπατης Αρμοστείας συστήνει στα κράτη να εφοδιάζουν τους αιτούντες άσυλο, όπου δεν είναι δυνα-

¹ Άρθρα 2,3,9,22 και 37 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (N.2101/1992, ΦΕΚ 192, τ. Α') και Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας για την Κράτηση των Αιτούντων Άσυλο.

² Άρθρο 37 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (N. 2101/1992 ΦΕΚ 192, τ. Α')

τή η άμεση εξέταση της υπόθεσής τους, με προσωρινό έγγραφο ταυτότητας ώστε να διασφαλίζεται η προσωρινή προστασία τους έως την έκδοση οριστικής απόφασης επί της αίτησής τους από τις αρμόδιες αρχές.

27. Τα περισσότερα κράτη χορηγούν προσωρινές άδειες παραμονής στους αιτούντες άσυλο με την ολοκλήρωση της πρώτης συνέντευξης εξέτασης του αιτήματός τους. Εκτός από την προστασία από την απέλαση και την επαναπροώθηση, η προσωρινή άδεια παραμονής αποτελεί συχνά προϋπόθεση για την πρόσβαση στις υπηρεσίες ικανοποίησης βασικών αναγκών διαβίωσης.

- **Στους αιτούντες άσυλο πρέπει να χορηγείται προσωρινή άδεια παραμονής, που είναι ισχυρή έως την έκδοση οριστικής απόφασης επί της αίτησης ασύλου¹.**

- **Οι γυναίκες αιτούσες άσυλο δικαιούνται προσωρινή άδεια παραμονής ανεξάρτητης από αυτή των αρρένων συγγενών τους που εκδίδεται επ' ονόματί τους.**

ΣΤ. Βοήθεια

28. Το άρθρο 11 (1) του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα υποχρεώνει τα κράτη να παρέχουν βοήθεια σε κάθε πρόσωπο που δεν είναι αυτάρκες. Οι αιτούντες άσυλο δικαιούνται αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης σ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης της υπόθεσής τους από τις αρμόδιες αρχές. Η βοήθεια αυτή πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον όχι μόνον ό,τι είναι αναγκαίο για τη διαβίωση, αλλά και ό,τι απαιτείται για μια αξιοπρεπή ζωή. Μπορεί να χρειάζεται βοήθεια ιδιαίτερης μορφής ακόμα και όταν τους παρέχεται στέγη ή έχουν δικαίωμα εργασίας, αφού οι ευκαιρίες απασχόλησης μπορεί να είναι είτε μηδαμινές είτε ανεπαρκείς για να εξασφαλίσουν την κάλυψη των βασικών αναγκών τους.

29. Αναφορικά με την αρχή της μη διάκρισης και τον πυρήνα των δικαιωμάτων του Διεθνούς Συμφώνου, κάθε διαφορετική μεταχείριση των αιτούντων άσυλο είναι επιτρεπτή εφόσον στηρίζεται σε εύλογα και αντικειμενικά κριτήρια.

30. Σε κάποιες χώρες, οι αιτούντες άσυλο που δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες του συστήματος υποδοχής τους, ή που δεν έχουν υποβάλει το αίτημά του άμα τη αφίξει τους, δεν έχουν πρόσβαση στα προγράμματα βοήθειας. Τα σχετικά μέτρα όμως δεν πρέπει να πλήττουν την ευκαιρία που τους παρέχεται να συνεχίζουν με αποτελεσματικό τρόπο τη διαδικασία εξέτασης της υπόθεσής τους.

¹ Πόρισμα Νο. 35 της Εκτελεστικής Επιτροπής και το Άρθρο 27 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 (Ν.Δ. 3989/1959, ΦΕΚ 201,τ.Α'), που απαιτεί την απλή παρουσία στο έδαφος της χώρας ασύλου.

- Στους άπορους αιτούντες άσυλο τα κράτη υποχρεούνται να παρέχουν κάθε αναγκαία στήριξη που καλύπτει τις βασικές ανάγκες διαβίωσης, συμπεριλαμβανομένων της σίτισης, του ρουχισμού και της στέγασης, σ' όλη τη διάρκεια της εξέτασης της αίτησης ασύλου, έως την έκδοση οριστικής απόφασης επ' αυτής. Εάν είναι αναγκαίο, το μέτρο αυτό εφαρμόζεται και σ' αυτούς που δικαιούνται να εργαστούν, πλην όμως δεν μπορούν να έχουν την κατάλληλη απασχόληση¹.

- Η στήριξη συνίσταται είτε σε παροχή υλικών αγαθών (τροφή, ρουχισμός, χαρτζιλίκι κλπ) είτε στην αναγνώριση πρόσβασης στο σύστημα πρόνοιας, ή με το συνδυασμό τους. Η παράλειψη συμμόρφωσης με τις προϋποθέσεις εισόδου δεν πρέπει να οδηγεί αυτόματα στην άρνηση ή στον περιορισμό της βοήθειας με αποτέλεσμα την κάτω των ορίων της φτώχειας διαβίωση του ενδιαφερόμενου².

- Στις περιπτώσεις απομάκρυνσης από τη χώρα ασύλου βάσει της Σύμβασης του Δουβλίνου, η βασική βοήθεια παρέχεται μέχρι την πραγματική απομάκρυνση του ενδιαφερόμενου.

31. Ενδέχεται τα κράτη να υποχρεούνται να παρέχουν στους αιτούντες άσυλο βοήθεια στους τομείς της στέγασης και της ιατρικής φροντίδας.

Z. Στέγαση

32. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι αιτούντες άσυλο είναι άποροι. Πολλοί εξαρτώνται από την αλληλεγγύη των φίλων ή των συγγενών που τους φιλοξενούν προσωρινά. Ακόμα και εάν μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες στέγασης, συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανεύρεση στέγης λόγω των δυσκολιών επικοινωνίας που οφείλονται στη γλώσσα, στην αρνητική αντιμετώπιση των ιδιοκτητών των ακινήτων ή των φυλετικών προκαταλήψεων. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι ανυπέβλητα όταν δεν μπορούν να εργαστούν ή όταν δεν μπορούν να τους εξασφαλίσουν απασχόληση.

33. Ενώ πολλές χώρες δεν έχουν ιδρύσει κέντρα υποδοχής, άλλες φροντίζουν για τη στέγαση των αιτούντων άσυλο από την άφιξή τους στο έδαφός τους. Η φύση της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα καθορίζει τη διάρκεια και τις συνθήκες παραμονής σ' αυτά. Αλλού, οι αιτούντες άσυλο έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν ανάμεσα στα κρατικά κέντρα υποδοχής, στα ξενοδοχεία ή άλλους τύπους στέγασης που τους εξασφαλίζουν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις ή μεμονωμένα οι πολίτες της χώρας ασύλου.

¹ Άρθρο 11 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα (Ν.1532/1985, ΦΕΚ 45, τ. Α')

² Άρθρο 31 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951.

- Τα κράτη φέρουν την ευθύνη στέγασης των αιτούντων άσυλο έως το τέλος της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος τους¹.

- Οι συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα υποδοχής των αιτούντων άσυλο ή σε άλλους τύπους συλλογικής συμβίωσης πρέπει να πληρούν τα ελάχιστα κριτήρια αξιοπρεπούς ανθρώπινης διαβίωσης, ικανοποιώντας τις βασικές ανάγκες τους καθώς και την πρόσβαση σε υπηρεσίες κοινής ωφέλειας στους τομείς φροντίδας της υγείας και εκπαίδευσης.

- Τα κέντρα υποδοχής αποτελούν μια αποδεκτή λύση στέγασης για περιορισμένη περίοδο από την άφιξη των αιτούντων άσυλο ή για τις περιπτώσεις που εξετάζονται κατ' εφαρμογή της ταχύρυθμης διαδικασίας. Όμως, οι αιτούντες άσυλο πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ειδικές ρυθμίσεις στέγασης ή στα κατάλληλα μέσα στήριξης της αυτότητάς τους που τους εξασφαλίζουν αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης. Εάν αυτά τα κέντρα δεν εξασφαλίζουν μακροπρόθεσμα ή εάν η διαδικασία παρατείνεται το σεβασμό της ιδιωτικής τους ζωής ή του δικαιώματος σε οικογενειακή ζωή ή τις στοιχειώδεις συνθήκες υγιεινής τα κράτη υποχρεούνται να τους διευκολύνουν να αναζητήσουν εναλλακτικές λύσεις στέγασης².

- Για να αποφευχθούν τα φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας σε βάρος των αιτούντων άσυλο, η πολιτική υποδοχής τους περιλαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα ενίσχυσης της αρμονικής συμβίωσής τους με τις τοπικές κοινότητες που τους φιλοξενούν. Για παράδειγμα ενημέρωση της κοινής γνώμης για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και σχεδιασμός εκστρατειών ενημέρωσης της κοινής γνώμης³.

Η. Ιατρική Βοήθεια – Φροντίδα της Υγείας

34. Οι αιτούντες άσυλο μπορεί να αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας, συναισθηματικές ή νοητικές διαταραχές που απαιτούν την κατάλληλη επαγγελματική αντιμετώπιση. Εάν οι ιατρικές εξετάσεις δεν ακολουθούν το στάδιο της άφιξής τους στη χώρα ασύλου, γίνονται συνήθως πριν τη μεταφορά στους στο κέντρο υποδοχής και αφού έχουν ήδη υπαχθεί στη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα.

¹ Άρθρο 11 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα.

² Άρθρο 17 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων

³ Άρθρο 20 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων.

- Οι αιτούντες άσυλο δικαιούνται δωρεάν ιατρική φροντίδα, εφόσον την έχουν ανάγκη, τόσο με την άφιξή τους όσο και στο στάδιο της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα¹.
- Οι ιατρικές εξετάσεις και η συμβουλευτική σε ψυχολογικά θέματα, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για εξετάσεις AIDS, που γίνονται μόνο μετά από σχετικό αίτημα του αιτούντα άσυλο διέπονται από την αρχή του ιατρικού απορρήτου.
- Οι αιτούντες άσυλο που χρειάζονται επείγοντως θεραπεία λόγω βασανιστηρίων ή λόγω άλλων σοβαρών τραυμάτων δικαιούνται ιδιαίτερη μεταχείριση, από εξειδικευμένες οργανώσεις².
- Η ψυχολογική φροντίδα και συμβουλευτική παρέχονται δωρεάν στους αιτούντες άσυλο με παραπομπή από το ιατρικό προσωπικό³.
- Οι αρμόδιες αρχές και το ιατρικό προσωπικό πρέπει να ευαισθητοποιούνται και να είναι κατάλληλα καταρτισμένοι στην αντιμετώπιση ασθενών που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς.

Θ. Εκπαίδευση

35. Μετά την αναχώρηση από την πατρίδα, τα παιδιά αιτούντες άσυλο υποφέρουν από την ξαφνική διακοπή της εκπαίδευσής τους. Για να αποκατασταθεί η ομαλή και φυσιολογική πορεία της ανάπτυξής τους, δικαιούνται - σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και κριτήρια, που επιβεβαιώνουν το δικαίωμα κάθε ανθρώπου στην εκπαίδευση - πρόσβαση σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση ικανοποιητικού επιπέδου⁴. Τα

¹ Για παράδειγμα το άρθρο 25 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το άρθρο 12 (1) του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα και το άρθρο 24 (1) της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που αναγνωρίζουν το δικαίωμα στην ιατρική φροντίδα. Η δωρεάν πρόσβαση σε ιατρική φροντίδα εξασφαλίζεται κατά τα οριζόμενα στις διεθνείς αυτές συμβάσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο, στις Κάτω Χώρες και στο Βέλγιο. Τα κράτη αυτά δεν θέτουν ιδιαίτερες προϋποθέσεις για την εξυπηρέτηση των αιτούντων άσυλο σε θέματα υγείας.

² Τέτοιες οργανώσεις είναι τα Κέντρα Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων και τα Κέντρα Πρόληψης Κρίσεων για Μετανάστες στο Ελσίνκι ή ειδικευμένα κέντρα για ψυχολογική στήριξη των αιτούντων άσυλο στο Βέλγιο και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τα θύματα βασανιστηρίων παραπέμπονται σε εξειδικευμένες οργανώσεις σύμφωνα με την Ελληνική νομοθεσία (Π.Δ. 61/1999, ΦΕΚ 63, τ. Α').

³ Δωρεάν υπηρεσίας σε ψυχολογικά ζητήματα παρέχονται μέσω του εθνικού συστήματος υγείας στη Φιλανδία, στην Ιταλία, στο Λουξεμβούργο, στις Κάτω Χώρες, στην Ιρλανδία, στην Αυστρία (εάν ο αιτών άσυλο δικαιούται ομοσπονδιακή φροντίδα) και στη Δανία (εφόσον του χορηγηθεί άδεια παραμονής).

⁴ Άρθρο 2 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Αν-

κράτη της Ε.Ε. έχουν υιοθετήσει στις εθνικές τους νομοθεσίες το δικαίωμα αυτό. Επίσης, πολλές χώρες εφαρμόζουν τα κριτήρια που ορίζονται από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού: αναγνωρίζεται σε όλα τα παιδιά το δικαίωμα πρόσβασης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανεξάρτητα από το λόγο παραμονής τους στη χώρα¹.

36. Τόσο η ενσωμάτωση στη χώρα ασύλου, μετά την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, όσο και η ενσωμάτωση στην πατρίδα, εάν απορριφθεί το αίτημα ασύλου, διευκολύνονται όταν διασφαλίζεται σ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας το δικαίωμα στην εκπαίδευση.

• **Τα παιδιά αιτούντες άσυλο έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να είναι υποχρεωτική και δωρεάν για όλους. Λόγω της ιδιαίτερης σημασίας της πρόσβασης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση πρέπει να δικαιούνται όλοι οι αιτούντες άσυλο².**

I. Απασχόληση

37. Η πλειοψηφία των κρατών μελών της Ε.Ε. προβλέπει τη νόμιμη απασχόληση των αιτούντων άσυλο. Σε κάποιες περιπτώσεις προβλέπονται εξαιρέσεις. Το δικαίωμα εργασίας αναγνωρίζεται στους αιτούντες άσυλο μετά την κατ' αρχήν αποδοχή τους στη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα³, ή βάσει εξατομικευμένης άδειας εργασίας⁴. Σε κάποιες χώρες η ελάχιστη διάρκεια παραμονής αποτελεί προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας εργασίας⁵.

38. Έχει αναγνωρισθεί ότι το δικαίωμα των αιτούντων άσυλο στην απασχόληση μειώνει την εξάρτησή τους από τα κράτη. Εκτός από την οικονομική άποψη του θέματος, το δικαίωμα εργασίας είναι βασικό συστατικό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ειδικά στην περίπτωση της παρατεταμένης διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα.

• **Όπως ήδη ισχύει σε πολλές χώρες, πρέπει κατά προτίμηση να χορηγείται άδεια εργασίας στους αιτούντες άσυλο, ιδιαίτερα όταν**

θρώπου, άρθρο 13 του Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα, άρθρο 28 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τις Κατευθυντήριες Αρχές για την Παιδική Προστασία και Πρόνοια της Ύπατης Αρμοστείας.

¹ Άρθρο 28 παρ. 1 (β) της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

² Στο Βέλγιο η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική έως την ηλικία των 18 ετών ακόμα και για τους παράνομους αλλοδαπούς. Η δωρεάν πρόσβαση στην εκπαίδευση έως την ηλικία των 18 ετών διασφαλίζεται σε αρκετά κράτη, όπως στο Λουξεμβούργο, στη Νορβηγία και στο Ηνωμένο Βασίλειο.

³ Όπως για παράδειγμα στο Βέλγιο.

⁴ Όπως στην Ελλάδα, στην Πορτογαλία και στην Ισπανία.

⁵ Τυπικά παραδείγματα αυτής της κατηγορίας είναι η Φιλανδία, η Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ελβετία.

η διάρκεια της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα υπερβαίνει συγκεκριμένη χρονική περίοδο ή όταν τα μέτρα στήριξης που προβλέπονται προϋποθέτουν οικονομική ανεξαρτησία και αυτάρκεια που τους διασφαλίζουν τις κατάλληλες και αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης¹.

Κ. Οικογενειακή Ενότητα

39. Η θεμελιώδης σημασία της οικογένειας και το δικαίωμα σεβασμού της αναγνωρίζεται διεθνώς, και από το άρθρο 16 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ο σεβασμός της αρχής της οικογενειακής ενότητας είναι πρωταρχικό μέσο προστασίας των προσφυγικών οικογενειών. Η σημασία του δικαιώματος αυτού εκφράζεται και στα άρθρα 7, 8, 9, 10, 18 και 22 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στο άρθρο 17 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και στο άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η καθυστέρηση ολοκλήρωσης της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα όταν δεν διασφαλίζει την αρχή της οικογενειακής ενότητας έχει σοβαρά και καταστρεπτικά αποτελέσματα για τα μέλη της οικογένειας, ιδιαίτερα για τα παιδιά.

- **Οι αρχές υποχρεούνται να υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα, όπως δραστηριότητες αναζήτησης των μελών της οικογένειας που ζουν στη χώρα ασύλου με σκοπό τη διασφάλιση της ενότητάς της, και να προωθούν ταχέως την εξέταση των αιτημάτων ασύλου ώστε να διασφαλίζουν μετά την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα τη συνένωση των χωρισμένων οικογενειών το συντομότερο δυνατό².**

Λ. Ομάδες με Ειδικές Ανάγκες

Παιδιά

40. Στα παιδιά που συνοδεύουν τους γονείς τους ή τους έχοντες τη φροντίδα τους συχνά επιφυλάσσεται η μεταχείριση των ενηλίκων, ακόμα και όσον αφορά την κράτησή τους ή τη στέγασή τους σε ακατάλληλους χώρους. Λόγω της εξάρτησής τους από τους ενήλικες, των αναγκών ανάπτυξής τους και επειδή είναι ευάλωτα υποφέρουν από τις συνέπειες της μετακίνησης σε σημαντικό βαθμό.

- **Κατά το σχεδιασμό και την εφαρμογή των πολιτικών υποδοχής, τα κράτη υποχρεούνται να λαμβάνουν υπόψη «το συμφέρον του παιδιού», όπως αποτυπώνεται στο άρθρο 3 της Σύμβασης για τα**

¹ Βλέπε επίσης το άρθρο 6 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα.

² Ειδικότερα, για το Ζήτημα της Οικογενειακής Ενότητας στα πορίσματα Νο. 9, 24, 84, 85 και 88 της Εκτελεστικής Επιτροπής.

Δικαιώματα του Παιδιού. Τα κράτη μπορούν να ορίζουν αντιπρόσωπο ή επίτροπο για όλα τα παιδιά αιτούντες άσυλο ώστε να διασφαλίσουν ότι θα εξετάζονται κατά προτεραιότητα τα αιτήματά τους¹.

• Οι συνθήκες υποδοχής πρέπει να ικανοποιούν ειδικότερα τις εκπαιδευτικές, ιατρικές, ψυχολογικές, ψυχαγωγικές και άλλες ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών, κατά τα οριζόμενα στο διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στις κατευθυντήριες αρχές και οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας και στα Πορίσματα της Εκτελεστικής Επιτροπής της Οργάνωσης².

Ασυνόδευτα παιδιά και παιδιά χωρισμένα από τις οικογένειές τους

41. Η μεταχείριση που επιφυλάσσεται σ' αυτά τα παιδιά δεν είναι ομοιόμορφη σε όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε. Συχνά στα πρώτα στάδια της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν ζουν στο κατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον, όπως σε ανάδοχες οικογένειες. Άλλοτε, φιλοξενούνται σε ειδικά ιδρύματα προστασίας της παιδικής ηλικίας³.

42. Πολλές χώρες έχουν υιοθετήσει ειδικά μέτρα για την ικανοποίηση των αναγκών των παιδιών που είναι χωρισμένα από τις οικογένειές τους. Για παράδειγμα η Δανία χορηγεί εξαιρετική άδεια παραμονής στα κάτω των 14 ετών ασυνόδευτα παιδιά και στα παιδιά που είναι χωρισμένα από τις οικογένειές τους. Στο Ηνωμένο Βασίλειο αυτή η ευάλωτη ομάδα εξαιρείται από την ταχύρρυθμη διαδικασία. Στην Ελλάδα δικαιούνται άμεσα ιατρική και κοινωνική φροντίδα. Στη Φιλανδία, χορηγείται άδεια παραμονής όταν η οριστική απόφαση επί της αίτησης ασύλου δεν εκδίδεται εντός τριμήνου από την υποβολή της.

• Οι αρχές των χωρών ασύλου υποχρεούνται να εφαρμόζουν στις περιπτώσεις των ασυνόδευτων παιδιών ή των χωρισμένων από τις οικογένειές τους τις Κατευθυντήριες Αρχές για την Παιδική Προστασία και Πρόνοια της Ύπατης Αρμοστείας⁴. Τα παιδιά της ομάδας αυτής δικαιούνται να ζουν σε κατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον, όπως σε ανάδοχες οικογένειες ή σε ειδικά κέντρα υποδοχής, τουλάχιστον στα πρώτα στάδια της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος

¹ Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε «Κατευθυντήριες Αρχές για την Παιδική Προστασία και Πρόνοια», έκδοση Ύπατης Αρμοστείας, Αθήνα 1997.

² Βλέπε τα πορίσματα Νο. 47, 59 και 84 της Εκτελεστικής Επιτροπής. Επίσης τα άρθρα 3, 7, 22, 24 και 27 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

³ Ειδικευμένα κέντρα υποδοχής γι' αυτήν την ευάλωτη ομάδα υπάρχουν στο Βέλγιο, στη Δανία, στη Φιλανδία, στην Ελλάδα, στις Κάτω Χώρες και στην Ισπανία.

⁴ Προοίμιο της Απόφασης του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 26.6.1997 σχετικά με τους ασυνόδευτους ανήλικους, υπηκόους τρίτων χωρών, όπου αναφέρεται ρητά η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η αρχή του συμφέροντος του παιδιού.

τους. Οι συνθήκες διαβίωσής τους θα πρέπει να ικανοποιούν τις ιδιαίτερες ανάγκες προστασίας και αρωγής.

- Οι δραστηριότητες αναζήτησης στα πρώτα στάδια της διαδικασίας εναρμονίζονται με το άρθρο 3 (3) του Ψηφίσματος του Συμβουλίου της Ε.Ε. σχετικά τους ασυνόδευτους ανήλικους υπηκόους τρίτων χωρών¹.

- Πρέπει να ορίζεται νομικός εκπρόσωπος των παιδιών αυτής της ομάδας, ο οποίος θα εγγυάται το σεβασμό των κοινωνικών και άλλων δικαιωμάτων τους σ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα και το καλλίτερο συμφέρον του παιδιού, στη διάρκεια της παραμονής του στη χώρα².

- Οι αρμόδιες εθνικές αρχές υποχρεούνται να εξετάζουν κατά προτεραιότητα τις αιτήσεις ασύλου των ασυνόδευτων παιδιών και αυτών που είναι χωρισμένα από τις οικογένειές τους.

- Ειδική προσοχή αποδίδεται στο «εμπόριο των παιδιών» ειδικά όταν πρόκειται για ασυνόδευτα παιδιά ή παιδιά χωρισμένα από τις οικογένειές τους που ζητούν άσυλο. Απαιτούνται ειδικές ρυθμίσεις στέγασης, συμβουλευτικής και προστασίας.

Γυναίκες αιτούσες άσυλο

43. Ζώντας μακριά από το οικείο κοινωνικό περιβάλλον, ίσως για πρώτη φορά στη ζωή τους, είναι ευάλωτες ειδικά εάν δεν συνοδεύονται από μέλη της οικογένειάς τους. Έτσι χρειάζονται ειδική μεταχείριση και προσοχή. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν καλύπτουν ευρύ φάσμα των συνθηκών υποδοχής τους και αφορούν τόσο την εξέταση του αιτήματός τους για άσυλο όσο και τις ιδιαίτερες συνθήκες διαβίωσής τους στις χώρες ασύλου. Συχνά αναφέρονται προβλήματα που αφορούν τη σωματική ακεραιότητα γυναικών που ζουν στοιβαγμένες σε πολυπληθή κέντρα υποδοχής, όπου δεν διασφαλίζεται το δικαίωμά τους σε ιδιωτική ζωή. Συχνά δεν υπάρχει το προσωπικό με την κατάλληλη κατάρτιση και οι παραπομπή σε κοινωνικές, ψυχολογικές ή ιατρικές υπηρεσίες που θα τις βοηθήσει να ξεπεράσουν τις αναστολές τους όταν περιγράφουν περιστατικά σεξουαλικής βίας. Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει το πολιτισμικό ή κοινωνικό υπόβαθρο της γυναίκας που έχει ανάγκη ειδικές ιατρικές υπηρεσίες. Η

¹ Άρθρα 7 και 22 (2) της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και Κατευθυντήριες Αρχές για την Παιδική Προστασία και Πρόνοια της Ύπατης Αρμοστείας.

² Βλέπε άρθρο 3(4) του Ψηφίσματος της 26.6.1997 σχετικά με τους ασυνόδευτους ανήλικους υπηκόους τρίτων χωρών. Η εκπροσώπηση των παιδιών αυτής της ομάδας είναι αυτόματη κατά τον αυστριακό νόμο. Επίσης «επίτροποι» διορίζονται σε άλλες χώρες, όπως στη Γερμανία, στη Φιλανδία και στην Ιταλία.

έλλειψη γνώσης της γλώσσας της χώρας ασύλου ή γυναίκας γιατρού μπορεί να προκαλέσει ιδιαίτερη αγωνία ή φόβο.

44. Τα δικαιώματα των γυναικών προσφύγων αναγνωρίζονται σε αρκετά διεθνή κείμενα¹. Σύμφωνα με τους ειδικότερους όρους και ρυθμίσεις τους η αναγνώριση των ειδικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στα πλαίσια της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα επιβεβαιώνεται και από τα πορίσματα Νο. 64 και 73 της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ύπατης Αρμοστείας. Άλλες χρήσιμες οδηγίες περιλαμβάνονται στις Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας για τις Γυναίκες Πρόσφυγες και σ' αυτές που αφορούν στη Σεξουαλική Βία. Τα ακόλουθα σημεία διαφωτίζουν τα κυριότερα στοιχεία των πολιτικών υποδοχής των γυναικών προσφύγων:

- Στη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στο φύλο του αιτούντα / της αιτούσας. Όλοι οι αξιωματούχοι και το προσωπικό εν γένει που απασχολείται στην αρχική διαδικασία υποδοχής και εξέτασης της αίτησης ασύλου πρέπει να είναι κατάλληλα καταρτισμένοι σε ζητήματα φύλου.

- Στα αρχικό στάδιο της διαδικασίας οι γυναίκες αιτούσες άσυλο έχουν ανάγκη ειδικής συμβουλευτικής για τα δικαιώματά τους, στα οποία περιλαμβάνεται και το δικαίωμα να υποβάλουν αυτοτελώς αίτηση ασύλου ακόμα και όταν συνοδεύονται από μέλη της οικογένειάς τους. Όπως συμβαίνει στις περισσότερες χώρες, γυναίκα αξιωματούχος θα πρέπει να διεξάγει τη συνέντευξη με τη γυναίκα αιτούσα άσυλο και με τη συνδρομή γυναίκας διερμηνέα. Εφόσον είναι εφικτό, καταβάλλονται προσπάθειες ώστε η διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα να διεξάγεται από γυναίκες.

- Ειδική προϋπόθεση είναι επίσης, για την ικανοποίηση των αναγκών ασφάλειας, η ξεχωριστή και ασφαλής στέγαση των ασυνόδευτων γυναικών τόσο εντός όσο και εκτός των κέντρων υποδοχής. Όταν στεγάζονται στις αποκαλούμενες «διεθνείς ζώνες» στα λιμάνια και στα αεροδρόμια, πρέπει να διασφαλίζεται η σωματική τους ακεραιότητα και ο σεβασμός στην ιδιωτική τους ζωή.

- Όταν επιβάλλεται σε βάρος τους το μέτρο της κράτησης δικαιούνται το σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής τους ζωής. Άντρες και γυναίκες δεν πρέπει να κρατούνται μαζί, εκτός από τις περιπτώσεις όπου πρόκειται για οικογένεια. Ειδικές προσπάθειες κατα-

¹ Εκτός από τη Διεθνή Χάρτα των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ειδικότερες διεθνείς συμβάσεις αναγνωρίζουν τα δικαιώματα των γυναικών, όπως η Σύμβαση του 1979 για την Εξάλειψη κάθε μορφής Διακρίσεων σε βάρος των Γυναικών (N. 1342/1983, ΦΕΚ 39, τ. Α') και η Σύμβαση του 1957 για την Υπηκοότητα των Πατρεμένων Γυναικών.

βάλλονται για την αποτροπή κράτησης μητέρων μωρών και εγκύων σε προχωρημένο στάδιο.

- Η ιατρική φροντίδα των αιτουσών άσυλο τόσο στο στάδιο της άφιξης όσο και στο στάδιο της υποδοχής περιλαμβάνει συμβουλευτική σε θέματα υγιεινής της αναπαραγωγής. Όπως συμβαίνει κατά κανόνα στις περισσότερες χώρες, στις έγκυες γυναίκες επιφυλάσσεται η μεταχείριση που επιφυλάσσεται και στους πολίτες τους σε θέματα παροχής υπηρεσιών μετά τον τοκετό, τόσο για τις μητέρες όσο και για τα παιδιά.

Ηλικιωμένοι αιτούντες άσυλο

45. Ξεριζωμένοι στο τελευταίο στάδιο της ζωής τους, οι ηλικιωμένοι είναι συχνά άποροι και κινδυνεύουν να παραμεληθούν από τους οικείους τους που είναι ανίκανοι να τους βοηθήσουν. Όταν χωρίζονται από τις οικογένειές τους συχνά δεν μπορούν να υπολογίζουν στα παραδοσιακά μέτρα στήριξης που είχαν πατρίδα τους.

46. Συχνά, δεν γνωρίζουν τα δικαιώματά τους και τις ευκολίες που τους παρέχονται. Μπορεί, για παράδειγμα, να μην γνωρίζουν για την Ύπατη Αρμοστεία, τις οργανώσεις παροχής νομικών υπηρεσιών ή άλλους φορείς που μπορεί να τους βοηθήσουν τόσο στο στάδιο της άφιξης όσο και στη διάρκεια της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος τους. Ακόμα και αν γνωρίζουν για τις υπηρεσίες αυτές, ενδέχεται να είναι δυσκίνητοι ή δύσπιστοι στην αναζήτηση βοήθειας. Επίσης, μπορεί να μην έχουν τα κατάλληλα έγγραφα ταυτότητας.

47. Αποτελούν μια ευάλωτη ομάδα που έχει ανάγκη την κατάλληλη και προσήκουσα πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες και φροντίδας της υγείας. Σχεδιάζοντας τη σχετική πολιτική οι αρχές των χωρών ασύλου θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη ότι είναι δυσκίνητοι, ότι υποφέρουν από απομόνωση και κάποτε από την εγκατάλειψη καθώς και από χρόνια εξάρτηση.

- Στην αρχική φάση της διαδικασίας καταβάλλονται προσπάθειες για τον εντοπισμό των ηλικιωμένων αιτούντων άσυλο που έχουν ανάγκη κοινωνικές, νομικές υπηρεσίες και διερμηνεία. Εάν είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι πρέπει να αναλαμβάνονται δραστηριότητες αναζήτησης μελών της οικογένειάς τους.

- Οι ηλικιωμένοι αιτούντες άσυλο έχουν ανάγκη την ιδιαίτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας και τη ψυχολογική στήριξη. Δεν πρέπει να διαχωρίζονται από την υπόλοιπη κοινότητα των αιτούντων άσυλο που ζουν στο κέντρο υποδοχής.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

48. Οι αιτούντες άσυλο δικαιούνται προστασία που διασφαλίζουν οι διάφορες διεθνείς και περιφερειακές συμβάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου καθώς και το προσφυγικό δίκαιο, που αποτελούν το βασικό πλαίσιο των κριτηρίων και κανόνων μεταχείρισής τους στο στάδιο της υποδοχής στη χώρα ασύλου¹. Η διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και η ικανοποίηση των αναγκών τους στο στάδιο της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι θεμελιώδους σημασίας. Πρέπει να καταβάλλονται προσπάθειες για τη συντόμευση του χρόνου της εξέτασης και της έκδοσης της απόφασης επί των αιτημάτων ασύλου. Ελπίζουμε ότι οι συστάσεις και τα κριτήρια μεταχείρισης που περιλαμβάνονται στο παρόν έγγραφο θα διευκολύνουν τα κράτη να υιοθετήσουν πρακτικές και πολιτικές υποδοχής εναρμονισμένες με το διεθνές δίκαιο και κριτήρια.

Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες
Ιούνιος 2000

¹ Ειδικότερα η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1948, το Διεθνές Σύμφωνο του 1966 για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, το Διεθνές Σύμφωνο του 1966 για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα, τη Σύμβαση για την Εξάλειψη κάθε μορφής Διακρίσεων σε βάρος των Γυναικών, τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Θεμελιωδών Ελευθεριών και των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

**ΕΠΙΤΡΟΠΗ [ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ] ΓΙΑ
ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ**

**Εικοστή Ένατη Σύνοδος
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ
ΑΠΟ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ
ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 44 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ¹**

*Συμπερασματικές Παρατηρήσεις²
της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού : Ελλάδα*

Στις 16 Ιανουαρίου 2002 η Επιτροπή εξέτασε την αρχική έκθεση που κατέθεσε η Ελλάδα και υιοθέτησε τις ακόλουθες συμπερασματικές παρατηρήσεις :

**D8. Ειδικά Μέτρα Προστασίας
Παιδιά πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο**

2. Υπογραμμίζοντας την πρόοδο που σημειώθηκε με την υιοθέτηση του προεδρικού διατάγματος του 1999³, το οποίο διευρύνει τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο, καθώς και την πρόσφατη νομοθεσία που επιτρέπει στα ασυνόδευτα παιδιά να υποβάλουν αίτηση ασύλου η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της:

α) για τους υψηλούς αριθμούς των αιτημάτων ασύλου που απορρίπτονται σε πρώτο βαθμό προκαλώντας, μεταξύ άλλων, καθυστερήσεις και για την κράτηση η οποία διατάσσεται στις συνοριακές περιοχές του κράτους μέλους, που μπορεί να πλήξουν το σεβασμό των δικαιωμάτων των ενδιαφερομένων παιδιών προσφύγων,

β) για το συνηθισμένο φαινόμενο των καθυστερήσεων στη διοικητική και / ή δικαστική διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων ασύλου, συμπεριλαμβανομένων των καθυστερήσεων στη διαδικασία οικογενειακής συνένωσης που πλήττει τα παιδιά,

γ) για την έλλειψη των κατάλληλων δημόσιων πόρων για τη δωρεάν νομική συνδρομή των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων,

¹ Σημ. της Επιμ. Βλέπε Ν. 2101/1992 «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού» (ΦΕΚ 192, τ. Α').

² Υιοθετήθηκαν κατά την 777^η συνάντηση της Επιτροπής που συγκλήθηκε την 1^η Φεβρουαρίου 2002. Έγγραφο ΟΗΕ : CRC/C/15/Add.170.

³ Σημ. της Επιμ. Βλέπε Π.Δ. 61/1999 « Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς τους και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63,τ. Α').

δ) για το ανεπαρκές ενδιαφέρον που επιδεικνύει για τις ειδικότερες ανάγκες και την κατάσταση των ασυνόδευτων παιδιών προσφύγων,

ε) για τις εκθέσεις που αναφέρονται στη διακριτική μεταχείριση στην οποία υποβάλλουν τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες – μεταξύ άλλων – κάποια μέλη των αστυνομικών αρχών, εργοδότες και εκπαιδευτικοί, και η οποία πλήττει τα ενδιαφερόμενα παιδιά,

στ) για την κράτηση των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων και των παράνομων μεταναστών σε άσχημες συνθήκες και για μακρόχρονες περιόδους χωρίς να έχει προηγηθεί ακροαματική διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου,

ζ) για την περιορισμένη πρόσβαση των παιδιών αιτούντων άσυλο, προσφύγων και μεταναστών, στις υπηρεσίες εκπαίδευσης και υγείας.

3. Η Επιτροπή συστήνει στο κράτος μέλος :

α) να υιοθετήσει μέτρα για τη μείωση των καθυστερήσεων που σημειώνονται στη διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων ασύλου και στις σχετικές διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες, οι οποίες πλήττουν τα παιδιά και να αποφεύγει να διατάσσει την κράτηση των παιδιών,

β) να εξασφαλίσει στα παιδιά αιτούντες άσυλο ή πρόσφυγες και στις οικογένειές τους πρόσβαση σε νομική συνδρομή,

γ) να αναπτύξει διαδικασία παρακολούθησης των ιδιαίτερων αναγκών και του καθεστώτος των ασυνόδευτων παιδιών προσφύγων,

δ) να καταβάλει κάθε προσπάθεια ώστε να εξαλειφθεί η πρακτική της διακριτικής μεταχείρισης των παιδιών αιτούντων άσυλο ή προσφύγων και των οικογενειών τους, ανάλογα με την περίπτωση, με την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος των αυτουργών των διακρίσεων και με την δι-οργάνωση ενημερωτικής εκστρατείας,

ε) να εξασφαλίσει τις σύμφωνες με τα διεθνή δεδομένα και ειδικότερα με τις διατάξεις της Σύμβασης συνθήκες κράτησης των παιδιών και των οικογενειών τους – αιτούντων άσυλο, προσφύγων ή παράνομων μεταναστών – καθώς και τη δικαστική αναθεώρηση των σχετικών αποφάσεων,

στ) να διασφαλίσει στα παιδιά αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες και παράνομους μετανάστες πρόσβαση στις υπηρεσίες εκπαίδευσης και υγείας, συμπεριλαμβανομένης της ψυχολογικής υποστήριξης,

ζ) να κυρώσει τη Σύμβαση του 1961 για τη Μείωση της Ανιθαγένειας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
Α Π Ο Φ Α Σ Η

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 8 ΤΗΣ ΣΥΜ-
ΦΩΝΙΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ
ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ,
ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ,
ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ,
ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Η ΕΕΔΑ, στη συνεδρίαση της 31^{ης} Ιανουαρίου 2002, συζήτησε εκτενώς το θέμα της εφαρμογής του άρθρου 8 της Συμφωνίας Συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας σε ό,τι αφορά στα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο προσφύγων. Η Επιτροπή επισημαίνει με έντονη ανησυχία ότι υπάρχουν άμεσες συνέπειες στα δικαιώματα όσων επιδιώκουν να εισέλθουν στην Ελληνική επικράτεια και να ζητήσουν άσυλο.

Με δεδομένο ότι δεν υπάρχει ειδική μεία για τα εν λόγω πρόσωπα, η εφαρμογή του Πρωτοκόλλου βασίζεται στην εκ των προτέρων αντιμετώπιση της εισόδου τους στη χώρα μας ως παράνομης και θεωρούνται de facto παράνομοι μετανάστες, χωρίς να τους δίνεται η δυνατότητα πρόσβασης στις διαδικασίες αίτησης και χορήγησης ασύλου. Είναι μάλιστα γενικότερα ανησυχητική η τάση των αρχών να χαρακτηρίζουν εκ των προτέρων και συλλήβδην ως λαθρομετανάστες όλους όσους επιδιώκουν την είσοδό τους στη χώρα μας.

Στην παράγραφο 2 του άρθρου 8 που προβλέπει τη σύναψη συμφωνίας επανεισδοχής δεν γίνεται αναφορά στις διεθνείς υποχρεώσεις των συμβαλλομένων κρατών, όπως αυτές ορίζονται από άλλα διεθνή κείμενα και συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Θεωρείται απαραίτητη η σχετική αναφορά στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων, δεδομένου μάλιστα ότι πληθαίνουν διεθνώς ανησυχητικά οι φωνές εκείνες που υποστηρίζουν την ανάγκη επαναπροσδιορισμού του όρου *Πρόσφυγας*, προφανώς σε βάρος κεκτημένων δικαιωμάτων των προσφύγων.

Πιο συγκεκριμένα, και σε ό,τι αφορά στις διαδικασίες εφαρμογής της συμφωνίας, απαιτείται ρητή δέσμευση ότι:

- το πεδίο εφαρμογής του δεν περιλαμβάνει όσους ζητούν άσυλο,
- για όσο διάστημα η αίτησή τους εκκρεμεί δεν είναι δυνατή η επαναπροώθηση.

Οι διαβεβαιώσεις των Ελλήνων Υπουργών Εξωτερικών και Δημόσιας Τάξης εμφανίζονται ως ενθαρρυντικές αλλά όχι επαρκείς, αφού στην πράξη η επαναπροώθηση ως τώρα γίνεται με συνοπτικές διαδικασίες και χωρίς διασφάλιση του δικαιώματος υποβολής αίτησης ασύλου. Στην πράξη, οι επιβαίνοντες στα σκάφη που έχουν απωθηθεί προς τα Τουρκικά χωρικά ύδατα δεν είχαν καμία δυνατότητα να εκθέσουν λόγους για τους οποίους θα μπορούσαν να ζητήσουν και να τύχουν ασύλου στη χώρα μας.

Εξάλλου, σε αρκετές περιπτώσεις οι συνθήκες επαναπροώθησης δημιουργούν ανησυχίες ως προς την εγγύηση της ασφάλειας και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του συνόλου των προσώπων που επιδιώκουν να εισέλθουν στη χώρα μας, συμπεριλαμβανομένων των παράνομων μεταναστών.

Επισημαίνεται ότι η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχει επίσης εκφράσει την ανησυχία της για τη συμφωνία αυτή και τον τρόπο εφαρμογής της.

Εξάλλου, η Διεθνής Αμνηστία έχει αναλάβει διεθνή επείγουσα δράση για περιπτώσεις προσώπων που επαναπροωθήθηκαν και των οποίων τα δικαιώματα παραβιάστηκαν, κυρίως με βάση τη συγκεκριμένη συμφωνία και με τρόπο που καθόλου δεν περιποιεί ιδιαίτερη τιμή τη χώρα μας.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ¹

0228

ΑΠ 979/1999² (σε Συμβούλιο)

Αναβολή έκδοσης οριστικής απόφασης επί αιτήματος έκδοσης ώστε το αιτούν κράτος να δώσει επεξηγήσεις τέτοιου βαθμού ώστε να διαλύσουν τις αμφιβολίες που έχουν γεννηθεί – Ισχυρισμός του εκζητούμενου, υπηκόου Συρίας, ότι κατ' επίφαση ζητείται από τη Ρουμανία η έκδοσή του για το έγκλημα της συμμορίας, ενώ στην πραγματικότητα θα διωχθεί για πολιτικούς λόγους, λόγω της σχέσης του με πολιτικά πρόσωπα που κατηγορούνται για τα αδικήματα για τα οποία ζητείται η έκδοση.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 2 παρ. 1, 13 και 28 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

Ν. 4165/1961 «περί κυρώσεως της υπό Ελλάδα υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 187 παρ. 1 και 2 ΠΚ

Άρθρα 437, 438, 444 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Με αίτηση του κράτους της Ρουμανίας, που φέρει την υπογραφή του Υπουργού Δικαιοσύνης της Ρουμανίας και διαβιβάστηκε στο Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας με ρηματική διακοίνωση και στη συνέχεια στο Υπουργείο Δικαιοσύνης ζητείται η έκδοση στο αιτούν κράτος του πολίτη Συρίας J. A., κατηγορούμενου για

¹ Περιλαμβάνεται η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων από την έναρξη ισχύος της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως.

² Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ.Ν', σελ. 449.

λαθρεμπορία, απόπειρα απάτης και συμμορία προς διάπραξη οικονομικών και άλλων εγκλημάτων. Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών με την υπ' αριθμ. 19/1999 απόφασή του γνωμοδότησε υπέρ της μη εκδόσεως του εκζητούμενου για τα εγκλήματα της λαθρεμπορίας, και της απόπειρας απάτης. Στην ίδια αίτηση γίνεται επίκληση του από 2.5.1998 εντάλματος προληπτικής σύλληψης του εκζητούμενου για το έγκλημα της συμμορίας, στο οποίο, κατά την επίσημη μετάφρασή του, αναφέρεται ότι διατάσσεται η προληπτική σύλληψή του επειδή «συνεταιρίστηκε με πολλά πρόσωπα προκειμένου να διαπράξει οικονομικές παραβιάσεις και άλλων ειδών που αποτελούν παραβίαση συνενώσεως για τη διάπραξη παραβιάσεως αδικημάτων...» και του με χρονολογία 23.7.1998 κατηγορητηρίου του Στρατιωτικού Δικαστηρίου Παρα(Στρατιωτικό Εφετείο), κατά το περιεχόμενο του οποίου όπως προσκομίζεται σε επίσημη μετάφραση «οι κατηγορούμενοι και οι ένοχοι κατηγορούνται για τη διάπραξη του πλημμελήματος συνεταιρισμού για τη διάπραξη πλημμελημάτων, γιατί από τα αποδεικτικά στοιχεία του φακέλου προέκυψε ότι ανάμεσα στους δράστες επήλθε συμφωνία, καθαρά, για τη συγκρότηση και τον συνεταιρισμό και στην περίπτωση μας ο στόχος εκπληρώθηκε». Ο εκζητούμενος, J. A., προσέβαλε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών ενώπιον του Αρείου Πάγου κατά το σκέλος που γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσής του για το έγκλημα της συμμορίας προς διάπραξη οικονομικών και άλλων εγκλημάτων. Ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυρίστηκε μεταξύ άλλων ότι η Ρουμανία ζητά την έκδοσή του κατά παράβαση του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης, δηλαδή κατ' επίφαση μόνο για το έγκλημα της συμμορίας, ενώ στην πραγματικότητα θα διωχθεί στη Ρουμανία για πολιτικούς λόγους λόγω της σχέσεώς του με πολιτικά πρόσωπα τα οποία κατηγορούνται για τα ως άνω εγκλήματα.

Νόμο Βάσιμο : **A)** Απαγορεύεται στην Ελληνική Πολιτεία να εκδώσει άτομο που κατηγορείται για το έγκλημα της συμμορίας όταν το όριο της προβλεπομένης γι' αυτό ποινής είναι μικρότερο από το προβλεπόμενο από το άρθρο 2 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης. **B)** Αναβάλλεται η έκδοση οριστικής απόφασης επί αιτήματος έκδοσης ώστε να ζητηθούν εξηγήσεις από το κράτος που κάνει την αίτηση, προκειμένου να παρασχεθούν επεξηγήσεις τέτοιου βαθμού ώστε να διαλύουν τις αμφιβολίες που έχουν γεννηθεί.

Σκεπτικό : **A)** Ο Αρειος Πάγος έλαβε υπόψη ότι σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ρουμανίας η πράξη της συνένωσης ή της μύησης συγκρότησης μιας συνένωσης έχοντας σαν σκοπό τη διάπραξη μιας ή περισσότερων παραβιάσεων, ... η προσκόλληση, η υποστήριξη σε κάθε μορφή μιας τέτοιας συνένωσης τιμωρείται με φυλάκιση από 3 έως 15 έτη, χωρίς να μπορεί να ξεπεράσει την προβλεπόμενη από το νόμο ποινή για την παρα-

βίαση που έχει σκοπό η συνένωση ενώ κατά τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 187 του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα η ένωση με άλλον για διάπραξη περισσότερων κακουργημάτων που δεν καθορίστηκαν ακόμη ειδικά ή περισσότερων πλημμελημάτων για τα οποία απειλείται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους (δηλαδή κατά κατώτατο όριο ένα έτος και πάνω) τιμωρείται αντιστοίχως με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών και με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους. Συγκρίνοντας τις διατάξεις των δύο νομοθεσιών – της ρουμανικής και της ελληνικής – ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε : α) ότι η ένωση κάποιου με άλλους, για τη διάπραξη περισσότερων πλημμελημάτων για τα οποία απειλείται ποινή φυλάκισης όχι τουλάχιστον ενός έτους, αλλά ελαφρότερη, δεν είναι αξιόποινη κατά την ελληνική νομοθεσία και β) όταν με την αξιόποινη πράξη που προβλέπεται από το ρουμανικό ποινικό κώδικα σκοπείται η διάπραξη εγκλήματος για το οποίο η ρουμανική νομοθεσία προβλέπει ποινή φυλάκισης με ανώτατο όριο μικρότερο του έτους, τότε με την ίδια ακριβώς ποινή τιμωρείται και η διάπραξη του εγκλήματος της συνενώσεως ή της μνήσεως συγκροτήσεως μιας συνένωσης με σκοπό τη διάπραξη μιας ή περισσότερων παραβιάσεων. Κατά συνέπεια, η ελληνική πολιτεία δεν δικαιούται να εκδώσει στη Ρουμανία άτομο που κατηγορείται για το προαναφερόμενο έγκλημα της συμμορίας αφού στην υπό κρίση υπόθεση το όριο της απειλούμενης γι' αυτό ποινής είναι μικρότερο από το προβλεπόμενο από το άρθρο 2 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης. **B)** Το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε εν συνεχεία ανεπαρκείς της πληροφορίες που προσκομίστηκαν ενώπιόν του για να διαπιστωθεί εάν συντρέχουν όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις της έκδοσης για το έγκλημα της συμμορίας και λαμβάνοντας υπόψη τον ισχυρισμό του εκζητούμενου J. A., ότι δηλαδή η έκδοσή του ζητείται κατ' επίφαση από τις ρουμανικές αρχές μόνο για το έγκλημα της συμμορίας, ενώ στην πραγματικότητα θα διωχθεί στη Ρουμανία για πολιτικούς λόγους λόγω της σχέσης του με πολιτικά πρόσωπα που κατηγορούνται για τα ως άνω εγκλήματα αποφάσισε την αναβολή έκδοσης οριστικής απόφασης αιτούμενο από τη Ρουμανία να διαβιβάσει δια της διπλωματικής οδού με επίσημα έγγραφα συμπληρωματικές πληροφορίες και ειδικότερα πλήρη έκθεση της αξιόποινης πράξης της συμμορίας και του χρόνου και τόπου διάπραξής της, πλήρη έκθεση της παραβιάσεως που είχε ως σκοπό η συμμορία μετά παραπομπής στις διατάξεις της ρουμανικής νομοθεσίας που την προβλέπουν και την τιμωρούν (συμπεριλαμβανομένων του ανώτατου και του κατώτατου ορίου της ποινής) και πληροφορίες για το αν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για τα διαλαμβανόμενα στην αίτηση έκδοσης εγκλήματα σε βάρος και άλλων προσώπων ρουμανικής ή άλλης υπηκοότητας.

Ο Άρειος Πάγος ανέβαλε την έκδοση οριστικής απόφασης.

0229

ΑΠ 269/1999¹ (σε Συμβούλιο)

Αρχή της ειδικότητας κατά τη διμερή σύμβαση Ελλάδας – ΗΠΑ για την αμοιβαία έκδοση των εγκληματιών και κατά το άρθρο 440 ΚΠΔ: κανείς δεν μπορεί να δικαστεί για άλλη μορφή εγκλήματος, βαρύτερη από εκείνο για το οποίο ακριβώς ζητήθηκε και επιτράπηκε η έκδοση – Σύμφωνα με το ερμηνευτικό πρωτόκολλο οι διατάξεις της Συνθήκης δεν έχουν την έννοια ότι δικαστήριο ή δικαστικός υπάλληλος μπορεί να λύσει το ζήτημα της ενοχής ή της αθωότητας του εκζητούμενου – Δεν θεμελιώνεται ο κίνδυνος μιας αντίθετης προς τα ανθρώπινα δικαιώματα μεταχείρισης του εκζητούμενου από το κράτος των ΗΠΑ το οποίο έχει προσυπογράψει το από 16.12.1966 Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων και τα αντίστοιχα προαιρετικά πρωτόκολλα που αναφέρονται και στον περιορισμό ή στην κατάργηση της θανατικής ποινής.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 1, 2 4 και 11 του Ν. 5554/1932 «Περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής συνολογηθείσης την 6^η Μαΐου 1931 συνθήκης περί αμοιβαίας εκδόσεως εγκληματιών» (ΦΕΚ 218, τ. Α')

Α.Ν. 1115/1938 «Περί κυρώσεως του εν Αθήναις υπογραφέντος τη 2^α Σεπτεμβρίου 1937 ερμηνευτικού πρωτοκόλλου της μεταξύ Ελλάδος και Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής συνθήκης αμοιβίας εκδόσεως εγκληματιών της 6^{ης} Μαΐου 1931» (ΦΕΚ 84, τ. Α')

Άρθρο 2 παρ. 4 του Ν. 4165/1961 «περί κυρώσεως της υπό Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 33 παρ. 1 Ν. 2172/1993 «Τροποποίηση και αντικατάσταση των διατάξεων του Ν. 1756/1988 «Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών», του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 207, τ. Α')

Άρθρα 436, 437 εδ. α', 440 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Ο εκζητούμενος, αμερικανός πολίτης εκτίει ποινή κάθειρξης στις δικαστικές φυλακές Κορυδαλλού για ληστείες κατ' εξακολούθηση που τέλεσε στην Ελλάδα. Εναντίον του έχει εκδοθεί από το Δικαστή της Κομητείας της Νέας Υόρκης ένταλμα σύλληψης και κατηγορητήριο για φόνο δεύτερου βαθμού τον οποίο διέπραξε δια στραγγαλισμού και ασφυξίας. Σύμφωνα με τη νομοθεσία της Πολιτείας της Νέ-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. ΜΘ', σελ. 1025.

ας Υόρκης η πράξη αυτή τιμωρείται ως κακούργημα και απειλείται με ποινή κάθειρξης από 15 έτη έως ισόβια. Το Συμβούλιο Εφετών Πειραιώς λαμβάνοντας υπόψη τα ειδικότερα στοιχεία που περιλάμβανε ο φάκελος του αιτήματος της έκδοσης και ειδικότερα, τις περιστάσεις της τέλεσης του προαναφερόμενου εγκλήματος, γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου, ο οποίος προσέφυγε στον Άρειο Πάγο επικαλούμενος μεταξύ άλλων ότι το αποδεικτικό υλικό του φακέλου της έκδοσης είναι ανεπαρκές – επειδή δεν προσκομίστηκαν οι κασέτες απομαγνητοφωνημένων συνομιλιών – για την κατά πιθανολόγηση κρίση για την τέλεση της πράξης και τον κίνδυνο να δικαστεί στις ΗΠΑ, για φόνο πρώτου βαθμού που απειλείται με θανατική ποινή.

Νόμο Βάσιμο : **A)** Σύμφωνα με την αρχή της ειδικότητας η διμερής συνθήκη έκδοσης Ελλάδας – ΗΠΑ ρητά ορίζει ότι κανένας δεν μπορεί να δικαστεί για άλλη μορφή εγκλήματος, βαρύτερη από εκείνο για το οποίο ακριβώς ζητήθηκε και επιτράπηκε η έκδοση. **B)** Αφού η έκδοση ζητείται για φόνο δεύτερου βαθμού δηλαδή για πράξη που δεν τιμωρείται με θανατική ποινή δεν ανακύπτει ζήτημα επιτρεπτού της εκδόσεως του εκζητούμενου από την Ελλάδα λόγω της καταργήσεως της θανατικής ποινής με το Ν. 2172/1993. Δεν θεμελιώνεται ο κίνδυνος που επικαλείται ο εκζητούμενος να υποστεί από το κράτος στο οποίο θα παραδοθεί μεταχείριση αντίθετη προς τα ανθρώπινα δικαιώματα αφού οι ΗΠΑ έχουν προσυπογράψει και το από 16.12.1966 Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων και τα αντίστοιχα προαιρετικά πρωτόκολλα που αναφέρονται στον περιορισμό ή την κατάργηση της θανατικής ποινής.

Σκεπτικό : **A)** Το Δικαστήριο απέρριψε τους ισχυρισμούς του εκζητούμενου που αφορούσαν στην ανεπάρκεια του αποδεικτικού υλικού για την πιθανολόγηση της παραπομπής του σε δίκη λαμβάνοντας υπόψη τη διάταξη του άρθρου 1 της Διμερούς Συνθήκης Έκδοσης Ελλάδας – ΗΠΑ (όπως αυτή ερμηνεύθηκε με το από 2.9.1937 πρωτόκολλο των συμβαλλομένων μερών που κυρώθηκε με το Ν. 1115/1938) σύμφωνα την οποία προκειμένου να αποφανθεί επί του αιτήματος έκδοσης των αμερικανικών αρχών η ελληνική δικαιοσύνη υποχρεούται να εξετάσει κατά πόσον οι υποβληθείσες αποδείξεις παρέχουν πιθανότητες ενοχής του κατηγορούμενου – εκζητούμενου για την παραπομπή του σε δίκη. Σύμφωνα με το ερμηνευτικό πρωτόκολλο οι διατάξεις της συνθήκης δεν έχουν την έννοια ότι δικαστήριο ή δικαστικός υπάλληλος μπορεί να λύσει το ζήτημα της ενοχής ή της αθωότητας του εκζητούμενου. **B)** Κρίνοντας το δεύτερο λόγο εφέσεως το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι με βάση την αρχή της ειδικότητας, όπως αυτή αποτυπώνεται τόσο στη διμερή συνθήκη όσο και στο ελληνικό δίκαιο (άρθρο 440 ΚΠΔ) έκδοση γίνεται μόνο με τον όρο ότι εκείνος που εκδίδεται δεν θα καταδιωχθεί ή καταδικαστεί στο κράτος στο

οποίο παραδίδεται για άλλες πράξεις που τελέστηκαν πριν από την έκδοση, εκτός από εκείνη για την οποία εκδίδεται. Περαιτέρω, ο εκζητούμενος ζητείται από τις ΗΠΑ για να δικαστεί για φόνο δεύτερου βαθμού, πράξη που απειλείται με ποινή κάθειρξης 15 ετών έως ισόβια. Για την επιβολή της ποινής αυτής, που δεν προβλέπει θάνατο δεν απαγορεύεται η έκδοση ούτε από την ελληνική νομοθεσία ούτε από τις διατάξεις της διμερούς συνθήκης. Επομένως, δεν ανακύπτει ζήτημα επιτρεπτού της εκδόσεως λόγω της καταργήσεως της θανατικής ποινής με το Ν. 2172/1993 ή λόγω της επιφύλαξης που περιλαμβάνει η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του Ν. 4165/1961 «περί κυρώσεως της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης», το οποίο μάλιστα δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω. Αντίθετα, κατά ρητή διάταξη της διμερούς συνθήκης έκδοσης Ελλάδας – ΗΠΑ κανένας δεν μπορεί να δικαστεί για άλλη μορφή εγκλήματος, βαρύτερη από εκείνο για το οποίο ακριβώς ζητήθηκε και επιτράπηκε η έκδοση. Περαιτέρω, από κανένα στοιχείο δεν πιθανολογείται ότι το κράτος των ΗΠΑ δεν θα τηρήσει τις υποχρεώσεις του από τη διμερή διεθνή συνθήκη και ότι, ενώ ζητά την έκδοση για πράξη που επισύρει ποινή μέχρι ισόβια κάθειρξη, θα τον δικάσει σε βαρύτερη μορφή και θα του επιβάλει θανατική ποινή, παρά την ειδική διαβεβαίωση που περιέχεται στην υποβληθείσα αίτησή του, με βάση την οποία επιτρέπεται η έκδοση. Δεν υπάρχουν τέλος ενδείξεις που να θεμελιώνουν τον κίνδυνο μιας αντίθετης προς τα ανθρώπινα δικαιώματα μεταχείρισης του εκζητούμενου από το κράτος των ΗΠΑ, το οποίο έχει προσυπογράψει και το από 16.12.1966 Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων και τα αντίστοιχα προαιρετικά πρωτόκολλα, που αναφέρονται και στον περιορισμό ή στην κατάργηση της θανατικής ποινής.

Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών, που είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης.

0230

ΑΠ 1418/1998 (σε Συμβούλιο)

Έχει εφαρμογή η Σύμβαση Δικαστικής Αρωγής μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της ΕΣΣΔ και ως προς τη Δημοκρατία της Γεωργίας αφού δεν καταγγέλθηκε από αυτήν μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης – Είναι ανεπίτρεπτη η έκδοση αν πιθανολογείται ότι εκείνος για τον οποίο ζητείται θα καταδιωχθεί από το κράτος στο οποίο παραδίδεται για πράξη διαφορετική από εκείνη για την οποία ζητείται η έκδοση.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 37, 38 και 42 του Ν. 1242/1982 «Κύρωση της Συμβάσεως Δικαστικής Αρωγής σε Αστικές και Ποινικές Υποθέσεις μεταξύ της

Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ενώσεως των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών» (ΦΕΚ 44, τ. Α')

Άρθρα 436, 437 έως 456 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Το Κράτος της Δημοκρατίας της Γεωργίας υπέβαλε με ρηματική διακοίνωση της Πρεσβείας του στην Ελλάδα αίτηση έκδοσης του Κ.Σ., πολίτη Γεωργίας, προκειμένου να δικαστεί στη Γεωργία για τις αξιόποινες πράξεις που αναφέρονται στο κατηγορητήριο του Γενικού Εισαγγελέα της Γεωργίας, δηλαδή μεταξύ άλλων για την πρόκληση ταραχών με τη χρήση πυροβόλων όπλων και την παράνομη κατοχή και μεταφορά αυτόματου πυροβόλου όπλου. Το Συμβούλιο Εφετών Πειραιά γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου στις αρχές της Γεωργίας για να δικαστεί για την παράνομη κατοχή και μεταφορά αυτόματου πυροβόλου όπλου. Για την πρώτη πράξη, δηλαδή για την πρόκληση ταραχών με χρήση πυροβόλου όπλου, το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε αρνητικά, γιατί δέχθηκε ότι η πράξη αυτή δεν είναι αξιόποινη κατά την ελληνική νομοθεσία. Από τα στοιχεία του φακέλου του αιτήματος έκδοσης προκύπτει ότι ο Ποινικός Κώδικας της Γεωργίας προβλέπει για την παράνομη κατοχή και μεταφορά πυροβόλου όπλου ποινή κάθειρξης από πέντε έως δέκα έτη. Η πράξη αυτή είναι αξιόποινη και κατά την ελληνική νομοθεσία, τιμωρούμενη σε βαθμό πλημμελήματος με ποινή φυλάκισης μέχρι πέντε ετών. Ο εκζητούμενος άσκησε έφεση κατά της απόφασης του Συμβουλίου Εφετών, κατά το μέρος που γνωμοδότησε θετικά υπέρ της έκδοσής του για να δικαστεί στη Γεωργία για την αξιόποινη πράξη της κατοχής και της μεταφοράς αυτόματου πυροβόλου όπλου. Ενώπιον του Δικαστηρίου ισχυρίστηκε, μεταξύ άλλων, ότι η έκδοσή του εξητείτο από τη Δημοκρατία της Γεωργίας για πολιτικούς λόγους και ότι θα καταδιωχθεί, από το κράτος της Γεωργίας στο οποίο θα παραδοθεί για άλλη πράξη ή και για άλλη πράξη διαφορετική από εκείνη για την οποία ζητείται η έκδοσή του και ειδικότερα για την πράξη συμμετοχής στην ανθρωποκτονία του Σ.Ζ. για την οποία δεν ζητείται η έκδοσή του.

Νόμο Βάσιμο : Είναι ανεπίτρεπτη η έκδοση εάν πιθανολογείται ότι εκείνος για τον οποίο ζητείται θα καταδιωχθεί από το κράτος στο οποίο παραδίδεται για πράξη διαφορετική από εκείνη για την οποία ζητείται η έκδοση.

Σκεπτικό : **Α)** Ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι εφαρμοστέα στην υπό κρίση υπόθεση είναι η Σύμβαση Δικαστικής Αρωγής Ελλάδας – ΕΣΣΔ, η οποία ισχύει και ως προς τη Δημοκρατία της Γεωργίας αφού δεν καταγγέλθηκε απ' αυτή μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ. **Β)** Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι ήσαν αβάσιμοι ως αόριστοι και ατεκμηρίωτοι οι ισχυρισμοί του εκζητούμενου ότι η έκδοσή του ζητείται για πολιτικούς λόγους. **Γ)** Λαμβάνοντας υπόψη τις καταθέσεις των μαρτύρων και τις εξηγήσεις που έ-

δωσε ο ίδιος ο εκζητούμενος κατά την ακροαματική διαδικασία αλλά και τα έγγραφα που συνόδευαν το αίτημα της έκδοσης, και αναφέρονται στο αδίκημα της ανθρωποκτονίας για το οποίο η Δημοκρατία της Γεωργίας δεν ζήτησε την έκδοση και ειδικότερα : α) σχετικό έγγραφο της Ιντερπόλ της Γεωργίας όπου αναφέρεται ότι οι γονείς και οι συγγενείς του θύματος, δηλαδή του Σ.Ζ., με αλληπάλληλες επιστολές διαμαρτυρίας προκαλούν αστάθεια στην περιοχή και β) έγγραφο του Υπουργείου Εξωτερικών της Γεωργίας προς την Πρεσβεία της Ελλάδας στην Τιφλίδα, στο οποίο αναφέρεται ότι ο εκζητούμενος κατηγορείται στη Γεωργία για συνέργεια σε φόνο, ο Άρειος Πάγος κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η βασική κατηγορία των γεωργιανών αρχών κατά του εκζητούμενου είναι η συμμετοχή του στην ανθρωποκτονία και είναι άγνωστο γιατί οι αρχές δεν ζητούν την έκδοσή του για τη βαρύτερη αυτή πράξη. Κατά συνέπεια, κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 438 εδ. ε' ΚΠΔ, που εφαρμόζεται στην υπό κρίση υπόθεση κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 38 παρ. 2 της Σύμβασης Δικαστικής Αρωγής Ελλάδας – ΕΣΣΔ, είναι ανεπίτρεπτη η έκδοση του Κ.Σ.¹.

Ο Άρειος Πάγος εξαφάνισε την απόφαση του Εφετείου Πειραιά το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης του Κ.Σ.

0231

ΑΠ 1138/1998² (σε Συμβούλιο)

Όταν ζητείται η έκδοση πλαίσιο εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 442 παρ. 1 και 450 παρ. 2 περί ενδείξεων ενοχής του εκζητούμενου, γιατί οι διατάξεις αυτές αντίκεινται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση – Επί αιτημάτων έκδοσης που έχουν υποβληθεί από περισσότερα του ενός κράτη ο Υπουργός Δικαιοσύνης αποφασίζει σε ποιο από τα αιτούντα κράτη θα παραδοθεί ο εκζητούμενος – Κρίνονται αόριστοι οι ισχυρισμοί του εκζητούμενου ότι θα επιδεινωθεί η θέση του, εάν παραδοθεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, για λόγους φυλετικούς.

¹ Αντίθετο ήταν το αποτέλεσμα της δικαστικής κρίσης επί της αίτησης ακύρωσης που ασκήθηκε ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας κατά της απόφασης απέλασης του εκζητούμενου αλλοδαπού από την Ελλάδα, ο οποίος χρησιμοποιώντας πλαστά έγγραφα είχε πετύχει να αναγνωριστεί έλληνας πολίτης, αδίκημα για το οποίο καταδικάστηκε από την ποινική δικαιοσύνη. Εν συνεχεία οι αρμόδιες αρχές ανακάλεσαν την απόφαση με την οποία είχε αναγνωριστεί ότι είναι έλληνας υπήκοος και το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης εξέδωσε απόφαση απέλασης η οποία προσεβλήθη με αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας. Το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο έκρινε ότι δεν συνέτρεχε λόγος ακύρωσης της απόφασης απέλασης (απόφαση 2519/2000, δημοσιευμένη σε ΕΠΔΑ 2000, σελ. 74). Ο εκζητούμενος υπέβαλε αίτημα ασύλου το οποίο απορρίφθηκε από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης.

² Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. ΜΘ', σελ. 655.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ. 1, 5, 10, 12, 17 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 46 παρ. 1^α, 309, 386 ΠΚ

Α.Ν. 86/1967 «Περί Επιβολής Κυρώσεων κατά των Καθυστερούντων την Καταβολήν και την Απόδοσιν Εισφορών εις Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφαλίσεως» (ΦΕΚ 136, τ. Α')

Άρθρα 436, 442 παρ. 1, 450 παρ. 2, 452 παρ. 1, 462 επ., 474 παρ. 2, 502 παρ. 2, 583 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Στις 14.5.1998 η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ζήτησε από την Ελλάδα την έκδοση τούρκου πολίτη προκειμένου αυτός να δικαστεί για απάτη, κατακράτηση και κατάχρηση εργατικών μισθών (εισφορών) και ηθική αυτουργία σε επικίνδυνη σωματική βλάβη σε βάρος τρίτου, πράξεις που φέρεται ότι έχουν τελεστεί κατά το διάστημα από τις αρχές του 1994 μέχρι το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους. Τα αδικήματα αυτά προβλέπονται και τιμωρούνται από τη γερμανική και την ελληνική νομοθεσία. Το Συμβούλιο Εφετών Δωδεκανήσου γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου, ο οποίος προσέβαλε την απόφαση ενώπιον του Αρείου Πάγου για τους εξής λόγους : α) επειδή πρόκειται για πράξεις που αφενός χαρακτηρίζονται από τους ελληνικούς νόμους φορολογικά αδικήματα και αφετέρου έχουν παραγραφεί, β) επειδή διατάχθηκε η έκδοσή του για πράξεις που δεν τέλεσε, ενώ είναι βέβαιο ότι δεν θα διωχθεί γι' αυτές (για τις οποίες ζητήθηκε η έκδοση) αλλά για πράξεις διαφορετικές και ότι θα επιδεινωθεί η θέση του για φυλετικούς λόγους και γ) επειδή εσφαλμένα διατάχθηκε η έκδοσή του στις γερμανικές αρχές ενώ είχε ζητηθεί συγχρόνως και στις τουρκικές. Σημειώνεται ότι στις 3.7.1998 η Τουρκία ζήτησε την έκδοση του εκζητούμενου για να δικαστεί ως υπαίτιος «πλήρους απόπειρας βιασμού» και το Συμβούλιο Εφετών Δωδεκανήσου γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσής του στην Τουρκία.

Νόμο Βάσιμο : Στην περίπτωση έκδοσης που ζητείται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 442 παρ. 1 και 450 παρ. 2 περί ενδείξεων ενοχής του εκζητούμενου, γιατί αντίκεινται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση.

Σκεπτικό : Α) Κρίνοντας τα αδικήματα για τα οποία ζητήθηκε η έκδοση από τις γερμανικές αρχές ο Άρειος Πάγος αποφάνθηκε ότι αυτά δεν χαρακτηρίζονται κατά τους ελληνικούς νόμους φορολογικά, ούτε έχουν παραγραφεί κατά τη γερμανική ή την ελληνική νομοθεσία. Επομένως, δεν καταλαμβάνονται από τις διατάξεις του άρθρου 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης που αφορά στις τελωνειακές παραβάσεις και στις

παραβάσεις συναλλάγματος. **Β)** Ερευνώντας το δεύτερο λόγο εφέσεως το Δικαστήριο έκρινε ότι στην περίπτωση έκδοσης που ζητείται στο πλαίσιο εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 442 παρ. 1 και 450 παρ. 2 περί ενδείξεων ενοχής του εκζητούμενου, γιατί οι διατάξεις αυτές αντίκεινται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση. Περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψη τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης και αξιολογώντας όσα προέκυψαν από την ακροαματική διαδικασία ο Άρειος Πάγος έκρινε αόριστους και αναπόδεικτους τους ισχυρισμούς του εκζητούμενου ότι δηλαδή θα επιδεινωθεί η θέση του για φυλετικούς λόγους και ότι θα διωχθεί για άλλες πράξεις από αυτές για τις οποίες ζητήθηκε η έκδοση. **Γ)** Ως προς τον τρίτο λόγο έφεσης το Δικαστήριο έκρινε ότι ο εκζητούμενος πρέπει να παραδοθεί στη Γερμανία για τους εξής λόγους : α) η αίτηση των γερμανικών αρχών είναι προγενέστερη αφού υποβλήθηκε πριν από την αίτηση των τουρκικών και β) η έκνομη δραστηριότητα του εκζητούμενου στη Γερμανία εκτείνεται σε ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων και αφορά περισσότερους παθόντες, ενώ στην Τουρκία συνίσταται σε ένα μεμονωμένο περιστατικό. Έτσι πιθανολογείται ότι οι γερμανικές αρχές θα προβούν σε μεταγενέστερη έκδοση του εκζητούμενου στις τουρκικές αρχές για την εκδίκαση της πράξης για την οποία έχει ζητηθεί από αυτές η έκδοσή του. Σημειώνεται τέλος ότι δεν πρόκειται να προκληθεί σύγχυση από την ύπαρξη δύο γνωμοδοτήσεων υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου, που αφορούν στην παράδοσή του στις γερμανικές και στις τουρκικές αρχές αντιστοίχως, αφού ο Υπουργός Δικαιοσύνης θα αποφασίσει τελικά σε ποιο από τα δύο αιτούνα μέρη πρόκειται αυτός να παραδοθεί.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Δωδεκανήσου που γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του τούρκου εκζητούμενου.

0232

ΑΠ 1137/1998¹ (σε Συμβούλιο)

Πολιτικό είναι το έγκλημα που στρέφεται αμέσως κατά της πολιτείας και τείνει στην ανατροπή ή αλλοίωση της καθεστηκυίας τάξεως η οποία υπάρχει σύμφωνα με το ισχύον πολίτευμα, και ως συναφές προς το πολιτικό έγκλημα θεωρείται εκείνο που τελεί σε συνάφεια προς το πολιτικό έγκλημα, ώστε η προσβολή που επέρχεται σε κάποιο έννομο αγαθό να έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την παρασκευή των μέσων για τη διάπραξη πολιτικού εγκλήματος υπό την προεκτεθείσα έννοια, το οποίο και προϋποθέτει ως τελεσθέν.

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. ΜΘ', σελ. 655.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 38 παρ. 2 του Ν. 1242/1982 «Κύρωση της Συμβάσεως Δικαστικής Αρωγής σε Αστικές και Ποινικές Υποθέσεις μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ενώσεως των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών», (ΦΕΚ 44, τ. Α')

Άρθρα 438, στοιχ. γ' και ε', 451, 583 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Το 1995 η Ομοσπονδία της Ρωσίας ζήτησε από την Ελλάδα την έκδοση του υπηκόου της D.B., ο οποίος διώκεται για να δικαστεί ως υπαίτιος «απάτης και κατάχρησης εμπιστοσύνης μεγάλου βαθμού» και συγκεκριμένα επειδή ως Γενικός Διευθυντής της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία T. από τον Ιούνιο του 1993 έως την 25^η Αυγούστου 1994 με τη σύναψη συμβολαίων δανειοδότησης διοργάνωσε την παραλαβή χρημάτων από πολίτες δια μέσου των επιτόπιων κέντρων παραλαβής της Μόσχας, και με αυτόν τον τρόπο κατά κατάχρηση ξένης εμπιστοσύνης απέκτησε ξένα χρήματα συνολικού ποσού 40 δισεκατομμυρίων ρουβλίων Ρωσίας (8.000.000 \$). Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης και ο εκζητούμενος προσέβαλε την απόφαση ενώπιον του Αρείου Πάγου για τους εξής λόγους: α) κατά εσφαλμένη εκτίμηση των αποδείξεων το πρωτοδίκως επιληφθέν με το αίτημα έκδοσης δικαστήριο δέχτηκε ότι το έγκλημά του δεν είναι πολιτικό και η έκδοσή του δεν ζητείται για λόγους πολιτικούς, και β) θα χειροτερεύσει η θέση του, γιατί εάν εκδοθεί, θα καταδιωχθεί από την Ομοσπονδία της Ρωσίας για πράξη διαφορετική από εκείνη για την οποία ζητείται η έκδοσή του, φοβούμενος ακόμη και για τη ζωή του και για την οικογένειά του.

Νόμο Βάσιμο : Απαγορεύεται η έκδοση εάν το έγκλημα το οποίο διαλαμβάνεται στο σχετικό αίτημα του εκζητούντος κράτους χαρακτηρίζεται πολιτικό ή εάν πιθανολογείται ότι ο εκζητούμενος θα καταδιωχθεί για αξιόποινη πράξη διαφορετική από αυτή για την οποία ζητήθηκε η έκδοσή του.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη το άρθρο 38 παρ. 2 της διμερούς σύμβασης περί δικαστικής αρωγής σε αστικές και ποινικές υποθέσεις σύμφωνα με το οποίο έκδοση δεν λαμβάνει χώρα αν η έκδοση δεν επιτρέπεται από τη νομοθεσία του κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση καθώς και το άρθρο 438 στοιχ. γ' και ε' ΚΠΔ το οποίο εφαρμόζεται εν προκειμένω και ορίζει ότι « γ) η έκδοση απαγορεύεται αν πρόκειται για έγκλημα που κατά τους ελληνικούς νόμους χαρακτηρίζεται πολιτικό ... ή όταν από τις περιστάσεις προκύπτει ότι η έκδοση ζητείται για λόγους πολιτικούς... και ε) αν πιθανολογείται ότι εκείνος για τον οποίο ζητείται η έκδοση θα καταδιωχθεί από το κράτος στο οποίο παραδίδεται για πράξη διαφορετική από εκείνη για την οποία ζητείται η έκδοση». Συνεκτιμώντας

όσα προέκυψαν από την ακροαματική διαδικασία, και ειδικότερα από τις καταθέσεις των μαρτύρων καθώς και από τα έγγραφα ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ο εκζητούμενος δεν απέδειξε ότι οι ρωσικές αρχές ζητούν την έκδοσή του για λόγους πολιτικούς ούτε ότι το έγκλημα για το οποίο ζητούν να τον δικάσουν είναι πολιτικό, κατ' αντίθεση προς τα εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου, αφού δεν υποκρύπτεται δίωξη για πολιτικό αδίκημα, αλλά συνάγεται ότι σκοπός του εκζητούντος κράτους είναι να τον δικάσει νόμιμα για τη διαλαμβανόμενη στην αίτηση έκδοσης αξιόποινη πράξη της απάτης. Περαιτέρω, δεν πιθανολογήθηκε ότι ο εκζητούμενος θα καταδιωχθεί για πράξεις διαφορετικές από εκείνη που αναφέρεται στο αίτημα έκδοσης.

Αποφαινόμενος ότι δεν συντρέχει λόγος που να απαγορεύει την έκδοση του εκζητούμενου ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσής του.

0233

ΑΠ 827/1998¹ (σε Συμβούλιο)

Έννοια πολιτικού εγκλήματος – Δεν εφαρμόζεται το άρθρο 450 παρ. 2 του ΚΠΔ όταν η διμερής σύμβαση δεν απαιτεί από το εκζητούν κράτος να αποστέλλει αποδεικτικά της ενοχής του εκζητούμενου στοιχεία.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 37, 38 42 του Ν. 1242/1982 «Κύρωση της Συμβάσεως Δικαστικής Αρωγής σε Αστικές και Ποινικές Υποθέσεις μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ενώσεως των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών», (ΦΕΚ 44, τ. Α')

Άρθρο 436, 448, 450, 451 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Το κράτος της Ρωσικής Ομοσπονδίας ζήτησε το 1998 την έκδοση του ρώσου υπηκόου Κ.Α. σε βάρος του οποίου διετάχθη από τις ρωσικές αρχές φυλάκιση (προσωρινή κράτηση) με την κατηγορία ότι όντας ιδρυτής και συνιδιοκτήτης του διεθνούς σωματείου «Γ.Α. Ινκ», αφού απόκτησε την εμπιστοσύνη του προέδρου της «Ρ» Μ.Ε.Μ. την περίοδο 1993-1994 μέσω απάτης και κατάχρησης της εμπιστοσύνης με σκοπό την ιδιοποίηση ξένης περιουσίας σε μεγάλα ποσά, διοργάνωσε προμήθειες πολύτιμων αξιών από τη «Ρ» στην διεύθυνση του προαναφερόμενου σωματείου που βρίσκεται στον Άγιο Φραγκίσκο της Πολιτείας Καλιφόρνια των ΗΠΑ. Μετά από την άφιξη στη διεύθυνση του σωματείου, την ως άνω περίοδο, μερικών παρτίδων διαμαντιών καθώς και διαφόρων ειδών από ασήμι και χρυσάφι συνολικής αξίας 183.300.000 \$,

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. ΜΘ', σελ. 431.

όλες αυτές οι αξίες εκπλάπησαν από τον εκζητούμενο ενώ ο ίδιος κρύφτηκε από τα ανακριτικά όργανα. Με το ίδιο αίτημα ζητείται η έκδοση του Κ.Α. και για άλλες αξιόποινες πράξεις οι οποίες αναφέρονται στο σχετικό κατηγορητήριο πλην όμως δεν επισυνάπτεται κανένα έγγραφο δικαστικής απόφασης ή εντάλματος από το οποίο να προκύπτει ότι διατάσσεται η προσωρινή κράτησή του για τις πράξεις αυτές. Το Εφετείο Αθηνών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης και ο εκζητούμενος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου αιτούμενος την εξαφάνιση της προσβαλλόμενης απόφασης και ισχυριζόμενος ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις έκδοσής του για όλες τις αξιόποινες πράξεις που αναφέρονται στο σχετικό αίτημα που υπέβαλαν οι ρωσικές αρχές αφού δεν επισυνάπτεται κανένα έγγραφο δικαστικής απόφασης ή εντάλματος που να διατάσσει την προσωρινή κράτησή του, όπως απαιτείται από το άρθρο 42 του Ν. 1242/1982. Περαιτέρω ο εκζητούμενος ισχυρίστηκε ότι πρέπει να απορριφθεί το αίτημα έκδοσης γιατί το έγκλημα για το οποίο ζητείται η παράδοσή του στην Ομοσπονδία της Ρωσίας τελέστηκε στις ΗΠΑ και είναι πολιτικό και υποκρύπτεται δίωξη για πολιτικά αδικήματα, αφού εάν παραδοθεί στις ρωσικές αρχές, θα διωχθεί για πράξεις διαφορετικές από εκείνες για τις οποίες ζητείται η έκδοση.

Νόμο Βάσιμο : Ως πολιτικό έγκλημα για το οποίο απαγορεύεται η έκδοση κατά τις διατάξεις των άρθρων 38 του Ν. 1242/1982 και 438 ΚΠΔ νοείται το έγκλημα που απευθύνεται αμέσως κατά της πολιτείας και τείνει στην ανατροπή ή στην αλλοίωση της «καυτηρηκτικής» τάξης η οποία υπάρχει, σύμφωνα με το ισχύον πολίτευμα, και ως συναφές προς το πολιτικό έγκλημα θεωρείται εκείνο που τελεί σε τέτοια συνάφεια προς το πολιτικό έγκλημα, ώστε η προσβολή που επέρχεται σε κάποιο έννομο αγαθό να έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την παρασκευή των μέσων για τη διάπραξη πολιτικού εγκλήματος υπό την προεκτεθείσα έννοια, το οποίο και προϋποθέτει ως τελεσθέν.

Σκεπτικό : Α) Λαμβάνοντας υπόψη τα έγγραφα που απέστειλαν οι ρωσικές αρχές με το αίτημα της έκδοσης το Δικαστήριο δέχθηκε τον πρώτο λόγο έφεσης και αποφάσισε την εξαφάνιση της εκκαλούμενης απόφασης ως προς τις αξιόποινες πράξεις για τις οποίες δεν απεστάλησαν δικαστική απόφαση ή ένταλμα που να διατάσσει την προσωρινή κράτηση του εκζητούμενου. Κατά την γνώμη όμως ενός μέλους του Δικαστηρίου, του Αρεοπαγίτη Προκοπίου Μάκου, το Δικαστήριο θα έπρεπε να αναβάλει την έκδοση της οριστικής απόφασης ώστε να ζητηθούν επεξηγήσεις από τις ρωσικές αρχές που υποβάλουν την αίτηση για την έκδοση, και συγκεκριμένα έγγραφες πληροφορίες περί του προαναφερόμενου ζητήματος και επί πλέον να ζητηθεί να προσκομισθεί, με μέριμνα της εισαγγελικής αρχής, κάθε σχετική πληροφορία από το Ινστιτούτο Διεθνούς και Αλλοδα-

πού Δικαίου που εδρεύει στην Αθήνα, περί των διατάξεων της νομοθεσίας της Ομοσπονδίας της Ρωσίας που αφορά στην άσκηση ποινικής δίωξης και στην έκδοση απόφασης ή εντάλματος για την προσωρινή κράτηση του κατηγορούμενου, ώστε να κριθεί να νομιμότητα του υπό κρίση διεθνούς εντάλματος σύλληψης του εκζητούμενου. **Β)** Το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό του εκζητούμενου που αφορά στην αξιόποινη πράξη για την οποία οι ρωσικές αρχές απέστειλαν όλα τα έγγραφα που σύμφωνα με τη διμερή σύμβαση πρέπει να συνοδεύουν το αίτημα εκδόσεως. **Γ)** Το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό του εκζητούμενου ότι πρέπει να απορριφθεί το αίτημα της έκδοσης γιατί το έγκλημα για το οποίο ζητείται η έκδοσή του τελέστηκε στις ΗΠΑ και όχι στην Ομοσπονδία της Ρωσίας με το σκεπτικό ότι τα ελληνικά δικαστήρια δεν μπορούν δυνάμει του Ν. 1242/1982 να προβούν στην έρευνα για την ύπαρξη ή μη ενδείξεων ενοχής του αφού το άρθρο 450 παρ. ΚΠΔ είναι εφαρμοστέο εφόσον δεν περιλαμβάνεται αντίθετη διάταξη στη διμερή σύμβαση. Εν προκειμένω, το άρθρο 42 του Ν. 1242/1982 ρητά ορίζει ότι το εκζητούν κράτος δεν υποχρεούται να επισυνάψει στην αίτηση έκδοσης στοιχεία που αφορούν στην ενοχή του εκζητούμενου. **Δ)** Αποφαινόμενο επί των ισχυρισμών του εκζητούμενου ότι δηλαδή η έκδοσή του ζητείται για λόγους πολιτικούς το Δικαστήριο απεφάνθη ότι από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι η προκειμένη έκδοση δεν ζητείται για πολιτικούς λόγους. Αφού επανέλαβε τον ορισμό του πολιτικού εγκλήματος διαπίστωσε ότι το σχετικό αίτημα δεν υποκρύπτει δίωξη για πολιτικό αδίκημα, αλλά συνάγεται ότι σκοπός του εκζητούντος κράτους είναι να δικαστεί ο εκζητούμενος για την αξιόποινη πράξη που διαλαμβάνεται στο διεθνές ένταλμα σύλληψης, η οποία αποτελεί αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου και επιπλέον δεν προκύπτει ότι αυτός θα καταδιωχθεί από το κράτος της Ρωσικής Ομοσπονδίας για πράξεις διαφορετικές από εκείνη που αναφέρεται στο εν λόγω διεθνές ένταλμα σύλληψης, πράγμα που σημαίνει ότι δεν πιθανολογείται η χειροτέρευση της θέσης του. Το Δικαστήριο απέρριψε όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε ο εκζητούμενος για να αποδείξει τον ισχυρισμό του ότι με την έκδοση θα χειροτερεύσει η θέση του και θα κινδυνεύσει η ζωή του, δηλαδή: 1) τηλεμοιοτυπία των ρωσικών και των ελληνικών αστυνομικών αρχών που αναφέρεται στα πρόσθετα μέτρα ασφαλείας που ελήφθησαν για την προστασία του λόγω πληροφοριών για τη διάπραξη σε βάρος του απόπειρας ανθρωποκτονίας, 2) έγγραφο του Βασιλείου του Βελγίου από το οποίο προκύπτει ότι το κράτος αυτό αρνήθηκε την έκδοσή του στην Ομοσπονδία της Ρωσίας με το σκεπτικό ότι δεν υπήρχε διμερής συμφωνία περί εκδόσεως μεταξύ των δύο κρατών καθώς και έγγραφο του πρωθυπουργού του Βελγίου προς τον αντιπρόεδρο της κυβερνήσεως της Ομοσπονδίας της Ρωσίας, 3) αντίγραφο ρώσικης εφημερίδας από ό-

που προέκυπτε ότι ο ίδιος ο ρώσος πρωθυπουργός ασχολείται με αυτήν τη θορυβώδη υπόθεση που σχετίζεται με τη διαφθορά υψηλά ιστάμενων αξιωματούχων, 4) ένορκη κατάθεση πιλότου ο οποίος δήλωσε ότι η ζωή του εκζητούμενου βρισκόταν σε κίνδυνο και έπρεπε να εξαφανιστεί για την προσωπική του ασφάλεια, 5) φωτογραφία του εκζητούμενου με τη σύζυγο – μεταξύ άλλων – του προέδρου των ΗΠΑ, 6) άδεια του βελγικού δικαστηρίου δυνάμει της οποίας ο εκζητούμενος εγκατέλειψε το Βέλγιο και αφέθηκε στην Ελλάδα. Κατά τη γνώμη όμως ενός μέλους του Δικαστηρίου, του Αρεοπαγίτη Προκοπίου Μάκου, από το σύνολο των προαναφερόμενων αποδεικτικών στοιχείων προκύπτει η βασιμότητα των ισχυρισμών του εκζητούμενου, σύμφωνα με τους οποίους η έκδοσή του ζητείται για πολιτικούς λόγους και εν πάση περιπτώσει υποκρύπτεται δίωξη για πολιτικά εγκλήματα και οπωσδήποτε προκύπτει ότι αυτός θα καταδιωχθεί από το κράτος της Ομοσπονδίας της Ρωσίας για πράξεις διαφορετικές από αυτές για τις οποίες ζητείται η παράδοσή του. Έτσι, κατά την ελάχισσα αυτή γνώμη θα επέλθει χειροτέρευση της θέσης του εκζητούμενου για την έκδοση του οποίου ασχολήθηκαν προσωπικά οι αρχηγοί των κυβερνήσεων του Βασιλείου του Βελγίου και της Ομοσπονδίας της Ρωσίας και θα πρέπει να απορριφθεί η σχετική αίτηση στο σύνολό της ως αβάσιμη.

Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου γνωμοδότησε με πλειοψηφία υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου για το αδίκημα για το οποίο πληρούνταν οι προϋποθέσεις της διμερούς σύμβασης δικαστικής αρωγής Ελλάδας και ΕΣΣΔ.

0234

ΑΠ 1073/1996¹ (σε Συμβούλιο)

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως εμποδίζει την έρευνα για τη βασιμότητα της κατηγορίας που αποδίδεται σ' αυτόν που έχει συλληφθεί με βάση τα προσαγόμενα από το κράτος που ζητά την έκδοση επίσημα αποδεικτικά στοιχεία – Οι περί εκδόσεως διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας εφαρμόζονται συμπληρωματικώς, εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τη Σύμβαση και στα σημεία που δεν προβλέπει αυτή – Η έκδοση δεν ζητείται για πολιτικούς λόγους αφού δεν προκύπτει ότι υποκρύπτεται δίωξη για πολιτικό αδίκημα και προκύπτει ότι η αίτηση έκδοσης που αιτιολογείται με παραβάσεις του κοινού ποινικού δικαίου δεν έχει υποβληθεί με το σκοπό της δίωξης ή της τιμωρίας του καταζητούμενου για τα πολιτικά του φρονήματα.

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΗ', σελ. 772.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ. 1, 3 παρ. 1 και 3, 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 28 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 394 παρ. 1, 334 παρ. 1 ΠΚ

Άρθρα 436 παρ. 2, 448, 450 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Στις 27.2.1996 η Βουλγαρία ζήτησε μέσω της πρεσβείας της στην Αθήνα την έκδοση του Α.Β., βούλγαρου πολίτη που γεννήθηκε στη Σόφια το 1968 ο οποίος συνελήφθη και κρατείται σε εκτέλεση του σχετικού εντάλματος του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών για τις αξιόποινες πράξεις της κλεπταποδοχής (που τελέστηκε κατά το Μάιο του 1995 στη Βάρνα, για την οποία διώκεται με ένταλμα σύλληψης της ανακρίτριας της Βάρνα), της ένοπλης ληστείας αντικειμένου μεγάλου μεγέθους και της παραβίασης του απαραβίαστου της κατοικίας (πράξεις, που διαπράχθηκαν τη νύκτα της 24.4.1994 στην πόλη Σβίστοβ με τη συνέργεια άλλων, για τις οποίες διώκεται με εντάλματα σύλληψης του ανακριτή του Τύρνοβο και του ανακριτή της Περιφερειακής Υπηρεσίας Ανακρίσεως Σβίστοβ). Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του Α.Β. ο οποίος άσκησε έφεση ενώπιον του Συμβουλίου του Αρείου Πάγου επικαλούμενος μεταξύ άλλων την παράλειψη του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου να ερευνήσει την ύπαρξη ή όχι ενδείξεων ενοχής του για τις πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοσή του.

Νόμο Βάσιμο : Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως που υπερισχύει από της κυρώσεώς της κάθε αντίθετης διάταξης ημεδαπού νόμου δεν επιτρέπει στο Συμβούλιο Εφετών που επιλαμβάνεται της εξέτασης της αίτησης έκδοσης να προβεί στην έρευνα για την ύπαρξη ή όχι ενδείξεων ενοχής του εκζητούμενου αφού το άρθρο 12 της Σύμβασης, που μνημονεύει εξαντλητικά τα δικαιολογητικά στοιχεία που πρέπει να συνοδεύουν την αίτηση δεν διαλαμβάνει τα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προκύπτουν οι ενδείξεις ενοχής του εκζητούμενου.

Σκεπτικό : Α) Ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι από τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως που από τις επικυρώσεώς της με το Ν. 4165/1961, ενόψει και του άρθρου 28 παρ. 1 του Συντάγματος υπερισχύουν κάθε αντίθετης διάταξης ημεδαπού νόμου, όπως τούτο, άλλωστε προκύπτει και από το άρθρο 436 ΚΠΔ, το οποίο στην παράγραφο 2 ορίζει ότι οι σχετικές διατάξεις του Κώδικα αυτού εφαρμόζονται συμπληρωματικά, μόνον εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τη σύμβαση και στα σημεία που δεν προβλέπει αυτή, προκύπτει, ότι στην περίπτωση που ζητείται

η έκδοση ατόμου καταδιωκόμενου για εγκλήματα, πρέπει αυτά, για τα οποία ζητείται η έκδοση να είναι αξιόποινα κατά τους νόμους του αιτούντος κράτους και εκείνου από το οποίο ζητείται η έκδοση με ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον ενός έτους, το δε αρμόδιο Συμβούλιο Εφετών το οποίο επιλαμβάνεται της εξετάσεως της αιτήσεως εκδόσεως κατά τα άρθρα 448 επ. ΚΠΔ, εξετάζοντας τις θετικές και τις αρνητικές προϋποθέσεις και όρους εκδόσεως του καταζητούμενου, δεν μπορεί να προβεί και στην έρευνα για την ύπαρξη ή μη ενδείξεων ενοχής αυτού, καθόσον το άρθρο 450 παρ. 2 ΚΠΔ που ορίζει ότι «το συμβούλιο εφετών εξετάζει ακόμη, αν δεν κωλύεται από τη συνθήκη, αν υπάρχουν ενδείξεις για τη βασιμότητα της κατηγορίας που αποδίδεται σ' εκείνον που έχει συλληφθεί με βάση τα προσαγόμενα επίσημα αποδεικτικά στοιχεία από το κράτος που ζητεί την έκδοση...» δεν ευρίσκει πεδίο εφαρμογής στην προκειμένη περίπτωση αφού η ανωτέρω σύμβαση εμποδίζει την έρευνα αυτή με δεδομένο, ότι δεν διαλαμβάνει μεταξύ των δικαιολογητικών στοιχείων που πρέπει να συνοδεύουν την αίτηση εκδόσεως, όπως αυτά εξαντλητικώς μνημονεύονται στο άρθρο 12 αυτής, και τα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προκύπτουν οι ενδείξεις ενοχής του καταζητούμενου. **Β)** Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου απέρριψε την έφεση λαμβάνοντας υπόψη ότι τα αδικήματα για τα οποία ζητείται η έκδοση προβλέπονται και τιμωρούνται και από τις διατάξεις των άρθρων 394 παρ. 1 και 334 παρ. 1 του Ποινικού Κώδικα και ότι επιτρέπεται γι' αυτά η έκδοση και δεν υπάρχουν κατά την ελληνική και βουλγαρική νομοθεσία λόγοι που να κωλύουν τη δίωξη ή να αποκλείουν ή να εξαλείφουν το αξιόποινο καθώς και ότι από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι το υπό κρίση αίτημα έκδοσης ζητήθηκε για πολιτικούς λόγους, αφού δεν προκύπτει ότι υποκρύπτεται δίωξη για πολιτικό αδίκημα, αλλά συνάγεται σκοπός ποινικού κολασμού του δράστη για πράξεις του κοινού ποινικού δικαίου ούτε προκύπτει ότι η υπό κρίση αίτηση έκδοσης που αιτιολογείται με πράξεις του κοινού ποινικού δικαίου έχει υποβληθεί με το σκοπό της δίωξης ή της τιμωρίας του εκκαλούντος για τα πολιτικά του φρονήματα, ούτε ότι η θέση του καταζητούμενου διατρέχει τον κίνδυνο να επιδεινωθεί από τους παραπάνω λόγους.

Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών, που είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου.

0235

ΑΠ 1576/1995¹ (σε Συμβούλιο)

Η Συνθήκη Ελλάδας Βελγίου περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών και της τηρητέας προς έκδοση διαδικασίας εμποδίζει το Συμβούλιο Εφετών να ερευνήσει την ύπαρξη ή μη ενδείξεων ενοχής του εκζητούμενου – Πολιτικό έγκλημα – Έκδοση για πολιτικούς λόγους.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 1 του Ν. ΒΠΝΘ¹ της 7^{ης} Φεβρουαρίου 1904 «περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και Βελγίου συμολογηθείσης την 26^η Ιουνίου (9^η Ιουλίου) 1901 Συνθήκης Περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών και της Τηρητέας προς Έκδοσιν Διαδικασίας» (ΦΕΚ 28, τ. Α΄)

«Περί εγκρίσεως προσθέτου δηλώσεως εις την μεταξύ Ελλάδος και Βελγίου Σύμβασιν περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών της 26.6./9.7.1901, την υπογραφείσαν εν Αθήναις τη 27.3/9.4.1908 μεταξύ του Ημετέρου επί των Εξωτερικών Υπουργού και του εν Αθήναις Επιτετραμμένου του Βελγίου» (ΦΕΚ 121/20.5.1908, τ. Α΄)

Ν. 5923/1933 «Περί κυρώσεως της εν Αθήναις τη 4.8.1933 υπογραφείσης Συμβάσεως Συμπληρωματικής της μεταξύ Ελλάδος και Βελγίου Συμβάσεως Εκδόσεως της 26.6/9.7.2901 και της από 27.3/9.4.1908 Συμπληρωματικής Δηλώσεως της Συμβάσεως αυτής» (ΦΕΚ 383, τ. Α΄)

«Η από 24.2/8.3.1978 Συμπληρωματική Συμφωνία της Συμβάσεως περί Εκδόσεως (1901) Ελλάδας – Βελγίου» εγκριθείσα με την από 23.9.1978 υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 166/3.10.1978, τ. Α΄)

Άρθρο 5 παρ. 2 του Ν. 1789/1988 «Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Καταστολή της Τρομοκρατίας» (ΦΕΚ 133, τ. Α΄)

Άρθρα 5 παρ. 2, 28 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 436, 448 παρ. 2, 450 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Στις 4.10.1995 η Πρεσβεία του Βελγίου στην Αθήνα ζήτησε με ρηματική διακοίνωση την έκδοση του Α.Δ. πολίτη Γιουγκοσλαβίας, που γεννήθηκε το 1958, για τη συμμετοχή του σε έγκλημα ανθρωποκτονίας από πρόθεση. Από τα συνοδευτικά του αιτήματος έγγραφα που προσκομίζονται προς υποστήριξη της αίτησης έκδοσης προκύπτει ότι εκδόθηκε ένταλμα σύλληψης του Ανακριτού του Πρωτοδικείου των Βρυξελλών σε βάρος του καταζητούμενου ως αυτουργού ή συναυτουργού ανθρωποκτονίας από πρόθεση. Στο σχετικό ένταλμα γίνεται αναφορά στα περιστατικά που το θεμελιώνουν, με ακριβή προσδιορισμό του τόπου και χρόνου διάπραξής τους και του κατά νόμο χαρακτηρισμού

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΣΤ΄, σελ. 914.

τους σύμφωνα με τη βελγική νομοθεσία. Συγκεκριμένα, το έγκλημα φέρεται ότι τελέστηκε στις Βρυξέλλες στις 25.2.1990, με θύμα τον Α.Ε. πολίτη Γιουγκοσλαβίας αλβανικής καταγωγής που γεννήθηκε στη Γιουγκοσλαβία και κατοικούσε στις Βρυξέλλες. Το θύμα ήταν ο πρόεδρος της Επιτροπής για την Υπεράσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Κόσοβο, με μεγάλη δράση, ως πράκτορας δημοσίων υπηρεσιών, ιδίως της «Σιγκουρίμι» και άλλων κρατών, όχι όμως του βελγικού κράτους. Απέβλεπε δε κυρίως στην υποστήριξη των δικαιωμάτων των αλβανοφώνων του Κοσσυφοπεδίου και στην υλοποίηση αυτονομιστικών ή αποσχιστικών τάσεων τους και στην απώτερη ένωσή τους με την Αλβανία. Ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών αποδείχθηκε ότι ο εκζητούμενος με τελευταία γνωστή διαμονή στο Έσεν της Γερμανίας ήταν ενεργό μέλος ενός εθνικιστικού πατριωτικού μετώπου της πατρίδας του, της Γιουγκοσλαβίας, που σκοπό είχε τη διατήρηση της υπάρχουσας κατάστασης στο Κοσσυφοπέδιο. Συνεπώς εκινείτο σε διαμετρικά αντίθετη κατεύθυνση από εκείνη του θύματος. Το Συμβούλιο Εφετών Δωδεκανήσου γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου, ο οποίος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου επικαλούμενος μεταξύ άλλων ότι είναι ανυπόστατες οι κατηγορίες τις οποίες απήγγειλαν σε βάρος του οι βελγικές αρχές, ότι το έγκλημα για το οποίο κατηγορείται στο Βέλγιο είναι πολιτικό και ότι φοβάται, εάν παραδοθεί στις βελγικές αρχές, την επιδείνωση της θέσης του και ιδίως τον κίνδυνο αντεκδικήσεως από τους ομοϊδεάτες του θύματος.

Νόμο Βάσιμο : Από τις διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 1 της μεταξύ Ελλάδας και Βελγίου συνυπολογηθείσης Συνθήκης περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών και της Τηρητέας προς Έκδοσιν Διαδικασίας, 5 παρ. 2 του Συντάγματος με την οποία εναρμονίζεται η διάταξη του άρθρου 438 εδαφ. γ' ΚΠΔ και του άρθρου 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως συνάγεται με σαφήνεια ότι η έκδοση από την Ελλάδα κάποιου προσώπου, που διώκεται για αξιόποινη πράξη απαγορεύεται εάν η πράξη αυτή, για την οποία ζητείται η έκδοση, χαρακτηρίζεται κατά τους ελληνικούς νόμους ως πολιτικό έγκλημα ή συναφές προς τέτοιο έγκλημα ή όταν από τις περιστάσεις προκύπτει ότι η έκδοση επιδιώκεται για πολιτικούς λόγους.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως δεν είναι εφαρμοστέα στην υπό κρίση υπόθεση γιατί παρότι το Βέλγιο την έχει υπογράψει δεν την έχει κυρώσει με νόμο. Κατά συνέπεια εν προκειμένω εφαρμόζεται σύμφωνα με το άρθρο 436 ΚΠΔ η από 26 Ιουνίου (9 Ιουλίου) 1901 Συνθήκη περί αμοιβαίας εκδόσεως εγκληματιών και της τηρητέας προς έκδοσιν διαδικασίας που υπογράφηκε μεταξύ Ελλάδας και Βελγίου. Η Συνθήκη αυτή ισχύει σήμερα με την Πρόσθετη Δήλωση αυτής, που κυρώθηκε από το Βέλγιο και από την Ελλάδα με το

από 3.5.1908 βασιλικό διάταγμα, με την οποία επεκτείνεται η ισχύς της και σε άλλες ποινικές παραβάσεις, όπως αυτές συμπληρώθηκαν με την από 4.8.1933 συμπληρωματική σύμβαση της Ελλάδας και του Βελγίου που υπογράφηκε στην Αθήνα και κυρώθηκε με το Ν. 5923/1933 ως και τη νέα συμπληρωματική συμφωνία που καταρτίστηκε με ανταλλαγή των από 24.2.1978/8.3.1978 επιστολών που εγκρίθηκαν και από τα δύο μέρη με την οποία επεκτείνεται η συνθήκη και στα εγκλήματα της λαθρεμπορίας ναρκωτικών. Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Σύμβασης επιτρέπεται η έκδοση για παραβάσεις ποινικών νόμων που προβλέπονται από τις νομοθεσίες και των δύο κρατών. Από τις διατάξεις των άρθρων 7, 8 και 9 της Σύμβασης που δεσμεύει την Ελλάδα και το Βέλγιο, οι οποίες σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος υπερσχύουν κάθε αντίθετης διατάξεως ημεδαπού νόμου, όπως άλλωστε αυτό ορίζεται και στο άρθρο 436 ΚΠΔ συνάγεται ότι στην περίπτωση που ζητείται από το βελγικό κράτος η έκδοση από την Ελλάδα κάποιου, καταδικασμένου για έγκλημα, πρέπει αυτό, για το οποίο ζητείται η έκδοση, να είναι αξιόποιο κατά τους ποινικούς νόμους του Βελγίου και της Ελλάδας, και επιπλέον να προβλέπεται ρητά από το άρθρο 2 της Συνθήκης αυτής το δε Συμβούλιο Εφετών το οποίο επιλαμβάνεται της εξέτασης της αίτησης έκδοσης κατά τα άρθρα 4 της Συνθήκης και 448 επ. ΚΠΔ (που εφαρμόζεται συμπληρωματικώς) ερευνά μόνο τις θετικές και αρνητικές προϋποθέσεις της εκδόσεως του εκζητούμενου και δεν μπορεί να προβεί και στην έρευνα, για την ύπαρξη ή μη ενδείξεων ενοχής αυτού, μη εφαρμοζομένου του άρθρου 450 παρ. 2 του ΚΠΔ, αναφορικά με την έρευνα της βασιμότητας της κατηγορίας ως αντιτιθέμενου στη Συνθήκη, που δεν διαλαμβάνει μεταξύ των δικαιολογητικών της αιτήσεως εκδόσεως που πρέπει κατ' άρθρο 9 να προσάγονται για το παραδεκτό της και τα αποδεικτικά στοιχεία, από τα οποία προκύπτουν οι ενδείξεις ενοχής του καταζητούμενου. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το Συμβούλιο Εφετών έκρινε παραδεκτή την αίτηση εκδόσεως του Βελγίου που πληρούσε τις θετικές και αρνητικές προϋποθέσεις της Συνθήκης Εκδόσεως Ελλάδας Βελγίου και συνεκτιμώντας ότι το αδίκημα για το οποίο κατηγορείται ο εκζητούμενος από τις βελγικές αρχές δεν έχει παραγραφεί ο Αρειος Πάγος απέρριψε τους ισχυρισμούς του. **Β)** Από τις διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 1 της μεταξύ Ελλάδας και Βελγίου συννομολογηθείσης Συνθήκης περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών και της Τηρητέας προς Έκδοσιν Διαδικασίας, 5 παρ. 2 του Συντάγματος με την οποία εναρμονίζεται η διάταξη του άρθρου 438 εδαφ. γ' ΚΠΔ και του άρθρου 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως συνάγεται με σαφήνεια ότι η έκδοση από την Ελλάδα κάποιου προσώπου, που διώκεται για αξιόποινη πράξη απαγορεύεται εάν η πράξη αυτή, για την οποία ζητείται η έκδοση, χαρακτηρίζεται κατά τους ελληνικούς νόμους ως πολιτικό έγκλημα ή συναφές προς

τέτοιο έγκλημα ή όταν από τις περιστάσεις προκύπτει ότι η έκδοση επιδιώκεται για πολιτικούς λόγους. Ως πολιτικό δε έγκλημα κατά τις ανωτέρω διατάξεις που ισχύουν στην Ελλάδα νοείται το έγκλημα που απευθύνεται αμέσως κατά της πολιτείας και τείνει στην ανατροπή ή αλλοίωση της καθεστηκυίας τάξεως, η οποία υπάρχει, σύμφωνα με το ισχύον πολίτευμα, και ως συναφές προς το πολιτικό έγκλημα θεωρείται εκείνο που τελεί σε τέτοια συνάφεια προς το πολιτικό έγκλημα, ώστε η προσβολή που επέρχεται σε κάποιο έννομο αγαθό να έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την παρασκευή των μέσων για τη διάπραξη πολιτικού εγκλήματος υπό την προεκτεθείσα έννοια, το οποίο και προϋποθέτει ως τελεσθέν. Συνεπώς, κάθε άλλο έγκλημα, το οποίο δεν έχει τέτοιο χαρακτήρα, δεν υπάγεται στην έννοια του πολιτικού εγκλήματος ή του συναφούς με αυτό, έστω και αν τελέστηκε από το δράστη με αφορμή τα πολιτικά του φρονήματα ή τις πολιτικές αρχές του ή προς το σκοπό τέτοιων επιδιώξεων. Το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό του εκζητούμενου ότι διώκεται για πολιτικό έγκλημα γιατί από τα πρακτικά της πρωτόδικης διαδικασίας και από όσα αποδείχθηκαν ενώπιόν του προέκυψε ότι η αξιόποινη πράξη για την οποία ζητείται η έκδοσή του δεν απευθύνεται αμέσως ή εμμέσως κατά της πολιτείας του Βελγίου και δεν τείνει στην ανατροπή της υφιστάμενης πολιτειακής τάξεως του κράτους τους Βελγίου. Περαιτέρω, δεν σχετίζεται με την παρασκευή των μέσων για διάπραξη συγκεκριμένου πολιτειακού εγκλήματος υπό την εκτεθείσα έννοια, σε βάρος του βελγικού κράτους, για να θεωρηθεί ως συναφές προς το πολιτικό έγκλημα και τελικά δεν προέκυψαν κρίσιμα στοιχεία και περιστατικά που να θεμελιώνουν «σοβαρούς λόγους» που να οδηγούν στην κρίση ότι η ένδικη αίτηση έκδοσης που αιτιολογείται από μόνη την ως άνω αξιόποινη πράξη του κοινού ποινικού δικαίου υποβλήθηκε από το βελγικό κράτος με σκοπό να διωχθεί ο εκζητούμενος και να τιμωρηθεί για τα πολιτικά του φρονήματα ή τις πολιτικές του αρχές υποκινούμενο ή επηρεαζόμενο από πολιτικούς του αντιπάλους, ομοϊδεάτες του θύματος. Εφόσον το Βέλγιο που αιτείται την έκδοση για έγκλημα του κοινού ποινικού δικαίου, της ανθρωποκτονίας από πρόθεση, που διαπράχθηκε στην επικράτειά του και δικαιολογεί την ζητούμενη έκδοση είναι άσχετο με τις δραστηριότητες και τις επιδιώξεις του εκζητούμενου και του θύματος, και στην περίπτωση ακόμη, που το ως άνω έγκλημα τελέστηκε πραγματικά από τον εκζητούμενο ή και από άλλους μαζί, συμμετόχους του, με αφορμή τα πολιτικά του φρονήματα ή τις πολιτικές του πεποιθήσεις και αρχές ή και προς τον σκοπό τέτοιων επιδιώξεων, το έγκλημα αυτό δεν μπορεί να χαρακτηριστεί για το βελγικό κράτος ως πολιτικό ή συναφές με αυτό κατά τα ανωτέρω εκτεθέντα, ούτε και μπορεί να υποστηριχθεί η άποψη ότι η έκδοση ζητείται από το Βέλγιο για λόγους πολιτικούς ή τέλος και ότι με την έκδοση διατρέχει ο εκζητούμε-

νος τον κίνδυνο να επιδεινωθεί η θέση του, για τα πολιτικά του φρονήματα. Οι ισχυρισμοί που επικαλείται ο εκζητούμενος, για κίνδυνο αντεκδικήσεως κατ' αυτού των ομοϊδεατών του θύματος, δεν μπορούν, από μόνοι τους, να μεταβάλουν το ως άνω έγκλημα του κοινού ποινικού δικαίου για το εκζητούν βελγικό κράτος, σε έγκλημα πολιτικό ή συναφές με αυτό, και περαιτέρω να στηρίξουν την άποψη ότι η έκδοση για το έγκλημα αυτό του κοινού ποινικού δικαίου υποβλήθηκε από το βελγικό κράτος με σκοπό να διωχθεί αυτός και να τιμωρηθεί για τα πολιτικά του φρονήματα και τις πολιτικές αρχές και επιδιώξεις.

Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης.

0236

ΑΠ 641/1993¹ (σε Συμβούλιο)

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης δεν απαιτείται να επισυναφθούν στη σχετική αίτηση επίσημα αποδεικτικά στοιχεία για την ύπαρξη ενδείξεων βασιμότητας της κατηγορίας ούτε κατηγορητήριο ούτε άλλη πράξη – Οι πράξεις που φέρεται ότι τέλεσε ο εκζητούμενος δεν χαρακτηρίζονται πολιτικό έγκλημα κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 5 παρ. 2 του Συντάγματος, 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης και 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Καταστολή της Τρομοκρατίας – Απόρριψη αιτήματος ασύλου από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ. 1, 3, 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως
N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 5 του N. 1789/1988 «Κύρωση Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Καταστολή της Τρομοκρατίας» (ΦΕΚ 133, τ. Α')

Άρθρο 5 παρ. 2, 28 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 26 παρ. 1, 27, 45, 47, 51, 52, 83, 270 στοιχ. γ' και δ', 299 ΠΚ

Άρθρα 436, 448, 450 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Στις 9.10.1992 η Πρεσβεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στην Αθήνα ζήτησε με ρηματική διακοίνωση την έκδοση του γερμανού υπηκόου H.V. που διώκεται με το ένταλμα σύλληψης του Δικαστού του Ειρηνοδικείου Berlin Tiergarten «για υποκίνηση και συνεργεία σε ανθρωποκτονία και έκρηξη που προκά-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΓ', σελ. 637.

λεσε το θάνατο ενός ατόμου», όπως λεπτομερώς οι πράξεις αυτές περιγράφονται στα συνοδευόμενα αυτήν έγγραφα, στα οποία και ρητώς περί τούτου παραπέμπει, και τα οποία και ειδικώς αναφέρονται και είναι το προαναφερόμενο ένταλμα σύλληψης και η από 9.9.1992 βεβαίωση του Εισαγγελέα του Βερολίνου. Η αίτηση έκδοσης συνοδευόταν από σχετική βεβαίωση για τις διατάξεις του γερμανικού νόμου που προβλέπουν και κολάζουν τις πιο πάνω πράξεις. Ο εκζητούμενος, μετά την κατά την 6.9.1992 σύλληψή του στην Αθήνα και την προσαγωγή του στον Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών ομολόγησε ότι αυτός είναι το πρόσωπο του οποίου την έκδοση ζητούν οι γερμανικές αρχές και επανέλαβε τούτο την 3.11.1992 κατά τη δημόσια συνεδρίαση του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, το οποίο συζήτησε την αίτηση έκδοσης των γερμανικών αρχών. Ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών ο εκζητούμενος ισχυρίστηκε ότι πρέπει να απαγορευθεί η έκδοσή του σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης γιατί ναι μεν στην αίτηση έκδοσης «αναφέρεται ως δικαιολογία για την έκδοση κάποια – δήθεν συνέργεια σε κοινό έγκλημα (ανθρωποκτονία – έκρηξη) πλην όμως από το σύνολο των περιστατικών προκύπτει ο σκοπός των γερμανικών αρχών να διωχθεί για τα πολιτικά του φρονήματα και για την πολιτική του δράση προς στήριξη του καθεστώτος της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας και ότι αν εκδοθεί στη Γερμανία η θέση του» θα επιδεινωθεί για τους ίδιους λόγους [λόγω των πολιτικών φρονημάτων του και της πολιτικής του δράσης] από τις εξτρεμιστικές ομάδες των ακροδεξιών εθνικιστών...». Ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών προς απόδειξη του ισχυρισμού του αυτού εξετάστηκαν ως μάρτυρες – πέραν των αποδεικτικών στοιχείων που περιέχει η δικογραφία – ο αστυνομικός Θ.Κ. και η σύζυγος του εκζητούμενου. Από τα αποδεικτικά στοιχεία προέκυψε ότι ο εκζητούμενος από του έτους 1980 υπηρετούσε στην αντιτρομοκρατική υπηρεσία του Υπουργείου Κρατικής Ασφάλειας της τέως Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας, με αρμοδιότητα την άμυνα κατά του εξτρεμισμού και της τρομοκρατίας. Συνεπεία αυτής της ιδιότητάς του, που είχε και κατά το έτος 1983 (χρόνο διάπραξης των αξιόποινων πράξεων για τις οποίες ζητείται η έκδοση) είχε υπηρεσιακές και προσωπικές επαφές και με μέλη της τρομοκρατικής ομάδας του Σάντες (ΚΑΡΛΟΣ), μεταξύ των οποίων και ο W., ο οποίος σε διεθνή κλίμακα ετέλεσε διάφορες τρομακτικές πράξεις (δολοφονίες, βομβιστικές δραστηριότητες). Στις 31.5.1982 ο W. εισήγαγε στη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας 24 κιλά εκρηκτικής ύλης για λογαριασμό της τρομοκρατικής οργάνωσης του ΚΑΡΛΟΣ η οποία σχεδίαζε τρομοκρατική ενέργεια στο Γενικό Γαλλικό Προξενείο στο Δυτικό Βερολίνο. Η εκρηκτική ύλη κατασχέθηκε με εντολή του εκζητούμενου ο οποίος διέταξε τον υφιστάμενό του Μ. να την επιστρέψει στον ίδιο ως άνω εισαγωγή της, πράγμα που

έγινε την άνοιξη του 1983. Στη συνέχεια, η εκρηκτική ύλη προωθήθηκε στον κατηγορούμενο S., μέλος της ίδιας τρομοκρατικής οργάνωσης, ο οποίος στις 25.8.1983 την τοποθέτησε και εν πυροδότησε στους χώρους του πιο πάνω Γαλλικού Προξενείου, με αποτέλεσμα να φονευθεί λόγω της έκρηξης ο ευρισκόμενος μέσα σ' αυτό Μ.Η., να τραυματισθούν διάφορα άλλα άτομα, μερικά σοβαρά και να καταστραφούν σχεδόν ολοσχερώς, οι τρίτος και τέταρτος όροφοι του κτιρίου όπου στεγαζόταν το προξενείο. Τα παραπάνω περιστατικά και τη συμμετοχή του εκζητούμενου αποκάλυψαν στις γερμανικές ανακριτικές αρχές οι μάρτυρες Μ. (υφιστάμενός του στην ίδια υπηρεσία) και ο ως άνω W. Η έκνομη αυτή συμπεριφορά του εκζητούμενου ενισχύεται και από την με πλαστό διαβατήριο είσοδό του στην Ελλάδα (για τη χρήση του οποίου τιμωρήθηκε από το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών σε 10 μήνες φυλάκιση χωρίς μετατροπή) και από τη χρήση ψευδωνύμων μέχρι και την 6.9.1992, όταν συνελήφθη από τις αστυνομικές αρχές. Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών¹ αποφάσισε την έκδοση και ο εκζητούμενος άσκησε έφεση ισχυριζόμενος ότι η υπό κρίση αίτηση έκδοσης δεν είναι παραδεκτή και νόμιμη γιατί δεν έχουν επισυναφθεί τα κατά νόμο και κατά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης απαιτούμενα δικαιολογητικά έγγραφα, το δε ένταλμα σύλληψης που τη συνοδεύει είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένο και αβάσιμο. Περαιτέρω επικαλέστηκε την εφαρμογή των άρθρων 3 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Καταστολή της Τρομοκρατίας, 5 παρ. 2 του Συντάγματος και 438 εδ. γ' ΚΠΔ.

Νόμο Βάσιμο : **A)** Οι αξιόποινες πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοση του εκζητούμενου δεν συνιστούν δράση υπέρ της ελευθερίας και δεν ενέχουν φρόνημα αντίθεσης στο καθεστώς του εκζητούντος κράτους και της εν γένει κρατικής εξουσίας του, ούτε συμβιβάζονται με την κομμουνιστική ιδεολογία που πρεσβεύει ο εκζητούμενος. **B)** Η απόρριψη του αιτήματος ασύλου που υπέβαλε ο εκζητούμενος στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης υποδηλώνει τη μη βασιμότητα των ισχυρισμών του ότι η έκδοσή του ζητείται για πολιτικούς λόγους.

Σκεπτικό : **A)** Από τις διατάξεις των άρθρων 1 και 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, η οποία από της επικυρώσεώς της με το Ν. 4165/1961, ενόψει και του άρθρου 28 παρ. 1 του Συντάγματος υπερεισχύουν κάθε αντίθετης διάταξης ημεδαπού νόμου, όπως τούτο άλλωστε προκύπτει και από το άρθρο 436 ΚΠΔ το οποίο στην παράγραφο 2 ορίζει ότι οι σχετικές διατάξεις του κώδικα τούτου (άρθρα 437 επ.) εφαρμόζονται συμπληρωματικώς, εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με την σύμβαση και στα σημεία που δεν προβλέπει αυτή, προκύπτει ότι στην περίπτωση που

¹ Απόφαση 11/1992, δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΒ', σελ. 1214.

ζητείται η έκδοση ατόμου καταδιωκόμενου για εγκλήματα, πρέπει αυτά για τα οποία ζητείται η έκδοση, να είναι αξιόποινα κατά τους νόμους του αιτούντος κράτους και εκείνου από το οποίο ζητείται η έκδοση και να τιμωρούνται με ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον ενός έτους, το δε Συμβούλιο Εφετών το οποίο κατά τα άρθρα 448 επ. του ΚΠΔ (που εφαρμόζονται αφού δεν αντιβαίνουν στη σύμβαση, που δεν έχει σχετική πρόβλεψη) επιλαμβάνεται της αιτήσεως εκδόσεως εξετάζοντας τις θετικές και αρνητικές προϋποθέσεις και όρους εκδόσεως του καταζητούμενου, δεν μπορεί να προβεί και στην έρευνα για την ύπαρξη ή μη ενδείξεων ενοχής αυτού, καθόσον το άρθρο 450 παρ. 2 ΚΠΔ που ορίζει ότι «το συμβούλιο εφετών εξετάζει ακόμη, αν δεν κωλύεται από την συνθήκη, αν υπάρχουν ενδείξεις για τη βασιμότητα της κατηγορίας που αποδίδεται σε εκείνον που έχει συλληφθεί, με βάση τα προσαγόμενα επίσημα αποδεικτικά στοιχεία από το κράτος που ζητεί την έκδοση...» δεν ευρίσκει πεδίο εφαρμογής στην προκειμένη περίπτωση, αφού η ανωτέρω σύμβαση εμποδίζει την έρευνα αυτή με δεδομένο, ότι δεν διαλαμβάνει μεταξύ των δικαιολογητικών στοιχείων που πρέπει να συνοδεύουν την αίτηση εκδόσεως, όπως αυτά εξαντλητικώς μνημονεύονται στο άρθρο 12 αυτής και τα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προκύπτουν οι ενδείξεις ενοχής του καταζητούμενου. Ο Άρειος Πάγος εξέτασε στην υπό κρίση υπόθεση τη συνδρομή των θετικών και αρνητικών προϋποθέσεων έκδοσης και διαπίστωσε ότι οι αξιόποινες πράξεις για τις οποίες αυτή ζητείται προβλέπονται και τιμωρούνται σύμφωνα με τα άρθρα 26 παρ. 1, 27, 45, 47, 51, 52, 83, 270 στοιχ. γ' και δ' και 299 του ΠΚ. Εκτιμώντας ότι οι αρχές της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας συνόδευσαν την αίτηση έκδοσης με όλα τα απαιτούμενα κατά τα άρθρα 2 παρ. 1 και 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης συνοδευτικά έγγραφα απεφάνθη ότι παραδεκτώς το Συμβούλιο Εφετών αποφάσισε υπέρ της έκδοσης. **Β)** Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης ορίζει ότι δεν χωρεί έκδοση εάν η αξιόποινη πράξη για την οποία ζητείται θεωρείται από το άλλο κράτος ως πολιτική πράξη ή ως πράξη συναφής με τέτοια παράβαση και η διάταξη της παραγράφου 2 του ιδίου άρθρου ότι «ο αυτός κανών ισχύει εάν το καλούμενον προς έκδοση μέρος έχει σοβαρούς λόγους να πιστεύει ότι η αίτηση εκδόσεως, αιτιολογηθείσα με παράβαση του κοινού δικαίου, υπεβλήθη με σκοπό τη δίωξη ή τον κολασμό ατόμου για τα φυλετικά, θρησκευτικά ή πολιτικά ή εθνικά φρονήματά του ή ότι η θέση του διατρέχει κίνδυνο να επιδεινωθεί από τον έναν ή τον άλλο λόγο». Στις διατάξεις αυτές που συνάδουν και προς το άρθρο 5 παρ. 2 του Συντάγματος εναρμονίζεται και η διάταξη του άρθρου 438 εδάφιο γ' του ΚΠΔ, που ορίζει ότι η έκδοση απαγορεύεται εάν πρόκειται για έγκλημα που κατά τους ελληνικούς νόμους χαρακτηρίζεται πολιτικό ή όταν από τις

περιστάσεις προκύπτει ότι η έκδοση ζητείται για λόγους πολιτικούς. Επιπλέον η διάταξη του άρθρου 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Καταστολή της Τρομοκρατίας ορίζει ότι «καμιά διάταξη της παρούσας σύμβασης δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως συνεπαγομένη υποχρέωση έκδοσης, αν το κράτος από το οποίο ζητείται η έκδοση έχει ουσιώδεις λόγους να πιστεύει, ότι η αίτηση έκδοσης, που βασίζεται σε παράβαση που προβλέπεται στα άρθρα 1 ή 2, έχει υποβληθεί με σκοπό τη δίωξη ή τον κολασμό ενός προσώπου εξαιτίας φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας ή των πολιτικών φρονημάτων ή ότι η θέση του προσώπου αυτού κινδυνεύει να καταστεί χειρότερη εξαιτίας του ενός ή του άλλου από τους λόγους αυτούς». Χαρακτηρίζοντας τις αξιόπινες πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοση ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι οι τρομοκρατικές πράξεις από τις οποίες προξενήθηκαν σε ανυπεράσπιστους και αθώους ανθρώπους θάνατος και σοβαρές σωματικές βλάβες και μάλιστα μέσα σε Προξενείο τρίτης (όχι γερμανικής) χώρας, δεν αποτελούν πολιτικά εγκλήματα, δεν συνιστούν δράση υπέρ της ελευθερίας και δεν μπορούν να εκτιμηθούν, ότι ενέχουν φρόνημα αντίθεσης στο καθεστώς της Γερμανίας και στην εν γένει κρατική εξουσία αυτής, που τείνει στην ανατροπή ή στην αλλοίωση της καθεστηκυίας τάξης που υπάρχει σύμφωνα με το πολίτευμα της Γερμανίας, ούτε ακόμη συμβιβάζονται με την κομμουνιστική ιδεολογία, που πρεσβεύει ο εκζητούμενος. Χωρίς δυνατότητα έρευνας της βασιμότητας της ενοχής του για τις ως άνω πράξεις, για τις οποίες ζητείται, από τα εν γένει συναφή περιστατικά που προέκυψαν δεν μπορεί να σχηματιστεί κρίση ότι υπάρχουν σοβαροί λόγοι που να θεμελιώνουν την άποψη, ότι η κρινόμενη αίτηση εκδόσεως υποβλήθηκε από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας με σκοπό τη δίωξη του εκζητούμενου για πολιτικά φρονήματα και ότι εξαιτίας τούτου, εάν εκδοθεί, η θέση του διατρέχει κίνδυνο να επιδεινωθεί. Οι πράξεις αυτές που του αποδίδονται, τρομοκρατικές κατά περιεχόμενο και επιδίωξη, δεν μπορεί αληθινές υποτιθέμενες να θεωρηθούν σύμφωνα με τους σαφείς ορισμούς των άρθρων 1 και 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Καταστολή της Τρομοκρατίας πολιτικά εγκλήματα ή εγκλήματα εμπνεόμενα από πολιτικά κίνητρα¹.

Ο Άρειος Πάγος απέρριψε την έφεση επικυρώνοντας την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου.

¹ Ο Εισαγγελέας Εφετών στην πρωτόδικη δίκη αναφερόμενος στους ισχυρισμούς του εκζητούμενου για το πολιτικό έγκλημα διατύπωσε την άποψη ότι η απόρριψή τους επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης απέρριψε το αίτημα ασύλου του εκζητούμενου (Βλέπε ΠοινΧρ ΜΒ', σελ. 1219).

0237

ΑΠ 454/1993¹ (σε Συμβούλιο)

Έκδοση στην Ιταλία αναγνωρισμένου από την Ελλάδα πολιτικού πρόσφυγα – Ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα από τις ελληνικές αρχές – Ακύρωση της καταδικαστικής απόφασης του Ιταλικού Δικαστηρίου βάσει της οποίας η Ιταλία αιτήθηκε την έκδοση του πρόσφυγα με την άσκηση του ένδικου μέσου της επανάληψης της διαδικασίας – Ανάκληση της ανακλητικής του καθεστώτος του πρόσφυγα απόφασης από τις ελληνικές αρχές – Αποζημίωση από τις ιταλικές αρχές ως αδίκως καταδικασθείς.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ. 1, 12 και 22 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α΄).

Άρθρα 1 Α 2 και 1 ΣΤ, παρ. β΄ της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 περί του «Καθεστώτος των Προσφύγων»

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α΄)

Άρθρο 28 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 436, 450 παρ. 1 εδ. α΄ ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Στις 22.10.1992 η Ιταλική Πρεσβεία στην Αθήνα με ρηματική διακοίνωση ζήτησε από την Ελλάδα την έκδοση του D.R., πολίτη Τουρκίας, γεννηθέντος στην Τουρκία στις 1.1.1959 και διωκόμενου με ένταλμα σύλληψης του Δικαστηρίου του Μιλάνου προκειμένου να εκτίσει ποινή φυλάκισης επτά ετών, η οποία του επιβλήθηκε για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών. Προς υποστήριξη της αίτησης αυτής συνυποβλήθηκαν η καταδικαστική απόφαση του Δικαστηρίου του Μιλάνου, όπου ο εκζητούμενος φέρεται επονομαζόμενος Z. και κάτοικος Ιταλίας, το ένταλμα σύλληψης του Εισαγγελέα του Μιλάνου περί σύλληψης και φυλάκισής του προς έκτιση της προαναφερόμενης ποινής και η έκθεση εγκληματικών γεγονότων στην οποία περιγράφονται λεπτομερώς οι περιστάσεις και οι συνθήκες υπό τις οποίες διαπράχθηκαν οι αξιόποινες πράξεις για τις οποίες καταδικάστηκε και αντίγραφο των ποινικών διατάξεων που προβλέπουν τις ως άνω πράξεις για τις οποίες καταδικάστηκε και δη της συμμετοχής σε οργάνωση συμμορίας με σκοπό το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και για πώληση και αποστολή από την Τουρκία στην Ιταλία ναρκωτικών ουσιών, τύπου ηρωίνης κατά το χρονικό διάστημα από Οκτώβριο – Νοέμβριο του 1986 έως Μάιο του 1988 και για πώληση και αποστολή – εισαγωγή στην Ιταλία ναρκωτικών ουσιών. Από την απόφαση

¹ Αδημοσίευτη.

του ιταλικού δικαστηρίου προκύπτει ότι ο εκζητούμενος δικάστηκε ερήμην και δεν είχε παρουσιαστεί ενώπιον των ιταλικών αρχών ούτε κατά το στάδιο της προδικασίας. Η ενοχή και καταδίκη του στηρίχθηκαν κυρίως στα τηλεφωνήματα που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ των μελών της συμμορίας και του εκζητουμένου που φέρεται ότι δρούσε εγκληματικώς κυρίως στην Τουρκία. Τα κρίσιμα αυτά τα τηλεφωνήματα πραγματοποιήθηκαν στις 4.6.1987, 28.11.1987, 7.12.1987, 11.12.1987, 9.1.1988 και 15.11.1988. Ο εκζητούμενος συνελήφθη στην Αθήνα στις 16.9.1992 με εντολή προσωρινής σύλληψης του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών. Στην από 17.9.1992 έκθεση βεβαίωσης που συντάχθηκε ενώπιον του Εισαγγελέως Εφετών Αθηνών και της Γραμματέως δήλωσε ότι γνωρίζει την ελληνική γλώσσα και δεν επιθυμεί να εκδοθεί στην Ιταλία και δεν αμφισβήτησε τα στοιχεία της ταυτότητάς του. Ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών ο εκζητούμενος αμφισβήτησε ότι είναι το ίδιο πρόσωπο με εκείνο που εκζητείται από τις ιταλικές αρχές και προς απόδειξη του ισχυρισμού του αυτού υπέβαλε δημόσια έγγραφα των ελληνικών αρχών από τα οποία προκύπτουν ότι εισήλθε στην Ελλάδα στις 25.8.1987 παρουσιάστηκε στην Αστυνομική Διεύθυνση Σάμου όπου και υπέβαλε αίτηση ασύλου δηλώνοντας ότι εισήλθε στην Ελλάδα στις 24.8.1987 προερχόμενος από την Τουρκία. Με το από 4.2.1993 έγγραφό του ο Διευθυντής της Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης βεβαιώνει ότι δεν προκύπτει έξοδος του από την Ελλάδα από την 25.8.1987. Στον εκζητούμενο χορηγήθηκε πολιτικό άσυλο με την από 22.3.1988 απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης η οποία ανακλήθηκε με την από 28.9.1992 απόφαση του Γενικού Γραμματέως του ίδιου Υπουργείου «σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. ΣΤ εδ. β' της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 επειδή διέπραξε σοβαρό αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ευρισκόμενος εκτός της χώρας εισδοχής του», ακριβώς ενόψει της εκζητήσεώς του. Από άλλη βεβαίωση του Διοικητού του Αστυνομικού Τμήματος Ασφάλειας Αγίου Δημητρίου Αθηνών, προκύπτει ότι ο εκζητούμενος εμφανιζόταν την 1^η και την 16^η ημέρα κάθε μήνα από 16.12.1988 έως 16.10.1989 σε εκτέλεση ειδικών όρων που διέταξε ο 7^{ος} ανακριτής Αθηνών. Εξάλλου, με την υπ' αριθμ. 3090/1992 το Τριμελές Εφετείο Αθηνών κήρυξε αθώο τον εκζητούμενο για το αδίκημα της κατοχής ναρκωτικής ουσίας, που φέρεται ότι τελέστηκε στην Αθήνα στις 19.10.1988. Στα πλαίσια της προδικασίας της ποινικής δίωξης που ασκήθηκε σε βάρος του από τις ελληνικές αρχές ελήφθησαν δακτυλικά αποτυπώματα του εκζητουμένου, αλλά δεν υπάρχουν παρόμοια από τις ιταλικές αρχές προς αντιπαραβολή. Το Συμβούλιο Εφετών εκτιμώντας στο σύνολό τους τούς ισχυρισμούς του εκζητούμενου και τα έγγραφα που υπέβαλε στα πλαίσια της ακροαματικής διαδικασίας έκρινε ότι από το γεγονός της εισόδου του στην Ελλάδα κατά την 24.8.1987 (που

εμπίπτει στην κρίσιμη περίοδο της εγκληματικής δράσης του κατά την από 30.5.1990 καταδικαστική απόφαση του Δικαστηρίου του Μιλάνου), την παροχή σ' αυτόν πολιτικού ασύλου, την εμφάνισή του κατά την 1^η και 16^η κάθε μήνα κατά το από 16.12.1988 και εφεξής διάστημα στην αρμόδια ημεδαπή αστυνομική αρχή και την αθώωσή του για την πράξη της κατοχής της ναρκωτικής ουσίας που εφέρετο ότι τελέστηκε στην Αθήνα στις 19.10.1988, που εξετάζονται παραδεκτώς μόνο σε σχέση με την ταυτότητα του D.R. με το πρόσωπο του εκζητούμενου από την Ιταλία, και ενόψει του γεγονότος ότι τα κρίσιμα τηλεφωνήματα που προαναφέρθηκαν ως γενόμενα μεταξύ του εκζητούμενου και των μελών της συμμορίας που δρούσε στην Ιταλία ανάγονται στις 4.6.1987, 28.11.1987, 7.12.1987, 11.12.1987, 9.1.1988 και 15.11.1988 και κανένα από αυτά δεν συμπίπτει με την 1^η και 16^η του μηνός (από Δεκεμβρίου 1987) και της ευχέρειάς του να πραγματοποιεί αυτά και δι' αντιπροσώπου του από την Τουρκία, που ενεργούσε με το δικό του όνομα και το ψευδώνυμο Z. ή και από την Ελλάδα ο ίδιος, αφήνοντας την εντύπωση ότι βρίσκεται στην Τουρκία, δεν αναιρείται και δεν αποδυναμώνεται η σχηματισθείσα ως άνω κρίση περί της ταυτότητας του D.R. με το πρόσωπο του εκζητούμενου. Αναφερόμενο ειδικότερα στον ισχυρισμό του εκζητούμενου ότι οι ιταλικές αρχές δεν έχουν δακτυλικά αποτυπώματά του το δικαστήριο έκρινε ότι αφού δεν είχε παρουσιαστεί κατά το στάδιο της προδικασίας ενώπιον της ιταλικής δικαιοσύνης προφανώς λείπουν τα δακτυλικά αποτυπώματα και οι φωτογραφίες του. Περαιτέρω το Συμβούλιο Εφετών κρίνοντας ότι συντρέχουν οι ουσιαστικές και τυπικές προϋποθέσεις της έκδοσης γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του D.R. στην Ιταλία. Ο εκζητούμενος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου εμμένοντας στον ισχυρισμό του ότι δεν είναι το πρόσωπο την έκδοση του οποίου ζητούν οι ιταλικές αρχές και προβάλλοντας ότι όφειλε το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο να ερευνήσει τη βασιμότητα της κατηγορίας που του απήγγειλαν οι ιταλικές αρχές και να αιτιολογήσει τη βασιμότητα της καταδίκης του.

Νόμο Βάσιμο: Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης δεν επιτρέπει στο κράτος που εξετάζει το αίτημα έκδοσης να ερευνήσει τη βασιμότητα της κατηγορίας και της ενοχής στις οποίες στηρίζεται το σχετικό αίτημα.

Σκεπτικό : Λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 436 ΚΠΔ, 2 παρ. 1 και 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό του εκζητούμενου ότι όφειλε το Συμβούλιο Εφετών να ερευνήσει τη βασιμότητα της κατηγορίας και να αιτιολογήσει την ουσιαστική βασιμότητα της κατηγορίας και καταδίκης του από την ιταλική δικαιοσύνη. Περαιτέρω ο Άρειος Πάγος λαμβάνοντας υπόψη ότι σύμφωνα με το άρθρο 450 παρ. 1, εδ. α' ΚΠΔ, που εφαρμόζεται σύμφωνα με το άρθρο 22 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, το Συμβούλιο Ε-

φετών, μετά την εξέταση εκείνου που έχει συλληφθεί, εάν εμφανίστηκε και μετά τις αγορεύσεις του Εισαγγελέα και εκείνου για τον οποίο ζητείται η έκδοση ή του συνηγόρου του γνωμοδοτεί αιτιολογημένα για την αίτηση εκδόσεως και αποφαινεται προεχόντως για το αν εκείνος που έχει συλληφθεί είναι το ίδιο πρόσωπο με εκείνον για τον οποίο ζητείται η έκδοση εξέτασε το σχετικό ισχυρισμό του εκζητούμενου και επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών κρίνοντας ότι σωστά εκτίμησε τις σχετικές αποδείξεις.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης του κυρίου D.R. στην Ιταλία.

Σημείωση : Ο κύριος D.R. παραδόθηκε στην Ιταλία προκειμένου να εκτίσει την ποινή φυλάκισης των επτά ετών στην οποία είχε καταδικαστεί από το Δικαστήριο του Μιλάνου. Αφού έφτασε στην Ιταλία άσκησε αίτηση επανάληψης της διαδικασίας η οποία κατ' αρχήν έγινε δεκτή και ορίστηκε δικάσιμος για τη συζήτησή της στις 13.4.1994. Με την από 16.2.1994 προσωρινή απόφασή του το Δικαστήριο του Μιλάνου διέταξε να απολυθεί ο εκζητούμενος από τις φυλακές, να παραμείνει, σε άλλο χώρο και να παρουσιάζεται στο αστυνομικό τμήμα του τόπου διαμονής του την 1^η και 15^η ημέρα κάθε μήνα. Στις 13.4.1994 το Εφετείο του Μιλάνου εκδίκασε την αίτηση επανάληψης της διαδικασίας και αφού εξέτασε τα έγγραφα από τα οποία προέκυπτε ότι ο εκζητούμενος βρισκόταν στην Ελλάδα κατά τις κρίσιμες ημερομηνίες στις οποίες στηρίχτηκε η κατηγορία και τους μάρτυρες που μετέβησαν από την Ελλάδα στην Ιταλία για να καταθέσουν ότι δεν είχε ποτέ μεταβεί στην Ιταλία από την είσοδό του στην Ελλάδα αποφάσισε να ανακαλέσει την προηγούμενη καταδικαστική απόφαση, συνεκτιμώντας το γεγονός ότι μ' αυτήν δικάστηκε ερήμην. Η απόφαση αυτή κατέστη οριστική στις 1.6.1994. Μετά την κοινοποίησή της στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ο Υπουργός ανακάλεσε την ανακλητική του χορηγηθέντος ασύλου απόφασή του «ως μηδέποτε εκδοθείσα διότι από την υπ' αριθμ. 65 Νο. 2010/13.4.1994 απόφαση του Εφετείου Μιλάνου Ιταλίας προέκυψε ότι δεν συνέτρεχε ο λόγος ένεκα του οποίου αυτή εξεδόθη». Ο εκζητούμενος επέστρεψε στην Ελλάδα και ανέκτησε το καθεστώς του πρόσφυγα της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το «καθεστώς των προσφύγων»

0238

Εφετείο Θεσσαλονίκης¹ 382/1993 (σε Συμβούλιο)

Αίτημα της Δημοκρατίας της Τουρκίας για την έκδοση τούρκων πολιτών αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων από τις αρμόδιες ελλη-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΓ', σελ. 711.

νικές αρχές – Έκδοση προσχηματική και αιτούμενη από πολιτικού σκοπού – Βασανιστήρια των εκζητούμενων στις τουρκικές φυλακές, τα οποία αποδεικνύονται από τα επίσημα έγγραφα που απέστειλε το εκζητούν κράτος δια της διπλωματικής οδού – Επιδείνωση της θέσης των εκζητούμενων, αν παραδοθούν στις τουρκικές αρχές, λόγω των πολιτικών τους φρονημάτων – Δεν πληροί τα εγγύηνα ανεξάρτητης κρίσης το Δικαστήριο της Κρατικής Ασφάλειας στη σύνθεση του οποίου συμμετέχει στρατιωτικός, ο οποίος δεν απολαμβάνει προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Τα ελληνικά δικαστήρια έχουν υποχρέωση μεταξύ άλλων να εξετάζουν αν και στη χώρα που ζητά την έκδοση εφαρμόζεται η εγγύηση της λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας των δικαστών, που πρόκειται να εκδικάσουν την ποινική υπόθεση του εκζητούμενου.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ. 1, 3 παρ. 1, 2 και 4, 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης

N. 4165/1961 «περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίους την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 6 παρ. 1 του Ν.Δ. 53/1974 «περί κυρώσεως της εν Ρώμη την 4^{ην} Νοεμβρίου 1950 υπογραφείσης Συμβάσεως δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ως και του Προσθέτου εις αυτήν Πρωτοκόλλου των Παρισίων της 20ης Μαρτίου 1952» (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Άρθρο 1 Α 2 του Ν.Δ. 3989/1959 «περί κυρώσεως της πολυμερούς Συμβάσεως περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων» (ΦΕΚ 201, τ. Α'), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 2 του Α.Ν. 389/1968 «περί κυρώσεως του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης της 31.1.1967 εν σχέσει προς την Νομικήν Κατάστασιν των Προσφύγων» (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρα 28 παρ. 1 και 87 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 436 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Πρεσβεία της Τουρκίας στην Αθήνα με τις από 20.4.1993 ρηματικές διακοινώσεις ζήτησε την έκδοση των Σ.Σ. και Α.Γ., τούρκων πολιτών, διωκόμενων στην Τουρκία ως μελών της τρομοκρατικής οργάνωσης ΤΚΡ/ΜΑ-ΤΙΚΚΟ. Ειδικότερα, ο πρώτος από τους εκζητούμενους διώκεται για συμμετοχή στη στρατιωτική επιτροπή της προαναφερόμενης τρομοκρατικής οργάνωσης και ο δεύτερος για κατ' εξακολούθηση παράβαση στην Τουρκία του νόμου περί όπλων και για συμμετοχή σε ληστεία τράπεζας που φέρεται ότι διεπράχθη στις 8.5.1992 στη διάρκεια της οποίας σκότωσε άτομο της ασφάλειας της τράπεζας.

Ενώ δε οι ανωτέρω δύο εκζητούμενοι είχαν συλληφθεί και δικάζονταν από το αρμόδιο δικαστήριο κρατικής ασφάλειας στην Κωνσταντινούπολη απέδρασαν στις 19.2.1993 από τη φυλακή όπου κρατούνταν. Από τα συνημμένα στο αίτημα της έκδοσης δικαιολογητικά προκύπτει ότι η Τουρκία ζητά την έκδοση των Σ.Σ. και Α.Γ. μόνον για το έγκλημα της απόδρασης από τις φυλακές, ενώ στα κατηγορητήρια του Β΄ Πταισματοδικείου της Εγιούπ Τουρκίας που απευθύνονται στο Κακουργιοδικείο Εγιούπ αναφέρονται τα πραγματικά περιστατικά και οι αντίστοιχες διατάξεις της τουρκικής νομοθεσίας για τη χρήση πλαστών εγγράφων. Από την ακροαματική διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου και από τα έγγραφα του φακέλου προέκυψε ότι οι εκζητούμενοι είναι μέλη του παράνομου κατά την τουρκική κυβέρνηση κομμουνιστικού κόμματος ΤΚΡ/ΜΑ – ΤΙΚΚΟ και έχουν υποστεί βασανιστήρια στην Τουρκία από τις τουρκικές διωκτικές αρχές, ακριβώς γιατί ανήκουν στην εν λόγω παράνομη πολιτική οργάνωση. Εξάλλου, ο μεν πρώτος από τους εκζητούμενους εισήλθε στην Ελλάδα παράνομα στις 3.3.1993 και υπέβαλε στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης αίτηση για να του χορηγηθεί πολιτικό άσυλο, ο δε δεύτερος είχε εισέλθει παράνομα στη χώρα στις 20.4.1988 με ψευδή στοιχεία ταυτότητας και κατόπιν αιτήσεώς του τού χορηγήθηκε με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης άσυλο. Λαμβάνοντας υπόψη όσα αποδείχθηκαν ενώπιόν του το Συμβούλιο Εφετών Θεσσαλονίκης γνωμοδότησε κατά της έκδοσης των εκζητούμενων στην Τουρκία θεωρώντας ότι αυτή ζητήθηκε από πολιτικού σκοπού αφού αναφέρεται και επισυνάπτονται στο σχετικό αίτημα των τουρκικών αρχών όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά μόνον για το αδίκημα της απόδρασης από τις φυλακές το οποίο είναι περιορισμένης βαρύτητας. Το Συμβούλιο Εφετών έκρινε, συνεκτιμώντας το γεγονός ότι ο δεύτερος των εκζητούμενων έχει ήδη αναγνωριστεί πολιτικός πρόσφυγας από τις ελληνικές αρχές, δηλαδή αναγνωρίστηκε ότι είναι πρόσωπο για το οποίο υπάρχει φόβος να διωχθεί στη χώρα του για τις πολιτικές του πεποιθήσεις (κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 1 παρ. 2 της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων) ότι οι αιτήσεις έκδοσης είναι προσχηματικές, επειδή συντρέχουν σοβαροί λόγοι από τους οποίους δημιουργείται η πεποίθηση ότι οι εκζητούμενοι θα διωχθούν στη χώρα τους για πολιτικούς σκοπούς και συγκεκριμένα για τα πολιτικά φρονήματά τους και την αντίθεσή τους προς το καθεστώς της Τουρκίας¹.

Μετά το πέρας της διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών Θεσσαλονίκης ο Εισαγγελέας ενημερώθηκε ότι η Τουρκία απέστειλε δια της διπλωματικής οδού συμπληρωματικά έγγραφα που αφορούσαν στην

¹ Απόφαση 337/1993 του Εφετείου Θεσσαλονίκης (σε Συμβούλιο), αδημοσίευτη.

έκδοση των προαναφερόμενων τούρκων πολιτών. Ειδικότερα, ότι διώκονται στην Τουρκία βάσει απόφασης Δικαστηρίου Κρατικής Ασφάλειας της Κωνσταντινούπολης ο μεν πρώτος για συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση, ληστεία και φόνο, ο δε δεύτερος για συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση και ένοπλη ληστεία. Για τη συζήτηση του δεύτερου αυτού αιτήματος των τουρκικών αρχών ο αρμόδιος Εισαγγελέας Εφετών όριζε νέα δικάσιμο.

Νόμω Βάσιμο: Απορρίπτεται ως αβάσιμη η αίτηση έκδοσης της Δημοκρατίας της Τουρκίας επειδή ζητείται από πολιτικού σκοπού και η θέση των εκζητούμενων – πολιτικών προσφύγων στην Ελλάδα – διατρέχει κίνδυνο να επιδεινωθεί από τα πολιτικά τους φρονήματα για τα οποία και κατέστησαν μέλη παράνομης κατά την τουρκική κυβέρνηση οργάνωσης και επειδή πρόκειται να δικαστούν από Δικαστήριο Κρατικής Ασφάλειας στο οποίο μετέχει και ένας στρατιωτικός, ο οποίος εξακολουθώντας να υπηρετεί στις ένοπλες δυνάμεις της Τουρκίας δεν απολαμβάνει προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας.

Σκεπτικό : Α) Από τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1 και 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως που ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 436 παρ. 2 ΚΠΔ με την οποία προσδιορίζονται εξαντλητικά και λεπτομερειακά τα απαιτούμενα δικαιολογητικά που πρέπει να υποβληθούν από το εκζητούν κράτος, προκειμένου να αποφασίσει το τελευταίο για το παραδεκτό ή μη της αιτήσεως για την έκδοση και μεταξύ των οποίων δεν περιλαμβάνονται και εκείνα από τα οποία μπορεί, ύστερα από έλεγχο, να προκύψει η ύπαρξη ενδείξεων για την αποδιδόμενο στον εκζητούμενο κατηγορία, προκύπτει ότι για να είναι παραδεκτή η αίτηση για την έκδοση αρκεί η έκθεση των αξιόποινων πράξεων για τις οποίες αυτή ζητείται, του τόπου και του χρόνου της διάπραξής τους, του κατά νόμο χαρακτηρισμού και της παραπομπής στις νομοθετικές διατάξεις οι οποίες έχουν εφαρμογή στο προσκομιζόμενο για την υποστήριξή της ένταλμα σύλληψης ή και άλλο έγγραφο της ίδιας ισχύος, όπως μπορεί να είναι και το βούλευμα για τις πράξεις αυτές, αφού έτσι εκπληρώνεται ο σκοπός της ανωτέρω διάταξης του άρθρου 12 παρ. 2 εδ. β' της προαναφερόμενης Ευρωπαϊκής Σύμβασης και δεν απαιτείται, κατά την αληθή έννοια αυτής, η με ιδιαίτερο έγγραφο που θα εκδοθεί γι' αυτόν το σκοπό έκθεση των προμνημονευθέντων στοιχείων και ότι η απειλούμενη κατά των εγκλημάτων στερητική της ελευθερίας ποινή πρέπει να είναι και κατά τα δύο δίκαια τουλάχιστον ενός έτους κατά το ανώτατο όριο της ή αυστηρότερη. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω το Συμβούλιο Εφετών έκρινε ότι είναι παραδεκτό το αίτημα έκδοσης που υπέβαλαν οι τουρκικές αρχές. **Β)** Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης δεν χωρεί έκδοση εάν το καλούμενο μέρος έχει σοβαρούς λόγους να

πιστεύει ότι η θέση του εκζητούμενου ατόμου του οποίου ζητείται η έκδοση για κάποια παράβαση του κοινού ποινικού δικαίου διατρέχει τον κίνδυνο να επιδεινωθεί μεταξύ των άλλων και λόγω των πολιτικών φρονημάτων του. Εξάλλου η εν λόγω διάταξη της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την έκδοση εμπλέκεται οργανικά και με άλλες διατάξεις άλλων πολυμερών διεθνών συμβάσεων, που τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν υπογράψει ή θα υπογράψουν μελλοντικά. Το θέμα αυτό ρυθμίζεται ρητά στην παράγραφο 4 του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης. Έτσι σύμφωνα με τη διάταξη της εν λόγω παραγράφου η εφαρμογή του παρόντος άρθρου δεν θίγει υποχρεώσεις, που έχουν αναληφθεί ή που θα αναληφθούν από τα συμβαλλόμενα μέρη κατά τους όρους άλλης διεθνούς σύμβασης, πολυμερούς χαρακτήρα. Μεταξύ δε των πολυμερών αυτών συμβάσεων, που αναφέρει η παραπάνω παράγραφος, συγκαταλέγεται οπωσδήποτε και η υπογραφέισα στη Ρώμη από 4.11.1950 Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών καθώς και το Πρόσθετο Πρωτόκολλο των Παρισίων της 20ης Μαρτίου 1952, που έχουν κυρώσει τόσο η Ελλάδα με το Ν.Δ. 53.1974 όσο και η Τουρκία. Ειδικότερα, στο άρθρο 6 παρ.1 της Σύμβασης αυτής ορίζεται ότι κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσή του δικαστεί δίκαια, δημόσια και εντός λογικής προθεσμίας από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, νομίμως λειτουργούν, το οποίο θα αποφασίσει είτε επί των αμφισβητήσεων των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως είτε επί του βάσιμου κάθε εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως. Συνεπώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η επιδείνωση της θέσης του εκζητούμενου, που αναφέρει η ανωτέρω Ευρωπαϊκή Σύμβαση, μπορεί να επέλθει όχι μόνον όταν πιθανολογείται πως το άτομο του οποίου ζητείται η έκδοση, θα καταδιωχθεί από το κράτος στο οποίο παραδίδεται για πράξη διαφορετική από εκείνη για την οποία ζητείται η έκδοση, αλλά και σε περίπτωση που αποδεικνύεται ότι η δικαστική κρίση της ποινικής υπόθεσης του διωκόμενου στην εν λόγω χώρα, δεν θα είναι δίκαιη και αμερόληπτη. Το τελευταίο αυτό ισχύει ειδικότερα όταν τα εγκλήματα που αποδίδονται στον εκζητούμενο, ανεξάρτητα από τη βαρύτητά τους και το είδος του προσβαλλόμενου έννομου αγαθού, πρόκειται να δικαστούν λόγω των πολιτικών του φρονημάτων και της αντιθέσεώς του στο ισχύον καθεστώς της χώρας, που τον διώκει, από ειδικό δικαστήριο, στη σύνθεση του οποίου μετέχουν στρατιωτικοί¹. Στην περίπτωση αυτή οι εν ενεργεία στρατιωτικοί, στους οποίους έχουν ανατεθεί ειδικά δικαστικά καθήκοντα, κατά τεκμήριο δεν απολαμβάνουν λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας. Εξάλλου τα ελληνικά δικαστήρια και συγκεκριμένα το Συμβούλιο Εφε-

¹ Βλέπε επίσης και απόφαση Incal κατά Τουρκίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην ανά χειρας έκδοση.

τών, το οποίο είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί της αιτήσεως εκδόσεως αλλοδαπής χώρας, έχει υποχρέωση να εξετάζει μεταξύ των άλλων αν και στη χώρα αυτή εφαρμόζεται η εγγύηση της λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας των δικαστών, που πρόκειται να δικάσουν την ποινική υπόθεση του εκζητούμενου. Πράγματι, η εν λόγω εγγύηση αποτελεί θεμελιώδη αρχή στην απονομή της δικαιοσύνης που έχει θεσπιστεί με το άρθρο 87 παρ. 1 του Ελληνικού Συντάγματος και εξασφαλίζεται όχι μόνο για τους έλληνες υπηκόους αλλά και σε κάθε αλλοδαπό που καταφεύγει στην Ελλάδα¹. Το Συμβούλιο Εφετών δέχθηκε ότι ανεξάρτητα από το χαρακτηρισμό των εγκλημάτων που αποδίδονται στους εκζητούμενους, για τα οποία ζητείται η έκδοση αυτών, ως πολιτικών ή μη και ανεξάρτητα από τη βασιμότητα ή μη της κατ' αυτών κατηγορίας, υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι η θέση τους διατρέχει κίνδυνο να επιδεινωθεί από τα πολιτικά τους φρονήματα, για τα οποία και κατέστησαν μέλη της προαναφερόμενης παράνομης τουρκικής οργάνωσης. Οι λόγοι αυτοί αποκλείουν την έκδοση, δικαιολογούνται από το γεγονός ότι οι ίδιοι κατά το χρόνο της κατά το παρελθόν κράτησής τους από τα εντεταλμένα όργανα της Δημοκρατίας της Τουρκίας υπέστησαν βασανιστήρια (όπως προκύπτει από τις φωτογραφίες και τις ιατροδικαστικές εκθέσεις) καθώς και από το γεγονός ότι θα δικαστούν από το Δικαστήριο Κρατικής Ασφάλειας της Κωνσταντινούπολης το οποίο έχει συσταθεί ειδικώς για την εκδίκαση εγκλημάτων που είναι της ίδιας φύσης με αυτά που αποδίδονται στους εκζητούμενους, το οποίο δεν παρέχει τα εχέγγυα ανεξάρτητης κρίσης, καθόσον στη σύνθεσή του συμμετέχει και ένας στρατιωτικός, ο οποίος εξακολουθεί να υπηρετεί, ως αξιωματικός, στις ένοπλες δυνάμεις της Δημοκρατίας της Τουρκίας και δεν απολαμβάνει προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του για τη βασιμότητα της υπό κρίση αίτησης έκδοσης το Συμβούλιο Εφετών συνεκτίμησε το γεγονός ότι αμφότεροι οι εκζητούμενοι έχουν την ιδιότητα του πολιτικού πρόσφυγα, όπως αυτή προσδιορίζεται από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς του Πρόσφυγα και το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης.

Το Συμβούλιο Εφετών Θεσσαλονίκης γνωμοδότησε κατά της έκδοσης των τούρκων πολιτικών προσφύγων στην Τουρκία.

¹ Απόσπασμα από την πρόταση του Εισαγγελέα Δ. Σιδέρη, βλ. αναλυτικά ΠoinXp ΜΓ", σελ. 716.

0239

ΑΠ 508/1990¹ (σε Συμβούλιο)

Σκοπός διώξεως ή κολασμού προσώπου για τα πολιτικά φρονήματα υπάρχει όταν η αίτηση έκδοσης είναι προσχηματική και απώτερη επιδίωξή της είναι η εκδίκηση ή η καταστολή αντίδρασης πολιτικού αντιπάλου που κατέφυγε στην αλλοδαπή εξαιτίας της αντίθεσής του προς την κυβέρνηση του εκζητούντος κράτους – Όταν η νομοθεσία του κράτους που ζητά την έκδοση προβλέπει θανατική ποινή για την πράξη για την οποία ζητείται η έκδοση, τότε αυτή επιτρέπεται μόνον εφόσον κατά τον ελληνικό ποινικό νόμο προβλέπεται η θανατική ποινή για την ίδια αξιόποινη πράξη.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 3 παρ. 2, 11 και 26 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως Ν. 4165/1961 «περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 2 παρ. 4 του Ν. 4165/1961 «περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 28 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 436 παρ. 1 και 2, 437 εδ. α', 438 εδ. γ', 451 παρ. 1, 474 παρ. 2, 502 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Τουρκία ζήτησε από την Ελλάδα την έκδοση του τούρκου υπηκόου Ο.Υ, κατηγορούμενου για ανθρωποκτονία από πρόθεση με σκοπό την αρπαγή χρημάτων από το θύμα. Ειδικότερα από τα έγγραφα που συνοδεύουν το αίτημα της έκδοσης προκύπτει ότι στις 12.3.1983 και περί ώρα 21:00 οι τουρκικές διωκτικές αρχές ανακάλυψαν στη συνοικία Usac το πτώμα του Ο.Σ. το οποίο ήταν ακρωτηριασμένο και τοποθετημένο ολόγυμνο μέσα σε σάκο. Μετά από έρευνα που διενεργήθηκε στην κατοικία του εκζητούμενου ανευρέθηκαν ένα μαχαίρι βουτηγμένο στο αίμα, μερικά άλλα αντικείμενα λερωμένα με αίμα, ρούχα, καθώς και η στρατιωτική ταυτότητα και το απολυτήριο δημοτικού σχολείου του εκζητούμενου. Με βάση τις ως άνω ενδείξεις διατάχθηκε προανάκριση και εν συνεχεία εκδόθηκε ερήμην του εκζητούμενου ένταλμα σύλληψης πλην όμως η σύλληψη δεν επιτεύχθηκε γιατί ο εκζητούμενος κατά τα τέλη Μαρτίου ή στις αρχές Απριλίου 1983, αναχώρησε από την Τουρκία και ήρθε στην Ελλάδα όπου διαμένει έκτοτε. Εν συνεχεία εκδόθηκε οριστικό βούλευμα με το οποίο ο εκζητούμενος παραπέμφθηκε σε δίκη στο Κακουργιοδικείο του Usac προκειμένου να δικαστεί για αν-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. Μ', σελ. 1153.

θρωποκτονία από πρόθεση με σκοπό την αρπαγή χρημάτων από το θύμα. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του κυρίου Ο.Υ., ο οποίος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου α) γιατί εσφαλμένα η πρωτόδικη απόφαση δέχτηκε ότι η έκδοση δεν ζητείται για πολιτικούς λόγους και β) γιατί παρά το νόμο το Συμβούλιο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης αφού η ποινή του θανάτου την οποία συνεπάγεται η πράξη για την οποία ζητείται η έκδοση κατά τις διατάξεις του τουρκικού δικαίου δεν προβλέπεται για την ίδια πράξη από το ελληνικό ποινικό δίκαιο.

Νόμο Βάσιμο : Για τη διαπίστωση της ύπαρξης ή μη σκοπού διώξεως ή κολασμού του εκζητούμενου για τα πολιτικά του φρονήματα επιτρέπεται η εξέταση του υποστατού της κατηγορίας παρόλο ότι τούτο δεν επιτρέπεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως και ερευνάται επιπλέον η βαρύτητα της πράξης που αποδίδεται στον εκζητούμενο, τα πολιτικά του φρονήματα, η αντίθεσή του προς την κυβέρνηση του κράτους το οποίο ζητεί την έκδοση και οι πράξεις με τις οποίες εκδηλώθηκε η αντίθεση αυτή στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό.

Σκεπτικό : Α) Από τις διατάξεις των άρθρων 28 παρ. 1 του Συντάγματος, 3 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης και 436 παρ. 1 και 2 ΚΠΔ συνάγεται ότι δεν χωρεί έκδοση αν το καλούμενο για έκδοση μέρος έχει σοβαρούς λόγους να πιστεύει ότι η αίτηση έκδοσης που αιτιολογείται με κάποια παράβαση του κοινού ποινικού δικαίου υποβλήθηκε με σκοπό τη δίωξη ή τον κολασμό ατόμου για τα πολιτικά του φρονήματα ή ότι η θέση του ατόμου αυτού διατρέχει κίνδυνο να επιδεινωθεί για το λόγο αυτό. Επίσης, το άρθρο 438 εδ. γ' ΚΠΔ απαγορεύει την έκδοση όταν από τις περιστάσεις προκύπτει ότι ζητείται για λόγους πολιτικούς. Από τις προαναφερόμενες διατάξεις προκύπτει σαφώς ότι σκοπός διώξεως ή κολασμού προσώπου για τα πολιτικά φρονήματα υπάρχει όταν η αίτηση έκδοσης είναι προσχηματική και απώτερη επιδίωξή της είναι η εκδίκηση ή η καταστολή αντίδρασης πολιτικού αντιπάλου που κατέφυγε στην αλλοδαπή εξαιτίας της αντίθεσής του προς την κυβέρνηση του εκζητούντος κράτους. Για τη διαπίστωση της ύπαρξης ή μη τέτοιου σκοπού συγχωρείται η εξέταση του υποστατού της κατηγορίας, παρόλο που τούτο δεν επιτρέπεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως, και ερευνάται επιπλέον η βαρύτητα της πράξης που αποδίδεται στον εκζητούμενο, τα πολιτικά του φρονήματα, η αντίθεσή του προς την κυβέρνηση του κράτους το οποίο ζητεί την έκδοση και οι πράξεις με τις οποίες εκδηλώθηκε η αντίθεση αυτή στο εσωτερικό ή το εξωτερικό. Λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις της υπόθεσης, το γεγονός ότι δεν προέκυψε ότι ο εκζητούμενος ήταν αντίπαλος της τουρκικής κυβέρνησης πριν αναχωρήσει από τη χώρα του, ούτε είχε εκδηλώσει αντίθεση προς την κυβέρνηση αυτή με συγκεκριμένες πράξεις ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι δεν συντρέχει αρνητική

προϋπόθεση για την έκδοσή του. Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του έλαβε υπόψη ότι μέχρι τα τέλη Μαρτίου 1983, οπότε και αναχώρησε για την Ελλάδα, εργαζόταν ανενόχλητος στην Τουρκία, και προφανώς αποφάσισε να εγκαταλείψει την πατρίδα του όταν ειδοποιήθηκε από συγγενείς του ότι έγινε έρευνα στην κατοικία του και οι υποψίες για το έγκλημα για το οποίο ζητείται η έκδοσή του στράφηκαν εναντίον του. Επιπλέον, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι και μετά από την αναχώρησή του από την Τουρκία και την εγκατάστασή του στην Ελλάδα, όχι μόνο δεν τέλεσε πράξεις από τις οποίες να προκύπτει αντίθεση προς την κυβέρνηση της χώρας του, αλλά από ροπή προς φυγοπονία διέπραξε στην Ελλάδα σωρεία κλοπών και εκδήλωσε χαρακτήρα τελείως διάφορο προς εκείνο, ο οποίος αρμόζει σε πρόσωπα που έχουν σταθερές πολιτικές πεποιθήσεις και μάχονται για την επικράτηση πολιτικών σκοπών. Β) Η Ελλάδα διατύπωσε με τον κυρωτικό της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως νόμο επιφύλαξη για την εφαρμογή του άρθρου 11, σύμφωνα με την οποία αντί του άρθρου αυτού εξακολουθεί να ισχύει πλήρως η διάταξη του εδαφίου α' του άρθρου 437 ΚΠΔ, που ορίζει ότι η έκδοση αλλοδαπού για πράξη η οποία συνεπάγεται τη θανατική ποινή κατά τη νομοθεσία του εκζητούντος κράτους επιτρέπεται μόνον εφόσον προβλέπεται η ίδια ποινή για την ίδια πράξη και από το ελληνικό ποινικό δίκαιο. Από τις διατάξεις αυτές σαφώς προκύπτει ότι αν η έκδοση ζητείται για πράξη, για την οποία κατά τη νομοθεσία του κράτους που ζητείται την έκδοση επιβάλλεται η ποινή του θανάτου, η έκδοση επιτρέπεται όταν και από τον ελληνικό ποινικό νόμο προβλέπεται για την ίδια πράξη θανατική ποινή ανεξάρτητα αν η πρόβλεψη είναι αποκλειστική ή διαζευκτική ή αν η επιβολή της ποινής αυτής εξαρτάται από τη συνδρομή ιδιαίτερων περιστάσεων, όπως στην περίπτωση ανθρωποκτονίας από πρόθεση, για την οποία προβλέπεται διαζευκτικώς ποινή θανάτου ή ισόβιας κάθειρξης και η θανατική ποινή επιβάλλεται μόνον αν η πράξη είναι ιδιαίτερος απεχθής ή αν ο δράστης είναι επικίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια. Ενόψει των ανωτέρω δεν συντρέχει αρνητική προϋπόθεση για την έκδοση του κυρίου Ο.Υ. Κατά τη γνώμη όμως ενός μέλους του δικαστηρίου, η έκδοση του εκζητούμενου θα έπρεπε στην περίπτωση αυτή να είχε αποκλειστεί κατά την ορθή εφαρμογή του άρθρου 437 περ. α' ΚΠΔ, γιατί η επιβολή της ποινής του θανάτου για την ανθρωποκτονία από πρόθεση προβλέπεται μόνον κατ' εξαίρεση από την ελληνική νομοθεσία, όταν η πράξη είναι ιδιαίτερα απεχθής ή ο δράστης είναι επικίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια, η δε συνδρομή μιας από τις εξαιρέσεις αυτές δεν συνάγεται ούτε άμεσα ούτε έμμεσα από τα έγγραφα του εκζητούντος κράτους.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης.

0240

ΑΠ 820/1989¹ (σε Συμβούλιο)

Αίτημα έκδοσης βασισμένο σε άσκηση ποινικής δίωξης για αδικήματα τιμωρούμενα κατά το ελληνικό δίκαιο σε βαθμό κακουργήματος βάσει του Ν. 480/1976 «Περί προλήψεως και καταστολής πράξεων τινών στρεφόμενων κατά της ασφαλείας της αεροπλοΐας» – Πολιτικό έγκλημα – Έρευνα ταυτότητας του εκζητούμενου – Η επάρκεια των αποδείξεων για την πιθανολόγηση της ενοχής του εκζητούμενου κατά τη Διμερή Σύμβαση Αμοιβαίας Εκδόσεως Ελλάδας-ΗΠΑ – Η δραστηριότητα του εκζητούμενου για την πραγματοποίηση της αρχής της αυτοδιάθεσης των λαών νοείται ως δράση υπέρ της ελευθερίας που κατά το άρθρο 5 παρ. 2 του Συντάγματος απαγορεύει την έκδοση. Η υπέρ της ελευθερίας δράση μπορεί να μη δικαιολογεί την απαγόρευση έκδοσης ενόψει του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος που προστατεύει πρωταρχικά την αξία του ανθρώπου.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 3 και 4 της Συνθήκης Εκδόσεως Εγκληματιών μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των ΗΠΑ

Ν. 5554/1932 «Περί Κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και ΗΠΑ συννομολογηθείσης την 6^η Μαΐου 1931 Συνθήκης περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών» (ΦΕΚ 218, τ. Α)

Άρθρο μόνον του Α.Ν. 1115/1938 «Περί κυρώσεως του εν Αθήναις υπογραφέντος τη 2^η Σεπτεμβρίου 1937 Ερμηνευτικού Πρωτοκόλλου της μεταξύ Ελλάδος και ΗΠΑ Συνθήκης Εκδόσεως Εγκληματιών της 6^{ης} Μαΐου 1931 (ΦΕΚ 84, τ. Α')

Άρθρα 3 και 8 παρ. 1 του Ν.Δ. 174/1973 «Περί κυρώσεως της εν Μόντρεαλ υπογραφείσης Διεθνούς Συμβάσεως δια την Καταστολήν Παρανόμων Πράξεων κατά της Ασφάλειας της Πολιτικής Αεροπορίας» (ΦΕΚ 248, τ. Α')

Άρθρο 1 παρ. 2 του Α.Ν. 585/1945 «περί κυρώσεως του εν Αγία Φραγκίσκω υπογραφέντος Χάρτου των Ηνωμένων Εθνών» (ΦΕΚ 242, τ. Α')

Άρθρα 2 παρ.1 και 5 παρ.2 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 1 παρ. 2 του Ν. 480/1976

Πραγματικά Περιστατικά : Με ρηματικές διακοινώσεις της Πρεσβείας των ΗΠΑ στην Αθήνα ζητήθηκε η έκδοση του Μ.Ρ., ιορδανού υπηκόου, που γεννήθηκε στην Παλαιστίνη στις 20.3.1949 και δήλωνε στις μετακινήσεις του το όνομα Μ.Η., κατηγορούμενου από το Περιφερειακό Δικαστήριο περιοχής Κολούμπια των ΗΠΑ για ανθρωποκτονία με πρόθε-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. Μ', σελ. 183.

ση που διαπράχθηκε με εκρηκτικά μέσα, για πρόκληση ζημίας με πρόθεση σε αεροσκάφος, για πρόκληση βλάβης σε αεροσκάφος με εκρηκτικά μέσα με αποτέλεσμα το θάνατο προσώπου, για τοποθέτηση βόμβας σε αεροσκάφος και για επίθεση με σκοπό την ανθρωποκτονία σε αεροσκάφος που βρισκόταν στην εδαφική δικαιοδοσία των ΗΠΑ. Σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο όλες οι προαναφερόμενες πράξεις διώκονται με τιμωρούνται σε βαθμό κακουργήματος από το άρθρο 1 παρ. 2 του Ν. 480/1976 που εκδόθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 της από 12.9.1971 Διεθνούς Συμβάσεως του Μόντρεαλ.

Ενώπιον του δικαστηρίου ο εκζητούμενος αμφισβήτησε ότι είναι το πρόσωπο του οποίου την έκδοση ζητούν οι αμερικανικές αρχές. Από την εν γένει αποδεικτική διαδικασία για το ζήτημα της ταυτότητας του εκζητούμενου προέκυψε ότι το 1973 εισήλθε στην Ελλάδα με πλαστό ιρανικό διαβατήριο προερχόμενος από την Κωνσταντινούπολη ο Μ.Ρ. ο οποίος αργότερα εντός του ίδιου έτους συνελήφθη καθόν χρόνον επιχειρούσε να διαθέσει ναρκωτική ουσία που είχε εισαγάγει από την Τουρκία. Κατά την προανάκριση διαπιστώθηκε ότι ήταν κάτοχος πλαστού ιρανικού διαβατηρίου, οπότε και δήλωσε τα πραγματικά του στοιχεία. Με απόφαση του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου της Άμφισσας, [ενώπιον του οποίου ερωτηθείς απάντησε ότι ονομάζεται Μ.Ρ., γεννήθηκε στην Βηθλεέμ της Παλαιστίνης, είναι 24 ετών, φοιτητής, άγαμος, Μωαμεθανός, Ιορδανός υπήκοος], καταδικάστηκε σε ποινή κάθειρξης δέκα ετών, τεσσάρων μηνών και χρηματική ποινή 120.000 δρχ. Με προεδρικό διάταγμα η ποινή αυτή μετριάστηκε στη συνέχεια σε ποινή κάθειρξης έξη ετών. Μετά την έκτισή της απολύθηκε από τις φυλακές και αναχώρησε για την αλλοδαπή. Όπως προκύπτει από σχετικό έγγραφο της Γενικής Γραμματείας της Ιντερπόλ προς το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ο εκζητούμενος είχε συλληφθεί το 1969 στη Γιουγκοσλαβία για παράβαση του Νόμου περί Ναρκωτικών και είχε δώσει άλλα στοιχεία ταυτότητας. Το Μάιο του 1988 συνελήφθη στο αεροδρόμιο της Αθήνας ως ύποπτος κατοχής πλαστού διαβατηρίου ο αλλοδαπός Μ.Η. που επρόκειτο να αναχωρήσει για το Χαρτούμ σε αεροπλάνο των ολλανδικών αερογραμμών. Από την έρευνα που διενήργησαν οι αστυνομικές αρχές αποδείχθηκε ότι επρόκειτο για τον κύριο Μ.Ρ., που είχε καταδικαστεί από το Κακούργιοδικείο της Άμφισσας. Από τα αποδεικτικά στοιχεία εξάλλου προκύπτει ότι ο κύριος Μ.Η., βρισκόταν το 1982 στη Βαγδάτη, όπου και υπέβαλε στην εκεί Ιαπωνική Πρεσβεία αίτηση για χορήγηση θεώρησης εισόδου και δεκαήμερης παραμονής στην Ιαπωνία για τουριστικούς λόγους. Η αίτηση αυτή, στην οποία δηλώνει ότι είναι υπήκοος Μαρόκου, έγγαμος, μηχανικός το επάγγελμα, γεννηθείς στη Καζαμπλάνκα Μαρόκου, κάτοχος μαροκινού διαβατηρίου που εκδόθηκε στις 4.2.1985, έγινε δεκτή από την Πρεσβεία της Ιαπωνίας και του

χορηγήθηκε η βίζα για να πραγματοποιήσει το ταξίδι στην Ιαπωνία. Πράγματι αναχώρησε για τη χώρα αυτή μέσω Σιγκαπούρης σε αεροσκάφος της αεροπορικής εταιρείας Παναμέρικαν. Ο εκζητούμενος – που ταξίδευε με την οικογένειά του – αποβιβάστηκε στο Τόκιο και το αεροσκάφος συνέχισε την προγραμματισμένη πτήση του για Χονολουλού. Ενόσω όμως υπερίπτατο της Χαβάης εξερράγη εκρηκτικός μηχανισμός που είχε ως συνέπεια το θάνατο ενός επιβάτη και τον τραυματισμό άλλων 15 καθώς και την πρόκληση ζημιών. Ενώπιον του Δικαστηρίου ο Εισαγγελέας επέδειξε στον εκζητούμενο αντίγραφο της αίτησης την οποία είχε υποβάλει στην Πρεσβεία της Ιαπωνίας στη Βαγδάτη για την έκδοση της βίζας. Ο τελευταίος αναγνώρισε ότι η φωτογραφία ήταν η δική του αλλά αρνήθηκε ότι ήταν δική του η υπογραφή.

Εν συνεχεία αμφισβήτησε την επάρκεια των αποδείξεων – ελλείψεις στις καταθέσεις των μαρτύρων, κριτική των πειστηρίων των πράξεων για τις οποίες κατηγορείται – από τις οποίες πιθανολογείται η ένοχη του για τις αξιόποινες πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοσή του. Συγκεκριμένα από το αποδεικτικό υλικό προέκυψε ότι ταξιδεύοντας με την οικογένειά του επιβιβάστηκε σε αεροσκάφος της Παναμέρικαν στην πτήση Σιγκαπούρη – Τόκιο, κάθισε σε συνεχόμενες θέσεις μεταξύ των οποίων και η 47Κ στην οποία τοποθετήθηκε ο εκρηκτικός μηχανισμός, παρέμεινε στο Τόκιο για δύο ημέρες και εν συνεχεία επέστρεψε στη Βαγδάτη χρησιμοποιώντας τα προαγορασμένα εισιτήρια που είχε προμηθευθεί για να μεταβεί στην Ιαπωνία.

Ενώπιον του Δικαστηρίου κατέθεσαν ως μάρτυρες υπεράσπισης του εκζητούμενου ο διπλωματικός εκπρόσωπος στην Ελλάδα της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης, ο Κ.Κ. βουλευτής του ΚΚΕ, ο Ι.Μ., Γενικός Γραμματέας του ΚΚΕ Εσ-Ανανεωτική Αριστερά, ο Ν.Μ. γιατρός και πρόεδρος της ΕΙΝΑΠ οι οποίοι βεβαίωσαν ότι ο εκζητούμενος είναι αξιωματικός της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης και όχι τρομοκράτης και ότι η Οργάνωση αυτή αποκηρύσσει την τρομοκρατία και τις βομβιστικές επιθέσεις.

Ο εκζητούμενος ζήτησε με την έφεσή του την εξαφάνιση της πρωτόδικης απόφασης επικαλούμενος τα άρθρα 5 παρ. 2 του Συντάγματος και 3 της Διμερούς Σύμβασης Αμοιβαίας Εκδόσεως Ελλάδας – ΗΠΑ.

Νόμο Βάσιμο: **A)** Ως δράση υπέρ της ελευθερίας η οποία κατά το άρθρο 5 παρ. 2 του Συντάγματος απαγορεύει την έκδοση αλλοδαπού νοείται και η δραστηριότητα του διωκόμενου για την πραγματοποίηση της αρχής της αυτοδιάθεσης των λαών, όπως την αποδέχεται ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών. **B)** Η δράση υπέρ της ελευθερίας η οποία αναγκάως προσβάλλει έννομα αγαθά, μπορεί με τον τρόπο εκδήλωσής της, την έκσταση της προσβολής, το είδος αυτής και τις λοιπές περιστάσεις να μην

δικαιολογεί την απαγόρευση της έκδοσης ενόψει ιδίως του άρθρου 2 παρ.1 του Συντάγματος που προστατεύει πρωταρχικά την αξία του ανθρώπου.

Σκεπτικό : **Α)** Λαμβάνοντας υπόψη το αποδεικτικό υλικό που αφορά στην ταυτότητα του εκζητούμενου ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ορθά το Συμβούλιο Εφετών απεφάνθη ότι πρόκειται για το πρόσωπο του οποίου την έκδοση ζητούν οι αρχές των ΗΠΑ. Ειδικότερα, εκτίμησε ότι η αμφισβήτηση από τον εκζητούμενο της υπογραφής του επί της αίτησης που κατέθεσε στην Ιαπωνική Πρεσβεία της Βαγδάτης δεν έχει βαρύνουσα σημασία αφού κινούμενος με πλαστά διαβατήρια υπέγραφε κάθε φορά με το επώνυμο που εμφανιζόταν στο πλαστό διαβατήριο. **Β)** Κατά την πλειοψηφούσα άποψη του Δικαστηρίου η μετάβαση του εκζητούμενου από τη Βαγδάτη στο Τόκιο, η τοποθέτηση του εκρηκτικού μηχανισμού σε αεροσκάφος της Παναμέρικαν και η επιστροφή του στη Βαγδάτη μετά την έκρηξη του μηχανισμού πιθανολογήθηκαν επαρκώς από το αποδεικτικό υλικό, η βασιμότητα του οποίου θα ελεγχθεί κατά την κύρια δίκη, όπου θα κριθεί η ενοχή ή η αθωότητά του. *Κατά την άποψη όμως ενός μέλους του Δικαστηρίου* το αποδεικτικό υλικό το οποίο συνοδεύει την αίτηση έκδοσης δεν είναι επαρκές ώστε να παρέχει πιθανότητες ενοχής του εκζητούμενου, κυρίως γιατί κανένας μάρτυρας από τους εξετασθέντες στις ΗΠΑ δεν έχει άμεση αντίληψη των όσων καταθέτει *αλλ' ούτε και βεβαιώνει με τρόπο αξιόπιστο ότι ο εκζητούμενος τοποθέτησε τον εκρηκτικό μηχανισμό στο αεροσκάφος της Παναμέρικαν, οι αμερικανικές αρχές – αν και είχαν τη δυνατότητα πρόσβασης στον κατάλογο των επιβαινόντων στην κρίσιμη πτήση Σιγκαπούρης-Τόκιο – δεν εξέτασαν κανέναν από τους επιβάτες της κρίσιμης πτήσης. Περαιτέρω, δεν διευκρινίζεται από τα στοιχεία της δικογραφίας γιατί δεν προέβησαν οι ιαπωνικές αρχές στη σύλληψή του εκζητούμενου αμέσως μετά την έκρηξη της βόμβας στο αεροσκάφος. Εν προκειμένω δεν πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός ότι ένας «βομβιστής-τρομοκράτης» διακινδυνεύει τη σύλληψή του αν δύο μέρες μετά την τοποθέτηση από αυτόν βόμβας σε αεροσκάφος και τη θανάτωση από την έκρηξη αυτή προσώπου αναχωρήσει με την οικογένειά του ακολουθώντας το ίδιο δρομολόγιο και την αντίστροφη πτήση της ίδιας αεροπορικής εταιρείας. Κατά την άποψη της μειοψηφίας το Δικαστήριο θα πρέπει να γνωμοδοτήσει κατά της έκδοσης, η λύση δε αυτή έχει το πλεονέκτημα ότι η κυβέρνηση των ΗΠΑ έχει τη δυνατότητα σύμφωνα με το άρθρο 454 ΚΠΔ, που εφαρμόζεται εν προκειμένω, να υποβάλει νέα αίτηση έκδοσης εάν συγκεντρώσει νέα αποδεικτικά στοιχεία. Γ) Ως δράση υπέρ της ελευθερίας η οποία κατά το άρθρο 5 παρ. 2 του Συντάγματος απαγορεύει την έκδοση αλλοδαπού νοείται και η δραστηριότητα του δικώκουμένου για την πραγματοποίηση της αρχής της αυτοδιάθεσης των λαών,*

όπως την αποδέχεται ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών. Η δράση όμως αυτή, έστω και αν αναπτύσσεται υπέρ της ελευθερίας με την παραπάνω έννοια και αναγκαίως προσβάλλει έννομα αγαθά, μπορεί από τον τρόπο εκδήλωσής της, την έκταση της προσβολής, το είδος αυτής και τις λοιπές περιστάσεις να μη δικαιολογεί την απαγόρευση έκδοσης ενόψει ιδίως του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος που προστατεύει πρωταρχικά την αξία του ανθρώπου. Εν προκειμένω, κρίνοντας ο Άρειος Πάγος τον επικουρικό ισχυρισμό του εκζητούμενου για την υπέρ της ελευθερίας του παλαιστινιακού λαού δράση του, απεφάνθη ότι η δράση αυτή για την οποία κατηγορείται με τον τρόπο, το χρόνο και τον τόπο που εκδηλώθηκε, τον κίνδυνο που προκάλεσε σε ανύποπτους και ανυπεράσπιστους ανθρώπους, ξένους προς τις συγκεκριμένες διαμάχες και τα θύματα που προξένησε, δεν μπορεί να στηρίξει την κατά το Σύνταγμα απαγόρευση έκδοσης του, έστω και εάν έγινε για τον προβαλλόμενο προαναφερόμενο σκοπό. Δ) Αξιολογώντας ο Άρειος Πάγος τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης υπό το φως του ορισμού του πολιτικού εγκλήματος που απαγορεύει την έκδοση τόσο σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης Αμοιβαίας Εκδόσεως Ελλάδας – ΗΠΑ όσο και με το άρθρο 438 εδ. γ' ΚΠΔ απεφάνθη ότι οι αξιόποινες πράξεις που αποδεικνύονται επαρκώς και πιθανολογείται ότι τις τέλεσε ο εκζητούμενος δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως πολιτικά εγκλήματα γιατί δεν στρέφονται κατά της πολιτικής οργάνωσης της Αμερικανικής Δημοκρατίας και δεν έτειναν στην ανατροπή της «καθεστηκυίας» τάξεως αυτής, σύμφωνα με το ισχύον πολίτευμά της, ούτε και συνάπτονται με το πολιτικό έγκλημα. Ε) Το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό του εκζητούμενου ότι δηλαδή η έκδοσή του ζητείται για πολιτικούς λόγους γιατί από το αποδεικτικό υλικό που τέθηκε στην κρίση του δεν προέκυψε ότι το εκζητούν κράτος, στη χωρική επικράτεια του οποίου έγινε η βομβιστική ενέργεια, επιζητεί την έκδοση για λόγους άλλους από την απόδοση δικαιοσύνης και την καταστολή των παράνομων πράξεων που πλήττουν την ασφάλεια των αερομεταφορών. ΣΤ) Τέλος, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το άρθρο 4 της Συνθήκης Έκδοσης Ελλάδας – ΗΠΑ ρητά ορίζει ότι κανένας δεν μπορεί να δικαστεί για έγκλημα άλλο από εκείνο που δικαιολόγησε την έκδοσή του και δεν πιθανολογεί ότι οι ΗΠΑ δεν θα τηρήσουν τις εκ της συνθήκης υποχρεώσεις τους, δηλαδή ότι θα δικάσουν τον εκζητούμενο και για πράξεις άλλες από εκείνες που κρίθηκε με την περί εκδόσεως απόφαση ότι πρέπει να δικαστεί.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών που είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης.

0241

592/1989 Εφετείου Ναυπλίου¹ (σε Συμβούλιο)

Έκδοση για πολιτικούς λόγους – Τούρκος πρόσφυγας, αναγνωρισμένος από την Ελληνική Πολιτεία, μόνιμα διαμένων στην Ελλάδα, σύζυγος Ελληνίδας και πατέρας παιδιού με ελληνική υπηκοότητα – Πολιτικό έγκλημα – Κατά την άποψη της πλειοψηφίας απορρίπτεται το αίτημα έκδοσης γιατί υποβλήθηκε για τα πολιτικά φρονήματα του εκζητούμενου και εν πάσει περιπτώσει η θέση του διατρέχει τον κίνδυνο να επιδεινωθεί εάν εκδοθεί στην Τουρκία.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 3 παρ. 1 και 2, 12 παρ. 1 και 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης

N. 4165/1961 «περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 1 Α 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων

N.Δ. 3989/1959, (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρα 437 παρ.2, 438 περ. γ' και ε' ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Τουρκία ζήτησε την έκδοση του τούρκου υπηκόου, Η.Ν., καταδικασμένου με αμετάκλητες αποφάσεις τούρκικων δικαστηρίων σε ποινή κάθειρξης οκτώ ετών για την πράξη της απόπειρας ανθρωποκτονίας του Μ.Μ. και ενός έτους φυλάκισης για παράβαση του Ν. 6136 περί πυροβόλων όπλων. Ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών αποδείχθηκε ότι ο εκζητούμενος είναι τούρκος πολιτικός φυγάδας στον οποίον οι ελληνικές αρχές αναγνώρισαν το 1987, όταν εισήλθε στην Ελλάδα, το καθεστώς του πολιτικού πρόσφυγα. Κατά την ακροαματική διαδικασία αποδείχθηκε από τις καταθέσεις των μαρτύρων ότι ο εκζητούμενος από νεαρότατης ηλικίας εμφορούμενος από αριστερά φρονήματα ανέπτυξε στην πατρίδα του έντονη πολιτική δράση τόσο πριν όσο και μετά την εγκατάσταση στην Τουρκία του νέου καθεστώτος, γενόμενος ήδη από του έτους 1976 ενεργό μέλος της αριστεράς αποκλίσεως οργανώσεως υπό τον τίτλο «Μαρξιστική Λενινιστική Ενότητα Ένοπλης Προπαγάνδας / Επαναστατική Απελευθέρωση», ενθαρρύνων την εξέγερση του λαού και προπαγανδίζων την ανατροπή του νέου καθεστώτος. Στα πλαίσια των πολιτικών του δραστηριοτήτων όχι μόνον εκδήλωνε αλλά φρόντιζε και για τη διάδοση των αριστερών πολιτικών του πεποιθήσεων συμμετέχοντας σε διαδηλώσεις που διοργάνωναν διάφορα σωματεία παρομοίων κατευθύνσεων. Επίσης συμμετείχε στη διανομή προκηρύξεων,

¹ Αδημοσίευτη.

αναγραφή συνθημάτων κλπ. και ήταν αντιπρόεδρος εργατικής οργάνωσης. Λόγω της δράσης του αυτής υπέπεσε τόσο ο ίδιος όσο και άλλα μέλη της οικογένειάς του, όπως η διδασκάλισσα αδερφή του, στη δυσμένεια των τουρκικών αρχών που άρχισαν να τον αναζητούν προκειμένου να τον τιμωρήσουν για την πολιτική του δράση, ενώ συγχρόνως προέβησαν στη λήψη περιοριστικών μέτρων κατά διαφόρων μελών της οικογένειάς του, ως κατά της ανωτέρα αδερφής του την οποία εκτόπισαν στην περιοχή του Κουρδιστάν. Το επεισόδιο δε κατά το οποίο φέρεται τραυματισθείς στην καταδικαστική απόφαση ο Μ.Μ. είχε ως αφορμή πολιτική αντίθεση των δύο φίλων. Εξάλλου απεδείχθη ότι ο εκζητούμενος είχε ως σκοπό τη μόνη εγκατάστασή του στην Ελλάδα, αφού νυμφεύθηκε ελληνίδα μετά της οποίας απόκτησε μάλιστα και παιδί και έκτοτε διαμένουν στην Κόρινθο. Αλλά και στην Ελλάδα μετά την εγκατάστασή του και την παροχή σ' αυτόν πολιτικού ασύλου συνεχίζοντας τη δράση του κατά του νέου τουρκικού καθεστώτος κατέστη ενεργό μέλος της οργάνωσης «Ένωση Αλληλεγγύης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας», που αποσκοπεί στην αποκατάσταση των δημοκρατικών ελευθεριών στην Τουρκία, συνεργάζεται με άλλους τούρκους πολιτικούς πρόσφυγες που ζουν στην Ελλάδα συμμετέχοντας σε διάφορες συγκεντρώσεις, πορείες και διαδηλώσεις που πραγματοποιούνται ως διαμαρτυρία κατά του κρατούντος στην Τουρκία πολιτικού καθεστώτος. Εξάλλου στο από 1.7.1988 έγγραφο του Υπουργείου Εξωτερικών αναφέρονται τα εξής : «... Όσον αφορά το ζήτημα της έκδοσης στην Τουρκία των αναφερομένων στα ανωτέρω σχετικά Τούρκων φυγάδων, φρονούμε ότι οι εν λόγω Τούρκοι δεν θα πρέπει να εκδοθούν στην Τουρκία εφόσον από τις πολιτικές περιστάσεις προκύπτει ότι η έκδοσή τους ζητείται για πολιτικούς λόγους. Η άποψη εξάλλου ότι συντρέχουν τέτοιοι λόγοι ενισχύεται και εκ του ότι οι εν λόγω Τούρκοι έχουν ήδη αναγνωρισθεί από τις Ελληνικές αρχές ως πολιτικοί πρόσφυγες. Αρμόδια, βέβαια, για να αποφασίσει την έκδοση ή μη έκδοση από πλευράς μας είναι εν κατακλείδι η Ελληνική Δικαιοσύνη».

Νόμο Βάσιμο : Πολιτικός σκοπός υπάρχει στην έκδοση και όταν το εκζητούν κράτος θέλει εκδικηθεί πολιτικόν αντίπαλον, ο οποίος κατέφυγε στην αλλοδαπή, για να την αντίθεσή του προς την κυβέρνηση ή θέλει καταστείλει την αντίδρασή του.

Σκεπτικό : **A)** Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του φακέλου το Δικαστήριο έκρινε ότι το αίτημα έκδοσης των τουρκικών αρχών συνοδεύεται από τα έγγραφα που απαιτεί η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης. **B)** Από τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 3 της προαναφερόμενης Σύμβασης προκύπτει ότι δεν χωρεί έκδοση εάν η αξιόποινη πράξη για την οποία ζητείται θεωρείται από το κράτος από το οποίο ζητείται να παραδώσει τον εκζητούμε-

νο ως πολιτική πράξη ή ως πράξη συναφής με τέτοια παράβαση όσο και εάν το καλούμενο προς έκδοση μέλος έχει συναφείς λόγους να πιστεύει ότι η αίτηση έκδοσης, αιτιολογημένα υποβλήθεισα για κάποια παράβαση του κοινού ποινικού δικαίου, υποβλήθηκε με σκοπό τη δίωξη ή την τιμωρία του εκζητούμενου για φυλετικά, θρησκευτικά, πολιτικά ή εθνικά φρονήματα ή ότι η θέση του διατρέχει τον κίνδυνο να επιδεινωθεί για κάποιον από τους προαναφερόμενους λόγους. Κατά δε το άρθρο 438 περ. γ' ΚΠΔ, το οποίο δεν αντίκειται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης και επομένως έχει εφαρμογή εν προκειμένω σύμφωνα με το άρθρο 437 παρ. 2 ΚΠΔ, απαγορεύεται η έκδοση εάν πρόκειται για έγκλημα το οποίο κατά τους ελληνικούς νόμους χαρακτηρίζεται πολιτικό ή πιθανολογείται ότι ο εκζητούμενος θα διωχθεί από το εκζητούν κράτος για πράξεις διαφορετικές από εκείνες για τις οποίες θα εκδοθεί. Ως πολιτικό έγκλημα κατά τις ως άνω διατάξεις των ελληνικών νόμων νοείται το κατά της πολιτείας άμεσα απευθυνόμενον και τείνον σε ανατροπή ή αλλοίωση της νόμιμης κατά το πολίτευμα κοινωνικο-οικονομικής τάξης. Κάθε άλλο έγκλημα που δεν φέρει παρόμοιο χαρακτήρα δεν υπάγεται στην έννοια του πολιτικού εγκλήματος έστω και εάν τελέστηκε με αφορμή τα πολιτικά φρονήματα ή αρχές ή με το σκοπό επιδίωξής τους. Ως συναφές δε προς το πολιτικό έγκλημα κατά τις ίδιες διατάξεις νοείται εκείνο το οποίο τελεί σε τέτοια συνάφεια προς άλλο ώστε η επερχόμενη προσβολή κατά ιδιώτη να έχει άμεσο αποτέλεσμα την παρασκευή των μέσων για τη διάπραξη πολιτικού εγκλήματος υπό την προαναφερθείσα έννοια. Το Δικαστήριο, υπό το φως των ανωτέρω, αξιολογώντας τα εγκλήματα για οποία ζητείται η έκδοση του κυρίου Η.Ν. έκρινε ότι αυτά δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως πολιτικά γιατί δεν στρέφονται άμεσα κατά της τουρκικής πολιτείας προσβάλλοντας τα δικαιώματά της, δηλαδή ενεχόμενα μετά του πολιτικού της οργανισμού. Αλλά ούτε και ως συναφή προς πολιτικά εγκλήματα μπορεί να χαρακτηριστούν οι προαναφερόμενες αξιόποινες πράξεις που συνιστούν κοινά εγκλήματα, φέρουν το χαρακτήρα του κακούργηματος και του πλημμελήματος αντίστοιχα, η δε ποινή που επιβλήθηκε από την τουρκική δικαιοσύνη είναι ανώτερη του ελάχιστου ορίου της στέρησης της ελευθερίας ενός έτους. Συμπερασματικά το Δικαστήριο έκρινε ότι συντρέχουν όλες οι τυπικές προϋποθέσεις της έκδοσης κατά τα οριζόμενα στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης. Γ) Λαμβάνοντας όμως υπόψη όσα αποδείχθηκαν ενώπιον του ακροατηρίου του Δικαστηρίου για τα πολιτικά φρονήματα και την εν γένει πολιτική δράση του εκζητούμενου στην Τουρκία και στην Ελλάδα το Συμβούλιο Εφετών έκρινε κατά πλειοψηφία ότι παρά το γεγονός ότι η έκδοση αιτιολογείται ως στηριζόμενη σε αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου, δηλαδή στην απόπειρα ανθρωποκτονία, στην παράνομο οπλοφορία και οπλοχρησία, αυτός δεν πρέπει να εκδο-

θεί στις τουρκικές αρχές γιατί η αίτηση υποβλήθηκε για τα πολιτικά του φρονήματα και σε κάθε περίπτωση η θέση του διατρέχει κίνδυνο να επιδεινωθεί εάν εκδοθεί στην Τουρκία. *Κατά την γνώμη όμως ενός μέλους του Δικαστηρίου* η κρινόμενη αίτηση πρέπει να γίνει δεκτή δοθέντος ότι η δραστηριότητα του εκζητούμενου κατά το διάστημα της διαμονής του στην Τουρκία (προ της τέλεσης του εγκλήματος για το οποίο καταδικάστηκε και μετά) δεν παρουσίαζε ποινικώς αξιόλογο ενδιαφέρον και γι' αυτό δεν του είχε απαγγελθεί σχετική κατηγορία. Περαιτέρω, η δράση του στην Ελλάδα (συμμετοχή σε διαδηλώσεις) δεν πιθανολογεί, εάν εκδοθεί, κίνδυνο επιδεινώσεως της θέσης του, δοθέντος ότι ο εγκλεισμός του στις φυλακές θα γίνει σε εκτέλεση της καταδικαστικής απόφασης για έγκλημα του κοινού ποινικού δικαίου.

Το Συμβούλιο Εφετών Ναυπλίου απέρριψε το αίτημα έκδοσης των τουρκικών αρχών.

Σημείωση : Το αίτημα έκδοσης των τουρκικών αρχών κρίθηκε εκ νέου στα μέσα της δεκαετίας του 1990 από γερμανικό δικαστήριο. Ο κύριος Η.Ν., κάτοχος ταξιδιωτικού εγγράφου του άρθρου 28 παρ. 1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, συνελήφθη στα σύνορα της Γερμανίας και διετάχθη η κράτησή του προκειμένου να προσαχθεί ενώπιον του αρμόδιου για τη συζήτηση του αιτήματος της Τουρκίας Δικαστηρίου. Η γερμανική δικαιοσύνη απέρριψε την αίτηση έκδοσης βασιζόμενη στην προεκτεθείσα απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Ναυπλίου, η οποία αποτέλεσε μέρος της δικογραφίας ενώπιον του γερμανικού δικαστηρίου που συζήτησε τη νέα αίτηση έκδοσης που υπέβαλαν οι αρχές της Τουρκίας.

0242

ΑΠ 1260/1987¹ (σε Συμβούλιο)

Αρχή της ειδικότητας στην έκδοση – Πολιτικό έγκλημα – Πολιτικά φρονήματα του εκζητούμενου – Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας η αφαίρεση όπλου από αστυνομικό τείνει και οδηγεί ευθέως στην προμήθεια των μέσων για βίαιη (ένοπλη) κατάλυση των οικονομικών και κοινωνικών θεσμών και όρων του ιταλικού κράτους, που αποτελεί σκοπό της οργάνωσης της οποίας μέλος είναι ο εκζητούμενος

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 1,2, 3 και 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. ΛΗ', σελ. 73.

Άρθρα 437 παρ. 1 και 438 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Ιταλία ζήτησε από τις ελληνικές αρχές την έκδοση ιταλού υπηκόου, μέλους της Comitati Comunisti Rivoluzionari και Autonomia Operata Organizzata καταδικασθέντος με απόφαση του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου του Μιλάνου για ληστεία που φέρεται ότι τέλεσε στο Μιλάνο στις 27.8.1976 σε βάρος της εφημερίδας I.T, για ληστείες που φέρεται ότι τέλεσε στις 20.12.1977 στο Καζάργκο σε βάρος της τράπεζας Banca Popolare Di Lecco, στις 13.10.1977 στην Κονκόρντια Σατσιτάριο σε βάρος του B.L., στις 13.10.1977 στην Κονκόρντια Σατσιτάριο σε βάρος της Banca Popolare Di Santo Stefano και του M.P., στις 7.7.1977 στο Μπούσιο, σε βάρος των υπαλλήλων της Grampraesolbiati, για τη ληστεία που φέρεται ότι τέλεσε στις 24.6.1977 στη Βιλλασάντα σε βάρος του K.M., για την αρπαγή που φέρεται ότι τέλεσε στις 27.7.1977 στη Μπολόνια σε βάρος των Π.Π., Γ.Α., Μ.Α. και μιας ανήλικης θυγατέρας του Π.Π. και για την απόπειρα ληστείας που φέρεται ότι τέλεσε στις 27.7.1977 στη Μπολόνια σε βάρος της Cassa Di Risparmio Di Bologna. Ειδικότερα από τα συνοδευτικά της αίτησης έγγραφα για την αξιόποινη πράξη της ληστείας που διαπράχθηκε στις 13.10.1977 σε βάρος του υποκαταστήματος της τράπεζας Banca Popolare Di Santo Stefano στην Κονκόρντια Σατσιτάριο, προκύπτουν τα εξής : ο εκζητούμενος με τους συνεργούς του σημάδευσαν με δύο πιστόλια τον ιδιωτικό αστυνομικό της τράπεζας M.A. και με κλωτσιές και απειλές βίας τον απόπλισαν και τον έθεσαν σε κατάσταση ανικανότητας να δράσει. Με αυτόν τον τρόπο πέτυχαν να πάρουν από το ταμείο της τράπεζας 10.000.000 λιρέτες και από τον πελάτη της τράπεζας M.P. ένα τσαντάκι με 400.000 λιρέτες, επιταγές και διάφορα έγγραφα. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης κρίνοντας ότι συντρέχουν οι θετικές προϋποθέσεις και ότι η υπό κρίση έκδοση δεν ζητείται για εγκλήματα τα οποία μπορούν να χαρακτηριστούν πολιτικά ή συναφή προς πολιτικά. Ο εκζητούμενος άσκησε έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενος ότι η έκδοση ζητείται από το ιταλικό κράτος για τα πολιτικά φρονήματά του και για πολιτικά εγκλήματα που διέπραξε πριν την έκδοση.

Νόμο Βάσιμο: Ενόψει της αρχής της ειδικότητας του άρθρου 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως και του δημοκρατικού πολιτεύματος της Ιταλίας δεν πιθανολογείται ότι ο εκζητούμενος θα διωχθεί ή θα κρατηθεί από τις ιταλικές αρχές για έκτιση ποινής για τα πολιτικά του φρονήματα ή για πολιτικά εγκλήματα που διέπραξε πριν από την έκδοση.

Σκεπτικό: Α) Από τις διατάξεις των άρθρων 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, 438 και 437 παρ. 2 ΚΠΔ συνάγεται ότι απαγορεύεται η έκδοση εάν πρόκειται για έγκλημα το οποίο κατά τους ελληνικούς

νόμους χαρακτηρίζεται πολιτικό ή αν πιθανολογείται ότι ο εκζητούμενος θα διωχθεί από το κράτος που τον εκζητεί για πράξεις διαφορετικές από εκείνες για τις οποίες θα εκδοθεί. Πολιτικό έγκλημα είναι το έγκλημα που απευθύνεται αμέσως κατά της πολιτείας και τείνει στην ανατροπή ή αλλοίωση της νομίμου κατά το πολίτευμά της κοινωνικο-οικονομικής τάξεως, ενώ συναφές προς το πολιτικό είναι το έγκλημα που αμέσως παρασκευάζει τα μέσα για τη διάπραξη του πολιτικού εγκλήματος. Ο Άρειος Πάγος λαμβάνοντας υπόψη ότι ο εκζητούμενος καταδικάστηκε για τα εγκλήματα της ληστείας, απόπειρας ανθρωποκτονιών και αρπαγής ανηλίκου με σκοπό την είσπραξη λίτρων έκρινε ότι αυτά δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως πολιτικά. Ειδικότερα, για την αξιόποινη πράξη της ληστείας που τελέστηκε στις 13.10.1977 στο υποκατάστημα της τράπεζας Banca Popolare Di Santo Stefano το δικαστήριο έκρινε ότι ο αφοπλισμός του ιδιωτικού αστυνομικού και η αφαίρεση του πιστολιού που είχε αποσκοπούσε στη διάπραξη της ληστείας και όχι στην απόκτηση όπλου για την διάπραξη με αυτό πολιτικού εγκλήματος. **Β)** Κρίνοντας τον ισχυρισμό του εκζητούμενου αναφορικά με την αρχή της ειδικότητας που ορίζεται στο άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι το ιταλικό κράτος δεσμεύεται από τη σύμβαση να μη διώξει ή κρατήσει τον εκζητούμενο για εκτέλεση ποινής που επιβλήθηκε για εγκλήματα προγενέστερα της έκδοσης. Ενόψει αυτής της δέσμευσης και του δημοκρατικού πολιτεύματος της Ιταλίας δεν πιθανολογείται, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, ότι ο εκζητούμενος μετά την έκδοσή του θα διωχθεί ή θα κρατηθεί από τις ιταλικές αρχές για έκτιση ποινής για τα πολιτικά του φρονήματα ή για πολιτικά εγκλήματα που τυχόν διέπραξε πριν την έκδοση και γι' αυτά που κρίθηκαν από την πρωτόδικη απόφαση ότι είναι πολιτικά ούτε ότι θα επιδεινωθεί η θέση του από τα πολιτικά φρονήματά του. Όμως, κατά τη γνώμη ενός μέλους του δικαστηρίου πρέπει να γίνει δεκτή η έφεση και να μην εκδοθεί ο εκζητούμενος για τη ληστεία που διέπραξε στις 13.10.1977 κατά την οποία με σωματική βία αφαίρεσε με σκοπό ιδιοποίησης ένα πιστόλι τύπου «Μπερέτα» από την κατοχή του αστυνομικού, αφού η τέλεση του εγκλήματος αυτού τείνει και οδηγεί ευθέως στην προμήθεια των μέσων για βίαιη (ένοπλη) κατάλυση των οικονομικών και κοινωνικών θεσμών και όρων του ιταλικού κράτους, που αποτελεί το σκοπό των οργανώσεων στις οποίες συμμετείχε με οργανωτικά καθήκοντα ο εκζητούμενος.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου.

0243

ΑΠ 2047/1985¹ (σε Συμβούλιο)

Αιτούντες άσυλο – Δίωξη λόγω θρησκείας – Απαγορεύεται η έκδοση όταν αυτή ζητείται από πολιτικού σκοπού, όταν δηλαδή το εκζητούν κράτος επιδιώκει να εκδικηθεί ή να καταστείλει την αντίδραση των πολιτικών του αντιπάλων που κατέφυγαν στην αλλοδαπή λόγω των αντικαθεστωτικών τους πεποιθήσεων.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 35 παρ. 1 γ' του Ν. 841/1978 « Σύμβαση Δικαστικής Αρωγής επί Αστικών και Ποινικών Υποθέσεων μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας» (ΦΕΚ 228, τ. Α')

Άρθρα 1 Α 2 και 28 παρ. 1 του Ν.Δ. 3989/1959 «Περί κυρώσεως της Πολυμερούς Συμβάσεως της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων» (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 438 παρ. 1 εδ. γ' ΚΠΑ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας με ρηματική διακοίνωσή της προς την Ελληνική Πρεσβεία της Σόφιας ζήτησε την έκδοση των S.K., J.A., A.M., οι οποίοι διώκονται δυνάμει των από 8.4.1985 και 15.4.1985 αποφάσεων περιοριστικών μέτρων για κλοπές, πρόκληση εμπρησμού και έξοδο από τη Βουλγαρία χωρίς άδεια των αρμοδίων αρχών. Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε με την υπ' αριθμ. 13/1985 απόφασή του υπέρ της έκδοσής τους στη Βουλγαρία. Οι εκζητούμενοι άσκησαν έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενοι ότι η έκδοσή τους ζητείται για πολιτικούς λόγους και ότι πρόκειται να διωχθούν, εάν επιστρέψουν στη Βουλγαρία, λόγω των αντικαθεστωτικών πολιτικών απόψεών τους.

Νόμο Βάσιμο : Δεν επιτρέπεται η έκδοση όταν οι εκζητούμενοι κατέφυγαν στην Ελλάδα και ζήτησαν άσυλο προς αποφυγή διώξεων λόγω της αντίθεσής τους με την πολιτική της κυβέρνησης της χώρας καταγωγής τους.

Σκεπτικό : Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 35 παρ. 1 γ' της Συμβάσεως Δικαστικής Αρωγής επί Αστικών και Ποινικών Υποθέσεων μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και 438 παρ. 1 εδ. γ' προκύπτει ότι δεν επιτρέπεται η έκδοση όταν η νομοθεσία του μέρους προς το οποίο υποβάλλεται το σχετικό αίτημα απαγορεύει την έκδοση για το αδίκημα επί του οποίου αυτή στηρίζεται και όταν από τις περιστάσεις διαφαίνεται ότι αυτή ζητείται από πολιτικού σκοπού, δηλαδή όταν με αυτήν η κυβέρνηση του εκζητούντος

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΣΤ', σελ. 371.

κράτους επιδιώκει να εκδικηθεί ή να καταστείλει την αντίδραση των πολιτικών της αντιπάλων, οι οποίοι κατέφυγαν στην αλλοδαπή λόγω των αντικαθεστωτικών τους πεποιθήσεων. Εν προκειμένω ο Άρειος Πάγος κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του έλαβε υπόψη ότι από τις καταθέσεις των μαρτύρων και τα αναγνωσθέντα έγγραφα καθώς και τις εξηγήσεις των εκζητούμενων προέκυψαν τα εξής : οι εκζητούμενοι είναι πολίτες Βουλγαρίας, κάτοικοι του χωριού Γ.Ι., του νομού Κ., μωαμεθανοί στο θρήσκευμα. Κατά το Δεκέμβριο του 1984 οι αρχές της χώρας τους στην επαρχία όπου κατοικούσαν υιοθέτησαν μέτρα που αφορούσαν στα στοιχεία ταυτότητάς τους και συγκεκριμένα στο όνομα, στο επώνυμο και στο πατρώνυμό τους επιβάλλοντας την υποχρεωτική αλλαγή αυτών των στοιχείων. Οι εκζητούμενοι αντέδρασαν στην υιοθέτηση αυτών των μέτρων, αρνήθηκαν να συμμορφωθούν και επέμειναν στη διατήρηση των αρχικών επωνύμων τους. Εξαιτίας αυτής της στάσης τους δημιουργήθηκε οξύτητα στις σχέσεις τους με τις αστυνομικές αρχές της περιοχής και φοβούμενοι τις διώξεις δραπέτευσαν από τη Βουλγαρία και κατέφυγαν στην Ελλάδα όπου ζήτησαν άσυλο με σκοπό να λάβουν διαβατήριο πολιτικού πρόσφυγα προκειμένου να ταξιδεύσουν στην Τουρκία και να εγκατασταθούν μόνιμα εκεί. Λαμβάνοντας υπόψη σχετικό τηλεγράφημα της Διεθνούς Αμνηστίας προς την Ελληνική Κυβέρνηση και έγγραφο του Αντιπροσώπου του Ύπατου Αρμοστού των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα το Δικαστήριο απεφάνθη ότι καθίσταται πρόδηλον ότι η υπό κρίση έκδοση ζητείται με σκοπό την καταστολή της αντίδρασης των εκζητούμενων στα προαναφερθέντα μέτρα των βουλγαρικών αρχών και ότι οι εκζητούμενοι κατέφυγαν στην Ελλάδα προς αποφυγή διώξεων λόγω της αντίθεσής τους προς τα μέτρα αυτά.

Ο Άρειος Πάγος εξαφάνισε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης.

0244

ΑΠ 1741/1984¹ (σε Συμβούλιο)

Έκδοση από πολιτικού σκοπού – Πολιτικό έγκλημα – Δράση υπέρ της ελευθερίας – Αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών – Προστασία της αξίας του ανθρώπου.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 3 παρ.1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης
Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΕ', σελ. 552.

Άρθρο 2 παρ. 2 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών

A.N. 585/1945 «Περί κυρώσεως του εν Αγίω Φραγκίσκω υπογραφέντος Χάρτου των Ηνωμένων Εθνών» (ΦΕΚ 242, τ. Α')

Άρθρα 2 παρ. 2 και 5 παρ. 2 του Συντάγματος 1975/1986

Πραγματικά Περιστατικά : Οι ιταλικές αρχές υπέβαλαν αίτημα έκδοσης προσώπου κατηγορούμενου ότι στη Ρώμη στις 9.10.1982 και περί ώρα 11:45 με την ευκαιρία συμπληρώσεως της θρησκευτικής ηλικίας νέων, Ισραηλιτών το γένος και Ιταλών υπηκόων και καθώς αποχωρούσαν οι πιστοί μετά την τελετή από συναγωγή σε συναυτοργία με άλλους αγνώστους έριξε χειροβομβίδες εναντίον τους και άρχισε να τους πυροβολεί με πολυβόλα, με αποτέλεσμα το θάνατο του S.T. και τον τραυματισμό άλλων 38 ατόμων. Ακόμη, με τη χρήση των παραπάνω μέσων κατέστρεψε τη Συναγωγή και 14 σταθμευμένα αυτοκίνητα. Τα όπλα, χειροβομβίδες και πυρομαχικά ο εκζητούμενος είχε προηγουμένως εισάγει παράνομα στο ιταλικό κράτος και παρανόμως τα κατείχε και τα έφερε. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του και ο εκζητούμενος άσκησε εν συνεχεία έφεση ενώπιον του Αρείου ισχυριζόμενος ότι η έκδοση ζητείται από πολιτικού σκοπού και είναι αντίθετη με το άρθρο 5 παρ. 2 του Ελληνικού Συντάγματος.

Νόμο Βάσιμο: Ως δράση για την οποία απαγορεύεται η έκδοση κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 5 παρ. 2 του Συντάγματος νοείται η δραστηριότητα του αλλοδαπού για την πραγματοποίηση της αρχής της αυτοδιαθέσεως των λαών, όπως κατοχυρώνεται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Όμως η δράση αυτή υπέρ της ελευθερίας, έστω και αν αναπτύσσεται με την παραπάνω έννοια και αναγκαίως προσβάλλει έννομα αγαθά, μπορεί από την έκταση και το είδος της προσβολής και τις λοιπές περιστάσεις να μην μπορεί να στηρίξει την απαγόρευση έκδοσης ενόψει ιδίως του άρθρου 2 παρ.1 του Συντάγματος που προστατεύει πρωταρχικά την αξία του ανθρώπου.

Σκεπτικό : Α) Λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 3 παρ.1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης και 438 περ. γ' ΚΠΔ, το οποίο δεν είναι αντίθετο με τη διάταξη της Ευρωπαϊκής Σύμβασης, ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε ότι απαγορεύεται η έκδοση εάν πρόκειται για έγκλημα το οποίο κατά τους ελληνικούς νόμους χαρακτηρίζεται ως πολιτικό. Υπαγόντας τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης στον ορισμό του πολιτικού εγκλήματος απεφάνθη ότι αυτά δεν μπορούν να χαρακτηριστούν πολιτικά εγκλήματα, αλλά εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου, γιατί δεν στρέφονταν κατά της πολιτικής οργάνωσης της Ιταλικής Δημοκρατίας και δεν έτειναν στην ανατροπή της καθεστηκυίας τάξεως της, κατά το πολίτευμα που ισχύει, ούτε συνάπτονται με το πολιτικό έγκλημα. Β) Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 του Συντάγματος του 1975, απαγορεύεται η

έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας. Ως τέτοια δράση, για την οποία απαγορεύεται η έκδοση, νοείται και η δραστηριότητα του διωκόμενου για την πραγματοποίηση της αρχής της αυτοδιάθεσης των λαών, όπως την αποδέχεται ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών. Η δράση όμως αυτή, έστω και αν αναπτύσσεται υπέρ της ελευθερίας, με την παραπάνω έννοια και αναγκαίως προσβάλλει έννομα αγαθά, μπορεί, όχι από την εκδήλωσή της και μόνο, αλλά από την έκταση και το είδος της προσβολής και τις λοιπές περιστάσεις, να μη μπορεί να στηρίξει την απαγόρευση εκδόσεως ενόψει ιδίως του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος που προστατεύει πρωταρχικά την αξία του ανθρώπου. Κρίνοντας τον επικουρικό ισχυρισμό του εκζητούμενου, ότι δηλαδή δράση για την οποία ζητείται η υπό κρίση έκδοση έγινε υπέρ της ελευθερίας του παλαιστινιακού λαού, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι αυτή δεν εντάσσεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5 παρ. 2 του Συντάγματος κυρίως λόγω των θυμάτων που προξένησε και του τόπου εκδήλωσής της.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης.

0245

ΑΠ 1338/1983¹ (σε Συμβούλιο)

Απαγόρευση έκδοσης όταν από τα αποδεικτικά στοιχεία προκύπτει ότι ζητείται από πολιτικού σκοπού – Γνωμοδοτώντας κατά της έκδοσης το Συμβούλιο Εφετών δεν ήταν υποχρεωμένο να αναβάλει την έκδοση της οριστικής απόφασης προκειμένου να ζητήσει από το εκζητούν κράτος περαιτέρω αποδεικτικά στοιχεία για το αμετάκλητο της απόφασης δυνάμει της οποίας ζητήθηκε η έκδοση, αφού η ενέργειά του αυτή θα ήταν άσκοπη και μάταιη – Αναβολή της έκδοσης νοείται μόνον όταν το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε αμετάκλητα υπέρ αυτής και αρμόδιος να τη διατάξει είναι ο Υπουργός Δικαιοσύνης ο οποίος μπορεί να διατάξει και την προσωρινή έκδοση.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 437 εδ. β', 441, 442, 443 παρ. 1 εδ. α' και 452 παρ. 1 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Αραβική Δημοκρατία της Αιγύπτου ζήτησε από την Ελλάδα την έκδοση του S.T.A.H., υπηκόου Αιγύπτου (σε βάρος του οποίου είχε ασκηθεί ποινική δίωξη στην Ελλάδα), καταδικασθέντος με τις αποφάσεις 2171/1982 και 1220/1982 των Πλημμελειοδικείων Εζμπεκίας και Άμπτιν αντιστοίχως σε ποινή φυλάκισης τριών ετών για έκδοση ακαλύπτων επιταγών. Από την ακροαματική διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών προέκυψε ότι ο εκζητούμενος ήταν

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΔ', σελ. 276.

προσωπικός φίλος και στενός πολιτικός συνεργάτης του δολοφονηθέντος Προέδρου της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου, λόγω δε της ενεργού συμμετοχής του στην εν γένει δράση του κυβερνώντος κόμματος εξελέγη μέλος του εκτελεστικού γραφείου αυτού. Μετά τη δολοφονία του ως άνω προέδρου εξακολούθησε να συμμετέχει στη πολιτική ζωή του τόπου, πλην όμως διαφώνησε ριζικά με την ακολουθούμενη από το νέο πρόεδρο πολιτική γραμμή και περιέπεσε σε δυσμένεια, ένεκα δε τούτου, όταν επικεφαλής αιγυπτιακής αντιπροσωπείας εξήλθε της Αιγύπτου αρνήθηκε να επιστρέψει στη χώρα του για να αποφύγει τη λόγω της αντίθεσής του προς την κυβέρνηση επικείμενη σύλληψη και δίωξή του. Την άρνησή του προς επάνοδο στην Αίγυπτο ακολούθησαν δημοσιεύματα στον κυβερνητικό τύπο, με τα οποία καταλογίζονταν σ' αυτόν διάφορες πράξεις επιζήμιες για την πολιτική, οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας, δημεύθηκε όλη η κινητή και ακίνητη περιουσία του στην Αίγυπτο αξίας περίπου 25.000.000 \$ και απαγορεύθηκε η ελεύθερη κυκλοφορία καθώς και η έξοδος από τη χώρα των στενών συγγενών του, όπως της μητέρας του και των αδερφών του. Με σχετικό έγγραφό του ο Διευθυντής του Έλληνα Υπουργού Εξωτερικών ενημερώνει τον Υπουργό και τους Υφυπουργούς Εξωτερικών και Δικαιοσύνης ότι την 16.5.1983 και 17.5.1983 τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο πρέσβης και ένας σύμβουλος της Αιγυπτιακής Πρεσβείας στην Αθήνα, οι οποίοι του εξέθεσαν τα εξής : α) ότι ο εκζητούμενος είναι μέλος σπείρας απατεώνων, συνεργαζομένων στο παρελθόν με τον αδερφό του τέως προέδρου της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου Σαντάτ, β) ότι η επίσπευση της εκδόσεώς του επιδιώκεται για να εξαγισθεί ο κρατικός μηχανισμός από κάθε είδους απάτες και δόλιες ενέργειες σε βάρος της οικονομίας της Αιγύπτου, γ) ότι εάν είναι αληθές ότι με εισαγγελική διάταξη απαγορεύθηκε η έξοδος του εκζητούμενου από την Ελλάδα για χρέος 90.000 \$ η αιγυπτιακή κυβέρνηση αναλαμβάνει να καταβάλει στον έλληνα δικαιούχο της απαίτησης το ποσόν αυτό και, δ) ότι η αιγυπτιακή κυβέρνηση προτίθεται να ανταλλάξει τον εκζητούμενο με το υπό των αρχών της Ελλάδας εκζητούμενο έλληνα υπήκοο Μ.Κ.Γ., ο οποίος κρατείται μεν στην Αίγυπτο, πλην όμως θα αφηθεί ελεύθερος από τις αιγυπτιακές αρχές εάν δεν γίνει δεκτή εντός 48 ωρών η προτεινόμενη ανταλλαγή. Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών έκρινε ότι από τα ανωτέρα προέκυψε σαφώς ότι ο επιδιωκόμενος δια της αιτήσεως περί εκδόσεως σκοπός είναι πολιτικός, δηλαδή η υπό της κυβερνήσεως του εκζητούντος κράτους εκδίκηση του εκζητουμένου και η καταστολή της αντιδράσεως αυτού, όντος πολιτικού της αντιπάλου. Κατέληξε δε, εκτιμώντας το σχετικό έγγραφο του Διευθυντού του Υπουργού Εξωτερικών ότι καθίσταται βέβαιον ότι η σπουδή του εκζητούντος κράτους προς επιτυχία της έκδοσης έναντι ανταλλαγμάτων ουδόλως δικαιολογείται εκ μόν-

νου του ενδιαφέροντος της εννόμου αυτού τάξεως, όπως υποβάλει στην έκτιση της ποινής υπήκοον καταδικασθέντα με αποφάσεις ποινικών δικαστηρίων. Λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις του υπό κρίση αιτήματος έκδοσης το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε κατά της έκδοσης του εκζητούμενου κρίνοντας ότι καμία αμφιβολία δεν καταλείπεται ότι η αίτηση εκδόσεως με σκοπό την έκτιση των ποινών που επιβλήθηκαν σε βάρος του από τα αιγυπτιακά δικαστήρια είναι προσχηματική, σκοπός δε αυτής είναι η δίωξη του εκζητούμενου από την Αραβική Δημοκρατία της Αιγύπτου για την αντίθεσή του προς την πολιτική της κυβέρνησής του και τα εν γένει πολιτικά του φρονήματα. Κατά της απόφασης αυτής ασκήθηκε έφεση η οποία κρίθηκε από τον Άρειο Πάγο.

Νόμω Βάσιμο : Απαγορεύεται η έκδοση όταν αυτή ζητείται από πολιτικού σκοπού και αποδεικνύεται ότι είναι προσχηματική με απώτερο σκοπό τη δίωξη του εκζητούμενου από το εκζητούν κράτος για την αντίθεσή του στην πολιτική της κυβέρνησής του και τα εν γένει πολιτικά του φρονήματα.

Σκεπτικό : **Α)** Ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ορθώς το Συμβούλιο Εφετών εκτίμησε τα αποδεικτικά στοιχεία της υπόθεσης και γνωμοδότησε κατά της έκδοσης η οποία εξητείτο από πολιτικού σκοπού. **Β)** Κρίνοντας την προϋπόθεση του άρθρου 443 παρ. 1, εδ. α' ΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία η καταδικαστική απόφαση δυνάμει της οποίας ζητείται η έκδοση πρέπει να είναι αμετάκλητη απεφάνθη ότι αφού το Συμβούλιο των Εφετών έκρινε ότι συνέτρεχε λόγος που αποκλείει την έκδοση, δηλαδή ότι αυτή ζητείται από πολιτικού σκοπού, δεν ήταν υποχρεωμένο για να αχθεί σε γνωμοδότηση κατά της έκδοσης να αναβάλει προηγουμένως την έκδοση της οριστικής απόφασης, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 444 ΚΠΔ προκειμένου να προσαχθεί απόδειξη περί του αμετακλήτου των αποφάσεων με τις οποίες καταδικάστηκε ο εκζητούμενος καθόσον τοιαύτη ενέργειά του θα παρίστατο άσκοπη και μάταιη. **Γ)** Από το συνδυασμό των άρθρων 451 παρ. 1 και 441 ΚΠΔ σαφώς προκύπτει ότι αναβολή εκδόσεως νοείται μόνον όταν το αρμόδιο Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε αμετακλήτως υπέρ αυτής και ότι αρμόδιος να τη διατάξει είναι ο Υπουργός Δικαιοσύνης ο οποίος σ' αυτήν την περίπτωση μπορεί να διατάξει και την προσωρινή έκδοση κατά τη διάταξη του άρθρου 442 ΚΠΔ.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει κατά της έκδοσης κρίνοντας ότι αυτή ζητείτο από πολιτικού σκοπού.

0246

ΑΠ 890/1976¹ (σε Συμβούλιο)

Έννοια του πολιτικού εγκλήματος στην ελληνική έννομη τάξη – Χορήγηση ασύλου από τη Νότιο Υεμένη με την παρέμβαση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας - Η ελληνογερμανική σύμβαση εκδόσεως είναι δεσμευτική για την Ελλάδα μόνον για όσα ρητώς έχουν συμφωνηθεί, δεν απαγορεύεται όμως η έκδοση και για πράξη που κατέστη αξιόποινος μετά την υπογραφή της ως και για πράξη που δεν προβλέπεται από αυτήν, εφόσον συντρέχουν οι όροι του άρθρου 437 ΚΠΔ και δεν απαγορεύεται από το άρθρο 438 ΚΠΔ – Η απόλυση του εκζητούμενου από τη φυλακή με απειλή θανάτωσης απαχθέντος ομήρου, χωρίς την τήρηση των νόμιμων διατυπώσεων ή την παρεμβολή των νομίμων οργάνων, δεν έχει νόμιμο κύρος και δεν αποτελεί νόμιμο λόγο, ο οποίος κωλύει την εκτέλεση της ποινής ή εξαλείφει ή αποκλείει το αξιόποινο.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 1, 2, 4, 6, 7, 9, 10 του Ν. ΓΣΚΓ – Ελληνογερμανική Συνθήκη περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών
Ανταλλαγή διακοινώσεων (ΦΕΚ 538 – 1952)
Άρθρο 436, 438 περ. δ', 445, 450 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Με τις από 28.7.1976, 29.7.1976, 2.8.1976 και 7.8.1976 ρηματικές διακοινώσεις η Πρεσβεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας στην Αθήνα ζήτησε την έκδοση του γερμανού υπηκόου Ρ.Α.Π., που καταδικάστηκε με την από 1.3.1974 υπ' αριθμ. 2 KLS 5.1972 V 105/1972 αμετάκλητη απόφαση του Περιφερειακού Δικαστηρίου του Μονάχου (5^ο Ποινικό Τμήμα του Πρωτοδικείου του Μονάχου) για τα αδικήματα που αναφέρονται σ' αυτήν σε συνολική ποινή φυλάκισης 6 ετών και πέντε μηνών, προς έκτιση του υπολοίπου της ποινής του, διωκόμενου επίσης στη Γερμανία δια του από 5.3.1975 υπ' αριθμ. 2 VRS 2 KLS 5/72 εντάλματος συλλήψεως της Εισαγγελίας Πρωτοδικών του Μονάχου.

Όπως προκύπτει από την προαναφερόμενη απόφαση του γερμανικού δικαστηρίου ο εκζητούμενος κηρύχθηκε ένοχος συμμετοχής ως μέλος, στην εγκληματική ομάδα Μπάντερ-Μάϊνχοφ, ως και των συρρεουσών σε βαθμό πλημμελήματος αξιοποιώνων πράξεων της απάτης σε συνδυασμό με πλαστογραφία, της πλαστογραφίας κατ' εξακολούθηση, της παράνομης χρησιμοποίησης ακαδημαϊκού τίτλου κατ' εξακολούθηση και της παράνομης παραχωρήσεως όπλων, της χρήσης πλαστών εγγράφων, της παράνομης οπλοφορίας, της απάτης, της ληστείας, της εκβιάσεως, της

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΚΖ', σελ. 317.

ενόπλου αντιστάσεως κατά αστυνομικών οργάνων και εγκλημάτων περί τις εκρηκτικές ύλες. Από τα στοιχεία της δικογραφίας και την ενόπιον του Συμβουλίου Εφετών ακροαματική διαδικασία προέκυψε ότι στις 3.3.1975 ο εκζητούμενος απελύθη από τις γερμανικές φυλακές όπου εξέτινε την ποινή του μετά από εκβιασμό που ασκήθηκε στη γερμανική κυβέρνηση εκ μέρους αγνώστων, προφανώς ομοϊδεατών του αυτοκαλουμένων «Κίνηση της 2ας Ιουνίου», συνισταμένου στο ότι εάν δεν απολυόταν αυτός και οι υπόλοιποι συγκρατούμενοί του θα φονευόταν από άγνωστους δράστες ο Π.Λ., πρόεδρος του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος του Βερολίνου και νυν πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων στο Βερολίνο. Προ της έκτακτης σοβαρής κατάστασης και του βεβαίου και επικείμενου κινδύνου κατά της ζωής του απαχθέντος και προς σωτηρία αυτού η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση συγκάλεσε Επιτροπή που αποτελείτο από τους Ομοσπονδιακούς Υπουργούς Δικαιοσύνης και Εσωτερικών, τους αρχηγούς των τεσσάρων πολιτικών κομμάτων που εκπροσωπούνταν στην ομοσπονδιακή βουλή, τους αρχηγούς των τριών κοινοβουλευτικών ομάδων και τους προέδρους της Συνόδου των Πρωθυπουργών, της Συνόδου των Υπουργών Δικαιοσύνης και Εσωτερικών των χωρών της Ομοσπονδίας, η οποία συνελθούσα υπό την προεδρία του Καγκελάριου της χώρας και συσκεφθείσα με τη συμμετοχή και εκπροσώπων της κυβέρνησης των ομοσπονδιακών κρατιδίων του Βερολίνου, της Βαυαρίας, της Έσσης και της Βορείου Ρηνανίας – Βεστφαλίας περί της προκριτέας λύσεως κατέληξε ομόφωνα στην άποψη ότι προκριτέα της εφαρμογής των ποινικών νόμων ήταν η σωτηρία της ζωής του απαχθέντος, η οποία μπορούσε να επιτευχθεί μόνον με την αποδοχή των όρων των απαγωγέων. Εν συνεχεία η Επιτροπή αυτή συνέστησε στους Υπουργούς Δικαιοσύνης της Βαυαρίας και των υπόλοιπων χωρών της Ομοσπονδίας την εκπλήρωση των απαιτήσεων απαγωγέων. Μετά την απόφαση αυτή ο Υπουργός Δικαιοσύνης της Βαυαρίας διέταξε τη μεταφορά του εκζητούμενου στο αεροδρόμιο της Φραγκφούρτης από όπου αυτός μεταφέρθηκε στις 3.3.1975 με μέριμνα του Προέδρου της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Εγκλήματος σε πτήση Jet της Lufthansa στο Άντεν της Νοτίου Υεμένης, όπου του χορηγήθηκε άσυλο ενδεχομένως με την παρέμβαση του Υπουργού Εξωτερικών του εκζητούντος κράτους. Περαιτέρω το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο εκζητούμενος, γεννηθείς το 1942 στο Βερολίνο ως τέταρτο παιδί του γνωστού καθηγητή Νομικής Ρ.Π. και τυχών αξιόλογης παιδείας συμμετείχε, διαρκούντος του έτους 1971, ως μέλος σε μια επαναστατική εξτρεμιστική οργάνωση η οποία είχε πολιτικούς σκοπούς και απέβλεπε στην ενεργή δράση και στην ανατροπή του κρατούντος στη Δυτική Γερμανία πολιτικού καθεστώτος και στον αγώνα από κοινού ως αναφέρεται «... μετά των καταπιεζομένων εις όλον τον Κόσμον... κατά του Ιμπεριαλι-

σμού και του μονοπωλιακού Καπιταλισμού» και στρεφόταν εν γένει κατά του πολιτικού κατεστημένου της δυτικής κοινωνίας. Κατά συνέπεια, έκρινε το Συμβούλιο Εφετών κατά πλειοψηφία, τα εγκλήματα για τα οποία καταδικάστηκε ο εκζητούμενος στη Γερμανία με την προαναφερόμενη απόφαση του γερμανικού δικαστηρίου, τα οποία τελέστηκαν στη διάρκεια του 1971 ενόσω ήταν μέλος ομάδων αυτής της επαναστατικής εξτρεμιστής οργάνωσης, συνάπτονται αμέσως και ευθέως με τους πολιτικούς σκοπούς της εν λόγω οργάνωσης όπως αυτό προκύπτει αναμφίβολα από το κείμενο της απόφασης του γερμανικού δικαστηρίου στην οποία μάλιστα σχετικά με το κίνητρο του εκζητούμενου και τον επιδιωχθέντα σκοπό ρητά αναφέρονται και τα εξής : «Χαρακτηριστικόν δια την προκατάληψιν του κατηγορουμένου εις τας αντιλήψεις του ως προς την επανάστασιν είναι η αποφασιστικότης του να απεμπολήση χρόνον, χρήμα, επάγγελμα και ολόκληρον την ύπαρξίν του ίνα αγωνισθή με αποστολικόν ζήλον δια την επικράτησιν αυτής». Τα εγκλήματα δε αυτά, δηλαδή η ένωση προς διάπραξη αξιοποιώνων πράξεων, απάτη πλαστογραφίες και χρήση πλαστών, παράνομη απόκτηση κατ' εξακολούθηση απαγορευμένων όπλων και παραχώρηση αυτών σε μέλη της επαναστατικής ομάδας, κατ' εξακολούθηση αντιποίηση ακαδημαϊκού τίτλου, παράνομη οπλοφορία, αντίσταση κατά της αρχής προβλέπονται και τιμωρούνται και από την ελληνική ποινική νομοθεσία, του πρώτου τούτων φέροντος και χαρακτήρα πολιτικού κατά την έννοια του πολιτικού εγκλήματος, δηλαδή εκείνου το οποίο ενόψει του κινήσαντος το δράστη κινήτρου, του επιδιωκόμενου σκοπού και της φύσης των προσβληθέντων δικαιωμάτων στρέφεται έστω και μόνον εμμέσως κατά της πολιτικής οργάνωσης του κράτους και τείνει στην ανατροπή ή στην αλλοίωση της κατά το ισχύον πολίτευμα της καθεστηκυίας τάξης. Κατά την πλειοψηφούσα άποψη του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών¹ είναι ανεπίτρεπτη η έκδοση του εκζητουμένου κατόπιν της οικειοθελούς απολύσεως τούτου από τη γερμανική κυβέρνηση, καθόσον μπορεί να υποστηριχθεί ότι η Πολιτεία, ως αυτόνομος και μοναδικός φορέας ασκήσεως εξουσίας και μάλιστα δικαιοδοτικής δεν νοείται ενεργούσα σε δεδομένη περίπτωση υπό το κράτος της απειλής. Κατά τη μειοψηφούσα άποψη δύο εκ των μελών του Συμβουλίου το δικαστήριο θα έπρεπε να γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης του εκζητουμένου και σύμφωνα με την *εισαγγελική πρόταση*², γιατί τα εγκλήματα για τα οποία καταδικάστηκε

¹ Απόφαση 12-13/1976, δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΚΣΤ', σελ. 659.

² Ως προς το πολιτικό έγκλημα η εισαγγελική πρόταση αναφέρει: «Δια τον χαρακτηρισμόν ενός εγκλήματος ως πολιτικού, δέον να προβλέψωμεν εις το αντικείμενον καθ' ου στρέφεται η προσβολή. Πολιτικόν έγκλημα κατά την κρατούσα παρ' ημίν παγίαν άποψιν είναι εκείνο το οποίον προσβάλλει την πολιτικήν οργάνωσιν του Κράτους, ήτοι πάσα πράξις απειλούσα αμέσως την ύπαρξιν της πολιτείας ή του πολι-

ο εκζητούμενος δεν φέρουν χαρακτήρα πολιτικού αδικήματος βάσει του αντικειμενικού κριτηρίου και τα ισχύοντα στην Ελλάδα αφού δεν στρέφονται αμέσως κατά της οργάνωσης και της λειτουργίας του ισχύοντος στη Γερμανία δημοκρατικού καθεστώτος αλλά κατά της κοινωνικής τάξης γενικά, ούτε είναι συναφή προς το πολιτικό έγκλημα, αλλά είναι του κοινού ποινικού δικαίου. Κατά της απόφασης άσκησε έφεση ο Εισαγγελέας Εφετών.

Νόμω Βάσιμο : Κατά την ισχύουσα στην Ελλάδα αντικειμενική θεωρία ως πολιτικό έγκλημα νοείται κάθε πράξη που στρέφεται κατά της Πολιτείας και αποσκοπεί στην αποτροπή ή στην αλλοίωση της καθεστηκυίας κατά το ισχύον πολίτευμα τάξης. Για το χαρακτηρισμό ενός εγκλήματος ως πολιτικού είναι αδιάφορες οι πολιτικές ή κοινωνικές δοξασίες του δράστη.

Σκεπτικό : Α) Ο Άρειος Πάγος λαμβάνοντας υπόψη τον ορισμό του πολιτικού εγκλήματος κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου, κατά τον οποίο νοείται πολιτικό έγκλημα το απευθυνόμενο αμέσως κατά της Πολιτείας που τείνει στην ανατροπή ή στην αλλοίωση της καθεστηκυίας κατά το ισχύον πολίτευμα τάξης, έκρινε κατά πλειοψηφία ότι τα εγκλήματα για τα οποία ζητείται η έκδοση δεν είναι δυνατόν να χαρακτηριστούν πολιτικά, γιατί οι πράξεις που τα συνιστούν δεν στρέφονται αμέσως κατά της Πολιτείας, προσβάλλοντας δικαιώματά της, δηλαδή δικαιώματα συνεχόμενα μετά του πολιτικού αυτής οργανισμού. Ούτε μπορεί να χαρακτηριστούν συναφή προς πολιτικά εγκλήματα υπό την ανωτέρω έννοια. Ειδικότερα όσα αναφέρονται στην καταδικαστική απόφαση του γερμανικού δικαστηρίου για δημιουργία ένοπλων πυρήνων ευρύτερης αναρχικής δραστηριότητας κατά το πρότυπο των μεθόδων των παλαιστινιακών και νοτιοαμερικανικών οργανώσεων και κατά τις οδηγίες, που εξέδωσε ο Κάρλος Μαριγκέλα, ηγέτης ένοπλων ανταρτών, περί τρομοκρατικών πράξεων σε βάρος της κρατούσας τάξης εν αναμονή προετοιμαζόμενης ενόπλου επανάστασης των λαϊκών μαζών σε όλον τον κόσμο με σκοπό την αλλαγή του υπάρχοντος κοινωνικού συστήματος των δυτικών χωρών δεν είναι ικανά τα προσδώσουν στα προαναφερόμενα εγκλήματα, όντα

τεύματος. Η Διάσκεψις της Κοπεγχάγης το 1935 όρισε ότι πολιτικά εγκλήματα είναι εκείνα άτινα κατευθύνονται κατά της οργανώσεως και της λειτουργίας του Κράτους ως και εκείνα άτινα στρέφονται εναντίον των εκ της οργανώσεως και λειτουργίας ταύτης δικαιωμάτων των πολιτών. Ως πολιτικά εγκλήματα κατά παγίαν νομολογίαν του Αρείου Πάγου, όστις ακολουθεί την αντικειμενικήν θεωρίαν, νοούνται μόνον αι κατά της Πολιτείας και αμέσως εις ανατροπήν ή αλλοίωσιν της εν αυτή καθεστηκυίας, κατά το ισχύον Πολίτευμα, τάξεως τείνουσαι πράξεις. Παν άλλο επομένως έγκλημα μη φέρον τοιούτον χαρακτήρα δεν δύναται να λάβη τον χαρακτηρισμό του πολιτικού εγκλήματος εκ μόνου του λόγοι ότι τούτο διεπράχθη εκ πολιτικών ή κοινωνικών δοξασιών».

του κοινού ποινικού δικαίου το χαρακτήρα του πολιτικού εγκλήματος ή του συναφούς πολιτικού εγκλήματος, γιατί όσα αναφέρονται σχετικώς στην απόφαση του γερμανικού δικαστηρίου αποτελούν απλά ελατήρια και απώτερους σκοπούς του εκζητούμενου στερημένου εν προκειμένω νομικής σημασίας. **Β)** Αναφερόμενος στον τρόπο απόλυσης του εκζητούμενου από τις γερμανικές φυλακές ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι η Επιτροπή που συστάθηκε από τους Ομοσπονδιακούς Υπουργούς Εσωτερικών, Δικαιοσύνης και τους αρχηγούς των τεσσάρων εκπροσωπούμενων στη γερμανική βουλή πολιτικών κομμάτων, τους Προέδρους της Συνόδου των Πρωθυπουργών καθώς και από τη Σύνοδο των Υπουργών Δικαιοσύνης και Εσωτερικών των κρατιδίων της Ομοσπονδίας και συγκλήθηκε υπό την προεδρία του Καγκελάριου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δεν είχε νόμιμη υπόσταση και επομένως δεν είχε εξουσία ή αρμοδιότητα να αποφασίσει για την απόλυση του εκζητούμενου από τις φυλακές. Λαμβάνοντας υπόψη ότι για την απόλυση του εκζητούμενου από τις φυλακές δεν τηρήθηκε καμιά από τις διατυπώσεις που απαιτεί ο γερμανικός νόμος ούτε ανάμειξη δικαστηρίου ή δικαστικής αρχής ή υπηρεσίας ποινικής δίωξης ή χαρίτων και περαιτέρω ότι δεν τηρήθηκαν πρακτικά περί των συζητήσεων και της τελικής άποψης της επιτροπής ούτε εξεδόθη έγγραφη εντολή ή απόφαση από τον Υπουργό Δικαιοσύνης ή κάποια άλλη αρχή για το πλαίσιο των μέτρων μεταφοράς και διακοπής της φυλακίσεως του εκζητούμενου ο Άρειος Πάγος απεφάνθη κατά πλειοψηφία ότι η απόλυση δεν είχε νόμιμο κύρος και άρα δεν συντρέχει νόμιμος λόγος που να κωλύει την εκτέλεση της ποινής ή που να εξαλείφει ή να κωλύει την εκτέλεσή της ή να εξαλείφει ή να αποκλείει το αξιόποινο.

Ο Άρειος Πάγος εξαφάνισε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών και γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου.

0247

ΑΠ 761/1975¹ (σε Συμβούλιο)

Έννοια πολιτικού εγκλήματος : πλήγμα στην πολιτική οργάνωση του κράτους με σκοπό την ανατροπή ή την αλλοίωση της καθεστηκυίας από το πολίτευμα οριζόμενης τάξης ή παρεμπόδιση απειλούμενου τυχόν κατ' αυτής πολιτικού εγκλήματος – Ου δις δικάζειν.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 3 παρ. 1 και 9 εδ. α' της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΚΣΤ', σελ. 150.

Άρθρο 9 παρ. 1 εδ. α΄ ΠΚ

Άρθρα 57, 436 παρ. 2, 438 περιπτ. δ΄ ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά: οι ιταλικές αρχές ζήτησαν την έκδοση ιταλού υπηκόου σε βάρος του οποίου ασκήθηκε ποινική δίωξη για την πράξη της εκβίασεως που φέρεται ότι τελέστηκε στο Μιλάνο στις 5.2.1974 και συνίστατο στον δι' απειλής εξαναγκασμό προσώπου να χορηγήσει σε τράπεζα εντολή πληρωμής 1.000.000 ελβετικών φράγκων σε τρίτον (πράξη για την οποία καταδικάστηκε με την από 6.4.1974 απόφαση Ελβετικού Δικαστηρίου σε δμηνή ποινή φυλάκισης με 2ετή αναστολή) και για την έκτιση του υπολοίπου συνολικής ποινής φυλάκισης 3 ετών που επιβλήθηκε με την απόφαση 1038/1335/1972 του Ποινικού Δικαστηρίου του Μιλάνου η οποία κατέστη αμετάκλητη. Με την απόφαση αυτή ο εκζητούμενος καταδικάστηκε για πολλές συρρέουσες αξιόποινες και κατά την ελληνική ποινική νομοθεσία πράξεις, και ειδικότερα για την παράνομη κατοχή όπλων και εκρηκτικών υλών, την παράνομη οπλοφορία, την εκ προθέσεως έκρηξη μηχανικής συσκευής που περιείχε εκρηκτικές ύλες και τη φθορά ξένης περιουσίας, την κλοπή και την πλαστογραφία πιστοποιητικού, που τελέστηκαν στο Μιλάνο και στο Μπάρνι τους μήνες Αύγουστο και Οκτώβριο 1971 και Φεβρουάριο 1972. Από την ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών ακροαματική διαδικασία και από τα έγγραφα της διαδικασίας προέκυψε ότι ο εκζητούμενος, μέλος αντικομμουνιστικής οργάνωσης που διέθετε εκρηκτικές ύλες και συσκευές τέτοιων υλών, με σκοπό όπως με τη χρήση τους προξενήσει βλάβη σε ξένα πράγματα και δημιουργήσει φόβο στο κοινό προκάλεσε εκρήξεις με λυχνίες δυναμίτιδας και μηχανική συσκευή που περιείχε εκρηκτικές ύλες και κατέστρεψε τα αυτοκίνητα τριών προσώπων καθώς και τμήμα του γραφείου του κομμουνιστικού κόμματος στο Μιλάνο. Προκειμένου δε να εξυπηρετήσει την προαναφερόμενη εγκληματική δραστηριότητά του ή για να αποφύγει τη σύλληψή του αφαίρεσε από τρίτον ένα αυτοκίνητο και νόθευσε την άδεια οδήγησης αυτοκινήτου που ανήκε σε άλλον. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου, ο οποίος άσκησε έφεση ισχυριζόμενος ότι διέπραξε τις αποδιδόμενες σ' αυτόν πράξεις από πολιτικά κίνητρα και ότι συντρέχει λόγος που κωλύει την έκδοση.

Νόμω Βάσιμο : Το κίνητρο, ο επιδιωχθείς σκοπός και η φύση των δικαιωμάτων που προσεβλήθησαν από τις αξιόποινες πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοση καταδεικνύουν ότι δεν συντρέχουν οι όροι του πολιτικού εγκλήματος.

Σκεπτικό : Α) Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία της δικογραφίας ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 3 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης καθόσον εκ του κινήσαντος τον εκζητούμενο ελατηρίου, του υπ' αυτού επιδιωχθέντος

σκοπού και της φύσης των προσβληθέντων δικαιωμάτων των παθόντων προκύπτει ότι η έκδοσή του ζητείται για πράξεις του κοινού ποινικού δικαίου που στρέφονται κατά του κομμουνιστικού κόμματος Ιταλίας ως και διαφόρων φυσικών προσώπων και όχι, ούτε καν εμμέσως, κατά της πολιτικής οργανώσεως του ιταλικού κράτους, και δεν αποσκοπούν στην ανατροπή ή στην αλλοίωση της κατά το ισχύον στην Ιταλία πολίτευμα καθεστηκυίας τάξης ή στην παρεμπόδιση απειλουμένου τυχόν κατ' αυτής πολιτικού εγκλήματος. **Β)** Από τις διατάξεις των άρθρων 436 παρ. 2, 438 περιπτ. δ' ΚΠΔ και 9 εδ. α' της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως σαφώς προκύπτει ότι απαγορεύεται η έκδοση εάν κατά την ελληνική νομοθεσία ή τη νομοθεσία του εκζητούντος κράτους ή του κράτους στο οποίο τελέστηκε το έγκλημα επήλθε πριν την έκδοση της απόφασης επί του αιτήματος εκδόσεως νόμιμος λόγος που απαγορεύει τη δίωξη. Τέτοιον δε λόγον αποτελεί κατά το άρθρο 57 ΚΠΔ και το δεδικοσμένο που προκύπτει από την αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση, το οποίο προκειμένου για απόφαση αλλοδαπού δικαστηρίου υπάρχει, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 1 εδ. α' ΠΚ, εφόσον ο καταδικασθείς στην αλλοδαπή εξέτισε εν όλω την ποινή και όχι εάν ανεστάλη η ποινή που απαγγέλθηκε σε βάρος του. Λαμβάνοντας υπόψη ότι από τη δικογραφία προκύπτει ότι ο εκζητούμενος έχει καταδικαστεί με την από 6.4.1974 δικαστική απόφαση Ελβετικού Δικαστηρίου σε ποινή 6μηνες φυλάκισης με διετή αναστολή και ότι δεν επικαλείται ούτε προκύπτει από τα στοιχεία της υπόθεσης ότι στην περίπτωση αυτή της καταδίκης σε ποινή ανασταλείσα υπάρχει κατά την ελβετική ή την ιταλική νομοθεσία λόγος που να κωλύει τη δίωξη, ο Άρειος Πάγος απέρριψε τον δεύτερο λόγο που πρότεινε ο εκζητούμενος για την εξαφάνιση της απόφασης του Συμβουλίου Εφετών.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου.

0248

ΑΠ 959/1973¹ (σε Συμβούλιο)

Αίτημα έκδοσης ιρακινού υπηκόου από τη Δημοκρατία του Ιράκ – Παράνομη έξοδος από το Ιράκ – Δεν διατάσσεται η έκδοση όταν υπάρχουν αμφιβολίες, ειμή μόνον αφού παρασχεθούν εξηγήσεις ικανές να διαλύσουν τις γεννηθείσες αμφιβολίες, η παροχή των οποίων προϋποθέτει αναγκαίως την αναβολή της απόφασης ώστε να υποβληθεί το σχετικό αίτημα στο εκζητούν κράτος – Δεν περιλαμβάνονται στα δικαιολογητικά έγγραφα επαρκής συνοπτική περιγραφή του εγκλήματος για το οποίο ζητείται η έκδοση.

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΚΔ', σελ. 124.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 437 εδ. α', 443, 444, 448, 449 παρ. 1, 450 παρ. 1 και 2, 451 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Στις ρηματικές διακοινώσεις της Πρεσβείας της Δημοκρατίας του Ιράκ στην Αθήνα, δηλαδή στη δια της διπλωματικής οδού αίτηση έκδοσης ιρακινού υπηκόου επισυνάπτονται ένταλμα συλλήψεως αυτού, που εκδόθηκε από τον Ανακριτή Ασφαλείας της Βαγδάτης, σε πρωτότυπο στην αραβική και σε νόμιμη μετάφραση στην ελληνική, με το οποίο παρέχεται εντολή όπως ο εκζητούμενος οδηγηθεί ενώπιόν του προκειμένου να καταθέσει σχετικά με την απαγγελθείσα σε βάρος του κατηγορία σύμφωνα με το άρθρο 8 του νόμου περί μεταναστευσης καθώς και αντίγραφο του άρθρου αυτού σε πρωτότυπο και σε νόμιμη μετάφραση στην ελληνική. Η παράγραφος 1 του άρθρου 8 του ως άνω ιρακινού νόμου προβλέπει την επιβολή ποινής προστίμου ή φυλάκισης της οποίας το ανώτατο όριο είναι τρία έτη, επομένως άνω των δύο ετών, στις περιπτώσεις των εδαφίων α', β' και γ'. Το εδάφιο α' αναφέρεται στην έξοδο από το Ιράκ κατά παράβαση των άρθρων 2 και 4 του ίδιου νόμου περί διαβατηρίων, το εδάφιο β' στην έξοδο από το Ιράκ μετά από κοινοποίηση απαγόρευσης εξόδου και το εδάφιο γ' σε όσους υποβοηθούν την διάπραξη των παραβάσεων που προβλέπονται στα εδάφια α' και β'. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου ο οποίος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενος ότι δεν συντρέχει νόμιμη περίπτωση να διαταχθεί αυτή.

Νόμο Βάσιμο : Το Συμβούλιο Εφετών δικαιούται να αναβάλει την έκδοση οριστικής αποφάσεως επί αιτήσεως εκδόσεως, προκειμένου να ζητήσει αρμοδίως εξηγήσεις, όταν υπάρχουν κατά την κρίση του αμφιβολίες για το εάν συντρέχει νόμιμη περίπτωση εκδόσεως ή για τα απαιτούμενα για την έκδοση δικαιολογητικών εγγράφων.

Σκεπτικό : Κατά την αληθή έννοια του άρθρου 449 παρ. 1 ΚΠΔ σε συνδυασμό με το άρθρο 444 ΚΠΔ δικαιούται και το Συμβούλιο Εφετών, όταν υπάρχουν κατά την κρίση του αμφιβολίες για το εάν συντρέχει νόμιμη περίπτωση εκδόσεως κατά τα άρθρα 437 και 448 ΚΠΔ και δη ως προς την ύπαρξη των απαιτούμενων από τον Κώδικα για την έκδοση δικαιολογητικών εγγράφων, την οποία εξετάζει κατά το άρθρο 450 παρ. 1 εδ. β', να αναβάλει την οριστική απόφασή του για να ζητήσει αρμοδίως επεξηγήσεις. Επομένως, η έκδοση υπαρχουσών αμφιβολιών, κατά ρητή του νόμου επιταγή δεν διατάσσεται, άρα ουδέ παρέχεται γνωμοδότηση για να διαταχθεί, ειμή μόνον αφού παρασχεθούν εξηγήσεις ικανές να διαλύσουν τις γεννηθείσες αμφιβολίες, η παροχή των οποίων προϋποθέτει, αναγκάιως, την αναβολή της απόφασης ώστε να ζητηθούν. Σύμφωνα με το άρθρο 437 εδ. α' ΚΠΔ επιτρέπεται η έκδοση όταν ο καταζητούμενος κατηγορεί-

ται για αξιόποινη πράξη η οποία επισύρει σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο και το δίκαιο του εκζητούντος κράτους ποινή στερητική της ελευθερίας της οποίας το ανώτατο όριο είναι δύο έτη και άνω ενώ κατά το άρθρο 443 ΚΠΔ απαιτείται να επισυνάπτονται στην αίτηση που υποβάλλεται δια της διπλωματικής οδού : α) το κατηγορητήριο ή το ένταλμα σύλληψης, β) τα έγγραφα που απαιτούνται για να αποδειχθεί ότι υπάρχουν ενδείξεις ενοχής επαρκείς για παραπομπή του εκζητούμενου σε δίκη, γ) αντίγραφο, εν πάσει περιπτώσει, του νόμου του εκζητούντος κράτους ο οποίος τιμωρεί την πράξη για την οποία ζητείται η έκδοση και δ) συνοπτική περιγραφή του εγκλήματος. Στην υπό κρίση υπόθεση γεννώνται αμφιβολίες για την ύπαρξη νομίμου περίπτωσης έκδοσης εφόσον δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των δικαιολογητικών εγγράφων συνοπτική περιγραφή του εγκλήματος, επαρκής, για να κριθεί εάν τα συνιστώντα την αντικειμενική αυτού υπόσταση πραγματικά περιστατικά υπάγονται στο εδάφιο β' του άρθρου 8 του νόμου περί μετανάστευσης, ενώ ως προς την παράβαση του εδαφίου α' δεν συνάπτεται ούτε αντίγραφο των άρθρων 2 και 4 του ως άνω ιρακινού νόμου, των οποίων η παράβαση επάγεται κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 8 του ιδίου νόμου την επιβολή ποινής κατ' ανώτατο όριο τριών ετών, ώστε να κριθεί εάν βάσει των πραγματικών περιστατικών, των οποίων πάντως πρέπει να υπάρχει συνοπτική περιγραφή, συντρέχει νόμιμη περίπτωση εκδόσεως. Αλλά ούτε τα έγγραφα και εν γένει τα επίσημα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία βεβαιούται η ύπαρξη ενδείξεων στην υπό κρίση αίτηση έκδοσης καθορίζονται επαρκώς ούτε επισυνάπτονται δικαστικά έγγραφα όπως οι ανακριτικές πράξεις, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 443 ΚΠΔ σε συνδυασμό με το άρθρο 450 παρ. 2.

Ο Άρειος Πάγος εξαφάνισε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών και αποφάσισε την αναβολή έκδοσης οριστικής αποφάσεως προκειμένου να ζητήσει αρμοδίως επεξηγήσεις από τη Δημοκρατία του Ιράκ.

ΕΚΔΟΣΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ¹

0249

ΑΠ 1811/2000² (σε Συμβούλιο)

Λαθρεμπόριο – Απάτη – Φοροδιαφυγή – Δασμοδιαφυγή – Σύσταση και συμμορία – Στη διαδικασία της έκδοσης εφαρμόζεται αποκλειστικώς, εφόσον δεν ορίζεται άλλως, η νομοθεσία του κράτους από το οποίο ζητείται η έκδοση – Αναβολή έκδοσης οριστικής απόφασης προκειμένου το εκζητούν κράτος να αποστείλει συμπληρωματικά και διευκρινιστικά στοιχεία που αφορούν στα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν την αντικειμενική υπόσταση των διωκόμενων αξιόποινων πράξεων, στον καθορισμό της κακουργηματικής ή πλημμεληματικής μορφής τους και των ανώτατων και κατώτατων ορίων ποινών που προβλέπει η νομοθεσία του εκζητούντος κράτους και στη διευκρίνιση της παραγραφής, του τρόπου προσδιορισμού της, της αναστολής και της διακοπής της.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 13 και 22 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

Ν. 4165/1961 «περί κυρώσεως της υπό Ελλάδα υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 13 και 14 του Ν. 2718/1999 «Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την έκδοση μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ» (ΦΕΚ 105, τ. Α')

Ν. 2787/2000 «Κύρωση της Σύμβασης για την Απλουστευμένη Διαδικασία Έκδοσης μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΦΕΚ 5, τ. Α')

¹ Περιλαμβάνεται η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων από την έναρξη ισχύος της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως.

² Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ.ΝΑ', σελ. 807.

Ν. 2514/1997 «Κύρωση 1) της Συμφωνίας μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης του Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, 2) της Σύμβασης Εφαρμογής της ανωτέρω Συμφωνίας μεταξύ των ιδίων κρατών-μελών, 3) των Πρωτοκόλλων και των Συμφωνιών Προσχώρησης στις παραπάνω Συμφωνίες της Ιταλικής Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Ισπανίας, της Δημοκρατίας της Πορτογαλίας, της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Αυστριακής Δημοκρατίας, της Φινλανδικής Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Δανίας και του Βασιλείου της Σουηδίας, μετά των τελικών πράξεων, πρακτικών, δηλώσεων και κοινών δηλώσεων» (ΦΕΚ 140, τ. Α')

Άρθρο 28 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 444, 450, 451 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Οι αρχές της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας ζήτησαν από την Ελλάδα την έκδοση πολίτη του Ισραήλ σε βάρος του οποίου εκδόθηκε από γερμανικό δικαστήριο ένταλμα σύλληψης, σύμφωνα με το οποίο ο εκζητούμενος στο χρονικό διάστημα από 1994 έως 1999 διέπραξε αξιόποινες πράξεις σε μεγάλο αριθμό μεμονωμένων περιπτώσεων και την ιδιότητα του ηγετικού μέλους μιας σπείρας. Οι πράξεις αυτές διενεργήθηκαν εντός της τελωνειακής και φορολογικής επικράτειας της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και ο εκζητούμενος είχε συμπράξει με τα κατονομαζόμενα στο ένταλμα πρόσωπα, η δε ομάδα τους διενήργησε στο προαναφερόμενο χρονικό διάστημα εντατικό εμπόριο με δέρματα ζώων και γούνες υψηλής ποιότητας. Το Εφετείο που συζήτησε το αίτημα έκδοσης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δέχθηκε ότι από τα σχετικά έγγραφα που διαβιβάστηκαν αποδεικνύονταν τα εξής: ο εκζητούμενος και οι υπόλοιποι κατηγορούμενοι μετέφεραν τα εμπορεύματα από το Χονγκ Κονγκ, τη Δανία και τη Ρωσία στην Ελβετία, στην οποία γινόταν ενδιάμεση αποθήκευση αυτών σε ελεύθερες αποθήκες των ελβετικών αεροδρομίων. Ακολούθως, τα εμπορεύματα διοχετεύονταν με φορτωτικές ελβετικής μεταφορικής εταιρείας στη Γερμανία, όπου γινόταν ανασυσκευασία του εμπορεύματος και ένας συνεργάτης της ομάδας δημιουργούσε εκεί επακόλουθες εμπορικές μεταφορές με δήθεν δέρματα κουνελιών ευτελούς ποιότητας ή απορρίμματα δερμάτων, των οποίων το βάρος και η ποσότητα αντιστοιχούσε στις γούνες υψηλής ποιότητας που προηγουμένως είχαν παραληφθεί από την Ελβετία. Ακολούθως, τα δέρματα ευτελούς ποιότητας, συνοδευόμενα με το κατάλληλο έγγραφο μεταφέρονταν στην Τσεχία, προκειμένου να γίνει στη χώρα αυτή η διεκπεραίωση των μεταφορικών εγγράφων και εν

συνεχία επιστρέφονταν με τη μορφή «κλειστού κύκλου» στην αποθήκη της εταιρείας στη Γερμανία. Στα πλαίσια της εσωτερικής ευρωπαϊκής κυκλοφορίας οι κατηγορούμενοι μετέφεραν τις γούνες υψηλής ποιότητας στο Μιλάνο. Έτσι, οι ίδιοι δήλωναν εκ προθέσεως μόνο τα φθηνά δέρματα, για τα οποία διέθεταν μεταφορικά έγγραφα, με αποτέλεσμα να καθορίζονται οι τελωνειακοί και οι εισαγωγικοί φόροι προστιθέμενες αξίας σε πολύ μικρότερη τιμή. Η κρατικά ζημιά που διαπιστώθηκε λόγω της φοροδιαφυγής και της διαφυγής τελωνειακών δασμών ανέρχεται σε 2.900.000 γερμανικά μάρκα. Ο εκζητούμενος επινόησε το προαναφερόμενο λαθρεμπόριο με γούνες και δέρματα ζώων υψηλής ποιότητας για να αποφύγει να πληρώσει το σύνολο των σχετικών δασμών και έτσι κατηγορείται για το αδίκημα της δασμοδιαφυγής που τελέσθηκε από κοινού με άλλους συγκατηγορούμενούς του. Οι πράξεις που τέλεσε προβλέπονται και τιμωρούνται από τα άρθρα 370 εδ. 1, αρ. 1, εδ. 6 και 7 και 373 εδ. 1 και 2 αρ. 3 του Κανονισμού περί Δασμών τα οποία φέρουν αντιστοίχως τους τίτλους «φοροδιαφυγή» και «επιχειρησιακό ή βίαιο λαθρεμπόριο» που ενεργείται από οργανωμένες σπείρες. Με βάση τα έγγραφα που διαβιβάστηκαν στην Ελλάδα από τις αρχές της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας το Εφετείο δέχθηκε την ουσιαστική βασιμότητα των παρατεθέντων ως άνω πραγματικών περιστατικών, των διαληφθέντων στο ένταλμα σύλληψης και την τέλεση από τον εκζητούμενο των αξιόποινων πράξεων της συστάσεως και συμμορίας, της απάτης και της λαθρεμπορίας και εν συνεχεία έκρινε ότι ο ίδιος είτε ατομικώς, είτε ως ηγετικό στέλεχος διεθνούς σπείρας εμπορίου γούνας και ενδυμάτων πολυτελείας ενώθηκε με τους συγκατηγορούμενούς του για τη διάπραξη των κακουργημάτων της απάτης, που είχε αντικείμενο ιδιαιτέρως μεγάλης αξίας και της λαθρεμπορίας με σκοπό το κέρδος αφού η επιδιωχθείσα ή η απειληθείσα ζημιά που επήλθε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ανήλθε στο ποσό των 32.107.113 γερμανικών μάρκων. Ο εκζητούμενος άσκησε έφεση κατά της πρωτοβάθμιας απόφασης.

Νόμο Βάσιμο : Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 22 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, η οποία ορίζει ότι «εξαιρέσει αντιθέτου διατάξεως ... εφαρμόζεται αποκλειστικώς η νομοθεσία του μέρους παρ' ου ζητείται η έκδοσις», η οποία ισχύει και δεν τροποποιήθηκε με μεταγενέστερες κυρωθείσες συμβάσεις (Σύμβασης Σέγκεν, Σύμβαση για την Έκδοση μεταξύ κρατών – μελών της ΕΕ και Σύμβαση για την Απλουστευμένη Διαδικασία Εκδόσεως μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ) το κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης έχει την ευχέρεια να αναβάλει την έκδοση οριστικής απόφασης προκειμένου το εκζητούν κράτος να αποστείλει συμπληρωματικές και επεξηγηματικές πληροφορίες που αφορούν στην αντικειμενική υπόσταση των διωκόμενων αδικημάτων,

στον καθορισμό της κακουργηματικής ή πλημμεληματικής μορφής τους, στα ανώτατα και κατώτατα όρια ποινών και στην παραγραφή τους.

Σκεπτικό : Επιλαμβανόμενος ο Άρειος Πάγος της ουσιαστικής έρευνας της ασκηθείσας από τον εκζητούμενο έφεσης έχει την ευχέρεια να ζητήσει από το εκζητούν κράτος την παροχή επεξηγήσεως και συμπληρωματικών πληροφοριών, διαλυουσών τις γεννηθείσες αμφιβολίες για τη δυνατότητα έκδοσης που θα συντελεσθεί με την έκδοση αναβλητικής απόφασης. Η ευχέρεια μάλιστα αυτή προβλέπεται και από τα άρθρα 13 και 14 των συμβάσεων που κυρώθηκαν με τους νόμους 4165/1961 και 2718/1999.

Από τα πραγματικά περιστατικά που διαλαμβάνονται στην εφεσιβαλλομένη απόφαση δημιουργήθηκαν αμφιβολίες στο Ανώτατο Δικαστήριο για τη δυνατότητα έκδοσης του εκκαλούντος. Οι αμφιβολίες αυτές θα αρθούν μόνο με την παροχή εξηγήσεων από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Ειδικότερα, το εκζητούν κράτος θα πρέπει να διαβιβάσει δια της διπλωματικής οδού επίσημα έγγραφα, επεξηγηματικές και συμπληρωματικές πληροφορίες, οι οποίες να εξειδικεύουν αναλυτικά τις αξιόποινες πράξεις της απάτης, της λαθρεμπορίας ή φοροδιαφυγής, και της συστάσεως και συμμορίας, για τα οποίες ζητείται η έκδοση του εκκαλούντος, τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που συγκροτούν κάθε μια από αυτές, τους ακριβείς τόπους και χρόνους τέλεσης τους ή το χρονικό διάστημα εντός του οποίου διαπράχθηκε καθεμιά, να καθορίζουν την κακουργηματική ή πλημμεληματική μορφή της κάθε μιας εξ αυτών, να προσδιορίζουν να καθοριζόμενα από το γερμανικό νόμο ανώτατα και κατώτατα όρια των ποινών που προβλέπονται για τις μνημονευθείσες και έχουσες κακουργηματική ή πλημμεληματική μορφή ως άνω αξιόποινες πράξεις και να διευκρινίζουν το χρονικό διάστημα της παραγραφής της κάθε μιας και τη μορφή προσδιορισμού της καθώς και τις περιπτώσεις αναστολής και διακοπής της παραγραφής.

Ο Άρειος Πάγος δέχθηκε την έφεση και ανέβαλε την έκδοση οριστικής απόφασης.

0250

ΑΠ 1215/2000¹ (σε Συμβούλιο)

Αίτημα έκδοσης πολίτη Τσεχίας κατηγορούμενου για κλοπή – Παραγραφή της αξιόποινης πράξης για την οποία ζητείται η έκδοση σύμφωνα με το ποινικό δίκαιο της Τσεχίας και της Ελλάδας – Απορρίπτεται η έφεση επειδή η έκδοση γίνεται σε ευνομούμενη χώρα η οποία παρέχει όλα τα εχέγγυα για την προστασία της ζωής του εκζη-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. ΝΑ', σελ. 422.

τούμενου και την εξασφάλιση και διαφύλαξη των εν γένει δικαιωμάτων του

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 1, 2 παρ. 1, 3-11, 12 παρ. 2 και 28 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

N. 4165/1961 «περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 30 του Ν. 1323/1983 «Κύρωση της Σύμβασης Δικαστικής Αρωγής σε Αστικές και Ποινικές Υποθέσεις μεταξύ των Ελληνικής Δημοκρατίας και της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Τσεχοσλοβακίας» (ΦΕΚ 8, τ. Α')

Ανακοίνωση του Υπουργείου Εξωτερικών για τη «θέση σε ισχύ της Συμφωνίας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τσεχίας μετά του Παραρτήματος Α (Κατάλογος Συμφωνιών που παραμένουν σε ισχύ μεταξύ της Δημοκρατίας της Τσεχίας και της Ελληνικής Δημοκρατίας» (ΦΕΚ 23/7.2.1995, τ. Α')

Άρθρο 28 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 436, 438 περ. 3-5, 443 ΚΠΔ

Άρθρα 375 παρ. 1 και 2, 111 ΠΚ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Δημοκρατία της Τσεχίας ζήτησε την έκδοση του P.B., πολίτη Τσεχίας προκειμένου να τον δικάσει για την αξιόποινη πράξη της κλοπής, που διέπραξε από το Δεκέμβριο του 1994 έως τον Απρίλιο του 1995 ιδιοποιούμενος τα εμπορεύματα της εταιρείας στην οποία απασχολείτο. Σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα της Τσεχίας η κλοπή τιμωρείται με φυλάκιση πέντε έως δώδεκα ετών και παραγράφεται μετά δέκα χρόνια από τότε που τελέστηκε η πράξη αν τα μέγιστα όρια της ποινής φυλάκισης είναι τουλάχιστον δέκα χρόνια και πέντε χρόνια από τότε που τελέστηκε η πράξη αν τα μέγιστα όρια της ποινής φυλάκισης είναι τουλάχιστον τρία χρόνια. Σύμφωνα με το δίκαιο της Δημοκρατίας της Τσεχίας η παραγραφή αναστέλλεται: α) για όσο χρόνο δεν είναι δυνατόν να κλητευθεί ο κατηγορούμενος στο δικαστήριο λόγω νομίμου εμποδίου, β) για όσο διάστημα ο κατηγορούμενος βρίσκεται στο εξωτερικό και γ) για όσο διάστημα έχει παύσει δοκιμαστικά η ποινική δίωξη. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του P.B., ο οποίος εν συνεχεία άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενος ότι δεν διέπραξε τις πράξεις που του αποδίδουν οι αρχές της Τσεχίας και ότι η έκδοσή του θα θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια της οικογένειάς του και τη ζωή του από τρίτους, οι οποίοι ενέχονται στις πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοσή του.

Νόμο Βάσιμο : Ο εκζητούμενος πρέπει να εκδοθεί στο αιτούν κράτος, μολονότι δεν συναινεί προς τούτο, καθόσον η έκδοσή του γίνεται ευνομούμενη χώρα, η οποία παρέχει όλα τα εχέγγυα για την προστασία της ζωής του και την εξασφάλιση και διαφύλαξη των εν γένει δικαιωμάτων του.

Σκεπτικό : Λαμβάνοντας υπόψη τα άρθρα 1, 2 παρ. 1, 3-11, 12 παρ. 2 και 28 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως και το άρθρο 30 της Σύμβασης Δικαστικής Αρωγής σε Ποινικές και Αστικές Υποθέσεις που έχει συναφθεί μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Τσεχίας (η οποία ισχύει και για το διάδοχο κράτος της Τσεχίας κατά τις ρηματικές διακοινώσεις των Υπουργείων Εξωτερικών Ελλάδας και Τσεχίας) ο Άρειος Πάγος εξέτασε εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις έκδοσης του Ρ.Β. Διαπίστωσε ότι οι αρχές της Δημοκρατίας της Τσεχίας ζήτησαν την έκδοσή του επειδή σε βάρος του είχε εκδοθεί «διαταγή σύλληψης» με την κατηγορία της διάπραξης του αδικήματος της κλοπής, αδίκημα το οποίο δεν έχει παραγραφεί σύμφωνα με την ποινική νομοθεσία του εκζητούμενου κράτους, αφού απαιτείται να παρέλθει χρονικό διάστημα δέκα ετών από την τέλεση της αξιόποινης πράξης. Εξάλλου, σύμφωνα με το ελληνικό ποινικό δίκαιο τα πραγματικά περιστατικά που αναφέρονται στο αίτημα της έκδοσης συγκροτούν την αξιόποινη πράξη της υπεξαίρεσης από εντολοδόχο πραγμάτων ιδιαίτερα μεγάλης αξίας, που είχαν εμπιστευθεί σε αυτόν, που έχει κακουρηγηματικό χαρακτήρα και παραγράφεται μετά δέκα πέντε έτη από την τέλεσή της. Από τα στοιχεία της δικογραφίας δεν προκύπτει η συνδρομή κάποιου λόγου που να μην επιτρέπει την έκδοση κατ' άρθρο 438 ΚΠΔ. Ο εκζητούμενος δεν αμφισβήτησε την ταυτότητά του, μπορεί να μην συναινεί στην έκδοσή του αλλά δεν επικαλείται βάσιμα κάποιον λόγο που να εμποδίζει την αποδοχή της ένδικης αίτησης. Το Δικαστήριο απέρριψε ως αόριστο τον ισχυρισμό του εκζητούμενου ότι εάν εκδοθεί στην Τσεχία κινδυνεύει η ασφάλεια της οικογένειάς του, ή ότι δεν διέπραξε τις αποδιδόμενες σ' αυτόν πράξεις – και ειδικότερα ότι δεν ιδιοποιήθηκε αυτός τα εμπορεύματα – ή ότι διατρέχει κίνδυνο η ζωή του από τρίτους, οι οποίοι ενέχονται στις αξιόποινες πράξεις για τις οποίες κατηγορείται, καθόσον η έκδοσή του γίνεται σε ευνομούμενη χώρα, η οποία παρέχει όλα τα εχέγγυα για την προστασία της ζωής του και την εξασφάλιση και διαφύλαξη των εν γένει δικαιωμάτων του.

Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών, που είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης.

ΑΠ 1214/2000¹ (σε Συμβούλιο)

Έκδοση για το έγκλημα της κλοπής μεγάλων χρηματικών ποσών με τη μορφή εγκληματικής οργάνωσης – Δεν απαιτείται ορισμένος δικονομικός τύπος της αιτήσεως εκδόσεως ή ορισμένο περιεχόμενο πέραν των όσων επιβάλλεται να προκύπτουν από τα συνοδεύοντα αυτή κατά τη Σύμβαση αναγκαία πληροφοριακά έγγραφα – Το άρθρο 441 ΚΠΔ ισχύει, με ρητή επιφύλαξη, αντί του άρθρου 19 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης – Κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 441 και 442 ΚΠΔ συναγόμενη και από το κατά το άρθρο 30 παρ. 2 ΚΠΔ δικαίωμα του Υπουργού Δικαιοσύνης για αναβολή ή αναστολή της ποινικής διώξεως στην Ελλάδα όταν παρεμβάλλονται διεθνείς σχέσεις, αρμόδιο για να αποφασίσει για την αναβολή ή την προσωρινή παράδοση του εκζητούμενου είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης και όχι το Συμβούλιο Εφετών

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 12 παρ. 1 και 2, 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως Ν. 4165/1961 «περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13.12.1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 51 παρ. 1 του Ν. 2311/1995 «Κύρωση Συμβάσεως Δικαστικής Αρωγής σε Αστικές και Ποινικές Υποθέσεις μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Αλβανίας» (ΦΕΚ 119, τ. Α')

Άρθρο 28 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 30 παρ. 2, 436 παρ. 2, 443 παρ. 1, 441, 442, 443 παρ. 1, 444, 451 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Αλβανία ζήτησε την έκδοση του αλβανού πολίτη C.L., ο οποίος διώκεται για το έγκλημα της κλοπής μεγάλων χρηματικών ποσών με τη μορφή εγκληματικής οργάνωσης και ζημία των παθόντων ποσού ύψους 40.000.000 δολαρίων ΗΠΑ. Το Συμβούλιο Εφετών Ιωαννίνων γνωμοδότησε κατ' εφαρμογή των άρθρων 436 παρ. 2, 451 ΚΠΔ και 22 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου στην Αλβανία. Εν συνεχεία, ο C.L. άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενος ότι η πρωτοβάθμια απόφαση πρέπει να ακυρωθεί επειδή αφενός το αίτημα των Αλβανικών αρχών δεν έφερε τον απαιτούμενο τύπο και αφετέρου εκκρεμούσε βάρος του ποινική δίωξη στην Ελλάδα.

Νόμος Βάσιμο : Α) Δεν απαιτείται ορισμένος δικονομικός τύπος της αίτησης εκδόσεως ή το να έχει αυτή ορισμένο περιεχόμενο και μάλι-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. ΝΑ', σελ. 434

στα επί ποινή ακυρότητας, πέραν των όσων επιβάλλεται να προκύπτουν από τα συνοδεύοντα αυτή κατά τη Σύμβαση αναγκαία πληροφοριακά έγγραφα. **Β)** Κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 441 και 442 ΚΠΔ σε συνδυασμό με το άρθρο 30 παρ. 2 ΚΠΔ αρμόδιος για να αποφασίσει την προσωρινή έκδοση ή την αναβολή της είναι ο Υπουργός Δικαιοσύνης και όχι το Συμβούλιο Εφετών.

Σκεπτικό : **Α)** Από το συνδυασμό των άρθρων 12 παρ. 1 και 2, 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης και του άρθρου 436 παρ. 2 ΚΠΔ, το οποίο ισχύει συμπληρωματικά, αφού δεν ορίζονται από τη Σύμβαση σχετικώς συνέπειες, προκύπτει ότι η έκδοση στην περίπτωση που οι πληροφορίες που αποστέλλονται από το αιτούν κράτος είναι ανεπαρκείς δεν μπορεί να διαταχθεί παρά μόνον εάν οι επεξηγήσεις είναι τέτοιου βαθμού ώστε να διαλύουν τις αμφιβολίες που έχουν γεννηθεί. Κατά την αληθή έννοια του άρθρου 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης δεν απαιτείται ιδιαίτερη έκθεση ή άλλα έγγραφα από τα οποία να προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις και περί ενοχής, μη ισχύοντος του ορίζοντος στο σημείο αυτό τα αντίθετα προς τη Σύμβαση άρθρου 443 παρ. 1 ΚΠΔ. Κατά συνέπεια δεν απαιτείται ορισμένος δικονομικός τύπος της αιτήσεως εκδόσεως ούτε να έχει αυτή ορισμένο περιεχόμενο και μάλιστα με ποινή ακυρότητας, πέραν των όσων επιβάλλεται να προκύπτουν από τα συνοδεύοντα αυτή κατά τη Σύμβαση αναγκαία πληροφοριακά έγγραφα, ζήτημα επί του οποίου άλλωστε μπορεί να επανέλθει το κράτος από το οποίο ζητείται η έκδοση για συμπλήρωση. **Β)** Από το συνδυασμό των άρθρων 441 ΚΠΔ, υπέρ του οποίου διατυπώθηκε ρητή επιφύλαξη αντί του άρθρου 19 της Σύμβασης με το άρθρο 2 παρ. 2, εδ. 6 του Ν. 4165/1961 προκύπτει ότι αν εκείνος του οποίου ζητείται η έκδοση καταδιώκεται ή έχει καταδικαστεί στην Ελλάδα για άλλη πράξη η έκδοσή του αναβάλλεται ως την περάτωση της ποινικής δίκης, και σε περίπτωση καταδίκης έως ότου εκτιθεί η ποινή ή απολυθεί από τις φυλακές. Κατά δε το άρθρο 442 ΚΠΔ μπορεί να επιτραπεί στην περίπτωση αυτή η προσωρινή έκδοση με τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζονται στη διάταξη αυτή. Κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, συναγόμενη και από το κατά το άρθρο 30 παρ. 2 ΚΠΔ δικαίωμα του Υπουργού Δικαιοσύνης για αναβολή ή αναστολή της ποινικής διώξεως στην Ελλάδα, όταν παρεμβάλλονται διεθνείς σχέσεις, αρμόδιο για να αποφασίσει την αναβολή ή την προσωρινή παράδοση είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης και όχι το Συμβούλιο Εφετών.

Διαπιστώνοντας ότι ο εκζητούμενος δεν αμφισβήτησε ότι είναι το προσδιοριζόμενο στο αίτημα έκδοσης πρόσωπο, ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Ιωαννίνων.

ΑΠ 1209/2000¹ (σε Συμβούλιο)

Έκδοση για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών – Εμπορία μη μηδαμινής ποσότητας ινδικής κάνναβης – Δεν απαιτείται να επισυνάπτονται στην αίτηση για την έκδοση και τα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προκύπτουν οι ενδείξεις ενοχής του εκζητούμενου, αφού δεν μνημονεύονται στο άρθρο 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβαση Εκδόσεως – Δεν παραβιάσθηκαν τα υπερασπιστικά δικαιώματα του εκζητούμενου, τα οποία εγγυώνται το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος και το άρθρο 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, για το λόγο ότι το Συμβούλιο Εφετών χορήγησε 24ωρη αντί της οκταήμερης αναβολής για τη συζήτηση της υπόθεσης αφού ο συνήγορος του εκζητούμενου δεν έθεσε θέμα για τη μη επάρκεια του χρόνου προετοιμασίας της υπεράσπισης του εκζητούμενου – Η έκδοση δεν ζητείται για πολιτικούς λόγους και η σχετική αίτηση δεν έχει υποβληθεί με σκοπό δίωξης ή τιμωρίας του εκζητούμενου για τα πολιτικά του φρονήματα, ούτε η θέση του διατρέχει κίνδυνο να επιδεινωθεί από τα φρονήματά του αυτά

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ. 1 και 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α΄)

Άρθρο 6 παρ. 1 και 3 εδ. β΄ του Ν.Δ. 53/1974 «περί κυρώσεως της εν Ρώμη την 4^{ην} Νοεμβρίου 1950 υπογραφείσης Συμβάσεως δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, ως και του Προσθέτου εις αυτήν Πρωτοκόλλου των Παρισίων της 20^{ης} Μαρτίου» (ΦΕΚ 256, τ. Α΄)

Άρθρα 20 παρ. 1 και 28 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 171 παρ. 1, εδ. δ΄, 436, 449 παρ. 1, 451 παρ. 1 ΚΠΔ

Άρθρα 4 παρ. 1, πιν. Α΄, 5 παρ. 1 περ. β΄ και ζ΄ και 13 παρ. 4 περ. β΄ του Ν. 1729/1987 «Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 144, τ. Α΄), όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2161/1993 «Τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων του Ν. 1729/1987 Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 119, τ. Α΄)

Πραγματικά Περιστατικά : Το Συμβούλιο Εφετών Δωδεκανήσου γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης στις γερμανικές αρχές του εκζητούμενου, Η.Ι., πολίτη Τουρκίας που κατοικεί στη Γερμανία, για να δικάσκει για

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. ΝΑ΄, σελ. 419.

εμπορία ναρκωτικών μη μηδαμινής ποσότητας κατά συναυτουργία. Η πράξη αυτή φέρεται να έχει τελεσθεί στο Μόναχο το Δεκέμβριο του 1998. Για την έκδοση του προαναφερόμενου εκζητούμενου το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Βαυαρίας υπέβαλε νομότυπα στις ελληνικές αρχές τη σχετική αίτηση, που συνοδεύεται από όλα τα απαιτούμενα κατά νόμο έγγραφα σε επίσημη μετάφραση στην ελληνική γλώσσα. Από τα έγγραφα αυτά προκύπτει ότι ο εκζητούμενος κατηγορείται ότι ενεργώντας από κοινού με τρίτους εμπορεύθηκε ανεπίτρεπτα ναρκωτικά μη μηδαμινής ποσότητας, καθόσον κατά το μήνα Δεκέμβριο του 1998 παράγγειλε και αγόρασε με σκοπό τη μεταπώληση 4,5 κιλά χασίς τα οποία παρέλαβε καταβάλλοντας το ποσό των 3.500 γερμανικών μάρκων. Σύμφωνα με το γερμανικό νόμο για την πράξη αυτή προβλέπεται τιμωρία τουλάχιστον ενός έτους, το ανώτατο δε όριο των πρόσκαιρων, στερητικών της ελευθερίας ποινών είναι 15 έτη και η αντίστοιχη παραγραφή 20 έτη. Εξάλλου, κατά τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1, πιν. Α', 5 παρ. 1 περ. β' και ζ' και 13 παρ. 4 περ. β' του ελληνικού νόμου 1729/1987, για την καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2161/1993 και ισχύει, τιμωρούνται με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και με χρηματική ποινή η παρά μη τοξικομανούς αγορά και κατοχή προς μεταπώληση ναρκωτικών ουσιών μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η ινδική κάνναβις (χασίσι) και με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και μη χρηματική ποινή η παρά τοξικομανούς αγορά και κατοχή ναρκωτικών. Ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών αποδείχθηκε ακόμα ότι ο εκζητούμενος είναι το ίδιο πρόσωπο με αυτό την έκδοση του οποίου ζητούν οι γερμανικές αρχές και ότι η έκδοση δεν ζητείται για πολιτικούς λόγους, αφού από την όλη διαδικασία δεν προέκυψε ότι υποκρύπτεται δίωξη του για πολιτικό αδίκημα, αλλά συνάγεται ότι σκοπός της είναι ο ποινικός κολασμός του δράση για πράξεις κοινού ποινικού δικαίου, καθώς και ότι η αίτηση για την έκδοση δεν έχει υποβληθεί με σκοπό δίωξης ή τιμωρίας του για τα πολιτικά του φρονήματα, ούτε ότι η θέση του διατρέχει κίνδυνο να επιδεινωθεί από τα φρονήματά του αυτά. Ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών ο εκζητούμενος ζήτησε οκταήμερη αναβολή για τη συζήτηση της αίτησης προκειμένου να προετοιμάσει την υπεράσπισή του, αλλά το Δικαστήριο απέρριψε το αίτημά του και χορήγησε 24ωρη αναβολή. Επιπλέον, ισχυρίστηκε ότι το Συμβούλιο θα έπρεπε να εξετάσει τη βασιμότητα των κατηγοριών που έχουν απαγγελθεί σε βάρος του από τις γερμανικές αρχές. Μετά την έκδοση της θετικής για την έκδοσή του γνωμοδότησης άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου.

Νόμο Βάσιμο : Α) Δεν παραβιάστηκαν τα υπερασπιστικά δικαιώματα του εκζητούμενου για το λόγο ότι το Συμβούλιο Εφετών χορήγησε 24ωρη αντί της οκταήμερης αναβολής συζήτησης του αιτήματος έκδοσης,

αφού ο συνήγορός του δεν έθεσε ζήτημα ανεπάρκειας χρόνου. **B)** Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως δεν απαιτείται να συνοδεύεται η αίτηση έκδοσης από αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προκύπτουν οι ενδείξεις ενοχής του εκζητούμενου.

Σκεπτικό : **A)** Λαμβάνοντας υπόψη τα άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 και 3 εδ. β΄ της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου τα οποία εγγυώνται αντίστοιχως το δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια, το δικαίωμα κάθε προσώπου να δικαστεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και σε λογική προθεσμία, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, το οποίο θα αποφασίσει για τη βασιμότητα κάθε ποινικής κατηγορίας εναντίον του καθώς και το δικαίωμα του κατηγορούμενου να του παρέχεται, εκτός των άλλων, ο χρόνος και οι αναγκαίες ευκολίες για την προετοιμασία της υπεράσπισής του, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι το Συμβούλιο Εφετών Δωδεκανήσου δεν παραβίασε τα δικαιώματα της υπεράσπισης του εκζητούμενου, αφού και ο παραστάς δικηγόρος δεν έθεσε θέμα μη επάρκειας του χρόνου για την άσκηση των καθηκόντων του. Κατά το σχηματισμό της κρίσης του το Δικαστήριο έλαβε επίσης υπόψη ότι σύμφωνα με το άρθρο 449 παρ. 1 ΚΠΔ εκείνος του οποίου ζητείται η έκδοση και ο εισαγγελέας δικαιούνται να ζητήσουν από το Συμβούλιο την αναβολή της συζήτησης, η οποία μπορεί να είναι κατ' ανώτατο όριο οκταήμερη. **B)** Σύμφωνα με το άρθρο 436 ΚΠΔ, αν δεν υπάρχει σύμβαση, οι όροι και η διαδικασία της έκδοσης αλλοδαπών εγκληματιών ρυθμίζονται από τις διατάξεις των άρθρων 437 έως 456 ΚΠΔ, οι οποίες εφαρμόζονται ακόμη και αν υπάρχει σύμβαση με την προϋπόθεση ότι δεν έρχονται σε αντίθεση με αυτή, καθώς και στα σημεία που δεν προβλέπει αυτή. Η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως που υπογράφηκε στο Παρίσι και κυρώθηκε από την Ελλάδα την 6.5.1961 και από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας την 2.10.1976, από δε της κυρώσεώς της διέπει το δίκαιο της εκδόσεως μεταξύ των πιο πάνω κρατών, ορίζει ότι η έκδοση ενεργείται για πράξεις που τιμωρούνται από τους νόμους, τόσο του κράτους που ζητά την έκδοση όσο και του κράτους από το οποίο ζητείται αυτή, με ποινή στερητική της ελευθερίας ή με μέτρο ασφαλείας, ανωτάτου ορίου ενός τουλάχιστον έτους ή με αυστηρότερη ποινή. Στο άρθρο 12 της προαναφερόμενης σύμβασης ορίζονται λεπτομερώς ο τρόπος υποβολής της αίτησης εκδόσεως και τα στοιχεία που πρέπει να τη συνοδεύουν. Το Συμβούλιο το οποίο επιλαμβάνεται της εξέτασης της αίτησης έκδοσης δεν μπορεί να προβεί να προβεί και στην έρευνα για την ύπαρξη ή μη ενδείξεων ενοχής του εκζητούμενου αφού από τις διατάξεις της διεθνούς σύμβασης οι οποίες από την κύρωσή της υπερισχύουν κάθε αντίθετης διάταξης ημεδαπού νόμου, προκύπτει μεταξύ

άλλων, ότι δεν απαιτείται να επισυνάπτονται στην αίτηση για την έκδοση και τα αποδεικτικά στοιχεία για τις ενδείξεις ενοχής του εκζητούμενου τα οποία δεν μνημονεύονται στο προαναφερόμενο άρθρο 12 της Σύμβασης.

Ο Άρειος Πάγος απέρριψε την έφεση και επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Δωδεκανήσου.

0253

ΑΠ 1289/1999¹ (σε Συμβούλιο)

Αίτημα έκδοσης πολίτη Ρουμανίας για το αδίκημα της λαθρεμπορίας πετρελαιοειδών, πράξη που έχει ως αντικείμενό της τέλη και φόρους που εισπράττονται από τα τελωνεία – Από της έναρξης ισχύος της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης στη Ρουμανία καταργήθηκε η μεταξύ Ελλάδας και Ρουμανίας ισχύουσα έως τότε Διμερής Συμφωνία Δικαστικής Αρωγής σε Αστικές και Ποινικές Υποθέσεις – Το άρθρο 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης απαγορεύει την έκδοση για παραβάσεις τελών και φόρων τελωνείων και συναλλάγματος εκτός εάν τούτο συμφωνήθηκε με ειδική διμερή σύμβαση μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 5 και 28 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως Ν. 4165/1961 «περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13.12.1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Ν.Δ. 429/1974 «Περί κυρώσεως της εν Βουκουρεστίω την 19.10.1972 υπογραφείσης Συμβάσεως μεταξύ της Ελλάδος και της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Ρουμανίας Δικαστικής Αρωγής επί Αστικών και Ποινικών Υποθέσεων και του Προσαρτημένου αυτής Πρωτοκόλλου» (ΦΕΚ 178, τ. Α')

Άρθρο 451 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Πρεσβεία της Ρουμανίας στην Αθήνα με ρηματική διακοίνωση ζήτησε την έκδοση στην Ρουμανία του ρουμάνου πολίτη T.G., προκειμένου αυτός να δικαστεί για συνέργεια στην πράξη λαθρεμπορίας πετρελαιοειδών κατ' εξακολούθηση, η οποία φέρεται ότι τελέστηκε στο λιμάνι της Κωσταντζας κατά το χρονικό διάστημα από του μηνός Απριλίου 1997 έως του μηνός Ιανουαρίου 1998, με αυτουργούς α) τον πλοίαρχο του πετρελαιοφόρου πλοίου Ο., με το οποίο πραγματοποιήθηκε η παράνομη εξαγωγή και μεταφορά πετρελαίου από τη Ρουμανία στο Ιράκ κατά το χρόνο που το τελευταίο τελούσε υπό καθεστώς εμπάργκο του ΟΗΕ και β) το διευθυντή της πλοιοκτήτριας εταιρεί-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. Ν', σελ. 640.

ας. Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου λαμβάνοντας μεταξύ άλλων υπόψη ότι η πράξη για την οποία διώκεται αυτός στη Ρουμανία χαρακτηρίζεται ως λαθρεμπορία, έχει ως αντικείμενό της τέλη και φόρους που εισπράττονται στα τελωνεία και τιμωρείται σύμφωνα με τη ρουμανική νομοθεσία σε ποινή φυλάκισης δύο έως επτά ετών. Ο εκζητούμενος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου επικαλούμενος το άρθρο 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης.

Νόμω Βάσιμο : Εξαφανίζεται η προσβαλλόμενη απόφαση με την οποία το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου στη Ρουμανία γιατί η πράξη για την οποία αυτός διώκεται στη Ρουμανία έχει ως αντικείμενό της τέλη και φόρους που εισπράττονται στα τελωνεία και, ως εκ τούτου, εμπίπτει σε εκείνες για τις οποίες απαγορεύεται η έκδοση σύμφωνα με ρητή διάταξη του άρθρου 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης, αφού η επιφύλαξη της αντίθετης συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών δεν έχει ακόμα υλοποιηθεί στις σχέσεις Ελλάδας και Ρουμανίας.

Σκεπτικό : Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης που κυρώθηκε από τη Ρουμανία στις 10.9.1997 άρχισε να ισχύει στη χώρα αυτή στις 9.12.1997. Έκτοτε, και σύμφωνα με το άρθρο 18 παρ. 1 της εν λόγω Σύμβασης καταργήθηκε η μεταξύ Ελλάδας και Ρουμανίας ισχύουσα μέχρι τότε διμερής Συμφωνία Δικαστικής Αρωγής επί Αστικών και Ποινικών Υποθέσεων. Από τη διάταξη του άρθρου 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης προκύπτει ότι για παραβάσεις τελών και φόρων τελωνείων και συναλλάγματος δεν επιτρέπεται η έκδοση προσώπων εκτός εάν τούτο συμφωνήθηκε με ειδική διμερή σύμβαση μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών. Στις εξαιρούμενες ως άνω πράξεις ανήκει και η λαθρεμπορία, για την οποία απαγορεύεται η έκδοση προσώπων στη Ρουμανία, αφού μεταξύ αυτής και της Ελλάδας δεν υπάρχει σε ισχύ ειδική διμερής σύμβαση που να την επιτρέπει.

Ο Άρειος Πάγος εξαφάνισε την απόφαση με την οποία το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκκαλούντος ρουμάνου T.G..

0254

ΑΠ 978/1999¹ (σε Συμβούλιο)

Το Συμβούλιο Εφετών δεν υποχρεούται να εξετάσει κατ' άρθρο 450 παρ. 2 ΚΠΔ αν υπάρχουν ενδείξεις για τη βασιμότητα της κατηγορίας που αποδίδεται στον εκζητούμενο όταν εφαρμόζεται η Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης γιατί το άρθρο 12 αυτής που αναφέρεται πε-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. Ν', σελ. 447.

ριοριστικά στα δικαιολογητικά στοιχεία που πρέπει να συνοδεύουν την αίτηση έκδοσης δεν απαιτεί να υποβάλλονται από το αιτούν την έκδοση κράτος αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία να προκύπτουν ενδείξεις ενοχής του εκζητούμενου – Για την έκδοση του καταδιωκόμενου για εγκλήματα, αρκεί, όταν εφαρμόζεται η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης, να έχει εκδοθεί κατ' αυτού ένταλμα σύλληψης, η προσαγωγή του οποίου απαιτείται για την υποστήριξη της αίτησης με την οποία ζητείται η έκδοση

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 1 και 12 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως Ν. 4165/1961 «περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13.12.1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 28 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 436, 448, 450 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης στην Κύπρο του εκζητούμενου ο οποίος κατηγορείται για συνωμοσία για διάπραξη κακουργήματος, πλαστογραφία πληρεξουσίου εγγράφου, κυκλοφορία πλαστού πληρεξουσίου εγγράφου, εξασφάλιση έγγραφης ακίνητης περιουσίας δια ψευδών παραστάσεων, αποσπάσεως ποσού 100.000 λιρών Αγγλίας με ψευδείς παραστάσεις. Ο εκζητούμενος προσέβαλε την απόφαση ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενος ότι πρέπει να εξαφανιστεί επειδή σε πρώτο βαθμό το δικάσαν Εφετείο δεν ζήτησε συμπληρωματικά στοιχεία από τις κυπριακές αρχές για την ύπαρξη ενδείξεων ενοχής του για τα εγκλήματα για τα οποία ζητείται η έκδοσή του καθώς επίσης επικαλούμενος την άρνηση του Εφετείου να δεχθεί τον ισχυρισμό του για πρόωρη υποβολή της αίτησης, αφού δεν είχε ολοκληρωθεί η ανάκριση για τις πράξεις για οποίες κατηγορείται στο αιτούν την έκδοση κράτος.

Νόμο Βάσιμο : **Α)** Στο μέτρο που το άρθρο 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης αναφέρεται περιοριστικά στα δικαιολογητικά στοιχεία που πρέπει να συνοδεύουν την αίτηση έκδοσης, το Συμβούλιο Εφετών δεν υποχρεούται να εξετάσει κατ' άρθρο 450 παρ. 2 ΚΠΔ αν υπάρχουν ενδείξεις για τη βασιμότητα της κατηγορίας που αποδίδεται στον εκζητούμενο. **Β)** Από τα άρθρα 1 και 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης συνάγεται ότι αρκεί για την έκδοση του καταδιωκόμενου εγκληματία η έκδοση κατ' αυτού – από το αιτούν κράτος – εντάλματος σύλληψης, η προσαγωγή του οποίου απαιτείται για την υποστήριξη της αίτησης.

Σκεπτικό : **Α)** Λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 12 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης, που σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος από την κύρωσή της υπερισχύει κάθε αντίθετης διάταξης ημε-

δαπού νόμου, το οποίο αναφέρεται στα έγγραφα και στα δικαιολογητικά που υποχρεούται να υποβάλει το αιτούν την έκδοση κράτος, τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 436 ΚΠΔ σύμφωνα με την οποία εφαρμόζονται συμπληρωματικώς οι περί εκδόσεως διατάξεις του ελληνικού δικαίου εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τη σύμβαση και στα σημεία που αυτή δεν προβλέπει, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι, το Συμβούλιο Εφετών επιλαμβανόμενο της εξέτασης των θετικών και αρνητικών προϋποθέσεων και όρων έκδοσης του καταζητούμενου δεν μπορεί να προβεί και στην έρευνα για την ύπαρξη ή μη ενδείξεων ενοχής αυτού, καθόσον η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 450 ΚΠΔ δεν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση, αφού η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης δεν διαλαμβάνει μεταξύ των δικαιολογητικών στοιχείων που πρέπει να συνοδεύουν την αίτηση έκδοσης, όπως αυτά μνημονεύονται περιοριστικά στο άρθρο 12 αυτής, και τα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προκύπτουν ενδείξεις ενοχής του εκζητούμενου. **Β)** Από τις διατάξεις των άρθρων 1 και 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης συνάγεται ότι για την έκδοση του καταδικωμένου για εγκλήματα αρκεί να έχει, σύμφωνα με τη νομοθεσία του αιτούντος κράτους, εκδοθεί κατ' αυτού ένταλμα σύλληψης, η προσαγωγή του οποίου απαιτείται για την υποστήριξη της αίτησης με την οποία ζητείται η έκδοση του καταδικωμένου, ανεξάρτητα από το εάν έχει ή όχι ολοκληρωθεί η ανάκριση, που αφορά στις αξιόποινες πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοση.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση με την οποία το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκκαλούντος.

0255

ΑΠ 220/1999¹ (σε Συμβούλιο)

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως δεν απαιτεί από το Συμβούλιο που κρίνει το σχετικό αίτημα να ερευνήσει και να προβεί στην εξέταση της βασιμότητας της πράξης κατηγορίας για την οποία ζητείται η έκδοση, αφού στα εξαντλητικά αναφερόμενα απαιτούμενα δικαιολογητικά δεν περιλαμβάνονται και τα αποδεικτικά στοιχεία ενοχής του εκζητούμενου – Η απαγόρευση έκδοσης του εκζητούμενου για το έγκλημα που αυτός τέλεσε στο εξωτερικό του οποίου η δίωξη και η τιμωρία ανήκει κατά τους ελληνικούς νόμους στα ελληνικά δικαστήρια, όπως είναι η εμπορία ναρκωτικών, τελεί υπό την προϋπόθεση ότι ασκήθηκε από τα αρμόδια όργανα της Ελληνικής Πολιτείας η ποινική δίωξη κατά του εκζητούμενου για το εν λόγω έγκλημα

Εφαρμοστέο δίκαιο :

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΘ', σελ. 1006.

Άρθρα 2 παρ. 1, 8, 9 παρ. 2 και 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 28 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 8 εδ. θ', 187 παρ. 1 ΠΚ

Άρθρα 4 παρ. 1, πιν. Α', 5 παρ. 1 περ. β' και ζ' και 13 παρ. 4 περ. β' του Ν. 1729/1987 «Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 144, τ. Α'), όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2161/1993 «Τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων του Ν. 1729/1987 Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 119, τ. Α')

Άρθρα 436, 438 εδ. β' ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Πρεσβεία του Ισραήλ στην Αθήνα με ρηματική διακοίνωση ζήτησε την έκδοση του Ε.Δ., πολίτη Ισραήλ σε βάρος του οποίου έχουν εκδοθεί από το Ειρηνοδικείο της Ναζαρέτ εντάλματα σύλληψης για τις πράξεις της εμπορίας, εξαγωγής, εισαγωγής και κατοχής ναρκωτικών ουσιών καθώς και την πράξη της συνωμοσίας για διάπραξη κακουργήματος. Ειδικότερα, ο εκζητούμενος κατηγορείται για εισαγωγή 70 κιλών κοκαΐνης από τη Νότιο Αμερική προς την Ολλανδία, 335 κιλών από το Περού στην Ολλανδία, για μεταφορά 90 κιλών κοκαΐνης από τη Βενεζουέλα στην Ευρώπη και για εισαγωγή 170 κιλών κοκαΐνης από τη Νότιο Αμερική προς την Ολλανδία, πράξεις που τελέστηκαν από το Μάιο του 1995 έως το πρώτο εξάμηνο του 1998 σε διάφορους τόπους, δηλαδή στη Βενεζουέλα, στο Περού, στην Ολλανδία και στη Δανία. Το Συμβούλιο Εφετών Πειραιώς γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου ο οποίος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου επικαλούμενος μεταξύ άλλων ότι το Εφετείο δεν ερεύνησε την ουσία της κατηγορίας ούτε αξιολόγησε τις αποδείξεις, ότι η έκδοσή του ζητείται από το Ισραήλ κατ' επίφαση και ότι θα πρέπει να δικαστεί στην Ελλάδα αφού οι αξιόποινες πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοσή του δεν τελέστηκαν στο Ισραήλ.

Νόμο Βάσιμο : Η απαγόρευση έκδοσης του εκζητούμενου για το έγκλημα που αυτός τέλεσε στο εξωτερικό, του οποίου η δίωξη και η τιμωρία ανήκει κατά τους ελληνικούς νόμους στα ελληνικά δικαστήρια, όπως είναι η εμπορία ναρκωτικών, τελεί υπό την προϋπόθεση ότι ασκήθηκε από τα αρμόδια όργανα της Ελληνικής Πολιτείας η ποινική δίωξη κατά του εκζητούμενου για το εν λόγω έγκλημα.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό του εκζητούμενου, ότι δηλαδή πρέπει να εξαφανιστεί η πρωτοδίκως εκδοθείσα απόφαση επειδή το Συμβούλιο Εφετών που την εξέδωσε δεν ερεύνησε την ουσία της κατηγορίας και δεν αξιολόγησε τις αποδείξεις, γιατί από τις διατάξεις του άρθρου 12 του Ν. 4165/1961 με τον οποίον κυρώθηκε η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης, οι οποίες ενόψει και του άρθρου 28 παρ. 1 του Συντάγματος υπερισχύουν κάθε αντίθετης διάταξης ημεδαπού νόμου, προκύπτει ότι στην περίπτωση που ζητείται η έκδοση για αξιόποινη πράξη που τέλεσε ο εκζητούμενος, δεν συγχωρείται στο Συμβούλιο που επιλαμβάνεται την έρευνα της σχετικής αίτησης να προβεί στην εξέταση της βασιμότητας της πράξης (κατηγορίας), αφού μεταξύ των απαιτούμενων δικαιολογητικών στοιχείων, που εξαντλητικώς αναφέρονται στο προαναφερόμενο άρθρο της διεθνούς σύμβασης δεν περιλαμβάνονται και τα αποδεικτικά στοιχεία της ενοχής του εκζητούμενου. Β) Αφού διαπίστωσε ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις της έκδοσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο εκζητούμενος δεν απέδειξε τον ισχυρισμό του σύμφωνα με τον οποίον το Ισραήλ ζητά κατ' επίφαση την έκδοσή του, ενώ στην πραγματικότητα θα διωχθεί για λόγους πολιτικούς, θρησκευτικούς ή φυλετικούς. Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του έλαβε υπόψη του ότι από κανένα στοιχείο του φακέλου, ούτε από την ακροαματική διαδικασία αποδείχθηκε ότι ο εκζητούμενος ανήκει σε κάποια πολιτική παράταξη που αντιμάχεται το κράτος του Ισραήλ. Αντίθετα, προκύπτει ότι αυτός υπηρέτησε επανειλημμένα στις ένοπλες δυνάμεις της πατρίδας του. Δεν προέκυψε ότι είναι αραβικής καταγωγής, δηλαδή άραβας το γένος, αλλά αντίθετα στα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών του Ισραήλ φέρεται ότι είναι εβραίος κατά το γένος και κατά το θρήσκευμα, όπως και οι γονείς του, γεννημένος, όπως ο ίδιος δήλωσε πρωτοδίκως, στη Γιάφα του Ισραήλ. Επιπλέον, ο ισχυρισμός του ότι αν εκδοθεί στο Ισραήλ θα τον εκδικηθεί αξιωματούχος των ενόπλων δυνάμεων της χώρας γιατί δεν δέχθηκε να συνεργαστεί σε επιχειρήσεις είναι εντελώς αόριστος και αβάσιμος και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ζητείται η έκδοση προκειμένου να ικανοποιήσει αυτός το εκδικητικό του μένος, αφού μάλιστα σύμφωνα με τα στοιχεία που προσκομίζει το αιτούν την έκδοσή του κράτος διώχθηκε και καταδικάστηκε στο Ισραήλ ως συμμετοχος του εκζητούμενος στις παραπάνω εγκληματικές πράξεις. Γ) Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 438 εδ. β' ΚΠΔ, 8, 9 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης προκύπτει ότι η απαγόρευση της έκδοσης του εκζητούμενου για το έγκλημα που αυτός τέλεσε στο εξωτερικό, του οποίου η δίωξη και η τιμωρία ανήκει κατά τους ελληνικούς νόμους στα ελληνικά δικαστήρια, όπως είναι η εμπορία ναρκωτικών, τελεί υπό την προϋπόθεση ότι ασκήθηκε από τα αρ-

μόδια όργανα της Ελληνικής Πολιτείας η ποινική δίωξη του εκζητούμενου για το έγκλημα.

Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών, το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης.

0256

ΑΠ 1574/1998¹ (σε Συμβούλιο)

Αίτημα των ΗΠΑ για έκδοση ιταλού υπηκόου, ο οποίος εκτίει ποινή 12ετούς κάθειρξης για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών στις φυλακές Κορδαλλού – Αρμόδιος να διατάξει την αναβολή της έκδοσης είναι ο Υπουργός Δικαιοσύνης – Εφαρμογή της Συνθήκης περί Αμοιβαίας Έκδοσης Εγκληματιών που έχει υπογραφεί μεταξύ της Ελλάδας και των ΗΠΑ – Υποχρέωση των συμβαλλομένων μερών να παραδίδουν αμοιβαίως, κατόπιν αιτήσεως που υποβάλλεται, κάθε πρόσωπο που κατηγορείται, εάν οι αποδείξεις που υποβλήθηκαν από το αιτούν την έκδοση κράτος παρέχουν πιθανότητες ενοχής του κατηγορούμενου.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 1, 2 παρ. 25, 6, 11 και 13 του Ν. 5554/1932 «Περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και ΗΠΑ συνομολογηθείσης την 6.5.1931 Συνθήκης περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών» (ΦΕΚ 218, τ. Α')

Α.Ν. 1115/1938 «Περί κυρώσεως του εν Αθήναις υπογραφέντος τη 2.9.1937 ερμηνευτικού Πρωτοκόλλου της μεταξύ Ελλάδος και ΗΠΑ Συνθήκης Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών της 6.5.1931» (ΦΕΚ 84, τ. Α')

Άρθρο 187 παρ. 1 ΠΚ

Άρθρα 437 εδ. α', 441 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Το Συμβούλιο Εφετών Πειραιώς γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης ιταλού υπηκόου, που εκτίει ποινή 12ετούς κάθειρξης στη δικαστική φυλακή Κορδαλλού δυνάμει της απόφαση 1381-1382/1997 του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών, με την οποία κρίθηκε ένοχος παραβίασης του νόμου περί ναρκωτικών. Το αίτημα έκδοσης υποβλήθηκε από τις αρχές των ΗΠΑ κατ' εφαρμογή της Συνθήκης περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών που υπογράφηκε μεταξύ Ελλάδας και ΗΠΑ. Από τα έγγραφα που υποβλήθηκαν στο δικαστήριο προκύπτει ότι ο Δικαστής του Περιφερειακού Δικαστηρίου ΗΠΑ Βόρειας Περιφέρειας Ιλινόις εξέδωσε σε βάρος του εκζητούμενου ένταλμα σύλληψης και διώκεται για «συνωμοσία και κατοχή, με σκοπό τη διανομή και για διανομή

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΘ', σελ. 911.

κοκαΐνης». Η πράξη αυτή προβλέπεται και τιμωρείται από την αμερικανική νομοθεσία με ποινή κάθειρξης από 15 έως 40 χρόνια, δηλαδή με ποινή ίδια με αυτή που προβλέπεται για την κατοχή και τη διακίνηση της κοκαΐνης και από την ελληνική νομοθεσία με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον έξη μηνών. Από τις μαρτυρικές καταθέσεις που περιλαμβάνει ο φάκελος του αιτήματος έκδοσης των αμερικανικών αρχών αποδεικνύονται τα εξής: ο εκζητούμενος, από το Νοέμβριο του 1994 έως την 7.12.1994, χωρίς να είναι εξακριβωμένη η ακριβής ημεροχρονολογία, συμφώνησε στη Βόρεια Περιφέρεια του Ιλινόις των ΗΠΑ με άλλους αλλοδαπούς να προβούν από κοινού στην κατοχή και διακίνηση ναρκωτικής ουσίας και συγκεκριμένα δύο κιλών κοκαΐνης. Το Συμβούλιο Εφετών διαπίστωσε ότι πρόκειται για την ποσότητα για την οποία καταδικάστηκε ο εκζητούμενος για αγορά, κατοχή, πώληση και εισαγωγή ναρκωτικών ουσιών στην Ελλάδα σε ποινή κάθειρξης 12 ετών. Ο εκζητούμενος προσέβαλε την πρωτόδικη απόφαση ενώπιον του Αρείου Πάγου.

Νόμο Βάσιμο : Ο Υπουργός Δικαιοσύνης είναι αρμόδιος να αποφανθεί για την αναβολή της έκδοσης μετά την έκτιση της ποινής που επιβλήθηκε στον εκζητούμενο από την ελληνική δικαιοσύνη.

Σκεπτικό : **A)** Ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε ότι το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδοτώντας υπέρ της έκδοσης του εκζητουμένου στις ΗΠΑ εφάρμοσε ορθά τη Συνθήκη περί Αμοιβαίας Έκδοσης Εγκληματιών που έχει υπογραφεί μεταξύ Ελλάδας και ΗΠΑ εξετάζοντας εάν από τα στοιχεία του φακέλου του αιτήματος έκδοσης που υπέβαλαν οι ΗΠΑ προκύπτουν επαρκείς αποδείξεις που πιθανολογούν την ενοχή του για την πράξη για την οποία διώκεται. Επιπλέον, έκρινε ότι η συνωμοσία για τη διάπραξη των κακουργημάτων της κατοχή και της διακίνησης ναρκωτικών ουσιών για την οποία διώκεται ο εκζητούμενος στις ΗΠΑ, δεν αποτελεί σε σχέση με τις πράξεις για τις οποίες καταδικάστηκε στην Ελλάδα, μη τιμωρητή προτέρα πράξη, αλλά συρρέει πραγματικά με τα κακουργήματα (αγορά, εισαγωγή, κατοχή, πώληση δύο κιλών κοκαΐνης). Όπως γίνεται δεκτό σε σχέση με τη σύσταση και τη συμμορία προς διάπραξη κακουργημάτων, αυτά αποτελούν ιδιώνυμα εγκλήματα που πλήττουν τη δημόσια τάξη και δεν είναι απλώς προπαρασκευαστικές πράξεις των κακουργημάτων που τα ιδιώνυμα αυτά εγκλήματα αφορούν. Εκτιμώντας ότι από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν πιθανότητες ενοχής του εκζητούμενου για την πράξη για την οποία ζητείται η έκδοσή του και ότι δεν συντρέχει λόγος που να εμποδίζει, κατά τους ελληνικούς ή τους αμερικανικούς νόμους, την ποινική δίωξή του, για την ανωτέρω πράξη ή που να αποκλείει ή να εξαλείφει το αξιόποιο της πράξης αυτής, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την έφεση. **B)** Λαμβάνοντας δε υπόψη το άρθρο 6 της Συνθήκης περί Αμοιβαίας Έκδοσης Εγκληματιών που έχει υπογραφεί μεταξύ Ελλάδας και

ΗΠΑ προς το οποίο είναι σύμφωνο το άρθρο 441 ΚΠΔ αποφαινεται ότι ο Υπουργός της Δικαιοσύνης είναι αρμόδιος για να αποφασίσει την αναβολή της παράδοσης του εκζητούμενου, έως ότου αυτός απολυθεί από τη φυλακή του Κορυδαλλού, μετά την έκτιση της ποινής που του επιβλήθηκε από το Πενταμελές Εφετείο Πειραιώς.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Εφετείου Πειραιώς το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης στις ΗΠΑ.

0257

ΑΠ 1200/1998¹ (σε Συμβούλιο)

Για την έκδοση αλλοδαπού εγκληματία για τις αξιόποινες πράξεις της συστάσεως και συμμορίας για την τέλεση φοροδιαφυγής και λαθρεμπορίας απαιτείται ειδική διμερής συμφωνία, η οποία δεν έχει συναφθεί μεταξύ Ελλάδας και Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας – Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης προκειμένου περί τελών και φόρων τελωνείων και συναλλάγματος έκδοση χωρεί μόνον εφόσον αυτή συμφωνήθηκε μεταξύ των συμβαλλομένων μερών για κάθε παράβαση ή κατηγορία πράξεων – Το άρθρο 438 ΚΠΔ, το οποίο έχει εφαρμογή αφού δεν έρχεται σε αντίθεση με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης ορίζει ότι η έκδοση απαγορεύεται για εγκλήματα τα οποία κατά τους ελληνικούς νόμους χαρακτηρίζονται φορολογικά – Η Ελλάδα δεν έχει κυρώσει το Δεύτερο Πρόσθετο Πρωτόκολλο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης που ορίζει σχετικά με την έκδοση σχετικά με τους φόρους και τα τέλη, τους δασμούς και το συνάλλαγμα

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 2 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 50 και 59-66 του Ν. 2514/1997 «Κύρωση 1) της Συμφωνίας μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης του Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, 2) της Σύμβασης Εφαρμογής της ανωτέρω Συμφωνίας μεταξύ των ιδίων κρατών-μελών, 3) των Πρωτοκόλλων και Συμφωνιών Προσχώρησης στις παραπάνω Συμφωνίες της Ιταλικής Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Ισπανίας, της Αυστριακής Δημοκρατίας, της Φινλανδικής Δημοκρατίας, του Βα-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΘ', σελ. 822.

σιλείου της Δανίας και του Βασιλείου της Σουηδίας, μετά των τελικών πράξεων, πρακτικών, δηλώσεων και κοινών δηλώσεων» - Άρθρο 6 της Συμφωνίας Προσχωρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας στη Σύμβασης Εφαρμογής της από 14.6.1985 Συμφωνίας του Schengen (ΦΕΚ 140, τ. Α')

Άρθρο 100 παρ. 1, Κεφάλαια Α' και Β' του Ν. 1165/1918 «Περί Τελωνειακού Κώδικος» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Άρθρα 17, 18 και 19 του Ν. 2523/1997 «Διοικητικές και ποινικές κυρώσεις στη φορολογική νομοθεσία και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 179, τ. Α')

Άρθρο 187 παρ. 2 ΠΚ

Άρθρα 432 παρ. 2 και 438 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Στις 7.7.1998 η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ζήτησε από την Ελλάδα την έκδοση του πολωνού Z.S., ο οποίος διώκεται με ένταλμα συλλήψεως των γερμανικών αρχών για τις αξιόποινες πράξεις της συστάσεως και συμμορίας για την τέλεση φοροδιαφυγής και λαθρεμπορίας καθώς και της φοροδιαφυγής και λαθρεμπορίας. Οι πράξεις αυτές φέρεται ότι τελέστηκαν κατ' εξακολούθηση από τον εκζητούμενο κατά το χρονικό διάστημα από Οκτώβριο του 1995 έως 26.5.1998 στη Γερμανία και αφορούν διαφυγόντες δασμούς και φόρους τελωνειακούς 33.600.000 γερμανικών μάρκων από λαθρεμπόριο τσιγάρων σε 28 περιπτώσεις με την εισαγωγή κρυφά και παράνομα στη Γερμανία από την Ουκρανία μέσω Πολωνίας ισάριθμων φορτίων λαθραίων τσιγάρων που διατέθηκαν στην κατανάλωση χωρίς να πληρωθούν προς τις αρμόδιες εφοριακές γερμανικές αρχές οι φόροι εσόδων και οι τελωνειακοί δασμοί που προβλέπονται από τη γερμανική και την κοινοτική νομοθεσία. Το Εφετείο Αθηνών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου ο οποίος προσέφυγε στον Άρειο Πάγο.

Νόμο Βάσιμο : Η αίτηση έκδοσης που αναφέρεται στις αξιόποινες πράξεις της σύστασης και συμμορίας για την τέλεση φοροδιαφυγής και λαθρεμπορίας και της φοροδιαφυγής και της λαθρεμπορίας δεν βρίσκει νόμιμη θεμελίωση ούτε στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης, ούτε στη Διεθνή Σύμβαση Schengen, η οποία δεν έχει τεθεί διεθνώς σε ισχύ για την Ελλάδα, ούτε στις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, γιατί κατά το άρθρο 438 ΚΠΔ, το οποίο εφαρμόζεται εν προκειμένω αφού δεν έρχεται σε αντίθεση με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης, η έκδοση απαγορεύεται αν αναφέρεται σε εγκλήματα τα οποία κατά τους ελληνικούς νόμους χαρακτηρίζονται φορολογικά, όπως είναι τα πλημμελήματα για τα οποία ζητείται η έκδοση εν προκειμένω.

Σκεπτικό : Α) Το Ανώτατο Δικαστήριο αφού έλαβε υπόψη ότι η έκδοση εγκληματιών μεταξύ Ελλάδας και Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας

της Γερμανίας διέπεται, σύμφωνα με το άρθρο 436 ΚΠΔ, από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης, διαπίστωσε ότι στην υπό κρίση υπόθεση εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 5 της Σύμβασης σύμφωνα με το οποίο η έκδοση αλλοδαπού εγκληματία επιτρέπεται προκειμένου περί τελών και φόρων τελωνείων και συναλλάγματος μόνον εφόσον συμφωνήθηκε ειδικά μεταξύ των συμβαλλομένων μερών για κάθε παράβαση ή κατηγορία πράξεων. Προκειμένου για τη θεμελίωση της αίτησης εκδόσεως για τα ως άνω εγκλήματα που περιλαμβάνονται σ' αυτήν και προβλέπονται και τιμωρούνται από τις διατάξεις των άρθρων 100 παρ. 1, 2, 102, παρ. 1 Κεφάλαιο Α' και Κεφάλαιο Β' του Ν. 1165/1918 και από τα άρθρα 27,18 και 19 του Ν. 2523/1997 όσο και από το κατά το άρθρο 187 παρ. 1 ΠΚ πλημμέλημα της συμφωνίας ή ένωσης προς διάπραξη των προαναφερόμενων εγκλημάτων απαιτείται διμερής συμφωνία εκδόσεως που να αναφέρεται στα εγκλήματα αυτά. Τέτοια όμως συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δεν έχει συναφθεί μέχρι σήμερα. **Β)** Στην υπό κρίση υπόθεση δεν έχει εφαρμογή του άρθρου 2 του Δεύτερου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης, καθόσον αυτό δεν έχει κυρωθεί από την Ελλάδα. Το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου αυτού ορίζει ότι «σχετικά με τους φόρους και τα τέλη, τους δασμούς και το συνάλλαγμα, η έκδοση θα συμφωνείται μεταξύ των συμβαλλομένων μερών σύμφωνα με τις διατάξεις της σύμβασης, για τις παραβάσεις που κατά τους νόμους του προς ό η αίτηση μέρους αντιστοιχούν σε παράβαση ίδιας φύσης. Η έκδοση δεν θα μπορεί να απορριφθεί επί τω λόγω ότι η νομοθεσία του προς ό η αίτηση μέρους δεν επιβάλλει παρόμοιου τύπου φόρους ή τέλη ή δεν περιέχει κανονιστικές διατάξεις της αυτής φύσεως επί θεμάτων φόρων και τελών, δασμών και συναλλάγματος, με τη νομοθεσία του αιτούντος μέρους». **Γ)** Ερευνώντας τις προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 50 και 59 έως 66 της Διεθνούς Σύμβασης Schengen, με την οποία τα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση έκδοσης εγκληματιών για όλες ανεξαιρέτα τις παραβάσεις τελωνειακών δασμών που σχετίζονται με παραβάσεις εσωτερικών (εθνικών) τελωνειακών νόμων ή κοινοτικών κανονισμών και ρυθμίσεων, οι οποίες έχουν σχέση με την εισαγωγή, την εξαγωγή και τη διαμετακόμιση αγαθών είτε μεταξύ των κρατών μελών είτε μεταξύ αυτών και τρίτων χωρών και αφορούν είτε στους τελωνειακούς δασμούς πάσης φύσεως (κοινοτικούς ή εισαγωγής από τρίτες χώρες) είτε σε άλλα δικαιώματα, είτε σε μέτρα απαγόρευσης, περιορισμού ή ελέγχου, όπως και στις θεσπισθείσες εισφορές κατ' εφαρμογή της Συνθήκης Ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν έχει αρχίσει να ισχύει η Σύμβαση Schengen, ως προς την Ελλάδα λόγω της μη ολοκλήρωσεως των σχετικών προϋποθέσεων για τη θέση της σε ισχύ διεθνώς και ειδικότερα των

προϋποθέσεων του άρθρου 6 της Συμφωνίας Προσχωρήσεως της Ελλάδας.

Ο Άρειος Πάγος εξαφάνισε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών κατά το μέρος που γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου.

0258

ΑΠ 1116/1997¹ (σε Συμβούλιο)

Έκδοση στο Μεξικό – Απάτη κατ' εξακολούθηση που προβλέπεται και τιμωρείται από το ελληνικό και μεξικανικό δίκαιο – Εφαρμογή της διαδικασίας του ΚΠΔ

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 386 παρ. 1 ΠΚ

Άρθρα 436 παρ. 1, 437 στοιχ. Α', 443 παρ. 1 εδ. α' και γ', 451 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Οι Ηνωμένες Πολιτείες του Μεξικού ζήτησαν από την Ελλάδα την έκδοση της R.M.B.S., η οποία ήταν υπάλληλος ανώνυμης τραπεζικής εταιρείας που εδρεύει στην Πόλη του Μεξικού και απασχολούνταν ως στέλεχος λογαριασμών. Με την ιδιότητά της αυτή και της συνεπεία των καθηκόντων της δυνατότητας να πραγματοποιεί χρεώσεις και πιστώσεις ανάμεσα στους λογαριασμούς των πελατών της τράπεζας, την επανεπένδυση κεφαλαίων και την προώθηση νέων επενδύσεων, κατά το χρονικό διάστημα από 28.10.1992 έως 15.2.1995 με περισσότερες πράξεις που συνιστούν εξακολούθηση του ίδιου εγκλήματος προέβη από πρόθεση στην αφαίρεση χρηματικού ποσού που στις 17.6.1997 αντιστοιχούσε στο ποσό των 950.000 δολαρίων ΗΠΑ από το λογαριασμό επένδυσης πελάτη της τράπεζας, το οποίο μετέφερε λογιστικά σε άλλους λογαριασμούς που ανήκαν στην ίδια ή οικεία αυτής πρόσωπα ενώ για την αξιολόγηση της αφαίρεσης των εκάστοτε αφαιρουμένων χρηματικών ποσών από τον προαναφερόμενο λογαριασμό εξέδιδε ψευδή λογιστικά παραστατικά. Το ως άνω χρηματικό ποσό τελικώς εισέπραξε η ίδια και ζημίωσε την τράπεζα κατά το ισόποσο αυτού, αφού αυτή δεν το έχει καταβάλει στο δικαιούχο του λογαριασμού. Με την προπεριγραφείσα μέθοδο και τις προαναφερόμενες ενέργειες, η εκζητούμενη παραπλάνησε τα ελεγκτικά όργανα της εργοδότης τράπεζας για την ακρίβεια της κίνησης του προαναφερόμενου επενδυτικού λογαριασμού και πέτυχε να ζημιώσει την τράπεζα επ' ωφελεία αυτής. Τα ελεγκτικά όργανα της τράπεζας έλαβαν γνώση των ως άνω ενεργειών της εκζητούμενης και

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΗ', σελ. 389. Βλέπε, επίσης απόφαση ΑΠ 1374/1999, που αφορά έκδοση που ζητήθηκε από Ηνωμένες Πολιτείες Μεξικού. Αδημοσίευτη.

της ζημίας που προξένησε ύστερα από καταγγελία που υπέβαλε ο δικαιούχος του προαναφερόμενου επενδυτικού λογαριασμού τον Απρίλιο του 1996. Τον ίδιο μήνα και την ίδια χρονιά, η εκζητούμενη αναχώρησε από το Μεξικό και εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα. Δηλαδή αναχώρησε από το κράτος που ζητά την έκδοσή της πριν αρχίσει η δικαστική διερεύνηση της υπόθεσης. Στις 18.7.1996 ο Έκτος Δικαστής του Κακουργιοδικείου της Ομοσπονδιακής Περιφέρειας του Μεξικού εξέδωσε ένταλμα σύλληψης και η εκζητούμενη εντοπίστηκε με τη βοήθεια της Ιντερπολ στην Ελλάδα. Οι Ηνωμένες Πολιτείες του Μεξικού υπέβαλαν στις ελληνικές αρχές αίτημα έκδοσης το οποίο συνοδευόταν από το προαναφερόμενο ένταλμα σύλληψης (στο οποίο διαλαμβάνονται όλα τα συστατικά στοιχεία του εγκλήματος της απάτης, για το οποίο ζητείται η έκδοση, ο τόπος και ο χρόνος διάπραξής του, ο κατά νόμο χαρακτηρισμός του και η παραπομπή στις νομοθετικές διατάξεις που έχουν εφαρμογή), αντίγραφο των διατάξεων της μεξικανικής νομοθεσίας που προβλέπουν και τιμωρούν την ως άνω κολάσιμη πράξη, όλα τα στοιχεία που μπορούν να χρησιμεύσουν για την εξακρίβωση της ταυτότητας και της εθνικότητας της εκζητούμενης και το συγκεντρωθέν από την ανάκριση υλικό (έγγραφα και μαρτυρικές καταθέσεις) για τη θεμελίωση επαρκών ενδείξεων ενοχής της εκζητούμενης για την άνω πράξη και την παραπομπή αυτής σε δίκη για την ίδια πράξη. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης και η εκζητούμενη προσέφυγε ενώπιον του Αρείου Πάγου, επικαλούμενη ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την έκδοσή της.

Νόμω Βάσιμο: Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου γνωμοδοτεί υπέρ της έκδοσης αφού διαπιστώνει ότι το αδίκημα για το οποίο ζητείται η έκδοση προβλέπεται και τιμωρείται από τη νομοθεσία της Ελλάδας και των Ηνωμένων Πολιτειών του Μεξικού και δεν συντρέχουν λόγοι που να εμποδίζουν τη δίωξη ή να αποκλείουν ή να εξαλείφουν το αξιόποινο.

Σκεπτικό : Κατά την ακροαματική διαδικασία ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου η εκζητούμενη εξέφρασε την επιθυμία να εκδοθεί. Το Δικαστήριο, αφού διαπίστωσε ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις της έκδοσης και ότι μεταξύ άλλων το αδίκημα για το οποίο ζητείται η έκδοση από τις Ηνωμένες Πολιτείες του Μεξικού προβλέπεται και τιμωρείται από τη διάταξη του άρθρου 386 παρ. 1 ΠΚ με στερητική της ελευθερίας ποινή τριών μηνών έως πέντε ετών και εάν η ζημία που προξενήθηκε είναι ιδιαίτερα μεγάλη με φυλάκιση δύο έως πέντε ετών και σε περίπτωση συνδρομής επιβαρυντικών περιστάσεων με κάθειρξη πέντε έως δέκα ετών, απέρριψε ως αβάσιμη την έφεση κατά της πρωτοβάθμιας απόφασης, λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν προκύπτει η ύπαρξη λόγου που να εμποδίζει τη δίωξη ή να αποκλείει ή να εξαλείφει το αξιόποινο, τόσο κατά τους νόμους

του κράτους των Ηνωμένων Πολιτειών του Μεξικού όσο και της Ελλάδας.

Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης της εκζητουμένης.

0259

ΑΠ 1540/1996¹ (σε Συμβούλιο)

Ισότητα μεταχείρισης Ελλήνων και αλλοδαπών ως προς την απαγόρευση αναγκαστικής εργασίας – Διαφορά της αναγκαστικής εργασίας από την παραπομπή του φυγόποινου σε κατάσταση εργασίας και από τη μετατροπή της ποινής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας – Η εργασία των κρατουμένων κατά το σωφρονιστικό κώδικα προσφέρεται με την επιλογή και τη θέληση του καταδίκου που αμείβεται σύμφωνα με τις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας – Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2 της Ελληνο-Αιγυπτιακής Σύμβασης Έκδοσης δεν είναι νόμιμο το αίτημα της έκδοσης όταν αυτή ζητείται για την εκτέλεση ποινής που έχει επιβληθεί στον εκζητούμενο, η οποία δεν προβλέπεται στην κλίμακα ποινών και των δύο κρατών

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 2 του Ν. 1689/1987 «Κύρωση Σύμβασης Έκδοσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου» (ΦΕΚ 30, τ. Α')

Άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 2, 7 παρ. 2 και 22 παρ. 3 Συντάγματος 1975/1986

Πραγματικά Περιστατικά : Στις 30.9.1996 η Αραβική Δημοκρατία της Αιγύπτου ζήτησε μέσω της πρεσβείας της στην Αθήνα την έκδοση της υπηκόου της Η.Μ. προκειμένου να εκτίσει αυτή τη δυνάμει της αποφάσεως 3565/1985 του Δικαστηρίου Μασρ Ελ Γκεντίντα επιβληθείσα σ' αυτήν ποινή φυλάκισης τριών ετών με εργασία. Από την απόφαση αυτή προκύπτει ότι στην εκζητούμενη επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης τριών ετών με εργασία για την έκδοση ακάλυπτης επιταγής εκδόσεως της 9.8.1984 της Εθνικής Τράπεζας της Αιγύπτου για ποσό 50.000 δολαρίων ΗΠΑ. Ζητήθηκε δηλαδή η έκδοση της εκζητουμένης για να εκτίσει ποινή στέρησης της ελευθερίας και υποχρεωτικής (αναγκαστικής) εργασίας, η οποία μάλιστα χαρακτηρίζεται από το Εφετείο ως καταναγκαστικά έργα. Τον ίδιο αυτό χαρακτηρισμό της τριετούς φυλάκισης με καταναγκαστικά έργα αναφέρουν και άλλα έγγραφα που συνοδεύουν το αίτημα της έκδοσης και έχουν εκδοθεί από τις αιγυπτιακές αρχές, όπως το σχετικό έγγρα-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΖ', σελ. 859.

φο του Γραφείου του Υπουργού Δικαιοσύνης της Αιγύπτου και το από 24.9.1996 έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών της Αιγύπτου, Τομέας Γενικής Ασφαλείας. Σημειώνεται ότι στις 20.8.1985 εξοφλήθηκε η ακάλυπτη επιταγή για την οποία καταδικάστηκε η εκζητούμενη στην Αίγυπτο. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης και η εκζητούμενη άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου επικαλούμενη μεταξύ άλλων το άρθρο 2 της Διμερούς Σύμβασης Έκδοσης και τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 5 παρ. 2, 7 παρ. 2 και 22 παρ. 3 του Συντάγματος.

Νόμω Βάσιμο: Το αίτημα της έκδοσης που υπέβαλε η Αραβική Δημοκρατία της Αιγύπτου απορρίπτεται ως αντιβαίνον στο άρθρο 2 της Διμερούς Σύμβασης Έκδοσης από το οποίο συνάγεται ότι όταν η απειλούμενη αυστηρότερη ποινή δεν προβλέπεται ως είδος στην κλίμακα των ποινών και των δύο κρατών και ιδίως εκείνου από το οποίο ζητείται η έκδοση, τότε το αίτημα της έκδοσης δεν είναι νόμιμο.

Σκεπτικό : Από το άρθρο 2 του Ν. 1689/1987 με το οποίο κυρώθηκε η Διμερής Σύμβαση Έκδοσης Ελλάδας-Αιγύπτου προκύπτει ότι όταν ζητείται η έκδοση για την εκτέλεση ποινής που έχει επιβληθεί στον εκζητούμενο, πρέπει η επιβληθείσα ποινή να προβλέπεται στην κλίμακα των ποινών και των δύο κρατών. Κατά τις διατάξεις του ελληνικού Συντάγματος και των ελληνικών ποινικών νόμων για τα κακουργήματα και τα πλημμελήματα, εκτός των στερητικών της ελευθερίας ποινών και των χρηματικών ποινών, δεν προβλέπεται η θανατική ποινή, που καταργήθηκε με το άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 2172/1993, ούτε τα καταναγκαστικά έργα, καθώς επίσης ούτε κάθε είδους αναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία, επιβαλλομένη από το δικαστήριο ως είδος πρόσθετης ή κύριας ποινής. Ειδικότερα, με τη διάταξη του άρθρου 22 παρ. 3 του Συντάγματος, που είναι εναρμονισμένη τόσο με την Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όσο και με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου απαγορεύεται ρητά κάθε μορφή αναγκαστικής εργασίας. Η εργασία, υπό τη θετική ή την αρνητική της μορφή, είναι δικαίωμα και δεν μπορεί να αποτελεί νομική υποχρέωση, δηλαδή δεν μπορεί να υποχρεωθεί σε καταναγκαστική εργασία με οποιαδήποτε μορφή, όχι μόνο ο εργαζόμενος ή ο μισθωτός αλλά κάθε Έλληνας γενικώς και οι αλλοδαποί. Ενόψει της αποκλειστικής αυτής ρυθμίσεως του θέματος της εργασίας από το Σύνταγμα, οι διατάξεις του οποίου υπερισχύουν παντός άλλου και των διεθνών συμβάσεων είναι ανεπίτρεπτη η νομοθετική καθιέρωση αναγκαστικής εργασίας υπό οποιαδήποτε μορφή και μάλιστα με δικαστική απόφαση, μη επιτρεπομένης και γι' αυτό μη προβλεπομένης στην κλίμακα και τα είδη των ποινών, κατά το ελληνικό ποινικό δίκαιο, κάθε είδους ποινής με υποχρεωτική εργασία εις βάρος των καταδικασθέντων. Η ρύθμιση του άρθρου 72 ΠΚ που προβλέπει την παραπομπή του φυγόποινου

εγκληματία σε κατάσταση εργασίας μετά την έκτιση της ποινής για ορισμένα εγκλήματα, ανεξάρτητα από τη συνταγματικότητα της, είναι μέτρο ασφαλείας, που επιβάλλεται σε εξαιρετικές περιπτώσεις και δεν έχει τιμωρητικό χαρακτήρα. Η προβλεπόμενη από το άρθρο 82 παρ. 6 ΠΚ μετατροπή της ποινής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας δεν είναι αναγκαστική γιατί γίνεται μόνον αν το ζητεί ή το αποδέχεται εκείνος που καταδικάστηκε. Εξάλλου, η εργασία των κρατουμένων κατά το σωφρονιστικό κώδικα είναι μη τιμωρητικού χαρακτήρα, δεν επιβάλλεται από το δικαστήριο ως ποινή και προσφέρεται με την επιλογή και τη θέληση του καταδίκου, ο οποίος αμείβεται σύμφωνα με τις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας. Από την αιγυπτιακή όμως νομοθεσία που ετέθη υπόψη του Συμβουλίου, ενόψει της συζήτησης της υπό κρίση έφεσης, προκύπτει ότι κατά τον αιγυπτιακό ποινικό νόμο προβλέπεται για το αδίκημα (πλημμέλημα) της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής ποινή φυλάκισης με παροχή υποχρεωτικής εργασίας, την οποία απαγγέλει το δικαστήριο, το είδος δε της εργασίας καθορίζεται από την κυβέρνηση. Η εργασία αυτή που επιβάλλεται υποχρεωτικά ως ποινή είναι προδήλως διάφορη από την απασχόληση του καταδίκου με την ατομική του καθαριότητα και την καθαριότητα του κοιτώνα του, η οποία γίνεται και στην απλή φυλάκιση. Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του το Δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι η εκζητούμενη απέδειξε ότι είχε εξοφληθεί η ακάλυπτη επιταγή για την έκδοση της οποίας καταδικάστηκε στην Αίγυπτο σε τριετή φυλάκιση με εργασία.

Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου εξαφάνισε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης.

0260

ΑΠ 1475/1993¹ (σε Συμβούλιο)

Μόνη η διαφορά της ιθαγένειας του εκζητούμενου, την οποία δεν αμφισβήτησε ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών, δεν ασκεί επιρροή στην ταυτότητά του – Για το επιτρεπτό της εκδόσεως αλλοδαπού δεν έχει σημασία η ιθαγένειά του και η νομική πρόβλεψη του κράτους ιθαγένειάς του για το αξιόποινο των πράξεων του

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 12 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως
Ν. 4165/1961 «περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')
Άρθρα 436, 437, 443, 450 παρ. 2, 540 παρ. 1 ΚΠΔ

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. ΜΓ', σελ. 1273.

Πραγματικά Περιστατικά : Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης στην Ιταλία του Ελβετού υπηκόου, ο οποίος φερόταν σε τρία έγγραφα της διαδικασίας έκδοσης, δηλαδή στο ένταλμα σύλληψης των ιταλικών αρχών, στη σχετική ρηματική διακοίνωση της ιταλικής πρεσβείας στην Αθήνα και στο ένταλμα σύλληψης του Προέδρου Εφετών Αθηνών ως ιταλός. Ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών, κατά τη συζήτηση της αίτησης έκδοσης, ο εκζητούμενος δεν αμφισβήτησε ούτε αρνήθηκε την ταυτότητά του. Στη συνέχεια, άσκησε έφεση κατά της απόφασης του Συμβουλίου Εφετών αιτούμενος την εξαφάνισή της επειδή φερόταν ως Ιταλός και όχι ως Ελβετός υπήκοος στα προαναφερόμενα έγγραφα της διαδικασίας έκδοσης, επειδή η ελβετική ποινική νομοθεσία δεν προβλέπει τις αξιόποινες πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοσή του και το Συμβούλιο Εφετών δεν εξέτασε αν υπάρχουν ενδείξεις ενοχής του.

Νόμο Βάσιμο : Μόνο η διαφορά της ιθαγένειας δεν ασκεί επιρροή στο κύρος της ταυτότητας του εκζητούμενου. Είναι αδιάφορο εάν χαρακτηρίζονται ως αξιόποινες οι πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοση από το δίκαιο της ιθαγένειας του εκζητούμενου.

Σκεπτικό : **Α)** Από το άρθρο 540 παρ. 1 ΚΠΔ συνάγεται ότι το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδοτεί αιτιολογημένα για την αίτηση έκδοσης και αποφαινεται για το αν εκείνος που έχει συλληφθεί είναι το ίδιο πρόσωπο με εκείνον για τον οποίον ζητείται η έκδοση. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο συλληφθείς ως εκζητούμενος δεν αρνήθηκε την ταυτότητά του με εκείνον που οι αρμόδιες αλλοδαπές δικαστικές αρχές ζητούν την έκδοση, αλλ' εμμέσως πλην σαφώς την παραδέχθηκε, το Δικαστήριο έκρινε ότι μόνη η διαφορά της ιθαγένειας του εκζητούμενου δεν ασκεί επίδραση στην ταυτότητά του. **Β)** Από τη διάταξη του άρθρου 437 ΚΠΔ συνάγεται ότι για το επιτρεπτό της έκδοσης αλλοδαπού δεν έχει σημασία η υπηκοότητά του και η νομική πρόβλεψη του κράτους της ιθαγένειάς του για το αξιόποιντο των πράξεων του, αλλά οι οικείες ποινικές διατάξεις της ελληνικής πολιτείας και αυτής που ζητεί την έκδοση. Αφού οι πράξεις για τις οποίες κατηγορείται ο εκζητούμενος φέρεται να έχουν τελεσθεί στην Ιταλία, δηλαδή στο κράτος που ζητεί την έκδοση, είναι επιτρεπτή η έκδοσή του. **Γ)** Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 436, 443 παρ. 1 και 2, 450 ΚΠΔ αφενός και 12 παρ. 2 του Ν. 4165/1961 συνάγεται ότι για τα καθοριζόμενα στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης εγκλήματα δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του εσωτερικού δικαίου ποινικής δικονομίας και κατά συνέπεια δεν απαιτείται η παρά του εκζητούντος κράτους υποβολή εγγράφων προς θεμελίωση ενδείξεων παραπομπής του καταζητούμενου σε δίκη ούτε ερευνάται από το αρμόδιο Συμβούλιο Εφετών αν υπάρχουν ενδείξεις ενοχής του. Για το λόγο αυτό είναι αδιάφορο αν με την

αίτηση έκδοσης υποβάλλονται αποδεικτικά στοιχεία απρόσφορα ή ανεπίτρεπτα κατά τον ελληνικό νόμο.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης.

0261

ΑΠ 1315/1993¹ (σε Συμβούλιο)

Προσωρινή κράτηση εκδοθέντος από το Βέλγιο στην Ελλάδα κατηγορουμένου – Αμφισβήτηση της νομιμότητας του εντάλματος σύλληψης και προσωρινής κράτησης – Σε περίπτωση πραγματικής συρροής εγκλημάτων, ο χρόνος προσωρινής κράτησης υπολογίζεται χωριστά για κάθε έγκλημα και αρχίζει όχι από την έκδοση του οικείου εντάλματος, αλλά από την εκτέλεσή του.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 5 παρ. 2 του Ν.Δ. 53/1974 «Περί κυρώσεως της εν Ρώμη την 4.11.1950 υπογραφείσης Συμβάσεως δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, ως και του Προσθέτου εις αυτήν Πρωτοκόλλου των Παρισίων της 20.3.1952» (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Ν. ΒΠΝΘ της 7.2.1904 «Περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και Βελγίου συνομολογηθείσης την 26^{ην} Ιουνίου (Ιουλίου) 1901 Συνθήκης περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών και της Τηρητέας προς Έκδοσιν Διαδικασίας» (ΦΕΚ 28, τ. Α')

Άρθρο 6 παρ. 4 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 287 παρ. 1, 2 και 5, 288, 463 παρ. 1, 476 παρ. 1, 482 παρ. 1 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Ο Μ.Χ. εδιώκετο με βάση τα υπ' αριθμ. 3052/1985, 44/1986 και 1975/1990 βουλεύματα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικείου Αθηνών, σε συνδυασμό με το υπ' αριθμ. 2902/1987 βούλευμα του ως άνω Συμβουλίου για τις σε βαθμό κακουργήματος παρακάτω πράξεις: α) της θέσης σε κυκλοφορία παραχαραγμένων χαρτονομισμάτων που τελέστηκε στην Αθήνα κατά το χρονικό διάστημα από 20 Σεπτεμβρίου έως 1 Οκτωβρίου 1984, β) της παραποίησης και νόθευσης ξένων μεταλλικών νομισμάτων με σκοπό να θέσει αυτά σε κυκλοφορία ως γνήσια, αδίκημα που τελέστηκε στην Αθήνα τον Αύγουστο του 1985, γ) της πλαστογραφίας τριών επιταγών με σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του περιουσιακό όφελος βλάπτοντας τρίτους, αδίκημα που τελέστηκε το Μάιο του 1986 και δ) της κατ' εξακολούθηση ψευδούς βεβαίωσης με σκοπό αθέμιτο όφελος, αδικήματα που διέπραξε στο Αιγάλεω Αττικής

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. ΜΓ', σελ. 1263. Βλέπε, σχετικά με την ίδια υπόθεση, ΕφΑθηνών 3174/1992.

στις 21.9.1979. σε συνέχεια του από 8.9.1988 εγγράφου της Εισαγγελίας Αθηνών εκδόθηκε από το Βέλγιο στις 17.4.1991 για να δικαστεί για τις προαναφερόμενες υπό στοιχεία (α) και (β) πράξεις και με βάση τα εντάλματα που αφορούσαν στις πράξεις αυτές κρατήθηκε προσωρινά μέχρι να συμπληρωθεί το κατ' άρθρο 287 παρ. 1 και 2 ΚΠΔ ανώτατο όριο των 18 μηνών για τα εγκλήματα αυτά, που εξέπνευσε στις 17.10.1992. Εν συνεχεία, κρατήθηκε προσωρινά από 18.10.1992 σε εκτέλεση των σχετικών ενταλμάτων που αφορούν στις υπόλοιπες δύο, υπό στοιχεία (γ) και (δ) προαναφερόμενες πράξεις, για τις οποίες επεξετάθη η έκδοση σε συνέχεια του από 10.4.1992 νεώτερου εγγράφου της Εισαγγελίας προς τις βέλγικες αρχές και του σχετικού εγγράφου του Τμήματος Δικαστικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών του Βελγίου. Τα εγκλήματα για τα οποία διώκεται είναι διαφορετικά μεταξύ τους και δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της κατ' ιδέαν συρροής αυτών ή της κατ' εξακολούθηση τέλεσής τους, αλλά πρόκειται περί πραγματικής συρροής. Ο εκζητούμενος άσκησε αναίρεση ενώπιον του Αρείου Πάγου κατά του υπ' αριθμ. 3174/1992 βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών υποστηρίζοντας ότι κακώς κρατείται προσωρινώς από 18.19.1992 σε εκτέλεση του υπ' αριθμ. 1975/1990 βουλεύματος του Εφετείου Αθηνών και της υπ' αριθμ. 1030/1990 απόφασης του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών γιατί για τα εγκλήματα για τα οποία διατάχθηκε η προσωρινή κράτησή του δεν εκδόθηκε από τις βελγικές αρχές. Περαιτέρω, ισχυρίστηκε ότι το προσβαλλόμενο βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών αντίκειται στο άρθρο 6 παρ. 4 του Συντάγματος και στο άρθρο 5 παρ. 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Νόμο Βάσιμο: Οι λόγοι που αφορούν στην εκτελεστότητα των ενταλμάτων σύλληψης και προσωρινής κράτησης και όχι στη συμπλήρωση των ανωτάτων ορίων προσωρινής κράτησης κατά το άρθρο 287 παρ. 1 και 2 ΚΠΔ, για την οποία μόνον επιτρέπεται διαφορετική ρύθμιση από άλλη διάταξη νόμου, απορρίπτονται ως απαράδεκτοι κατά το άρθρο 476 παρ. 1 ΚΠΔ.

Σκεπτικό : Α) Από τα άρθρα 463 παρ. 1 και 482 παρ. 1^Α του ΚΠΔ προκύπτει ότι ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να ζητήσει την αναίρεση του βουλεύματος, εκτός των περιπτώσεων που αναφέρονται στο δεύτερο, μόνον όταν ο νόμος του δίνει ρητά το δικαίωμα αυτό. Από το άρθρο 287 παρ. 5 του ΚΠΔ σαφώς προκύπτει ότι αφορά στην επίλυση κάθε αμφιβολίας ή αντίρρησης κατά την εκτέλεση των ενταλμάτων προσωρινής κράτησης και των εκδιδόμενων κατά τις παραγράφους 1 και 2 του εν λόγω άρθρου αμετακλήτων βουλευμάτων, σχετικά με τη συμπλήρωση του καθορισμένου στη συγκεκριμένη περίπτωση ανωτάτου ορίου προσωρινής κρατήσεως, δηλαδή σχετικά με τη λήξη τούτου, λόγω παρέλευσης του

ανωτάτου χρόνου της διαρκείας της και συνεπώς μόνο στην περίπτωση αυτή επιτρέπεται στον κρατούμενο το ένδικο μέσο της αναιρέσεως κατά του σχετικού βουλεύματος. Οι λόγοι της υπό κρίση αίτησης αναίρεσης, που αναφέρονται στην απόρριψη του ισχυρισμού του κυρίου Μ.Χ., ότι δηλαδή εκδόθηκε από τις βελγικές αρχές μόνον για τα εγκλήματα της θέσης σε κυκλοφορία παραχαραγμένων νομισμάτων και της παραποίησης και νόθευσης ξένων μεταλλικών κερμάτων, και ανάγονται περαιτέρω στη νομιμότητα της επεκτάσεως της έκδοσης, στη νομιμότητα της ποινικής δίωξης και προσωρινής κράτησης του αναιρεσείοντος για τα ανωτέρω εγκλήματα και στη παρερμηνεία του σχετικού εγγράφου των βελγικών αρχών, σχετικά με την επέκταση της έκδοσης λόγω συναίνεση και τη νομιμότητα αυτής, για να δικαστεί για τα εγκλήματα για τα οποία κρατείται προσωρινώς πρέπει να απορριφθούν ως απαράδεκτοι, κατά το άρθρο 476 παρ. 1 ΚΠΔ ως αναγόμενοι στην εκτελεστικότητα των σχετικών ενταλμάτων σύλληψης και προσωρινής κράτησης και όχι στη συμπλήρωση των κατά το άρθρο 287 παρ. 1 και 2 ανωτάτων ορίων αυτής για την οποία μόνον επιτρέπεται διαφορετική ρύθμιση από άλλη διάταξη νόμου και μάλιστα ούτε από την επικαλούμενη περί εκδόσεως Ελληνοβελγική Σύμβαση Έκδοσης, η οποία εξακολουθεί να ισχύει γιατί το Βέλγιο δεν επικύρωσε την από 13.12.1957 Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης που κυρώθηκε με το Ν. 4165/1961 από την Ελλάδα, ούτε από το άρθρο 565 ΚΠΔ, το οποίο αναφέρεται μόνο στην εκτέλεση καταδικαστικών αποφάσεων. **Β)** Από τη διάταξη του άρθρου 288 ΚΠΔ που ορίζει ότι όταν το έγκλημα για το οποίο διατάχθηκε η προσωρινή κράτηση συρρέει κατ' ιδέαν με άλλο έγκλημα ή να το έγκλημα τελέστηκε κατ' εξακολούθηση ότι η προθεσμία που αναφέρεται στο άρθρο 287 υπολογίζεται από τότε που για πρώτη φορά κρατήθηκε ο κατηγορούμενος είτε για μια από τις μερικότερες πράξεις που απαρτίζουν το κατ' εξακολούθηση έγκλημα, συνάγεται σαφώς ότι επί εγκλημάτων τα οποία συρρέουν πραγματικώς, η προθεσμία της προσωρινής κράτησης του ανωτάτου ορίου του άρθρου 187 του ίδιου Κώδικα δεν αρχίζει από την έναρξη της ταχθείσης για ένα από αυτά προσωρινής κράτησης, αλλά ο χρόνος αυτός υπολογίζεται χωριστά για κάθε πραγματικώς συρρέον έγκλημα και αρχίζει για κάθε ένα από αυτά, όχι από την έκδοση του οικείου εντάλματος, αλλά από την εκτέλεσή του.

Ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση αναίρεσης επικυρώνοντας το προσβαλλόμενο βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών.

0262

ΑΠ 791/1993 ¹ (σε Συμβούλιο)

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΓ', σελ. 647.

Έκδοση για τα αδικήματα της πλαστογραφίας και χρήσης πλαστών εγγράφων – Παραγραφή των αδικημάτων για τα οποία υποβάλλεται το αίτημα έκδοσης

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 1, 2 παρ. 12, 19 και 21 του Ν. 5554/1932 «Περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και ΗΠΑ συννομολογηθείσης την 6.5.1931 Συνθήκης περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών» (ΦΕΚ 218, τ. Α')

Α.Ν. 1114/1938 «Περί κυρώσεως του εν Αθήναις υπογραφέντος τη 2.9.1937 ερμηνευτικού Πρωτοκόλλου της μεταξύ Ελλάδος και ΗΠΑ Συνθήκης Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών της 6.5.1931» (ΦΕΚ 84, τ. Α')

Άρθρα 111 παρ. 1 και 2 περ. β', 216 παρ. 1 και 3, 386 παρ. 1 και 3, 18 ΠΚ

Άρθρα 436, 437 επ. ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Το 1993, με ρηματική διακοίνωση της η πρεσβεία των ΗΠΑ στην Αθήνα ζήτησε την έκδοση του Μ.Β., που γεννήθηκε το 1941 στην Τυνησία και από το 1967 είναι αμερικανός, εργαζόταν δε ως ανώτερος υπάλληλος με εκτελεστική εξουσία στο Υπουργείο Γεωργίας της Πολιτείας Μίσιγκαν των ΗΠΑ, γιατί σε δύο περιπτώσεις απέσπασε με ψευδή παρουσίαση στοιχείων χρήματα άνω των 100 δολαρίων ΗΠΑ και εκδόθηκε σε βάρος του την 31.7.1979 ένταλμα σύλληψης για την κατηγορία αυτή από το Περιφερειακό Δικαστήριο του Μίσιγκαν. Κατά παράκληση του Μ.Β. οι δύο κατηγορίες διαχωρίστηκαν για να δικαστούν ξεχωριστά. Ο Μ.Β. καταδικάστηκε για τη μια κατηγορία απόκτησης χρημάτων άνω των 100 δολαρίων ΗΠΑ δια ψευδούς παρουσιάσεως, αλλά δεν παρουσιάστηκε στις 21.1.1981 – λόγω απουσίας του στην Τυνησία – για την απαγγελία της καταδίκης και εκδόθηκε αυθημερόν ένταλμα σύλληψης για παράδειγμα της προσωπικής του παρουσίας για να του απαγγελθεί η απόφαση και για την παράβαση της εγγύησής του. Η αίτηση περί εκδόσεως συνοδεύεται από τα εξής επίσημα αντίγραφα στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα: α) τα προαναφερθέντα δύο εντάλματα σύλληψης, β) την αίτηση του κυβερνήτη της Πολιτείας του Μίσιγκαν προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, γ) την ένορκη κατάθεση του βοηθού του γενικού εισαγγελέα της Πολιτείας Μίσιγκαν, υπεύθυνου και επικεφαλής του ποινικού τμήματος, δ) το κείμενο της σχετικής αμερικανικής νομοθεσίας, ε) την από 31.1.1989 ατομική υπόσχεση του εκζητούμενου και την από 31.7.1979 ένορκη κατάθεσή του και στ) την από 31.7.1979 αγωγή της Πολιτείας Μίσιγκαν κατά του εκζητούμενου. Από τα παραπάνω αποδεικτικά στοιχεία προέκυψε ότι ο εκζητούμενος μεταξύ 2 και 20 Απριλίου 1979, εργαζόμενος στο Υπουργείο Γεωργίας του Μίσι-

γκαν εν πλήρη γνώσει και εσκεμμένα, έχοντας την πρόθεση να εξαπατήσει την Πολιτεία του Μίσιγκαν με την προσκόμιση ψευδών και πλαστών αποδείξεων ή άλλων πλαστών στοιχείων, προσκόμισε ψευδή και πλαστό λογαριασμό, που υποτίθεται ότι ήταν από την πανεπιστημιακή λέσχη του Πανεπιστημίου του Μίσιγκαν και άλλες ψευδείς αποδείξεις για το ποσό των 937,68 δολαρίων ΗΠΑ για έξοδα δείπνου και ενημέρωση νομοθετικών προσώπων που εκδόθηκε στις 17.3.1979, που διοργανώθηκε από τη Διεύθυνση Διεθνούς Εμπορίου του Υπουργείου Γεωργίας, ενώ στην πραγματικότητα το εν λόγω ποσό ήταν 572,19 δολάρια ΗΠΑ, και κατ' αυτόν τον τρόπο αμέσως ή εμμέσως, μέσω αυτών των πλαστών και ψευδών αποδείξεων και παραποιήσεων απέκτησε πλέον των 100 δολαρίων ΗΠΑ και συγκεκριμένα το ποσό των 365,45 δολάρια ΗΠΑ. Επίσης, από τα προαναφερόμενα έγγραφα αποδεικνύεται ότι μεταξύ της 27.12.1978 και της 11.1.1979 στην Πολιτεία του Μίσιγκαν εν γνώσει του και εσκεμμένα με την πρόθεση να εξαπατήσει την ως άνω Πολιτεία προσκόμισε ψευδείς και πλαστές αποδείξεις ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία ότι πραγματοποίησε υπηρεσιακό ταξίδι στην Ευρώπη και Μέση Ανατολή για την προώθηση γεωργικών προϊόντων σε ξένες αγορές και ισχυρίστηκε ότι πραγματοποίησε δαπάνες, από 12 έως 23 Δεκεμβρίου 1978, για τις οποίες δικαιούται το ποσό των 6.420,40 δολαρίων ΗΠΑ και έτσι έπεισε τους υπεύθυνους αξιωματούχους της Πολιτείας Μίσιγκαν και τον Υπουργό Γεωργίας να εγκρίνουν την έκδοση στο όνομά του εντάλματος για το πιο πάνω ποσό που πληρώθηκε από τον Υπουργό Γεωργίας, το οποίο αφού αφείρεσε από αυτό δύο χρηματικές προκαταβολές 1800 δολαρίων ΗΠΑ συνολικά για έξοδα ταξιδίου που είχαν δοθεί σε αυτόν προηγουμένως, εξέδωσε επιταγή στο όνομά του για το ποσό των 4.620,40 δολαρίων ΗΠΑ που είναι ανώτερο των 100 δολαρίων ΗΠΑ. Περαιτέρω, ο εκζητούμενος, φοβούμενος ότι πραγματοποιείτο έλεγχος και θα αποκαλυπτόταν η απάτη του, προέβη και στη δήθεν αποστολή 15 επιστολών. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης και ο εκζητούμενος άσκησε έφεση ενώπιον του Συμβουλίου του Αρείου Πάγου επικαλούμενος παραγραφή των αδικημάτων για τα οποία ζητείται η έκδοσή του και ισχυριζόμενος ότι η σχετική αίτηση των αρχών των ΗΠΑ στηρίζεται σε απόφαση επιτροπής διερεύνησης οικονομικών υποθέσεων.

Νόμο Βάσιμο : Σύμφωνα με τη Συνθήκη Αμοιβαίας Εκδόσεως Ελλάδας – ΗΠΑ αρνητική προϋπόθεση για την έκδοση συνιστά η μη συμπλήρωση του χρόνου παραγραφής της αξιόποινης πράξης για την οποία υποβάλλεται το αίτημα έκδοσης τόσο κατά το ελληνικό όσο και κατά το αμερικανικό δίκαιο.

Σκεπτικό : Α) Από τη διάταξη του άρθρου 436 ΚΠΔ προκύπτει ότι αν δεν υπάρχει σύμβαση έκδοσης οι όροι και η διαδικασία έκδοσης αλλο-

δαπών εγκληματιών ρυθμίζονται από τις διατάξεις των επόμενων άρθρων (437 επ. ΚΠΔ), οι οποίες ισχύουν ακόμη και αν υπάρχει σύμβαση εφόσον όμως δεν έρχονται σε αντίθεση με αυτή καθώς και στα σημεία που δεν προβλέπει η σύμβαση. **Β)** Με τη διμερή Συνθήκη Ελλάδα – ΗΠΑ περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών συμφωνείται όπως η ελληνική κυβέρνηση και η κυβέρνηση των ΗΠΑ παραδίδουν, με αίτηση που υποβάλλεται κατά τα οριζόμενα στη Συνθήκη, κάθε πρόσωπο ή κατηγορούμενο για τα εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης και τα οποία τελέστηκαν στα όρια της διοικητικής αρμοδιότητας ενός των συμβαλλόμενων μερών και έχει καταφύγει ή ανακαλύπτεται στο έδαφος άλλου. Όμως, η έκδοση δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνον εφόσον κατά τους νόμους της χώρας στην οποία ανακαλύπτεται ο διωκόμενος υφίστανται αρκετές αποδείξεις ενοχής που δικαιολογούν τη σύλληψη και την παραπομπή αυτού σε δίκη στην περίπτωση που το έγκλημα διεπράττετο εντός των ορίων της χώρας αυτής. Σύμφωνα με την ερμηνεία της προαναφερόμενης διάταξης από το Πρωτόκολλο της 2.9.1937 που συμπληρώνει τη διμερή συνθήκη, το δικαστήριο ή ο δικαστικός υπάλληλος δεν δύναται να λύσουν το ζήτημα της ενοχής ή της αθωότητας του κατηγορούμενου. Αφού ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε ότι οι ΗΠΑ ζητούσαν την έκδοση του Μ.Β. για εγκλήματα τα οποία αναφέρονται στα εδάφια 12, 19 και 21 του άρθρου 2 της διμερούς συνθήκης έκρινε εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 5 το οποίο ορίζει ότι ο εγκληματίας φυγάς δεν μπορεί να εκδοθεί εάν λόγω παραγραφής κατά τους νόμους είτε του εις έκδοση καλούμενου είτε του εκζητούντος κράτους διαφεύγει τη δίωξη ή την ποινή την οποία επισύρει το έγκλημα για το οποίο ζητείται η έκδοση. Σύμφωνα με τον ελληνικό ποινικό νόμο τα αδικήματα για τα οποία ζητείται η έκδοση χαρακτηρίζονται κακουργήματα και σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο δεν συμπληρώθηκε από το χρόνο τέλεσής τους 15ετία, κατά δε το δίκαιο της Πολιτείας του Μίσιγκαν ο χρόνος παραγραφής τους είναι δετής, μη συνυπολογιζομένου του χρόνου που ο εκζητούμενος απουσίαζε από τις ΗΠΑ. Λαμβάνοντας υπόψη ότι αυτός παρέμεινε στην Τυνησία από τον Ιανουάριο του 1981 έως το 1993, που συνελήφθη στην Ελλάδα, δεν έχουν παραγραφεί κατά το δίκαιο των ΗΠΑ τα αδικήματα για τα οποία ζητείται η έκδοσή του.

Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών που είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης.

0263

Εφετείο Αθηνών 50/1993¹ (σε Συμβούλιο)

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ. ΜΓ', σελ. 429.

Σύμφωνα με το άρθρο 452 παρ. 3 ΚΠΔ το Συμβούλιο Εφετών επιλαμβάνεται των αντιρρήσεων του εκζητούμενου που αφορούν στην κράτησή του η οποία κατά την παράγραφο 2 του ιδίου άρθρου δεν μπορεί να υπερβαίνει τη διετία, δυναμένης να παραταθεί με απόφαση του δικαστικού συμβουλίου για έξι ακόμη μήνες – Το Συμβούλιο Εφετών διατάσσει την προσωρινή απόλυση του εκζητούμενου έως την έκδοση της απόφασής του επί του αιτήματος έκδοσης – Ο Υπουργός Δικαιοσύνης αποφασίζει κυριαρχικώς αν και πότε θα εκδοθεί ο εκζητούμενος με βάση λόγους σκοπιμότητας

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 449 παρ. 2 και 452 παρ. 2 και 3 ΚΠΔ

Άρθρα 9 και 12 παρ. 8 του Ν. 1897/1990 «περί απονομής και παροχής βοήθειας σε θύματα τρομοκρατίας, τροποποιήσεις διατάξεων του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλων διατάξεων» (ΦΕΚ 120, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Οι γερμανικές αρχές ζήτησαν την έκδοση στη Γερμανία του Η-Κ.Υ., γερμανού υπηκόου, ο οποίος συνελήφθη και κρατήθηκε από 6.9.1992. Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών με την υπ' αριθμ. 11/1992 απόφασή του γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του. Ενώσω εκρατείτο, ο εκζητούμενος υπέβαλε αντιρρήσεις που εστιάζονταν στο σχετικό ένταλμα συλλήψεως του Προέδρου Εφετών Αθηνών, με το οποίο διετάχθη η σύλληψή του και στην ορθότητα της προαναφερόμενης απόφασης του Συμβουλίου, προβάλλοντας ειδικότερα ότι το εν λόγω ένταλμα σύλληψης είναι ανατιολόγητο, ότι διώκεται για τα πολιτικά του φρονήματα και την πολιτική του δράση ως αξιωματικός της κρατικής ασφάλειας της άλλοτε Ανατολικής (Κομμουνιστικής) Γερμανίας, ότι η προδιαληφθείσα εσφαλμένα δεν εξέτασε τη βασιμότητα της εναντίον του κατηγορίας και γενικότερα ότι δεν συνέτρεχαν οι τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις για την έκδοσή του.

Νόμο Βάσιμο: Ο εκζητούμενος δικαιούται, κατ' άρθρον 452 παρ. 2 και 3 ΚΠΔ να προβάλει κάθε αμφιβολία ή αντίρρηση για την κράτησή του ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών. Απαραδέκτως προβάλλει ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών ισχυρισμούς που αφορούν στην απόφασή του υπέρ της έκδοσής του, τους οποίους δικαιούται να επικαλεστεί στην κατ' έφεση διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου.

Σκεπτικό: Α) Από το συνδυασμό των διατάξεων των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 452 ΚΠΔ οι οποίες τροποποιήθηκαν με τα άρθρα 9 και 12 παρ. 8 του Ν. 1897/1990 συνάγεται ότι κάθε αμφιβολία ή αντίρρηση για την κράτηση του εκζητουμένου επιλύεται από το αρμόδιο για την έκδοσή του Συμβούλιο Εφετών και ότι σε κάθε περίπτωση ο εκζητούμενος απολύεται εάν περάσουν δύο έτη από την ημέρα συλλήψεώς του, η

προθεσμία δε των δύο ετών μπορεί να παραταθεί με απόφαση του Δικαστικού Συμβουλίου κατά έξι ακόμη μήνες. Από τις προεκτεθείσες διατάξεις, οι οποίες θεσμοθετήθηκαν εξ αφορμής της περίπτωσης έκδοσης του τρομοκράτη Μ.Χ. του Χ. ή Μ.Ρ. του Σ., στην οποία αν και γνωμοδότησαν υπέρ της έκδοσής του τα αρμόδια Δικαστικά Συμβούλια Εφετών και Αρείου Πάγου, εντούτοις καθυστέρησε υπέρμετρα να αποφανθεί ο Υπουργός Δικαιοσύνης, σαφώς προκύπτει ότι η προβλεπόμενη αμφιβολία ή αντίρρηση σχετικά με την κράτηση του εκζητούμενου δεν μπορεί να αφορά παρά τη συμπλήρωση των ανωτάτων ορίων κράτησης από την ημέρα της σύλληψής του και πάντως όχι τους ισχυρισμούς του εκζητούμενου κατά της απόφασης με την οποία γνωμοδότησε το Συμβούλιο Εφετών, τους οποίους μπορεί να προβάλει με το ένδικο μέσο της έφεσης ενώπιον του Αρείου Πάγου. Με βάση τα ανωτέρω, το Συμβούλιο Εφετών απέρριψε τις αντιρρήσεις ως απαράδεκτες αφού δεν είχε συμπληρωθεί η διετία από την έναρξη της κράτησης, έκρινε δε το ένταλμα σύλληψης πλήρως και επαρκώς αιτιολογημένο. Το Συμβούλιο Εφετών υπογράμμισε ότι όπως γνωμοδότησε με την υπ' αριθμ. 11/1992 απόφασή του συντρέχουν όλες οι τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις για την έκδοση του αντιλέγοντος. **Β)** Κατά τη σαφή έννοια της διάταξης του άρθρου 449 παρ. 2 ΚΠΔ, το Συμβούλιο Εφετών μπορεί, μέχρι της έκδοσης και μόνον της απόφασής του με την οποία γνωμοδοτεί εάν πρέπει ή όχι να εκδοθεί ο εκζητούμενος, να διατάξει, εφόσον συντρέχουν οι σχετικοί λόγοι, την προσωρινή απόλυση του εκζητούμενου με όρους, ενώ εάν γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσής του παύει αυτή η δυνατότητά του, αφού τότε αυτοδικαίως αίρεται και η τυχόν χορηγηθείσα πρότερον προσωρινή απόλυση, από τη στιγμή δε που καταστεί ή απόφασή του αμετάκλητη, η εξουσία για την απόλυση ή όχι του εκζητούμενου ανήκει στον Υπουργό Δικαιοσύνης ο οποίος αποφασίζει κυριαρχικώς αν και πότε θα εκδοθεί αυτός με βάση τους λόγους σκοπιμότητας. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία της υπόθεσης, το Συμβούλιο Εφετών έκρινε ότι απαράδεκτα προβάλλεται το αίτημα της προσωρινής απόλυσης του εκζητούμενου διατασσομένων ταυτοχρόνως περιοριστικών όρων. Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και εάν ήθελε κριθεί παραδεκτό το υπό κρίση αίτημα, και πάλι τούτο είναι απορριπτέο ως αβάσιμο, γιατί, κατά την κρίση του Συμβουλίου τούτου, ο εκζητούμενος είναι σχεδόν βέβαιον ότι θα επιδιώξει να καταστήσει ανενεργό την τυχόν απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης σε περίπτωση επικυρώσεως της απόφασης 11/1992 του Συμβουλίου Εφετών από το δικάζον Συμβούλιο του Αρείου Πάγου, περί έκδοσής του στις αρμόδιες γερμανικές αρχές, καθώς από τις υπάρχουσες διασυνδέσεις του, οι οποίες δεν αποκαλύφθηκαν, με άτομα στην Ελλάδα, συνεπεία των οποίων βοηθήσας και της σχετικής εμπειρίας που απέκτησε εκ της υπηρεσίας του στις γερμανικές αρχές ασφαλείας της πρώην Α-

νατολικής (Κομμουνιστικής) Γερμανίας πέτυχε να κινηθεί ανεμπόδιστα επί μακρόν στην Ελλάδα, διαφεύγοντας τη σύλληψη, χρησιμοποιώντας μάλιστα πλαστά διαβατήρια, ένα από τα οποία κατεσχέθη στα χέρια του κατά την επιτευχθείσα σύλληψή του μετά από παρακολούθηση της συζύγου του, που τον επισκέφθηκε στην Ελλάδα, από τις αρμόδιες γερμανικές αρχές.

Το Συμβούλιο Εφετών απέρριψε ως απαράδεκτες τις αντιρρήσεις του εκζητούμενου για την προσωρινή απόλυσή του από τις φυλακές.

0264

ΑΠ 1382/1992¹ (σε Συμβούλιο)

Η έκδοση μπορεί να αποσκοπεί είτε στην εκδίκαση κολάσιμων πράξεων που αποδίδονται στον εκζητούμενο είτε στην εκτέλεση καταδικαστικής απόφασης που έχει εκδοθεί σε βάρος του – Για το παραδεκτό της αίτησης έκδοσης που ζητείται για να εκτίσει ο εκζητούμενος την ποινή που έχει επιβληθεί σε βάρος του αρκεί η προσαγωγή του εντάλματος σύλληψης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 1 και 12 παρ. 2 στοιχ. α' της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης

N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13.12.1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 436 παρ. 1 και 443 παρ. 1 εδ. α' ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Με την από 2.7.1992 ρηματική διακοίνωση της Πρεσβείας της Ελβετίας στην Αθήνα προς το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών υποβλήθηκε στις ελληνικές αρχές αίτηση της Ελβετίας για έκδοση υπηκόου της, ο οποίος είχε καταδικαστεί με την από 26.9.1985 απόφαση του Κακουργιοδικείου του Λουγκάνο σε κάθειρξη δεκατριών ετών για τη συμμετοχή του στις αξιόποινες πράξεις της εμπορίας ναρκωτικών. Στην αίτηση εκδόσεως επισυνάπτεται ένταλμα σύλληψης του εκζητούμενου όπου αναφέρεται ότι η προαναφερόμενη καταδίκη του επικυρώθηκε από την από 11.4.1986 απόφαση του Ακυρωτικού Δικαστηρίου του Καντονιού του Τσιτσίνο και ότι το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο με την από 6.1.1992 απόφασή του απέρριψε την αίτησή του για ακύρωση της σε βάρος του καταδικαστικής απόφασης. Διατάσσεται δε με το ένταλμα αυτό η σύλληψή του για τον εγκλεισμό του στις φυλακές για την έκτιση του υπολοίπου της ποινής του. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της εκδόσεως και ο εκζητούμενος άσκησε έφεση ενώπιον

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΒ', σελ. 1048.

του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενος ότι θα έπρεπε οι ελβετικές αρχές να επισυνάψουν στην αίτηση έκδοσης και την καταδικαστική απόφαση σε εκτέλεση της οποίας εκδόθηκε το ένταλμα σύλληψης ή οποιοδήποτε άλλο πιστοποιητικό από το οποίο να συνάγεται ότι η καταδικαστική απόφαση κατέστη αμετάκλητη.

Νόμω Βάσιμο : Για το παραδεκτό της αίτησης έκδοσης προκειμένου ο εκζητούμενος να εκτίσει την ποινή του αρκεί η προσκόμιση του εντάλματος σύλληψης χωρίς να είναι απαραίτητη η προσαγωγή της καταδικαστικής απόφασης στην εκτέλεση της οποίας αποβλέπει το ένταλμα αυτό, το οποίο επιβεβαιώνει την εκτελεστότητα της απόφασης.

Σκεπτικό : Από τη διάταξη της παραγράφου 2 στοιχ. α' του άρθρου 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως σε συνδυασμό με τον κανόνα του άρθρου 436 παρ. 1 ΚΠΔ, ο οποίος αποκλείει τη διαφορετική ρύθμιση του άρθρου 443 παρ. 1, εδ. α' (που απαιτεί την επισύναψη της καταδικαστικής απόφασης), συνάγεται ότι για το παραδεκτό της οικείας αιτήσεως ενόψει του ότι η έκδοση μπορεί να αποσκοπεί είτε στην εκδίκαση των κολάσιμων πράξεων που αποδίδονται στον εκζητούμενο, είτε στην εκτέλεση της καταδικαστικής απόφασης που έχει εκδοθεί σε βάρος του (άρθρο 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης) προνοείται διαζευκτικώς η προσκόμιση της μεν καταδικαστικής απόφασης μόνον για τη δεύτερη από τις πιο πάνω περιπτώσεις αφού η έκδοση τέτοιου εντάλματος σύλληψης (ή άλλης ισοδύναμης πράξης) και για τις δύο αυτές περιπτώσεις μπορεί να γίνεται, κατά τη νομοθεσία του εκζητούντος κράτους, προκειμένου αυτός που θα συλληφθεί να προσαχθεί ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου ή να υποβληθεί στην εκτέλεση της ποινής ή του μέτρου ασφαλείας.

Ο Αρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου.

0265

ΑΠ 462/1992¹ (σε Συμβούλιο)

Η αρχή της ειδικότητας στην έκδοση – Καταδίκη του εκζητηθέντος και παραδοθέντος από τις ελβετικές στις ελληνικές αρχές έλληνα υπηκόου για το αδίκημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής, το οποίο, κατά την κρίση της πλειοψηφίας, τελείται όταν ο εκδότης της επιταγής δεν διατηρεί στην πληρώτρια τράπεζα διαθέσιμα για την πληρωμή της επιταγής κεφάλαια.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΒ', σελ. 552.

Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α΄)

Άρθρα 1, 12, 13, 28, 29, 56 και 79 παρ. 1 του Ν. 5960/1933 «περί επιταγής» (ΦΕΚ 401, τ. Α΄), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν.Δ. 1325/1972 «περί αντικαταστάσεως του άρθρου 79 του Ν. 5630/1933 περί επιταγής» (ΦΕΚ 239, τ. Α΄)

Άρθρο 17 ΠΚ

Άρθρα 438, 440, 445 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Ο Γ.Γ. εξέδωσε κατά το έτος 1986 τρεις επιταγές χωρίς να θέσει χρονολογία έκδοσης, με τη συμφωνία, ότι ο λήπτης-κομιστής θα είχε το δικαίωμα να συμπληρώσει την ελλείπουσα χρονολογία έκδοσης οποτεδήποτε ήθελε να εισπράξει τα ποσά των επιταγών. Στο μεταξύ, ο Γ.Γ., που είχε διαπράξει και άλλα αδικήματα, διέφυγε στο εξωτερικό, εκδόθηκε δε από τις ελβετικές αρχές στην Ελλάδα στις 19.11.1987 προκειμένου να δικαστεί για διάφορα εγκλήματα. Μετά την παράδοσή του στις ελληνικές αρχές ο κομιστής των επιταγών έθεσε πάνω σ' αυτές τη χρονολογία 10.3.1998, ως χρονολογία έκδοσης, τις εμφάνισε αυθημερόν στην πληρώτρια τράπεζα, η οποία όμως δεν τις πλήρωσε γιατί δεν υπήρχε αντίκρισμα, πράγμα το οποίο βεβαίωσε πάνω στο σώμα των επιταγών. Ο Γ.Γ. καταδικάστηκε από το δικαστήριο για το αδίκημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής και άσκησε αναίρεση ισχυριζόμενος ότι η απόφαση είναι αναιρετέα λόγω υπέρβασης εξουσίας του δικαστηρίου, επειδή το δικαστήριο τον δίκασε για αδίκημα άλλο από αυτό το οποίο είχε εκδοθεί και είχε τελεστεί πριν την έκδοση.

Νόμω Βάσιμο: Η παραβίαση του κανόνα της ειδικότητας του άρθρου 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης καθιστά την προσβαλλόμενη απόφαση αναιρετέα για υπέρβαση εξουσίας.

Σκεπτικό : Από τη διάταξη του άρθρου 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης και την όμοια προς αυτή ρύθμιση του άρθρου 440 ΚΠΔ σε συνδυασμό με τα άρθρα 438 και 445 ΚΠΔ συνάγεται ότι ο εκδιδόμενος δεν επιτρέπεται να διωχθεί, να δικαστεί ή να κρατηθεί σε εκτέλεση ποινής ούτε να υποβληθεί σε οιοδήποτε μέτρο στερητικό της ελευθερίας για οποιαδήποτε πράξη προγενέστερη της παράδοσης, άλλη από εκείνη για την οποία έγινε η έκδοση. Παραβίαση του κανόνα αυτού καθιστά την απόφαση αναιρετέα για υπέρβαση εξουσίας. Για να κριθεί όμως εάν πρόκειται για έγκλημα προγενέστερο της έκδοσης, οπότε και μόνο έχει εφαρμογή ο προαναφερόμενος κανόνας, κρίσιμο είναι το ζήτημα του χρόνου τέλεσης. Σύμφωνα με το άρθρο 17 ΠΚ χρόνος τέλεσης της πράξης θεωρείται εκείνος κατά τον οποίον ο υπαίτιος ενήργησε ή όφειλε να ενεργήσει, είναι δε αδιάφορος ο χρόνος κατά τον οποίον επήλθε το αποτέλεσμα.

Η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής, που προβλέπεται από το άρθρο 79 παρ. 1 του Ν. 5960/1933, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του από το άρθρο 1 του Ν.Δ. 1325/1972 περιλαμβάνει μια πράξη, δηλαδή την έκδοση της επιταγής και μια παράλειψη, δηλαδή την έλλειψη διαθέσιμων κεφαλαίων στην πληρώτρια τράπεζα. Η επιταγή μπορεί να εκδοθεί και ατελής, χωρίς δηλαδή να έχει τεθεί χρονολογία έκδοσης αυτής με τη συμφωνία ότι η συμπλήρωση της χρονολογίας θα γίνει από το λήπτη (άρθρο 13 του Ν. 5960/1933). Στην περίπτωση αυτή η οκταήμερη προθεσμία εμφάνισης προς πληρωμή που προβλέπει το άρθρο 29 παρ. 1 του Ν. 5960/1933 αρχίζει από τη συμπλήρωση της χρονολογίας. Όταν επομένως δικαιωματικά ο κομιστής συμπληρώσει, βάσει εξουσιοδοτικής συμφωνίας, την ως άνω χρονολογία μετά την έκδοση και εμφανίζει την επιταγή να πληρωθεί μέσα στην οκταήμερη προθεσμία από τη χρονολογία αυτή, ο εκδότης υποχρεούται να έχει διαθέσιμα κεφάλαια κατά το χρόνο αυτό. Αν κατά το χρόνο αυτό δεν διατηρεί κεφάλαια στην πληρώτρια τράπεζα, κατά το χρόνο αυτό τελεί το έγκλημα. Η μη διατήρηση κεφαλαίων στην πληρώτρια τράπεζα για την πληρωμή της επιταγής αποτελεί την τέλεση του εγκλήματος, αφού κατά το χρόνο αυτό «όφειλε να ενεργήσει» κατά το άρθρο 17 ΠΚ. Κατά τη γνώμη όμως ενός μέλους του Δικαστηρίου, από το συνδυασμό των διατάξεων του άρθρου 17 ΠΚ και των άρθρων 1, 2, 13, 29, 56 και 79 παρ. 1 του Ν. 5960/1933, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν.Δ. 1325/1972, συνάγεται ότι και στην περίπτωση της έκδοσης της ακάλυπτης επιταγής στην οποία η-θελημένα δεν τέθηκε χρονολογία εκδόσεως και συμφωνήθηκε μεταξύ του εκδότη και του λήπτη αυτής ότι ο τελευταίος μπορεί να θέσει χρονολογία εκδόσεως οποτεδήποτε θελήσει και να την εμφανίσει προς πληρωμή, χρόνος τέλεσης του εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής είναι ο της πραγματικής εκδόσεως αφού έκτοτε ο λήπτης μπορεί να συμπληρώσει τη χρονολογία εκδόσεως και να την εμφανίσει προς πληρωμή και συνεπώς έκτοτε, δηλαδή από το χρόνο της πραγματικής εκδόσεως, όφειλε ο εκδότης να έχει στη διάθεση της πληρώτριας τράπεζας τα απαιτούμενα για την πληρωμή της επιταγής κεφάλαια. Ο χρόνος της εμφάνισης και της μη πληρωμής, κατά τον οποίον ολοκληρώνεται το έγκλημα αυτό, είναι αδιάφορος για το ποιος είναι ο χρόνος τέλεσης της πράξης, όπως και επί του εγκλήματος της απάτης στην οποία χρόνος τέλεσης είναι ο χρόνος κατά τον οποίο ο υπαίτιος προέβη στις ψευδείς παραστάσεις, αν και συντελείται και το έγκλημα αυτό με την επέλευση της ζημίας, η οποία ενδέχεται να επέλθει μεταγενέστερα. Κατά συνέπεια, αφού χρόνος της τέλεσης του εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής με λευκή χρονολογία είναι αυτός της πραγματικής έκδοσης της επιταγής και, χρόνος της πραγματικής έκδοσης των υπό κρίση επιταγών είναι το έτος 1986, δηλαδή προγε-

νέστερος του χρόνου παράδοσης του εκζητηθέντος στην Ελλάδα, δεν είχαν εξουσία τα ελληνικά δικαστήρια να τον δικάσουν για τις πράξεις αυτές για τις οποίες δεν είχε ζητηθεί η έκδοσή του και επομένως το δικάσαν δικαστήριο που εξέδωσε την καταδικαστική απόφαση για την πράξη αυτή υπερέβη την εξουσία του.

Ο Άρειος Πάγος απέρριψε κατά πλειοψηφία το λόγο αναίρεσης που πρόβαλε ο παραδοθείς από τις ελβετικές στις ελληνικές αρχές Γ.Γ., επικυρώνοντας την προσβαλλόμενη απόφαση με την οποία αυτός καταδικάστηκε για το αδίκημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής.

0266

Εφετείο Αθηνών 3174/1992¹ (σε Συμβούλιο)

Παραίτηση του κατηγορούμενου από την αρχή της ειδικότητας και τις εγγυήσεις της έκδοσης – Επέκταση της έκδοσης για πράξεις που τελέστηκαν πριν από αυτήν και έγιναν μετά από αυτή γνωστές στην αιτούσα δικαστική αρχή – Έκδοση για αδίκημα το οποίο δεν προβλέπεται ρητά από τη διμερή Συνθήκη Έκδοσης Ελλάδας-Βελγίου – Στην περίπτωση της πραγματικής συρροής η προθεσμία της προσωρινής κράτησης για καθένα από τα συρρέοντα εγκλήματα είναι ιδιαίτερη και δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του 288 ΚΠΔ.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 6 εδ. 2 της Συνθήκης περί Εκδόσεως μεταξύ Ελλάδος και Βελγίου

Ν. ΒΠΝΘ της 7^{ης} Φεβρουαρίου 1904 «Περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και Βελγίου συννομολογηθείσης την 26^{ην} Ιουνίου (Ιουλίου) 1901 Συνθήκης περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών και της Τηρητέας προς Έκδοσιν Διαδικασίας» (ΦΕΚ 28, τ. Α')

Άρθρα 287 παρ. 6, 288 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Ο Χ.Μ. εδιώκετο με βάση βουλεύματα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών για το ότι έθεσε σε κυκλοφορία παραχαραγμένα χαρτονομίσματα, πράξη που φαίνεται ότι διέπραξε από κοινού με τον Δ.Μ. στην Αθήνα στις 20.9.1994, παραποίησε και ενόθευσε ξένα μεταλλικά νομίσματα για να τα θέσει σε κυκλοφορία, πράξη που φέρεται ότι διέπραξε στην Αθήνα τον Αύγουστο του 1985, πλαστογράφησε τρεις επιταγές με σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του περιουσιακό όφελος βλάπτοντας τρίτους, πράξη που φέρεται ότι διέπραξε στην Αθήνα το Μάιο του 1986 και με την υπ' αριθμ. 1030/1990 απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων Αθηνών διατάχθηκε η σύλληψή του και όταν αυτή επιτευχθεί η προσωρινή κράτησή του μέχρι να εκδικαστεί η

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΓ', σελ. 205.

εναντίον του κατηγορία για τις πράξεις της κατ' εξακολούθηση ηθικής αυτουργίας σε κατ' εξακολούθηση ψευδή βεβαίωση με σκοπό αθέμιτο όφελος και της κατά συναυτουργία πλαστογραφίας μετά χρήσεως με σκοπό το όφελος, πράξεις που φέρεται ότι τέλεσε στο Αιγάλεω Αττικής στις 21.9.1979. Στις 1.3.1985 και ενώ οδηγείτο στα δικαστήρια της πρώην Σχολής Ευελπίδων προκειμένου να δικαστεί για άλλη άσχετη προς τις ανωτέρω αξιόποινη πράξη δραπέτευσε και στη συνέχεια διέφυγε στο Βέλγιο από όπου με το από 8.9.1988 έγγραφο της Εισαγγελίας Αθηνών απευθυνόμενο προς τις αρμόδιες δικαστικές αρχές του Βελγίου ζητήθηκε η έκδοσή του για να δικαστεί μόνο για τα εγκλήματα της θέσης σε κυκλοφορία παραχαραγμένων χαρτονομισμάτων και της παραποίησης και νόθευση ξένων μεταλλικών νομισμάτων προκειμένου να τα θέσει σε κυκλοφορία. Η ανωτέρω αίτηση έγινε δεκτή και στις 17.4.1991 ο Χ.Μ. εκδόθηκε στις αρμόδιες ελληνικές αρχές και έκτοτε άρχισε ο υπολογισμός των χρονικών ορίων της προσωρινής κράτησής του για τα εγκλήματα που εκδόθηκε. Πριν τη συμπλήρωση των ανωτάτων ορίων της προσωρινής κράτησης η Εισαγγελία Εφετών Αθηνών με το από 10.4.1992 έγγραφό της απευθυνόμενο προς τις δικαστικές αρχές του Βελγίου ζήτησε να επεκταθεί η έκδοση του κατηγορούμενου Χ.Μ. και για τις υπόλοιπες από τις προαναφερόμενες αξιόποινες πράξεις (δηλαδή της πλαστογραφίας των επιταγών, της κατ' εξακολούθηση ηθικής αυτουργίας σε κατ' εξακολούθηση ψευδή βεβαίωση με σκοπό αθέμιτο όφελος και της κατά συναυτουργία πλαστογραφίας μετά χρήσης με σκοπό το όφελος). Οι αρμόδιες βελγικές αρχές δέχθηκαν το αίτημα αυτό με το από 12.6.1992 έγγραφο του Τμήματος Δικαστικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών στο οποίο μεταξύ των άλλων διέλαβαν και τα εξής «... Το Υπουργείο Δικαιοσύνης παρατηρεί ότι θα πρέπει να πρόκειται για αίτηση επέκτασης του ... ο οποίος παραδόθηκε στις ελληνικές αρχές στο αεροδρόμιο του ... στις 17.4.1991. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας έκδοσης, ο επονομαζόμενος Χ.Μ. δήλωσε ότι παραιτείται από τις διατυπώσεις και τις εγγυήσεις της έκδοσης και κατά συνέπεια από την αρχή της ειδικότητας. Συνεπώς, δεν έχει λόγο ύπαρξης η αίτηση επέκτασης της έκδοσης που υποβλήθηκε από τις ελληνικές αρχές...». Ο κατηγορούμενος προσέφυγε ασκώντας αντιρρήσεις ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών σχετικά με τη συμπλήρωση των ανωτάτων ορίων της προσωρινής κράτησης. Επιπλέον, ισχυρίστηκε ότι η έκδοσή του δεν είναι σύννομη όσον αφορά στο αδίκημα της ηθικής αυτουργίας σε ψευδή βεβαίωση γιατί αυτό δεν προβλέπεται από τη Διμερή Συνθήκης Έκδοσης Ελλάδας-Βελγίου.

Νόμο Βάσιμο : Α) Είναι δυνατόν να ζητηθεί η επέκταση της έκδοσης και για πράξεις που τελέστηκαν πριν από την έκδοση, έγιναν όμως μετά από αυτήν γνωστές στην αιτούσα δικαστική αρχή, υπό τον όρο ότι

το κράτος προς το οποίο υποβάλλεται το αίτημα συναινεί. **B)** Επί συρροής εγκλημάτων η έκδοση είναι νόμιμη και για τα μη προβλεπόμενα από τη Σύμβαση αδικήματα αρκεί να προβλέπεται για ένα τουλάχιστον από αυτά.

Σκεπτικό : Αξιολογώντας το έγγραφο των βελγικών αρχών επί του αιτήματος της Εισαγγελίας Εφετών Αθηνών για επέκταση της έκδοσης υπό το φως της διάταξης του άρθρου 6 εδ. 2 της Συνθήκης Εκδόσεως Ελλάδας-Βελγίου, το Συμβούλιο Εφετών έκρινε ότι μετά τη δήλωση του αντιλέγοντος-κατηγορούμενου περί της παραίτησής του από την αρχή της ειδικότητας και ενόψει της συναίνεσης των αρχών του εκζητουμένου κράτους στην επέκταση της έκδοσής του – έστω και αν αυτή η αρχή της επέκτασης δεν προβλέπεται ρητά από τη διμερή συνθήκη – οι ελληνικές αρχές είναι αρμόδιες να δικάσουν τον ήδη εκδοθέντα σε αυτές και για άλλες αξιόποινες πράξεις που είχε διαπράξει στην Ελλάδα. Αποφαινόμενο για το ανώτατο όριο της προσωρινής κράτησης, το Συμβούλιο Εφετών αφού διαπίστωσε ότι για τα εγκλήματα για τα οποία διώκεται και για τα οποία επιτρέπεται η έκδοση είναι διάφορα μεταξύ τους και δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της κατ' ιδέαν συρροής μεταξύ αυτών ή της κατ' εξακολούθηση τέλεσης αυτών, η προθεσμία της προσωρινής κράτησης για εκείνα για τα οποία επιτρέπεται η κατ' επέκταση έκδοσή του αρχίζει στις 18.10.1992, δηλαδή αφότου έληξε η κατά τα ανώτατα όρια προσωρινή κράτησή του για τις αξιόποινες πράξεις που αρχικά είχε εκδοθεί. Κρίνοντας τον ισχυρισμό του που αφορούσε στη νομιμότητα της έκδοσης, το Συμβούλιο Εφετών απεφάνθη ότι επί συρροής εγκλημάτων η έκδοση είναι σύννομη ακόμα και για τα μη προβλεπόμενα από τη Σύμβαση αδικήματα αρκεί να προβλέπεται για ένα τουλάχιστον από αυτά.

Το Συμβούλιο Εφετών απέρριψε ως ουσία αβάσιμες τις αντιρρήσεις του κατηγορούμενου Χ.Μ..

0267

ΑΠ 811/1990¹ (σε Συμβούλιο)

Δεν υπάγεται σε δικαστικό έλεγχο η παράλειψη του Υπουργού Δικαιοσύνης να αποφασίσει την έκδοση εντός ευλόγου χρόνου από τη διαβίβαση σε αυτόν της απόφασης έκδοσης και των σχετικών εγγράφων, γιατί η απόφασή του αυτή διέπεται από κριτήρια σκοπιμότητας – Διαφορετικό είναι το θέμα της συμπλήρωσης του ανωτάτου ορίου κράτησης που ορίζεται στο άρθρο 6 παρ. 4 του Συντάγματος.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 6 παρ. 4 και 93 παρ. 3 του Συντάγματος 1975/1986

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΑ', σελ. 205.

Άρθρα 139, 287, 443, 445, 446, 448, 449 παρ. 1, 451 παρ. 1 και 2, 452 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Με την υπ' αριθμ. 7/1988 απόφασή του το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του αναιρεσειόντος στις ΗΠΑ. Εν συνεχεία, ο φάκελος διαβιβάστηκε στον Υπουργό Δικαιοσύνης, ο οποίος είναι κυριαρχικά αρμόδιος να αποφασίσει αν και πότε θα διατάξει την έκδοση με βάση λόγους σκοπιμότητας. Ο αναιρεσειών άσκησε αντιρρήσεις ενώπιον του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Πειραιώς, αιτούμενος την απόλυσή του από τις φυλακές επειδή από την τελεσιδικία της απόφασης περί εκδόσεως παρήλθε μακρό χρονικό διάστημα χωρίς ο Υπουργός Δικαιοσύνης να αποφασίσει για την έκδοσή του. Το Δικαστήριο απέρριψε το αίτημά του και άσκησε αναίρεση ενώπιον του Αρείου Πάγου επικαλούμενος ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν έχει την απαιτούμενη από το άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία.

Νόμο Βάσιμο : Μετά τη διαβίβαση της απόφασης περί εκδόσεως και των σχετικών εγγράφων στον Υπουργό Δικαιοσύνης, ο τελευταίος υποχρεούται να αποφασίσει εντός ευλόγου χρόνου, πλην όμως η τυχόν παράλειψη της υποχρέωσης αυτής δεν υπόκειται στον έλεγχο των δικαστηρίων, γιατί ο Υπουργός Δικαιοσύνης αποφασίζει με κριτήρια σκοπιμότητας (διεθνείς σχέσεις της χώρας, τήρηση αρχής της αμοιβαιότητας κλπ) τα οποία διαφεύγουν το δικαστικό έλεγχο.

Σκεπτικό : Η αίτηση εκδόσεως αλλοδαπού διαβιβάζεται με τη διπλωματική οδό μαζί με τα επισυναπτόμενα σε αυτήν έγγραφα και αποστέλλεται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης στον αρμόδιο Πρόεδρο Εφετών, ο οποίος οφείλει χωρίς αναβολή να διατάξει με ένταλμα τη σύλληψη του εκζητούμενου. Μετά τη σύλληψή του ο εκζητούμενος οδηγείται στον Εισαγγελέα Εφετών, ο οποίος αφού βεβαιωθεί για την ταυτότητά του, διατάσσει την κράτησή του στις φυλακές υποδίκων. Αν το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδοτήσει τελεσιδικώς ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της έκδοσης, η κράτηση του εκζητούμενου λήγει με διαταγή του Εισαγγελέα Εφετών. Αν όμως το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης η κράτηση του εκζητούμενου διατηρείται έως όπου αποφασίσει περί της εκδόσεως ο Υπουργός Δικαιοσύνης. Ο νόμος δεν τάσσει προθεσμία εντός της οποίας υποχρεούται να αποφασίσει ο Υπουργός. Όμως, από τα άρθρα 445, 446, 448, 449 παρ. 1, 451 παρ. 1 και 2 ΚΠΔ τα οποία ορίζουν συντομότερες προθεσμίες για την περάτωση των ενεργειών των αρμοδίων οργάνων, προκύπτει ότι ο Υπουργός Δικαιοσύνης υποχρεούται να αποφασίσει σε εύλογο χρόνο μετά τη διαβίβαση σ' αυτόν της απόφασης και των σχετικών εγγράφων, πλην όμως η τυχόν παράλειψή του δεν υπάγεται σε δικαστικό έλεγχο γιατί αποφασίζει με κριτήρια σκοπιμότητας. Διαφο-

ρετικό είναι το θέμα της συμπλήρωσης του ανώτατου ορίου κράτησης που ορίζεται στα άρθρα 6 παρ. 4 του Συντάγματος και 287 ΚΠΔ.

Ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αναίρεση.

0268

ΑΠ 1835/1989¹ (σε Συμβούλιο)

Δεν επιτρέπεται η έκδοση για το αδίκημα της λαθρεμπορίας αφού δεν υπάρχει, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης, ιδιαίτερη συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας για την έκδοση προκειμένου περί τελών και φόρων τελωνείων – Δεν αποδεικνύεται ότι ο εκζητούμενος λόγω της ανάμειξης του σε οικονομικά σκάνδαλα κινδυνεύει να διωχθεί στην Τουρκία για λόγους πολιτικούς, αφού ανήκει στην παράταξη του πολιτικού που είναι ήδη Πρόεδρος της Δημοκρατίας της εν λόγω χώρας.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ. 1, 3 παρ. 2, 5, 9 και 12 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 57 παρ. 1, 438 περ. δ', 440 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά: Με την υπ' αριθμ. 5/3 από 3.1.1989 ρηματική διακοίνωση της Πρεσβείας της Δημοκρατίας της Τουρκίας στην Αθήνα ζητείται να εκδοθεί σε αυτήν ο τούρκος υπήκοος T.C. του H. για τις πράξεις της λαθρεμπορίας και της παράνομης κατοχής όπλων. Για την υποστήριξη της αίτησης αυτής στην υπογραφόμενη από τον Εισαγγελέα Σμύρνης έκθεση της 6.12.1988 αναφέρεται ότι το Δικαστήριο Εθνικής Ασφάλειας της Σμύρνης άνοιξε δημόσια δίκη κατά του εκζητούμενου επειδή παραβίασε τα άρθρα 45 και 27/1 του υπ' αριθμ. 1918 τούρκικου νόμου περί καταπολεμήσεως λαθρεμπορίου. Η εναντίον αυτού κατηγορία είναι ότι μαζί με άλλους 26 κατηγορούμενους διενήργησε λαθρεμπόριο και παράνομη εξαγωγή συναλλάγματος στο εξωτερικό. Κατά την ίδια έκθεση το Υπουργείο Οικονομικών και Τελωνείων της Τουρκίας διαπίστωσε ότι οι παραπάνω κατηγορούμενοι αποπειράθηκαν να εξαπατήσουν τις επίσημες αρχές εμφανίζοντας με πλαστά έγγραφα ότι εξήγαγαν προϊόντα από το Τελωνείο της πόλης Μαρμαρίς με το φορτηγό πλοίο υπό σημαία Μάλτας «N», σε ανυπόστατες εταιρείες στη Σαουδική Αραβία, στο Λίβανο και στη Δυτική Γερμανία. Το ποσό των 36.159.993 δολαρίων ΗΠΑ που εμφανίζεται ως αντίτιμο των εξαγωγών και οι οποίες δεν πραγματο-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ Μ', σελ. 870.

ποιήθηκαν ποτέ, είναι αυτό που φυγαδεύθηκε στο εξωτερικό και το οποίο ο εκζητούμενος και οι συγκατηγορούμενοί του για να το νομιμοποιήσουν αποπειράθηκαν να το μεταβιβάσουν σε παραρτήματα τουρκικών τραπεζών στο εξωτερικό. Το Εφετείο Πειραιώς γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου για τα αδικήματα για τα οποία εζητείτο. Εν συνεχεία, ο εκζητούμενος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου, ο οποίος εξαιτίας της ασάφειας της έκθεσης του Εισαγγελέα Σμύρνης στην οποία γίνεται ελλιπώς παράθεση διαφόρων στοιχείων που συνάπτονται με την τέλεση των εγκλημάτων της λαθρεμπορίας, της παράνομης εξαγωγής συναλλάγματος και της πλαστογραφίας, ζήτησε με τις υπ' αριθμ. 1015 και 1534/1989 αποφάσεις του πρόσθετες πληροφορίες για τις αποδιδόμενες στον εκζητούμενο αξιόποινες πράξεις. Στη συμπληρωματική, από 13.10.1989, έκθεση που υπογράφεται από τον Εισαγγελέα του Δικαστηρίου Εθνικής Ασφάλειας Σμύρνης αναφέρεται ότι ο εκζητούμενος διέπραξε στις 28 και 29 Απριλίου 1986 το αδίκημα της πλαστής εξαγωγής μέσω δέκα πέντε εταιρειών που κατονομάζονται και μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται και η εταιρεία «Α». Ως ιδιοκτήτες της τελευταίας αυτής εταιρείας εμφανίζονται οι Η.Υ. και Β. Σ. ενώ στην πραγματικότητα είναι ο Τ.Σ. Οι παραπάνω 15 εταιρείες για να εισπράξουν τις χορηγούμενες από το κράτος επιδοτήσεις για τις εξαγωγές που πραγματοποιούνται κατάρτισαν πλαστά έγγραφα στα οποία εμφάνιζαν εξαγωγές εμπορευμάτων με αξία κατά πολύ ανώτερη της πραγματικής τους. Σύμφωνα δε με την έκθεση των αρμόδιων επιθεωρητών του Υπουργείου Οικονομικών και Τελωνείων της Τουρκίας στις 28 και 29 Απριλίου 1986, οι 15 εταιρείες στις οποίες περιλαμβάνεται και η εταιρεία «Α» που είναι ιδιοκτήτης της ο εκζητούμενος, παρόλο που φόρτωσαν μια μικρή ποσότητα εμπορευμάτων στο περιορισμένες χωρητικότητας πλοίο «Ν», στα σχετικά έγγραφα ανέγραψαν ότι τα εμπορεύματα αυτά ήταν αξία 37.159.003 δολαρίων ΗΠΑ. Ο εκζητούμενος ίδρυσε στην Αγγλία τριάντα πέντε εικονικές εταιρείες στις οποίες έστελνε άχρηστα εμπορεύματα και αφού κατάρτιζε πλαστά έγγραφα ζητούσε στη συνέχεια να εισπράξει ανάλογες επιδοτήσεις από το κράτος. Με βάση τα παραπάνω, ο εκζητούμενος πρόκειται, όπως ρητά αναγράφεται στην προαναφερθείσα συμπληρωματική έκθεση, να δικαστεί στην Τουρκία για τις πράξεις της πλαστογραφίας στην εξαγωγή και της παράνομης εισπράξης επιδοτήσεων. Σύμφωνα μάλιστα με τα οριζόμενα στη σχετική τουρκική νομοθεσία το σχετικό αδίκημα τιμωρείται με «βαρειακή χρηματική ποινή άνω των 50.000 τουρκικών λιρών». Για το αδίκημα της κατοχής όπλου για το οποίο η Δημοκρατία της Τουρκίας ζήτησε την έκδοση οι αρμόδιες τουρκικές αρχές απέστειλαν επίσημο αντίγραφο του εντάλματος συλλήψεως του εκζητούμενου για παράβαση του νόμου περί όπλων, την από 19.12.1998 έκθεση του Αντεισαγγελέα Σμύρνης,

στην οποία αναφέρεται ότι ο εκζητούμενος κατείχε στις 5.11.1998 ένα περιστροφικό τύπου Μπερέτα με 12 σφαίρες και ένα άλλο περιστροφικό τύπου Κολτ και την από 15.12.1998 βεβαίωση από την οποία προκύπτει ότι σύμφωνα με τον τουρκικό νόμο περί όπλων η ιδιοκτησία περιστρόφου χωρίς άδεια τιμωρείται με φυλάκιση ενός έως τριών ετών επιβαρυνόμενη κατά το ήμισυ. Ενώπιον του Αρείου Πάγου ο εκζητούμενος προσκόμισε απόφαση του Δικαστηρίου της πόλης Σισλή με την οποία καταδικάστηκε κάποιος τρίτος σε φυλάκιση για παράβαση του νόμου περί όπλων επειδή κατείχε ένα περιστροφικό τύπου Κολτ, που βρέθηκε στον τόπο εργασίας του εκζητούμενου. Επιπροσθέτως, ισχυρίστηκε ότι μπορεί να κινδυνεύσει η ζωή του εάν εκδοθεί στην Τουρκία λόγω των φυλετικών, πολιτικών, θρησκευτικών ή εθνικών φρονημάτων του και προσκόμισε σχετικά δημοσιεύματα του τουρκικού τύπου που αφορούσαν στην ανάμειξή του σε οικονομικά σκάνδαλα.

Νόμο Βάσιμο : **A)** Απορρίπτεται το αίτημα της έκδοσης για την πράξη της λαθρεμπορίας γιατί δεν υπάρχει μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας ιδιαίτερη συμφωνία περί εκδόσεως προκειμένου περί τελών και φόρων τελωνείων. **B)** Από την ανάμειξη του εκζητούμενου σε οικονομικής φύσης σκάνδαλα δεν μπορεί να συναχθεί ότι αν εκδοθεί αυτός στην Τουρκία θα επιδεινωθεί η θέση του εξαιτίας των πολιτικών, φυλετικών, θρησκευτικών ή εθνικών φρονημάτων του.

Σκεπτικό : **A)** Ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε ότι η Δημοκρατία της Τουρκίας ζήτησε την έκδοση για το αδίκημα της λαθρεμπορίας, οι δε αρμόδιες τουρκικές αρχές δεν ζήτησαν την έκδοση για τα αδικήματα της πλαστογραφίας και της παράνομης είσπραξης επιδοτήσεως για τα οποία γίνεται σαφής μνεία στην από 13.10.1989 συμπληρωματική έκθεση. Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του έλαβε υπόψη ότι ως προς την πράξη της λαθρεμπορίας για την οποία έχει υποβληθεί αίτημα έκδοσης στη ρηματική διακοίνωση δεν προσάγεται από το εκζητούν κράτος καμιά συμπληρωματική πληροφορία. Διαπιστώνοντας ότι δεν υπάρχει ιδιαίτερη συμφωνία περί εκδόσεως μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας προκειμένου περί τελών και φόρων τελωνείων, όπως προβλέπεται από το άρθρο 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι έσφαλε το Συμβούλιο Εφετών Πειραιώς που γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης για το αδίκημα της λαθρεμπορίας. **B)** Κρίνοντας το δεύτερο λόγο εφέσεως του εκζητούμενου, ο οποίος επικαλέστηκε απόφαση ποινικού δικαστηρίου της πόλης Σισλή, με την οποία καταδικάστηκε για το αδίκημα της παράνομης κατοχής όπλου κάποιος τρίτος, ο Άρειος Πάγος αποφάσισε ότι το στοιχείο αυτό δεν αποτελεί λόγο που εμποδίζει τη δίωξη του εκζητούμενου κατά το άρθρο 9 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης, και τούτο πρωταρχικά, γιατί σύμφωνα με το άρθρο 57 παρ. 1 του ΚΠΔ απαραίτητος όρος

για την ύπαρξη δεδικασμένου που επικαλείται ο εκζητούμενος είναι, το πρόσωπο που έχει καταδικαστεί ή αθωωθεί αμετάκλητα με προηγούμενη δικαστική απόφαση, να είναι το ίδιο. Εξάλλου, ως προς το αδίκημα αυτό πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις έκδοσης που ορίζει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης. Γ) Αξιολογώντας τους ισχυρισμούς του εκζητούμενου περί κινδύνου δίωξης στην Τουρκία λόγω των πολιτικών του φρονημάτων, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι δεν προέκυψε από τις εξηγήσεις που έδωσε κατά την εξέτασή του στο ακροατήριο ότι κινδυνεύει να διωχθεί για πολιτικού λόγους στην Τουρκία, αφού ο ίδιος επικαλέστηκε ότι ανήκει στην παράταση του πολιτικού που είναι ήδη Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Τουρκίας, ενώ προηγουμένως ήταν πρωθυπουργός και ότι πολιτικοί αντίπαλοι και διώκτες του είναι πολιτικοί που αποτελούν την αντιπολίτευση στην Τουρκία. Εξάλλου, από τα δημοσιεύματα του τουρκικού τύπου που επικαλείται ο εκζητούμενος και διαβάστηκαν στο ακροατήριο και σε μερικά από τα οποία γίνονται αορίστως υπαινιγμοί περί κινδύνων για τη ζωή του εκζητούμενου λόγω της αναμίξεώς του σε οικονομικής φύσης σκάνδαλα, δεν μπορεί να συναχθεί ότι αν εκδοθεί αυτός στην Τουρκία θα επιδεινωθεί η θέση του εξαιτίας των πολιτικών, φυλετικών, θρησκευτικών ή εθνικών φρονημάτων του.

Ο Άρειος Πάγος γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου στην Τουρκία προκειμένου να δικαστεί στη χώρα αυτή για το αδίκημα της παράνομης κατοχής όπλων.

0269

ΑΠ 1181/1988¹ (σε Συμβούλιο)

Κανόνας της εξειδίκευσης – Υπερασπιστικά δικαιώματα του κατηγορούμενου – Συμμετοχή του ανακριτή στο Συμβούλιο που κρίνει επί της ουσίας της υπόθεσης δεν επιφέρει ακυρότητα της διαδικασίας – Δεν συνιστά παραβίαση της αρχής της ειδικότητας η δίωξη και η καταδίκη του εκδοθέντος για αδικήματα που αποτελούν εκφάνσεις των αδικημάτων για τα οποία εκδόθηκε.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 14 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13ην Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 101 παρ. 1, 171 παρ. 1, εδ. α' και δ', 282, 285 παρ. 1, 307 εδ. β', 315 παρ. 1, 484 παρ. 1, εδ. α', 436 παρ. 2, 440 παρ. 1, εδ. α' ΚΠΔ

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΘ', σελ. 1αα.

Πραγματικά Περιστατικά : Ο αναιρεσείων εκδόθηκε στην Ελλάδα με την υπ' αριθμ. Ε067255/13.8.1987 απόφαση του Ομοσπονδιακού Τμήματος Αστυνομίας της Ελβετίας και ύστερα από απόρριψη του ένδικου μέσου που ασκήθηκε από αυτόν με την Α 518/1987 απόφαση του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της Ελβετίας, για να δικάσθει για απάτες κατ' εξακολούθηση σε βαθμό κακουργήματος και για τοκογλυδίες κατ' επάγγελμα και κατ' εξακολούθηση που τελέστηκαν από αυτόν από το 1980 μέχρι 30.8.1986 και αναφέρονται σε σχετική αίτηση του Εισαγγελέα Ιωαννίνων, στο συμπληρωματικό πληροφοριακό υπόμνημα του ίδιου Εισαγγελέα και στη σχετική έκθεση του ανακριτή Ιωαννίνων, σύμφωνα με τα άρθρα 12 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως. Η προαναφερόμενη απόφαση του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της Ελβετίας έκρινε ότι σε περίπτωση περισσότερων παραβάσεων αρκεί να περιγραφεί η σοβαρότερη παράβαση και να αναφερθεί ότι υπάρχουν υποψίες ότι το διωκόμενο άτομο έχει διαπράξει άλλες αξιόποινες πράξεις, και ότι τα αναφερόμενα γεγονότα είναι επαρκώς σαφή, ώστε να καταστεί δυνατός ο έλεγχος σχετικά με τη συμμόρφωση στον κανόνα της εξειδίκευσης, ενόψει του σταδίου στο οποίο βρισκόταν η ακολουθούμενη διαδικασία έκδοσης του αναιρεσείοντος στην Ελλάδα. Ο αναιρεσείων εκδόθηκε στην Ελλάδα και εμφανίστηκε στις 19.11.1987 ενώπιον του ανακριτή Ιωαννίνων προς απολογία από τον οποίον και ζήτησε προθεσμία 48 ωρών για να ετοιμάσει τα μέσα της υπεράσπισής του. Υπέβαλε μάλιστα αυθημερόν αίτηση προκειμένου να χορηγηθούν σε αυτόν αντίγραφα των εγγράφων της δικογραφίας που σχηματίστηκε σε βάρος του. Ο ανακριτής Ιωαννίνων ικανοποίησε αμφότερα τα αιτήματά του, πλην όμως ο αναιρεσείων όταν προσκλήθηκε να απολογηθεί αρνήθηκε να απαντήσει στις ερωτήσεις του ανακριτή και δεν επέδειξε ενδιαφέρον για την παραλαβή των ζητηθέντων αντιγράφων. Ένα χρόνο αργότερα, στις 25.2.1988 εμφανίστηκε μετά από σχετική κλήση για απολογία ενώπιον του ίδιου ανακριτή, έλαβε σχετική προθεσμία για να ετοιμάσει την υπεράσπισή του, αλλά όταν προσήλθε για να απολογηθεί αρνήθηκε και πάλι να απαντήσει στις ερωτήσεις του ανακριτή. Κληθείς για τρίτη φορά ενώπιον του ίδιου ανακριτή για να απολογηθεί, έλαθε εκ νέου προθεσμία, και όπως και τις δύο προηγούμενες φορές, όταν προσκλήθηκε για να απολογηθεί, αρνήθηκε να απαντήσει στις ερωτήσεις του ανακριτή και δεν κατέθεσε γραπτή απολογία. Χαρακτηρίζοντας τη στάση του αναιρεσείοντα ως παρελκυστική, ο ανακριτής τον ενημέρωσε στις 7.3.1988 ότι περατώθηκε η ανάκριση και εξέδωσε ένταλμα προσωρινής κράτησής του. Εν συνεχεία, η υπόθεση εισήχθη στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Ιωαννίνων, στη σύνθεση του οποίου μετείχε και ο ανακριτής. Ο αναιρεσείων προσέφυγε ενώπιον του Αρείου Πάγου επικαλούμενος βλάβη των υπερασπιστικών του δικαιωμάτων επειδή στη σύν-

θεση του Συμβουλίου μετείχε και ο ανακριτής και παραβίαση της αρχής της ειδικότητας, όπως αυτή κατοχυρώνεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης.

Νόμο Βάσιμο : **A)** Κατά την έννοια του άρθρου 305 παρ. 2 ΚΠΔ, ο ανακριτής δεν επιτρέπεται να συμμετάσχει στο Συμβούλιο όταν εισάγεται για κρίση αυτοτελώς η προσφυγή κατά του εντάλματος και όχι όταν εισάγεται μαζί με την πρόταση του Εισαγγελέα επί της ουσίας της υποθέσεως. **B)** Η παράβαση της αρχής της ειδικότητας στην έκδοση ιδρύει λόγον αναιρέσεως. Επιτρέπεται η δίωξη και η καταδίκη του εκζητούμενου για τις μερικότερες πράξεις που συναποτελούν με αυτήν για την οποία εκδόθηκε το ενιαίο καθαυτό, ίδιο δηλαδή, κατ' εξακολούθηση έγκλημα της απάτης σε βαθμό κακουργήματος και το ενιαίο της κατ' εξακολούθηση τοκογλυφίας κατ' επάγγελμα, αφού δεν στοιχειοθετούν την νομοτυπική μορφή διαφόρων εγκλημάτων από αυτά για τα οποία εκδόθηκε, αλλά εκφάνσεις των βασικών εγκλημάτων.

Σκεπτικό : **A)** Από τις διατάξεις των άρθρων 307 εδ. β' και 171 παρ. 1 περ. δ' ΚΠΔ συνάγεται ότι το δικαίωμα του κατηγορούμενου να προσφύγει, σύμφωνα με το άρθρο 285 παρ. 1 του ίδιου κώδικα, στο δικαστικό συμβούλιο κατά του εντάλματος του ανακριτή για την προσωρινή του κράτηση δεν παραβιάζεται αν η προσφυγή του αυτή εξεταστεί από το Συμβούλιο μαζί με την ουσία της υπόθεσης, αφού το Συμβούλιο που θα κρίνει την ουσία της υπόθεσης σε περίπτωση παραπομπής του κατηγορούμενου στο αρμόδιο δικαστήριο θα αποφασίσει ταυτόχρονα, σύμφωνα με το άρθρο 315 παρ. 1 του ΚΠΔ, και για την απόλυσή του ή για τη συνέχιση της προσωρινής του κράτησης, αν συντρέχει μια από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 282, και συνεπώς από μια τέτοια δικαστική εξέλιξη κατά την οποία προσφυγή του κατηγορούμενου κατά του εντάλματος του ανακριτή για την προσωρινή του κράτηση θα κριθεί μαζί με την ουσία της υποθέσεως, δεν ιδρύεται λόγος αναιρέσεως του βουλεύματος κατά το άρθρο 484 παρ. 1 εδ. α' ΚΠΔ για απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας. Τέλος, κακή σύνθεση του Συμβουλίου που ιδρύει λόγο αναιρέσεως κατά του βουλεύματος, κατά τα άρθρα 171 παρ 1 εδ. α' και 484 παρ. 1 εδ. α' του ΚΠΔ, δεν υπάρχει λόγω της συμμετοχής του ανακριτή στη σύνθεση του Συμβουλίου κατά την παραπάνω περίπτωση που κρίνεται με την ουσία της υπόθεσης και η προσφυγή του κατηγορούμενου κατά του εντάλματος προσωρινής κράτησης γιατί κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου 305 ο ανακριτής δεν επιτρέπεται να μετάσχει στο Συμβούλιο όταν εισάγεται για κρίση αυτοτελώς προσφυγή κατά του εντάλματος και όχι όταν εισάγεται μαζί με την πρόταση του Εισαγγελέα επί της ουσίας της υπόθεσης, οπότε ο νόμος προκρίνει τη συμμετοχή του στη σύνθεση του Συμβουλίου ως εχέγγυο ασφαλέστερης διάγνωσης της

υποθέσεως, ενόψει και του ότι, κατά το άρθρο 315 ΚΠΔ την τελική κρίση για την προσωρινή κράτηση του κατηγορούμενου την έχει το Συμβούλιο που επιλαμβάνεται της ουσίας της υπόθεσης, στο οποίο μετέχει και ο ανακριτής, η συμμετοχή του οποίου δεν αποκλείεται εκ του ότι μαζί με την ουσία της υπόθεσης θα κριθεί και η προσφυγή του κατηγορούμενου κατά του εντάλματος της προσωρινής κράτησης, σε κάθε περίπτωση, μαζί με την ουσία της υπόθεσης κρίνεται και η προσωρινή κράτηση του κατηγορούμενου, μετέχοντας της σύνθεσης και του ανακριτή¹. **Β)** Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 14 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης και 440 παρ. 1 εδ. α' ΚΠΔ, η οποία εφαρμόζεται γιατί δεν αντίκειται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης, σύμφωνα το άρθρο 436 παρ. 2 ΚΠΔ, προκύπτει ότι οι ελληνικές αρχές και τα δικαστήρια, όταν κατόπιν από αίτηση των πρώτων, εκδοθεί σε αυτές με απόφαση του Ομοσπονδιακού Γραφείου Αστυνομίας του Ελβετικού Υπουργείου Δικαιοσύνης εγκληματίας, έχουν την εξουσία να ασκήσουν δίωξη και να δικάσουν αντιμωλίαν αυτόν μόνον για τα εγκλήματα για τα οποία ζητήθηκε η έκδοσή του και εκδόθηκε, τα οποία τελέστηκαν πριν την έκδοσή του. Αποκλείεται η δίωξη και η καταδίκη για κάθε άλλη πράξη που διαπράχθηκε από αυτόν πριν από την έκδοσή του στην Ελλάδα, διάφορη κατά τα στοιχεία που πληρούν τη νομοτυπική μορφή του εγκλήματος, από αυτήν για την οποία εκδόθηκε και τούτο λόγω της αρχής της ειδικότητας που κρατεί στην έκδοση. Εν προκειμένω, ο αναιρεσείων εκδόθηκε για να δικαστεί και για τις μερικότερες πράξεις που αποκαλύφθηκαν μετά την αποστολή των σχετικών εγγράφων των ελβετικών αρχών, αφού συναποτελούν με τις αναφερόμενες σ' αυτά πράξεις με τις οποίες έχουν νομική ενότητα και εσωτερικό σύνδεσμο, το ενιαίο καθαυτό, ίδιο δηλαδή, κατ' εξακολούθηση της απάτης σε βαθμό κακουργήματος και το ενιαίο της κατ' εξακολούθηση τοκογλυφίας κατ' επάγγελμα, που τελέστηκαν κατά το χρονικό διάστημα από 1980 έως 1987, δεν στοιχειοθετούν τη νομοτυπική μορφή διάφορων εγκλημάτων από αυτά για τα οποία εκδόθηκε, αλλά εκφάνσεις των παραπάνω δύο βασικών εγκλημάτων, ενόψει του ότι ως «άλλη πράξη» πρέπει να νοείται εκείνη που απαρτίζεται από πραγματικά γεγονότα διάφορα από εκείνα που συνιστούν την πράξη για την οποία εκδόθηκε.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε το προσβαλλόμενο βούλευμα και απέρριψε την αίτηση αναίρεσης του εκδοθέντος.

0270

ΑΠ 144/1987² (σε Συμβούλιο)

¹ Ολ. ΑΠ 683/1985, ΠοινΧρ ΚΕ', σελ. 413.

² Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΖ', σελ. 386.

Επίδοση στον εκζητούμενο κλήσης, για να παραστεί στη συζήτηση της αίτησης έκδοσης ενώπιον του Συμβουλίου Εφετείου, συνταγμένης στην ελληνική γλώσσα, χωρίς μετάφραση στη μητρική του γλώσσα – Δεν είναι υποχρεωτική η παράσταση του εκζητούμενου με δικηγόρο – Δικαίωμα του εκζητούμενου να ζητήσει από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου το διορισμό συνηγόρου, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 448 παρ. 1 ΚΠΔ – Δεν επιβάλλονται δικαστικά έξοδα στον εκζητούμενο, σύμφωνα με τις διατάξεις 583 παρ. 2 ΚΠΔ και 24 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 24 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13ην Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α΄)
Άρθρα 170, 173 παρ. 1, 174 παρ. 1 και 2, 448 παρ. 1, 451, 583 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Το Συμβούλιο Εφετών Πειραιώς γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του W.Q. στις ισπανικές αρχές. Ο εκζητούμενος άσκησε έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενος ότι δεν έχει καμιά σχέση με το πρόσωπο του οποίου την έκδοση ζητούν οι ισπανικές δικαστικές αρχές και ότι η κλήση η οποία του επιδόθηκε για να εμφανιστεί ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών Πειραιώς κατά την ημέρα συζήτησης της αίτησης έκδοσης είχε συνταχθεί στην ελληνική γλώσσα χωρίς να είναι μεταφρασμένη στην ισπανική, την οποία ομιλεί και κατανοεί, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να αντιληφθεί το περιεχόμενό της και να ετοιμάσει την υπεράσπισή του καλώντας συνήγορο.

Νόμο Βάσιμο : Η ακυρότητα της κλήσης προς εμφάνιση ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών, λόγω έλλειψης μετάφρασής της στη γλώσσα που ομιλεί και κατανοεί ο εκζητούμενος, θεραπεύεται με την εμφάνισή του ενώπιον του Συμβουλίου και τη συναίνεσή του στην πρόοδο της δίκης.

Σκεπτικό : Α) Ο Αρειος Πάγος απέρριψε τον πρώτο λόγο έφεσης ως αβάσιμο, αφού από τα τηρηθέντα πρακτικά του Συμβουλίου Εφετών Πειραιώς, τις καταθέσεις των μαρτύρων που εξετάστηκαν ενώπιόν του και από το σύνολο των προσκομιζομένων εγγράφων και εξηγήσεων που έδωσε προς το πρωτοβάθμιο δικαστήριο ο εκκαλών αποδείχθηκε ότι είναι ένα και το αυτό πρόσωπο με τον εκζητούμενο από τις ισπανικές δικαστικές αρχές, δηλαδή ο W.Q. γιος του Μ. και της C. Β) Ο δεύτερος λόγος της έφεσης που αφορά στην ακυρότητα της κλήσης, που επιδόθηκε στον εκζητούμενο για να παραστεί ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών κατά τη

συζήτηση της αίτησης έκδοσης, η οποία είχε συνταχθεί στην ελληνική γλώσσα, χωρίς μετάφραση στη μητρική του γλώσσα, καλύφθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 174 παρ. 1 και 2 και 173 παρ. 1 ΚΠΔ, αφού ο εκκαλών εμφανίστηκε στην δίκη και δεν έφερε αντίρρηση στην πρόοδο αυτής, όπως αποδεικνύεται από τα πρακτικά του Συμβουλίου Εφετών. Η παράσταση ενώπιον του Συμβουλίου με δικηγόρο δεν είναι υποχρεωτική, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 448 παρ. 1 ΚΠΔ κατά την οποία ο εκζητούμενος έχει δικαίωμα, εάν στερείται δικηγόρου, να ζητήσει το διορισμό από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου, πράγμα το οποίο απέκρουσε ρητά ο εκκαλών, δηλώνοντας ότι δεν επιθυμεί το διορισμό συνηγόρου.

Ο Άρειος Πάγος απέρριψε την έφεση επικυρώνοντας την απόφαση με την οποία το Συμβούλιο Εφετών Πειραιώς είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης του εκκαλούντος και διέταξε να μην επιβληθούν τα δικαστικά έξοδα σ' αυτόν σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 24 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης και 583 παρ. 2 ΚΠΔ.

0271

ΑΠ 968/1986¹ (σε Συμβούλιο)

Κατά τη Συνθήκη Αμοιβαίας Έκδοσης Εγκληματιών Ελλάδας- ΗΠΑ απαγορεύεται η έκδοση εάν έχει παραγραφεί η αξιόποινη πράξη για την οποία αυτή ζητείται – Συντρέχουν οι όροι έκδοσης όταν κατά το τοπικό δίκαιο της Πολιτείας των ΗΠΑ και κατά το ελληνικό δίκαιο οι αξιόποινες πράξεις για τις οποίες αυτή ζητείται τιμωρούνται σε βαθμό κακουργήματος ή πλημμελήματος και προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις ενοχής.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 1 και 2 παρ. 26, 5, 8 και 11 του Ν. 5554/1932 «Περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και ΗΠΑ συνομολογηθείσης την 6.5.1931 Συνθήκης Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών» (ΦΕΚ 218, τ. Α')

Άρθρο μόνο του Α.Ν. 1115/1938 «Περί κυρώσεως του εν Αθήναις υπογραφέντος την 2^α Σεπτεμβρίου 1937 ερμηνευτικού Πρωτοκόλλου της μεταξύ Ελλάδος και ΗΠΑ Συνθήκης Εκδόσεως Εγκληματιών της 6.5.1931» (ΦΕΚ 84, τ. Α')

Άρθρα 436 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Οι ΗΠΑ, με την από 21.4.1986 ρηματική διακοίνωση της Πρεσβείας τους στην Αθήνα προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης ζήτησαν την έκδοση υπηκόου τους, ο οποίος διέμενε μέχρι τη

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΣΤ', σελ. 825.

σύλληψή του στον Άγιο Νικόλαο Κρήτης, διωκόμενου για τις πράξεις της λαθρεμπορίας κοκαΐνης σε ποσότητα άνω των 400 γραμμαρίων και της συνωμοσίας προς διάπραξη του εγκλήματος της λαθρεμπορίας κοκαΐνης. Οι πράξεις αυτές φέρεται ότι τελέστηκαν κατά το χρονικό διάστημα από Ιανουαρίου 1980 έως Ιουνίου 1982 κατά συναυτουργία από περισσότερους υπό περιστάσεις οι οποίες μαρτυρούν ότι οι δράστες είναι ιδιαίτερος επικίνδυνος. Το Συμβούλιο Εφετών Κρήτης γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης, ο δε εκζητούμενος άσκησε έφεση ισχυριζόμενος ότι από τα έγγραφα που υποβλήθηκαν ενώπιόν του δεν προκύπτουν επαρκείς αποδείξεις παρέχουσες πιθανότητες ενοχής του για τις προδιαληφθείσες πράξεις και ότι σύμφωνα με τη νομοθεσία της Πολιτείας Φλόριδα των ΗΠΑ παραγράφονται οι αξιόποινες πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοσή του. Επιπλέον, επικαλέστηκε ότι η πρωτοδίκως εκδοθείσα απόφαση πρέπει να εξαφανιστεί λόγω έλλειψης ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας.

Νόμο Βάσιμο : Κατά τη νομοθεσία της Πολιτείας Φλόριδα των ΗΠΑ στα κατ' εξακολούθηση εγκλήματα η παραγραφή αρχίζει από την ημερομηνία τέλεσης της τελευταίας κατ' εξακολούθηση πράξης.

Σκεπτικό : **Α)** Λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 436 παρ. 1 ΚΠΑ, 1, 2 παρ. 26 και 11 της από 6.5.1931 μεταξύ της Ελλάδας και των ΗΠΑ Συνθήκης Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών και του άρθρου μόνου του από 2.9.1937 Συμπληρωματικού Πρωτοκόλλου ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ορθώς το σε πρώτο βαθμό δικάσαν Εφετείο έκρινε νόμιμη την αίτηση των ΗΠΑ για την έκδοση του εκζητούμενου αμερικανού υπηκόου, εδέχθη δε προς τούτο ότι υπάρχουν κατ' αυτού επαρκείς αποδείξεις που δημιουργούν πιθανότητας ενοχής του για τις αποδιδόμενες σε αυτόν πράξεις. **Β)** Από τη διάταξη του άρθρου 5 της προαναφερόμενης Συνθήκης Ελλάδας – ΗΠΑ συνάγεται ότι όταν οι πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοση έχουν παραγραφεί ο φυγάς δεν δύναται να εκδοθεί. Λαμβάνοντας υπόψη ότι σύμφωνα με τη νομοθεσία της Πολιτείας Φλόριδα των ΗΠΑ η δίωξη για τις πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοση πρέπει να αρχίσει μέσα σε τέσσερα χρόνια από την ημερομηνία τέλεσής τους ενώ στα κατ' εξακολούθηση εγκλήματα η παραγραφή αρχίζει από την ημερομηνία τέλεσης της τελευταίας εγκληματικής πράξης, ο Άρειος Πάγος απέρριψε ως αβάσιμο τον ισχυρισμό του εκζητούμενου ότι δεν επιτρέπεται η έκδοσή του επειδή έχουν παραγραφεί οι αξιόποινες πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοσή του. **Γ)** Ο Άρειος Πάγος απέρριψε ως αλυσιτελή τον ισχυρισμό του εκζητούμενου ότι η πρωτοδίκως εκδοθείσα απόφαση πρέπει να εξαφανιστεί ως μη ειδικώς και εμπεριστατωμένα αιτιολογημένη, αφού δικάζων ως δικαστήριο δεύτερου βαθμού επί της έφεσης του εκζητούμενου ερευνά εκ νέου νόμο και ουσία υπόθεση με βάση τους προβαλλόμενους λόγους.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Κρήτης το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης.

0272

ΑΠ 124/1986¹ (σε Συμβούλιο)

Το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986 δεν καλύπτει και τα ένδικα μέσα – Απορρίπτεται ως απαράδεκτη η αίτηση αναίρεσης που ασκήθηκε κατά της απόφαση του Αρείου Πάγου ο οποίος κρίνοντας την έφεση επικύρωσε την απόφαση του Εφετείου Κρήτης το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας για να δικαστεί για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 20 παρ.1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 476 παρ. 1, 451 παρ. 1 και 2, 513 παρ. 1 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Με την υπ' αριθμ. 5/1984 απόφαση του το Συμβούλιο Εφετών Κρήτης γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας για να δικαστεί για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών. Ο εκζητούμενος άσκησε έφεση επί της οποίας εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 949/1985 απόφαση του Αρείου Πάγου, η οποία επικύρωσε την απόφαση του πρωτοδικώς δικάσαντος δικαστηρίου. Εν συνεχεία άσκησε αναίρεση κατά της απόφασης του Αρείου Πάγου.

Νόμω Βάσιμο : Από καμιά διάταξη δεν προβλέπεται δικαίωμα άσκησης αναίρεσης κατά της απόφασης που εκδίδεται από τον Άρειο Πάγο επί έφεσης που ασκείται κατά της πρωτόδικης απόφασης η οποία διατάσσει την έκδοση.

Σκεπτικό : Από τις διατάξεις των άρθρων 513 παρ. 1, 476, 451 παρ. 1 και 2 ΚΠΔ σαφώς προκύπτει ότι κατά της οριστικής απόφασης του Συμβουλίου Εφετών επιτρέπεται μόνο το ένδικο μέσο της έφεσης το οποίο κρίνεται από τον Άρειο Πάγο σε συμβούλιο, ο οποίος κρίνοντας την έφεση κατ' ουσία και όχι ως αναιρετικό δικαστήριο αποφαινεται αμετάκλητα. Κατά την ενδιαφέρουσα πρόταση του Αντεισαγγελέα Κ. Σταμάτη, από το συνδυασμό των άρθρων 451 παρ. 1 και 2, 448 παρ. 1 και 2, 138 παρ. 1 ΚΠΔ προκύπτει καθαρά ότι αφού στο άρθρο 451 ΚΠΔ χορηγείται μόνο το ένδικο μέσο της έφεσης στον εκζητούμενο και τον εισαγγελέα κατά της οριστικής απόφασης του Συμβουλίου του Εφετείου που κρίνεται από τον Άρειο Πάγο σε Συμβούλιο, χωρίς και να προβλέπεται παράλληλα και το ένδικο μέσο της αναίρεσεως κατά της αποφάσεως σε Συμβούλιο

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΣΤ', σελ. 492.

του τελευταίου, ούτε από τη διάταξη αυτή, ούτε από κάποια άλλη, ο Άρειος Πάγος κρίνοντας την παραπάνω έφεση ως δικαστήριο κατ' εξαίρεση δεύτερου βαθμού και όχι ως ακυρωτικό δικαστήριο αποφαίνεται αμετάκλητα από τη φύση του πράγματος. Υπέρ της φύσης του πράγματος συνηγορεί και η παρατήρηση ότι η παραπάνω περίπτωση δεν εμπίπτει σε καμιά από τις περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις των άρθρων 482, 483 και 504 ΚΠΔ που προβλέπουν ποια βουλεύματα και ποιες αποφάσεις υπόκεινται στο ένδικο μέσο της αναίρεσης. Άλλωστε, η μη χορήγηση στην παραπάνω περίπτωση του ενδίκου μέσου της αναίρεσεως, απόλυτα δικαιολογημένη ουσιαστικά από τη φύση του πράγματος, δεν είναι ούτε αντίθετη στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος του 1975 το οποίο κατά την κρατούσα σ' εμάς εκδοχή δεν καλύπτει και τα ένδικα μέσα.

Ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση αναίρεσης ως απαράδεκτη.

0273

ΑΠ 854/1985¹ (σε Συμβούλιο)

Αρχή της ειδικότητας – Λόγος αναίρεσης για υπέρβαση εξουσίας

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 14 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13.12.1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 436 παρ. 2, 440, 510 παρ. 1 στοιχ. θ' ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Ο αναιρεσείων εκδόθηκε από την κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για την εκτέλεση καταδικαστικών αποφάσεων των ελληνικών δικαστηρίων σε βάρος του. Με την από 29.8.1984 ρηματική διακοίνωση της γερμανικής κυβέρνησης εξαιρέθηκε ρητά η δίωξή του και καταδίκη του αναφορικά με την πράξη για την οποία όμως καταδικάστηκε με την απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Πειραιώς. Ο εκζητούμενος άσκησε έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης ενώπιον του Τριμελούς Εφετείου Πειραιώς, το οποίο την απέρριψε ως απαράδεκτη λόγω της εκπρόθεσμης άσκησής της, και εν συνεχεία αίτηση αναίρεσης ενώπιον του Αρείου Πάγου.

Νόμο Βάσιμο : Η παράβαση της αρχής της ειδικότητας που ισχύει στην έκδοση ιδρύει λόγο αναίρεσης της αντίθετης προς την αρχή αυτή απόφασης για υπέρβαση εξουσίας.

Σκεπτικό : Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 14 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, 440, 436 παρ. 2 του ΚΠΔ προκύπτει σαφώς ότι οι ελληνικές αρχές και δικαστήρια, όταν μετά από αίτη-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΕ', σελ. 995.

ση των πρώτων παραδοθεί σ' αυτές από την κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας εγκληματίας έχουν την εξουσία να διώξουν και να δικάσουν αντιμωλία αυτόν μόνον για εγκλήματα για τα οποία ζητήθηκε η έκδοσή του και εκδόθηκε, τα οποία τελέστηκαν πριν από την έκδοση. Αποκλείεται η καταδίκη του για κάθε άλλο έγκλημα που διαπράχθηκε από αυτόν πριν από την έκδοσή του στην Ελλάδα για το οποίο καταζητείται και τούτο λόγω της αρχής της ειδικότητας που ισχύει στην έκδοση, η παράβαση της οποίας ιδρύει λόγο αναίρεσης της αντίθετης προς την αρχή αυτή απόφαση για παράβαση εξουσίας. Λαμβάνοντας υπόψη τις προαναφερόμενες διατάξεις και διαπιστώνοντας ότι ο αναιρεσείων καταδικάστηκε για αδίκημα τη δίωξη του οποίου ρητά είχαν εξαιρέσει οι γερμανικές αρχές με την από 20.8.1984 ρηματική διακοίνωση τους, ο Άρειος Πάγος δέχθηκε την υπό κρίση αναίρεση.

Ο Άρειος Πάγος εξαφάνισε την προσβαλλόμενη απόφαση.

0274

ΑΠ 121/1985¹ (σε Συμβούλιο)

Αιτήσεις και δικαιολογητικά στοιχεία στη διαδικασία της έκδοσης – Πληροφοριακό συμπλήρωμα – Χρησιμοποιηθσόμενη γλώσσα

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ. 1, 12, 13 και 23 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13.12.1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας για την εκτέλεση καταδικαστικής απόφασης εκτελεστής για κολάσιμη πράξη για την οποία επιτρέπεται η έκδοση. Ο εκζητούμενος άσκησε έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης αιτούμενος την εξαφάνισή της ως απαράδεκτης επειδή, κατά τους ισχυρισμούς του, δεν αναφέρεται στη σχετική αίτηση αν η καταδικαστική αυτή δικαστική απόφαση ισχύει για την εκτέλεση όλης της ποινής ή μέρους αυτής.

Νόμω Βάσιμο : Όταν η έκδοση ζητείται για την εκτέλεση καταδικαστικής απόφασης δεν απαιτείται να αναφέρεται αν η απόφαση αυτή ισχύει για την εκτέλεση όλης της ποινής ή μέρους της και αρκεί η προσκομιδή της απόφασης αυτής είτε στη γλώσσα του κράτους που ζητά την έκδοση είτε στη γλώσσα του κράτους από το οποίο ζητείται η έκδοση.

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΕ', σελ. 670.

Σκεπτικό : Από τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 12, 13 και 23 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης προκύπτει ότι όταν με την έκδοση ζητείται η εκτέλεση καταδικαστικής απόφασης εκτελεστής για κολάσιμη πράξη, για την οποία αυτή επιτρέπεται, στη σχετική έγγραφη αίτηση δεν απαιτείται να αναφέρεται εάν η καταδικαστική αυτή δικαστική απόφαση ισχύει για την εκτέλεση όλης της ποινής ή μέρους της και στην περίπτωση αυτή αρκεί η προσκομιδή της απόφασης αυτής είτε σε πρωτότυπο είτε σε επίσημο αντίγραφο τα οποία έχουν εκδοθεί κατά τους τύπους που ορίζει η νομοθεσία του εκζητούμενου κράτους είτε στη γλώσσα του κράτους αυτού είτε στη γλώσσα του κράτους από το οποίο ζητείται η έκδοση και δεν απαιτείται και η προσκομιδή εντάλματος σύλληψης του εκζητούμενου.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου για την έκτιση της ποινής που επιβλήθηκε σε βάρος του με καταδικαστική απόφαση δικαστηρίου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

0275

ΑΠ 1478/1984¹ (σε Συμβούλιο)

Ο κανόνας της ειδικότητας κατά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης – Αναιρείται το προσβαλλόμενο βούλευμα γιατί η αναιρεσείουσα ελληνίδα παραπέμπεται σε δίκη για αδίκημα για το οποίο δεν είχε εκδοθεί από τις γερμανικές αρχές

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 14 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίους την 13.12.1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 440, 484 παρ. 1 εδ. ζ' ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Α., σύζυγος Μ.Γ.Ρ., ελληνίδα, κάτοικος άλλοτε Ιλισίων Αθηνών, παραπέμφθηκε με το υπ' αριθμ. 1322/1983 βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών για να δικαστεί ενώπιον του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών ως υπαίτια των εγκλημάτων α) της απάτης κατ' εξακολούθηση σε βαθμό κακουργήματος φερομένης ως τελεσθείσης στην Αθήνα, στη Γερμανία και αλλού κατά το διάστημα από Νοέμβριο 1976 έως τέλος του έτους 1978, σε βάρος του εγκαλέσαντος Κ.Π., κατοίκου Αθηνών, με την απόσπαση από αυτόν απατηλών παραστάσεων με ζημία τούτου και αντίστοιχη ωφέλειά της συνολικά του ποσού 12.000.000 δραχμών, β) της κλοπής που φέρεται ότι τε-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΕ', σελ. 467.

λέστηκε στην Ελβετία σε βάρος του αυτού εγκαλέσαντος, των μνημονεύμενων χρημάτων (σε γερμανικά μάρκα, ελβετικά και γαλλική μάρκα και δολάρια ΗΠΑ) και λοιπών περιστάσεων. Από τις περιστάσεις που τελέστηκαν τα προαναφερόμενα εγκλήματα προκύπτει ότι αυτή τυγχάνει ιδιαίτερα επικίνδυνη. Η Α. άσκησε έφεση κατά του προαναφερόμενου πρωτοδίκως εκδοθέντος βουλεύματος ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών και εν συνεχεία αναίρεση κατά του δευτεροβαθμώς εκδοθέντος βουλεύματος ισχυριζόμενη και αποδεικνύοντας ότι όταν βρισκόταν στη Γερμανία είχε συλληφθεί και εκδοθεί στις ελληνικές δικαστικές αρχές για να δικαστεί για την πράξη της απάτης σε βαθμό κακουργήματος η οποία φέρεται ότι τελέστηκε από αυτήν κατ' εξακολούθηση από τον Οκτώβριο του 1975 έως την 15.10.1976 σε βάρος του Ν.Π., πράξη για την οποία καταδικάστηκε με την υπ' αριθμ. 219/1984 απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών.

Νόμο Βάσιμο : Αναίρεται το προσβαλλόμενο βούλευμα για υπέρβαση εξουσίας γιατί η ανααιρεσείουσα δεν έχει εκδοθεί στην Ελλάδα για την αξιόποινη πράξη της απάτης σε βαθμό κακουργήματος.

Σκεπτικό : Ο Άρειος Πάγος λαμβάνοντας υπόψη τη διάταξη του άρθρου 14 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης διαπίστωσε ότι η ανααιρεσείουσα εκδόθηκε στην Ελλάδα για άλλη αξιόποινη πράξη η οποία τελέστηκε σε βάρος άλλου παθόντος και κατά συνέπεια δεν είναι δυνατόν μέχρι την επίτευξη, κατόπιν αιτήματος των ελληνικών αρχών, της συναίνεσης των γερμανικών αρχών ή συνδρομής κάποιας εκ των περιπτώσεων που ορίζει η εφαρμοζόμενη διάταξη του άρθρου 14 της προαναφερόμενης Σύμβασης να παραπεμφθεί σε δίκη για εγκλήματα τα οποία φέρεται ότι τελέστηκαν προγενέστερα του χρόνου έκδοσής της. Περαιτέρω, διαπίστωσε ότι η ανααιρεσείουσα είχε εκδοθεί στην Ελλάδα από τη Γερμανία και έκρινε ότι απέκρυψε να αναφέρει στον 10^ο Ανακριτή ενώπιον του οποίου προσήχθη για να απολογηθεί για αδικήματα για τα οποία κατηγορείται με το υπ' αριθμ. 1322/1984 βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών αλλά και σε όλο το στάδιο της δευτεροβάθμιας διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών, το οποίο επελήφθη της έφεσής της κατά του πρωτοδίκως εκδοθέντος παραπεμπτικού βουλεύματος, το γεγονός ότι βρισκόταν στην Ελλάδα ως εκδοθείσα από τις αρχές της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στις ελληνικές δικαστικές αρχές για άλλη αξιόποινη πράξη, αποσκοπούσα προδήλως με τη σιωπή της αυτή να επιφέρει χρονοτριβή στην όλη παραπεμπτική σε βάρος της διαδικασία για να πετύχει την κατά νόμο παραγραφή των εγκλημάτων.

Ο Άρειος Πάγος αναίρεσε το προσβαλλόμενο βούλευμα και παρέπεμψε την υπόθεση να δικαστεί εκ νέου ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών.

0276

ΑΠ 1286/1982¹ (σε Συμβούλιο)

Έκδοση στην Ιταλία για παράβαση της νομοθεσίας περί ναρκωτικών – Δεν απαγορεύεται η έκδοση εάν οι αρμόδιες αρχές του κράτους από το οποίο αυτή ζητείται αποφάσισαν να μην ασκήσουν ποινική δίωξη για το αδίκημα για το οποίο αυτή ζητείται ή διακόπτουν την ήδη ασκηθείσα

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ. 3, 8, 9 παρ. 2, 12 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13.12.1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 8 περ. θ' ΠΚ

Άρθρο 436 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η ιταλική πρεσβεία στην Αθήνα υπέβαλε με ρηματική διακοίνωση αίτηση έκδοσης στην Ελλάδα ιταλού υπηκόου, σε βάρος του οποίου ασκήθηκε στην Ιταλία ποινική δίωξη για σύσταση συμμορίας προς διάπραξη πλειόνων αδικημάτων αγοράς, κατοχής, εισαγωγής, παρασκευής και διακινήσεως ναρκωτικών ουσιών στο Μιλάνο της Ιταλίας και για παράνομη αγορά εισαγωγή και κατοχή ναρκωτικών ουσιών με βάση τη μορφίνη που φέρεται ότι τελέστηκαν στο Μιλάνο και στο Τσερεσέτο της Αλεξάνδρειας μέχρι 4.6.1980. Το Συμβούλιο Εφετών επιληφθέν της συζήτησης του υπό κρίση αιτήματος έκδοσης γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου ο οποίος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου, επικαλούμενος την εφαρμογή του άρθρου 8 περ. θ' ΠΚ και ισχυριζόμενος ότι το Συμβούλιο Εφετών υποχρεούτο να ερευνήσει τη βασιμότητα των κατηγοριών για τις οποίες ζητείται η έκδοσή του.

Νόμο Βάσιμο : Δεν απαγορεύεται η έκδοση εάν οι αρμόδιες αρχές του κράτους από το οποίο ζητείται η έκδοση αποφάσισαν να μην ασκήσουν ποινική δίωξη για το αδίκημα για το οποίο αυτή ζητείται ή τη διακοπή της δίωξης που έχει ήδη ασκηθεί.

Σκεπτικό : Ο Αρειος Πάγος έκρινε ότι δεν απαγορεύεται εν προκειμένω η έκδοση για τις αξιόποινες πράξεις για τις οποίες αυτή ζητείται λόγω της υπαγωγής τους στο κατ' άρθρο 8 περ. θ' ΠΚ ελληνικών ποινικών νόμων, αφού η Ελλάδα δεν επωφελήθη της παρεχομένης δια του άρθρου 2 παρ. 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης ευχέρειας να αποκλείσει την εν λόγω παράβαση της εφαρμογής αυτής. Η άποψη αυτή ενισχύεται και από τις διατάξεις των άρθρων 8 και 9 παρ. 2 της ίδιας Συμβάσεως,

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΓ', σελ. 487.

με τις οποίες παρέχεται στο συμβαλλόμενο κράτος από το οποίο ζητείται η έκδοση η δυνατότητα αρνήσεως εάν το εκζητούμενο άτομο διώκεται από αυτό, για την πράξη ή τις πράξεις για τις οποίες ζητείται η έκδοση ή εάν οι αρμόδιες αρχές του εκζητούντος κράτους αποφάσισαν να απέχουν από την άσκηση ποινικής δίωξης ή τη διακοπή της ήδη ασκηθείσης.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητουμένου.

0277

ΑΠ 1179/1982¹ (σε Συμβούλιο)

Έκδοση στην Ιταλία για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών και όπλων – Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης δεν επιτρέπει στο καλούμενο προς έκδοση κράτος να εξετάσει τη βασιμότητα των κατηγοριών για τις οποίες αυτή ζητείται – Κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 474 παρ. 2 ΚΠΔ παραδεκτοί είναι οι λόγοι της έφεσης που προβάλλονται με το δικόγραφο αυτής και όχι οι προτεινόμενοι στο υπόμνημα που υποβάλλεται προς υποστήριξή τους

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ. 1 εδ. α', 12 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13.12.1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 52 έως 57 του Ν. 945/1979 «Περί κυρώσεως της Συνθήκης Προσχωρήσεως της Ελλάδος εις την Ευρωπαϊκήν Οικονομικήν Κοινότητα και την Ευρωπαϊκήν Κοινότητα Ατομικής Ενεργείας ως και της Συμφωνίας Προσχωρήσεως της Ελλάδος εις την Ευρωπαϊκήν Κοινότητα Άνθρακος και Χάλυβος» (ΦΕΚ 170, τ. Α')

Άρθρα 176, 443 παρ. 1, 474 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Ιταλική Πρεσβεία στην Αθήνα υπέβαλε με ρηματική διακοίνωση αίτημα έκδοσης στην Ιταλία Σύρου υπηκόου κατηγορούμενου με τα εντάλματα σύλληψης του ανακριτού του Δικαστηρίου Τρέντο της Ιταλίας για σύσταση συμμορίας με σκοπό την εισαγωγή στην Ιταλία από την Τουρκία μεγάλων ποσοτήτων ναρκωτικών ουσιών, συγκεκριμένα δε ηρωίνης και μορφίνης, πράξη που φέρεται ότι τελέστηκε στην Ιταλία στο διάστημα από 1978 έως Ιανουαρίου 1981, για σύσταση συμμορίας με σκοπό τη διάπραξη πολλών εγκλημάτων σχετιζομένων με το παράνομο διεθνές εμπόριο όπλων, πράξη που τελέστηκε ως εμμέσως πλην σαφώς προκύπτει από έγγραφα στην Ιταλία κατά το διά-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΓ', σελ. 406.

στημα από 1979 έως Μάιο του 1981. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου ο οποίος άσκησε έφεση αιτούμενος την εξαφάνιση της πρωτοβάθμιας απόφασης επειδή δεν ερευνήθηκε η βασιμότητα των κατηγοριών για τις οποίες ζητείται η έκδοσή του και ότι οι ιταλικές αρχές δεν απέστειλαν τα έγγραφα από τα οποία προκύπτει η περιγραφή των αξιόποινων πράξεων για τις οποίες ζητήθηκε η έκδοσή του ούτε ο χρόνος και ο τόπος τέλεσής τους. Επιπλέον, ενώπιον του Αρείου Πάγου επικαλέστηκε με υπόμνημα τα άρθρα 52 έως 57 της Συνθήκης της ΕΟΚ τα οποία, κατά τους ισχυρισμούς του, καθιερώνουν την υποχρέωση μη έκδοσής του από τις ελληνικές αρχές, αφού προστατεύουν το δικαίωμα εγκαταστάσεως του πολίτη σε οιαδήποτε χώρα της Κοινότητας καθώς και τα άρθρα 1 και 2 του κυρωτικού νόμου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως 4165/1961 και το άρθρο 8 περ. θ' ΠΚ όσον αφορά στην πράξη της παράνομης εμπορίας ναρκωτικών, σύμφωνα με τα οποία απαγορεύεται η έκδοσή του εφόσον υφίσταται δικαιοδοσία των ελληνικών αρχών για τη δίωξη και τιμωρία του.

Νόμο Βάσιμο : **A)** Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης δεν επιτρέπει στο κράτος από το οποίο ζητείται η έκδοση να εξετάζει τη βασιμότητα της κατηγορίας δυνάμει της οποίας αυτή ζητείται από το εκζητούν κράτος. **B)** Με αναλογική εφαρμογή του άρθρου 474 παρ. 2 ΚΠΔ οι λόγοι έφεσης πρέπει να προβάλλονται επί ποινή απαραδέκτου στο δικόγραφο αυτής.

Σκεπτικό : **A)** Λαμβάνοντας υπόψη τα άρθρα 2 παρ. 1 εδ. α' και 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε ότι οι ιταλικές αρχές απέστειλαν όλα τα απαιτούμενα από τη Σύμβαση έγγραφα προκειμένου να κριθεί το αίτημα έκδοσης. Περαιτέρω, απεφάνθη ότι στα συνοδευτικά της αίτησης έκδοσης έγγραφα που αναφέρει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση δεν περιλαμβάνονται τα προσδιοριζόμενα από το άρθρο 443 παρ. 1 ΚΠΔ, το οποίο δεν έχει, εν προκειμένω, εφαρμογή εφόσον η υφισταμένη σύμβαση προβλέπει επί των σημείων που ρυθμίζει η εσωτερική διάταξη νόμου ή άλλα παρόμοια ή αποδεικτικά μέσα τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 178 ΚΠΔ, όπως είναι οι καταθέσεις μαρτύρων, οι εκθέσεις κατασχέσεως, πραγματογνωμοσύνης, αυτοψίας και απολογίας των συγκατηγορουμένων. Εξάλλου, από τη σαφή διατύπωση των διατάξεων του άρθρου 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως φέροντος τον τίτλο «αιτήσεις και δικαιολογητικά στοιχεία» με τις οποίες προσδιορίζονται σαφώς και εξαντλητικά τα στοιχεία και τα δικαιολογητικά τα οποία πρέπει να υποβληθούν υπό του εκζητούντος στο προς έκδοση καλούμενο κράτος προκειμένου να αποφανθεί για το παραδεκτό ή μη της περί εκδόσεως αιτήσεως προκύπτει, ότι δεν συγχωρείται η προς τούτο υπό του τελευταίου κράτους εξέταση του βασίμου της αποδιδόμενης στον εκζητού-

μενο κατηγορίας, αφού μεταξύ των συνοδευόντων την αίτηση έκδοσης εγγράφων δεν απαιτούν οι προαναφερόμενες διατάξεις ή κάποια άλλη διάταξη της σύμβασης με την επισύναψη εγγράφων με τα οποία βεβαιώνεται η ύπαρξη ενδείξεων για την παραπομπή του εκζητούμενου σε δίκη. Η εκδοχή αυτή ενισχύεται και από το άρθρο 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως. **Β)** Κρίνοντας ότι επί εφέσεως κατ' απόφασης του Συμβουλίου Εφετών που γνωμοδότησε υπέρ ή κατά της έκδοσης του εκζητούμενου εγκληματία, ρητά χαρακτηριζομένης ως ενδίκου μέσου, εφαρμόζεται αναλογικώς η διάταξη του άρθρου 474 παρ. 2 ΚΠΔ, ο Άρειος Πάγος απεφάνθη ότι οι λόγοι της έφεσης είναι παραδεκτοί μόνον εφόσον περιέχονται στο δικόγραφο αυτής και όχι στο υπόμνημα προς υποστήριξη των και απέρριψε ως απαράδεκτους τους λόγους που συμπληρωματικά προέβαλε με υπόμνημα ο εκζητούμενος, αιτούμενος την εξαφάνιση της απόφασης του Συμβουλίου Εφετών.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου.

0278

ΑΠ 1078/1982¹ (σε Συμβούλιο)

Τα άρθρα 52 έως 57 της Ιδρυτικής της ΕΟΚ Συνθήκης δεν απαγορεύουν την έκδοση των υπηκόων κράτους μέλους της ΕΟΚ – Αναβολή της έκδοσης οριστικής απόφασης επί του αιτήματος έκδοσης προκειμένου του εκζητούν κράτος να αποστείλει συμπληρωματικά στοιχεία και πληροφορίες για τον τόπο, το χρόνο και τις συνθήκες τέλεσης των αξιόποινων πράξεων για τις οποίες αυτή ζητείται – Έκδοση αιτούμενη με σκοπό τη δίωξη του εκζητούμενου για τα θρησκευτικά του φρονήματα – Προσωρινή απόλυση του εκζητούμενου υπό τον όρο καταβολής εγγύησης

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 3 παρ. 2, 12 παρ. 2 και 22 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13.12.1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 52 έως 57 του Ν. 945/1979 «Περί κυρώσεως της Συνθήκης Προσχωρήσεως της Ελλάδος εις την Ευρωπαϊκήν Οικονομικήν Κοινότητα και την Ευρωπαϊκήν Κοινότητα Ατομικής Ενεργείας ως και της Συμφωνίας Προσχωρήσεως της Ελλάδος εις την Ευρωπαϊκήν Κοινότητα Άνθρακος και Χάλυβος» (ΦΕΚ 170, τ. Α')

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΓ', σελ. 319.

Άρθρα 449 παρ. 2 εδ. α' ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Με ρηματική διακοίνωση της Πρεσβείας της Ιταλίας στην Αθήνα προς το Υπουργείο Εξωτερικών εκζητείται Ιταλός υπήκοος για συμμετοχή σε σύσταση συμμορίας. Με το από 9.4.1980 ένταλμα του ανακριτή του Δικαστηρίου της Ρώμης διατάσσεται η σύλληψη και η φυλάκιση του εκζητούμενου για να βρίσκεται στη διάθεσή του για περαιτέρω έρευνες για την αποδιδόμενη σε αυτόν πράξη του ομού μετ' άλλων, υπό την καθοδήγηση του D.B. και ως μέλους της ομάδας «Παιδιά του Θεού», σχηματισμού και διοργανώσεως εγκληματικής οργανώσεως επί εθνικού και διεθνούς επιπέδου, προς διάπραξη των αξιόποινων πράξεων της εκμετάλλευσης πόρνων και προαγωγής στην πορνεία, απάτης, πλαστογραφίας και διανομής ασέμνων εντύπων στη Ρώμη και σε άλλες περιοχές μέχρι σήμερα με το επιβαρυντικό στοιχείο ότι τα μέλη της οργάνωσης ήσαν περισσότερα από δέκα. Επιπλέον, με την από 9.2.1982 έκθεση του ίδιου ανακριτή εκτίθεται ότι κατά τη διάρκεια έρευνας στο κέντρο «OK CLUB», του οποίου ο εκζητούμενος ετύγχανε διευθυντής βρέθηκαν πολλά μικρά βιβλία και διάφορα ντοκουμέντα προερχόμενα από την ανωτέρω αίρεση «Τα Παιδιά του Θεού», από τα οποία θα μπορούσαν να εξαχθούν στοιχεία σε βάρος των οργανωτών αυτής, για αδικήματα συνεταιρισμού προς διάπραξη εγκλημάτων πορνείας και συνέργειας στην πορνεία, που ασκείται συνήθως από τις γυναίκες της ομάδας, τα κέρδη εκ της οποίας απολάμβαναν όλα τα μέλη και ιδιαίτερα οι οργανωτές. Από τα στοιχεία που διαβίβασαν στις ελληνικές αρχές οι ιταλικές προκύπτει ότι μέσω της Ιντερπόλ κατέστη δυνατό να επαληθευθεί ότι η προαναφερόμενη αίρεση υπήρξε αντικείμενο έρευνας για θέματα ηθικής εκ μέρους αστυνομιών διαφόρων χωρών μεταξύ των οποίων η Αυστρία, η Γερμανία, η Ελβετία και η Βραζιλία, ενώ ο εκζητούμενος απελάθηκε από την Κορέα και το Περού. Από το περιεχόμενο των φακέλων και άλλων κατασχθέντων αποδεικτικών στοιχείων πρέπει να θεωρηθεί ότι ο εκζητούμενος είναι ένας εκ των οργανωτών και αρχηγών της ομάδας της Ρώμης της προαναφερόμενης αιρέσεως και αναμφίβολα συμπεραίνεται ότι ένα από τα μέσα της αιρέσης για την απόκτηση χρημάτων αντιπροσωπεύεται από την πορνεία των γυναικών που συμμετέχουν σε αυτήν και άλλο μέρος των εσόδων αυτών πρέπει να αποδοθεί στην οργάνωση και ιδιαίτερος στον πνευματικό αρχηγό της. Τέλος, σύμφωνα με τα έγγραφα των ιταλικών αρχών επί του παρόντος αναμένεται η έκβαση των ερευνών για τις οποίες έχει εξουσιοδοτηθεί η αστυνομία της Ρώμης. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου ο οποίος άσκησε έφεση ισχυριζόμενος ότι η ιδρυτική της ΕΟΚ συνθήκη απαγορεύει την έκδοση των υπηκόων των κρατών μελών της και ότι η έκδοσή του ζητείται με σκοπό τη δίωξή του για τα θρησκευτικά του φρο-

νήματα αιτούμενος παράλληλα την αναβολή της συζήτησης της υπό κρίση αίτησης ώστε το δικαστήριο να ζητήσει συμπληρωματικά στοιχεία και πληροφορίες και ενόψει της προσωρινής απόλυσης των συλληφθέντων υπό του εκζητούντος κράτους λοιπών οργανωτών της αίρεσης την προσωρινή απόλυσή του με την καταβολή εγγυήσεως.

Νόμω Βάσιμο : **A)** Τα άρθρα 52 έως 57 της Συνθήκης της ΕΟΚ δεν απαγορεύουν την κατά τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως έκδοση Ιταλού υπηκόου. **B)** Αναβάλλεται η έκδοση οριστικής απόφασης μέχρι παροχής από το εκζητούν κράτος συμπληρωματικών στοιχείων και πληροφοριών και διατάσσεται η προσωρινή απόλυση του συλληφθέντος εκζητούμενου με την καταβολή εγγυήσης.

Σκεπτικό : **A)** Λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 52 έως 57 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην οποία προσχώρησε η Ελλάδα με την από 28.5.1979 συνθήκη, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ουδαμώς θεσπίζεται, όπως προκύπτει από το περιεχόμενό τους, σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 3 της ίδιας Συνθήκης, με οποία ορίζεται η αποστολή και η δράση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, απαγόρευση ή περιορισμός της έκδοσης υπηκόου κράτους μέλους υπό ετέρου κράτους μέλους, κατά τους ρυθμιζόμενους υπό διεθνών συμβάσεων και, ελλείψει τούτων, υπό των νομοθεσιών των κρατών μελών όρους και διαδικασία εκδόσεως αλλοδαπών εγκληματιών. **B)** Λαμβάνοντας υπόψη τα άρθρα 12 παρ. 2 και 3 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, ο Άρειος Πάγος εκτίμησε ότι από την από 19.2.1982 έκθεση του ανακριτού του Δικαστηρίου της Ρώμης δεν προκύπτουν ο τόπος και ο χρόνος σύστασης της συμμορίας για την οποία ζητείται η έκδοση, αφού η φράση «στη Ρώμη και αλλαχού μέχρι σήμερα» αναφέρονται στα μέλλοντα να διαπραχθούν από τη συμμορία εγκλήματα ούτε τα ειδικότερα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος για το οποίο ζητείται η έκδοση. Επίσης, δεν προσάγεται αντίγραφο των διατάξεων που προβλέπουν τις πράξεις της εκμετάλλευσης πόρων και μαστροπείας, απάτης, πλαστογραφίας και εμπορίας και διανομής ασέμων εντύπων ή δήλωσης για το εφαρμοστέο επί τούτων δίκαιο. Περαιτέρω, προκύπτει από τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης, με την οποία προσδιορίζονται σαφώς και εξαντλητικώς τα στοιχεία και τα δικαιολογητικά τα οποία πρέπει να υποβληθούν από το εκζητούν μέρος στο έτερο προς υποστήριξη της περί εκδόσεως αιτήσεώς του και στα οποία δεν περιλαμβάνονται έγγραφα από τα οποία να βεβαιώνεται η ύπαρξη επαρκών ενδείξεων για την παραπομπή του εκζητούμενου σε δίκη ότι δεν συγχωρείται η εξέταση του βάσιμου της κατηγορίας από το συμβαλλόμενο κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης. Ενόψει όμως του χαρακτηρισμού της ανωτέρω διεθνούς οργανώσεως «Τα

Παιδιά του Θεού» ως θρησκευτικής αίρεσης και του εν γένει περιεχομένου της υπό κρίση έκθεσης του ανακριτή του Δικαστηρίου της Ρώμης, ο Άρειος Πάγος έκρινε ανεπαρκείς της κοινοποιηθείσες προς τις ελληνικές αρχές πληροφορίες για τη λήψη απόφασης επί του ισχυρισμού του εκζητούμενου ότι η έκδοσή του υποβλήθηκε με σκοπό τη δίωξή του για τα θρησκευτικά του φρονήματα και ότι σε περίπτωση έκδοσής του η θέση του θα διατρέχει κίνδυνο χειροτέρευσης. Γ) Συνεκτιμώντας την ανάγκη λήψης συμπληρωματικών πληροφοριών για τις κατηγορίες για τις οποίες ζητείται η έκδοση καθώς και το γεγονός ότι οι ιταλικές αρχές διέταξαν την προσωρινή απόλυση των συλληφθέντων λοιπών οργανωτών της προαναφερόμενης οργάνωσης, ο Άρειος Πάγος ικανοποίησε το αίτημα του εκζητούμενου για προσωρινή απόλυση από τις φυλακές υπό τον όρο της καταβολής εγγύησης.

Ο Άρειος Πάγος δέχθηκε την έφεση και αποφάσισε την αναβολή της έκδοσης οριστικής απόφασης επί του αιτήματος έκδοσης της Ιταλίας προκειμένου να αποστείλουν οι ιταλικές αρχές συμπληρωματικά στοιχεία και πληροφορίες για το χρόνο, τον τόπο και τις λοιπές περιστάσεις υπό τις οποίες συμφωνήθηκε από τον εκζητούμενο και τους υπόλοιπους οργανωτές της οργάνωσης «Τα Παιδιά του Θεού» να διαπράξουν τις αξιόποινες πράξεις της εκμετάλλευσης πόρνων, μαστροπείας, απάτης, πλαστογραφίας, εμπορίας και διανομής ασέμνων εντύπων. Παράλληλα, διέταξε την προσωρινή απόλυση του εκζητούμενου από τις φυλακές με τον όρο της καταβολής εγγύησης.

0279

ΑΠ 961/1982¹ (σε Συμβούλιο)

Η μεταξύ Ελλάδας και ΗΠΑ Συνθήκη περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών εξακολουθεί να ισχύει και υπερισχύει κάθε αντίθετης διάταξης – Δεν υπάρχει κατά τον ΚΠΔ κώλυμα του Εισαγγελέα Εφετών που διέταξε την προσωρινή σύλληψη του εκζητούμενου να συμμετάσχει στο Συμβούλιο που γνωμοδοτεί επί της αίτησης έκδοσης – Προϋποθέσεις εφαρμογής της ετεροδικίας ως λόγου απαγόρευσης της έκδοσης

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα II παρ. 3, 5 και 13 παρ. 1 του Ν. 5554/1932 «Περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και ΗΠΑ συνομολογηθείσης την 6.5.1931 Συνθήκης Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών» (ΦΕΚ 218, τ. Α΄)
Άρθρο μόνο του Α.Ν. 1115/1938 «Περί κυρώσεως του εν Αθήναις υπογραφέντος την 2.9.1937 Ερμηνευτικού Πρωτοκόλλου της μετα-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΓ΄, σελ. 283.

ξύ Ελλάδος και ΗΠΑ Συνθήκης Εκδόσεως Εγκληματιών της 6.5.1931» (ΦΕΚ 84, τ. Α')

Άρθρα 28 παρ. 1 και 93 παρ. 2 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 14-22, 25, 139, 436 παρ. 2, 438, 445 παρ. 1, 451 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Ο Πρόεδρος του Εφετείου Δωδεκανήσου διέταξε τη σύλληψη του εκζητούμενου, αυστραλού υπηκόου και πρώην διπλωμάτη της Αυστραλίας και την κατάσχεση των πειστηρίων της αξιόποινης πράξης την οποία φέρεται ότι αυτός τέλεσε. Κρίνοντας ότι πρόκειται για περίπτωση επείγουσας ανάγκης διέταξε την προαναφερόμενη σύλληψη πριν οι ΗΠΑ υποβάλουν επισήμως αίτημα έκδοσής του. Το Συμβούλιο Εφετών Δωδεκανήσου γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης εκζητούμενου ο οποίος άσκησε έφεση επικαλούμενος παύση της ισχύος της διμερούς Συνθήκης ΗΠΑ-Ελλάδας περί αμοιβαίας εκδόσεως εγκληματιών, κώλυμα του Εισαγγελέα Εφετών ο οποίος διέταξε τη σύλληψη να συμμετάσχει στο Συμβούλιο το οποίο αποφάσισε επί του αιτήματος έκδοσης και έλλειψη αιτιολογίας της πρωτοδίκου απόφασης.

Νόμο Βάσιμο : **Α)** Η Συνθήκη ΗΠΑ-Ελλάδας περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών εξακολουθεί να ισχύει και να υπερισχύει κάθε αντίθετης διάταξης εφόσον δεν γνωστοποιήθηκε καταγγελία εκ μέρους ενός προς έτερον των συμβαλλομένων μερών. **Β)** Δεν κωλύεται να συμμετάσχει στη σύνθεση του Συμβουλίου Εφετών ο Εισαγγελέας ο οποίος διέταξε την προσωρινή σύλληψη του εκζητούμενου. **Γ)** Παραδεκτά προβάλλεται ως λόγος έφεσης η έλλειψη ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας της πρωτόδικης απόφασης.

Σκεπτικό : **Α)** Από τις διατάξεις των άρθρων 13 παρ. 1 της κυρωθείσης με το Ν. 5554/1032 «Συνθήκης Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών Ελλάδας – ΗΠΑ» και του άρθρου μόνου του Α.Ν. 1115/1938 «περί κυρώσεως του εν Αθήναις υπογραφέντος την 2.9.1937 Ερμηνευτικού Πρωτοκόλλου της μεταξύ Ελλάδας και ΗΠΑ Συνθήκης Εκδόσεως Εγκληματιών της 6.5.1931» σαφώς προκύπτει ότι η μεταξύ της Ελλάδας και των ΗΠΑ συνομολογηθείσα την 6.5.1931 Συνθήκη περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών εξακολουθεί έκτοτε να ισχύει και μετά την παρέλευση της πενταετούς περιόδου εφόσον δεν γνωστοποιήθηκε καταγγελία ταύτης εκ μέρους ενός προς το έτερον των συμβληθέντων μερών. Εξάλλου, από το άρθρο μόνο του Α.Ν. 1115/1938 με τον οποίον κυρώθηκε το από 2.3.1937 Ερμηνευτικό Πρωτόκολλο της Συνθήκης στο οποίο διαλαμβάνεται μεταξύ των άλλων ότι «... η τελευταία διάταξη του άρθρου 1 της συναφθείσας την 6.5.1931 μεταξύ των ΗΠΑ και Ελλάδας Συνθήκης Εκδόσεως θα θεωρηθεί από σήμερα (2.9.1937) και εφεξής ως έχουσα την έννοια ότι το Δικαστήριο ή ο δικαστικός υπάλληλος, εξετάζων την αίτηση εκδόσεως θα κρίνει ...» προκύπτει ότι ίσχυε αυτή την 2.9.1937, δηλαδή

μια πενταετία μετά την κατά την 7.7.1937 ημέρα λήξης της πενταετούς περιόδου αρχομένης κατά πάσα περίπτωση από της 7.7.1932, ημέρα δημοσίευσης του Ν. 5554/1932 κυρωτικού αυτής, γιατί διαφορετικά δεν θα γινόταν με τον μεταγενέστερο Α.Ν. 1115/1938 ερμηνεία διάταξης της ισχύουσας, κυρωθείσης δια νόμου συνθήκης εκδόσεως εγκληματιών. Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, έκρινε ο Άρειος Πάγος, ενόψει και της διάταξης του άρθρου 28 παρ. 1 του Συντάγματος, η προαναφερόμενη διμερής συνθήκη αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύει κάθε αντίθετης διάταξης νόμου, εφαρμοζομένων των διατάξεων των άρθρων 436 επ. ΚΠΔ εφόσον αυτές δεν αντίκειται σε αυτήν και ως προς τα σημεία για τα οποία δεν προβλέπει η συνθήκη. **Β)** Από το συνδυασμό των άρθρων II παρ. 2 της προαναφερόμενης συνθήκης και 445 παρ. 1 ΚΠΔ προκύπτει ότι η σύλληψη του φυγάδα εγκληματία πραγματοποιείται σύμφωνα με τους νόμους του καλούμενου προς έκδοση κράτους, ο δε Πρόεδρος των Εφετών υποχρεούται αμέσως μόλις παραλάβει τα έγγραφα να διατάξει χωρίς αναβολή τη με ένταλμα σύλληψη του εκζητούμενου και την κατάσχεση όλων των πειστηρίων. Εξάλλου, από τις διατάξεις των άρθρων 14-22 και 445 παρ. 2 του ΚΠΔ συνάγεται σαφώς, ενόψει της αρχής ότι, αποκλεισμό ή εξαίρεση των ανακριτικών υπαλλήλων ή του ενεργήσαντος τις ανακριτικές πράξεις Εισαγγελέα δεν θεσπίζει ο κώδικας, αλλά υποχρεώνει αυτούς, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 25 ΚΠΔ να δηλώσουν τους τυχόν υπάρχοντες στο πρόσωπό τους λόγους αποκλεισμού ή εξαίρεσης στον προϊστάμενο Εισαγγελέα. Επομένως, ο κατά το άρθρο 445 παρ. 2 εντεταλμένος την, προ της αίτησης έκδοσης, προσωρινή σύλληψη του εκζητούμενου Εισαγγελέας Εφετών σε επείγουσα ανάγκη, ο οποίος προέβη για το λόγο αυτό και σε άλλες ανακριτικές πράξεις δεν κωλύεται να συμμετάσχει στο Συμβούλιο Εφετών κατά τη συζήτηση της αίτησης εκδόσεως. **Γ)** Κατά την ορθή έννοια των γενικών ορισμών περί ενδίκων μέσων, στα οποία συγκαταλέγεται κατ' άρθρο 451 ΚΠΔ η κατά της οριστικής αποφάσεως εκδοθείσης επί αιτήσεως εκδόσεως του Συμβουλίου Εφετών ασκούμενη έφεση, αντικείμενο αυτών είναι ο δια της δικαστικής οδού έλεγχος και διόρθωση σφαλμάτων της δια τούτων προσβαλλομένης αποφάσεως, αναγομένων είτε στην εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων και την κρίση περί ενοχής ή αθωότητας που στηρίζεται σε αυτά είτε περί την ερμηνεία ή την εφαρμογή του νόμου ή των τύπων της διαδικασίας που ορίζονται αυτόν. Ως λόγος εφέσεως μπορεί να λοιπόν να προταθεί και η έλλειψη αιτιολογίας της αποφάσεως που επιβάλλεται από τα άρθρα 93 παρ. 2 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ, λόγω της οποίας δεν καθίσταται δυνατός ο έλεγχος της προσβαλλόμενης πρωτόδικης απόφασης από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο περί την ορθή ή μη εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων επί των οποίων αυτή στηρίζεται την κρί-

ση που διαλαμβάνεται στο διατακτικό, το εκδόν αυτήν δικαστήριο ή συμβούλιο περί την ορθή εφαρμογή ή ερμηνεία του νόμου. Ο Άρειος πάγος δέχθηκε τύποις τον προβληθέντα λόγο έφεσης αλλά ερευνώντας τον ως προς την ουσιαστική βασιμότητά του τον απέρριψε γιατί η προσβαλλόμενη απόφαση εκθέτει όλα τα περιστατικά βάσει των οποίων οι δικαστές που την εξέδωσαν ήχθησαν στην απόφαση που διαλαμβάνεται στο διατακτικό, υπέρ της έκδοσης δηλαδή στο εκζητούν κράτος του εκζητούμενου, ενόψει ότι ορθά δέχθηκε ότι υφίστανται οι τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις της αιτήσεως εκδόσεως, οι οποίες προβλέπονται από τη διμερή συνθήκη Ελλάδας – ΗΠΑ και τις διατάξεις του Ελληνικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Ειδικότερα, αποδείχθηκε ότι η έκδοση ζητείται για εγκλήματα για τα οποία αυτή επιτρέπεται και δεν συντρέχουν οι απαγορεύσεις των άρθρων 5 της Συνθήκης και 438 ΚΠΔ, ιδιαιτέρως της περ. δ' αυτού που ορίζει για την ετεροδικία του εκζητούμενου, η οποία κατά το άρθρο 2 του ΚΠΔ αποτελεί δικονομικό κώλυμα ποινικής δίωξης, αφού αυτός πριν την υποβολή της αίτησης εκδόσεως απέβαλε την ιδιότητα του διπλωματικού πράκτορα της Πρεσβείας της Αυστραλίας, η κυβέρνηση της οποίας παραιτήθηκε, ως είχε δικαίωμα, από το προνόμιο αυτό. Επιπλέον, αποδείχθηκαν επαρκώς σύμφωνα με το άρθρο 1 εδάφιο τελευταίο της Συνθήκης, οι κατηγορίες που αποδίδονται στον εκζητούμενο, οι οποίες υποβλήθηκαν από το εκζητούν κράτος και περιλαμβάνονται στη δικογραφία, οι οποίες δικαιολογούν τη σύλληψη και την παραπομπή του σε δίκη, παρέχουν δηλαδή πιθανότητα ενοχής του.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Δωδεκανήσου το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου.

0280

ΑΠ 353/1982¹ (σε Συμβούλιο)

Όταν ζητείται η έκδοση από περισσότερα κράτη για το αυτό αδίκημα το Συμβούλιο Εφετών υποχρεούται να αποφανθεί επί όλων των αιτημάτων έκδοσης χωρίς να περιορίζεται να γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης σε τούτο ή εκείνο εκ των εκζητούντων κρατών – Ο Υπουργός Δικαιοσύνης είναι αρμόδιος να διατάξει σε ποιο κράτος θα παραδοθεί ο εκζητούμενος – Παραδεκτός ασκείται έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης επί του αιτήματος εκδόσεως με δήλωση του εκζητούμενου ενώπιον του διευθυντή των φυλακών στις οποίες αυτός κρατείται²

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΒ', σελ. 904.

² Αντίθετα έκρινε η ΑΠ 487/1971 (σε Συμβούλιο) που είναι δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΚΒ' (σελ. 51), απορρίπτοντας ως απαράδεκτο, ως μη διαλαμβανόμενο στην έκθεση της έφεσης, τον ισχυρισμό του εκζητούμενου ότι συνεπεία ανυπέβλητου

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 7 εδ. 1 του Ν. 5554/1932 «Περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και ΗΠΑ συνομολογηθείσης την 6.5.1931 Συνθήκης Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών» (ΦΕΚ 218, τ. Α΄)
Άρθρα 436, 447-456, 474 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Οι κυβερνήσεις του Λιβάνου και των ΗΠΑ υπέβαλαν αίτημα έκδοσης του υπηκόου Λιβάνου Ν.Σ., διωκόμενου για το ότι την από την 1^η Μαΐου έως και την 31^η Δεκεμβρίου 1989 διέπραξε την αξιόποινη πράξη της διακίνησης, εξαγωγής και μεταφοράς ναρκωτικών, δηλαδή δύο χιλιόγραμμα ηρωίνης από το Λίβανο στη Νέα Υόρκη, όπου και τα διέθεσε σε ναρκομανείς, για την οποία προβλέπεται από την νομοθεσία των ΗΠΑ φυλάκιση 15 ετών και πρόστιμο 25.000 δολαρίων ΗΠΑ, από δε τη νομοθεσία του Λιβάνου προσωρινά καταναγκαστικά έργα 3 έως 15 ετών και κατά την ημεδαπή νομοθεσία πρόσκαιρη κάθειρξη και χρηματική ποινή 50.000 έως 10.000.000 δραχμών. Ο εκζητούμενος δεν αμφισβήτησε ότι είναι το πρόσωπο την έκδοση του οποίου ζητούν οι ΗΠΑ και ο Λίβανος, το δε Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του στις ΗΠΑ απορρίπτοντας την αίτηση της κυβέρνησης του Λιβάνου, του οποίου ο εκζητούμενος είναι υπήκοος. Ο εκζητούμενος άσκησε έφεση με δήλωσή του ενώπιον του διευθυντή των φυλακών στην οποία κρατείτο εντός 24 ωρών από τη δημοσίευση της πρωτόδικης απόφασης. Με αυτήν ζητά να εξαφανιστεί η πρωτόδικη απόφαση ως προς το σκέλος που αφορά στην έκδοσή του στις ΗΠΑ.

Νόμω Βάσιμο : Στην περίπτωση υποβολής αιτήματος έκδοσης για το αυτό έγκλημα υπό πλειόνων κρατών, το Συμβούλιο Εφετών υποχρεούται να αποφανθεί επί όλων των αιτήσεων που διαβιβάζονται σε αυτό από τα εκζητούντα κράτη, χωρίς να περιορίζεται να γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης στο ένα ή στο άλλο από τα εκζητούντα κράτη, δεχόμενο την αίτησή του και απορρίπτοντας την αίτηση των υπολοίπων. Αρμόδιος να διατάξει σε ποιο κράτος θα διαταχθεί η παράδοση είναι ο Υπουργός Δικαιοσύνης.

Σκεπτικό : Α) Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου έκρινε δεκτή προς έρευνα την ενώπιον του διευθυντή των φυλακών δια δηλώσεως του εκζητούμενου ασκηθείσα έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης λαμβάνοντας υπόψη ότι κατά το δεύτερο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου 474 ΚΠΔ, το οποίο περιέχει γενικούς ορισμούς περί του τρόπου της α-

κωλύματος ήταν αδύνατο να ασκήσει έφεση με δήλωση ενώπιον του γραμματέα του Εφετείου, γιατί μετά την απαγγελία παρισταμένου και αυτού της προσβαλλόμενης απόφασης μετέβη αυτός στη φυλακή παρότι ζήτησε τη μεταγωγή του, εκ νέου, προς νομότυπη άσκηση της έφεσης, αυτή δεν έγινε αλλά και λόγω άγνοιας υπ' αυτού ως αλλοδαπού των σχετικών διατυπώσεων.

σκήσεως των ενδίκων μέσων, το κατά νόμο ανήκον στο διάδικο ένδικο μέσο μπορεί αυτός να ασκήσει με δήλωση ενώπιον του διευθύνοντος της φυλακή, εάν κατά το χρόνο της δήλωσης κρατείται σε αυτήν. **Β)** Από το άρθρο 436 ΚΠΔ προκύπτει ότι οι όροι και η διαδικασία έκδοσης αλλοδαπών εγκληματιών ρυθμίζονται από τις διατάξεις των άρθρων 447 έως 456 ΚΠΔ όταν δεν υπάρχει σύμβαση μεταξύ του εκζητούντος κράτους αλλά και υφισταμένης συμβάσεως όταν οι προαναφερόμενες γενικές περί εκδόσεως διατάξεις δεν αντίκεινται σ' αυτήν και επί των σημείων που αυτή δεν προβλέπει. Από το συνδυασμό των άρθρων 7 εδ. 1 της δια του Ν. 5554/1932 κυρωθείσης Συνθήκης μετά των ΗΠΑ περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών και 439 ΚΠΔ συνάγεται ότι εάν η έκδοση ζητείται από πολλά κράτη για ένα και το αυτό έγκλημα, διατάσσεται αυτή κατά προτίμηση είτε στο κράτος του οποίου είναι υπήκοος ο εκζητούμενος είτε σε εκείνο στο έδαφος του οποίου έχει διαπραχθεί το έγκλημα. Προκύπτει δε από αυτά σε συνδυασμό με τα άρθρα 450 παρ. 1 και 452 παρ. 2 ΚΠΔ ότι στην περίπτωση κατά την οποία η έκδοση ζητείται από πλείονα κράτη για ένα και το αυτό έγκλημα, το αρμόδιο Συμβούλιο Εφετών πρέπει να αποφανθεί επί όλων των αιτήσεων εκδόσεως που διαβιβάζονται σ' αυτό εάν συντρέχουν οι όροι εκδόσεως του εκζητούμενου, χωρίς να περιορίζεται να γνωμοδοτήσει υπέρ της εκδόσεως του εκζητούμενου εις τούτο ή εις εκείνο εκ των εκζητούντων κρατών δεχόμενο την αίτησή του και απορρίπτον την αίτηση των λοιπών. Σε ποιο κράτος θα διαταχθεί κατά προτίμηση η παράδοση του εκζητούμενου υπέρ της έκδοσης του οποίου γνωμοδότησε αμετάκλητα το Συμβούλιο θα αποφασίσει κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 452 παρ. 1 ΚΠΔ ο Υπουργός Δικαιοσύνης.

Ο Άρειος Πάγος εξαφάνισε την προσβαλλόμενη πρωτόδικη απόφαση κατά το σκέλος που αφορούσε στην απόρριψη της αίτησης έκδοσης που υπέβαλε η κυβέρνηση του Λιβάνου.

0281

ΑΠ 163/1982¹ (σε Συμβούλιο)

Έκδοση Ιρανού στη Γερμανία, κατηγορούμενου για εμπορία ναρκωτικών που διαπράχθηκε εντός και εκτός του εδάφους του εκζητούντος κράτους – Ερμηνεία του άρθρου 438 περ. β' ΚΠΣ – Αποκλειστική και συντρέχουσα ποινική δικαιοδοσία ελληνικών και αλλοδαπών δικαστηρίων: πότε επιτρέπεται η έκδοση – Ερμηνεία άρθρου 8 ΠΚ

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 7 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΒ', σελ. 864.

Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 36 παρ. 2 εδ. β' του Ν.Δ. 1105/1972 «Περί κυρώσεως της Ενιαίας Συμβάσεως του 1961 επί των Ναρκωτικών» (ΦΕΚ 36, τ. Α')

Άρθρο 8 περ. θ' ΠΚ

Άρθρα 438 περ. β' ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υπέβαλε στις ελληνικές αρχές αίτημα έκδοσης ιρανού υπηκόου, κατηγορούμενου από τις αρμόδιες γερμανικές αρχές για εμπορία ναρκωτικών ουσιών κατ' εξακολούθηση (σε ποσότητα περίπου 25 τόνων χασίς). Η εμπορία αυτή φέρεται τελεσθείσα σε διάφορες χώρες και στη Γερμανία με τη συμμετοχή αλλοδαπών, μεταξύ δε τούτων και γερμανών. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσής του και ο εκζητούμενος άσκησε έφεση ισχυριζόμενος μεταξύ άλλων ότι συντρέχει λόγος που κωλύει την έκδοση κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 7 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, 438 περ. β' ΚΠΔ και 8 περ. θ' ΠΚ.

Νόμο Βάσιμο : Η ελληνική νομοθεσία επιτρέπει την έκδοση για το αδίκημα της εμπορίας ναρκωτικών και την άσκηση ποινικής δίωξης για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών οπουδήποτε και αν διαπράχθηκε το έγκλημα.

Σκεπτικό¹ : Α) Λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 7 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η Ελλάδα μπορεί να αρνηθεί την έκδοση μόνον εφόσον η παράβαση που αιτιολογεί την έκδοση διεπράχθη εκτός του εδάφους του αιτούντος μέρους και η νομοθεσία της δεν επιτρέπει τη δίωξη παρόμοιου είδους παραβάσεων που διαπράχθηκαν εκτός του εδάφους της ή δεν επιτρέπει την έκδοση για τη συγκεκριμένη παράβαση. Εν προκειμένω, το έγκλημα της εμπορίας ναρκωτικών διαπράχθηκε εντός και εκτός του εκζητούντος κράτους, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Και εάν δεχθεί το Δικαστήριο στην προκειμένη περίπτωση ότι ο όρος της Σύμβασης «εκτός του εδάφους» καλύπτει την περίπτωση όχι μόνο της εν λόγω αλλά και της εν μέρει «εκτός του εδάφους» διάπραξης του εγκλήματος δεν συντρέχει λόγος άρνησης της έκδοσης. Γιατί η ελληνική νομοθεσία αφενός επιτρέπει τη δίωξη των εγκλημάτων περί τα ναρκωτικά οπουδήποτε και εάν διαπράχθηκαν και αφετέρου επιτρέπει την έκδοση για τη συγκεκριμένη παράβαση. Το θέμα αν η ελληνική νομοθεσία επιτρέπει την έκδοση περί τα ναρκωτικά (εμπορία κλπ) έχει ανάγκη ιδιαίτερης προσοχής, διότι εκ πρώτης

¹ Αναφέρεται κυρίως στη σχετική αγόρευση του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Σπ. Κανίνια.

όπως φαίνεται να ισχύει το αντίθετο, δηλαδή απαγόρευση έκδοσεως. Συγκεκριμένως: κατά το άρθρο 438 περ. β' ΚΠΔ απαγορεύεται η έκδοση αν η δίωξη και τιμωρία του εγκλήματος για το οποίο αυτή ζητείται και το οποίο τελέστηκε στην αλλοδαπή ανήκει κατά τους ελληνικούς ποινικούς νόμους στα ημεδαπά δικαστήρια. Η αληθινή έννοια της διάταξης αυτής φανερώνεται, όταν – προ των λέξεων «εις τα ημεδαπά δικαστήρια – νοηθεί το επίρρημα «αποκλειστικώς» το οποίο δεν αναγράφεται ως ευκόλως εννοούμενο. Ο νομοθέτης, με τη διάταξη περί απαγόρευσης της έκδοσης, προφανώς θέλησε να επιφυλάξει στην ελληνική Πολιτεία τη δυνατότητα της αποκλειστικής για ορισμένα εγκλήματα ποινικής δικαιοδοσίας, η οποία να μην ανατρέπεται ούτε με την έκδοση. Συνεπώς, η απαγόρευση αυτής της έκδοσης δεν ισχύει σε περιπτώσεις συντρέχουσας ποινικής δικαιοδοσίας ημεδαπών και αλλοδαπών δικαστηρίων. **Β)** Τίθεται το ερώτημα αν στην απαγόρευση αυτή της έκδοσης υπάγονται τα εγκλήματα του άρθρου 8 ΠΚ, στο οποίο ορίζεται ότι οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται εναντίον ημεδαπών και αλλοδαπών για ορισμένα εγκλήματα που τελέστηκαν στην αλλοδαπή. Συγκεκριμένα, με το άρθρο αυτό τίθεται το ζήτημα αν ιδρύεται αποκλειστική ποινική δικαιοδοσία υπέρ των ελληνικών δικαστηρίων, η οποία απαγορεύει την έκδοση. Τα εγκλήματα του άρθρου 8 ΠΚ διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες, δηλαδή αφενός στα στρεφόμενα αμέσως ή εμμέσως κατά το ελληνικού κράτους (εσχάτη προδοσία κλπ) και αφετέρου στα στρεφόμενα κατά της λεγόμενης «παγκοσμίου δικαιοσύνης» (πειρατεία, σωματεμπορία, εμπορία ναρκωτικών κλπ). Ο τίτλος του άρθρου 8 ΠΚ «εγκλήματα εν τη αλλοδαπή τιμωρητέα πάντοτε κατά τους ελληνικούς ποινικούς νόμους» δεν πρέπει να παραπλανά. Άσχετα με το αμφισβητούμενο νομικό ζήτημα, περί του εάν ο τίτλος και τα παράτιπλα του νόμου και μάλιστα του ποινικού συνιστούν κείμενο του νόμου, στον τίτλο αυτό το επίρρημα «πάντοτε» εκφράζει τη θέληση του νομοθέτη, όπως τα αναγραφόμενα στο άρθρο 8 ΠΚ εγκλήματα, λόγω της ιδιαίτερης σημασίας τους, μη εκφεύγουν της τιμωρήσεως είτε από τους ελληνικούς νόμους είτε από τους νόμους του τόπου τελέσεως. Έτσι, στην περίπτωση των εγκλημάτων της πρώτης κατηγορίας, των στρεφομένων κατά του ελληνικού κράτους θα εφαρμοσθούν οι ελληνικοί νόμοι και θα θεωρηθεί ότι ισχύει η αποκλειστική ποινική δικαιοδοσία η οποία απαγορεύει την έκδοση. Αλλά στην περίπτωση των εγκλημάτων της δεύτερης κατηγορίας, των στρεφομένων κατά της «παγκοσμίου δικαιοσύνης», οι ελληνικοί νόμοι υποχωρούν όταν η τιμώρηση των εγκλημάτων τούτων εξασφαλίζεται με την έκδοση, δηλαδή όταν πρόκειται να εφαρμοσθούν οι νόμοι του τόπου τέλεσης. Ωστε, για τα εγκλήματα αυτά (μεταξύ των οποίων και η προκειμένη εμπορία ναρκωτικών), αφού δεν υφίσταται αποκλειστική αρμοδιότητα των ελληνικών δικαστηρίων, δεν

ισχύει η κατ' άρθρον 438 περ. β' ΚΠΔ απαγόρευση έκδοσης. Επιχείρημα παρέχεται και από την Ενιαία Σύμβαση επί των Ναρκωτικών του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, η οποία διακηρύσσει την ανάγκη καταπολέμησης της ναρκομανίας, που συνιστά «μάστιγα» για τα άτομα και «κίνδυνο» για την ανθρωπότητα, με μέτρα «συντονισμένα και παγκόσμια». Και εκφράζεται ευχή, οι βαριές περί τα ναρκωτικά παραβάσεις «να αναγνωριστούν ως περιπτώσεις έκδοσης». Η αντίθετη άποψη περί απαγόρευσης της έκδοσης σε περιπτώσεις όπως η παρούσα, πέραν του θεωρητικώς εσφαλμένου, θα οδηγούσε στο πρακτικώς άτοπο επακόλουθο να διαφεύγουν ενδεχομένως της τιμωρήσεως βαρύτατα και διεθνούς επικινδυνότητας εγκλήματα.

Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου δεχθέν την πρόταση του Αντεισαγγελέα περί απόρριψης ως αβάσιμης της έφεσης του εκζητούμενου επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσής του.

0282

Εφετείο Αιγαίου 35/1981¹ (σε Συμβούλιο)

Έκδοση λόγω ποινικής δίωξης ασκηθείσης για παράβαση της νομοθεσίας περί ναρκωτικών – Απαράδεκτος η διερεύνηση της ουσιαστικής βασιμότητας του εγκλήματος για την οποία ζητείται η έκδοση όταν εφαρμόζεται η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 12 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης
 Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')
 Άρθρα 443 παρ. 2 και 448 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ζήτησε από την Ελλάδα την έκδοση του γερμανού υπηκόου Μ., ο οποίοςς δυνάμει εντάλματος συλλήψεως του Ειρηνοδικείου της Νυρεμβέργης διώκεται για τα εγκλήματα της κατοχής και πώλησης ναρκωτικών (και όχι σε μικρή ποσότητα) τα οποία προβλέπονται και τιμωρούνται από το γερμανικό νόμο με ποινή φυλάκισης ενός έως δέκα ετών. Ειδικότερα, από τα συνοδευόντα την αίτηση έκδοσης έγγραφα προέκυψε ότι ο εκζητούμενος, στη Νυρεμβέργη, στις 14.2.1980 κατείχε και πώλησε σε πράκτορα της αστυνομίας 496 δόσεις της ναρκωτικής ουσίας LSD αντί τιμήματος 3.000 γερμανικών μάρκων. Η αίτηση έκδοσης συζητήθηκε ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών Αιγαίου αφού ο εκζητούμενος διέμενε

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΒ', σελ. 77.

στη Χίο, κρατούμενος δυνάμει της υπ' αριθμ. 16/1981 απόφασης του Επαμελούς Εφετείου Πειραιώς προς έκτιση ποινής φυλάκισης ενός έτους για χρήση ναρκωτικών. Ενώπιον του Εφετείου δήλωσε ότι δεν επιθυμεί να εκδοθεί στη Γερμανία και ότι η αίτηση των γερμανικών αρχών θα πρέπει να απορριφθεί επειδή δεν αποδεικνύεται από τα σχετικά έγγραφα που την συνοδεύουν η βασιμότητα της κατηγορίας στην οποία στηρίχθηκε η σε βάρος του ασκηθείσα ποινική δίωξη.

Νόμω Βάσιμο : Όταν το αίτημα της έκδοσης διέπεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης είναι ανεπίτρεπτη η διερεύνηση της ουσιαστικής βασιμότητας των εγκλημάτων για τα οποία ζητείται η έκδοση.

Σκεπτικό : Το Εφετείο Αιγαίου, αφού διαπίστωσε ότι κατά τα οριζόμενα στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης δεν συντρέχουν λόγοι που να κωλύουν τη δίωξη ή να αποκλείουν το αξιόποινο ή να κωλύουν την έκδοση γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης. Απεφάνθη δε ότι είναι ανεπίτρεπτος η διερεύνηση της ουσιαστικής βασιμότητας των εγκλημάτων για τα οποία ζητείται ο εκζητούμενος.

Το Συμβούλιο Εφετών Αιγαίου γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης.

0283

ΑΠ 436/1980¹ (σε Συμβούλιο)

Όταν εφαρμόζεται η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως το εκζητούν κράτος δεν υποχρεούται να προσάγει αποδεικτικά στοιχεία προς θεμελίωση της βασιμότητας της κατηγορίας που αποδίδεται στον εκζητούμενο – Το άρθρο 2 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης παρέχει στο κράτος που εξετάζει την αίτηση έκδοσης την ευχέρεια, όταν η αίτηση εκδόσεως αφορά περισσότερες διακεκριμένες πράξεις, να επιτρέψει την έκδοση και για αξιόποινες πράξεις που δεν πληρούν τους σχετικούς με το όριο της ποινής όρους της πρώτης παραγράφου του ιδίου άρθρου

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ.1 και 2, 12 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης

Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 436, 443 παρ. 1 και 2, 450 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Πρεσβεία της Αυστρίας ζήτησε με την από 28.1.1980 ρηματική διακοίνωσή της την έκδοση στην Αυστρία του W.V., πολίτη Αυστρίας γεννηθέντος το 1956 στο Σάλτσμπουργκ, κα-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ Λ', σελ. 590.

τηγορούμενου, όπως προκύπτει από το συνημμένο ένταλμα σύλληψης του Πρωτοδικείου Κλαγκενφουρθ αφενός για κλοπή επιβατηγού αυτοκινήτου την οποία διέπραξε από κοινού με έτερον στην Αυστρία, στην πόλη Σαλτσμπουργκ τη νύκτα της 6-7/7.1977 και αφετέρου για δόλιο αποδοχή παροχών, αδίκημα που τελέστηκε σε ξενοδοχείο της αυστριακής πόλης Βίλαχ την 7.3.1977. Σύμφωνα με τα δικαιολογητικά που υπέβαλε στην Ελλάδα η Αυστρία, η πρώτη πράξη για την οποία ζητείται η έκδοση προβλέπεται και τιμωρείται κατά την αυστριακή νομοθεσία με ποινή φυλάκισης μέχρι πέντε ετών, η δε Δευτέρα προβλέπεται και τιμωρείται με ποινή μέχρι έξι μηνών. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου ο οποίος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου.

Νόμο Βάσιμο : Όταν εφαρμόζεται η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης δεν τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις των άρθρων 443 και 450 παρ. 1 ΚΠΔ και, άρα, δεν απαιτείται από το κράτος που ζητά την έκδοση να υποβάλει έγγραφα προς θεμελίωση των ενδείξεων παραπομπής ούτε ερευνάται από το αρμόδιο Συμβούλιο εάν υπάρχουν ενδείξεις ενοχής του εκζητούμενου προσώπου.

Σκεπτικό : Α) Το άρθρο 12 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως ορίζει ότι προς υποστήριξη της αίτησης εκδόσεως πρέπει να προσάγονται σε επίσημο αντίγραφο η εκτελεστή καταδικαστική απόφαση ή το ένταλμα σύλληψης, η έκθεση των αξιόποινων πράξεων για τις οποίες ζητείται η έκδοση, αντίγραφο των διατάξεων που προβλέπουν τις αξιόποινες πράξεις και η δήλωση περί του εφαρμοστέου δικαίου όχι όμως και αποδεικτικά στοιχεία προς θεμελίωση της βασιμότητας της αποδιδόμενης στον εκζητούμενο κατηγορίας. Από τη διάταξη αυτή συνάγεται ότι όταν εφαρμόζεται η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 443 και 450 παρ. 1 ΚΠΔ και, άρα, δεν απαιτείται από το κράτος που ζητά την έκδοση να υποβάλει έγγραφα προς θεμελίωση των ενδείξεων παραπομπής ούτε ερευνάται από το αρμόδιο Συμβούλιο εάν υπάρχουν ενδείξεις ενοχής κατά του εκζητούμενου προσώπου. Β) Λαμβάνοντας υπόψη τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ορθώς το Συμβούλιο Εφετών απεφάνθη υπέρ της εκδόσεως του εκζητούμενου αφού προβλέπεται για το κράτος που εξετάζει το αίτημα έκδοσης η δυνατότητα να επιτρέψει την έκδοση, όταν αυτή αφορά περισσότερες διακεκριμένες πράξεις, και για πράξεις τιμωρούμενες με ποινές στερητικές της ελευθερίας οι οποίες δεν εκπληρούν τους σχετικούς με το όριο της ποινής όρους της παραγράφου 1 του άρθρου 2 της Σύμβασης.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου.

0284

ΑΠ 387/1980¹ (σε Συμβούλιο)

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης δεν επιτρέπει στο κράτος που εξετάζει το αίτημα έκδοσης να ερευνήσει εάν είναι βάσιμη η κατηγορία που αποδίδεται στον εκζητούμενο – Όταν εφαρμόζεται η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 443 παρ. 1 και 450 παρ. 2 ΚΠΔ

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 12 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης
Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 436, 443 παρ. 1, 450 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Σουηδία ζήτησε από τις ελληνικές αρχές την έκδοση σουηδού υπηκόου κατηγορούμενου ότι στις 22.12.1978 και στις 29.12.1978 διέπραξε ληστεία βαριάς μορφής στα καταστήματα μονοπωλίων κρασιών και οινοπνευμάτων της πόλης Γκέτεμποργκ και ότι αφαίρεση μαζί με άλλους υπό την απειλή όπλων 48.000 και 690.700 κορώνες Σουηδίας αντιστοίχως και απόπειρα ανθρωποκτονίας και προπαρασκευής ληστείας, πράξεις που τελέστηκαν από κοινού με άλλους στα γραφεία της Aestena Line στο Γκέτεμποργκ. Προς υποστήριξη της σχετικής αιτήσεως προσήγαγε σε πρωτότυπο και σε επίσημη ελληνική μετάφραση το σχετικό ένταλμα σύλληψης του 6^{ου} Τμήματος του Περιφερειακού Δικαστηρίου Γκέτεμποργκ Σουηδίας, πλήρη έκθεση των αξιοποιώνων πράξεων για τις οποίες ζητείται η έκδοση, του τόπου και του χρόνου διάπραξής τους, του νομικού χαρακτηρισμού τους και των διατάξεων του σουηδικού ποινικού κώδικα που προβλέπουν και τιμωρούν τις αποδιδόμενες στον εκζητούμενο πράξεις. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου ο οποίος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου .

Νόμο Βάσιμο : Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση εκδόσεως κωλύει το κράτος προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση έκδοσης να ερευνήσει τη βασιμότητα των κατηγοριών που αποδίδονται στον εκζητούμενο.

Σκεπτικό : Λαμβάνοντας υπόψη τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ορθώς το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου χωρίς να ερευνήσει κατ' ουσίαν τη βασιμότητα των αποδιδόμενων σε αυτόν κατηγοριών και τη συνδρομή αποχρωσών ενδείξεων για την παραπομπή του σε δίκη. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης κωλύει το

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ Α', σελ. 36.

κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης να ερευνήσει την ύπαρξη ενδείξεων για το βάσιμο της αποδιδόμενης στον συλληφθέντα καταζητούμενο κατηγορίας, που δικαιολογούν την παραπομπή του σε δίκη στην Ελλάδα, εάν το έγκλημα ετελείτο επί ελληνικού εδάφους.

Ο Αρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου από τη Σουηδία.

0285

ΑΠ 269/1980¹ (σε Συμβούλιο)

Από καμιά διάταξη της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως ή του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας που ρυθμίζει τα της εκδόσεως αλλοδαπών εγκληματιών δεν συνάγεται ότι απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού ή ανιθαγενούς – Δεν συναρτάται από την ιθαγένεια του εκζητούμενου το δίκαιο από το οποίο θα κριθεί εάν τα εγκλήματα για τα οποία διώκεται ή καταδικάστηκε είναι από αυτά για τα οποία επιτρέπεται η έκδοση – Απαγορεύεται σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 του Ν. 4165/1961 η έκδοση ημεδαπού

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ. 1 και 2, 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης

Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 436, 438 εδ. α' ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ζήτησε από τις ελληνικές αρχές την έκδοση ανιθαγενούς, ο οποίος κατηγορείτο για ψευδή ενοχοποίηση και προσποίηση τέλεσης αξιόποινης πράξης, κλοπή και ιδιαιτέρως βαριά υπεξαίρεση, εγκατάλειψη του τόπου του ατυχήματος και παράνομη οδήγηση τα οποία τιμωρούνται κατά το ελληνικό και γερμανικό δίκαιο με ποινές φυλάκισης το ανώτατο όριο των οποίων δεν υπολείπεται του ενός έτους, πλην του τελευταίου που τιμωρείται από το ελληνικό δίκαιο κατά το χρόνο τέλεσής του με φυλάκιση κατ' ανώτατο όριο ενός μηνός. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου ο οποίος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενος, μεταξύ άλλων, ότι λόγω της προσωπικής του κατάστασης ως ανιθαγενούς δεν είναι δυνατή η έκδοσή του στη Γερμανία.

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ Λ', σελ. 542.

Νόμο Βάσιμο :Το άρθρο 2 παρ. 1 του Ν. 4165/1961 με τον οποίον κυρώθηκε η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως απαγορεύει την έκδοση ημεδαπού. Η ελληνική νομοθεσία δεν απαγορεύει την έκδοση αλλοδαπού ή ανιθαγενούς.

Σκεπτικό : **A)** Ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε ότι ούτε από τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως ούτε από τις σχετικές διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που ρυθμίζουν τα της έκδοσης αλλοδαπών εγκληματιών τίθεται ως προϋπόθεση εκδόσεως να έχει ο εκζητούμενος την υπηκοότητα του αιτουμένου την έκδοση ξένου κράτους, ούτε προκύπτει ότι δεν δύναται να ζητηθεί και να διαταχθεί η έκδοση ατόμων στερουμένων ιθαγένειας. Απαγόρευση εκδόσεως υφίσταται, από άποψη υπηκοότητας, κατά το εδάφιο α' του άρθρου 438 ΚΠΔ, του οποίου η εφαρμογή διαφυλάχθηκε με το άρθρο 2 παρ. 1 του Ν. 4165/1961 έναντι της προβλεπόμενης διάφορο ρύθμιση διάταξης του άρθρου 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, μόνον εάν ο εκζητούμενος είναι ημεδαπός. **B)** Από τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως προκύπτει σαφώς ότι το ζήτημα του κατά ποίον δίκαιο θα κριθεί αν τα εγκλήματα για τα οποία καταδικάστηκε ο εκζητούμενος και ζητείται η έκδοσή του είναι από εκείνα για τα οποία αυτή επιτρέπεται, δεν συναρτάται με την ιθαγένεια του εκζητούμενου. Κατά συνέπεια, νομίμως ζητείται από τις αρχές της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας η έκδοση του καταζητούμενου για τα αναφερόμενα στο σχετικό αίτημα εγκλήματα.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου ανιθαγενούς.

0286

ΑΠ 268/1980¹ (σε Συμβούλιο)

Απαράδεκτη η αίτηση επανάληψης της διαδικασίας κατά αποφάσεως με την οποία το Συμβούλιο γνωμοδοτεί υπέρ ή κατά της έκδοσης του καταζητούμενου – Η Ελληνογαλλική Συνθήκη περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών κωλύει το δικαστήριο το οποίο κρίνει το αίτημα έκδοσης να ερευνήσει τη βασιμότητα της κατηγορίας που αποδίδεται στο συλληφθέντα εκζητούμενο

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 και 9 του Ν. ΓΡΝΕ' (υπ' αριθμ. 3155) «περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και Γαλλίας Συνθήκης περί Αμοιβαίας Εκδό-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ Λ', σελ. 541.

σεως Εγκληματιών συνομολογηθείσης εν Αθήναις τη 29.3/11.4.1906» (ΦΕΚ 122/30.6.1907, τ. Α')

Άρθρο 12 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης

Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 436, 443 παρ. 1, 450 παρ. 2, 525 παρ. 1 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά :Με ρηματική διακοίνωση της πρεσβείας της Γαλλίας στην Αθήνα ζητήθηκε η έκδοση στη Γαλλία του γερμανού υπηκόου Η.Ν., που διαμένει στον Πειραιά, ο οποίος δώκεται με διεθνές ένταλμα σύλληψης του ανακριτή του Πρωτοδικείου της γαλλικής πόλης Τ. για συνέργεια σε απόπειρα παραχάραξης που τελέστηκε το Νοέμβριο και το Δεκέμβριο του 1977 στη Γαλλία. Στην επισυναφθείσα έκθεση των γεγονότων παρατίθενται λεπτομερή στοιχεία της εγκληματικής δραστηριότητας των αυτοργών της αξιόποινης πράξης, της επιχειρηθείσης παρ' αυτών παραχάραξης 40.000 χαρτονομισμάτων των 500 ελβετικών φράγκων, της παρ' αυτών αποκτήσεως ειδικού τυπογραφείου προς το σκοπό τούτον σε γαλλική πόλη πλησίον των ελβετικών συνόρων, της άφιξης του εκζητούμενου στην πόλη αυτή κατά το Δεκέμβριο του 1977, της παρασχεθείσης προς αυτούς συνδρομής εξ ονόματος έλληνα εφοπλιστή, της αποτυχούσης λόγω της ακαταλληλότητας του χρησιμοποιηθέντος χάρτου εκτυπώσεως πλαστών ελβετικών χαρτονομισμάτων και της επιστροφής του εκζητούμενου στην Αθήνα. Στο σχετικό ένταλμα σύλληψης που επισυνάπτεται στο αίτημα έκδοσης αναφέρονται τα στοιχεία της ταυτότητάς του, ότι δηλαδή γεννήθηκε στη Δυτική Γερμανία στις 26.7.1932, ότι είναι γιος του Η. και της Α., ότι παντρεύτηκε το 1966 και τυγχάνει μηχανικός πλεύσεως και είναι κάτοχος διαβατηρίου που εκδόθηκε στο Αμβούργο στις 19.6.1975. Κατά τη δημόσια συνεδρίαση του Συμβουλίου Εφετών Πειραιώς, το οποίο επελήφθη της συζήτησης του αιτήματος εκδόσεως προσήχθησαν συμπληρωματικά έγγραφα, ειδικότερα πιστοποιητικό της Ελληνικής Ορθόδοξης Μητροπόλεως Γερμανίας για το γάμο του με την ελληνίδα Ε.Α. και η υπ' αριθμ. 11/1973 απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, η οποία εκδόθηκε σε προηγούμενη αίτηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας περί εκδόσεώς του για άλλα αδικήματα. Το Συμβούλιο Εφετών Πειραιώς γνωμοδότησε υπέρ της εκδόσεως του γερμανού καταζητούμενου στις γαλλικές αρχές. Ο εκζητούμενος άσκησε εν συνεχεία έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενος ότι δεν είναι το πρόσωπο της υπό κρίση αίτησης εκδόσεως και ότι το Συμβούλιο Εφετών υποχρεούτο, σύμφωνα με την Ελληνογαλλική Σύμβαση Εκδόσεως να ερευνήσει τη βασιμότητα της κατηγορίας που του αποδίδεται.

Νόμο Βάσιμο : Η διάταξη του άρθρου 2 της κυρωθείσας μεταξύ Ελλάδας και Γαλλίας Σύμβασης περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών, η οποία συμπίπτει με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, κωλύει το δικαστήριο του κράτους που εξετάζει το αίτημα έκδοσης να ερευνήσει τη βασιμότητα της κατηγορίας που αποδίδεται στον εκζητούμενο.

Σκεπτικό : **A)** Λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 9 της Συνθήκης περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών που ισχύει μεταξύ Ελλάδας και Γαλλίας, το οποίο συμπίπτει κατά περιεχόμενο ως προς τα διαλαμβανόμενα έγγραφα που προσάγονται προς υποστήριξη του αιτήματος έκδοσης με το άρθρο 12 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι σαφώς προκύπτει ότι, υποκειμένης αιτήσεως της Γαλλικής Δημοκρατίας περί εκδόσεως αλλοδαπού που διαμένει στην Ελλάδα, ο οποίος κατηγορείται για συνέργεια σε απόπειρα παραχάραξης, πράξη που προβλέπεται και τιμωρείται κατά την ελληνική και γαλλική ποινική νομοθεσία, δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 443 και 450 παρ. 2 του ΚΠΔ και, επομένως, δεν απαιτείται η παρά του εκζητούντος κράτους υποβολή εγγράφων προς βεβαίωση ενδείξεων επαρκών προς παραπομπή του εκζητούμενου σε δίκη, ούτε ερευνάται από το Συμβούλιο εάν υπάρχουν ενδείξεις για το βάσιμο τα αποδιδόμενης στο συλληφθέντα – κατηγορούμενο κατηγορίας. **B)** Λαμβάνοντας υπόψη όσα αποδείχθηκαν ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών Πειραιώς, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι αποδεικνύεται πλήρως ότι ο εκζητούμενος, ο οποίος απέφυγε να εμφανίσει ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου το διαβατήριο που εκδόθηκε στο Αμβούργο της Γερμανίας, αρκестθείς στην προσαγωγή εγγράφου της Γερμανικής Πρεσβείας της Αθήνας από το οποίο προκύπτει μόνον ότι δεν εκδόθηκε το αναφερόμενο στα δικαιολογητικά του αιτήματος έκδοσης διαβατήριο από το προξενικό τμήμα, είναι ένα και το αυτό πρόσωπο με τον εκζητούμενο. Εξάλλου, ουδόλως αμφισβητείται ότι σύζυγος της ελληνίδας Ε.Α.¹, ούτε η ιδιότητά του ως μηχανικού πλοίων.

¹ Η σύζυγος του εκζητούμενου άσκησε κατά της απόφασης του Αρείου Πάγου, με την οποία επικυρώθηκε η υπέρ της εκδόσεως απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Πειραιώς, αίτηση επανάληψης διαδικασίας ενώπιον του Αρείου Πάγου, ο οποίος με την υπ' αριθμ. 957/1980 απόφασή του (δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΑ', σελ. 325) την απέρριψε ως απαράδεκτη με το σκεπτικό ότι από τη διάταξη του άρθρου 525 παρ. 1 ΚΠΔ σαφώς συνάγεται ότι μόνον επί αμετακλήτου καταδικαστικής ή αθωωτικής αποφάσεως περατωθείσας ποινικής διαδικασίας δύναται να γίνει λόγος περί αιτήσεως επανάληψης της διαδικασίας, εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις. Κατά συνέπεια, επί απόφασης περί εκδόσεως αλλοδαπού εγκληματία, η οποία κατά τη διάταξη του άρθρου 450 ΚΠΔ έχει χαρακτήρα γνωμοδοτήσεως, δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις περί επανάληψης διαδικασίας.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου.

0287

ΑΠ 868/1979¹ (σε Συμβούλιο)

Ανεπίτρεπτη η έκδοση λόγω παραγραφής, κατά το ελληνικό δίκαιο, του αξιολογίου της πράξης για την οποία ζητείται – Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως δεν επιτρέπει στο κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης να ερευνήσει τη βασιμότητα της κατηγορίας που αποδίδεται στον εκζητούμενο

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 12 παρ. 2, 10 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α΄)

Άρθρα 443 παρ. 2 και 450 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Γερμανία ζήτησε την έκδοση του Φ.Γ.Ρ., καταζητούμενου επειδή από τις αρχές του 1966 έως τον Οκτώβριο του 1968 κατ' εξακολούθηση τέλεσε το έγκλημα της απάτης δια παραστάσεως εν γνώσει του αναληθώς σε μαθητές που φοίτησαν σε σχολές των οποίων ήταν ιδιοκτήτης, εκπαίδευσης προγραμματιστών ότι για την παρακολούθηση των σχετικών μαθημάτων και την κατάρτισή τους δεν αρκούσαν οι γραμματικές γνώσεις του δημοτικού σχολείου. Σύμφωνα με τη σχετική διάταξη νόμου της γερμανικής ποινικής νομοθεσίας το αδίκημα για το οποίο διώκεται ο εκζητούμενος προβλέπεται και τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι πέντε ετών ή δια χρηματικού προστίμου. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου, ο οποίος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενος ότι έχει παραγραφεί το αξιόποιο των πράξεων για τις οποίες ζητείται η έκδοσή του.

Νόμο Βάσιμο : Εξαλειφθέντος κατά το ελληνικό δίκαιο του αξιολογίου τα πράξεως για την οποία ζητείται η έκδοση, λόγω παραγραφής, είναι ανεπίτρεπτη η έκδοση του εκζητούμενου.

Σκεπτικό : Α) Από τη διάταξη του άρθρου 12 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως με την οποία προσδιορίζονται σαφώς τα στοιχεία και τα δικαιολογητικά τα οποία πρέπει να υποβληθούν από το εκζητούν κράτος στο προς έκδοση καλούμενο κράτος, προκειμένου να αποφανθεί το τελευταίο περί του παραδεκτού ή μη τα περί εκδόσεως αιτήσεως προκύπτει ότι δεν συγχωρείται η προς τούτο υπό του τελευταίου κράτους εξέταση του βάσιμου της αποδιδόμενης στον εκζητούμενο κατηγο-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ Λ΄, σελ. 74.

ρίας, αφού μεταξύ των συνοδευόντων την αίτηση εκδόσεως εγγράφων δεν απαιτεί η προαναφερόμενη διάταξη ή οιαδήποτε άλλη διάταξη της Σύμβασης και την επισύναψη εγγράφων από τα οποία να βεβαιώνεται η ύπαρξη επαρκών ενδείξεων για την παραπομπή του καταζητούμενου σε δίκη. **Β)** Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως «δεν παρέχεται έκδοση εφόσον κατά τη νομοθεσία του αιτούντος μέρους ή του παρ' ου αιτείται η έκδοση, έλαβε χώρα παραγραφή της ποινικής διώξεως ή της επιβληθείσης ποινής». Ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε ότι ο εκζητούμενος κατηγορείται για το κατ' εξακολούθηση πλημμέλημα της απάτης το οποίο κατά την ελληνική ποινική νομοθεσία παραγράφεται μετά την πάροδο 5ετίας από την τέλεσή του και εξαφάνισε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών.

Ο Άρειος Πάγος εξαφάνισε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών και γνωμοδότησε υπέρ της μη εκδόσεως του εκζητουμένου.

0288

ΑΠ 503/1979¹ (σε Συμβούλιο)

Είναι επαρκή για την εξέταση του αιτήματος έκδοσης τα αναφερόμενα στην παράγραφο 2 του άρθρου 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως δικαιολογητικά – Δεν επιτρέπεται η εξέταση του βάσιμου της κατηγορίας που αποδίδεται στον εκζητούμενο – Κατά την άποψη της μειοψηφίας το Συμβούλιο Εφετών υποχρεούτο να ερευνήσει αν υφίστανται ή όχι αποχρώσεις ενδείξεις για την παραπομπή του εκζητούμενου σε δίκη

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 12 παρ. 2 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 436 παρ. 2, 443 παρ. 1, 450 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Ελβετία ζήτησε από τις ελληνικές αρχές την έκδοση του Μ., Ελβετού υπηκόου, κατηγορούμενου, όπως προκύπτει από το ένταλμα σύλληψης και το αντίγραφο των διατάξεων της ελβετικής ποινικής νομοθεσίας ότι το απόγευμα της 12.12.1978 με άγνωστο συνεργό αποπειράθηκε να ληστέψει το ταχυδρομικό γραφείο της Βέρνης και ειδικότερα ότι εμφανίστηκαν στη θυρίδα του ταχυδρομικού γραφείου και κάλεσαν τον εκτελούντα υπηρεσία ταχυδρομικό υπάλληλο να τους παραδώσει αμέσως τα χρήματα, αφού ταυτοχρόνως ο ένας εκ των δραστών έβγαλε από το θυλάκιο του επανωφορίου του σπρέι και το κα-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΚΘ', σελ. 655.

τηύθυνε προς τον ταχυδρομικό υπάλληλο, απειλώντας τον, πλην όμως εκείνος έπεσε αμέσως στο πάτωμα και κατάφερε να θέσει σε κίνηση την εγκατάσταση κινδύνου, οπότε αναγκάστηκαν να φύγουν άπρακτοι οι δράστες με αυτοκίνητο το οποίο είχαν μισθώσει το μεσημέρι της ίδιας ημέρας στη Βασιλεία από γραφείο ενοικιάσεως αυτοκινήτων. Η περιγραφόμενη στο ένταλμα σύλληψης του Ελβετού δικαστή αξιόποινη πράξη μπορεί να χαρακτηριστεί είτε ως απόπειρα ληστείας είτε ως απόπειρα ληστείας εν συμμορία και τιμωρείται από την ελβετική ποινική νομοθεσία με ποινή της οποίας το ανώτατο όριο υπερβαίνει το έτος. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου ο οποίος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενος ότι δεν επιτρέπεται η έκδοση για το αδίκημα για το οποίο οι ελβετικές αρχές υπέβαλαν το σχετικό αίτημα.

Νόμω Βάσιμο : Κατά την πλειοψηφούσα άποψη του Δικαστηρίου όταν εφαρμόζεται η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως δεν υποχρεούται το Συμβούλιο Εφετών να ερευνήσει τη βασιμότητα της κατηγορίας που αποδίδεται στον εκζητούμενο.

Σκεπτικό : **A)** Λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 12 παρ. 2 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως ο Άρειος Πάγος έκρινε κατά πλειοψηφία ότι το Συμβούλιο Εφετών δεν υποχρεούτο να εξετάσει τη βασιμότητα των κατηγοριών που αποδίδονται στον εκζητούμενο και, κατά συνέπεια, ορθά απεφάνθη υπέρ της έκδοσής του. **B)** Ερευνώντας τον ισχυρισμό του εκζητουμένου, ότι δηλαδή δεν επιτρέπεται η έκδοση για το αδίκημα για το οποίο οι ελβετικές αρχές υπέβαλαν το σχετικό αίτημα, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν μνημονεύει τις σχετικές αξιόποινες πράξεις, ενώ το σχετικό ένταλμα σύλληψης του Ελβετού δικαστή παραθέτει τις διατάξεις βάσει των οποίων εξέδωσε το υπό κρίση ένταλμα.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της έκδοσης του εκζητουμένου.

0289

ΑΠ 809/1978¹ (σε Συμβούλιο)

Η Ελληνογερμανική Σύμβαση Έκδοσης κωλύει το Συμβούλιο Εφετών ή Αρείου Πάγου να ερευνήσει το βάσιμο της αποδιδόμενης στον κατηγορούμενο κατηγορίας – Κατά την άποψη της μειοψηφίας η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης, η οποία υπερισχύει της Ελληνογερμανικής δεν αποκλείει τον έλεγχο της κατηγορίας βάσει των άρθρων 443 παρ. 1 και 450 παρ. 2 ΚΠΔ

Εφαρμοστέο δίκαιο :

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΚΘ', σελ. 36.

Άρθρα 12 παρ. 2 και 28 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης

Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 2 του Ν. ΓΣΚΓ (υπ' αριθμ. 3223) της 10.6/10.7.1907 «Περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και Γερμανίας συνομολογηθείσης τη 27^η Φεβρουαρίου (12 Μαρτίου) 1907 Συνθήκης περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών» (ΦΕΚ 131, τ. Α')

Άρθρο 4 του Ν. ΒΠΝΘ της 7.2.1904 «Περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και Βελγίου συνομολογηθείσης την 26^η Ιουνίου (Ιουλίου) 1901 Συνθήκης περί Εκδόσεως Εγκληματιών και της Τηρητέας προς Έκδοσιν Διαδικασίας» (ΦΕΚ 28, τ. Α')

Άρθρα 436 παρ. 2, 443 παρ. 2, 450 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Γερμανία ζήτησε την έκδοση του καταζητούμενου, υπόπτου ότι διέπραξε τις αποδιδόμενες σε αυτόν πράξεις της κλοπής αυτοκινήτων. Το Συμβούλιο Εφετών απεφάνθη υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου ο οποίος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενος ότι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης δεν απαγορεύει την έρευνα της βασιμότητας της κατηγορίας για την οποία ζητείται η έκδοση.

Νόμο Βάσιμο : Από το άρθρο 12 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως συνάγεται ότι αποκλείεται στο κράτος στο οποίο υποβάλλεται το αίτημα έκδοσης να ερευνηθεί το βάσιμο της αποδιδόμενης στον εκζητούμενο κατηγορίας.

Σκεπτικό : Από τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως σαφώς προκύπτει ότι δεν συγχωρείται η εξέταση από το κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης του βásiμου της αποδιδόμενης στον εκζητούμενο κατηγορίας. Κατά συνέπεια, υφίσταται κάλυμα εκ της συνθήκης αυτής που αποκλείει την εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 443 παρ. 2 και 450 ΚΠΔ, οι οποίες σύμφωνα με το άρθρο 436 παρ. 2 ΚΠΔ εφαρμόζονται ακόμα και όταν υπάρχει σύμβαση εφόσον δεν αντίκεινται σε αυτήν και ως προς τα σημεία που δεν προβλέπει αυτή. Η εκδοχή αυτή ενισχύεται και από το άρθρο 13 της Σύμβασης, σύμφωνα με το οποίο εάν οι πληροφορίες που κοινοποιούνται από το αιτούν μέρος αποδεικνύονται ανεπαρκείς για τη λήψη απόφασης από το μέρος από το οποίο ζητείται η έκδοση, το τελευταίο μπορεί να ζητήσει τις αναγκαίες συμπληρωματικές πληροφορίες θέτοντας ταυτόχρονα προθεσμία για τη λήψη των εν λόγω πληροφοριών. Κατά την άποψη όμως τριών μελών του Συμβουλίου από καμιά διάταξη της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως δεν απαγορεύεται στο κράτος προς το οποίο απευ-

θύνεται το αίτημα έκδοσης να ερευνήσει το βάσιμο της κατηγορίας των αποδιδόμενων στον εκζητούμενο αξιόποινων πράξεων. Η εκδοχή αυτή ενισχύεται και εκ του ότι στη σύμβαση αυτή δεν περιελήφθη η διάταξη του άρθρου 2 της Ελληνογερμανικής Σύμβασης Εκδόσεως (σε συνδυασμό με το άρθρο 4 της Ελληνοβελγικής Σύμβασης Εκδόσεως) σύμφωνα με την οποία δεν επιτρέπεται στο Συμβούλιο Εφετών να εξετάσει το κατ' ουσία βάσιμο της αποδιδόμενης στον εκζητούμενο κατηγορίας.

Ο Άρειος Πάγος απέρριψε την έφεση επικυρώνοντας την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου.

0290

ΑΠ 852/1976¹ (σε Συμβούλιο)

Αναβολή της οριστικής κρίσης του αιτήματος έκδοσης, γιατί δεν προκύπτει ο ακριβής χρόνος τέλεσης των εγκλημάτων για τα οποία ζητείται – Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης απαγορεύει την έκδοση των υπηκόων του κράτους από το οποίο ζητείται η έκδοση όχι όμως των αλλοδαπών – Δεκτό το αίτημα της εκζητούμενης περί προσωρινής απόλυσης με την καταβολή εγγυοδοσίας – Εφαρμοστέες οι διατάξεις των άρθρων 443 παρ. 1 και 450 παρ. 2 ΚΠΔ κατά το μέρος που δεν αντίκεινται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 6 και 12 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης
Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 436 παρ. 2, 443 παρ. 2, 450 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Ιταλία ζήτησε από την Ελλάδα την έκδοση της αμερικανίδας υπηκόου Β-Μ.Υ.Ρ., κατηγορούμενης για συνένωση προς τέλεση πλειόνων εγκλημάτων αποδοχής προϊόντων εγκλήματος, πλαστογραφίας, απάτης κλπ και καταρτίσεως πλαστών εγγράφων ταυτότητας, που φέρεται ότι τελέστηκαν από αυτήν σε συνεργασία με άλλους ιταλούς στη Ρώμη της Ιταλίας σε χρόνο προγενέστερο του Δεκεμβρίου 1975. Ενώπιον το Συμβουλίου Εφετών η εκζητούμενη ισχυρίστηκε ότι από την 27.7.1975 έως την 20.9.1975 βρισκόταν στην Ελλάδα, όπου είχε διαπράξει εγκλήματα και παραπέμφθηκε σε δίκη ενώπιον της Ελληνικής Δικαιοσύνης. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της εκδόσεως της καταζητούμενης, η οποία άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου, ισχυριζόμενη, μεταξύ άλλων, ότι δεν προκύπτει από τα έγγραφα

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΚΖ', σελ. 262.

που συνοδεύουν το αίτημα έκδοσης ο ακριβής χρόνος τέλεσης των εγκλημάτων ούτε το ανώτατο χρονικό σημείο του διαστήματος εντός του οποίου διαπράχθηκαν. Επιπλέον, η εκζητούμενη ζήτησε ενώπιον του Δικαστηρίου την προσωρινή απόλυσή της.

Νόμο Βάσιμο : Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως απαγορεύει την έκδοση των υπηκόων του κράτους από το οποίο ζητείται η έκδοση, όχι όμως και του αλλοδαπού, αδιαφόρου όντως εάν αυτός είναι υπήκοος του κράτους το οποίο υποβάλει το αίτημα έκδοσης, επί του οποίου διεπράχθη το έγκλημα ή ετέρου κράτους.

Σκεπτικό : **A)** Ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε ότι από τη διάταξη του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως προκύπτει ότι απαγορεύεται η έκδοση των υπηκόων του κράτους από το οποίο ζητείται η έκδοση, όχι όμως και του αλλοδαπού. Εν προκειμένω, είναι αδιάφορο εάν ο εκζητούμενος είναι υπήκοος του κράτους το οποίο ζητά την έκδοση ή του κράτους στο οποίο τέλεσε το έγκλημα για το οποίο υποβάλλεται το αίτημα έκδοσης. **B)** Διαπιστώνοντας ότι η εκζητούμενη αποδείκνυε την παρουσία της στην Ελλάδα με δικαστικές αποφάσεις και ότι οι ιταλικές αρχές δεν αναφέρονταν στα σχετικά έγγραφα της ποινικής δικογραφίας στο συγκεκριμένο χρόνο τέλεσης των αξιόποινων πράξεων για τα οποία ζητούσαν την έκδοση, ο Άρειος Πάγος αποφάσισε να αναβάλει την οριστική κρίση του αιτήματος έκδοσης ώστε οι ιταλικές αρχές να παράσχουν διευκρινίσεις που αφορούν στο χρόνο τέλεσης των εγκλημάτων στα οποία αναφέρεται το αίτημα έκδοσης καθώς και κάθε άλλο στοιχείο από το οποίο να προκύπτει μετά βεβαιότητας η ύπαρξη ενδείξεων ενοχής της καταζητούμενης.

Ο Άρειος Πάγος ανέβαλε την οριστική κρίση του αιτήματος έκδοσης και αποφάσισε με την υπ' αριθμ. 853/1976 απόφασή του την ικανοποίηση του αιτήματος της εκζητούμενης για προσωρινή απόλυση διατάσσοντας την καταβολή εγγυοδοσίας¹.

0291

ΑΠ 715/1974² (σε Συμβούλιο)

Αίτημα έκδοσης για εκτέλεση δικαστικής απόφασης που επιβάλλει μέτρο ασφαλείας – Παραγραφή της ποινής, που κρίνεται κατά τη νομοθεσία είτε του ενός είτε του ετέρου μέρους αποκλεισμένης της εφαρμογής αμφοτέρων – Αρχή της αμοιβαιότητας

¹ Με την υπ' αριθμ. 192/1977 οριστική απόφασή του (δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΚΖ', σελ. 591) ο Άρειος Πάγος απέρριψε το αίτημα έκδοσης της Ιταλίας γιατί δεν υποβλήθηκαν από το εκζητούν κράτος οι διευκρινίσεις που αφορούσαν στις ενδείξεις περί του βάσιμου της αποδιδόμενης στην εκζητούμενη κατηγορίας.

² Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΚΕ', σελ. 102.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 και 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης
Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης
εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως
Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 75 ΠΚ

Άρθρα 436 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Οι ιταλικές αρχές υπέβαλαν στην Ελλάδα αίτημα έκδοσης του ιταλού Ο.Ε., σε βάρος του οποίου είχε επιβληθεί από το Ποινικό Δικαστήριο του Μιλάνου μέτρο ασφαλείας το οποίο συνίστανται στον κατ' ελάχιστον όριο διετή εγκλεισμό του σε εργατικές φυλακές. Από τα σχετικά έγγραφα της δικογραφίας προκύπτει ότι ο εκζητούμενος έλαβε στις 19.12.1970 15ήμερο άδεια απουσίας, αλλά δεν επανήλθε στις φυλακές στις 6.1.1971, όπως όφειλε. Στις 11.1.1971 ο Δικαστικός Επιτηρητής του Δικαστηρίου του Μιλάνου εξέδωσε ένταλμα σύλληψής του και με την υπ' αριθμ. 1/1971 απόφασή του διέταξε όπως υπολογιστεί η έναρξη του προαναφερόμενου μέτρου ασφαλείας από την ημέρα του εκ νέου εγκλεισμού του διαληφθέντος προσώπου στην εργατική φυλακή. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε κατά της έκδοσης¹, κρίνοντας ότι είχε παραγραφεί η ποινή για την οποία αυτή εξητείτο. Ο Εισαγγελέας Εφετών άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου.

Νόμο Βάσιμο : Δεν παρέχεται έκδοση εφόσον κατά τη νομοθεσία του αιτούντος μέρους ή του παρ' ου ζητείται η έκδοση έλαβε χώρα παραγραφή της ποινικής διώξεως ή της επιβληθείσης ποινής.

Σκεπτικό : Ο Άρειος Πάγος αφού έλαβε υπόψη του ότι το άρθρο 75 ΠΚ ορίζει ότι δεν δύναται να εκτελεστεί το μέτρο ασφαλείας των άρθρων 69, 71, 72 και 74 ΠΚ εάν παρέλθει τριετία χωρίς να έχει αρχίσει η εκτέλεση του μέτρου, αποφάνθηκε ότι ορθώς το Συμβούλιο Εφετών απέρριψε το αίτημα έκδοσης, κρίνοντας ως παραγραφέν το εις βάρος του εκζητουμένου επιβληθέν μέτρον ασφαλείας, αφού από τη δικογραφία

¹ Απόφαση 6/1974 (δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΚΔ', σελ. 696), με την οποία εκρίθη ότι εφόσον κατά τον Ελληνικό Ποινικό Κώδικα το μέτρο ασφαλείας δεν μπορεί να υπερβαίνει τα πέντε έτη, ενώ κατά τον Ιταλικό είναι αορίστου διάρκειας παραβιάζεται η αρχή της αμοιβαιότητας, που πρέπει να διέπει τις περί εκδόσεως διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, με την οποία ρυθμίζονται τα της εκδόσεως μετά της εκζητούσης χώρας των εγκληματιών αλλοδαπών υπηκόων, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του ΚΠΔ, που δεν αντιστρατεύονται τις διατάξεις της Σύμβασης. Καθίσταται σαφές ότι δεν είναι επιτρεπτή η έκδοση του εκζητουμένου για την εκτέλεση του μέτρου ασφαλείας που επιβλήθηκε σε βάρος του από την εκζητούσα χώρα το οποίο είναι αορίστου χρόνου, ενώ σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία δεν μπορεί να υπερβεί τα πέντε έτη. Αντίθετη άποψη συνιστά παράβαση της αρχής της αμοιβαιότητας κατά τρόπο μη αναγνωριζόμενη από τους Ελληνικούς νόμους.

προκύπτει ότι διεκόπη η κατ' αυτού εκτέλεση στις 7.1.1971 και έκτοτε παρήλθε πλήρης τριετία. Ουδεμίαν δε επίδραση ασκεί στην κρίση του Δικαστηρίου το γεγονός ότι είχε προκληθεί έναρξη εκτέλεσης και εξεδόθη η διαληφθείσα υπ' αριθμ. 1/1971 πράξη του Δικαστικού Επιμελητού του Μιλάνου, και τούτο διότι η ανωτέρω διάταξη του ΚΠΔ δια της φράσεως «χωρίς να έχει αρχίσει η εκτέλεση του μέτρου» δεν εξαρτά την ύπαρξη της παραγραφής αποκλειστικά από τη μη ύπαρξη της εκτέλεσης, αποκλείοντας την εφαρμογή της παραγραφής κατά τη διακοπή της εκτέλεσης, αλλά απλά αποκλείει την παραγραφή διαρκούσης της εκτέλεσης. Εξάλλου, η δυνατότητα της έκδοσης διάταξης από το δικαστήριο, κρίνοντας μη εφαρμόσιμη την ήδη επελθούσα παραγραφή και μάλιστα μετά τη συμπλήρωσή της, αναφέρεται στη σχετική δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων και όχι σ' αυτήν των δικαστηρίων του εκζητούντος κράτους, αφού σε αντίθετη περίπτωση θα ανατραπεί ο διαληφθείς κανόνας του άρθρου 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, ο οποίος ορίζει ότι η παραγραφή κρίνεται κατά τη νομοθεσία είτε του ενός είτε του άλλου μέρους αποκλειομένης της εφαρμογής αμφοτέρων.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, που γνωμοδότησε κατά της έκδοσης του εκζητούμενου.

0292

ΑΠ 425/1973¹ (σε Συμβούλιο)

Αίτημα έκδοσης από την Ελβετία για το έγκλημα του βιασμού που διαπράχθηκε στη Ζυρίχη – Έφεση από τον Εισαγγελέα Εφετών – Διατάσσεται η έκδοση του καταζητούμενου γιατί πληρούνται οι θετικές και αρνητικές προϋποθέσεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

Εφαρμοστέο δίκαιο :

N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 451 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Ελβετία ζήτησε από τις ελληνικές αρχές την έκδοση του Μ.Σ., Ελβετού υπηκόου, κατηγορούμενου ότι στη Ζυρίχη στις 23.9.1971, μαζί με τους Γ.Π. και Α.Ρ., δια σωματικής βίας εξανάγκασε την Α.Κ., ηλικίας 28 ετών, σε εξώγαμο συνουσία. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε κατά της έκδοσης του καταζητούμενου. Κατά της απόφασης άσκησε έφεση ο Εισαγγελέας Εφετών.

Νόμο Βάσιμο : Διατάσσεται η έκδοση του καταζητούμενου για το έγκλημα του βιασμού αφού πιθανολογείται ότι δεν πρόκειται να διωχθεί

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΚΓ', σελ. 571.

από την Ελβετία για πράξεις άλλες από εκείνη για την οποία θα διαταχθεί η έκδοση και διαπιστώνεται η ανυπαρξία περιπτώσεως, από τις αναφερόμενες στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως, που να απαγορεύει ή να κωλύει την έκδοση.

Σκεπτικό : Ο Άρειος Πάγος εξετάζοντας τα στοιχεία του φακέλου και, ιδιαιτέρως, λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 187 παρ. 1 του Ελβετικού Ποινικού Κώδικα διαπίστωσε ότι η πράξη για την οποία ζητείται η έκδοση ενέχει τα στοιχεία του βιασμού και είναι αξιόποινη επισύρουσα ποινή φυλάκισης που υπερβαίνει το έτος. Εξάλλου, τα προσκομιζόμενα έγγραφα επιβεβαιώνουν ότι υπάρχουν ενδείξεις ενοχής επαρκείς για την παραπομπή του εκζητούμενου σε δίκη για το ως άνω έγκλημα, γιατί η εγκαλούσα στις καταθέσεις της αναφέρει με λεπτομέρεια τις συνθήκες στις οποίες τελέστηκε η πράξη εκθέτοντας ότι ο Μ.Σ., τον οποίο αναγνώρισε σε επιδειχθείσα από τις ελβετικές αστυνομικές αρχές φωτογραφία μαζί με άλλους, τους οποίους κατονομάζει, με χρήση υπέρτερης σωματικής δύναμης αφού της αφαίρεσαν με τη βία όλα τα ενδύματα και εσώρουχα, κτυπώντας την σε διάφορα μέρη του σώματος μέχρι σημείου ώστε να απωλέσει τις αισθήσεις της, την έρριψαν εν συνεχεία σε παρακείμενη κλίνη, στην οποία προσέδεσαν τα χέρια και τα πόδια της, και έτσι υπερνικήσαντες την αντίστασή της, ήρθαν μερικοί εξ αυτών, μεταξύ των οποίων και ο εκζητούμενης, σε εξώγαμη συνουσία παρά τη θέλησή της.

Διαπιστώνοντας ότι από τη διαδικασία προέκυψε η ταυτότητα του συλληφθέντος με τον εκζητούμενο και η πιθανολόγηση ότι αυτός δεν πρόκειται να διωχθεί από την Ελβετία για πράξεις άλλες εκτός από εκείνη για την οποία θα διαταχθεί η έκδοση καθώς και η ανυπαρξία περιπτώσεως, από τις αναφερόμενες στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως, που να απαγορεύει ή να κωλύει την έκδοση, ο Άρειος Πάγος εξαφάνισε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών και διέταξε την έκδοση στην Ελβετία.

0293

ΑΠ 134/1972¹ (σε Συμβούλιο)

Διμερής Σύμβαση Εκδόσεως Ελλάδας-Βελγίου – Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως ισχύει υπό τον όρον της αμοιβαιότητας – Προϋποθέσεις έναρξης ισχύος της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως – Αναίρεση υπέρ του νόμου – Καθ' υπέρβαση εξουσίας το Συμβούλιο εφετών απεφάνθη ότι δεν υφίσταντο επαρκείς ενδείξεις για τις αποδιδόμενες στους εκζητούμενους κατηγορίες

Εφαρμοστέο δίκαιο :

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΚΒ', σελ. 441.

Άρθρο 4 παρ. 4 του Ν. ΒΠΝΘ΄ της 7^{ης} Φεβρουαρίου 1904 «Περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και Βελγίου συννομολογηθείσης την 26^{ην} Ιουνίου (Ιουλίου) 1901 Συνθήκης περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών και της Τηρητέας προς Έκδοσιν Διαδικασίας» (ΦΕΚ 28, τ. Α΄)

Περί εγκρίσεως προσθέτου δηλώσεως εις την μεταξύ Ελλάδος και Βελγίου Σύμβασιν περί Αμοιβαίας Εκδόσεως Εγκληματιών» (ΦΕΚ 121/20.5.1908, τ. Α΄)

Ν. 5923/1933 «Περί κυρώσεως της εν Αθήναις τη 4.8.1933 υπογραφείσης Συμβάσεως συμπληρωματικής της μεταξύ Ελλάδος και Βελγίου Συμβάσεως Εκδόσεως της 26.6/9.7.1901 και της από 27.3/9.4.1908 συμπληρωματικής δηλώσεως της Συμβάσεως ταύτης» (ΦΕΚ 383, τ. Α΄)

«Περί εγκρίσεως της εν Βρυξέλλαις δι' ανταλλαγής των από 24.2/8.3.1978 επιστολών συναφθείσης Συμφωνίας συμπληρωματικής της εν Αθήναις 26.6/9.7.1901 υπογραφείσης Ελληνοβελγικής Συμβάσεως περί Εκδόσεως, ως αυτή συνεπληρώθηκε την 4.8.1922» (ΦΕΚ 166/1.3.1978, τ. Α΄)

Άρθρα 1, 26 παρ. 3 και 29 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^{ην} Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α΄)

Άρθρα 436, 437-456, 450 παρ. 2, 510 παρ. 1 στοιχ. θ΄, 513 παρ. 1 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Το Συμβούλιο Εφετών Κερκύρας γνωμοδότησε κατά της έκδοσης στις βελγικές αρχές των G.G. και D.A., αμφοτέρων βέλγων υπηκόων, ως προς την αξιόποινη πράξη της δόλιας χρεωκοπίας γιατί δεν υφίστανται επαρκείς ενδείξεις για το βάσιμο της αποδιδόμενης σ' αυτούς κατηγορίας. Κατά της αποφάσεως αυτής άσκησε αναίρεση υπέρ του νόμου ο Εισαγγελέας.

Νόμο Βάσιμο : Το Συμβούλιο Εφετών έχει την εξουσία έρευνας του βάσιμου της αποδιδόμενης στον εκζητούμενο κατηγορίας όταν δεν υπάρχει σύμβαση ή όταν η τυχόν υπάρχουσα δεν απαγορεύει αυτήν την έρευνα.

Σκεπτικό : Α) Σύμφωνα με το άρθρο 436 ΚΠΔ, ελλείπει συμβάσεως οι όροι και η διαδικασία έκδοσης αλλοδαπών εγκληματιών ρυθμίζονται από τις διατάξεις των άρθρων 437-456 ΚΠΔ, οι οποίες όμως εφαρμόζονται και όταν υπάρχει σύμβαση, εφόσον δεν αντίκεινται σε αυτήν και ως προς τα σημεία τα οποία ρυθμίζει η σύμβαση. Κατά τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 450 ΚΠΔ το γνωμοδοτούν επί της αιτήσεως έκδοσεως Συμβούλιο Εφετών εξετάζει, εφόσον δεν υπάρχει κώλυμα από

τη συνθήκη, εάν υπάρχουν ενδείξεις για το βάσιμο της αποδιδόμενης στον εκζητούμενο κατηγορίας με βάση τα προσαγόμενα από το εκζητούν κράτος επίσημα αποδεικτικά στοιχεία. Από τα ανωτέρω σαφώς προκύπτει ότι την εξουσία αυτή της έρευνας του βάσιμου της αποδιδόμενης στον εκζητούμενο κατηγορίας έχει το Συμβούλιο των Εφετών όταν δεν υπάρχει σύμβαση ή η τυχόν υπάρχουσα δεν απαγορεύει αυτήν την έρευνα. **B)** Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 4 του κυρωτικού νόμου της διμερούς Σύμβασης Ελλάδας-Βελγίου, όπως αυτή συμπληρώθηκε με την από 4.8.1922 σύμβαση, που κυρώθηκε με τον Ν. 5923/1933 δεν επιτρέπεται στο Συμβούλιο Εφετών να εξετάσει το κατ' ουσίαν βάσιμο της αποδιδόμενης στον εκζητούμενο κατηγορίας. Η διμερής δε αυτή σύμβαση εξακολουθεί να ισχύει μεταξύ των συμβληθέντων κρατών και μετά την έναρξη ισχύος της υπογραφείσης από την Ελλάδα στο Παρίσι στις 12.12.1957 Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσεως, που δεν αποκλείει την εξέταση από το Συμβούλιο Εφετών του βάσιμου της αποδιδόμενης στον εκζητούμενο κατηγορίας, καθόσον η τελευταία αυτή σύμβαση έχει μεν υπογραφεί από το Βέλγιο αλλά δεν έχει κυρωθεί και, άρα, δεν ισχύει μεταξύ Ελλάδας και Βελγίου, των οποίων οι σχέσεις ως προς την έκδοση εγκληματιών διέπονται από την προαναφερόμενη διμερή σύμβαση. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης υπεγράφη υπό τον όρον της αμοιβαιότητας και συνεπώς δεν μπορεί να ισχύσει μονομερώς στην Ελλάδα. Εξάλλου, το άρθρο 29 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης ορίζει ότι αυτή πρέπει να επικυρωθεί τα δε κυρωτικά έγγραφα πρέπει να κατατεθούν στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης και η σύμβαση θα ισχύει μετά ενενήντα ημέρες από την κατάθεση του τρίτου κυρωτικού εγγράφου, ως προς δε τα μέρη που υπογράφουν τη Σύμβαση και την επικυρώνουν μεταγενεστέρως αυτή θα ισχύει 90 ημέρες μετά την κατάθεση του σχετικού κυρωτικού εγγράφου. Κατά συνέπεια, το Συμβούλιο Εφετών Κερκύρας εστερείτο δικαιοδοσίας να εξετάσει το κατ' ουσίαν βάσιμο της αποδιδόμενης στους εκζητούμενους κατηγορίας και καθ' υπέρβαση εξουσίας απεφάνθη ότι δεν υφίσταντο επαρκείς ενδείξεις για την πράξη της δολίας χρεωκοπίας.

Ο Άρειος Πάγος εξαφάνισε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Κερκύρας που γνωμοδότησε κατά της έκδοσης των καταζητουμένων βέλγων υπηκόων.

0294

ΑΠ 222/1969¹ (σε Συμβούλιο)

Επιτρέπεται η έκδοση και για περισσότερες πράξεις που τιμωρούνται ελαφρότερα, εφόσον για μια εξ αυτών προβλέπεται ποινή στερητική

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΙΘ', σελ. 409.

της ελευθερίας τουλάχιστον ενός έτους – Ορθά γνωμοδότησε το Συμβούλιο Εφετών υπέρ της έκδοσης του εκδοθέντος ήδη για ληστεία και ανθρωποκτονία ως προς παραβάσεις που αφορούν πινακίδες κυκλοφορίας αυτοκινήτου και μοτοσυκλέτας που τιμωρούνται σύμφωνα και με τις δύο νομοθεσίες

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ. 1 και 2, 14 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 451 παρ. 1 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Με την από 30.3.1968 ρηματική διακοίνωση της Πρεσβείας της Ιταλίας στην Αθήνα ζητείται η έκδοση του Ε.Μ., ιταλού υπηκόου, για ληστεία που τελέστηκε μετ' άλλων ενόπλων και ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως, να επεκταθεί και σε άλλες αξιόποινες πράξεις που αποδίδονται σ' αυτόν, με εξαίρεση την κατά την ελληνική νομοθεσία παραγραφείσα πράξη οδήγησης αυτοκινήτου και μοτοποδηλάτου χωρίς άδεια. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης και ο εκζητούμενος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχυριζόμενος ότι η εκκαλούμενη απόφαση έσφαλε επειδή αποφάσισε την έκδοσή του για αδίκημα το οποίο επισύρει ποινή φυλάκισης μικρότερη του έτους.

Νόμω Βάσιμο : Επιτρέπεται η έκδοση εφόσον οι αξιόποινες πράξεις για τις οποίες ζητείται είναι κολάσιμοι σύμφωνα με τις νομοθεσίες αμφοτέρων των μερών με ποινή στερητικής της ελευθερίας τουλάχιστον ενός έτους. Τα στοιχεία του εγκλήματος για τα οποία ζητείται η έκδοση πρέπει να είναι κατά τους ουσιώδεις όρους τα αυτά κατά την ελληνική νομοθεσία και αυτήν του εκζητούμενου κράτους.

Σκεπτικό : Από τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 2 και του εδαφίου α' της παραγράφου 1 του άρθρου 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης σαφώς συνάγεται ότι τα στοιχεία του εγκλήματος για το οποίο ζητείται η έκδοση πρέπει να είναι, κατά τους ουσιώδεις όρους τα αυτά κατά την ελληνική νομοθεσία και αυτή του εκζητούμενου κράτους, η δε απειλούμενη κατά του εγκλήματος στερητική της ελευθερίας ποινή πρέπει να είναι σύμφωνα με τις δύο νομοθεσίες ενός τουλάχιστον έτους κατ' ανώτατον όριο ή βαρύτερα, στην περίπτωση δε που ζητείται συγχρόνως ή διαδοχικώς η έκδοση αλλοδαπού για περισσότερα διακεκριμένα εγκλήματα, επιτρέπεται αυτή και για το έγκλημα το οποίο τιμωρείται με ποινή μικρότερη του έτους, εάν κάποια άλλο από τα συρρέοντα εγκλήματα τιμωρείται με κάποια από τις προαναφερόμενες ποινές. Ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε ότι από τις διατάξεις του ιταλικού ποινικού κώδικα και τις

αντίστοιχες διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας συντρέχουν χωρίς ουσιώδεις διαφορές οι νόμιμοι όροι με τους οποίους συντελούνται σύμφωνα με τις δύο εθνικές νομοθεσίες οι εξής αξιόποινες πράξεις: της βεβαρημένης κλοπής που διαπράχθηκε μετά τριών άλλων ηνωμένων προς διάπραξη κλοπών, της αφαίρεσης πινακίδων αριθμού κυκλοφορίας του αυτοκινήτου, της καταρτίσεως πλαστών πινακίδων αναγνώρισης αυτοκινήτου και της νόθευσης της πινακίδας αναγνώρισεως του πλαισίου μοτοσικλέτας, της χρήσης πλαστών πινακίδων (μη κρατικών) αναγνώρισεως αυτοκινήτου, οι οποίες προβλέπονται και τιμωρούνται από την ελληνική και την ιταλική νομοθεσία. Κατά συνέπεια, ορθά το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης αφού τρεις από τις προαναφερόμενες αξιόποινες πράξεις τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης που υπερβαίνει το έτος.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του καταζητούμενου.

0295

ΑΠ 219/1968¹ (σε Συμβούλιο)

Συρροή εγκλημάτων για οποία ζητείται η έκδοση – Υπόθαλη εγκληματία και αποδοχή προϊόντων εγκλήματος – Το κράτος προς το οποίο υποβάλλεται η αίτηση έκδοσης δεν δικαιούται να εξετάσει τους λόγους ακυρότητας του εντάλματος σύλληψης που έχει εκδοθεί από την αρμόδια δικαστική αρχή του εκζητούμενου κράτους

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 παρ. 1 και 14 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

N. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 231 ΠΚ

Άρθρα 448, 450 και 451 παρ. 1 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Με ρηματική διακοίνωση η Πρεσβεία της Ιταλίας στην Αθήνα ζήτησε στις 7.9.1967 την επέκταση της έκδοσης της Α.Μ., ιταλίδας υπηκόου, και για την αποδιδόμενη σε αυτήν πράξη της αποδοχής και διάθεσης προϊόντων εγκλήματος. Το Συμβούλιο Εφετών είχε γνωμοδοτήσει με την υπ' αριθμ. 3/1967² απόφασή του υπέρ της έκδοσης της κυρίας Α.Μ., η οποία κατηγορείτο στην Ιταλία για υπόθαλη εγκληματία. Απορρίπτοντας τον αντίθετο ισχυρισμό της εκζητουμένης το Δικαστήριο δέχθηκε ότι κατά το ιταλικό δίκαιο το στοιχείο του δόλου απαιτείται και για την αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος της κλε-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΙΗ', σελ. 364.

² Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΙΗ', σελ. 231.

πταποδοχής και, άρα, η προβλεπόμενη πράξη τιμωρείται κατά το ιταλικό και ελληνικό δίκαιο μόνον εάν τελείται εκ δόλου. Απέρριψε επιπροσθέτως το επιχείρημα που πρόβαλε η εκζητουμένη, ότι δηλαδή υποχρεούτο να εξετάσει τυχόν λόγους ακυρότητας του εντάλματος σύλληψης που εκδόθηκε από τις ιταλικές αρχές. Κρίνοντας όμως τους σχετικούς ισχυρισμούς της κατ' εφαρμογή του ιταλικού δικαίου το Συμβούλιο Εφετών διαπίστωσε ότι το ένταλμα σύλληψης περιέχει όλα τα στοιχεία που απαιτεί η διάταξη του άρθρου 264 του ιταλικής ποινικής δικονομίας. Η εκζητουμένη άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου αιτούμενη την εξαφάνιση της απόφασης του Συμβουλίου Εφετών.

Νόμο Βάσιμο : Η έκδοση επιτρέπεται, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης, εφόσον σύμφωνα με τις νομοθεσίες του εκζητούντος και του προς ό η αίτηση κράτους προβλέπεται ποινή που επιβάλλει κατ' ανώτατο όριο φυλάκιση ενός έτους. Στην περίπτωση συρροής εγκλημάτων αρκεί εάν ένα από αυτά πληροί αυτήν την προϋπόθεση.

Σκεπτικό : Από τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1 και 14 παρ. 1 εδ. δ' της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης συνάγεται ότι τα στοιχεία του εγκλήματος για τα οποία ζητείται η έκδοση, πρέπει να είναι κατά τους ουσιώδεις όρους τα ίδια τόσο κατά την ελληνική νομοθεσία όσο και κατά τη νομοθεσία του εκζητούντος κράτους, η δε απειλούμενη κατά του εγκλήματος στερητική της ελευθερίας ποινή πρέπει να είναι, σύμφωνα και με τις δύο νομοθεσίες, ενός τουλάχιστον έτους κατ' ανώτατο όριο ή μικρότερη, στην περίπτωση δε που ζητείται συγχρόνως ή διαδοχικώς η έκδοση του αλλοδαπού για περισσότερα διακεκριμένα εγκλήματα, αυτή επιτρέπεται και για το έγκλημα που τιμωρείται με ποινή μικρότερη του έτους, εάν οιοδήποτε άλλο από τα συρρέοντα εγκλήματα τιμωρείται με κάποια από τις προαναφερόμενες ποινές. Διαπιστώνοντας ότι το αδίκημα της κλεπταποδοχής τιμωρείται κατά το ιταλικό δίκαιο εφόσον έχει τελεσθεί εκ δόλου και με ποινή φυλάκισης που υπερβαίνει το έτος – όπως δηλαδή προβλέπει και η ελληνική νομοθεσία – ο Άρειος Πάγος απέρριψε ως αβάσιμο το λόγο έφεσης που πρόβαλε η εκζητουμένη.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Εφετείου Αθηνών που γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης της κυρίας Μ.Α. στην Ιταλία.

0296

Εφετείο Αθηνών 6/1968¹ (σε Συμβούλιο)

Δυνητική η έκδοση των υπηκόων των συμβαλλομένων στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως κρατών μερών – Σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 1 του Ν. 4165/1961, με τον οποίον κυρώθηκε η Ευρω-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΙΗ', σελ. 425.

παϊκή Σύμβαση Έκδοσης, απαγορεύεται η έκδοση ελλήνων υπηκόων, εφαρμοζόμενου του εδαφίου α' του άρθρου 438 ΚΠΑ

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 2 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρο 16 του Ν.Δ. 3370/1955 «Περί Κυρώσεως του Κώδικος της Ελληνικής Ιθαγενείας» (ΦΕΚ 258, τ. Α')

Άρθρο 438 εδ. α' ΚΠΑ

Πραγματικά Περιστατικά : Με ρηματική διακοίνωση η Πρεσβεία της Ιταλίας στην Αθήνα ζήτησε την έκδοση της κυρίας Α.Χ., ιταλίδα, η οποία κατηγορείται για απάτη. Η εκζητούμενη ήταν ελληνίδα υπήκοος και μετά το γάμο που τέλεσε στη Ρώμη το 1966 με ιταλό υπήκοο απέκτησε και την ιταλική ιθαγένεια, την οποία διατηρεί μέχρι και σήμερα. Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε κατά της έκδοσης της εκζητούμενης στην Ιταλία αποδεχόμενο την πρόταση του Αντεισαγγελέα Εφετών Β. Παπαναστασίου.

Νόμο Βάσιμο : Δεν επιτρέπεται η έκδοση ελλήνων υπηκόων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2 παράγραφος 1 του Ν. 4165/1961, με τον οποίον κυρώθηκε η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως.

Σκεπτικό : Το Συμβούλιο Εφετών αποφάσισε την απόρριψη του αιτήματος των ιταλικών αρχών περί εκδόσεως της κυρίας Α.Χ., λαμβάνοντας υπόψη ότι η εκζητούμενη δεν είχε αποβάλει την ελληνική ιθαγένεια αφού δεν είχε υποβάλει στις αρμόδιες ελληνικές αρχές την απαιτούμενη κατά το άρθρο 16 του Ν.Δ. 3370/1955 σχετική δήλωση.

Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε κατά της έκδοσης της κυρίας Α.Χ. στην Ιταλία.

0297

ΑΠ 334/1967¹ (σε Συμβούλιο)

Κατά τα οριζόμενα στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως το σχετικό αίτημα δεν απαιτείται να φέρει τα κατά την πολιτική δικονομία στοιχεία του εγγράφου – Στην περίπτωση μη υποβολής αιτήσεως για την απόδοση των κατασχεθέντων από το εκζητούν κράτος εφαρμοστέα τυγχάνει η διάταξη του άρθρου 453 παρ. 1 ΚΠΑ

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 12, 20 και 22 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΙΖ', σελ. 542.

Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 436 παρ. 2, 443, 453 παρ. 1 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η πρεσβεία της Ιταλίας στην Αθήνα υπέβαλε στις 13.4.1967 με ρηματική διακοίνωση αίτημα έκδοσης στην Ιταλία των Μ.Φ. και της Δ.Μ.Α., αμφοτέρων ιταλών υπηκόων, που διώκονται ο μὲν πρώτος για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως, που φέρεται ότι τέλεσε από κοινού με άλλους στη Ρώμη στις 17.1.1967, της δε δευτέρας για υπόθαλψη εγκληματία, αδίκημα που φέρεται ότι τέλεσε στη Ρώμη από την 11^η έως την 16^η Μαρτίου 1967. Για τα εγκλήματα αυτά ο Ανακριτής Πλημμελειοδικών Ρώμης εξέδωσε δύο εντάλματα τα οποία συνοδεύουν το σχετικό αίτημα έκδοσης. Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης των καταζητούμενων και της απόδοσης στις ιταλικές αρχές των κατασχεθέντων ιταλικών χαρτονομισμάτων. Οι καταζητούμενοι άσκησαν έφεση επικαλούμενοι πλημμέλεια του αιτήματος έκδοσης και των συνοδευτικών αυτού εγγράφων και ισχυριζόμενοι ότι δεν πληρούνται οι θετικές προϋποθέσεις για την έκδοσή τους κατά τα οριζόμενα στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης. Περαιτέρω, ο μὲν πρώτος των εκζητούμενων ισχυρίστηκε ότι πρέπει να εξαφανιστεί η πρωτοβάθμια απόφαση επειδή σε μεταγενέστερο του αιτήματος της έκδοσης χρόνο ανεκαλύφθη ότι στη διαληφθείσα ληστεία συμμετείχε και έτερο πρόσωπο, η δευτέρα ότι λόγω μνηστείας με τον πρώτο δεν μπορεί να διωχθεί για υπόθαλψη εγκληματία κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 231 παρ. 2 του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα. Επιπροσθέτως ισχυρίστηκαν ότι το Συμβούλιο Εφετών παρά το νόμο διέταξε την απόδοση των κατασχεθέντων ιταλικών χαρτονομισμάτων στο ιταλικό κράτος.

Νόμο Βάσιμο : Εάν το εκζητούν κράτος δεν υπέβαλε αίτημα απόδοσης των κατασχεθέντων εφαρμόζεται, κατά το άρθρο 22 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, σε συνδυασμό με το άρθρο 436 παρ. 2 ΠΚ, η διάταξη του άρθρου 453 παρ. 1 ΚΠΔ.

Σκεπτικό : Α) Ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε ότι το αίτημα έκδοσης και τα συνοδεύοντα αυτό έγγραφα πληρούν τις προϋποθέσεις των άρθρων 12 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης σε συνδυασμό με το άρθρο 443 ΚΠΔ και με τα κρατούντα στις διεθνείς σχέσεις. Ειδικότερα, λαμβάνει υπόψη ότι το σχετικό αίτημα διατυπώθηκε εγγράφως, δηλαδή φέρει αριθμό πρωτοκόλλου, χρονολογία και σφραγίδα της Ιταλικής Πρεσβείας και κρίνει ότι ουδεμία ασκεί επιρροή το γεγονός ότι δεν φέρει υπογραφή αφού κατά την έννοια της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης δεν απαιτείται να φέρει τα κατά την πολιτική δικονομία στοιχεία του εγγράφου, και οι σχετικές διακοινώσεις διαβιβάστηκαν δια της διπλωματικής

οδού. **Β)** Αναφορικά με τον ισχυρισμό των εκκαλούντων για τη μη αποστολή από τις ιταλικές αρχές ολόκληρης της υπάρχουσας σχετικής δικογραφίας που σχηματίστηκε σε βάρος τους, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι, από τα αναγνωσθέντα έγγραφα κατά τη συζήτηση της υπόθεσης ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών, σε συνδυασμό με την εν γένει επ' ακροατηρίου διαδικασία, προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις για τη διάπραξη από τους εκκαλούντες των αποδιδόμενων σ' αυτούς εγκλημάτων, η οποία δικαιολογεί την παραπομπή τους σε δίκη κατά την ελληνική νομοθεσία. **Γ)** Ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι είναι αβάσιμο το επιχείρημα του πρώτου των εκζητούμενων ότι δηλαδή σε χρόνο μεταγενέστερο των σε βάρος του αποκαλύψεων εκ μέρους του συναυτουργού του Τ. διαπιστώθηκε ότι στη διαληφθείσα ληστεία συμμετείχε και έτερο πρόσωπο, ονόματι Λ., αφού τα σχετικά στοιχεία δεν ανατρέπουν και ούτε εξασθενίζουν τις ενδείξεις περί της συμμετοχής του στις πράξεις για τις οποίες κατηγορείται. **Δ)** Σχετικά με τον ισχυρισμό της δευτέρας των εκζητούμενων, ότι δηλαδή ήταν μνηστή του πρώτου κατά τον κρίσιμο χρόνο, που φέρεται ότι τέλεσε το αδίκημα της υπόθαλψης του εγκληματία, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι είναι αβάσιμος αφού τόσο στην πρωτόδικη διαδικασία όσο και ενώπιόν του κατέθεσε ότι είναι έγγαμη και μητέρα δύο παιδιών, σε διάσταση με το σύζυγό της, αυτή δε η παράνομη συμβίωση δεν συνιστά μνηστεία. **Ε)** Αναφορικά με την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών να αποδοθούν τα κατασχεθέντα ιταλικά χαρτονομίσματα στο εκζητούν κράτος παρά τη μη υποβολή σχετικού αιτήματος, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ορθά το Συμβούλιο Εφετών αποφάσισε την απόδοση των κατασχεθέντων στο εκζητούν κράτος λαμβάνοντας υπόψη ότι από το συνδυασμό των άρθρων 22 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης και 436 παρ. 2 ΚΠΔ εφαρμοστέα τυγχάνει η διάταξη του άρθρου 453 παρ. 1 ΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία οιαδήποτε και αν είναι η απόφαση του Συμβουλίου Εφετών για το αίτημα έκδοσης, τούτο αποφαίνεται εάν τα κατασχεθέντα ή άλλως συνημμένα στη δικογραφία αντικείμενα ή πειστήρια πρέπει να παραδοθούν στο εκζητούν κράτος ή στον εκζητούμενο ή στον τρίτο που αξιώνει επ' αυτών δικαιώματα ή σε εθνική αρχή για να χρησιμοποιηθούν για ανάκριση.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης των καταζητούμενων.

0298

ΑΠ 457/1963¹ (σε Συμβούλιο)

Απόφαση απόδοσης κατασχεθέντων στα χέρια του εκζητούμενου παρά την μη υποβολή σχετικού αιτήματος από το εκζητούν κράτος – Εί-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΙΔ', σελ. 145.

και σύμφωνη με το άρθρο 12 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης η έγγραφη ρηματική διακοίνωση με την οποία υποβάλλεται το αίτημα έκδοσης

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 3, 12, 20 και 22 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Άρθρα 436 παρ. 2, 438, 453 παρ. 1 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η Τουρκία ζήτησε με ρηματική διακοίνωση την έκδοση του υπηκόου της Α.Α., κατηγορούμενου ότι διέπραξε στην Άγκυρα στις 23.8.1963 τα αδικήματα της απάτης και πλαστογραφίας σε βάρος της Οθωμανικής Τράπεζας ζημιώνοντάς την κατά το ποσόν των 320.000 τουρκικών λιρών. Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του κυρίου Α.Α., και διέταξε την απόδοση των κατασχεθέντων χαρτονομισμάτων χωρίς όμως να έχει υποβληθεί παρόμοιο αίτημα από το εκζητούν κράτος. Ο εκζητούμενος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρειού Πάγου αιτούμενος την εξαφάνιση της απόφαση του Συμβουλίου Εφετών.

Νόμο Βάσιμο : Ορθώς και νομίμως αποφάσισε το Συμβούλιο Εφετών την απόδοση στις τουρκικές αρχές των κατασχεθέντων στα χέρια του εκζητούμενου χαρτονομισμάτων γιατί αυτά προέρχονται από τα αδικήματα της απάτης και της πλαστογραφίας τα οποία διέπραξε και για τα οποία ζητείται η έκδοση και είναι χρήσιμα στη δίκη ως πειστήρια.

Σκεπτικό : Α) Ο εκζητούμενος ισχυρίστηκε ότι πρέπει να εξαφανιστεί η απόφαση του Συμβουλίου Εφετών επειδή η Τουρκία υπέβαλε το αίτημα έκδοσης με ρηματική διακοίνωση. Ο Άρειος Πάγος, λαμβάνοντας υπόψη ότι η Τουρκική Πρεσβεία στην Αθήνα υπέβαλε την από 1.11.1963 ρηματική διακοίνωση εγγράφως, έκρινε ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 12 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης και απέρριψε τον πρώτο λόγο εφέσεως ως αβάσιμο. Β) Ο εκζητούμενος ισχυρίστηκε ότι το ένταλμα σύλληψης το οποίο υπέβαλε η Τουρκία με την αίτηση έκδοσης είναι άκυρο και ανίσχυρο επειδή εκδόθηκε από αναρμόδια δικαστική αρχή. Λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις της τουρκικής νομοθεσίας, ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε ότι το υπό κρίση ένταλμα σύλληψης νομοτύπως και αρμοδίως εκδόθηκε από τον Πταισματοδίκη της Άγκυρας και απέρριψε το δεύτερο λόγο εφέσεως ως αβάσιμο. Γ) Ο εκζητούμενος ισχυρίστηκε ότι το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης κατά παραβίαση του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης. Ο Άρειος Πάγος έλαβε υπόψη του ότι ο εκζητούμενος είναι το πρόσωπο του οποίου η έκδοση ζητούν οι τουρκικές αρχές και ότι σε πρώτο βαθμό δήλωσε ότι

δεν επιθυμεί να εκδοθεί στην Τουρκία, ότι το εκζητούν κράτος απέστειλε συνημμένα στις ελληνικές αρχές τα οριζόμενα στο άρθρο 12 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης δικαιολογητικά έγγραφα προς υποστήριξη του σχετικού αιτήματος, ότι τα διαπραχθέντα αδικήματα για τα οποία ζητείται η έκδοση τιμωρούνται από την τουρκική και από την ελληνική νομοθεσία με ποινή στερητική της ελευθερίας ανωτάτου ορίου τουλάχιστον ενός έτους και ότι δεν συντρέχει κάποιο από τα κωλύματα του άρθρου 3 της Σύμβασης και, έκρινε ότι ορθώς εξετίμησε τα πράγματα το Συμβούλιο Εφετών και προσηκόντως εφάρμοσε το νόμο. Κατά τη διαμόρφωση της σχετικής κρίσης το Ανώτατο Δικαστήριο έλαβε επιπλέον υπόψη ότι, βάσει των προσαγόμενων από το τουρκικό κράτος επίσημων αποδεικτικών στοιχείων, υπάρχουν ενδείξεις για το βάσιμο των αποδιδόμενων στον εκζητούμενο αδικημάτων της απάτης και της πλαστογραφίας και ότι θα επέτρεπαν οι ενδείξεις αυτές την παραπομπή του σε δίκη στην Ελλάδα. Δ) Ο εκζητούμενος επικαλέστηκε ενώπιον του Αρείου Πάγου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να εξαφανιστεί γιατί παρανόμως διετάχθη η απόδοση των κατασχεθέντων χαρτονομισμάτων στην Τουρκία αφού το σχετικό αίτημα δεν είχε υποβληθεί από τις τουρκικές αρχές. Ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι, – αφού το άρθρο 20 της Σύμβασης δεν ορίζει για την τύχη των κατασχεθέντων αντικειμένων, εν ανυπαρξία υποβολής σχετικού αιτήματος – βάσει του άρθρου 22 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης και του άρθρου 436 ΚΠΔ, εφαρμόζεται εν προκειμένω η διάταξη του άρθρου 453 παρ. 1 ΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία οιαδήποτε και εάν είναι η απόφαση του Συμβουλίου για το αίτημα έκδοσης, αυτό αποφαίνεται εάν τα κατασχεθέντα ή άλλως συνημμένα στη δικογραφία αντικείμενα ή πειστήρια πρέπει να αποδοθούν στο εκζητούν κράτος, στον εκζητούμενο ή σε τρίτον, ο οποίος αξιώνει δικαιώματα επ' αυτών ή σε εθνική αρχή προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στην ανάκριση. Παρόμοιο αίτημα για την απόδοση των κατασχεθέντων χαρτονομισμάτων δεν υποβλήθηκε είτε από το εκζητούν κράτος, είτε από τον εκζητούμενο ή από άλλον τρίτον και, ορθώς, κατά την κρίση του Αρείου Πάγου, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο αποφάνθηκε και για την τύχη των χαρτονομισμάτων που κατασχέθηκαν στα χέρια του εκζητούμενου παρά το γεγονός ότι παρόμοιο αίτημα δεν είχε υποβληθεί από τις τουρκικές αρχές. Περαιτέρω δε ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ορθώς και νομίμως αποφάσισε το Συμβούλιο Εφετών την απόδοση των κατασχεθέντων στα χέρια του εκζητούμενου χαρτονομισμάτων στο εκζητούν κράτος γιατί αυτά προέρχονται από τα αδικήματα που αυτός διέπραξε στην Άγκυρα στις 23.8.1963 και είναι χρήσιμα στη δίκη ως πειστήρια.

Το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου επικύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών το οποίο γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης.

0299

Εφετείο Αθηνών 386/1963¹ (σε Συμβούλιο)

Παραδεκτός αμφισβητείται η νομιμότητα της σύλληψης του εκζητούμενου κατ' ανάλογο εφαρμογή του άρθρου 445 παρ. 2 ΚΠΔ - Σύλληψη με σκοπό την έκδοση βασισμένη σε αγγελία της Ιντερπόλ - Η Ιντερπόλ είναι διεθνής διακρατική οργάνωση προσλαμβάνουσα χαρακτηριστήρα δημόσια υπηρεσίας - Η επί εγγυήσει απόλυση του εκζητούμενου δεν προβλέπεται στην προπαρασκευαστική διαδικασία της έκδοσης - Απορρίπτεται το σχετικό αίτημα, γιατί, πέραν της μη εφαρμογής του άρθρου 449 παρ. 2 ΚΠΔ, στις περιπτώσεις του άρθρου 445 ΚΠΔ το Συμβούλιο Εφετών, ασκώντας την κατ' άρθρο 449 παρ. 2 ΚΠΔ διακριτική εξουσία, κρίνει ότι υπάρχει κίνδυνος φυγής του εκζητούμενου από την ελληνική επικράτεια και της εντεύθεν ματαίωσης του σκοπού για τον οποίον διετάχθη η προσωρινή σύλληψη

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 16 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

Ν. 4165/1961 «Περί κυρώσεως της υπό της Ελλάδος υπογραφείσης εν Παρισίοις την 13^η Δεκεμβρίου 1957 Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Εκδόσεως» (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Ν. 3640/1956 «Περί συμμετοχής της Ελλάδος εις την Διεθνή Έπιτροπήν Εγκληματολογικής Αστυνομίας» (ΦΕΚ 303, τ. Α')

Άρθρα 439, 445, 449 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Με την υπ' αριθμ. 8690/1963 εντολή της Εισαγγελίας Αθηνών διετάχθη, σύμφωνα με το άρθρο 445 παρ. 2 ΚΠΔ, η προσωρινή σύλληψη και κράτηση του πολίτη Αργεντινής Φ.Α., για αδικήματα τα οποία είχαν τελεστεί στο Μεξικό. Η προαναφερόμενη κράτησε άρχισε στις 21.3.1963, όταν συνελήφθη από τις αστυνομικές αρχές και εξακολούθησε μέχρι της 21.4.1963, όταν τυπικά απολύθηκε από τις φυλακές, γιατί μέχρι την ημερομηνία αυτή δεν είχε ληφθεί η αίτηση έκδοσης μετά των λοιπών δικαιολογητικών παρά των μεξικανικών αρχών. Μετά την ως άνω σύλληψη και κράτηση ελήφθη αγγελία για την προσωρινή σύλληψη με σκοπό την έκδοση για εγκλήματα που διαπράχθηκαν στην Αργεντινή, και, ιδιαίτερος για απάτες, για τα οποία είχαν εκδοθεί εντάλματα σύλληψης των εκεί δικαστικών αρχών. Η Εισαγγελία Εφετών διέταξε, βάσει της νεώτερης αγγελίας, τη σύλληψη και την κράτηση, η οποία άρχισε στις 19.4.1963. Ο εκζητούμενος, αντιλέγων τη νομιμότητα της σύλληψης, αμφισβητεί τη νομιμότητα των εγγράφων στα οποία στηρίχθηκε η σχετική εντολή της Εισαγγελίας Εφετών, ισχυριζόμενος ότι συνελήφθη βάσει δημοσιεύματος περιοδικού της Ιντερπόλ, και όχι δυνά-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΙΓ', σελ. 297.

μει αγγελίας κατά την έννοια του άρθρου 445 παρ. 2 ΚΠΔ. Επίσης, ο εκζητούμενος υπέβαλε στο Συμβούλιο Εφετών αίτημα αποφυλάκισης του με εγγύηση.

Νόμω Βάσιμο : Κατά την ορθήν ερμηνεία του άρθρου 445 ΚΠΔ ενισχυμένη από το άρθρο 439 ΚΠΔ, σε κάθε περίπτωση έκδοσης τάσσεται ειδική μηνιαία προθεσμία προσωρινής κράτησης.

Σκεπτικό : **Α)** Το Συμβούλιο Εφετών αφού διαπίστωσε ότι δεν υπάρχει διεθνής σύμβαση έκδοσης μεταξύ της Ελλάδας και της Δημοκρατίας της Αργεντινής, έκρινε ότι, κατά το άρθρο 436 παρ. 2 ΚΠΔ, όλα τα σχετικά θέματα ρυθμίζονται από τις σχετικές διατάξεις της ελληνικής ποινικής δικονομίας. Λαμβάνοντας υπόψη ότι άρθρο 445 παρ. 2 ΚΠΔ δεν προβλέπει ειδικά την περίπτωση κατά την οποία ο εκζητούμενος αμφισβητεί τη νομιμότητα της διαταχθείσας προσωρινής σύλληψής του, το Δικαστήριο κρίνει ότι ενόψει της υψίστης σημασίας του δι' αυτής προσβαλλόμενου αγαθού της προσωπικής ελευθερίας του, δικαιούται να προσφύγει στο Συμβούλιο Εφετών προς επίλυση της προαναφερόμενης αμφισβήτησης. Η προσφυγή αυτή δικαιολογείται τόσον κατ' ανάλογο εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου 5 του άρθρου 445 ΚΠΔ όσο και βάσει τη γενικής αρχής σύμφωνα με την οποία προσβάλλεται στο στάδιο της προδικασίας κάθε πράξη του Εισαγγελέα που ενεργείται εντός της λειτουργικής αρμοδιότητάς του κατά την ποινική δικονομία και άνευ διακριτικής ευχέρειας αλλά υπό ορισμένες νόμιμες προϋποθέσεις, όπως εν προκειμένω. **Β)** Από τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 445 ΚΠΔ συνάγεται ότι δεν είναι απαραίτητο, ελλείψει αντιθέτου ρητού ορισμού, η αγγελία της Ιντερπόλ να διαβιβαστεί στον Εισαγγελέα Εφετών από τη δικαστική ή άλλη αρμόδια αρχή του εκζητούντος κράτους και ότι στην έννοια της τελευταίας περιλαμβάνονται προδήλως και η αστυνομική αρχή αυτού. Εξάλλου, η τέως Διεθνής Επιτροπή της Εγκληματολογικής Αστυνομίας μετονομάστηκε το 1956, κατά τη Γενική Συνέλευση που συγκάλεσε στη Βιέννη, σε «Διεθνή Οργάνωση της Εγκληματολογικής Αστυνομίας» και κατά σύντμηση Ιντερπόλ (International Police) και σ' αυτήν μετέχουν ως μέλη κατ' έγκριση των ενδιαφερόμενων κυβερνήσεων οι αστυνομικές αρχές όλων σχεδόν των κρατών της Ευρώπης, της Ασίας, της Μέσης Ανατολής, της Βρετανικής Κοινοπολιτείας, της Αμερικής και πολλά της Αφρικής, τα οποία και καταβάλουν τις δαπάνες της διεθνούς οργάνωσης, η οποία θεωρείται διακρατική και προσλαμβάνει χαρακτήρα δημόσιας υπηρεσίας. Από τα παραπάνω παρέπεται ότι οι αστυνομικές αρχές των διαφόρων κρατών που συμμετέχουν σε αυτήν, και στα οποία συγκαταλέγονται τόσο η Αργεντινή όσο και η Ελλάδα, νοούνται ως αρμόδιες κατά το άρθρο 445 παρ. 2 ΚΠΔ των κρατών αυτών. Η εκδοχή μάλιστα αυτή ενισχύεται και από το γεγονός ότι η διάταξη της παραγράφου

1 του άρθρου 16 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης ρητά ορίζει ότι η αίτηση της έκδοσης και της προσωρινής σύλληψης μπορεί να διαβιβαστεί και μέσω της Ιντερπόλ. Η μη ειδική μνεία της προαναφερόμενης διακρατικής οργάνωσης στη σχετική διάταξη του ΚΠΔ εκτός του ότι κατά τη δημοσίευση του ελληνικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας δεν είχε συγκροτηθεί πλήρως η εν λόγω διεθνής οργάνωση, ούτε είχε συμμετάσχει σε αυτήν επίσημα η Ελλάδα, αλλά και επί πλέον ήταν τότε άγνωστη η μέλλουσα οριστική επωνυμία της. Γ) Εξετάζοντας τη νομιμότητα των δύο ενταλμάτων σύλληψης που εξέδωσε η Εισαγγελία Εφετών βάσει της αγγελίας που αφορούσαν αφενός αδικήματα που διαπράχθηκαν στο Μεξικό – για τα οποία δεν επακολούθησε αίτημα έκδοσης – και αφετέρου απάτες που διαπράχθηκαν στην Αργεντινή, για τις οποίες επακολούθησε αίτημα έκδοσης, το Συμβούλιο Εφετών έκρινε ότι ουδεμία ουσιώδη επιρροή ασκεί το γεγονός ότι ο αντιλέγων είχε συλληφθεί προσωρινής και κρατηθεί έως την 20.4.1963, γιατί αυτή προληπτική σύλληψη και κράτησή του αφορούσε μόνο στα εγκλήματα που τελέστηκαν στο Μεξικό και έγινε εν αναμονή της αίτησης του κράτους αυτού περί εκδόσεώς του, η οποία όμως αφού δεν υποβλήθηκε εμπρόθεσμα ήρθη βάσει της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 445 ΚΠΔ, κατά δε την ορθή έννοια της διάταξης αυτής, ενισχυμένη και από το άρθρο 439 ΚΠΔ, σε κάθε περίπτωση έκδοσης τάσσεται ιδιαίτερη μηνιαία προθεσμία διάρκειας της προσωρινής σύλληψης και κράτησης, ανεξάρτητα του ότι ούτε ήταν εφικτή κατά νόμο η εξυπαρχής σύλληψη του αιτούντα και για εγκλήματα που τέλεσε στην Αργεντινή λόγω έλλειψης επαρκών στοιχείων, τα οποία προσκομίστηκαν μεταγενέστερα, ούτε δικαιολογείτο η νέα σχετική σύλληψη και κράτησή του με τη λήψη τούτων, καθόσον κατά τη διάρκεια της κράτησής του για τα εγκλήματα που είχε διαπράξει στο Μεξικό δεν συνέτρεχε η προϋπόθεση του άρθρου 445 παρ. 2 για βάσιμη υπόνοια φυγής του ίδιου, ενώ παράλληλα δεν ήταν δυνατόν να διακοπεί η πρώτη πριν από την παρέλευση του μήνα. Δ) Κρίνοντας το αίτημα του εκζητούμενου περί αποφυλάκισής του με εγγύηση το Δικαστήριο απεφάνθη ότι κατά την έννοια του άρθρου 449 παρ. 2 αποφυλάκιση με εγγύηση μπορεί να διαταχθεί μόνον κατά την κύρια διαδικασία της έκδοσης, και όχι κατά την προπαρασκευαστική, όπως εν προκειμένω, αφού ούτε ειδική πρόνοια λαμβάνεται στις σχετικές διατάξεις του άρθρου 445 ΚΠΔ, ούτε αυτές παραπέμπουν στο άρθρο 449 παρ. 2 ΚΠΔ. Αλλά ακόμα και εάν το Δικαστήριο δεχόταν το σχετικό αίτημα του εκζητούμενου, αυτό απορρίπτεται ως αβάσιμο και αδικαιολόγητο, γιατί κατά την κρίση του Συμβουλίου, αρκούντος την διακριτική εξουσία που του παρέχεται από το άρθρο 449 παρ. 2 ΚΠΔ, υπάρχει κίνδυνος

νος φυγής του εκζητούμενου από την ελληνική επικράτεια και της ματαίωσης του σκοπού για τον οποίον διετάχθη η προσωρινή σύλληψή του.

Το Εφετείο Αθηνών απέρριψε το σχετικό αίτημα του εκζητούμενου.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ¹

Άρθρα 3 και 13 Απαγόρευση των Βασανιστηρίων Δικαίωμα Πραγματικής Προσφυγής

0300

Υπόθεση *Hilal* κατά Ηνωμένου Βασιλείου (6.6.2001)

Απορριφθείς αιτών άσυλο – Βασανιστήρια : απόδειξη βασανιστηρίων και θανάτου λόγω βασανιστηρίων – Δυνατότητα ασφαλούς παρμονής του απορριφθέντος αιτούντα άσυλο σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής του – Νόμιμη αναχώρηση από τη χώρα – Εθνική διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα – Συνέντευξη – Βάρος απόδειξης – Απέλαση στον τόπο καταγωγής της πατρίδας του αιτούντα άσυλο – Η αποτελεσματικότητα της προσφυγής του άρθρου 13 ΕυρΣΔΑ δεν εξαρτάται από τη βεβαιότητα της θετικής έκβασής της για τον προσφεύγοντα, που επικαλείται ότι παραβιάσθηκε δικαίωμα που προστατεύεται από τη Σύμβαση.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 3 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «για την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α΄), όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο Νο. 11 (Ν. 2400/1996, ΦΕΚ 96, τ. Α΄).

¹ Οι αποφάσεις που παρατίθενται είναι οριστικές κατά την έννοια του άρθρου 44 παρ. 2 (υπό τον «Τίτλο II – Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου) του Ν. 2400/1996.

Πραγματικά Περιστατικά : Ο προσφεύγων, κύριος Hilal, πολίτης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Τανζανίας, γεννήθηκε το 1968 στο κρατίδιο της Ζανζιβάρης που απολαμβάνει σημαντική αυτονομία. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του το 1992 προσχώρησε στο CUF (Civic United Front – Ηνωμένο Κοινωνικό Μέτωπο), ένα κόμμα της αντιπολίτευσης της Ζανζιβάρης. Ήταν ενεργό μέλος, συμμετείχε στις συναντήσεις των μελών του και συνέβαλε στις εκστρατείες χρηματοδότησής του. Τον Αύγουστο του 1994 συνελήφθη από αξιωματούχους του κυβερνώντος κόμματος Chama Cha Mapinduzi (CCM) που τον κατηγορήσαν για τη συμμετοχή του στο κόμμα της αντιπολίτευσης. Κατά την τρίμηνη κράτησή του στο αστυνομικό τμήμα της Madema στη Ζανζιβάρη υπέστη βασανιστήρια: οι αστυνομικές αρχές τον κλείδωσαν για μέρες σε ένα κελί γεμάτο με νερό που δεν υπήρχε χώρος για να ξαπλώσει. Έπειτα τον κρέμασαν ανάποδα με τα πόδια δεμένα έως ότου μάτωσε η μύτη του και τον υπέβαλαν σε ηλεκτροσόκ.

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του αφέθηκε ελεύθερος το Νοέμβριο του 1994, μετά από επίμονη παρέμβαση των ηγετών του κόμματος, του οποίου ήταν μέλος, στην κυβέρνηση της Τανζανίας. Εν συνεχεία νοσηλεύθηκε σε νοσοκομείο το οποίο πιστοποίησε τη σοβαρή αιμορραγία της μύτης που υπέστη λόγω της κακομεταχείρισης από τις αστυνομικές αρχές. Πριν την κράτησή του συνελήφθη και ο αδερφός του, ο οποίος λόγω των βασανιστηρίων στα οποία τον υπέβαλαν οι αρχές, εξέπνευσε τον Ιανουάριο του 1995 στο νοσοκομείο όπου διεκομίσθη από τις φυλακές.

Ο κύριος Hilal ισχυρίζεται ότι αφού αφέθηκε ελεύθερος περιόρισε τις πολιτικές του δραστηριότητες και απλά ενίσχυε οικονομικά το κόμμα CUF. Η αστυνομία όμως συνέχισε να τον παρακολουθεί και τον Ιανουάριο του 1995 προχώρησε σε έρευνα της οικίας του. Επειδή απουσίαζε οι αρχές συνέλαβαν και διέταξαν την ολονύκτια κράτηση της συζύγου του. Στη συνέχεια ανέκριναν τους φίλους του. Φοβούμενος για την ασφάλειά του αποφάσισε να εγκαταλείψει την Τανζανία.

Στις 9.2.1995 έφθασε στο Ηνωμένο Βασίλειο και υπέβαλε αίτημα ασύλου. Αυθημερόν και με τη συνδρομή διερμηνέα διεξήχθη προκαταρκτική συνέντευξη με τον αξιωματούχο της αρμόδιας υπηρεσίας μετανάστευσης. Από τα πρακτικά της συνέντευξης προκύπτει ότι καταγράφηκαν οι αρχικές πληροφορίες στις οποίες στηριζόταν το αίτημά του. Όταν ρωτήθηκε για τους λόγους που αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την πατρίδα του απάντησε: «Λόγω των προβλημάτων ασφαλείας που αντιμετώπιζα στη χώρα μου. Απειλήθηκα πολύ από το κόμμα που ασκεί την εξουσία και αποφάσισα να αναχωρήσω». Ο προσφεύγων δήλωσε ότι ήταν μέλος του CUF από το 1992.

Από τα πρακτικά της συνέντευξης που διεξήγαγε η αρμόδια υπηρεσία μετανάστευσης στις 15.3.1995 προέκυπτε ότι δήλωσε ότι δεν αντιμετώπισε πρόβλημα στην έκδοση του διαβατηρίου καθώς ήταν επιχειρηματίας και ότι είχε οργανώσει ο ίδιος το ταξίδι του στο Ηνωμένο Βασίλειο. Όταν ρωτήθηκε για τους λόγους για τους οποίους υπέβαλε το αίτημα ασύλου απάντησε ότι συνελήφθη και κρατήθηκε για τρεις μήνες, από τον Αύγουστο έως το Νοέμβριο του 1994, στο αστυνομικό τμήμα της Madema, όπου υπέστη βασανιστήρια: αρχικά μεταφέρθηκε σε ένα κελί με χαμηλό ταβάνι στο οποίο δεν μπορούσε να σταθεί όρθιος και έπειτα για μιάμιση ημέρα σε ένα άλλο γεμάτο νερό όπου δεν μπορούσε να ξαπλώσει. Στο κελί αυτό τον μετέφεραν δύο φορές κάθε βδομάδα. Λίγες ημέρες πριν αφηθεί ελεύθερος οι αρχές τον κρέμασαν ανάποδα και τον υπέβαλαν σε ηλεκτροσόκ. Συνελήφθη επειδή υποστήριζε οικονομικά το κόμμα CUF. Οι αρχές τον ενημέρωσαν ότι αφέθηκε ελεύθερος επειδή οι ηγέτες του κόμματος πίεσαν την κυβέρνηση στο Νταρ Ες Σαλάμ. Αφού αφέθηκε ελεύθερος αναζήτησε ιατρική περίθαλψη σε ιδιωτική κλινική. Στα πλαίσια της συνέντευξης για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα κατέθεσε στις βρετανικές αρχές την κάρτα μέλους στο CUF. Ήταν κανονικό μέλος, και υποστήριζε οικονομικά το κόμμα. Δεν είχε συμμετάσχει σε διαδηλώσεις. Ανέφερε ότι τον Ιανουάριο του 1995 συνελήφθη ο αδερφός του που αποβίωσε ενώ εκρατείτο: υπέστη ξυλοδαρμούς και έφτυνε αίμα. Εν τέλει οι αστυνομικές αρχές τον μετέφεραν σε νοσοκομείο στις 20.1.1995 καθώς γνώριζαν ότι θα πέθαινε. Ο θεός του τον βοήθησε να αναχωρήσει από την Τανζανία. Φρόντισε να του προμηθεύσει φορολογική ενημερότητα και εισιτήριο και παρουσιάστηκε αντ' αυτού στο γκισέ της αεροπορικής εταιρείας. Παραπλανώντας τις αρχές με αυτόν τον τρόπο κατάφερε να εισέλθει στο αεροπλάνο.

Στις 29.6.1995 ο Υπουργός Εσωτερικών απέρριψε το αίτημα ασύλου, κρίνοντας ότι οι απαντήσεις του προσφεύγοντα – αιτούντα άσυλο στα σχετικά ερωτήματα της Υπηρεσίας Μετανάστευσης ήσαν αντιφατικές. Στις 8.11.1996 απορρίφθηκε η προσφυγή του κατά της πρωτοβάθμιας απορριπτικής απόφασης. Στα πλαίσια της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι οι αρχές της Τανζανίας παρακρατούσαν την αλληλογραφία του, γνώριζαν ότι είχε υποβάλει αίτημα ασύλου και είχαν καλέσει τους γονείς του για ανάκριση προκειμένου να εξηγήσουν «για το γιο τους που βρίσκεται σε ξένη χώρα και βλάπτει την κυβέρνηση της πατρίδας του». Κατέθεσε σχετικά ως αποδεικτικά στοιχεία βεβαιώσεις του αγγλικού ταχυδρομείου που αφορούσαν αναζήτηση χρημάτων που χάθηκαν από συστημένη επιστολή της 27.11.1995 που ταχυδρόμησε στους γονείς του στην Τανζανία. Οι αρχές απέρριψαν το αίτημά του για άσυλο σε δεύτερο βαθμό υπογραμμίζοντας

ότι οι ισχυρισμοί του ήσαν αντιφατικοί και δεν επιβεβαιώνονταν από τα αποδεικτικά στοιχεία. Ιδιαίτερη βαρύτητα απέδωσαν στο γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν ανέφερε στην προκαταρκτική συνέντευξη τη σύλληψη και τα βασανιστήρια στα οποία υπεβλήθη στη διάρκεια της κράτησης και δεν δέχθηκαν την εξήγηση που έδωσε ότι δηλαδή ο αξιωματούχος της υπηρεσίας μετανάστευσης τον απέτρεψε να αναφερθεί σε λεπτομέρειες της δίωξης σε αυτό το στάδιο της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Απέρριψαν επίσης τους ισχυρισμούς που πρόβαλε με την προσφυγή για τις δυσκολίες επικοινωνίας με το διερμηνέα. Τόνισαν επίσης ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που επικαλέστηκε για τη σύλληψη του αδερφού του ήσαν αντιφατικά και κυρίως ότι δεν υπέβαλε οποιοδήποτε πιστοποιητικό που να βεβαιώνει το θάνατό του. Με αυτό το σκεπτικό, οι αρχές αρνήθηκαν να δεχθούν ότι ο αδερφός του συνελήφθη, βασανίστηκε ή σκοτώθηκε. Παρατήρησαν επίσης ότι ο προσφεύγων δεν προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι οι αρχές της Ζανζιβάρης τον κατηγορούσαν επειδή «σπίλωσε» τη φήμη της Τανζανίας και απέρριψαν τη βασιμότητα αυτού του ισχυρισμού. Αξιολογώντας συνολικά τα αποδεικτικά στοιχεία που επικαλέστηκε ο κύριος Hilal έκριναν ότι δεν απέδειξε επαρκώς ότι συντρέχει στο πρόσωπό του βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης για κάποιον από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση του 1951.

Στις 30.1.1997 υπέβαλε εκ νέου αίτηση στον Υπουργό Εσωτερικών ζητώντας την εξυπαρχής εξέταση του αιτήματός του για άσυλο: κατέθεσε αντίγραφο του πιστοποιητικού θανάτου του αδερφού του και με ιατρικό πιστοποιητικό από το οποίο προέκυπτε ότι αποβίωσε στις 20.1.1995, μετά τη μεταφορά του από τις φυλακές, λόγω σοβαρών πόνων στο στήθος και γενικής αδυναμίας και πυρετού. Επίσης υπέβαλε στις αρχές βεβαίωση του αρχηγείου της αστυνομίας της Pemba που πιστοποιούσε ότι οι αρχές αναζήτησαν τους γονείς του μετά την αναχώρησή του από τη χώρα και τους ζήτησαν να εξηγήσουν τη συμπεριφορά του γιου τους, που έβλαπτε τη κυβέρνηση και τη χώρα. Στις 4.2.1997 ο Υπουργός Εσωτερικών απέρριψε το αίτημα του προσφεύγοντα για εξυπαρχής εξέταση του αιτήματος ασύλου και αποφάσισε να κρίνει συνολικά την αίτηση αξιολογώντας τα νέα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν. Κατά την άποψή του οι βεβαιώσεις της αστυνομίας της Ζανζιβάρης εξυπηρετούσαν τον αιτούντα άσυλο και δεν είχαν καθοριστική αποδεικτική σημασία για τη διαδικασία αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα και από το πιστοποιητικό θανάτου δεν προέκυπτε με σαφήνεια ότι ο αδερφός του, που πέθανε λόγω του πυρετού, είχε υποστεί βασανιστήρια από τις αρχές.

Στις 29.4.1997 και αργότερα στις 26.3.1998 οι συνήγοροι του κυρίου Hilal ζήτησαν από το δευτεροβάθμιο όργανο εξέτασης των αιτημά-

των ασύλου να κρίνει την υπόθεση λαμβάνοντας υπόψη το από 8.11.1994 πιστοποιητικό που εκδόθηκε από το νοσοκομείο όπου νοσηλεύθηκε μετά την κράτησή του από το οποίο προκύπτει ότι τα βασανιστήρια που υπέστη και ιδιαίτερα το γεγονός ότι οι αρχές τον κρέμασαν με το κεφάλι ανάποδα προκάλεσαν σοβαρή αιμορραγία της μύτης, που αποτελούσε «επικίνδυνη βλάβη της υγείας». Με την από 23.4.1998 απόφασή του ο Υπουργός Εσωτερικών απέρριψε το αίτημα χαρακτηρίζοντας ανεπαρκή τα νέα αποδεικτικά στοιχεία και εκφράζοντας αμφιβολίες για την αυθεντικότητά τους επειδή δεν προσκομίστηκαν στη σε δεύτερο βαθμό εξέταση του αιτήματος ασύλου. Αλλά, ακόμα και εάν το ιατρικό πιστοποιητικό και οι βεβαιώσεις της αστυνομίας ήσαν αυθεντικά έγγραφα δεν αποδεικνυαν τους λόγους για τους οποίους ο προσφεύγων δεν μπορούσε να επιστρέψει με ασφάλεια στην ηπειρωτική Τανζανία – και όχι στη νησιωτική Ζανζιβάρη – χωρίς να υποστεί κακομεταχείριση. Εν συνεχεία ο κύριος Hilal ζήτησε την επανεξέταση της υπόθεσής του συνυποβάλλοντας βεβαίωση εμπειρογνώμονα που πιστοποιούσε την αυθεντικότητα των εγγράφων των τανζανικών αρχών. Ο Υπουργός Εσωτερικών απέρριψε πάλι το αίτημά του κρίνοντας ότι θα μπορούσε να ζήσει με ασφάλεια στην ηπειρωτική Τανζανία και στήριξε την απόφασή του στο από 8.4.1998 έγγραφο της Βρετανικής Ύπατης Αρμοστείας στην Τανζανία από το οποίο προκύπτει ότι δεν έχουν εν γένει αναφερθεί στην ηπειρωτική χώρα κρατήσεις για πολιτικούς λόγους αν και έχουν διαπιστωθεί «κάποια γενικότερα προβλήματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως αυθαίρετες κρατήσεις και άθλιες συνθήκες μεταχείρισης όσων παραπέμπονται στην ποινική δικαιοσύνη».

Στις 1.7.1998 το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα του προσφεύγοντα για εξέταση της υπόθεσής του από ανώτερο δικαστήριο επικυρώνοντας την απορριπτική απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών. Στις 1.12.1998 το Εφετείο απέρριψε αίτημα για περαιτέρω δικαστική κρίση της υπόθεσης με το σκεπτικό ότι τα ιατρικά πιστοποιητικά αποδεικνύουν ότι ο αδερφός του πέθανε λόγω πυρετού και όχι λόγω βασανιστηρίων. Εν τέλει επιβεβαίωσε το σκεπτικό της απόφασης του Υπουργού Εσωτερικών, ότι δηλαδή ο προσφεύγων θα μπορούσε να ζήσει με ασφάλεια στην ηπειρωτική Τανζανία.

Στις 23.12.1998 ο κύριος Hilal ενημερώθηκε ότι θα απελαθεί στη Ζανζιβάρη στις 11.1.1999. Στις 22.2.1999 έφθασε στο Ηνωμένο Βασίλειο η σύζυγός του και υπέβαλε αίτημα ασύλου. Κατά την εξέτασή της δήλωσε ότι η αστυνομία την απείλησε λόγω της δράσης του συζύγου της στο κόμμα της αντιπολίτευσης CUF. Οι αρχές της Ζανζιβάρης τη συνέλαβαν για μια ημέρα τον Απρίλιο του 1995 και την ανέκριναν για το σύζυγό της. Στις 12.2.1999 η αστυνομία αναζήτησε το σύζυγό της στο σπίτι τους προ-

κειμένου να ενημερωθεί για την επιστροφή του από το Ηνωμένο Βασίλειο αφού από φήμες γνώριζε ότι η χώρα όπου ο σύζυγός της είχε ζητήσει προστασία απέλασε όλους τους αιτούντες άσυλο από τη Ζανζιβάρη. Οι αστυνομικές αρχές ήσαν εξαγριωμένες επειδή ο προσφεύγων είχε υποβάλει αίτημα ασύλου και είχε «σπιλώσει» τη φήμη του προέδρου της χώρας. Επιπλέον, απείλησαν ότι θα τη συλλάβουν.

Στο μεταξύ, στις 5.1.1999 ο κύριος Hilal προσέφυγε ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επικαλούμενος ότι το Ηνωμένο Βασίλειο θα παραβίαζε τις διατάξεις των άρθρων 3, 6, 8 και 13 αν τον απέλαυε στην Τανζανία. Ενώπιον του Δικαστηρίου τα μέρη επικαλέστηκαν τις εκθέσεις του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ και της Διεθνούς Αμνηστίας σχετικά με την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τανζανία για τα έτη 1996, 1997, 1998 και 1999 και ειδικότερα τη μεταχείριση του κόμματος CUF και των μελών του από τις κυβερνητικές αρχές, την από 8.4.1998 επιστολή της Βρετανικής Ύπατης Αρμοστείας στο Νταρ Ες Σαλάμ, που ανέφερε ότι υπήρχαν ανησυχίες για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Ζανζιβάρη, αλλά ότι δεν υπήρχαν στοιχεία για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων – πολιτικές εκτελέσεις, εξαφανίσεις ή συλλήψεις λόγω πολιτικών δραστηριοτήτων – στην ηπειρωτική Τανζανία, την από 25.5.1998 επιστολή του Michael Hodd του Πανεπιστημίου του Westminster όπου αναφέρεται η δυνατότητα της κυβέρνησης της Ζανζιβάρης να ζητήσει από την Τανζανία την έκδοση πολιτών, όπως συνέβη στην υπόθεση του Abdallah Kassim Hanga. Επιπλέον, ο προσφεύγων κατέθεσε την από 16.3.1999 έκθεση του καθηγητή Parkin, που διδάσκει Κοινωνική Ανθρωπολογία στο Κολέγιο All Souls της Οξφόρδης και είναι εμπειρογνώμονας για την Ουγκάντα, την Κένυα και την Τανζανία, όπου αναφέρεται ότι ενώ υπάρχουν μικρές πιθανότητες δίωξης στην ηπειρωτική Τανζανία σε σχέση με τη Ζανζιβάρη, η επιδεινούμενη κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πλήττει το σύνολο της χώρας. Ειδικότερα, η έκθεση αυτή αναφέρεται σε συγκεκριμένα μέλη του κυβερνώντος κόμματος CCM της Ζανζιβάρης τα οποία επισκέπτονται την ηπειρωτική χώρα και απειλούν και διώκουν τα διαφωνούντα πρώην μέλη του κόμματος CUF που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα πάτρια εδάφη τους αναζητώντας προστασία. Κινδυνεύει να διωχθεί ακόμα και ο αρχηγός του κόμματος CUF στη Ζανζιβάρη που ζει στο Νταρ Ες Σαλάμ υπό την προστασία στελεχών του κόμματός του.

Νόμο Βάσιμο : Α) Τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν το δικαίωμα, βάσει γενικά παραδεδεγμένης αρχής του διεθνούς δικαίου και με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει με τη Σύμβαση, να ελέγχουν την είσοδο, την παραμονή και την απέλαση των αλλοδαπών από το έδαφός τους. Όμως, όταν αποφασίζουν την απέλαση των αλλοδαπών υπο-

χρεούνται να λαμβάνουν υπόψη το άρθρο 3 της Σύμβασης το οποίο προστατεύει μια από τις σημαντικότερες και θεμελιώδεις αξίες των δημοκρατικών κοινωνιών. **Β)** Για να υπάγεται η κακομεταχείριση στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 πρέπει να είναι ενός ελάχιστου βαθμού σοβαρότητας, αξιολόγηση που είναι σχετική και εξαρτάται από τις περιστάσεις της υπόθεσης. **Γ)** Το πεδίο εφαρμογής της υποχρέωσης που αναλαμβάνουν τα συμβαλλόμενα κράτη βάσει του άρθρου 13 της ΕυρΣΔΑ εξαρτάται από τη φύση της προσφυγής που αφορά στην παραβίαση του δικαιώματος που προστατεύει η Σύμβαση. Όμως, η προσφυγή πρέπει να είναι «αποτελεσματική» τόσο στα πλαίσια της νομοθεσίας όσο και της δυνατότητας άσκησης της, που δεν πρέπει να εμποδίζεται αναιτιολόγητα από πράξεις ή παραλείψεις των αρχών του συμβαλλόμενου κράτους. Η αποτελεσματικότητα της προσφυγής του άρθρου 13 δεν εξαρτάται από τη βεβαιότητα της θετικής έκβασης για τον προσφεύγοντα, που επικαλείται ότι παραβιάστηκε δικαίωμα που προστατεύεται από την ΕυρΣΔΑ.

Σκεπτικό : **Α) Επί της παραβίασης του άρθρου 3 ΕυρΣΔΑ:** Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι αντιμετώπιζε πραγματικό και άμεσο κίνδυνο κακομεταχείρισης εάν επέστρεφε στην Τανζανία. Είχε υποστεί βασανιστήρια πριν εγκαταλείψει την πατρίδα του. Ο αδερφός του επίσης πέθανε αφού αφέθηκε ελεύθερος, σε συνθήκες από τις οποίες συνάγεται με σαφήνεια ότι ο θάνατός του οφειλόταν στην κακομεταχείριση που υπέστη κατά την κράτησή του. Τόσο ο ίδιος όσο και ο αδερφός του υπέστησαν δίωξη επειδή ήσαν μέλη του κόμματος CUF. Οι εκθέσεις που αφορούν στην κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τανζανία καταδεικνύουν ότι υπάρχει ενεργός δίωξη των μελών του κόμματος CUF και ότι η κυβέρνηση δεν ενεργεί δραστήρια προς την κατεύθυνση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η αστυνομία προβαίνει σε εξωδικαστικές εκτελέσεις και κακοποιεί τους υπόπτους, οι συνθήκες διαβίωσης στις φυλακές όλης της χώρας είναι άθλιες και οι απειλές κατά της ζωής καθώς και οι αυθαίρετες και παρατεταμένες κρατήσεις συνιστούν σημαντικά προβλήματα. Ισχυρίστηκε ότι οι αρχές της Τανζανίας ενδιαφέρονται ζωηρά για την περίπτωση του, όπως αποδεικνύεται από τις βεβαιώσεις της αστυνομίας από όπου προκύπτει η δυσαρέσκεια της κυβέρνησης της χώρας καταγωγής του για το αίτημα ασύλου που υπέβαλε στο Ηνωμένο Βασίλειο. Οι ισχυρισμοί του αυτοί επιβεβαιώνονται από τα βιώματα της σύζυγου του, που κατέθεσε στις 12.2.1999 ότι οι αστυνομικές αρχές της Ζανζιβάρης αναζητούσαν το σύζυγό της και της υπέβαλαν ερωτήσεις για το χρόνο επιστροφής του στην πατρίδα του. Αμφισβήτησε τα επιχειρήματα της κυβέρνησης, ότι δηλαδή οι ισχυρισμοί του είναι αντιφατικοί. Ειδικότερα, ότι δεν αναφέρθηκε σε λεπτομέρειες της κακοποίησης που είχε υποστεί στην Τανζανία γιατί κατάλαβε ότι σκοπός της προκαταρκτικής

συνέντευξης του ασύλου που διεξήχθη αμέσως μόλις έφθασε στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν να παράσχει στις αρμόδιες υπηρεσίες τα βασικά στοιχεία του αιτήματός του. Δεν μπορεί να εξαχθεί ασφαλές συμπέρασμα από την παράλειψή του να αναφερθεί σε λεπτομέρειες της δίωξής του. Με σαφήνεια και χωρίς να υποπέσει σε αντιφάσεις αναφέρθηκε στα βασανιστήρια που υπέστη και κατέθεσε ανεξάρτητα και επαληθευμένα αποδεικτικά στοιχεία για την κακοποίηση που υπέστη στη Ζανζιβάρη. Αμφισβήτησε τη βιωσιμότητα της επιλογή της επιστροφής του στην ηπειρωτική Τανζανία εμμένοντας ότι κινδυνεύει να διωχθεί οπουδήποτε στη χώρα του. Εξάλλου δεν αποκλείεται η δυνατότητα της Ζανζιβάρης να ζητήσει από την ηπειρωτική Τανζανία την έκδοσή του. Τέλος, ισχυρίστηκε ότι το άρθρο 3 επιβάλει στα συμβαλλόμενα κράτη μια θετική υποχρέωση να εξετάσουν, υπό το φως όλων των αποδεικτικών στοιχείων κάθε υπόθεσης, τους ισχυρισμούς του ότι θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο μεταχείρισης αντίθετης με το άρθρο 3 εάν απομακρυνθεί στην Τανζανία.

Ενώπιον του Δικαστηρίου η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστήριξε ότι ο προσφεύγων υπέπεσε σε καθοριστικής σημασίας αντιφάσεις και χαρακτηρίστηκε αναξιόπιστος. Προκλήθηκαν έτσι σοβαρές αμφιβολίες για την αλήθεια των ισχυρισμών του περί βασανιστηρίων. Για παράδειγμα ρωτήθηκε άμεσα από τον αξιωματούχο της Υπηρεσίας Μετανάστευσης κατά την πρώτη συνέντευξη καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα που πραγματοποιήθηκε στις 9.2.1995 να αναφέρει τους λόγους για τους οποίους ζητά άσυλο και δεν δήλωσε τα βασανιστήρια που υπέστη στη διάρκεια της κράτησης. Αναφέρθηκε σ' αυτά ένα μήνα αργότερα. Οι σχετικές επεξηγήσεις του – ότι δηλαδή ο αρμόδιος αξιωματούχος παρέλειψε να καταγράψει την απάντησή του ή ότι ο διερμηνέας δεν ερμήνευσε – απερρίφθησαν από τις εθνικές αρχές, που είχαν τη δυνατότητα να αξιολογήσουν τις προφορικές αποδείξεις του προσφεύγοντα και τη συνολική εικόνα του. Η εξιστόρηση των γεγονότων που ανάγκασαν τον κύριο Hilal να αναχωρήσει από την πατρίδα του αποδεικνύει σύγχυση όσον αφορά στην ημερομηνία κράτησης του αδερφού του και δεν προσκόμισε για να υποστηρίξει τους ισχυρισμούς του πιστοποιητικό θανάτου από το οποίο να προκύπτουν τα βασανιστήρια που υπέστη.

Η κυβέρνηση απέρριψε τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα για τον κίνδυνο κακοποίησης που ενείχε η επιστροφή του στην Τανζανία. Υπογράμμισε ότι δεν ήταν αξιοπρόσεκτο και υψηλά ιστάμενο μέλος του κόμματος της αντιπολίτευσης CUF. Σημείωσε ότι από τα στοιχεία της υπόθεσης προκύπτει ότι από το Νοέμβριο του 1995 οι τανζανικές αρχές δεν έδειξαν ζωηρό ενδιαφέρον για τον κύριο Hilal, την οικογένειά του ή τους φίλους τους και συμπλήρωσε ότι η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τανζανία δεν ενέπνεε κινδύνους για ενδεχόμενη κακο-

ποίησή του από τις αρχές της χώρας. Αναφέρθηκε στο από 24.7.1998 δελτίο τύπου της Διεθνούς Αμνηστίας από όπου προέκυπτε σαφώς ότι τα απλά μέλη του CUF δεν αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες όταν διαμένουν στην ηπειρωτική Τανζανία. Από τα στοιχεία που προσκόμισε ο προσφεύγων δεν αποδεικνύεται ότι οι αρχές της χώρας του θα τον ανάγκαζαν να επιστρέψει στη Ζανζιβάρη ή ότι θα διάτασσαν την κράτησή του με την κατηγορία της δυσφήμισης της πατρίδας τους. Μόνο μια περίπτωση έκδοσης πολίτη από την ηπειρωτική Τανζανία στη Ζανζιβάρη είναι γνωστή και δεν αποδεικνύεται ότι οι τανζανικές αρχές γνωρίζουν ότι ο προσφεύγων βρίσκεται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ο κύριος Hilal ανέφερε ότι οι αστυνομικές αρχές της χώρας του κάλεσαν τους γονείς του για ανάκριση αφού πρώτα κατακράτησαν επιστολή που τους απέστειλε από το Ηνωμένο Βασίλειο στις 27.11.1995. Όμως αυτός ο ισχυρισμός του δεν επαληθεύει το φόβο δίωξης που επικαλείται αφού οι γονείς του κλήθηκαν να παρουσιαστούν ενώπιον των αρχών δύο ημέρες νωρίτερα, στις 25.11.1995. Εν τέλει, κατά την άποψη της βρετανικής κυβέρνησης δεν αποδεικνύεται ότι η περίπτωση του προσφεύγοντα ενδιαφέρει τις αρχές της Ζανζιβάρης ή της ηπειρωτικής Τανζανίας. Κατά συνέπεια, εν προκειμένω η απέλαση του προσφεύγοντα δεν συνιστά παραβίαση του άρθρου 3.

Το Δικαστήριο επανέλαβε ότι τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν το αναγνωρισμένο από το διεθνές δίκαιο δικαίωμα, με την επιφύλαξη της συμμόρφωσής τους με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει με τη Σύμβαση, να ελέγχουν την είσοδο, την παραμονή και την απέλαση των αλλοδαπών. Όμως, όταν αποφασίζουν την απέλαση των αλλοδαπών υποχρεούνται να εξετάζουν εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης το οποίο αντανάκλα μια από τις πλέον θεμελιώδεις ελευθερίες των δημοκρατικών κοινωνιών. Η απέλαση συγκεκριμένου αλλοδαπού μπορεί να συνιστά παραβίαση του άρθρου 3 όταν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστευτεί ότι θα αντιμετωπίσει στη χώρα απέλασης πραγματικό κίνδυνο μεταχείρισης αντίθετης με το άρθρο 3. Σε αυτήν την περίπτωση το άρθρο 3 υποχρεώνει τα κράτη να απέχουν από την απέλαση του αλλοδαπού στη χώρα αυτή. Σχετικά το Δικαστήριο αναφέρθηκε σε προηγούμενη νομολογία του και ειδικότερα στις υποθέσεις Ahmed κατά Αυστρίας και Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου.

Για να διαπιστώσει εάν ο προσφεύγων αποδεικνύει ότι διατρέχει να υποστεί τη μεταχείριση που απαγορεύει το άρθρο 3, εάν απελαθεί στην Τανζανία, το Δικαστήριο θα εξετάσει την υπόθεση υπό το φως όλων των αποδεικτικών στοιχείων που έχουν υποβληθεί, ή εάν είναι αναγκαίο, των αποδεικτικών στοιχείων που θα συλλέξει αυτεπάγγελτα. Για να υπαχθεί η κακομεταχείριση που φοβάται ο προσφεύγων στο πεδίο εφαρμογής του

άρθρου 3 θα πρέπει να είναι αρκούντως σοβαρή, η δε αξιολόγησή της είναι σχετική και εξαρτάται από τις περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο κύριος Hilal έφθασε στο Ηνωμένο Βασίλειο από την Τανζανία στις 9.2.1995 και υπέβαλε αίτημα ασύλου. Στα πλαίσια της εθνικής διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα ισχυρίστηκε ότι αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την πατρίδα του λόγω της συμμετοχής του στο κόμμα της αντιπολίτευσης CUF: οι αρχές της Ζανζιβάρης διέταξαν την κράτησή του στη διάρκεια της οποίας τον υπέβαλαν σε βασανιστήρια. Για να αποδείξει το φόβο δίωξης αν αναγκαστεί να επιστρέψει στην πατρίδα του επικαλέστηκε επίσης την κράτηση του αδερφού του που πέθανε λόγω από την κακοποίηση που υπέστη και ότι οι αρχές της χώρας του τον κατηγορούν ότι δυσφήμισε την Τανζανία.

Η κυβέρνηση κάλεσε το Δικαστήριο να επικυρώσει την απόφασή της επί του αιτήματος ασύλου του προσφεύγοντα, τον οποίο έκρινε αναξιόπιστο. Το Δικαστήριο όμως σημειώνει ότι η απόφαση των εθνικών αρχών στηρίχθηκε κατ' αρχήν μεταξύ άλλων στην παράλειψη ουσιαστικής αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων. Ούτε ο Υπουργός Εσωτερικών, ούτε τα δικαστήρια αξιολόγησαν επί της ουσίας τα συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε ενώπιόν τους ο προσφεύγων: αποφάσισαν με διαφορετικό σκεπτικό – κυρίως κρίνοντας ότι ακόμα και εάν οι ισχυρισμοί του είναι αληθείς, θα μπορούσε να ζήσει με ασφάλεια σε άλλη περιοχή της Τανζανίας.

Το Δικαστήριο εξέτασε τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε ο κύριος Hilal και την αξιολόγησή τους από τις διάφορες βρετανικές αρχές. Διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε λόγος απόρριψής τους ως πλαστών ή κατασκευασμένων εγγράφων. Ο προσφεύγων κατέθεσε γνωμοδότηση του καθηγητή Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Κολεγίου All Souls της Οξφόρδης ο οποίος βεβαιώνει ότι είναι αυθεντικά. Παρόλα αυτά η κυβέρνηση αμφισβήτησε τη γνησιότητα του ιατρικού πιστοποιητικού χωρίς όμως να αποδείξει την άποψή της ή να αντικρούσει βάσιμα τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα. Επιπλέον, αρνήθηκε στον προσφεύγοντα την ευκαιρία να εξετάσουν οι εθνικές αρχές την αυθεντικότητα του ιατρικού πιστοποιητικού και τον τρόπο έκδοσής τους.

Το Δικαστήριο δέχεται ότι ο προσφεύγων συνελήφθη και κρατήθηκε επειδή ήταν μέλος του κόμματος της αντιπολίτευσης CUF το οποίο υποστήριζε οικονομικά. Διαπίστωσε επίσης ότι η κακοποίηση που υπέστη στη Ζανζιβάρη ενόσω εκρατείτο είχε ως αποτέλεσμα τη βλάβη της υγείας του – σοβαρή ρινική αιμορραγία. Υπό το φως του ιατρικού πιστοποιητικού που εκδόθηκε από την κλινική όπου νοσηλεύθηκε η προφανής παράλειψή του να αναφερθεί στα βασανιστήρια που υπέστη κατά την προκαταρκτική συνέντευξη της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του

πρόσφυγα δεν είναι ιδιαίτερα καθοριστικό στοιχείο και οι επεξηγήσεις του ενόπιον των εθνικών αρχών – ότι δηλαδή δεν σκέφθηκε να αναφερθεί στα βασανιστήρια που υπέστη στη Ζανζιβάρη παρά ένα μήνα αργότερα στη διάρκεια της κανονικής συνέντευξης στην οποία εξετάστηκε το αίτημά του για άσυλο – δεν καθιστούν τους ισχυρισμούς του αναξιόπιστους. Είναι ορθό ότι οι ιατρικές βεβαιώσεις και το πιστοποιητικό θανάτου του αδερφού του δεν αναφέρονται στα βασανιστήρια ή στην κακοποίηση που υπέστη, πλην όμως συνιστούν συμπληρωματική σχετική απόδειξη υπέρ του προσφεύγοντα την οποία οι εθνικές αρχές χαρακτήρισαν ανεπαρκώς βάσιμη. Τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία όμως αποδεικνύουν ότι ο αδερφός του, που ήταν επίσης υποστηρικτής του κόμματος CUF, κρατήθηκε και στη συνέχεια διακομίστηκε από τα κρατητήρια στο νοσοκομείο όπου και απεβίωσε. Έτσι δεν είναι αντιφατικός ο ισχυρισμός του κυρίου Hilal ότι ο αδερφός του κακοποιήθηκε στη διάρκεια της κράτησης.

Το ερώτημα είναι εάν ο προσφεύγων, που ζήτησε άσυλο στο Ηνωμένο Βασίλειο, κινδυνεύει να κακοποιηθεί εάν επιστρέψει στην πατρίδα του. Η κυβέρνηση αμφισβήτησε την αυθεντικότητα της κλήσης των γονέων του για ανάκριση που φέρει την ημερομηνία της 25.11.1995 στηριζόμενη στο γεγονός ότι προσφεύγων ταχυδρόμησε στους γονείς του στις 27.11.1995 τη συστημένη επιστολή που κατακράτησαν οι αρχές της Τανζανίας. Όμως, το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνει ότι οι γονείς του δεν παρέλαβαν την εν λόγω επιστολή. Το μόνο αποδεικτικό στοιχείο της αλληλογραφίας του αφορά στη συστημένη επιστολή με χρήματα, της οποίας η αποστολή βεβαιώνεται από το βρετανικό ταχυδρομείο. Προσκομίζει αυτήν την αλληλογραφία για να αποδείξει ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά του σε ιδιωτική ζωή. Από τα έγγραφα που προσκομίζει δεν αποδεικνύεται ότι οι αρχές της χώρας του δεν έμαθαν ότι βρίσκεται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Κατά συνέπεια, οι ισχυρισμοί του ως προς το μέρος αυτό δεν είναι αντιφατικοί.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η σύζυγος του προσφεύγοντα που υπέβαλε αίτημα ασύλου στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενημέρωσε τον αξιωματούχο της Υπηρεσίας Μετανάστευσης κατά τη συνέντευξη ότι η αστυνομία αναζήτησε κατ' επανάληψη το σύζυγό της και την απείλησε. Ο ισχυρισμός αυτός δεν αντιφάσκει με τις πληροφορίες που παρέχει ο κύριος Hilal για την κατάσταση που επικρατεί στην Pemba και στη Ζανζιβάρη, όπου τα μέλη του κόμματος CUF υποφέρουν από σοβαρές κακοποιήσεις, αυθαίρετες κρατήσεις, βασανιστήρια και κακομεταχείριση. Μάλιστα πρόκειται για συνηθισμένα μέλη του κόμματος και όχι μόνο για τους αρχηγούς του ή υψηλά ιστάμενα στελέχη. Η κατάσταση έχει κάπως βελτιωθεί, αλλά οι τελευταίες εκθέσεις δημιουργούν αμφιβολίες για τη σοβαρότητα των προσπαθειών μεταρρύθμισης και αναφέρονται στα προβλήματα που

συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν τα μέλη του CUF. Το Δικαστήριο καταλήγει ότι εάν ο προσφεύγων αναγκαστεί να επιστρέψει στη Ζανζιβάρη θα κινδυνεύσει να συλληφθεί, να κρατηθεί και να υποφέρει από κακοποίηση.

Η κυβέρνηση στηρίχθηκε στη δυνατότητα του προσφεύγοντα να επιστρέψει σε άλλη περιοχή της πατρίδας του ισχυριζόμενη ότι ακόμα και εάν ο προσφεύγων κινδυνεύει στη Ζανζιβάρη, η κατάσταση στην ηπειρωτική Τανζανία είναι περισσότερο ασφαλής. Τα έγγραφα που προσκομίζουν τα μέρη αποδεικνύουν ότι οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ιδιαίτερα σοβαρές στη Ζανζιβάρη και ότι τα μέλη του CUF υπομένουν σοβαρότερες διώξεις σε αυτή την περιοχή της χώρας. Όμως φαίνεται ότι η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι ικανοποιητική και στην υπόλοιπη επικράτεια της χώρας και αποκαλύπτεται μια μακροχρόνια, ενδημικής φύσης παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι εκθέσεις αναφέρονται εν γένει στα μέτρα κακομεταχείρισης των αστυνομικών αρχών της Τανζανίας που περιλαμβάνουν ξυλοδαρμό των κρατουμένων καθώς και στα στελέχη του κυβερνώντος κόμματος CCM της Ζανζιβάρης που επισκέπτονται την ηπειρωτική χώρα προκειμένου να απειλήσουν και / ή να κακοποιήσουν υποστηρικτές του CUF που έχουν καταφύγει εκεί. Οι συνθήκες διαβίωσης στις φυλακές της χώρας είναι απάνθρωπες και εξευτελιστικές, δεν παρέχεται η κατάλληλη τροφή και ιατρική περίθαλψη και δημιουργούνται καταστάσεις που απειλούν τη ζωή των κρατουμένων. Η αστυνομία της ηπειρωτικής Τανζανίας συνδέεται θεσμικά με την αστυνομία της Ζανζιβάρης που αποτελεί τμήμα της Ένωσης και δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί ως εγγυήτρια των αυθαίρετων ενεργειών των αστυνομικών αρχών της Ζανζιβάρης (σχετικά το Δικαστήριο αναφέρεται στην υπόθεση *Chahal* κατά Ηνωμένου Βασιλείου¹ όπου ο προσφεύγων, σιχ, κινδύνευε να κακοποιηθεί στην περιοχή του Punjab αλλά δεν μπορούσε να ζήσει με ασφάλεια σε άλλη περιοχή της Ινδίας όπου επίσης αναφέρονταν σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων). Επιπλέον υπάρχει ο κίνδυνος έκδοσης του προσφεύγοντα από την ηπειρωτική Τανζανία στη Ζανζιβάρη.

Το Δικαστήριο δεν πείθεται ότι η επιλογή της επιστροφής του προσφεύγοντα σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής του εγγυάται την ασφάλειά του από τον κίνδυνο της κακομεταχείρισης. Καταλήγει ότι η απέλασή του στην Τανζανία θα παραβιάσει το άρθρο 3 της Σύμβασης καθώς θα αντιμετωπίσει σοβαρό κίνδυνο να υποστεί βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 13 ΕυρΣΔΑ: Το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία της υπόθεσης, έκρινε ότι βάσιμα ο προ-

¹ Βλέπε ΕΔΠΑ 1998.

σφεύγων επικαλείται παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης. Κατά συνέπεια εξετάζει εάν το εθνικό δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου προβλέπει την άσκηση αποτελεσματικής προσφυγής κατά της επαπειλούμενης απέλασης.

Αναφέρθηκε στις υποθέσεις *Vilvarajah* και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου και *Soering* κατά Ηνωμένου Βασιλείου όπου έκρινε στα πλαίσια της απέλασης και της έκδοσης ότι η διαδικασία δικαστικής αναθεώρησης αποτελούσε αποτελεσματική προσφυγή για την εξέταση της παραβίασης του άρθρου 3. Η δικαιοδοσία των βρετανικών δικαστηρίων να ελέγχουν τη νομιμότητα της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης για λόγους ουσίας και διαδικασίας και να ακυρώνουν ανάλογα με την υπόθεση τις διοικητικές πράξεις είναι επαρκής. Δέχθηκε επίσης τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επανεξετάζει την υπόθεση να ακυρώνει την απόφαση απέλασης ή απομάκρυνσης του προσφεύγοντα σε μια χώρα όπου για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι θα κινδυνεύσει σοβαρά να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, με το σκεπτικό ότι λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπόθεσης η προσβαλλόμενη απόφαση δεν θα μπορούσε να εκδοθεί εύλογα από τον Υπουργό Εσωτερικών.

Ενώ ο προσφεύγων στην υπό κρίση υπόθεση ισχυρίστηκε ότι κατά τη δικαστική επανεξέταση της υπόθεσής του δεν αντικρούστηκαν τα αποδεικτικά στοιχεία που υπέβαλε για τα αμφισβητούμενα ζητήματα είναι επαρκής, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, η ενδεδειγμένη εξέταση των εθνικών δικαστηρίων που αφορούσε στους ισχυρισμούς του ότι η απέλαση δημιουργεί κινδύνους για απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση. Η δικαστική επανεξέταση της υπόθεσης με βάση τον εύλογο χαρακτήρα και τη νομιμότητα της διοικητικής πράξης – δηλαδή με βάση τις αρχές που τα βρετανικά διοικητικά δικαστήρια ελέγχουν τις αποφάσεις της διοίκησης – δεν στερεί τη διαδικασία από την αποτελεσματικότητά της. Η ουσία της προσφυγής στην υπό κρίση υπόθεση εξετάστηκε από το Εφετείο το οποίο είχε τη δικαιοδοσία να θεραπεύσει τη βλάβη που επικαλέσθηκε ενώπιόν του ο προσφεύγων. Η απόρριψη της προσφυγής του όμως δεν είναι αντικείμενο απόδειξης αφού η αποτελεσματικότητά της στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 13 της Σύμβασης δεν εξαρτάται από τη βεβαιότητα της θετικής έκβασης για τον προσφεύγοντα.

Το Δικαστήριο απεφάνθη τελικά ότι ο προσφεύγων είχε τη δυνατότητα να ασκήσει, σύμφωνα με το εσωτερικό βρετανικό δίκαιο, αποτελεσματική προσφυγή σχετικά με τον κίνδυνο της κακομεταχείρισής του στην περίπτωση της απέλασης στην Τανζανία. Κατά συνέπεια, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν παραβίασε το άρθρο 13 της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ομόφωνα ότι η απέλαση του προσφεύγοντα στην Τανζανία θα παραβιάσει το άρθρο 3 της Σύμβασης και ότι το Ηνωμέ-

νο Βασίλειο δεν παραβίασε το άρθρο 13. Έκρινε επίσης ότι δεν ανέκλυταν ζητήματα παραβίασης των άρθρων 6 και 8 της ΕυρΣΔΑ.

0301

Υπόθεση Jabari κατά Τουρκίας (11.10.2000)

Απόρριψη αιτήματος ασύλου ως απαράδεκτου – Φόβος δίωξης λόγω φύλου – Ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα – Η τιμωρία των μοιχών γυναικών στο Ιράν σε θάνατο δια λιθοβολισμού ή μαστιγώματος συνιστά απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της ΕυρΣΔΑ – Απέλαση – Έννοια της αποτελεσματικής προσφυγής κατά το άρθρο 13 της ΕυρΣΔΑ.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 3 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «για την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α΄), όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο Νο. 11 (Ν. 2400/1996, ΦΕΚ 96, τ. Α΄).

Πραγματικά Περιστατικά: Το 1995, σε ηλικία 22 ετών, και ενώ φοιτούσε σε σχολή γραμματέων, η κυρία Jabari γνώρισε στο Ιράν τον κύριο «X». Τον ερωτεύτηκε και λίγο αργότερα αποφάσισαν να παντρευτούν. Όμως, η οικογένεια του μέλλοντα συζύγου της αντιτίθετο στο γάμο τους. Τον Ιούνιο του 1997 ο «X» παντρεύτηκε μια άλλη κοπέλα. Η προσφεύγουσα συνέχισε να τον βλέπει και να συνευρίσκεται μαζί του σεξουαλικά. Τον Οκτώβριο του 1997 ένας αστυνομός σταμάτησε στο δρόμο την κυρία Jabari και τον κύριο «X». Τους συνέλαβε και διέταξε την κράτησή τους γιατί ο κύριος «X» ήταν παντρεμένος. Η προσφεύγουσα υπεβλήθη σε εξέταση παρθενίας ενώ εκρατείτο. Λίγες ημέρες αργότερα αφέθηκε ελεύθερη μετά από παρέμβαση της οικογένειάς της. Το Νοέμβριο του 1997 εισήλθε παράνομα στην Τουρκία. Το Φεβρουάριο του 1998 έφθασε στην Κωνσταντινούπολη από όπου προσπάθησε να αναχωρήσει για Καναδά μέσω Γαλλίας χρησιμοποιώντας πλαστό канаδικό διαβατήριο. Όταν έφθασε στο γαλλικό αεροδρόμιο οι συνοριακές αρχές διαπίστωσαν ότι το διαβατήριό της ήταν πλαστό. Στις 4.2.1998 επαναπροωθήθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Στις 5.2.1998, όταν επέστρεψε στην Τουρκία συνελήφθη από τις αστυνομικές αρχές με την κατηγορία της κατοχής και της χρήσης πλαστού διαβατηρίου, το οποίο απεστάλη στην Διεύθυνση Εγκληματολογικών Ερευνών. Στις 6.2.1998 μεταφέρθηκε από το αστυνομικό τμήμα του αεροδρομίου στη Διεύθυνση Αλλοδαπών της Ασφάλειας της Κωνσταντινούπολης και εν συνεχεία προσήχθη ενώπιον του Εισαγγελέα του Bakırköy που της απήγγειλε κατηγορία για είσοδο στην Τουρκία με πλαστό διαβατήριο κατά παράβαση του Νόμου Περί Διαβατηρίων του 1950. Ο Εισαγγελέας διέταξε να αφηθεί ελεύθερη, κρίνοντας ότι δεν ει-

σήλθε στην Τουρκία με ελεύθερη βούληση, αλλά εξ ανάγκης. Εν συνεχεία η κυρία Jabagi μεταφέρθηκε στη Διεύθυνση Ασφάλειας της Κωνσταντινούπολης η οποία διέταξε την απέλασή της. Όταν συνειδητοποίησε ότι οι τουρκικές αρχές επρόκειτο να την απελάσουν στο Ιράκ δήλωσε ότι είναι ιρανή. Υπέβαλε αίτημα ασύλου το οποίο απερρίφθη ως εκπρόθεσμο. Ενημερώθηκε ότι σύμφωνα με την τουρκική νομοθεσία υποχρεούτο να υποβάλει αίτημα ασύλου εντός πέντε ημερών από την είσοδό της στην Τουρκία. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της κρατήθηκε στη Διεύθυνση Αλλοδαπών έως την 26^η Μαρτίου 1998. Εν συνεχεία, αφέθηκε ελεύθερη, μετά από παρέμβαση του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία, και διέμενε σε ξενοδοχείο. Στις 12.2.1998, υπάλληλος του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας, με την άδεια των αρχών εξέτασε το αίτημά της για άσυλο κατά τα οριζόμενα στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Στις 16.2.1998 αναγνωρίστηκε πρόσφυγας εντολής με το σκεπτικό ότι είχε βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης εάν επέστρεφε στο Ιράν καθώς κινδύνευε να υποστεί απάνθρωπη τιμωρία, όπως είναι ο θάνατος με λιθολισμό ή μαστίγωμα.

Στις 8.3.1998 άσκησε προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου της Άγκυρας αιτούμενη την ακύρωση της απόφασης απέλασης και την αναστολή εκτέλεσής της. Στις 16.4.1998 το δικαστήριο απέρριψε το αίτημά της για αναστολή εκτέλεσης της απέλασης με το σκεπτικό ότι η σχετική διοικητική πράξη ήταν νόμιμη και η εφαρμογή της δεν θα της προκαλούσε ανεπανόρθωτη βλάβη. Στις 4.11.1998 το Διοικητικό Δικαστήριο της Άγκυρας διέταξε να αφαιρεθεί ελεύθερη αφού δεν υπήρχε προφανής κίνδυνος απέλασής της: οι αρχές της Τουρκίας της είχαν ήδη χορηγήσει άδεια παραμονής αναμένοντας την έκβαση της προσφυγής της ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Κατά την εξέταση της προσφυγής το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έλαβε υπόψη τις εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας και του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ που αφορούν στην κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών στο Ιράν κατά το 1999.

Νόμο Βάσιμο : **A)** Το δικαίωμα σε άσυλο δεν προστατεύεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τα Πρωτόκολλά της. Όμως, λαμβάνοντας υπόψη ότι το άρθρο 3 προστατεύει μια από τις πλέον θεμελιώδεις αξίες μιας δημοκρατικής κοινωνίας και απαγορεύει με τρόπο απόλυτο τα βασανιστήρια ή την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση οι ισχυρισμοί του υπό απέλαση αλλοδαπού που αφορούν στον κίνδυνο που διατρέχει να υποστεί στη χώρα απέλασης μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 πρέπει να εξετάζονται ενδελεχώς. **B)** Το άρθρο 13 εγγυάται σε εθνικό επίπεδο τη δυνατότητα άσκησης οιασδήποτε

μορφής προσφυγής που διασφαλίζει την ουσιαστική προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών της Σύμβασης. Κατά συνέπεια, η εσωτερική νομοθεσία πρέπει να παρέχει στην αρμόδια αρχή την εξουσία να εξετάζει την ουσία των προσφυγών που αφορούν σε παραβίαση των δικαιωμάτων που προστατεύει η Σύμβαση και ανάλογα με την περίπτωση να διατάσσει την αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη ο προσφεύγων.

Σκεπτικό : Α) Επί της παραβίασης του άρθρου 3 ΕυρΣΔΑ: Η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι διέπραξε μοιχεία στο Ιράν και υποχρεώθηκε να αναχωρήσει από τη χώρα της πριν ασκηθεί σε βάρος της ποινική δίωξη. Φοβόταν ότι θα καταδικαζόταν σε κάποιας μορφής απάνθρωπη τιμωρία. Για να υποστηρίξει τους ισχυρισμούς της προσκόμισε μεταξύ άλλων εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας που αναφέρονται σε περιπτώσεις γυναικών που καταδικάστηκαν λόγω μοιχείας σε θάνατο δια λιθοβολισμού. Υπογράμμισε ότι το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία εφαρμόζοντας τις κατευθυντήριες οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας για τη Δίωξη που στηρίζεται στο φύλο αναγνώρισε στο πρόσωπό της το καθεστώς του πρόσφυγα με το σκεπτικό ότι είχε βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης καθώς ανήκε σε μια ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, δηλαδή στις γυναίκες που με τη συμπεριφορά τους προσβάλλουν τα κοινωνικά ήθη της χώρας καταγωγής τους. Περαιτέρω, ισχυρίστηκε ότι συνεκτιμώντας τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο θάνατος δια λιθοβολισμού ή μαστιγώματος, που προβλέπει η ιρανική νομοθεσία για τις μοιχούς πρέπει να θεωρηθεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Η κυβέρνηση υποστήριξε ότι όταν η Τουρκία υπέγραψε τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων διατύπωσε γεωγραφική επιφύλαξη σύμφωνα με την οποία αναγνωρίζει το καθεστώς του πρόσφυγα στους προερχόμενους από τις Ευρωπαϊκές χώρες αιτούντες άσυλο. Όμως, για ανθρωπιστικούς λόγους, οι αρχές χορηγούν προσωρινές άδειες παραμονής στους μη ευρωπαίους αιτούντες άσυλο, όπως και στην προσφεύγουσα, που χαρακτηρίζονται πρόσφυγες από το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία, εκκρεμότητας της ολοκλήρωσης της διαδικασίας μετεγκατάστασής τους σε τρίτη χώρα. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η προσφεύγουσα παρέλειψε να υποβάλει αίτημα ασύλου στην 5ήμερη προθεσμία που προβλέπει η τουρκική νομοθεσία δεν μπορούσε να ανανεώσει την για ανθρωπιστικούς λόγους χορηγηθείσα άδεια παραμονής. Επιπλέον, η κυβέρνηση της Τουρκίας αμφισβήτησε τη βασιμότητα των φόβων δίωξης που εξέφρασε η κυρία Jabari. Κατά την άποψή της το γεγονός ότι παρέλειψε να υποβάλει αίτημα ασύλου στις αρχές ή στην Ύπατη Αρμοστεία το 1997, όταν εισήλθε παράνομα στην Τουρκία, θέτει σε αμφισβήτηση τους ισχυρισμούς της για

παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Είναι επίσης, κατά την άποψη της, καθοριστικής σημασίας το γεγονός ότι δεν υπέβαλε αίτημα ασύλου στη Γαλλία, στο αεροδρόμιο του Παρισιού. Εν τέλει η κυβέρνηση αμφισβητεί εάν η προσφεύγουσα αναχώρησε από την πατρίδα της αναζητώντας προστασία από τη δίωξη υποστηρίζοντας ότι σκοπός της ήταν να μεταβεί στον Καναδά.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σύμφωνα με γενικά παραδεδεγμένη αρχή του διεθνούς δικαίου τα κράτη έχουν το δικαίωμα, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει με τη Σύμβαση, να ελέγχουν την είσοδο, την παραμονή και την απέλαση των αλλοδαπών. Επιπλέον, τονίζει ότι το δικαίωμα σε άσυλο δεν προστατεύεται από τη Σύμβαση ή τα Πρωτόκολλά της. (Σχετικά αναφέρεται στην υπόθεση *Vilvarajah και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου*¹).

Όμως, σύμφωνα πάγια νομολογία του Δικαστηρίου η απέλαση αλλοδαπού από συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να είναι αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης, και άρα το κράτος ευθύνεται κατά τη Σύμβαση όταν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστεύεται ότι ο απειλούμενος με απέλαση αλλοδαπός κινδυνεύει να υποστεί στη χώρα που θα απελαθεί μεταχείριση που απαγορεύει το άρθρο 3. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το άρθρο 3 επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση να μην απελάσουν τον εν λόγω αλλοδαπό (Σχετικά το Δικαστήριο αναφέρεται στις υποθέσεις *Soering* κατά Ηνωμένου Βασιλείου², *Cruz Varas* και *άλλοι κατά Σουηδίας*³ και *Chahal* κατά Ηνωμένου Βασιλείου).

Περαιτέρω, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι λαμβάνοντας υπόψη ότι το άρθρο 3 προστατεύει μια από τις πλέον θεμελιώδεις αξίες μιας δημοκρατικής κοινωνίας και απαγορεύει με τρόπο απόλυτο τα βασανιστήρια ή την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση οι ισχυρισμοί του υπό απέλαση αλλοδαπού που αφορούν στον κίνδυνο που διατρέχει να υποστεί στη χώρα απέλασης μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 πρέπει να εξετάζονται ενδελεχώς.

Το Δικαστήριο δεν πείθεται ότι οι αρχές της Τουρκίας αξιολόγησαν κατ' ουσίαν τους ισχυρισμούς της κυρίας *Jabari*. Προκύπτει ότι η παράλειψή της να υποβάλει αίτημα ασύλου εντός της 5ήμερης προθεσμίας που τάσσει προς τούτο η τούρκικη νομοθεσία αποτέλεσε αρνητική προϋπόθεση για την ουσιαστική και λεπτομερειακή εξέταση των ισχυρισμών της περί φόβου δίωξης στην περίπτωση της απέλασής της στο Ιράν. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, η αυτόματη και μηχανική εφαρμογή αυτής της σύντομης προθεσμίας για την υποβολή αιτήματος ασύλου αντιβαίνει στην

¹ Βλέπε ΕΔΠΑ 1998.

² Βλέπε ΕΔΠΑ 1998.

³ Βλέπε ΕΔΠΑ 2000.

προστασία της θεμελιώδους αξίας του άρθρου 3 της Σύμβασης. Τέλος, το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία εξέτασε τη βασιμότητα των περί ασύλου ισχυρισμών της προσφεύγουσας και αξιολόγησε τον κίνδυνο στον οποίο θα εκτίθετο υπό το φως του αδικήματος για το οποίο κατηγορείτο στο Ιράν. Το Διοικητικό Δικαστήριο της Άγκυρας κρίνοντας την προσφυγή της περιορίστηκε στον έλεγχο της τυπικής νομιμότητας της απόφασης απέλασης και παράλειψε να αξιολογήσει τη βασιμότητα των φόβων της εάν και επικαλέστηκε σε αυτό το στάδιο ότι η κυρία Jabari πλέον του ενός βάσιμο ισχυρισμό ότι θα κινδυνεύσει εάν απελαθεί στη χώρα καταγωγής της.

Το Δικαστήριο αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην άποψη της Ύπατης Αρμοστείας επί των ισχυρισμών της προσφεύγουσας για τον κίνδυνο που θα αντιμετωπίσει εάν απελαθεί στο Ιράν. Σχετικά διαπιστώνει ότι υπάλληλος του διεθνούς οργανισμού εξέτασε τη βασιμότητα όσων επικαλέστηκε η προσφεύγουσα για το φόβο δίωξης και είχε την ευκαιρία να ελέγξει την αξιοπιστία της και να επαληθεύσει τα πραγματικά περιστατικά που αφορούσαν στην ποινική δίωξη που ασκήθηκε σε βάρος της στο Ιράν με την κατηγορία της μοιχείας. Υπογραμμίζεται περαιτέρω ότι η κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε τη βασιμότητα των ισχυρισμών της κυρίας Jabari που αποδεικνύονταν από τις εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας που αναφέρονται στην τιμωρία που προβλέπει η ιρανική νομοθεσία για τις γυναίκες που κρίνονται ένοχες μοιχείας. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο χρόνος αξιολόγησης του κινδύνου που αντιμετωπίζει η προσφεύγουσα είναι αυτός κατά τον οποίο έλαβαν χώρα τα πραγματικά περιστατικά το Δικαστήριο δεν πείθεται ότι έχει βελτιωθεί η κατάσταση ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Ιράν σε βαθμό ώστε η συμπεριφορά της μοιχού να μην θεωρείται επιλήψιμη και ποινικά κολάσιμη κατά το ισλαμικό δίκαιο. Έλαβε σχετικά υπόψη του πρόσφατες εκθέσεις που αφορούν στην κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Ιράν και υπογραμμίζει ότι η τιμωρία της μοιχείας με θάνατο δια λιθοβολισμού παραμένει εν ισχύ και μπορεί να επιβληθεί από τις αρχές.

Ενόψει των ανωτέρω το Δικαστήριο κρίνει ότι η κυρία Jabari απέδειξε πραγματικό φόβο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης εάν αναγκαστεί να επιστρέψει στο Ιράν.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 13 ΕυρΣΔΑ: Η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι δεν είχε δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή κατά της απόφασης που απέρριψε το αίτημά της για άσυλο ως απαράδεκτο. Υποστήριξε ότι αφού η αίτησή της ήταν εκπρόθεσμη δεν θα είχε ποτέ την ευκαιρία να εξηγήσει στις αρχές τους λόγους για τους οποίους φοβόταν την απέλαση στο Ιράν. Δεν μπορούσε να ασκήσει προσφυγή κατά της αρνητικής απόφασης επί του αιτήματος ασύλου. Περαιτέρω, η προσφυγή

της ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου της Άγκυρας δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αποτελεσματική αφού δεν ανέστειλε την εκτέλεση της απέλασής της. Το εθνικό δικαστήριο δεν ανέλυσε λεπτομερειακά το σκεπτικό της απόρριψης της προσφυγής για την αναστολή εκτέλεση της απέλασης αφού επρόκειτο για αίτημα προσωρινής προστασίας και δεν εκδόθηκε απόφαση επί του αιτήματος ακύρωσης της διοικητικής πράξης απέλασης.

Η κυβέρνηση της Τουρκίας αναγνώρισε ότι το Διοικητικό Δικαστήριο της Άγκυρας απέρριψε την προσφυγή της κυρίας Jabari για αναστολή εκτέλεσης και ακύρωση της απόφασης απέλασης. Όμως, η προσφεύγουσα παρέλειψε να ζητήσει την ακύρωση της απόφασης με την οποία απερρίφθη το αίτημά της για άσυλο. Το εθνικό δικαστήριο υποχρεώθηκε να απορρίψει την προσφυγή της κατά της απέλασης, αφού δεν είχε εκδοθεί σχετική διαταγή. Εξάλλου, σύμφωνα με συνταγματική διάταξη τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να διατάξουν την αναστολή εκτέλεσης μιας διοικητικής πράξης εάν προκαλείται στον προσφεύγοντα ανεπανόρθωτη βλάβη και η σχετική πράξη είναι προφανώς παράνομη. Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης ο ενδιαφερόμενος δικαιούται να προσφύγει στο Συμβούλιο Επικρατείας. Με τα προαναφερόμενα επιχειρήματα η κυβέρνηση υποστήριξε ότι η κυρία Jabari μπορούσε να ασκήσει αποτελεσματική προσφυγή κατά την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 13 εγγυάται σε εθνικό επίπεδο τη δυνατότητα άσκησης οιασδήποτε μορφής προσφυγής που διασφαλίζει την ουσιαστική προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών της Σύμβασης. Κατά συνέπεια, η εσωτερική νομοθεσία πρέπει να παρέχει στην αρμόδια αρχή την εξουσία να εξετάζει την ουσία των προσφυγών που αφορούν σε παραβίαση των δικαιωμάτων που προστατεύει η Σύμβαση και ανάλογα με την περίπτωση να διατάσσει την αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη ο προσφεύγων. Τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν τη διακριτική ευχέρεια να επιλέξουν τον τρόπο συμμόρφωσής τους με τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από το άρθρο 13 της Σύμβασης. Επίσης, σε κάποιες περιπτώσεις το σύνολο των προσφυγών που προβλέπει το εθνικό δίκαιο μπορεί να ικανοποιεί τις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 13.

Το Δικαστήριο επαναβεβαιώνει ότι οι εθνικές αρχές δεν αξιολόγησαν τον κίνδυνο που επικαλέστηκε η προσφεύγουσα εάν απελαυνόταν στο Ιράν. Η άρνηση εξέτασης του αιτήματος ασύλου επειδή υποβλήθηκε εκπρόθεσμα δεν μπορούσε να εξεταστεί στα πλαίσια της προσφυγής. Η προσφεύγουσα μπορούσε να προσβάλει τη νομιμότητα της απέλασης ενώπιον δικαστηρίου. Όμως, αυτή η προσφυγή δεν εξασφάλιζε ούτε την αναστολή εκτέλεσης της απέλασης ούτε την δικαστική εξέταση των ουσι-

αστικών περι ασύλου ισχυρισμών της για τον κίνδυνο που διέτρεχε στο Ιράν. Το Διοικητικό Δικαστήριο της Άγκυρας έκρινε ότι η απέλαση που διατάχθηκε σε βάρος της ήταν σύμφωνη με την εθνική νομοθεσία. Εκδίδοντας όμως αυτήν την απόφαση το εθνικό δικαστήριο έκρινε ότι δεν ήταν αναγκαίο να κρίνει τους ουσιαστικούς ισχυρισμούς της κυρίας Jabari ακόμα και αν ήταν κατ' ουσίαν βάσιμοι ενόψει της απόφασης της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες με την οποία αναγνωρίστηκε στο πρόσωπό της το καθεστώς του πρόσφυγα εντολής, κατά την έννοια του άρθρου 1 Α της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς του Πρόσφυγα.

Κατά την άποψη του Δικαστηρίου λαμβάνοντας υπόψη τη μη επανορθώσιμη βλάβη που μπορεί να προκληθεί ένα πραγματοποιηθεί ο κίνδυνος της κακομεταχείρισης που επικαλείται η προσφεύγουσα και τη σημασία που έχει για το άρθρο 3 η έννοια της αποτελεσματικής προσφυγής του άρθρου 13 απαιτείται η ανεξάρτητη και ενδεδειγμένη εξέταση του ισχυρισμού της ότι δηλαδή υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστευτεί ότι υπάρχει φόβος πραγματικού κινδύνου να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 και της δυνατότητας της αναστολής εκτέλεσης του απειλούμενου μέτρου. Κατά συνέπεια, αφού το Διοικητικό Δικαστήριο της Άγκυρας παρέλειψε να παρέχει οποιαδήποτε από τις προαναφερόμενες εγγυήσεις η δικαστική διαδικασία της εσωτερικής έννομης τάξης που επικαλείται η κυβέρνηση της Τουρκίας δεν ικανοποιεί τις προϋποθέσεις του άρθρου 13 της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ομόφωνα ότι η απόφαση απέλασης της προσφεύγουσας στο Ιράν, εάν εφαρμοσθεί, συνιστά παραβίαση του άρθρου 3 και ότι η Τουρκία παραβίασε το άρθρο 13 της Σύμβασης.

Άρθρα 3 , 8 και 13

Απαγόρευση των Βασανιστηρίων

Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής

0302

Υπόθεση Bensaid κατά Ηνωμένου Βασιλείου (6.5.2001)

Απέλαση ψυχικά ασθενούς, υπό θεραπευτική αγωγή στο Ηνωμένο Βασίλειο – Λευκός γάμος – Ανάκληση άδειας παραμονής αορίστου διάρκειας – Ενώ το άρθρο 3 εφαρμόζεται κατά κανόνα όταν ο κίνδυνος του απειλούμενου με απέλαση να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση προέρχεται από ενέργειες που διαπράττονται με πρόθεση από τις δημόσιες αρχές ή τα μη κρατικά όργανα της χώρας προορισμού – απέλασης, το Δικαστήριο, υπό το φως της θεμελιώδους σημασίας της διάταξης αυτής, υπαγάγει ερμηνευτικά στο πεδίο εφαρ-

μογής της και άλλες υποθέσεις που υποβάλλονται στην κρίση του – Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο αποφάσισε ότι δεν παραβιάζεται το άρθρο 3 της Σύμβασης επειδή τα πραγματικά περιστατικά που επικαλείται ο προσφεύγων δεν χαρακτηρίζονται ως «ιδιαιτέρα εξαιρετικά» – Η πνευματική υγεία, ως καθοριστικής σημασίας στοιχείο της ιδιωτικής ζωής αφορά στην ψυχο-πνευματική ακεραιότητα. Η διατήρηση της ψυχοπνευματικής σταθερότητας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 3, 8 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α'), όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο Νο. 11 (Ν. 2400/1996, ΦΕΚ 96, τ. Α').

Πραγματικά Περιστατικά : Ο προσφεύγων, κύριος Bensaid, πολίτης Αλγερίας, είναι σχιζοφρενής που πάσχει από ψυχωτικό νόσημα. Το 1994-1995 όταν εμφανίστηκαν για πρώτη φορά τα συμπτώματα της ασθένειας οι υπηρεσίες ψυχικής υγιεινής διαπιστώνοντας τη σοβαρότητα της κατάστασής του αποφάσισαν τον εγκλεισμό του σε ψυχιατρείο. Ανταποκρίθηκε στη σχετική αγωγή και του δόθηκε εξιτήριο. Στα τέλη του 1997 υποτροπίασε, εισήχθη για λίγες ημέρες σε νοσοκομείο και εν συνεχεία ο ψυχίατρός του άλλαξε τη φαρμακευτική αγωγή.

Η σχιζοφρένεια είναι μια ασθένεια ή μια ομάδα ασθενειών που πλήττουν τη γλώσσα, τον προγραμματισμό, το συναίσθημα, την αντίληψη και την κίνηση. Τα θετικά συμπτώματα συχνά συνοδεύουν οξείας μορφής ψυχωτικά επεισόδια (όπως ψευδαισθήσεις, παραισθήσεις, αποσπασματικές ή ασυνάρτητες σκέψεις και κατατονικές κινήσεις). Τα αρνητικά συμπτώματα, που χαρακτηρίζουν τη χρόνια ασθένεια εκδηλώνονται με συναισθηματική «νάρκωση», δυσκολία επικοινωνίας με τους άλλους, έλλειψη κινήτρου και ανικανότητα φροντίδας ή αντιμετώπισης των καθημερινών αναγκών.

Ο προσφεύγων έφθασε στο Ηνωμένο Βασίλειο ως τουρίστας στις 2.5.1989. Οι αρχές του χορήγησαν εξάμηνη άδεια παραμονής η οποία παρατάθηκε λόγω σπουδών έως 11.2.1992. Τον Ιούνιο του 1992 οι αρχές απέρριψαν το εκπροθέσμως υποβληθέν αίτημά του για ανανέωση της άδειας παραμονής και τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς τον κάλεσαν να αναχωρήσει από τη χώρα.

Στις 8.4.1993 παντρεύτηκε με βρετανή πολίτη. Οι αρχές ικανοποίησαν κατ' αρχήν το αίτημά του για χορήγηση άδειας παραμονής λόγω γάμου και εν συνεχεία το 1995 ενέκριναν την αορίστου διάρκειας παραμονή του ως συζύγου βρετανίδας.

Στις 10.8.1996 ο κύριος Bensaïd αναχώρησε για την Αλγερία. Έτσι, έληξε η ισχύς της αορίστου διάρκειας άδειας παραμονής. Επέστρεψε στο Ηνωμένο Βασίλειο στις 17.9.1996 και προσπάθησε να εισέλθει στη χώρα ως νόμιμα διαμένων αλλοδαπός. Ο αξιωματούχος της Υπηρεσίας Μετανάστευσης αμφισβήτησε την ειλικρίνεια του γάμου επί τη βάση του οποίου οι αρχές χορήγησαν στον προσφεύγοντα άδεια παραμονής αορίστου διάρκειας και του επέτρεψε να εισέλθει στη χώρα προσωρινά. Στις 24.3.1997 οι μεταναστευτικές υπηρεσίες αποφάσισαν να αρνηθούν την άδεια εισόδου στον προσφεύγοντα με το σκεπτικό ότι η άδεια παραμονής αορίστου διάρκειας χορηγήθηκε με εξαπάτηση των αρχών, αφού ο γάμος του με τη βρετανή πολίτη ήταν «λευκός». Εν συνεχεία τον ενημέρωσαν ότι υποχρεούται να αναχωρήσει από τη χώρα και ότι δικαιούται να ασκήσει προσφυγή κατά της ανάκλησης της νόμιμης παραμονής του αφού εγκαταλείψει το Ηνωμένο Βασίλειο. Ο κύριος Bensaïd προσπάθησε να αποτρέψει την απομάκρυνσή του επικαλούμενος λόγους υγείας. Ο Υπουργός Εσωτερικών απέρριψε το σχετικό αίτημά του.

Στις 7.4.1997 προσέφυγε στη δικαιοσύνη ισχυριζόμενος ότι η εκτέλεση της απέλασης συνιστά μεταχείριση απάνθρωπη και εξευτελιστική, αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης, γιατί θα είχε ως αποτέλεσμα τη χειροτέρευση της ψυχοπνευματικής του υγείας. Το Δικαστήριο επικύρωσε με λεπτομερειακό σκεπτικό τις αρνητικές προτάσεις της διοίκησης και απέρριψε την προσφυγή. Το Εφετείο, όπου προσέφυγε εν συνεχεία ο κύριος Bensaïd ανέβαλε τη συζήτηση της υπόθεσης προκειμένου να παράσχει στην κυβέρνηση τη δυνατότητα να επανεξετάσει τη θέση της υπό το φως νεότερων αποδεικτικών στοιχείων. Πρότεινε επίσης στη διοίκηση να ζητήσει την ιατρική εξέταση του κυρίου Bensaïd.

Έξι μήνες αργότερα η κυβέρνηση απάντησε ότι δεν επιθυμούσε την ιατρική εξέταση του προσφεύγοντα. Απαντώντας στους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα αναφέρθηκε στη λειτουργία νοσηλευτικής μονάδας στην Αλγερία που παρέχει περίθαλψη «όχι μόνο στους καταδικασθέντες» η οποία μπορεί να τον δεχθεί να του παράσχει τη φαρμακευτική αγωγή που ακολουθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το νοσοκομείο βρίσκεται στην Μπλίντα, 75 έως 80 χιλιόμετρα μακριά από το χωριό του Ρούινα. Όπως μάλιστα ενημερώθηκαν οι μεταναστευτικές αρχές από το Υπουργείο Εξωτερικών και Υπερπόντιων Κτήσεων, δεν ήταν επικίνδυνο το ταξίδι από τη Μπλίντα στη Ρούινα. Διευκρινίζοντας τις συνθήκες της εκτέλεσης της απέλασης, η κυβέρνηση δήλωσε ότι Ο προσφεύγων θα αναχωρούσε από τη χώρα μόνον εφόσον η κατάσταση της υγείας του επιτρέπει την μετακίνησή του και με τη συνοδεία ιατρών. Έκρινε δε συμπερασματικά, ότι αφού ο προσφεύγων μπορούσε να έχει στην Αλγερία τη φαρμακευτική αγωγή και ιατρική θεραπεία που του παρέχεται στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν

συντρέχουν εξαιρετικοί ή επιτακτικοί λόγοι που να επιβάλουν να επιτραπεί η είσοδος του στη χώρα.

Σύμφωνα με την από 24.3.1998 γνωμοδότηση της ψυχιάτρου Johnson που παρακολουθούσε τον κύριο Bensaid η μετακίνησή του στην Αλγερία ενείχε κινδύνους υποτροπής με την εμφάνιση ψυχωτικών συμπτωμάτων. Το δύσκολο ταξίδι από το σπίτι του στη Ρουίνα στο νοσοκομείο της Μπλίντα θα επιδείωνε την κατάστασή του. Υπογράμμισε ότι όταν υποτροπιάζουν οι άνθρωποι που πάσχουν από ψυχωτικές ασθένειες δυσκολεύονται να οργανωθούν επαρκώς και να αναζητήσουν βοήθεια ή να ταξιδέψουν. Λαμβάνοντας υπόψη ότι είναι αναγκαίο η θεραπεία της ασθένειας από την οποία πάσχει ο προσφεύγων να παρέχεται κοντά στον τόπο κατοικίας του, όπου θα είναι εύκολη η πρόσβαση, είναι αδύνατον να έχει την κατάλληλη θεραπευτική αγωγή στη χώρα απέλασης – καταγωγής του. Σε συμπληρωματική γνωμάτευση της 7.7.1998 υπογράμμισε ότι κάθε σύμπτωμα της υποτροπής της ασθένειας είναι καθοριστικής σημασίας. Όταν διαγνώσθηκε η ασθένεια ο κύριος Bensaid δεν συνειδητοποιούσε ότι ήταν άρρωστος και βίωνε ως πραγματικές τις εμμονές καταδίωξης και κακοποίησης που εκδηλώνονταν και με το σύμπτωμα ακούσματος εσωτερικών φωνών που τον καλούσαν να επιτεθεί σε άλλους ανθρώπους. Παλαιότερα ένοιωθε κατάθλιψη και απελπισία και διέπραξε απόπειρα αυτοκτονίας. Αναφερόμενος στην κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή καταγωγής του προσφεύγοντα στην Αλγερία, ο κύριος Joffé, Αναπληρωτής Διευθυντής του Βασιλικού Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων, δηλώνει στο από 3.3.1998 έγγραφο ότι από το 1994 έως το 1998 ήταν το επίκεντρο τρομοκρατικής βίας και τρομοκρατικών ενεργειών.

Τελικά το Εφετείο συζήτηση την υπόθεση στις 17.7.1998. Ο Δικαστής, Λόρδος Hutchison απέρριψε την προσφυγή λαμβάνοντας υπόψη ιδιαίτερος τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η κυβέρνηση για τη δυνατότητα θεραπείας του κυρίου Bensaid στην Αλγερία, σε νοσοκομείο που βρίσκεται 70 έως 80 χιλιόμετρα μακριά από τον τόπο κατοικίας του. Εκτίμησε επίσης το αποδεικτικό υλικό που υπέβαλε στην κρίση του ο προσφεύγων που επικαλείται τον ιδιαίτερο κίνδυνο υποτροπής αν αναγκαζόταν να επιστρέψει στην πατρίδα του, την ακαταλληλότητα της νοσοκομειακής μονάδας στη Μπλίντα της Αλγερίας και τις δυσκολίες μετάβασής του για θεραπεία λόγω του κλίματος βίας που επικρατεί στην περιοχή. Κατέληξε όμως ότι η τελική απόφαση στην υπό κρίση υπόθεση ανήκει, λόγω της ιδιαιτερότητάς της, στην αρμοδιότητα του Υπουργού Εσωτερικών.

Οι βρετανικές αρχές αποφάσισαν να αναχωρήσει ο προσφεύγων από τη χώρα στις 20.11.1998. Το πατρικό χωριό του είναι η Ρουίνα. Οι γονείς του ζουν εκεί μαζί με τα πέντε αδέρφια του και την αδερφή του. Ο

πατέρας του είναι συνταξιούχος. Στο σπίτι έχουν δύο υψνοδομάτια. Η οικογένεια δεν έχει ιδιωτικό αυτοκίνητο. Το κοντινότερο νοσοκομείο για τη θεραπεία ψυχικών παθήσεων βρίσκεται σε απόσταση 75 έως 80 χιλιομέτρων από το σπίτι του στη Μπλίντα. Η κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι σύμφωνα με την από 28.7.1999 επιστολή του καθηγητή Ridouh, διακεκριμένου ψυχιάτρου το εν λόγω νοσοκομείο, έχει τη δυνατότητα νοσηλείας 160 καταδικασθέντων ασθενών και 80 πολιτών. Επίσης ότι ο προσφεύγων μπορεί να συνεχίσει τη φαρμακευτική αγωγή του στην Αλγερία χωρίς να αλλάξει σκευάσματα που μπορεί να προμηθευθεί από το φαρμακείο του νοσοκομείου. Υπογραμμίζει επίσης ότι η ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη παρέχεται δωρεάν στους ασθενείς του νοσοκομείου.

Στην από 20.5.1999 γνωμοδότηση της γιατρού Johnson που εκδόθηκε με τη σύμφωνα γνώμη του προσφεύγοντα μετά από σχετικό αίτημα της Υπηρεσίας Μετανάστευσης αναφέρεται ότι το Φεβρουάριο του 1999 επιδεινώθηκε η κατάσταση της υγείας του: αυξήθηκαν οι ακουστικές παραισθήσεις και εντάθηκε η συχνότητα των αυτοκαταστροφικών σκέψεων («θετικά συμπτώματα»). Εξαιτίας αυτών των συμπτωμάτων ήταν αδύνατον να κοιμηθεί. Ο οργανισμός του ανταποκρίθηκε θετικά στην αύξηση της δοσολογίας των φαρμάκων, αλλά συνέχισε να αντιμετωπίζει δυσκολίες στην αντιμετώπιση της κοινωνικής απόρριψης («αρνητικά συμπτώματα»). Η πνευματική πάθησή του ήταν μάλλον χρόνια: τα θετικά συμπτώματα θα επιμείνουν και θα επιδεινωθούν, αν και ελέγχονται σε σημαντικό βαθμό με τη φαρμακευτική αγωγή. Κατά διαστήματα ενδέχεται να έχει ανάγκη επείγουσας θεραπείας. Η γιατρός διέγνωσε σοβαρή επιδείνωση της κοινωνικής λειτουργίας του προσφεύγοντα, η οποία ενδεχομένως να προκαλείται από τα αρνητικά συμπτώματα και μπορεί να δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στο μέλλον. Όμως, με την αδιάλειπτη φαρμακευτική αγωγή και την υποστήριξη των ψυχο-πνευματικών υπηρεσιών η κατάστασή του μπορεί να παραμείνει στάσιμη και να μην απαιτηθεί ο εγκλεισμός του σε ψυχιατρικό κατάστημα για μεγάλες περιόδους. Κατά τη γνώμη της δεν είναι υπαρκτός ο κίνδυνος αυτοκτονίας. Είναι αδύνατο να προβλεφθεί με βεβαιότητα η πορεία της υγείας του κυρίου Bensaïd εάν αναγκαστεί να επιστρέψει στην Αλγερία. Σε κάθε περίπτωση είναι καθοριστικής σημασίας η διατήρηση της φαρμακευτικής αγωγής γιατί μειώνει τον κίνδυνο επιδείνωσης των αρνητικών συμπτωμάτων και συντελεί στον έλεγχο των θετικών.

Νόμο βάσιμο : Α) Ενώ το άρθρο 3 εφαρμόζεται κατά κανόνα όταν ο κίνδυνος να υποστεί ο απειλούμενος με απέλαση απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση προέρχεται από ενέργειες που διαπράττονται με πρόθεση από τις δημόσιες αρχές ή τα μη κρατικά όργανα της χώρας προορισμού – απέλασης, το Δικαστήριο, υπό το φως της θεμελιώδους σημασίας

της διάταξης αυτής, υπαγάγει ερμηνευτικά στο πεδίο εφαρμογής της και άλλες υποθέσεις που υποβάλλονται στην κρίση του. Κατά συνέπεια, μπορεί να εξετάσει τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα όταν ο κίνδυνος της απαγορευμένης μεταχείρισης στη χώρα απέλασης πηγάζει από φορείς που δεν δεσμεύουν άμεσα ή έμμεσα τις δημόσιες αρχές αυτής της χώρας ή που λαμβανόμενοι υπόψη μεμονωμένα παραβιάζουν τις προϋποθέσεις εφαρμογής του. **Β)** Η ιδιωτική ζωή είναι ευρεία έννοια και δεν είναι δυνατός ο εξαντλητικός ορισμός της. Η πνευματική υγεία, ως καθοριστικής σημασίας στοιχείο της ιδιωτικής ζωής, αφορά στην ψυχο-πνευματική ακεραιότητα. Το άρθρο 8 προστατεύει το δικαίωμα στην ταυτότητα και στην ανάπτυξη της προσωπικότητας καθώς και το δικαίωμα στη δημιουργία και στην ανάπτυξη σχέσεων με άλλους ανθρώπους και τον εξωτερικό κόσμο. Σε αυτό το πλαίσιο η διατήρηση της πνευματικής σταθερότητας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.

Σκεπτικό : Α) Επί της παραβίασης του άρθρου 3 ΕυρΣΔΑ: Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν το αναγνωρισμένο από το διεθνές δίκαιο δικαίωμα, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει με τη Σύμβαση, να ελέγχουν την είσοδο, την παραμονή και την απέλαση των αλλοδαπών. Όμως, όταν ασκούν την εξουσία απέλασης των αλλοδαπών υποχρεούνται να ελέγχουν αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 3 το οποίο αποτυπώνει μια από τις πλέον θεμελιώδεις αξίες των δημοκρατικών κοινωνιών. Γι' αυτό το λόγο έχει κατ' επανάληψη τονίσει ότι στις περιπτώσεις έκδοσης, απέλασης ή απομάκρυνσης αλλοδαπών σε τρίτες χώρες το άρθρο 3 απαγορεύει με τρόπο απόλυτο τα βασανιστήρια ή την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία και ότι οι εγγυήσεις που παρέχει εφαρμόζονται ανεξάρτητα από την αξιόμηπη συμπεριφορά του απειλούμενου με απέλαση¹. Η παραπάνω αρχή εφαρμόζεται και στην υπόθεση απομάκρυνσης του προσφεύγοντα που ζει στο Ηνωμένο Βασίλειο, με μικρά διαστήματα απουσίας, από το 1989 και πάσχει από το 1994-1995 από ψυχωτικό νόσημα για τη θεραπεία του οποίου υποβάλλεται σε ιατρο-φαρμακευτική αγωγή.

Ενώ το άρθρο 3 εφαρμόζεται κατά κανόνα όταν ο κίνδυνος του απειλούμενου με απέλαση να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση προέρχεται από ενέργειες που διαπράττονται με πρόθεση από τις δημόσιες αρχές ή τα μη κρατικά όργανα της χώρας προορισμού – απέλασης², το Δικαστήριο, υπό το φως της θεμελιώδους σημασίας της διάταξης

¹ Σχετικά το δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις Ahmed κατά Αυστρίας και Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου

² Απόφαση Ahmed κατά Αυστρίας

αυτής, υπαγάγει ερμηνευτικά στο πεδίο εφαρμογής της και άλλες υποθέσεις που υποβάλλονται στην κρίση του. Κατά συνέπεια, μπορεί να εξετάσει τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα όταν ο κίνδυνος της απαγορευμένης μεταχείρισης στη χώρα απέλασης πηγάζει από φορείς που δεν δεσμεύουν άμεσα ή έμμεσα τις δημόσιες αρχές αυτής της χώρας ή που λαμβανόμενοι υπόψη μεμονωμένα παραβιάζουν τις προϋποθέσεις εφαρμογής του. Τυχόν αντίθετη ερμηνεία για το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 θα παραβίαζε τον απόλυτο χαρακτήρα της προστασίας που παρέχει. Όμως, σε οιοδήποτε παρόμοιο πλαίσιο το Δικαστήριο υποχρεούται να εξετάσει ενδελεχώς όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης ειδικά την προσωπική κατάσταση του προσφεύγοντα στο κράτος απέλασης.

Κατά συνέπεια το Δικαστήριο ερευνά, ενόψει της κατάστασης της υγείας του προσφεύγοντα εάν η απέλασή του στην Αλγερία ενέχει τον πραγματικό κίνδυνο να υποστεί τη μεταχείριση που απαγορεύει το άρθρο 3. Σε αυτό το πλαίσιο αξιολογεί τον κίνδυνο που θα διατρέξει υπό το φως των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίστηκαν κατά το χρόνο της εξέτασης της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων των πλέον πρόσφατων πληροφοριών που αφορούν στην κατάσταση της υγείας του (βλέπε απόφαση Ahmed κατά Αυστρίας).

Στην υπό κρίση υπόθεση και λαμβάνοντας υπόψη τα πραγματικά περιστατικά το Δικαστήριο θεωρεί ότι η υποτροπιάζουσα σχιζοφρένεια με τα συμπτώματα που εμφανίζονται στον προσφεύγοντα μπορεί να υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3. Όμως, υπογραμμίζεται ότι ο κύριος Bensaïd αντιμετωπίζει τον κίνδυνο υποτροπής ακόμα και αν παραμείνει στο Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς η ασθένειά του είναι χρόνια και απαιτεί συνεχή παρακολούθηση. Η απομάκρυνσή του από τη χώρα καθώς και οι διαφορετικές συνθήκες και προϋποθέσεις παροχής ιατρο-φαρμακευτικής περίθαλψης στην Αλγερία θα αυξήσουν τον κίνδυνο υποτροπής. Ειδικότερα, ισχυρίστηκε ότι άλλη φαρμακευτική αγωγή είναι λιγότερο αποτελεσματική για την περίπτωσή του και επίσης ότι η επιλογή του εγκλεισμού του σε ψυχιατρικό κατάστημα αποτελεί την έσχατη λύση. Μπορεί βέβαια να έχει και στην Αλγερία ιατρική περίθαλψη. Οι συνθήκες παροχής ιατρο-φαρμακευτικής περίθαλψης μπορεί να είναι λιγότερο ευνοϊκές στην πατρίδα του από ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά κατά την κρίση του Δικαστηρίου το στοιχείο αυτό δεν είναι καθοριστικής σημασίας στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης.

Ο κίνδυνος επιδείνωσης της υγείας του προσφεύγοντα εάν επιστρέψει στην Αλγερία καθώς και των ακατάλληλων συνθηκών υποστήριξης ή παροχής ιατρικής φροντίδας είναι σε μεγάλο βαθμό θεωρητικός. Τα επιχειρήματα που αφορούν τη στάση της οικογένειάς του ως θεοσεβών μουσουλμάνων, οι δυσκολίες του ταξιδιού στην Μπλίντα και οι συνέπειες

αυτών των παραγόντων στην υγεία του είναι επίσης θεωρητικής σημασίας. Από τις πληροφορίες που παρέχουν τα μέρη της υπό κρίση υπόθεσης δεν προκύπτει ότι το ταξίδι στο νοσοκομείο εμποδίζεται από την κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή. Ο προσφεύγων δεν είναι πιθανός στόχος τρομοκρατικής ενέργειας. Ακόμα και εάν η οικογένειά του δεν έχει αυτοκίνητο, δεν αποκλείεται η μετάβασή του στην Μπλίντα με άλλους τρόπους.

Το Δικαστήριο δέχεται τη σοβαρότητα της κατάστασης της υγείας του προσφεύγοντα. Όμως έχοντας υπόψη το υψηλό κριτήριο εφαρμογής του άρθρου 3 ειδικότερα όταν δεν ευθύνεται για την πρόκληση της επειλούμενης βλάβης του συμβαλλόμενο κράτος κρίνει ότι δεν είναι επαρκώς πραγματικός ο κίνδυνος να υποστεί ο προσφεύγων, εάν απελαθεί σε αυτές τις συνθήκες, μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3. Εν προκειμένω δεν συντρέχουν οι εξαιρετικές συνθήκες της υπόθεσης *D.*, όπου για τον προσφεύγοντα, που έπασχε από AIDS, στο τελευταίο στάδιο της ασθένειας δεν υπήρχε προοπτική ιατρικής φροντίδας ή οικογενειακής υποστήριξης στην περίπτωση απέλασής του στις νήσους Saint Kitts. Ενόψει των ανωτέρω το Δικαστήριο κρίνει ότι η απέλαση του κυρίου Bensaid δεν παραβιάζει το άρθρο 3 της ΕυρΣΔΑ.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 της ΕυρΣΔΑ: Δεν παραβιάζει οιαδήποτε πράξη ή μέτρο που πλήττει τη ψυχοπνευματική ή σωματική ακεραιότητα το σεβασμό της ιδιωτικής ζωής που εγγυάται το άρθρο 8. Όμως, η νομολογία του Δικαστηρίου δεν αποκλείει η μεταχείριση που δεν αγγίζει τα όρια της σοβαρότητας που προϋποθέτει το άρθρο 3 να συνιστά παραβίαση της σφαίρας της ιδιωτικής ζωής, που προστατεύει το άρθρο 8, εφόσον έχει αρνητικές συνέπειες για τη σωματική και ψυχοπνευματική ακεραιότητα του προσφεύγοντα.

Η ιδιωτική ζωή είναι ευρεία έννοια και δεν είναι δυνατός ο εξαντλητικός ορισμός της. Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι στοιχεία όπως το φύλο, το όνομα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η σεξουαλική ζωή είναι σημαντικά για την προσωπική σφαίρα που προστατεύεται από το άρθρο 8. Η πνευματική υγεία, ως καθοριστικής σημασίας στοιχείο της ιδιωτικής ζωής, αφορά στην ψυχο-πνευματική ακεραιότητα. Το άρθρο 8 προστατεύει το δικαίωμα στην ταυτότητα και στην ανάπτυξη της προσωπικότητας καθώς και το δικαίωμα στη δημιουργία και στην ανάπτυξη σχέσεων με άλλους ανθρώπους και τον εξωτερικό κόσμο. Σε αυτό το πλαίσιο η διατήρηση της πνευματικής σταθερότητας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.

Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έκρινε ότι ο κίνδυνος βλάβης της υγείας του προσφεύγοντα εάν επιστρέψει στη χώ-

ρα του στηρίζεται κυρίως σε υποθέσεις και ότι δεν αποδείχθηκε ότι θα υποστεί απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Ούτε συνάγεται από τις περιστάσεις ότι η ψυχοπνευματική του ακεραιότητα θα υποστεί βλάβη τόσο σοβαρή ώστε να υπαχθεί το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 της Σύμβασης. Ακόμα και εάν υποθέσουμε ότι η αναστάτωση που προκαλείται στον κύριο Bensaïd λόγω της απομάκρυνσής του από το Ηνωμένο Βασίλειο, όπου ζούσε τα τελευταία έντεκα χρόνια πλήττει την ιδιωτική του ζωή στα πλαίσια των σχέσεων και του υποστηρικτικού πλαισίου που απολαμβάνει σ' αυτό το κράτος, το Δικαστήριο κρίνει ότι η επέμβαση αυτή προβλέπεται στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 8, κυρίως ως μέτρο «που προβλέπεται από το νόμο», είναι «αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία» και έχει ως σκοπό την προστασία της τάξης και της οικονομικής ευημερίας της χώρας καθώς την πρόληψη της εγκληματικότητας. Κατά συνέπεια, αποφαίνεται, η απομάκρυνση του προσφεύγοντα στην Αλγερία δεν παραβιάζει το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Γ) Επί της παραβίασης του άρθρου 13 ΕυρΣΔΑ: το Δικαστήριο επαναβεβαιώνει ότι το άρθρο 13 της Σύμβασης εγγυάται την σε εθνικό επίπεδο προστασία του ουσιαστικού περιεχομένου των δικαιωμάτων και των ελευθεριών της Σύμβασης με οιαδήποτε μορφή προσφυγής προβλέπει η εσωτερική έννομη τάξη. Σύμφωνα με το άρθρο 13 το εσωτερικό δίκαιο πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα επανόρθωσης της «βάσιμα επικαλούμενης» από τον προσφεύγοντα παραβίασης του δικαιώματος. Τα συμβαλλόμενα κράτη αποφασίζουν στα πλαίσια της διακριτικής ευχέρειας τον τρόπο με τον οποίο θα συμμορφωθούν με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει με τη Σύμβαση. Το πεδίο εφαρμογής της υποχρέωσης του άρθρου 13 εξαρτάται από τη φύση της προσφυγής που ασκείται στα πλαίσια της Σύμβασης. Όμως, προϋπόθεση της προσφυγής του άρθρου 13 είναι η αποτελεσματικότητά της, τόσο όσον αφορά στην άσκησή της όσο και στην εφαρμογή του ουσιαστικού δικαίου. Ειδικότερα δεν πρέπει να παρακωλύεται αδικαιολόγητα η άσκησή της από πράξεις ή παραλείψεις του κράτους.

Με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζονται στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο κρίνει «βάσιμο» στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 13 τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα ότι εάν απελαθεί στην Αλγερία κινδυνεύει από απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3. Κατά συνέπεια εξετάζει εάν είναι αποτελεσματική η προσφυγή που προβλέπει η εσωτερική έννομη τάξη κατά της απειλούμενης παραβίασης του άρθρου 3.

Στις υποθέσεις Vilvarajah και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου και Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου το Δικαστήριο έκρινε την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας δικαστικής επανεξέτασης στις περιπτώσεις

απέλασης και έκδοσης αντίστοιχα, όπου οι προσφεύγοντες επικαλέστηκαν την παραβίαση του άρθρου 3. Κατά το Δικαστήριο αρκεί ότι τα αγγλικά δικαστήρια έχουν την εξουσία να ελέγχουν αποτελεσματικά τη νομιμότητα της διακριτικής ευχέρειας της εκτελεστικής εξουσίας για διαδικαστικούς και ουσιαστικούς λόγους και να ακυρώνουν ανάλογα με την υπόθεση τις σχετικές διοικητικές αποφάσεις. Δέχθηκε επίσης ότι όταν το δικαστήριο κρίνει επί προσφυγής που έχει ασκηθεί ενώπιόν του θα πρέπει να έχει την εξουσία να ακυρώνει την απόφαση απέλασης ή απομάκρυνσης του προσφεύγοντα σε μια χώρα όπου για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύει σοβαρά να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση με βάση το σκεπτικό ότι λαμβάνοντας υπόψη όλα τα στοιχεία της υπόθεσης η απόφαση δεν μπορούσε ευλόγως να ληφθεί από τον Υπουργό Εσωτερικών. Το σκεπτικό αυτό εφαρμόστηκε στην πρόσφατη απόφαση D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου.

Ενώ ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι όταν τα δικαστήρια κρίνουν μια προσφυγή δεν εξετάζουν αυτεπάγγελτα τα αμφισβητούμενα πραγματικά περιστατικά, κατά το Δικαστήριο αρκεί ότι τα εθνικά δικαστήρια εξετάζουν λεπτομερειακά και προσεκτικά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα ότι κινδυνεύει λόγω της απέλασης να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση. Το Εφετείο έκρινε με τον προαναφερόμενο τρόπο την προσφυγή του κυρίου Bensaid. Το Δικαστήριο δεν πείθεται ότι ο δικαστικός έλεγχος των διοικητικών πράξεων με γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας και της χρηστής διοίκησης στερεί τη διαδικασία από την αποτελεσματικότητά της. Οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα για την παραβίαση των δικαιωμάτων του που προστατεύει η Σύμβαση εξετάστηκαν από το Εφετείο το οποίο είχε την εξουσία να αποφασίσει την επανόρθωσή της. Το γεγονός ότι αποφάσισε αρνητικά επί της προσφυγής του δεν αποτελεί πραγματικό γεγονός αφού η αποτελεσματικότητα της προσφυγής του άρθρου 13 δεν εξαρτάται από τη βεβαιότητα της ευνοϊκής για τον προσφεύγοντα έκβασης (βλέπε σχετικά την υπόθεση Vilvarajah και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου).

Ο κύριος Bensaid επικαλείται την υπόθεση Smith & Grady κατά Ηνωμένου Βασιλείου, όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 13 λόγω της αναποτελεσματικότητας της προσφυγής. Όμως η νομολογία αυτή δεν επηρεάζει εν προκειμένω καθοριστικά την κρίση του Δικαστηρίου. Στην προαναφερόμενη υπόθεση τα εθνικά δικαστήρια έκριναν τη γενική πολιτική του Υπουργείου Άμυνας να αποκλείει τους ομοφυλόφιλους από τις ένοπλες δυνάμεις, όταν στο πλαίσιο ασφαλείας οι αρχές είχαν ευρύ περιθώριο άσκησης διακριτικής ευχέρειας.

Το Δικαστήριο αποφαινεται κατά συνέπεια ότι ο προσφεύγων είχε τη δυνατότητα να ασκήσει αποτελεσματική προσφυγή επικαλούμενος

παραβίαση των άρθρων 3 και 8 της Σύμβασης σχετικά με τον κίνδυνο επιδείνωσης της πνευματικής του υγείας εάν απελαυνόταν στην Αλγερία.

Το Δικαστήριο έκρινε ομόφωνα ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν παραβίασε τα άρθρα 3, 8 και 13 της Σύμβασης.

Σύμφωνη γνώμη του Δικαστή Sir Nicolas Bratza την οποία προσυπέγραψαν οι Δικαστές Costa και Greve

Με ιδιαίτερο δισταγμό ψήφισα υπέρ της άποψης ότι η επιστροφή του προσφεύγοντα στην Αλγερία δεν παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Όπως πολύ σωστά τονίζεται στην απόφαση του Δικαστηρίου, αναμφισβήτητα ο κύριος Bensaïd υποφέρει από ψυχοπνευματική ασθένεια η οποία είναι πραγματική και σοβαρή. Η κατάστασή του, όταν διαγνώσθηκε η ασθένεια, ήταν τόσο σοβαρή ώστε αποφασίστηκε ο εγκλεισμός του σε ψυχιατρικό κατάστημα όπου νοσηλεύθηκε έως ότου διαπιστώθηκε η επαρκής ανταπόκρισή του στη θεραπευτική αγωγή. Με τα κατάλληλα αντι-ψυχωτικά φάρμακα ελέγχει τα θετικά και τα αρνητικά συμπτώματα της ασθένειας που εκδήλωσε μικρής σημασίας υποτροπή το 1997, οπότε ο προσφεύγων νοσηλεύθηκε και σημάδια επιδείνωσης το Φεβρουάριο του 1999.

Όμως, η κατάσταση της ψυχικής υγείας του προσφεύγοντα παραμένει σοβαρή. Από τη γνωμοδότηση της γιατρού Johnson συνάγεται ότι όχι μόνον ενδέχεται να είναι η ασθένεια χρόνια αλλά είναι πιθανό να συνεχίσουν να εκδηλώνονται τα θετικά συμπτώματά της (ψευδαισθήσεις, παραισθήσεις και αυτοκαταστροφικές σκέψεις) τα οποία μπορεί να επιμείνουν και να επιδεινωθούν αν και ελέγχονται σε σημαντικό βαθμό από τη φαρμακευτική αγωγή. Επιπλέον, διαπίστωσε σοβαρή επιδείνωση στο επίπεδο κοινωνικής λειτουργίας του κυρίου Bensaïd, που ενδέχεται να χειροτερεύσει στο μέλλον. Κατά την άποψή της, η κατάσταση της ψυχοπνευματικής υγείας του προσφεύγοντα μπορεί να παραμείνει στάσιμη και να μην απαιτείται μακροχρόνιος εγκλεισμός του σε θεραπευτικά ιδρύματα, εφόσον συνεχίζει αδιαλείπτως τη φαρμακευτική αγωγή και έχει πρόσβαση σε υποστηρικτικές υπηρεσίες ψυχικής υγιεινής. Αδυνατεί να προγνώσει τι θα συμβεί εάν ο προσφεύγων απομακρυνθεί στην Αλγερία: είναι «εξαιρετικά πιθανό» να βιώσει αγωνία και ψυχική ένταση που θα φουντώσουν τα συμπτώματα της ασθένειας και ο φόβος του για την αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας θα μειώσει την ικανότητά του να αναζητήσει βοήθεια. Εάν, χωρίς την κατάλληλη βοήθεια αρχίσει να υποτροπιάζει «θα υπάρξει σοβαρός κίνδυνος σημαντικής επιδείνωσης που μπορεί να οδηγήσει σε αυτοκαταστροφικές πράξεις ή στην πρόκληση βλάβης σε τρίτους».

Είναι αμφίβολο εάν στην Αλγερία ο κύριος Bensaid θα έχει πρόσβαση στην κατάλληλη για την περίπτωσή του φαρμακευτική και θεραπευτική αγωγή. Είναι γνωστό ότι δεν θα μπορεί να εξασφαλίσει δωρεάν το βασικό σκεύασμα της φαρμακευτικής αγωγής που ακολουθεί, αφού στην πατρίδα του χορηγείται μόνον στους νοσηλευόμενους σε ψυχιατρικό ίδρυμα. Επιπλέον, το πλησιέστερο νοσοκομείο που αντιμετωπίζει περιστατικά ψυχοπνευματικών διαταραχών και μπορεί να νοσηλεύεται βρίσκεται 70 έως 80 χιλιόμετρα μακριά από το πατρικό του σπίτι. Επιπλέον, δεν είναι βέβαιο ότι ως εξωτερικός ασθενής μπορεί να αγοράσει στο φαρμακείο του νοσοκομείου το βασικό φάρμακο της αγωγής που ακολουθεί το οποίο το κόστος ενδέχεται να είναι σε κάθε περίπτωση απαγορευτικό. Τέλος, αμφισβητείται εάν η κατάσταση ασφάλειας στην Αλγερία καθιστά επικίνδυνο το ταξίδι στο νοσοκομείο Franz-Fanon. Εκφράζεται η άποψη ότι και στην περίπτωση που μπορεί να ταξιδεύει χωρίς κίνδυνο από το σπίτι του στο νοσοκομείο η σε τακτούς χρόνους μετακίνησή του ενδέχεται να του δημιουργήσει σοβαρά πρακτικά προβλήματα.

Ενόψει των παραπάνω σκέψεων το καίριο ερώτημα που τίθεται είναι εάν ο κίνδυνος υποτροπής και αδυναμίας αντιμετώπισής της λόγω της έλλειψης της κατάλληλης υποστήριξης ή φαρμακευτικής αγωγής αποδεικνύεται επαρκώς πραγματικός και βέβαιος ώστε η επιστροφή του προσφεύγοντα στην Αλγερία να συνιστά παραβίαση του άρθρου 3. Για να εφαρμοσθεί το άρθρο 3 απαιτείται να είναι υψηλού επιπέδου ο κίνδυνος να υποστεί ο προσφεύγων μεταχείριση απάνθρωπη ή εξευτελιστική. Στην υπόθεση D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου το Δικαστήριο αποφάσισε ότι πρέπει να «ελέγχονται αυστηρά» οι περιστάσεις της υπόθεσης όταν ο κίνδυνος της απαγορευμένης από το άρθρο 3 μεταχείρισης στη χώρα απέλασης – απομάκρυνσης πηγάζει από όργανα που δεν δεσμεύουν άμεσα ή έμμεσα τις κρατικές αρχές της. Ορθά χαρακτηρίστηκαν από το Δικαστήριο τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης D. ως «ιδιαιτέρως εξαιρετικά». Ο προσφεύγων στην υπόθεση αυτή βρισκόταν σε προχωρημένο στάδιο μιας ανίατης ασθένειας. Όταν η προσφυγή του συζητείτο ενώπιον του Δικαστηρίου η κατάσταση της υγείας του είχε επιδεινωθεί σημαντικά και έπρεπε να μεταφερθεί σε ένα νοσοκομείο όπου η νοσηλεία του θα προκαλούσε ανησυχία. Η απότομη διακοπή της θεραπευτικής και της φαρμακευτικής αγωγής που ακολουθούσε στο Ηνωμένο Βασίλειο μπορεί, όπως έκρινε το Δικαστήριο, να είχε δραματικές συνέπειες, επιταχύνοντας το θάνατό του και υποβάλλοντάς τον σε ανείπωτο ψυχικό και σωματικό πόνο, αφού οποιαδήποτε ιατρική αγωγή του παρεχόταν στις νήσους Saint Kitts δεν θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τις μολύνσεις από τις οποίες κινδύνευε λόγω της έλλειψης στέγης και κατάλληλης διαίτας καθώς και της

έκθεσής του σε προβλήματα υγείας και υγιεινής που πλήττουν τον πληθυσμό του νησιού.

Όπως τονίζει η απόφαση του Δικαστηρίου, εν προκειμένω δεν συντρέχουν οι εξαιρετικές συνθήκες της υπόθεσης D., αφού ο κίνδυνος του προσφεύγοντα να υποστεί όταν επιστρέψει στην Αλγερία μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 είναι λιγότερο βέβαιος και περισσότερο θεωρητικός. Γι' αυτό το λόγο αποφάσισα διαφορετικά από ότι στην υπόθεση D. Όμως, με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, υπάρχουν κατά την άποψή μου ισχυροί και επιτακτικοί ανθρωπιστικοί λόγοι με βάση τους οποίους εύλογα οι εθνικές αρχές θα μπορούσαν να επανεξετάσουν την απόφαση απέλασης του κυρίου Bensaid στην Αλγερία.

Άρθρα 6 και 10
Δικαίωμα στην χρήση και απονομή Δικαιοσύνης
Ελευθερία έκφρασης

0303

Υπόθεση Incal κατά Τουρκίας (9.6.1998)

Ελευθερία της έκφρασης, ουσιαστικό θεμέλιο της δημοκρατικής κοινωνίας και βασική προϋπόθεση της προόδου της ως συνόλου και των μελών της ατομικά – Προϋποθέσεις της αμεροληψίας και την ανεξαρτησίας του δικαστηρίου κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης – Η συμμετοχή των στρατιωτικών δικαστών στα δικαστήρια εθνικής ασφάλειας της Τουρκίας πλήττει τον αμερόληπτο χαρακτήρα των δικαστηρίων.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 6 και 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α΄).

Πραγματικά Περιστατικά : Ο κύριος I. Incal, τούρκος πολίτης, γεννηθείς το 1958, ζει στη Σμύρνη. Είναι δικηγόρος και μέλος της εκτελεστικής επιτροπής του παραρτήματος του Λαϊκού Εργατικού Κόμματος στη Σμύρνη. Το κόμμα αυτό, που εκπροσωπείτο στην τούρκικη βουλή διαλύθηκε στις 14.7.1993 με απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Τουρκίας.

Ως αντίδραση στα μέτρα που υιοθέτησαν οι τοπικές αρχές για την καταπολέμηση του παράνομου εμπορίου και της εξάπλωσης των καταυλισμών που δημιουργήθηκαν από τους εκτοπισμένους κούρδους στα περικόρια της πόλης, η εκτελεστική επιτροπή του παραρτήματος του Λαϊκού Εργατικού Κόμματος στη Σμύρνη, αποφάσισε στις 1.7.1992 να διανεμίει

προκήρυξη που τυπώθηκε σε 10.000 φυλλάδια και έφερε τον τίτλο: «Προς όλους του δημοκράτες πατριώτες!». Το κείμενο της προκήρυξης είχε ως εξής :

«Τις τελευταίες ημέρες οι νομαρχιακές και δημοτικές αρχές της Σμύρνης με την υποστήριξη των αρχών ασφαλείας εξαπόλυσαν εκστρατεία που στοχεύει στην «ΕΚΔΙΩΞΗ ΤΩΝ ΚΟΥΡΔΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ» και πλήττει τον κουρδικό πληθυσμό. Τα μέτρα που έχουν υιοθετηθεί εφαρμόζονται στη Σμύρνη πιλοτικά. Η πρώτη φάση των επιχειρήσεων έχει ως στόχο τους πλανόδιους μικροπωλητές, όσους ζουν σε παραπήγματα και όσους πωλούν οστρακοειδή. Όσοι ανήκουν σε αυτές τις πληθυσμιακές ομάδες εκδιώχθηκαν με το πρόσχημα της κοσμίας εικόνας της πόλης και της διευκόλυνσης της κυκλοφορίας. Στόχος της επιχείρησης είναι ο οικονομικός αποκλεισμός των κούρδων συμπολιτών μας που κερδίζουν τη ζωή τους με τις προαναφερόμενες δραστηριότητες, και η καταδίκη τους στην εξαθλίωση και στη λιμοκτονία. Έτσι, οι μάζες τρομοκρατούνται, καταπιέζονται και εξαναγκάζονται να επιστρέψουν στις επαρχίες καταγωγής τους.

Πριν την έναρξη της εκστρατείας εκδίωξης των κούρδων από τις πόλεις οι αρχές προετοίμασαν ψυχολογικά το ντόπιο πληθυσμό: «σκοτεινές δυνάμεις» μοίρασαν φυλλάδια που είχαν υπογράψει «πατριώτες της Σμύρνης». Το περιεχόμενο των φυλλαδίων αυτών δημιούργησε κλίμα εχθρότητας κατά του κουρδικού πληθυσμού και πυροδότησε αντικουρδικά αισθήματα. Η πρακτική αυτή οδήγησε σε ρατσιστικές και σωβινιστικές αντικουρδικές εκδηλώσεις όπου κυριαρχούσε το προπαγανδιστικό σύνθημα : «Μην δίνετε εργασία και στέγη στους Κούρδους. Μην τους ομιλείτε, μην αφήνετε τις κόρες σας να τους παντρεύονται και μην τους παντρεύεστε. Συντρίψτε τους». Με αυτή τη ψυχολογική βάση της εκστρατείας προετοιμάστηκαν για μελλοντικές επιθέσεις. Αν και τα φυλλάδια μοιράστηκαν ημέρα οι υπεύθυνοι – και κανείς δεν γνωρίζει γιατί – δεν συνελήφθησαν.

Η δεύτερη φάση της αντι-κουρδικής εκστρατείας έφερε την ονομασία «Επιχείρηση Παραγκουπόλεις». Οι νομαρχιακές και δημοτικές αρχές με τη συνδρομή των υπηρεσιών ασφαλείας άρχισαν να κατεδαφίζουν τους καταυλισμούς όπου διέμεναν οι εκτοπισθέντες κούρδοι. Κατ' αρχήν διέλυσαν όσους είχαν δημιουργηθεί στις περιοχές Yamanlar και Semikler και αργότερα κατέστρεψαν όσους βρίσκονταν στην περιοχή Gaziemir. Τα κόμματα δεν αντιτάχθηκαν στη δημιουργία αυτών των παραγκουπόλεων πριν από τις εκλογές γιατί αναζητούσαν τη ψήφο των κούρδων κατοίκων τους. Αυτοί που ενθάρρυναν τη δημιουργία των εφήμερων καταυλισμών, υποσχόμενοι ανέντιμα ελεύθερη ανέγερση οικοδομών με αντάλλαγμα τη ψήφο και ιδιοποιήθηκαν δημόσια γη οργάνωσαν την άγρια καταστροφή

αυτών των καταυλισμών για να τρομοκρατήσουν τους κούρδους και να τους εξαναγκάσουν να επιστρέψουν στα πάτρια εδάφη τους.

Ξαφνικά και χωρίς καμιά προειδοποίηση οι αρχές κατέστρεψαν τις παράγκες των κούρδων και τούρκων προλετάρων, που είχαν καταχρεωθεί και θυσιάσαν ακόμα και τη διατροφή των παιδιών τους για να εξασφαλίσουν τη στέγασή τους. Έτσι οι αρχές προσπαθούν να καταπιέσουν τον κουρδικό και τουρκικό λαό και να τους οδηγήσουν σε απελπισία και απογοήτευση.

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΓΙΑ ΚΡΑΤΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΤΩΝ ΚΟΥΡΔΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΩΝ:

Είναι βέβαιο ότι αυτές οι κατεδαφίσεις που άρχισαν στην περιοχή Yamanlar και συνεχίζονται στην περιοχή Gaziemir θα επεκταθούν στις παραγκουπόλεις της Σμύρνης. Το κράτος δοκιμάζει την αντίδραση και τη βούληση του λαού να αντισταθεί σε διάφορες μορφές καταστροφής. Η παθητικότητα ως μορφή άμυνας κατά της εξολόθρευσης του κουρδικού λαού ενθαρρύνει την περαιτέρω καταστροφική δράση του κράτους.

Συμπερασματικά: «Η πολιτική εκδίωξης των Κούρδων» αποτελεί μέρος του ΕΙΔΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ που έχει εξαπολυθεί στη χώρα κατά του κουρδικού λαού. Μια από τις τακτικές αυτού του πολέμου είναι οι μηχανισμοί που δραστηριοποιούνται στα αστικά κέντρα. Γιατί οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται είναι οι ίδιοι, κυρίως υποδούλωση, βία, τρομοκρατία και καταπίεση με εξαναγκασμό. Είναι ψυχολογικός πόλεμος.

Ενώ, στην υπόλοιπη χώρα οι αρχές προσπαθούν να καταστείλουν και να κλείσουν το στόμα του λαού εφαρμόζοντας τακτικές αντεπίθεσης, διοργανώνοντας ειδικές περιπολίες, συγκροτώντας στα χωριά σώματα πολιτοφυλάκων, υιοθετώντας το διάταγμα για τη λογοκρισία και την εξορία και κάθε άλλη μορφή κρατικής τρομοκρατίας, στη Σμύρνη αποφάσισαν να πετύχουν τον ίδιο στόχο στερώντας τους συμπολίτες μας από τα μέσα επιβίωσης και καταστρέφοντας τα σπίτια τους. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται αν και διαφορετικής μορφής, είναι σε τελική ανάλυση μηχανισμοί που εξυπηρετούν τους στόχους του ειδικού πολέμου. Είναι η αστική μορφή του ειδικού πολέμου.

ΠΡΟΣ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ ΠΑΤΡΙΩΤΕΣ !

Ο μοναδικός τρόπος εξουδετέρωσης αυτών των προσβολών που πλήττουν τις πόλεις είναι η σύσταση ΣΕ ΚΑΘΕ ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΠΟΥ ΣΤΗΡΙΖΟΝΤΑΙ ΣΤΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

Καλούμε όλους τους κούρδους και τούρκους δημοκράτες πατριώτες να αναλάβουν τις ευθύνες τους και να αντισταθούν σε αυτόν τον ειδικό πόλεμο που έχει εξαπολυθεί σε βάρος των προλετάρων.

ΖΗΤΩ Η ΦΙΛΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ !

ΤΕΛΟΣ ΣΤΟΝ ΕΙΔΙΚΟ ΠΟΛΕΜΟ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΕΞΑΠΟΛΥΘΕΙ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ!».

Με γράμμα της 2.7.1992 που συνοδευόταν από αντίγραφο της προκήρυξης ο πρόεδρος του κόμματος ενημέρωσε τη Νομαρχία της Σμύρνης για την απόφαση της εκτελεστικής επιτροπής και ζήτησε την άδεια να την υλοποιήσει.

Οι αστυνομικές αρχές της πόλης, στις οποίες διαβιβάστηκε το αίτημα, έκριναν ότι η προκήρυξη αποτελεί αποσχιστική προπαγάνδα ικανή να προκαλέσει αντίσταση κατά της κυβέρνησης και διάπραξη αξιόποινων πράξεων.

Στις 3.7.1992 οι αστυνομικές αρχές ζήτησαν από το Δικαστήριο Εθνικής Ασφάλειας της Σμύρνης να αποφανθεί για το σύννομο του περιεχομένου της προκήρυξης

Αυθημερόν, με αίτηση του Εισαγγελέα, εκδόθηκε από το Δικαστή του Δικαστηρίου Εθνικής Ασφάλειας διαταγή για την κατάσχεση των φυλλαδίων και την απαγόρευση της διανομής τους.

Η αστυνομία διεξήγαγε έρευνα στα γραφεία του κόμματος στη Σμύρνη, όπου οι αρχηγοί του χωρίς ενδοιασμό της παρέδωσαν εννέα χιλιάδες συσκευασμένα αντίτυπα της προκήρυξης. Χιλιάδες άλλες προκηρύξεις κατέσχεσε η αστυνομία μετά από έρευνα στο περιφερειακό γραφείο του όμματος στη Buca. Στις 3.7.1992 η Εισαγγελία της Σμύρνης άσκησε ποινική δίωξη κατά των τοπικών αρχηγών του κόμματος και των μελών της εκτελεστικής επιτροπής, συμπεριλαμβανομένου του προσφεύγοντα.

Στις 27.7.1992 παραπέμφθηκαν σε δίκη ενώπιον του Δικαστηρίου Εθνικής Ασφάλειας της Σμύρνης ο προσφεύγων και άλλα οκτώ μέλη της εκτελεστικής επιτροπής του κόμματος που αποφάσισαν τη διανομή της προκήρυξης. Αναφερόμενος στο κείμενο της προκήρυξης ο Εισαγγελέας τους κατηγορήσε ότι προσπάθησαν να δημιουργήσουν διχόνοια και έχθρα με ρατσιστικές λέξεις και ζήτησε από το Δικαστήριο να εφαρμόσει τις σχετικές διατάξεις του Ποινικού Κώδικα και του Αντιτρομοκρατικού Νόμου καθώς και την κατάσχεση των φυλλαδίων.

Στις 9.2.1993 το Δικαστήριο Εθνικής Ασφάλειας της Σμύρνης, αποτελούμενο από τρεις δικαστές, ένας εκ των οποίων ήταν μέλος της Νομικής Υπηρεσίας των Ενόπλων Δυνάμεων, κήρυξε τον προσφεύγοντα ένοχο των πράξεων που του αποδίδονταν και τον καταδίκασε σε φυλάκιση έξη μηνών και είκοσι ημερών και σε πρόστιμο 55.555 τουρκικών λιρών. Διέταξε επίσης την κατάσχεση των φυλλαδίων και του αφαίρεσε την άδεια οδήγησης για δέκα πέντε ημέρες.

Ερμηνεύοντας το περιεχόμενο του φυλλαδίου το Δικαστήριο Εθνικής Ασφάλειας δέχθηκε την προφορική εισαγγελική πρόταση καθ' ολο-

κληριαν, εκτός από το τμήμα της που αφορούσε στην εφαρμογή του Αντιτρομοκρατικού Νόμου. Τόνισε ειδικότερα ότι το φυλλάδιο παρότρυνε σε αντίσταση κατά των αστυνομικών αρχών και ότι ήταν παράνομη η δημιουργία «επιτροπών γειτονιάς». Περαιτέρω έκρινε ότι το αδίκημα είτε τελεσθεί με πρόθεση, αφού ο προσφεύγων δεν αρνήθηκε ούτε την ύπαρξη ούτε το περιεχόμενο της προκήρυξης στην οποία στηρίχθηκε η κατηγορία.

Αποφαινόμενο για τη σοβαρότητα της ποινής, παρατήρησε ότι αν και η διάπραξη του αδικήματος δια του τύπου αποτελούσε επιβαρυντική περίπτωση, ήταν αναγκαίο να συνεκτιμηθεί η καλή πίστη του κατηγορούμενου και το γεγονός ότι οι αρχές μπόρεσαν να κατασχέσουν τα φυλλάδια πριν τη διανομή τους.

Στις 9.3.1993 ο προσφεύγων και οι συγκατηγορούμενοί του προσέφυγαν στον Άρειο Πάγο. Στην προσφυγή τους ζήτησαν να εκδικαστεί εκ νέου η υπόθεση ενώπιον ακροατηρίου και αμφισβήτησαν την ερμηνεία της προκήρυξης από το Δικαστήριο Εθνικής Ασφάλειας καθώς και την άρνησή του να μετατρέψει την ποινή φυλάκισης σε πρόστιμο.

Στις 29 Μαΐου της ίδιας χρονιάς το Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου παρέπεμψε την υπόθεση σε δικαστική κρίση με τυποποιημένα διατυπωμένη πρόταση, που δεν κοινοποιήθηκε στον κύριο Incal.

Με απόφαση της 6.7.1993 ο Άρειος Πάγος επικύρωσε τις διατάξεις της προσβαλλόμενης απόφαση αφού έκρινε, λαμβανομένων υπόψη της φύσης και της διάρκειας της πρωτοβαθμίως επιβληθείσης ποινής, ότι δεν ήταν αναγκαία η ενώπιόν του συζήτηση της υπόθεσης με ακροαματική διαδικασία.

Στις 23.8.1993 οι εισαγγελικές αρχές αποφάσισαν, μετά από αίτηση του προσφεύγοντα, να αναστείλουν την εκτέλεση της ποινής φυλάκισης για τέσσερις μήνες.

Νόμο Βάσιμο : **A)** Η ελευθερία της έκφρασης αφορά όχι μόνον πληροφορίες ή ιδέες που χαρακτηρίζονται μη επιθετικές ή αδιάφορες, αλλά και αυτές που πλήττουν, σοκάρουν ή διαταράσσουν. Η ερμηνεία αυτή υπαγορεύεται από τις αρχές του πλουραλισμού, της ανοχής και του ανοικτού πνεύματος, χωρίς τις οποίες δεν θα υπήρχε «δημοκρατική κοινωνία». Τα όρια της επιτρεπτής κριτικής είναι ευρύτερα για την κυβέρνηση σε σχέση με τον ιδιώτη – πολίτη ή ακόμη και με τον πολιτικό. Σε ένα δημοκρατικό σύστημα οι πράξεις ή οι παραλείψεις της κυβέρνησης πρέπει να ελέγχονται αυστηρά όχι μόνον από την εκτελεστική και δικαστική εξουσία αλλά και από την κοινή γνώμη. Η κυρίαρχη θέση της κυβέρνησης στην πολιτική ζωή επιβάλλει τον περιορισμό της προσφυγής σε ποινικές διαδικασίες, ειδικότερα όταν με άλλα μέσα μπορεί να αντιμετωπίζει τις αναιτιολόγητες επιθέσεις και κριτικές των αντιπάλων της. **B)** Η προϋπό-

θεση της «αμεροληψίας» του δικαστηρίου κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης είναι συνάρτηση δύο κριτηρίων: το πρώτο αφορά στην προσπάθεια εξακρίβωσης της προσωπικής πεποίθησης του δικαστή σε μια συγκεκριμένη υπόθεση και το δεύτερο στον εντοπισμό των εγγυήσεων που παρέχονται στο δικαστή ώστε να αποκλεισθεί σχετικά κάθε δικαιολογημένη αμφιβολία. Κρίσιμο στοιχείο είναι η εμπιστοσύνη που τα δικαστήρια εμπνέουν σε μια δημοκρατική κοινωνία και πάνω από όλα, όσον αφορά στις ποινικές διαδικασίες, στον κατηγορούμενο. Το Δικαστήριο αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι ένας πολίτης έπρεπε να εμφανισθεί ενώπιον ενός δικαστηρίου που αποτελείται, ακόμα και εν μέρει, από μέλη των ενόπλων δυνάμεων

Σκεπτικό : Α) **Επί της παραβίασης του άρθρου 10 ΕυρΣΔΑ:** Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι η ποινική καταδίκη για τη συμμετοχή του στην προετοιμασία του φυλλαδίου έπληττε το δικαίωμα ελευθερίας της έκφρασης που προστατεύει το άρθρο 10 της Σύμβασης. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου και κατά την άποψη των διαδίκων η καταδίκη του προσφεύγοντα συνιστούσε επέμβαση στην ελευθερία έκφρασης. Απομένει να καθοριστεί εάν η επέμβαση αυτή συνιστά παραβίαση του άρθρου 10, εάν «προβλέπεται από το νόμο», εάν εξυπηρετεί νόμιμο σκοπό και εάν είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Οι διάδικοι δέχθηκαν ότι η επέμβαση αυτή στηριζόταν στο νόμο. Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι οι διάδικοι δεν επικαλέστηκαν τη δεύτερη προϋπόθεση περιορισμού της ελευθερίας της έκφρασης που προβλέπει το άρθρο 10 και αφορά στο νόμιμο σκοπό που εξυπηρετεί η επέμβαση στο προστατευόμενο δικαίωμα. Αποφάνθηκε ότι η καταδίκη του προσφεύγοντα εξυπηρετεί τουλάχιστον έναν από τους σκοπούς που αναφέρονται στη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 10, κυρίως την «προάσπιση της τάξης».

Κρίνοντας εάν η επέμβαση ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία το Δικαστήριο αναφέρθηκε στη νομολογία του σύμφωνα με την οποία η ελευθερία έκφρασης, που προστατεύεται από το άρθρο 10 αποτελεί ένα από τα ουσιαστικά θεμέλια της δημοκρατικής κοινωνίας και μια από τις βασικές προϋποθέσεις της προόδου της ως συνόλου και των μελών της ατομικά. Με την επιφύλαξη των περιορισμών της παραγράφου 2 το άρθρο 10, εφαρμόζεται όχι μόνον σε «πληροφορίες» ή «ιδέες» που χαρακτηρίζονται μη επιθετικές ή αδιάφορες αλλά επίσης και σ' αυτές που πλήττουν, σοκάρουν ή διαταράσσουν. Η ερμηνεία αυτή υπαγορεύεται από τις αρχές του πλουραλισμού, της ανοχής και του ανοικτού πνεύματος, χωρίς τις οποίες δεν θα υπήρχε «δημοκρατική κοινωνία».

Αν και πολύτιμη για όλους, η ελευθερία της έκφρασης είναι ιδιαίτερα σημαντική για τα πολιτικά κόμματα και τα ενεργά μέλη τους, αφού αντιπροσωπεύουν τους ψηφοφόρους τους, τονίζουν τις ανησυχίες τους και προστατεύουν τα συμφέροντά τους. Έτσι, οι επεμβάσεις στην ελευθερία έκφρασης ενός πολιτικού που είναι μέλος κόμματος της αντιπολίτευσης, όπως είναι ο προσφεύγων, πρέπει να εξεταστούν ενδελεχώς από το Δικαστήριο.

Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο Εθνικής Ασφάλειας της Σμύρνης στήριξε την καταδίκη του προσφεύγοντα σε μια προκήρυξη το περιεχόμενο της οποίας υπήγαγε στις διατάξεις του ποινικού κώδικα και κυρίως στο αδίκημα της μη δημόσιας πρόκλησης για διάπραξη αξιόποινης πράξης.

Προκειμένου να αποφανθεί το Δικαστήριο εάν δικαιολογείται η καταδίκη του κυρίου Incal υποχρεούται να εξετάσει το περιεχόμενο της προκήρυξης υπό το φως των προαναφερόμενων διαπιστώσεων. Επαναβεβαιώνει σχετικά ότι ασκώντας τη δικαιοδοσία του δεν υποκαθιστά τα εθνικά δικαστήρια αλλά επανεξετάζει υπό το φως του άρθρου 10 τις αποφάσεις που εξέδωσαν στα πλαίσια της δικαστικής κρίσης, δηλαδή καλείται να διαπιστώσει εάν οι εθνικές αρχές στηρίζουν τις αποφάσεις τους σε αποδεκτή αξιολόγηση των σχετικών πραγματικών περιστατικών.

Το Δικαστήριο Εθνικής Ασφάλειας έκρινε ότι, περιγράφοντας το κράτος ως τρομοκράτη, διαχωρίζοντας τους πολίτες αν και όλοι είναι τούρκοι καθώς και χαρακτηρίζοντας κάποια μέτρα της τοπικής αυτοδιοίκησης ως επιχειρήσεις ειδικού πολέμου, οι συγγραφείς της προκήρυξης προκάλεσαν στο λαό μίσος και έχθρα και για το σκοπό αυτό τον κάλεσαν να εφαρμόσει παράνομες μεθόδους. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι το σχετικό απόσπασμα της προκήρυξης κατακρίνει κάποια διοικητικά μέτρα της τοπικής αυτοδιοίκησης ειδικότερα αυτά που ελήφθησαν σε βάρος των πλανόδιων μικροπωλητών. Κατά συνέπεια αναφέρεται σε πραγματικά περιστατικά που αφορούσαν τον πληθυσμό της Σμύρνης.

Η προκήρυξη ξεκινά κατακρίνοντας την εχθρική ατμόσφαιρα που έχει δημιουργηθεί στη Σμύρνη σε βάρος των κουρδικής κατοίκων της Σμύρνης και υπονοεί ότι τα σχετικά μέτρα στόχευαν ειδικότερα αυτήν την πληθυσμιακή ομάδα προκειμένου να την εξαναγκάσουν να εγκαταλείψει την πόλη. Το κείμενο περιλαμβάνει μοχθηρά σχόλια για την πολιτική της τουρκικής κυβέρνησης και απαγγέλλει σοβαρές κατηγορίες, θεωρώντας την υπεύθυνη για την κατάσταση. Απευθύνοντας έκκληση «προς όλους του δημοκράτες πατριώτες» περιγράφει τις κρατικές ενέργειες ως «τρομοκρατικές» και μέρος του «ειδικού πολέμου» που έχει εξαπολυθεί «στη χώρα» κατά του «κουρδικού λαού». Καλεί τους πολίτες να «αντισταθούν» στην κατάσταση αυτή, ειδικότερα με τη σύσταση «επιτροπών γει-

τονιάς». Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι αυτές οι φράσεις αποτελούν εκκλήσεις που απευθύνονται μεταξύ άλλων στους κούρδους, τους οποίους καλεί να ενωθούν και να θέσουν κάποια πολιτικά αιτήματα. Αν και η αναφορά στις «επιτροπές γειτονιών» φαίνεται ασαφής, αυτές οι εκκλήσεις, εάν συνεκτιμηθούν στο γενικότερο πλαίσιο της προκήρυξης δεν μπορεί να χαρακτηριστούν ως πρόκληση για χρήση βίας, εχθρότητας ή διχόνοιας στον πληθυσμό.

Όπως το Δικαστήριο έχει κρίνει σε παρόμοιες υποθέσεις δεν αποκλείεται κείμενα όπως αυτό της υπό κρίση προκήρυξης να υποκρύπτουν επιδιώξεις και προθέσεις διαφορετικές από αυτές που διακηρύσσουν. Όμως, αφού δεν υπάρχουν αποδείξεις συγκεκριμένων ενεργειών ικανών να διαψεύσουν την ειλικρίνεια των επιδιώξεων των συντακτών, το Δικαστήριο δεν θεωρεί σκόπιμο να την αμφισβητήσει.

Όμως υπό το φως των προαναφερόμενων αξιολογήσεων παραμένει το ερώτημα εάν η ποινική καταδίκη του προσφεύγοντα μπορεί να χαρακτηριστεί αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή εάν ικανοποιεί κάποια «επιτακτική κοινωνική ανάγκη» και είναι «ανάλογη του σκοπού που επιδιώκει».

Η ελευθερία πολιτικής έκφρασης δεν είναι απόλυτη. Τα συμβαλλόμενα κράτη μπορούν να προβλέπουν «περιορισμούς» ή «τιμωρίες» αλλά το Δικαστήριο έχει τη δικαιοδοσία να αποφανθεί οριστικά εάν αυτά τα μέτρα συμβαδίζουν με την ελευθερία της έκφρασης που προστατεύει η Σύμβαση.

Στην υπό κρίση υπόθεση η τουρκική κυβέρνηση επικαλέστηκε «υποχρεώσεις» και «ευθύνες» που περιορίζουν την ελευθερία της έκφρασης που εγγυάται το άρθρο 10 της Σύμβασης. Όμως, αυτές δεν την απαλλάσσουν από την υποχρέωσή της να διασφαλίζει ότι η επέμβαση ικανοποιεί τις προϋποθέσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 10.

Τα όρια της επιτρεπτής κριτικής είναι ευρύτερα για την κυβέρνηση σε σχέση με τον ιδιώτη – πολίτη ή ακόμα και με τον πολιτικό. Σε ένα δημοκρατικό σύστημα οι πράξεις ή οι παραλείψεις της κυβέρνησης πρέπει να ελέγχονται αυστηρά όχι μόνον από την εκτελεστική και δικαστική εξουσία αλλά και από την κοινή γνώμη. Περαιτέρω, η κυρίαρχη θέση της κυβέρνησης στην πολιτική ζωή επιβάλλει τον περιορισμό της προσφυγής σε ποινικές διαδικασίες, ειδικότερα όταν με άλλα μέσα μπορεί να αντιμετωπίσει τις αναιτιολόγητες επιθέσεις και κριτικές των αντιπάλων της. Αναντίρρητα ανήκει στη διακριτική ευχέρεια των αρχών του ενδιαφερόμενου συμβαλλόμενου κράτους να υιοθετήσουν, με την ιδιότητά τους ως εγγυητών της δημόσιας τάξης, μέτρα, ακόμα και ποινικής φύσης, με στόχο την κατάλληλη αντιμετώπιση της κυβερνητικής κριτικής χωρίς όμως να υπερβαίνουν το πλαίσιο των προαναφερόμενων παρατηρήσεων.

Στην υπό κρίση υπόθεση η εκτελεστική επιτροπή του κόμματος ΗΕΡ κατέθεσε στις 2.7.1992 στη Νομαρχία της Σμύρνης αντίγραφο της προκήρυξης αιτούμενη την έγκριση της κυκλοφορίας της. Το παράρτημα ασφαλείας των αστυνομικών αρχών, που κλήθηκε να αξιολογήσει το περιεχόμενό της έκρινε ότι αποτελούσε αποσχιστική προπαγάνδα. Σε αυτό το στάδιο οι αρχές μπορούσαν να ζητήσουν την αλλαγή του περιεχομένου. Αντ' αυτού όμως, την επομένη της κατάθεσης της αίτησης οι αρχές κατάσχεσαν τα αντίτυπα της προκήρυξης και άσκησαν ποινική δίωξη σε βάρος των συντακτών της, συμπεριλαμβανομένου του κυρίου Incal.

Το Δικαστήριο υπογραμμίζει τη ριζική φύση της υπό κρίση επέμβασης. Ο προληπτικός χαρακτήρας της δημιουργεί προβλήματα στα πλαίσια του άρθρου 10 της Σύμβασης. Επιπλέον, το Δικαστήριο Εθνικής Ασφάλειας της Σμύρνης καταδίκασε τον προσφεύγοντα σε φυλάκιση έξι μηνών και είκοσι ημερών και σε πρόστιμο 55.555 τουρκικών λιρών και διέταξε την επί 15ήμερο αφαίρεση της άδειας οδήγησης. Λόγω της κατάδικης για αδίκημα «δημόσιας τάξης» απαγορεύτηκε στον κύριο Incal να συμμετέχει ενεργά σε κοινωνικές και πολιτικές δραστηριότητες πολιτικών οργανώσεων, οργανισμών ή συνδικαλιστικών ενώσεων.

Για να αποδείξει την «επιτακτική κοινωνική ανάγκη» η οποία επιτρέπει την «επέμβαση» στο δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης η οποία είναι «ανάλογη του σκοπού που επιδιώκεται» ο αντιπρόσωπος της κυβέρνησης υποστήριξε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι «ήταν προφανές από τη διατύπωση της προκήρυξης ... ότι στόχος της ήταν υποδαυλίσει την επανάσταση μιας εθνοτικής ομάδας κατά των κρατικών αρχών». Άρα, ήταν υποχρέωση του κράτους «να αποτρέψει κάθε απόπειρα προαγωγής τρομοκρατικών δραστηριοτήτων που στηρίζεται στην πρόκληση διχόνοιας», λαμβάνοντας υπόψη ότι «σε μια δημοκρατική κοινωνία υπερτερεί το συμφέρον της καταπολέμησης και της σύνθλιψης της τρομοκρατίας». Κάποιες ένοπλες ομάδες, όπως το ΡΚΚ, αύξησαν την αποτελεσματικότητά τους εξαπολύοντας προπαγάνδα με το πρόσχημα της ελευθερίας της έκφρασης.

Το Δικαστήριο προτίθεται να λάβει υπόψη παρόμοιες υποθέσεις που έχουν τεθεί στην κρίση του και αφορούν ειδικότερα προβλήματα πρόληψης της τρομοκρατίας. Όμως, διαπιστώνει ότι οι περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης δεν συγκρίνονται με άλλες. Στην παρούσα υπόθεση το Δικαστήριο δεν διακρίνει οτιδήποτε θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι ο προσφεύγων ήταν υπεύθυνος για τα προβλήματα τρομοκρατίας που αντιμετωπίζει η Τουρκία, και ειδικότερα η Σμύρνη. Υπογραμμίζεται σχετικά ότι το Δικαστήριο Εθνικής Ασφάλειας της Σμύρνης απέρριψε την πρόταση του εισαγγελέα για εφαρμογή του Αντιτρομοκρατικού Νόμου.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η καταδίκη του κυρίου Incal ήταν δυσανάλογη του επιδιωκόμενου σκοπού και άρα μη αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία. Κατά συνέπεια η Τουρκία παραβίασε το άρθρο 10 της Σύμβασης.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 6 παρ. 1 ΕυρΣΔΑ¹ : Το Δικαστήριο επαναβεβαιώνει ότι προκειμένου να διαπιστώσει εάν ένα δικαστήριο μπορεί να χαρακτηριστεί «ανεξάρτητο» κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης πρέπει μεταξύ άλλων να ερευνηθεί τον τρόπο διορισμού των μελών του και τη διάρκεια της θητείας τους, την ύπαρξη εγγυήσεων προστασίας τους από έξωθεν παρεμβάσεις και πιέσεις και το ζήτημα της εκδήλωσης της ανεξαρτησίας του.

Η προϋπόθεση της «αμεροληψίας» του δικαστηρίου κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης είναι συνάρτηση δύο κριτηρίων: το πρώτο αφορά στην προσπάθεια εξακρίβωσης της προσωπικής πεποίθησης του δικαστή σε μια συγκεκριμένη υπόθεση και το δεύτερο στον εντοπισμό των εγγυήσεων που παρέχονται στο δικαστή εγγυήσεις επαρκείς ώστε να αποκλεισθεί σχετικά κάθε δικαιολογημένη αμφιβολία. Δεν αμφισβητήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι μόνον το δεύτερο από τα προαναφερόμενα κριτήρια είναι καθοριστικής σημασίας στην υπό κρίση υπόθεση.

Όμως, εν προκειμένω το Δικαστήριο θα εξετάσει και τα δύο κριτήρια : την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του εθνικού δικαστηρίου.

Σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο της Τουρκίας τα δικαστήρια εθνικής ασφάλειας αποτελούνται από τρεις δικαστές ένας εκ των οποίων είναι αξιωματικός και μέλος της Στρατιωτικής Νομικής Υπηρεσίας. Δεν αμφισβητείται η ανεξαρτησία και η αμεροληψία των δύο τακτικών δικαστών. Το Δικαστήριο θα ερευνηθεί εάν διακρίνεται για την ανεξαρτησία και την αμεροληψία ο στρατιωτικός δικαστής.

Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι το καθεστώς των στρατιωτικών δικαστών ως μελών των δικαστηρίων εθνικής ασφάλειας παρέχει κάποιες εγγυήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας. Για παράδειγμα, οι στρατιωτικοί δικαστές έχουν την ίδια επαγγελματική εκπαίδευση με τους υπόλοιπους συναδέλφους τους, και εν συνεχεία απασχολούνται στην Στρατιωτική Νομική Υπηρεσία. Οι στρατιωτικοί δικαστές ως μέλη των δικαστηρίων εθνικής ασφάλειας απολαμβάνουν τις ίδιες με τους υπόλοιπους συναδέλφους τους των τακτικών δικαστηρίων συνταγματικές εγγυήσεις. Επιπλέον, με κάποιες εξαιρέσεις, δεν μπορούν να αποσυρθούν από το λει-

¹ Βλέπε σχετικά και την υπόθεση *Ciraklar* κατά Τουρκίας (No. 70/1997/854/1061) της 28.10.1998, όπου το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι η Τουρκία παραβίασε το δικαίωμα του προσφεύγοντα σε δίκαιη δίκη επειδή στη σύνθεση του δικαστηρίου εθνικής ασφάλειας συμμετείχε στρατιωτικό δικαστής.

τούργημά τους ή να εξαναγκαστούν σε πρόωρη συνταξιοδότηση συνταξιοδοτηθούν χωρίς τη συγκατάθεσή τους. Ως τακτικά μέλη των δικαστηρίων εθνικής ασφαλείας δικάζουν με βάση την προσωπική νομική τους άποψη. Σύμφωνα με το Σύνταγμα είναι ανεξάρτητοι και καμιά δημόσια αρχή δεν μπορεί να καθοδηγήσει τις δικαστικές τους αρμοδιότητες ή να τους επηρεάσει κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Από την άλλη πλευρά, άλλες εκφάνσεις του λειτουργήματος των στρατιωτικών δικαστών καθιστούν αμφιλεγόμενο το καθεστώς τους ως δικαστών. Πρώτον, υπηρετούν σε στρατιωτική υπηρεσία, η οποία λαμβάνει εντολές από την εκτελεστική εξουσία. Δεύτερο, διέπονται από την στρατιωτική πειθαρχία και οι εκθέσεις αξιολόγησής τους συντάσσονται από τις ένοπλες δυνάμεις. Οι αποφάσεις διορισμού τους λαμβάνονται κυρίως από τις διοικητικές αρχές και το στρατό. Τέλος, η θητεία τους ως μελών των δικαστηρίων εθνικής ασφάλειας είναι τετραετής και μπορεί να ανανεωθεί.

Το Δικαστήριο σημειώνει ότι σύμφωνα με το Σύνταγμα της Τουρκίας τα δικαστήρια εθνικής ασφάλειας ιδρύθηκαν για να δικάζουν αδικήματα που στρέφονται κατά της εδαφικής ακεραιότητας και της εθνικής ενότητας, του δημοκρατικού πολιτεύματος και της κρατικής ασφάλειας της Τουρκίας. Το βασικό διακριτικό γνώρισμά τους είναι ότι αν και δεν είναι στρατιωτικά δικαστήρια, στη σύνθεσή τους μετέχει δικαστής που είναι μέλος της Στρατιωτικής Νομικής Υπηρεσίας.

Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης ενώπιον του Δικαστηρίου ο αντιπρόσωπος της τουρκικής κυβέρνησης υποστήριξε ότι η μόνη δικαιολογητική βάση της παρουσίας των στρατιωτικών δικαστών στα δικαστήρια εθνικής ασφάλειας είναι η αναμφισβήτητη εμπειρία τους και εξειδίκευσή τους στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένων των αδικημάτων που διαπράττονται από παράνομες ένοπλες ομάδες. Για χρόνια οι ένοπλες δυνάμεις και οι στρατιωτικοί δικαστές – που ο λαός εμπιστεύεται – ενεργούσαν εν μέρει σε καθεστώς στρατιωτικού νόμου ως εγγυητές του δημοκρατικού και κοσμικού χαρακτήρα της Τουρκικής Δημοκρατίας, ενώ παράλληλα ανταποκρίνονταν στις κοινωνικές, πολιτισμικές και ηθικές ευθύνες τους. Αφού δεν έχει εξαλειφθεί η τρομοκρατία οι στρατιωτικοί δικαστές παρέχουν την πλήρη υποστήριξή τους σ' αυτά τα ειδικά δικαστήρια, των οποίων το έργο είναι ιδιαίτερα δύσκολο. Δεν ανήκει στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου – που γνωρίζει τα προβλήματα που δημιουργεί η τρομοκρατία – να κρίνει αυτούς τους ισχυρισμούς. Έργο του δεν είναι να διαπιστώσει *αφηρημένα* εάν ήταν αναγκαίο να συσταθούν αυτά τα δικαστήρια σε ένα συμβαλλόμενο κράτος ή να επανεξετάσει τη σχετική πολιτική, αλλά να εξετάσει εάν ο τρόπος με

τον οποίο λειτουργούν παραβίασε το δικαίωμα του προσφεύγοντα σε δίκαιη δίκη.

Στο σημείο αυτό ακόμα και η γενικότερη εικόνα του δικαστηρίου μπορεί να έχει ιδιαίτερη βαρύτητα. Εν προκειμένω κρίσιμο στοιχείο είναι η εμπιστοσύνη που τα δικαστήρια εμπνέουν σε μια δημοκρατική κοινωνία και πάνω από όλα, όσον αφορά στις ποινικές διαδικασίες, στον κατηγορούμενο. Κρίνοντας εάν υπάρχει βάσιμος λόγος να φοβάται κανείς ότι ένα δικαστήριο στερείται ανεξαρτησίας ή αμεροληψίας, σημαντική αλλά όχι και αποφασιστικής σημασίας είναι η άποψη του κατηγορούμενου. Το καθοριστικό στοιχείο είναι εάν οι αμφιβολίες του μπορεί να είναι αντικειμενικά δικαιολογημένες.

Ο κύριος Incal καταδικάστηκε για διάδοση αποσχιστικής προπαγάνδας ικανής να προκαλέσει στην κοινωνία αντίσταση κατά της κυβέρνησης και διάπραξη εγκληματικών πράξεων, για συμμετοχή στην απόφαση διανομής της υπό κρίση προκήρυξης, η οποία ελήφθη στις 1.7.1992 από την τοπική εκτελεστική επιτροπή του κόμματος HEP στη Σμύρνη. Οι πράξεις στις οποίες στηρίχθηκε η υπόθεση θεωρήθηκαν ικανές να θέσουν σε κίνδυνο τις θεμελιώδεις αρχές της Τουρκικής Δημοκρατίας ή να πληξουν την ασφάλειά της και γι' αυτό υπήχθησαν στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων εθνικής ασφάλειας.

Το Δικαστήριο όμως σημειώνει ότι η εξετάζοντας το ζήτημα της συμμόρφωσης με το άρθρο 10 δεν διέκρινε οτιδήποτε στην προκήρυξη το οποίο θα μπορούσε να θεωρηθεί ως πρόκληση του πληθυσμού σε βία, εχθρότητα ή διχόνοια του λαού. Επιπλέον, το δικαστήριο εθνικής ασφάλειας αρνήθηκε να εφαρμόσει τον Αντιτρομοκρατικό Νόμο. Περαιτέρω, το Δικαστήριο αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι ένας πολίτης έπρεπε να εμφανισθεί ενώπιον ενός δικαστηρίου που αποτελείται, ακόμα και εν μέρει, από μέλη των ενόπλων δυνάμεων.

Κατά συνέπεια εύλογα και βάσιμα φοβάται ο προσφεύγων ότι το δικαστήριο εθνικής ασφάλειας της Σμύρνης επηρεάστηκε από εκτιμήσεις που δεν αφορούν στη φύση της υπόθεσης επειδή στη σύνθεσή του μετείχε στρατιωτικός δικαστής. Εξάλλου η διαδικασία ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Τουρκίας δεν μπορούσε να αποσοβήσει αυτούς τους φόβους, αφού δεν έχει πλήρη δικαιοδοσία σε παρόμοιες υποθέσεις. Συμπερασματικά, βάσιμα αμφιβάλει ο κύριος Incal για την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του δικαστηρίου εθνικής ασφάλειας της Σμύρνης.

Το Δικαστήριο έκρινε ομόφωνα ότι η Τουρκία παραβίασε το άρθρο 10 της Σύμβασης και με δώδεκα ψήφους υπέρ έναντι οκτώ κατά ότι παραβιάστηκε το άρθρο 6 παρ. 1.

Εν μέρει μειοψηφούσα άποψη των Δικαστών Thór Vilhjálmsson, Gülcüklü, Matscher, Foighel, Sir John Freeland, Lopes Rocha, Wildhaber και Gotchev

Λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση ασφάλειας στην Τουρκία και την εμπλοκή των ενόπλων δυνάμεων στη διαδικασία καταπολέμησης της τρομοκρατίας οι τουρκικές αρχές έκριναν αναγκαίο να ιδρύσουν τα δικαστήρια εθνικής ασφάλειας, ως ειδικά δικαστήρια ποινικής δικαιοσύνης, στα οποία συμμετέχει και ένας στρατιωτικός δικαστής.

Ψηφίσαμε κατά της παραβίασης του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης όσον αφορά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα ότι το δικαστήριο εθνικής ασφάλειας που τον δίκασε δεν ήταν «ανεξάρτητο και αμερόληπτο» επειδή ένας εκ των δικαστών ήταν στρατιωτικός, γεγονός που προκάλεσε αμφιβολίες για την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του δικαστηρίου.

Δεν συμφωνούμε με αυτό το επιχείρημα.

Σε αρκετές περιπτώσεις το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι ένα ειδικό δικαστήριο στη σύνθεση του οποίου συμμετέχουν «εμπειρογνώμονες» μπορεί να είναι «δικαστήριο» κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης. Η εθνική νομοθεσία των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης παρέχει αρκετά παραδείγματα δικαστηρίων όπου επαγγελματίες δικαστές κρίνουν τις υποθέσεις μαζί με ειδικευμένους επαγγελματίες, των οποίων η γνώση είναι επιθυμητή ακόμη και αναγκαία σε κάποιες περιπτώσεις, με την προϋπόθεση ότι όλα τα μέλη του δικαστηρίου απολαμβάνουν των εγγυήσεων της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας.

Αναφερόμενη στους στρατιωτικούς δικαστές που μετέχουν στη σύνθεση των δικαστηρίων εθνικής ασφάλειας, η απόφαση περιγράφει τις συνταγματικές εγγυήσεις που απολαμβάνουν και εν συνεχεία ποιες εκφάνσεις του καθεστώτος τους τίθενται υπό αμφισβήτηση. Δεν μας έπεισαν τα συμπεράσματα που άντλησε το Δικαστήριο από τις εκφάνσεις αυτές – το γεγονός ότι οι στρατιωτικοί δικαστές διέπονται από τη στρατιωτική πειθαρχία και ότι οι εκθέσεις αξιολόγησής τους συντάσσονται γι' αυτό το σκοπό, ότι οι αποφάσεις που αφορούν το διορισμό τους λαμβάνονται από τις διοικητικές αρχές και το στρατό και ότι η διάρκεια της θητείας τους ως δικαστών των δικαστηρίων εθνικής ασφάλειας είναι τετραετής.

Σχετικά υπογραμμίζουμε ότι είναι δυνατό οι τακτικοί δικαστές να υπάγονται σε αξιολογήσεις και σε πειθαρχικούς κανόνες και οι αποφάσεις διορισμού τους να λαμβάνονται από τις διοικητικές αρχές και ότι το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι ακόμα και η τριετής θητεία είναι επαρκής. Επιπλέον, όταν εκπνεύσει η θητεία τους ως δικαστών των δικαστηρίων εθνικής ασφάλειας, και εφόσον δεν ανανεωθεί, οι εν λόγω δικαστές πα-

ραμένουν στρατιωτικοί δικαστές έως ότου ολοκληρώσουν τον κύκλο της σταδιοδρομίας τους. Αναφερόμενοι στο επιχείρημα ότι η σύνθεση του δικαστηρίου προκάλεσε στον προσφεύγοντα αμφιβολίες για την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του από πλευράς «εντυπώσεων» θεωρούμε ότι ενόψει των συνταγματικών εγγυήσεων που απολαμβάνουν οι στρατιωτικοί δικαστές, δεν μπορεί να δικαιολογηθούν αντικειμενικά οι αμφιβολίες για την ανεξαρτησία και την αμεροληψία τους.

Η λογική συνέπεια της παραδοχής της αντίθετης άποψης θα ήταν να πάψουν να θεωρούνται ακόμα και τα ειδικά δικαστήρια ως «δικαστήρια» κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1 κατά παρέκκλιση της νομολογίας του Δικαστηρίου.

Άρθρο 8

Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

0304

Υπόθεση Ezzouhdi κατά Γαλλίας (6.5.2001)

Δικαίωμα στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής – Απέλαση για λόγους δημόσιας τάξης αλλοδαπού που εγκαταστάθηκε στη Γαλλία από νεαρά ηλικία – Οι σχέσεις ενηλίκων δεν υπάγονται κατ' ανάγκη στην προστασία του άρθρου 8, εκτός αν αποδεικνύεται η ύπαρξη συμπληρωματικών στοιχείων εξάρτησης, πέρα από τους συνήθεις συναισθηματικούς δεσμούς – Καταδίκη για κατοχή και χρήση ναρκωτικών – Αποτελεί κυριαρχικό δικαίωμα των συμβαλλομένων στη Σύμβαση κρατών να διασφαλίζουν τη δημόσια τάξη – Αρχή της αναλογικότητας : εξισορρόπηση συμφερόντων.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α΄), όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο Νο. 11 (Ν. 2400/1996, ΦΕΚ 96, τ. Α΄).

Πραγματικά Περιστατικά : Ο προσφεύγων, κύριος Ezzouhdi, πολίτης Μαρόκου, ζει από την ηλικία των πέντε ετών με την οικογένειά του στη Γαλλία, όπου ολοκλήρωσε την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο πατέρας του, που πέθανε το 1995 και ετάφη στο Μαρόκο, υπηρέτησε στο γαλλικό στρατό στη δεκαετία του 1950. Από το 1989 ο προσφεύγων είχε στη Γαλλία σταθερή επαγγελματική απασχόληση.

Ο κύριος Ezzouhdi καταδικάστηκε κατ' επανάληψη στη Γαλλία για διάπραξη διαφόρων αδικημάτων. Το 1993 καταδικάστηκε σε πρόστιμο 2.000 γαλλικών φράγκων για κατοχή, διακίνηση, αγορά και χρήση ναρκωτικών. Το 1995 καταδικάστηκε σε πεντάμηνη φυλάκιση για προσβολή

και περιύβριση δημόσιας αρχής. Με απόφαση του 1997 καταδικάστηκε σε πρόστιμο για περιύβριση. Την ίδια χρονιά καταδικάστηκε μαζί με άλλους δέκα σε 18μηνη φυλάκιση και σε απαγόρευση παραμονής στο γαλλικό έδαφος για καθ' υποτροπή παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών. Με βάση μηνυτήρια αναφορά των τελωνειακών αρχών τέσσερις από τους συγκατηγορούμενους του καταδικάστηκαν σε πρόστιμο και φυλάκιση για κατοχή ναρκωτικών, που εισήχθησαν παράνομα στη Γαλλία .

Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο αύξησε στα δύο έτη την ποινή φυλάκισης που είχε επιβληθεί σε πρώτο βαθμό και επικύρωσε την απόφαση της απαγόρευσης παραμονής στη Γαλλία. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι κατ' αρχήν ο προσφεύγων δήλωσε ότι κάπνιζε τακτικά χασίς και κατ' εξαίρεση έκανε χρήση ηρωίνης και ότι πράγματι σε παλαιότερη δίκη είχε ομολογήσει την αγορά 30 γραμμαρίων χασίς και 5 ηρωίνης στη Γαλλία, 5 γραμμαρίων ηρωίνης και 2 κοκαίνης στην Ολλανδία, 15 γραμμαρίων ηρωίνης και 2 κοκαίνης στην Ολλανδία και 125 γραμμαρίων χασίς στη Λυών, διευκρινίζοντας ότι τα προόριζε για προσωπική του χρήση και μέρος εξ αυτών χάρισε σε φίλους. Ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου αποδείχθηκε ότι ο προσφεύγων αμφισβήτησε εκ των υστέρων ένα δεύτερο ταξίδι του στην Ολλανδία ισχυριζόμενος ότι οι αστυνομικοί τον απείλησαν ότι θα παρέτειναν την προφυλάκισή του εάν επέμενε ότι αγόραζε τα ναρκωτικά με το μισθό του και αρνείτο να παραδεχθεί ότι τα μεταπωλούσε. Στις 25.2.1998 ο κύριος Ezzouhdi προσέφυγε ενώπιον του Αρειού Πάγου αιτούμενος την αναίρεση της απόφασης του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου με το επιχείρημα, μεταξύ άλλων, ότι η επ' αόριστο απαγόρευση παραμονής στη Γαλλία συνιστά παραβίαση της οικογενειακής του ζωής. Δεν παραστάθηκε με δικηγόρο κατά τη συζήτηση της αναίρεσης, η οποία απορρίφθηκε ως ανυποστήρικτη. Στο μεταξύ, αφού καταδικάστηκε σε τρίμηνη φυλάκιση για παράβαση του μέτρου που επιβλήθηκε σε βάρος του για τον τόπο διαμονής του ζήτησε την άρση του μέτρου της απαγόρευσης παραμονής στη Γαλλία. Επειδή οι αρχές δεν απάντησαν εντός τετραμήνου αιτήθηκε εν συνεχεία την ακύρωση της απόφασης ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου της Λυών. Η προσφυγή αυτή δεν έχει ακόμη κριθεί. Στις 29.3.1999 αποφυλακίστηκε και οι αρχές διέταξαν τη διοικητική κράτησή του. Ταυτόχρονα, ο νομάρχης εξέδωσε απόφαση απομάκρυνσής του από τη Γαλλία ορίζοντας ως χώρα προορισμού το Μαρόκο. Στις 30.3.1999 ο κύριος Ezzouhdi αρνήθηκε να επιβιβαστεί στο αεροπλάνο που θα τον μετέφερε στην πατρίδα του. Έκτοτε διαμένει στην οικία της μητέρας του.

Νόμο βάσιμο : Αποτελεί κυριαρχικό δικαίωμα των συμβαλλομένων στη Σύμβαση κρατών να διασφαλίζουν τη δημόσια τάξη. Σε αυτό το πλαίσιο έχουν επίσης την εξουσία να ελέγχουν, δυνάμει αναγνωρισμένης

αρχής του διεθνούς δικαίου και συμμορφούμενα με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει με τις διεθνείς συμβάσεις, την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους. Κατά συνέπεια τα κράτη έχουν τη δυνατότητα να απελαύνουν τους αλλοδαπούς εγκληματίες. Όμως, οι αποφάσεις τους για απέλαση, στο μέτρο που πλήττουν το δικαίωμα που προστατεύει η πρώτη παράγραφος του άρθρου 8, πρέπει να είναι αναγκαίες σε μια δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή πρέπει να υπαγορεύονται από επιτακτική κοινωνική ανάγκη και κυρίως τα μέτρα που διατάσσονται να είναι ανάλογα του σκοπού που επιδιώκουν.

Σκεπτικό : Α) **Επί της παραβίασης του άρθρου 8 παρ. 1 ΕυρΣΔΑ:** Κατ' αρχήν πρέπει να καθορισθεί εάν μπορεί να θεμελιωθεί ότι ο προσφεύγων είχε στη Γαλλία «οικογενειακή ζωή» με την έννοια του άρθρου 8 παρ. 1 της Σύμβασης και εάν το μέτρο που ελήφθη σε βάρος του συνιστά επέμβαση στο δικαίωμά του για οικογενειακή ζωή.

Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι βρίσκεται στη Γαλλία, όπου έχει τη συνήθη διαμονή του, από την ηλικία των πέντε ετών. Όλη η οικογένειά του ζει στη Γαλλία, όπου ο ίδιος ολοκλήρωσε την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και απασχολείται ως εποχιακός εργαζόμενος. Ισχυρίζεται ότι δεν έχει δεσμούς με το Μαρόκο και ότι δεν ομιλεί τη μητρική του γλώσσα.

Η γαλλική κυβέρνηση δεν αμφισβητεί ότι λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία εισόδου του στη Γαλλία και παρά το γεγονός ότι κάποια στοιχεία επιβεβαιώνουν την ύπαρξη δεσμού της οικογένειάς του με τη χώρα καταγωγής του, η απαγόρευση παραμονής στο γαλλικό έδαφος συνιστά επέμβαση στην ιδιωτική του ζωή. Όμως, ο προσφεύγων, άγαμος και χωρίς παιδιά, δεν μπορεί να επικαλεστεί δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή με την έννοια του άρθρου 8 παρ. 1 της Σύμβασης. Οι δεσμοί του κυρίου Ezzouhdi με τα αδέρφια του και τη μητέρα του δεν υπάγονται κατά την άποψή της στο πεδίο εφαρμογής αυτής της διάταξης.

Προκειμένου να κρίνει εάν ο προσφεύγων είχε οικογενειακή ζωή κατά την έννοια του άρθρου 8, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανατρέχει στο χρόνο κατά τον οποίο το μέτρο της απαγόρευσης εισόδου και παραμονής στο γαλλικό έδαφος κατέστη οριστικό (βλέπε σχετικά τις αποφάσεις *Bouchelkia κατά Γαλλίας*¹ και *El Boujaïdi κατά Γαλλίας*²). Εν προκειμένω κρίσιμος είναι ο χρόνος κατά τον οποίον ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αναίρεση.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο σημειώνει ότι ο κύριος Ezzouhdi εισήλθε στη Γαλλία το 1975, σε ηλικία πέντε ετών και ότι έκτοτε διαμένει στη

¹ Βλέπε ΕΔΠΑ 2000.

² Απόφαση της 26.9.1997. Δημοσιευμένη σε *Recueil 1997 – VI*, σελ. 1990, σκέψη 33.

χώρα. Ολοκλήρωσε την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και εργάζεται αρκετά χρόνια. Επιπλέον, τα αδέρφια του και η μητέρα του διαμένουν στη Γαλλία. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου το μέτρο απαγόρευσης παραμονής του προσφεύγοντα στο γαλλικό έδαφος συνιστά επέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντα όχι μόνο σε ιδιωτική αλλά και σε οικογενειακή ζωή.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 παρ. 2 ΕυρΣΔΑ: Εν συνεχεία πρέπει να ερευνηθεί εάν το μέτρο απαγόρευσης πληροί τις προϋποθέσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 8, δηλαδή εάν προβλέπεται από το νόμο, εξυπηρετεί κάποιον νόμιμο σκοπό και είναι αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι το μέτρο απαγόρευσης προβλέπεται από τον Ποινικό Κώδικα και ότι η υπό κρίση επέμβαση εξυπηρετεί σκοπούς που αναφέρονται στη Σύμβαση: «προάσπιση της τάξης», «πρόληψη της εγκληματικότητας» και «προστασία της υγείας».

Ο προσφεύγων υπενθυμίζει ότι έφθασε στη Γαλλία σε ηλικία πέντε ετών και ότι όλη η οικογένειά του διαμένει στη χώρα αυτή, όπου ολοκλήρωσε την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και άρχισε να εργάζεται. Εξηγεί ότι δεν έχει δεσμούς με τη χώρα καταγωγής του και ότι δεν ομιλεί τη γλώσσα της. Αναφερόμενος στο χαρακτήρα και στη σοβαρότητα των πραγματικών περιστατικών για τα οποία καταδικάστηκε διευκρινίζει ότι κρίθηκε ένοχος για χρήση και όχι για διακίνηση σημαντικής ποσότητας ναρκωτικών που συνιστά προσβολή της δημόσιας ασφάλειας και υγείας. Οι τελωνειακές αρχές δεν άσκησαν σε βάρος του μήνυση για κατοχή απαγορευμένων προϊόντων παράνομα εισαχθέντων στη Γαλλία, γεγονός που αποδεικνύει ότι δεν είναι, σε αντίθεση με τους τέσσερις συγκατηγορούμενους του, επικίνδυνος λαθρέμπορος ναρκωτικών. Παραδέχεται ότι είναι δύσκολη η αξιολόγηση του ποινικού φακέλου του επειδή η Εισαγγελία ασκεί ποινική δίωξη στους σεσημασμένους εγκληματίες είτε κατηγορούνται για λαθρεμπόριο ναρκωτικών είτε για αγορά μικροποσοτήτων ναρκωτικών για προσωπική χρήση. Εκτιμά ότι η οριστική απαγόρευση παραμονής του στο γαλλικό έδαφος δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μέτρο αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία κατά την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης.

Η κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι οι γαλλικές αρχές απήγγειλαν την ποινή απαγόρευσης παραμονής στο γαλλικό έδαφος αφού πρώτα στοιχειοθέτησαν τη συμμετοχή του στη διακίνηση ναρκωτικών που διαρκεί αρκετά χρόνια. Ο προσφεύγων έπαιξε ενεργό ρόλο στο δίκτυο διακινητών στο οποίο συμμετείχε και το οποίο εισήγαγε στη Γαλλία από τις Κάτω Χώρες ηρωίνη και κοκαΐνη, ναρκωτικά που χαρακτηρίζονται ιδιαίτερα επικίνδυνα. Έτσι η απαγόρευση παραμονής στο γαλλικό έδαφος δικαιο-

λογείται από «επιτακτική κοινωνική ανάγκη» προστασίας της κοινωνίας από τις καταστροφικές συνέπειες των ναρκωτικών στη δημόσια υγεία και στην οικονομία της χώρας. Η κυβέρνηση αναφέρεται στη νομολογία του Δικαστηρίου και ειδικότερα στις αποφάσεις *Dalia* κατά Γαλλίας¹ και *Djaïd* κατά Γαλλίας², που αφορούσε πολίτη της Αλγερίας, που έφθασε στη χώρα σε ηλικία πέντε ετών και όντας πατέρας παιδιού που γεννήθηκε στη Γαλλία καταδικάστηκε σε απαγόρευση παραμονής στη χώρα λόγω της καταδίκης του για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών. Εξάλλου από κάποια στοιχεία της υπό κρίση υπόθεσης προκύπτει η ύπαρξη δεσμών του προσφεύγοντα και της οικογένειάς του με τη χώρα καταγωγής τους: ο ποινικός φάκελός του αναφέρει ότι ομιλεί την αραβική και ότι ο πατέρας του έχει ταφεί στο Μαρόκο.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι αποτελεί κυριαρχικό δικαίωμα των συμβαλλομένων κρατών να διασφαλίζουν τη δημόσια τάξη. Σε αυτό το πλαίσιο έχουν επίσης την εξουσία να ελέγχουν, δυνάμει αναγνωρισμένης αρχής του διεθνούς δικαίου και συμμορφούμενα με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει με τις διεθνείς συμβάσεις, την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους. Έχουν κατά συνέπεια τη δυνατότητα να απελαύνουν τους αλλοδαπούς εγκληματίες (βλέπε σχετικά *Baghli* κατά Γαλλίας³, *El Boujaïdi* κατά Γαλλίας και *Boujifa* κατά Γαλλίας⁴).

Όμως, οι αποφάσεις τους για απέλαση, στο μέτρο που πλήττουν το δικαίωμα που προστατεύει η πρώτη παράγραφος του άρθρου 8, πρέπει να είναι αναγκαίες σε μια δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή πρέπει να υπαγορεύονται από επιτακτική κοινωνική ανάγκη και κυρίως να είναι ανάλογες του σκοπού που επιδιώκουν.

Έργο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου είναι να αποφασίσει εάν το υπό κρίση μέτρο ελήφθη στα πλαίσια εξισορρόπησης των συμφερόντων των μερών της συγκεκριμένης υπόθεσης, δηλαδή από τη μια του δικαιώματος του προσφεύγοντα για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής και από την άλλη της προστασίας της δημόσιας τάξης, της πρόληψης της εγκληματικότητας και της προστασίας της υγείας.

Το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του τα πραγματικά στοιχεία της υπόθεσης και το γεγονός ότι ο προσφεύγων είναι άγαμος, δεν έχει παιδιά και δεν αποδεικνύει ότι διατηρεί ιδιαίτερα στενούς δεσμούς με τα αδέρφια του και τη μητέρα του. Οι σχέσεις με τη μητέρα του με την οποία διαμένει από το 1999 φαίνεται να είναι στενότερες αλλά ο ίδιος δεν παρέχει καμιά σχετική πληροφορία και άρα δεν μπορεί με βεβαιότητα να διαπιστωθεί

¹ Απόφαση της 19.2.1998. Δημοσιευμένη σε Recueil 1998 – I.

² Προσφυγή No. 38687/1997.

³ Απόφαση της 30.11.1999.

⁴ Βλέπε ΕΔΠΑ 2000.

εάν υπάρχουν ιδιαίτερα στοιχεία εξάρτησης μεταξύ τους. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι «οι σχέσεις ενηλίκων δεν υπάγονται κατ' ανάγκη στην προστασία του άρθρου 8 εκτός εάν αποδεικνύεται η ύπαρξη συμπληρωματικών στοιχείων εξάρτησης, πέρα από τους συνήθεις συναισθηματικούς δεσμούς»¹.

Ο προσφεύγων είναι πολίτης του Μαρόκου, αλλά έζησε σ' αυτή τη χώρα μόλις πέντε χρόνια και φαίνεται ότι δεν γνωρίζει την αραβική γλώσσα. Η πεμπτουσία των οικογενειακών και κοινωνικών σχέσεών του εστιάζεται στη Γαλλία και δεν αποδεικνύονται όσα ισχυρίζεται η κυβέρνηση, ότι δηλαδή διατηρεί με τη χώρα του άλλους δεσμούς πλην της ιθαγένειάς του.

Ένα σημαντικό στοιχείο για την αξιολόγηση της αναλογικότητας του μέτρου της απέλασης είναι η σοβαρότητα των αδικημάτων που διέπραξε. Σχετικά το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι ο προσφεύγων καταδικάστηκε σε διετή φυλάκιση για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών που συνίστατο κυρίως στην κατοχή και χρήση τους. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου δεν μπορεί να υποστηριχθεί εύλογα ότι η διάπραξη των προαναφερόμενων αδικημάτων καθιστά τον προσφεύγοντα απειλή σοβαρή για τη δημόσια τάξη. Εξάλλου, αν και υπότροπος, καταδικάστηκε σε πρώτο βαθμό σε ελαφριά ποινή. Η διαπίστωση αυτή ισχύει και για τα αδικήματα για τα οποία καταδικάστηκε προηγουμένως, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση τους και τις ποινές που του επιβλήθηκαν. Τα αδικήματα που διέπραξε ο προσφεύγων, λαμβανόμενα υπόψη μεμονωμένα ή συνολικά, δεν μπορεί να θεωρηθούν ιδιαίτερα σοβαρά, ενώ η επέμβαση στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του είναι ιδιαίτερη σοβαρή, αφού διατηρεί στενούς δεσμούς με τη Γαλλία και φαίνεται ότι με το Μαρόκο δεν έχει άλλους δεσμούς πλην της ιθαγένειας. Επιπλέον, κρίνεται ιδιαίτερα αυστηρό το μέτρο της οριστικής απαγόρευσης παραμονής που επιβλήθηκε σε βάρος του.

Το Δικαστήριο κρίνει ομόφωνα ότι το μέτρο της οριστικής απαγόρευσης παραμονής στη Γαλλία είναι δυσανάλογο με τους νόμιμους σκοπούς τους οποίους επιδιώκει και ότι κατά συνέπεια η Γαλλία παραβίασε το άρθρο 8 της Σύμβασης.

¹ Kwakie-Nti & Dufie κατά Κάτω Χωρών, Απόφαση της 7.11.2000.

**ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΑΡΧΗ
Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ**

0305

Πόρισμα 13585.01.2.1

Εφαρμογή του άρθρου 33 παρ. 1 του Ν. 2910/2001 που προβλέπει τις προϋποθέσεις χορήγησης άδειας παραμονής αλλοδαπού, συζύγου Έλληνα ή πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Διάταξη αντίθετη με το κοινοτικό δίκαιο και το Σύνταγμα της Ελλάδας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έγινε αποδέκτης αναφορών πολιτών με τις οποίες οι ενδιαφερόμενοι ζήτησαν τη διαμεσολάβησή του προκειμένου να επαναξετασθεί η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 33 του Ν. 2910/2001 καθώς και οι περιπτώσεις εφαρμογής του άρθρου 71 παρ. 1 εδ. γ' του ίδιου νόμου με τα οποία ρυθμίζονται θέματα παραμονής στην Ελλάδα αλλοδαπών, συζύγων ελλήνων υπηκόων ή υπηκόων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη απηύθυνε σχετικό έγγραφο προς τους Υπουργό και Υφυπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, στη Διεύθυνση Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και προς τη Διεύθυνση Αλλοδαπών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

Το έγγραφο αυτό, που αναφέρεται εκτεταμένα στις αποκλίσεις από το νομικό καθεστώς προστασίας της οικογένειας, έτσι όπως αυτό απορρέει από υπερκείμενες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου και του Συντάγματος έχει ως εξής :

«Το καθεστώς της διαμονής των πολιτών των κρατών μελών και των οικογενειών τους σε κράτη μέλη άλλα από το κράτος του οποίου είναι υπήκοοι, διέπεται από τις διατάξεις της οδηγίας 90/364 ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων «*σχετικά με το δικαίωμα διαμονής των υπηκόων των Κρατών μελών της ΕΟΚ που δεν έχουν το δικαίωμα αυτό βάσει άλλων διατάξεων του κοινοτικού δικαίου*». Σκοπός της εν λόγω οδηγίας είναι η δημιουργία των συνθηκών εκείνων με τις οποίες θα εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών των κρατών μελών στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην προαναφερόμενη οδηγία, προς τις διατάξεις της οποίας έχει εναρμονισθεί η ελληνική νομοθεσία με το Π.Δ 278/92¹, και ειδικότερα στην παρ. 2 του άρθρου 1 ορίζεται ότι

¹ Σημ. Επιμ. Π.Δ. 278/1992 «Είσοδος και διαμονή στην Ελλάδα υπηκόων κρατών μελών της ΕΟΚ, που δεν έχουν το δικαίωμα αυτό βάσει άλλων διατάξεων του κοινοτικού δικαίου ή σπουδάζουν ή έχουν παύει την επαγγελματική τους δραστηριότητα ως μισθωτοί ή μη μισθωτοί εργαζόμενοι, σε συμμόρφωση προς τις Οδηγ

«Δικαίωμα να εγκατασταθούν σε άλλο κράτος μέλος, μαζί με τον κάτοχο του δικαιώματος διαμονής, και δη ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους, έχουν τα ακόλουθα πρόσωπα : α) ο/η σύζυγός του και οι συντηρούμενοι από αυτόν / αυτήν κατιόντες τους, β) οι ανιόντες του κατόχου του δικαιώματος διαμονής και του / της συζύγου του οι οποίοι συντηρούνται από αυτόν / αυτήν. Επιπροσθέτως, στην παρ. 1 του άρθρου 2 ορίζεται ότι «Το δικαίωμα διαμονής διαπιστώνεται με την έκδοση εγγράφου το οποίο καλείται «κάρτα διαμονής υπηκόου κράτους μέλους της ΕΟΚ», του οποίου η ισχύς μπορεί να περιορίζεται σε πέντε έτη, με δυνατότητα ανανέωσης...Εάν μέλος της οικογένειας δεν έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους, του χορηγείται έγγραφο διαμονής της αυτής ισχύος με το έγγραφο το χορηγούμενο στον υπήκοο ο οποίος το συντηρεί. Για την έκδοση της κάρτας ή του εγγράφου διαμονής, το κράτος μέλος μπορεί να απαιτεί από τον αιτούντα μόνον την προσκόμιση δελτίου ταυτότητας ή διαβατηρίου εν ισχύι καθώς και την απόδειξη ότι ο αιτών πληροί τις προϋπόθεσης του άρθρου 1. ».

Επισημαίνεται, ότι ανάλογες διατάξεις περιλαμβάνονται στις οδηγίες 68/360 ΕΟΚ και 73/148 ΕΟΚ, οι οποίες ρυθμίζουν τη διακίνηση και εγκατάσταση των υπηκόων των Κρατών μελών και των οικογενειών τους, όταν ασκούν μισθωτή δραστηριότητα ή όταν ασκούν μη μισθωτή δραστηριότητα, προς τις οποίες η ελληνική νομοθεσία έχει εναρμονισθεί με τα Π.Δ 499/87¹ και 525/83².

Η παρ. 1 του άρθρου 33 «Άδεια παραμονής αλλοδαπού, συζύγου Έλληνα ή πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης» του νόμου 2910/2001 ορίζει ότι «Στον αλλοδαπό, σύζυγο ημεδαπού ή πολίτη χώρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης χορηγείται άδεια παραμονής διάρκειας μέχρι πέντε ετών...». Επιπροσθέτως, η παρ. 1 του άρθρου 71 του προαναφερόμενου νόμου ορίζει ότι «Η αίτηση για τη χορήγηση ...των αδειών παραμονής ...συνοδεύεται από παράβολο...» η αξία του οποίου έχει ορισθεί στις πενήντα χιλιάδες δραχμές, για άδεια παραμονής διάρκειας έως ένα έτος, αυξανόμενη ανα-

γίες του Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων υπ' αριθμ. 90/364/ΕΟΚ, 90/366/ΕΟΚ και 90/465/Εοκ» (ΦΕΚ 144, τ. Α').

¹ Σημ. Επιμ. Π.Δ. 499/1987 «Διακίνηση και διαμονή στην Ελλάδα των εργαζομένων υπηκόων των κρατών μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των οικογενειών τους σε συμμόρφωση προς τις οδηγίες του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αριθ. 64/221/ΕΟΚ της 25.2.1964, 68/360/ΕΟΚ της 15.10.1968 και 72/194/ΕΟΚ της 18.5.1972 και σε εκτέλεση των Κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 του Συμβουλίου της 15.10.1968 και αριθ. 1251/70 της Επιτροπής της 29.6.1970 (ΦΕΚ 238, τ. Α').

² Σημ. Επιμ. Π.Δ. 525/1983 «Είσοδος και διαμονή αλλοδαπών στην Ελλάδα, σε συμμόρφωση προς τις οδηγίες του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων υπ' αριθμ. 64/221 της 25.2.1964, 73/148 της 21.5.1973, 75/34 και 75/35 της 17.12.1974» (ΦΕΚ 203, τ. Α').

λόγως της διάρκειας της άδειας παραμονής στο ποσόν των τριακοσίων χιλιάδων δραχμών για άδειες παραμονής διάρκειας άνω των έξι ετών.

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις προκύπτει ότι :

α) Δικαίωμα διαμονής, σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία, χορηγείται τόσο στον/στην σύζυγο πολίτη χώρας της Ε. Ένωσης όσο και στους κατιόντες και ανιόντες των συζύγων, ανεξαρτήτως της ιθαγενείας των προσώπων αυτών και ανεξαρτήτως της ηλικίας των κατιόντων, υπό την προϋπόθεση ότι τα εν λόγω πρόσωπα συντηρούνται από αυτούς και διαθέτουν τόσο οι ίδιοι όσο και τα μέλη των οικογενειών τους υγειονομική ασφάλιση και επαρκείς πόρους, ώστε να μην επιβαρύνουν κατά τη διάρκεια τη διαμονής τους το σύστημα κοινωνικής προστασίας του κράτους μέλους υποδοχής. Εν τούτοις, η παρ. 1 του άρθρου 33 του νόμου 2910/2001 ορίζει ως δικαιούχο άδειας παραμονής μόνο τον / την σύζυγο του ημεδαπού ή του πολίτη χώρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπάγοντας προφανώς το μεν ζήτημα της παραμονής των αλλοδαπών ανιόντων και ενηλίκων κατιόντων συζύγου έλληνα πολίτη ή πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις επιμέρους διατάξεις του νόμου περί χορηγήσεως άδειας παραμονής σε αλλοδαπούς, το δε ζήτημα της παραμονής των ανηλίκων αλλοδαπών κατιόντων τους στις διατάξεις του κεφαλαίου Ζ «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών για οικογενειακή συνένωση» του ίδιου νόμου ή στις μεταβατικές διατάξεις του κεφαλαίου ΙΔ (άρθρο 67). Επισημαίνεται, ότι τα κεφάλαια αυτά του νόμου 2910/2001 δεν παρέχουν ειδική προστασία στους αλλοδαπούς ανιόντες και ενηλίκους κατιόντες των αλλοδαπών συζύγων κοινοτικών υπηκόων, όπως επιβάλλει η οδηγία, ούτε βεβαίως στα αντίστοιχα αλλοδαπά μέλη οικογένειας ελλήνων πολιτών.

β) Η ισχύς της άδειας διαμονής του κοινοτικού υπηκόου και των μελών της οικογένειάς του, δηλαδή του/της συζύγου και των ανιόντων ή κατιόντων τους, ανεξαρτήτως ιθαγενείας, σύμφωνα με τις προαναφερόμενες διατάξεις της κοινοτικής οδηγίας, μπορεί να περιορίζεται σε πέντε έτη. Από την εν λόγω διάταξη προκύπτει σαφώς ότι ο κοινοτικός νομοθέτης ορίζει ως ελάχιστο χρονικό διάστημα ισχύος της άδειας διαμονής τα πέντε έτη. Εν τούτοις, η παρ. 1 του άρθρου 33 ορίζει ότι χορηγείται άδεια παραμονής μέχρι πέντε έτη, παρέχοντας ως εκ τούτου την ευχέρεια στις αρμόδιες διοικητικές αρχές να χορηγούν άδεια παραμονής η ισχύς της οποίας μπορεί να είναι κατώτερη των πέντε ετών.

γ) Οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση «κάρτας» ή «εγγράφου διαμονής», σύμφωνα με τις προαναφερόμενες διατάξεις της κοινοτικής νομοθεσίας, περιορίζονται μόνο στην προσκόμιση από τον αιτούντα δελτίου ταυτότητας ή διαβατηρίου εν ισχύ καθώς και αποδείξεις ότι ο αιτών πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 1. Εν τούτοις, σύμφωνα με το κεφάλαιο “Μετανάστευση 9” της υπ’ αριθμ. 8/3.5.2001 εγκυκλίου του Υπουργείου

Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, η διαδικασία που προβλέπεται για τη χορήγηση ή ανανέωση της άδειας παραμονής του/της αλλοδαπού συζύγου είναι ανάλογη με αυτήν που προβλέπεται για τους υπόλοιπους αλλοδαπούς, δηλαδή απαιτείται, μεταξύ άλλων, συνέντευξη του αλλοδαπού στην αρμόδια αρχή, προϋπόθεση η οποία παραβιάζει τη συγκεκριμένη οδηγία.

δ) Η κοινοτική νομοθεσία δεν ορίζει τέλη για τη χορήγηση άδειας διαμονής στα αλλοδαπά μέλη οικογένειας πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, η παρ. 1 του άρθρου 9 της οδηγίας 68/360 ΕΟΚ¹ «περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των εργαζομένων των κρατών μελών και των οικογενειών τους στο εσωτερικό της κοινότητας», λαμβάνοντας μέριμνα για τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τους εγκατεστημένους σε άλλο κράτος μέλος, ορίζει ότι η άδεια διαμονής κοινοτικού υπηκόου είτε εκδίδεται ατελώς είτε με την καταβολή ποσού το ύψος του οποίου δεν υπερβαίνει τα δικαιώματα και τέλη που απαιτούνται για την έκδοση δελτίων ταυτότητας στους ημεδαπούς. Οι διατάξεις του άρθρου 33 σε συνδυασμό με τις διατάξεις της παρ. 1. του άρθρου 71 επιβάλλουν την είσπραξη τέλους για τα αλλοδαπά μέλη οικογένειας έλληνα πολίτη ή πολίτη χώρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το ύψος του οποίου έχει ορισθεί στις πενήντα χιλιάδες δραχμές για άδειες παραμονής διάρκειας έως ένα έτος, στις εκατό χιλιάδες δραχμές για άδειες παραμονής διάρκειας από ένα έως δύο έτη, στις εκατόν πενήντα χιλιάδες δραχμές για άδειες παραμονής από δύο έως πέντε έτη και στις τριακόσιες χιλιάδες δραχμές για άδειες παραμονής άνω των έξι ετών.

Ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι οι επίμαχες διατάξεις του νόμου 2910/2001 δεν λαμβάνουν υπόψη τους την υποχρέωση της Ελλάδας που πηγάζει από το Ευρωπαϊκό δίκαιο και η οποία συνίσταται στη λήψη ειδικής μέριμνας για τα αλλοδαπά μέλη οικογένειας υπηκόου Κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πολύ δε περισσότερο του έλληνα υπηκόου). Αντιθέτως, με τον προαναφερόμενο νόμο οι γενικές ρυθμίσεις περί αλλοδαπών επεκτείνονται και στην ειδική αυτή κατηγορία. Ειδικότερα :

α) Οι διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 33 του νόμου 2910/2001 σε συνδυασμό με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 71 του ίδιου νόμου αφίστανται των αντιστοίχων διατάξεων της κοινοτικής νομοθεσίας, η οποία έχει αυξημένη τυπική ισχύ έναντι της εθνικής νομοθεσίας. Η αντίθεση αυτή καθίσταται ακόμη πιο έκδηλη στην περίπτωση των αλλοδαπών α-

¹ Σημ.Επιμ. Η σχετική ρύθμιση του κοινοτικού δικαίου ενσωματώθηκε στο Ελληνικό δίκαιο με το Π.Δ. 351/1998 «Ρύθμιση τελών εγγράφων διαμονής στην Ελλάδα υπηκόων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών οικογένειάς αυτών κατά τροποποίηση των Π.Δ. 525/1983, 499/1987 και 278/1992 (ΦΕΚ 232, τ. Α').

γιόντων και των ενηλίκων κατιόντων για τους οποίους ο νόμος 2910/2001 δεν λαμβάνει την επιβαλλόμενη ειδική μέριμνα σε σχέση με τους λοιπούς αλλοδαπούς.

β) Οι εν λόγω διατάξεις αποκλίνουν από την επιβαλλόμενη από το Σύνταγμα προστασία της οικογένειας που καθιερώνεται από τις διατάξεις του άρθρου 21 παρ.1 Συντάγματος και του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Η επιβολή τέλους, το ύψος του οποίου κρίνεται ως ιδιαίζόντως επαχθές για τα ελληνικά δεδομένα, αποτελεί έμμεσο και δυσανάλογο περιορισμό του δικαιώματος της οικογενειακής ζωής, αφίσταται της αρχής της θετικής μέριμνας και του όρου της αναγκαιότητας των κρατικών επεμβάσεων που καθιερώνονται από τις προαναφερθείσες διατάξεις υπερκείμενης τυπικής ισχύος του Συντάγματος και της ΕΣΔΑ και η καθιέρωσή του το πρώτον με τον νόμο 2910/2001 ανατρέπει την κατάσταση εμπιστοσύνης των σύζυγων κοινοτικών ή ελλήνων πολιτών. Είναι προφανές, ότι στην πράξη τόσο οι έλληνες πολίτες όσο και οι πολίτες κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα εκλάβουν την υποχρέωση της καταβολής του χρηματικού ποσού των εκατόν πενήντα χιλιάδων δραχμών ως «εξαγορά» πενταετούς συμβίωσης με τον/την αλλοδαπό σύζυγό τους.

γ) Οι επίμαχες διατάξεις δημιουργούν ιδιαίτερα προβλήματα στην ομαλή συμβίωση οικογενειών ελλήνων πολιτών ή πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς τα αλλοδαπά μέλη των οικογενειών τους, ανεξαρτήτως του χρόνου παραμονής τους στην Ελλάδα, αντιμετωπίζονται από τον νόμο με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που αντιμετωπίζονται οι υπόλοιποι αλλοδαποί οι οποίοι δεν διατηρούν κανένα ιδιαίτερο δεσμό με την Ελλάδα, υποχρεούμενοι, πέρα από την καταβολή του τέλους, να υποστούν ιδιαίτερα επίπονες διαδικασίες τόσο για τη χορήγηση της απαιτούμενης άδειας παραμονής όσο και για την ανανέωσή της, οι οποίες προφανώς λειτουργούν αποτρεπτικά για την ασφάλεια της μακρόχρονης οικογενειακής συμβίωσης των ίδιων των ελλήνων ή κοινοτικών πολιτών και των μελών των οικογενειών τους. Με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 33 του νόμου 2910/2001 ειδική μέριμνα λαμβάνεται μόνο για τη σύζυγο του έλληνα ή κοινοτικού υπηκόου και μόνο κατά το μέρος που αφορά τη διάρκεια ισχύος της άδειας παραμονής της.

Ενόψει των προαναφερομένων, ο Συνήγορος του Πολίτη ζητά την επανεξέταση της διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 33 του νόμου 2910/2001 και των περιπτώσεων εφαρμογής της παρ. 1 του άρθρου 71 του ίδιου νόμου προς την κατεύθυνση της διατήρησης των ρυθμίσεων των προαναφερομένων Προεδρικών Διαταγμάτων σχετικά με τη διακίνηση των κοινοτικών υπηκόων, προβλέποντας ως μόνο νέο στοιχείο την αναλογική εφαρμογή αυτών και στα αλλοδαπά μέλη οικογένειας έλληνα υπη-

κόου. Η επανεξέταση των προαναφερομένων διατάξεων του νόμου 2910/2001 προς την κατεύθυνση αυτή επιβάλλεται καθώς η ελληνική νομοθεσία οφείλει να συνάδει τόσο με τις επιταγές του Συντάγματος όσο και του κοινοτικού δικαίου».

0306

Πόρισμα 4675/01.2.2¹

Καταχρηστική η άρνηση της Διοίκησης να συμμορφωθεί με δικαστική απόφαση της Επιτροπής Αναστολών του Συμβουλίου Επικρατείας – Ανάκληση βεβαίωσης πράσινης κάρτας – Διαφορετικά στοιχεία ταυτότητας – Δικαίωμα δικαστικής προστασίας του διοικούμενου, κατοχυρωμένο στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος

Άρθρο 4 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας σε Αλλοδαπούς» (ΦΕΚ 240, τ. Α'), όπως τροποποιήθηκε με το Π.Δ. 242/1998 (ΦΕΚ 180, τ. Α'), με το Ν. 2676/1999 «Οργανωτική και Λειτουργική Αναδιάρθρωση των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης και Άλλες Διατάξεις» (ΦΕΚ 1, τ. Α'), με το Ν. 2713/1999 «Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας και Άλλες Διατάξεις» (ΦΕΚ 89, τ. Α') και με το Ν. 2736/1999 «Στεγαστικά Προγράμματα Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας (Ο.Ε.Κ.) και Άλλες Διατάξεις» (ΦΕΚ 172, τ. Α')

Άρθρο 73 παρ. 7 (ζ) του Ν. 2676/1999 «Οργανωτική και Λειτουργική Αναδιάρθρωση των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης και Άλλες Διατάξεις» (ΦΕΚ 89, τ. Α')

Άρθρο 52 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση Διατάξεων Νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α')

Άρθρο 3 παρ. 2 του Ν. 2477/1997 «Συνήγορος του Πολίτη και Σώματα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης» (ΦΕΚ 59, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ανακάλεσε την βεβαίωση της πράσινης κάρτας που είχε χορηγηθεί στην κυρία Μ.-Ρ. Κ.-Σ. για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας, επειδή συνελήφθη για παραβίαση υγειονομικής διάταξης και έκανε χρήση διαφορετικών στοιχείων ταυτότητας. Εν συνεχεία διέταξε την απέλαση της ενδια-

¹ Ομοίου περιεχομένου και η υπόθεση υπ' αριθμ. 8170.01.2.1 που αφορούσε την Τοπική Επιτροπή ΟΑΕΔ Κερατσινίου η οποία αρνήθηκε να συμμορφωθεί με την υπ' αριθμ. 45/2001 απόφαση της Επιτροπής Αναστολών του Συμβουλίου Επικρατείας.

φερόμενης από τη χώρα και κοινοποίησε τη σχετική απόφαση στην Τοπική Υπηρεσία του ΟΑΕΔ Δάφνης, η οποία εν συνεχεία ανακάλεσε τη χορηγηθείσα στην ενδιαφερόμενη Βεβαίωση Πράσινης Κάρτας. Κατά των παραπάνω διοικητικών πράξεων η ενδιαφερόμενη άσκησε αίτηση ακύρωσης στο Συμβούλιο της Επικρατείας ζητώντας την ακύρωση της προαναφερόμενης πράξης του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης λόγω παράβασης ουσιαστικής διάταξης νόμου, συγκεκριμένα της παρ. 7 (ζ) του άρθρου 73 του Ν. 2676/1999, σύμφωνα με την οποία αναστέλλεται η εκτέλεση της δικαστικής απέλασης που τυχόν έχει επιβληθεί σε αλλοδαπό συνεπεία καταδίκης του για παράνομη παραμονή και εργασία και του παρέχεται η δυνατότητα να ζητήσει τη νομιμοποίησή του στην Ελλάδα.

Η Επιτροπή Αναστολών του Συμβουλίου Επικρατείας, λαμβάνοντας υπόψη αφενός τους ισχυρισμούς της ενδιαφερόμενης, ότι η χρήση δύο επωνύμων κατά την παραμονή της στην Ελλάδα οφειλόταν όχι σε πρόθεση παραπλάνησης των αρχών, αλλά στο γεγονός ότι, λόγω διαζυγίου, χρησιμοποιεί από το 1996 και εντεύθεν το πατρικό επώνυμο και όχι εκείνο του συζύγου της, αφετέρου δε το γεγονός της συνεχούς επί τριετία διαμονής στην Ελλάδα τόσο της ενδιαφερόμενης όσο και των δύο τέκνων της τα οποία φοιτούν σε ελληνικά σχολεία μέσης εκπαίδευσης, έκρινε ότι η άμεση εκτέλεση των προσβαλλόμενων πράξεων συνεπάγεται την ανατροπή των βιοτικών και οικονομικών σχέσεων της προσφεύγουσας και την πρόκληση σε αυτήν βλάβης δυσχερώς επανορθώσιμης σε περίπτωση ευδοκίμησης της αίτησης ακύρωσης. Για τους λόγους αυτούς, και κυρίως επειδή δεν προέκυψαν λόγοι δημοσίου συμφέροντος που θα επέβαλαν την άμεση εκτέλεση των προσβαλλόμενων πράξεων, ανέστειλε με την υπ' αριθμ. 526/2000 απόφασή της την εκτέλεση των ανωτέρω πράξεων έως την έκδοση οριστικής απόφασης επί της αίτησης ακύρωσης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε για το ζήτημα της άρνησης της διοίκησης να συμμορφωθεί με δικαστική απόφαση τόσο στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης (Προϊστάμενο Κλάδου Αστυνομίας, Ασφάλειας και Τάξεως) όσο και στην Προϊσταμένη του ΟΑΕΔ Δάφνης.

Σύσταση: Ο Συνήγορος του Πολίτη υπογράμμισε ότι ερευνά την υπόθεση δυνάμει του άρθρου 3 παρ. 2 του Ν. 2477/1997 σύμφωνα με το οποίο έχει την αρμοδιότητα να επεμβαίνει στη Διοίκηση όταν το όργανο δημοσίας υπηρεσίας αρνείται να εκπληρώσει συγκεκριμένη υποχρέωση που επιβάλλεται από τελεσίδικη δικαστική απόφαση. Εν συνεχεία διαπίστωσε ότι η άρνηση της Διοίκησης να συμμορφωθεί με τη δικαστική απόφαση παραβιάζει τις διατάξεις του άρθρου 52 του Π.Δ. 18/1989 το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα υποβολής αίτησης για αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης με αίτηση ακύρωσης πράξης και προβλέπει εγγυήσεις για τη διαδικασία υποβολής και εξέτασης του συγκεκριμένου αι-

τήματος και έκδοσης της σχετικής απόφασης. Χαρακτήρισε την άρνηση της Διοίκησης να συμμορφωθεί με τη δικαστική απόφαση καταχρηστική εφόσον, θα μπορούσε να αιτηθεί την ανάκληση της απόφασης χορήγησης αναστολής εκτέλεσης προβάλλοντας συγκεκριμένους λόγους, το οποίο στην υπό εξέταση περίπτωση δεν το έπραξε ούτε το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ούτε η Τοπική Υπηρεσία του ΟΑΕΔ Δάφνης. Τέλος, τόνισε ότι η μη συμμόρφωση της Διοίκησης προσβάλλει το δικαίωμα δικαστικής προστασίας του διοικούμενου που κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος.

Η Προϊσταμένη της Τοπικής Υπηρεσίας του ΟΑΕΔ Δάφνης ανταποκρινόμενη άμεσα στη σύσταση του Συνηγόρου του Πολίτη προέβη σε επαναχορήγηση της ανακληθείσας βεβαίωσης πράσινης κάρτας με προσωρινή ισχύ μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί της αίτησης ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

0307

Πόρισμα 15690/01.2.1

Απαγόρευση εισόδου στην Ελλάδα μετά τη χορήγηση εξάμηνης άδειας παραμονής λόγω εγγραφής στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών – Καταδίκη για παράβαση των διατάξεων περί εκδιόμενων με αμοιβή προσώπων και του υγειονομικού κανονισμού – Έκδοση απόφασης διοικητικής απέλασης – Εγγραφή στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών – Οι λόγοι διοικητικής απέλασης ενός αλλοδαπού προσώπου είναι ταυτόσημοι με τους λόγους εγγραφής του στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών – Η αποδοχή, από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, της προσφυγής του αλλοδαπού κατά της απόφασης διοικητικής απέλασης σημαίνει συγχρόνως ακύρωση της εγγραφής του στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών. Η αντίθετη άποψη έρχεται με κατάφωρη αντίθεση τόσο με το πνεύμα όσο και με το γράμμα του Ν. 2910/2001 καθώς στην πράξη καταργεί το δικαίωμα προσφυγής του υπό απέλαση αλλοδαπού.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 44 παρ. 5, 49 παρ. 1 και 2 και 66 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 91, τ. Α')

Άρθρο 25 παρ. 2 του Ν. 2690 «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας» (ΦΕΚ 45, τ. Α')

Άρθρο 11 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Υ.Α. 4803/13/4κγ των Υπουργών Εξωτερικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης «Καθορισμός των κριτηρίων και της διαδικασίας για την εγγραφή και διαγραφή αλλοδαπών από τον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών» (ΦΕΚ 407, τ. Β')

Πραγματικά Περιστατικά : Η κυρία C. M. , πολίτης Ουκρανίας ζήτησε από το Δήμο Σαμοθράκης εξάμηνη άδεια παραμονής και έλαβε τη σχετική βεβαίωση. Εν συνεχεία συνελήφθη και προσήχθη ενώπιον του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αλεξανδρούπολης το οποίο με την υπ' αριθμ. 89/2001 απόφασή του την καταδίκασε σε ποινή προστίμου 40.000 δραχμών για παράβαση των διατάξεων περί εκδιδόμενων με αμοιβή προσώπων και του υγειονομικού κανονισμού. Σε βάρος της εκδόθηκε από τον Αστυνομικό Διευθυντή Αλεξανδρούπολης απόφαση διοικητικής απέλασης. Η ενδιαφερόμενη προσέφυγε κατά της απόφασης απέλασης στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ο οποίος με την από 4.9.2001 υπ' αριθμ. πρωτοκόλλου 6334 απόφασή του απεδέχθη την προσφυγή της και ανέστειλε την απέλασή της έως τη χορήγηση της προσωρινής άδειας παραμονής. Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης χορήγησε στην κυρία C. M. την υπ' αριθμ. 6021/721 άδεια εξάμηνης παραμονής. Τον Οκτώβριο του 2001 απαγορεύθηκε στην ενδιαφερόμενη, κατά την επιστροφή της από ολιγοήμερο ταξίδι στην πατρίδα της, να εισέλθει στην χώρα, επειδή είναι εγγεγραμμένη στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών. Σε μεταγενέστερο έγγραφό του ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης διευκρινίζει ως προς την απόφαση διοικητικής απέλασης ότι αυτή είναι ανίσχυρη μετά τη χορήγηση εξάμηνης άδειας παραμονής. Η ενδιαφερόμενη προσέφυγε στο Συνήγορο του Πολίτη αιτούμενη τη συνδρομή του ώστε το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης να προβεί στη διαγραφή της από τον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών.

Σύσταση : Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθυνόμενος προς τη Διεύθυνση Αλλοδαπών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης υπογραμμίζει ότι η προσφυγή κατά της απόφασης απέλασης ενώπιον του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας αποτελεί ενδικοφανή προσφυγή, σύμφωνα δε με τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 25 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας το αρμόδιο όργανο (εν προκειμένω ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας) «μπορεί να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει ή να τροποποιήσει την πράξη ή να απορρίψει την προσφυγή». Διαπιστώνει εν συνεχεία ότι η Ελληνική Αστυνομία έως ότου εκδοθεί η προβλεπόμενη στο άρθρο 49 παρ. 1 του Ν. 2910/2001 κοινή υπουργική απόφαση, εφαρμόζει την υπ' αριθμ. 4803/13/4κγ/1992 η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 11 του Ν. 1975/1991, του οποίου το κείμενο επαναλαμβάνεται αυτολεξεί στο άρθρο 49 παρ. 2 του Ν. 2910/2001.

Οι ισχύουσες διατάξεις προβλέπουν δύο διαδικασίες εγγραφής στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών: α) εγγραφή για τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 27 παρ. 1 του Ν. 1975/1991, η οποία επισύρει την εντός προθεσμίας απομάκρυνση του αλλοδαπού από τη χώρα με δική του ενέργεια και σε περίπτωση μη συμμόρφωσης τη διοικητική του απέλαση και β) εγγραφή κατόπιν απόφασης διοικητικής απέλασης. Από τις προαναφερόμενες δύο διαδικασίες προκύπτει ότι οι λόγοι διοικητικής απέλασης ενός αλλοδαπού προσώπου είναι ταυτόσημοι με τους λόγους εγγραφής στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών.

Ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας εξετάζοντας την προσφυγή των υπό απέλαση αλλοδαπών ερευνά και τους λόγους που επικαλούνται οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές για την έκδοση της απόφασης διοικητικής απέλασης και κατά συνέπεια τους λόγους εγγραφής τους στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών. Επομένως, η αποδοχή της προσφυγής του αλλοδαπού και η ακύρωση της απόφασης διοικητικής απέλασης σημαίνει συγχρόνως και ακύρωση της εγγραφής του στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών.

Ο Συνήγορος του Πολίτη κατέληξε ότι η μη διαγραφή του αλλοδαπού από τον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών, παρά την αποδοχή από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας της προσφυγής του κατά της απόφασης διοικητικής απέλασης, έρχεται σε κατάφωρη αντίθεση τόσο με το πνεύμα όσο και με το γράμμα του Ν. 2910/2001, καθώς στην πράξη καταργεί το δικαίωμα προσφυγής του υπό απέλαση αλλοδαπού. Κατά συνέπεια, η αποδοχή από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας της προσφυγής του αλλοδαπού κατά της απόφασης διοικητικής του απέλασης, πρέπει να επιφέρει αυτόματα τη διαγραφή του προσφεύγοντα από τον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών.

Σημείωση: το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης – Διεύθυνση Αλλοδαπών δεν έχει συμμορφωθεί με τη σύσταση του Συνηγόρου του Πολίτη.

0308

Πόρισμα Νο 14078.00.2.6

Διαδικασία νομιμοποίησης παράνομα διαμενόντων και εργαζομένων στην Ελλάδα αλλοδαπών (Π.Δ. 358/1997 και 359/1997) – Αλλοδαπός που δεν είναι πολίτης κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Νόσημα επικίνδυνο για τη δημόσια υγείας – Ηπατίτιδα Β

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 2 παρ. 2 εδ. ε' του Π.Δ. 358/1997 «Προϋποθέσεις και διαδικασία, για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα, που δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής

Ένωσης» (ΦΕΚ 240, τ. Α'), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο μόνο παρ. 1 του Π.Δ. 241/1998 «Τροποποίηση του Π.Δ. 358/1997» (ΦΕΚ 180, τ. Α')

Άρθρα 2 παρ. 2 και 5 του Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας σε Αλλοδαπούς» (ΦΕΚ 240, τ. Α')

Άρθρο 4 παρ. 6 του Ν. 2477/1997 «Συνήγορος του Πολίτη και Σώματα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης» (ΦΕΚ 59, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Η Επιτροπή του άρθρου 2 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997 απέρριψε την αίτηση του Ε.Ζ., πολίτη Αλβανίας, με το αιτιολογικό ότι ο αλλοδαπός είναι φορέας μολυσματικής νόσου (ηπατίτιδας Β). Ο Συνήγορος του Πολίτη του οποίου τη συνδρομή ζήτησε ο κύριος Ε.Ζ. απευθύνθηκε στον πρόεδρο και στα μέλη της Επιτροπής του άρθρου 2 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997, η οποία είχε εκδώσει την απορριπτική απόφαση με την προαναφερόμενη αιτιολογία, γνωρίζοντάς της ότι από σειρά γνωματεύσεων των αρμόδιων υπηρεσιών του Υπουργείου Υγείας προκύπτει ότι η ηπατίτιδα Β δεν αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια υγεία, σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας και άρα η αιτιολογία της απόρριψης δεν είναι σύννομη με βάση του εδάφιο ε' του άρθρου 2 του Π.Δ. 358/1997. Παράλληλα, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από την Επιτροπή να τον ενημερώσει εγγράφως εάν έχει υπόψη άλλες γνωματεύσεις εγκύρων οργάνων, οι οποίες να εκφράζουν την άποψη ότι σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η ηπατίτιδα Β συνιστά κίνδυνο για τη δημόσια υγεία, διαφορετικά να επανεξετάσει την αίτηση και να τον ενημερώσει. Η υπόθεση ετέθη υπόψη της Επιτροπής του άρθρου 5 του Π.Δ. 359/1997 η οποία γνωμοδότησε ότι «πιστοποιητικό υγείας με την παρατήρηση ότι ο ενδιαφερόμενος αλλοδαπός πάσχει από ηπατίτιδα Β μπορεί να γίνει αποδεκτό για τη χορήγηση πράσινης κάρτας μόνον εφόσον αναγράφεται σ' αυτό και το πλήρες προβλεπόμενο από το Π.Δ. 359/1997 κείμενο, δεδομένου ότι θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να βεβαιώνεται ότι ο αλλοδαπός δεν πάσχει από νόσημα που είναι επικίνδυνο για τη δημόσια υγεία». Επικαλούμενος την τυπική αναρμοδιότητα της Επιτροπής του άρθρου 5 του Π.Δ. 359/1997 ο Συνήγορος του Πολίτη επανήλθε με έγγραφό του και κάλεσε την Επιτροπή του άρθρου 2 του Π.Δ. 359/1997 να επανεξετάσει το θέμα. Ο ΟΑΕΔ δεν απάντησε.

Σύσταση : Με την υπ' αριθμ. Β1/Οικ5864/4.9.1998 εγκύκλιό του («Χορήγηση Πιστοποιητικού Υγείας σε Αλλοδαπούς μη υπηκόους κρατών μελών της Ε.Ε.») το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας (Διεύθυνση Δημόσιας Υγιεινής) ερμηνεύει τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 2 εδ. ε' του

Π.Δ. 358/1997 ως εξής : «Τα νοσήματα που αναγράφονται στο Διεθνή Υγειονομικό Κανονισμό της ΠΟΥ (Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας) και αποτελούν κίνδυνο για τη δημόσια υγεία είναι η χολέρα, η πανώλης και το κίτρινος πυρετός ... Σύμφωνα με τα Διεθνή Επιδημιολογικά Δεδομένα θεωρείται ως κίνδυνος για τη δημόσια υγεία και η φυματίωση. Θεωρούμε επιβεβλημένο τον έλεγχο της φυματίωσης για έγκυρη θεραπευτική αντιμετώπιση αυτής και αποφυγή διασποράς της νόσου ... Ο μαζικός και συστηματικός έλεγχος άλλου νοσήματος κατά τη γνώμη μας για το συγκεκριμένο σκοπό δεν κρίνεται απαραίτητος».

Σχετικά με την ηπατίτιδα Β, τη συγκεκριμένη νόσο από την οποία πάσχει ο ενδιαφερόμενος, το Κέντρο Ελέγχου Ειδικών Λοιμώξεων του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας είχε γνωστοποιήσει στη Διεύθυνση Δημόσιας Υγιεινής την εξής ομόφωνη απόφαση της Επιτροπής Επιδημιολογίας του ΚΕΕΛ, συνελθούσης επί τούτου με αντικείμενο την ερμηνεία της ως άνω διάταξης και κατόπιν ερωτήματος του ίδιου του ΟΑΕΔ: «Η Επιτροπή θεωρεί ότι το πνεύμα και η πρακτική των προγραμμάτων του ελέγχου περιλαμβάνει την αντιμετώπιση σημαντικών από πλευράς δημόσιας υγείας λοιμωδών νοσημάτων τα οποία μεταδίδονται κυρίως αερογενώς ή / και με τον κοινό καθημερινό συγχρωτισμό... Ο έλεγχος για λοιμώδη νοσήματα με μακρό χρόνο επώασης των κλινικών επιπλοκών της χρόνιας νόσου όπως η ηπατίτιδα Β, ... δεν συνιστάται αφού δεν μεταδίδονται αερογενώς ή / και με τον απλό καθημερινό συγχρωτισμό. Επιπλέον, ο έλεγχος για ηπατίτιδα Β και ηπατίτιδα C δημιουργεί περιττή ζήτηση υπηρεσιών υγείας ενώ ... δεν υπάρχει σχετική σύσταση από διεθνείς οργανισμούς που ασχολούνται με θέματα αλλοδαπών και προσφύγων... Σε απάντηση του ερωτήματος του ΟΑΕΔ εάν είναι αποδεκτά πιστοποιητικά που έχουν εκδοθεί με την προσθήκη «φορέας ηπατίτιδας Β», η Επιτροπή προτείνει, σύμφωνα με τα όσα προαναφέρθηκαν, ότι θα πρέπει να είναι αποδεκτά από τον ΟΑΕΔ.

Ερμηνεύοντας την επίμαχη διάταξη του Π.Δ. 358/1997 ο Συνήγορος του Πολίτη θεώρησε απολύτως αβάσιμη την απάντηση της Επιτροπής του άρθρου 5 του Π.Δ. 359/1997. Η κρίσιμη διάταξη θέτει μια ουσιαστική προϋπόθεση της χορήγησης άδειας παραμονής, αλλά προφανώς δεν απαιτεί την πλήρη και πανηγυρική αναγραφή του κειμένου της διάταξης στα χορηγούμενα πιστοποιητικά. Αρκεί, δηλαδή, ένα πιστοποιητικό στο οποίο δεν αναγράφεται κανένα από τα νοσήματα, τα επισήμως αναγνωρισθέντα ως επικίνδυνα για τη δημόσια υγεία.

Άλλωστε, όποτε κατατίθεντο εντελώς «λευκά» ιατρικά πιστοποιητικά (δηλαδή πιστοποιητικά που αναγράφουν ότι ο ενδιαφερόμενος δεν πάσχει από τίποτε) οι ίδιες οι Επιτροπές του ΟΑΕΔ τα δέχονταν χωρίς καμία απαίτηση πλήρους αναγραφής του κειμένου της διάταξης. Η γενική

αυτή πρακτική είναι νόμιμη. Η ειδική αυτή εξαίρεση είναι παράνομη, γιατί εισάγει δυσμενή διάκριση σε βάρος εκείνων που πάσχουν από νόσημα μη συμπεριλαμβανόμενο σε εκείνα που, βάσει του ισχύοντος δικαίου, επιτρέπουν δυσμενή μεταχείριση. Οι πάσχοντες από την ηπατίτιδα Β θα έπρεπε, ως προς τη διαδικασία του Π.Δ. 358/1997, να έχουν μεταχείριση όμοια προς τους καθ' όλα υγιείς.

Κατά την κρίση του Συνηγόρου Πολίτη ο ΟΑΕΔ κατέδειξε άκρα ανελαστικότητα στην αντιμετώπιση του προβλήματος υγείας. Βέβαια η μερική υποχώρηση του ΟΑΕΔ, από την ολοσχερή άρνηση προς την ενδιάμεση κατάσταση ανοχής («μπορεί να γίνει αποδεκτό ... εφόσον αναγράφεται σ' αυτό και το πλήρες κείμενο...») καθιστά εφικτή τη επίλυση των ατομικών προβλημάτων, σε συνδυασμό με την καθ' όλα αξιόπαινη παρέμβαση του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας που επιτρέπει την ελπίδα, ότι τα δημόσια νοσηλευτικά ιδρύματα δεν θα αρνούνται τη συμπλήρωση πιστοποιητικών με την περιέργη φράση που σχολαστικά απαιτεί ο ΟΑΕΔ.

0309

Πόρισμα Νο. 19004.00.2.7

Ανθρωπιστικοί λόγοι του άρθρου 5 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997 – Πάθηση χρήζουσα εγχείριση – Αιτιολογία απόφασης διοικητικού οργάνου – Ψηφοφορία αποφάσεων διοικητικού συλλογικού οργάνου

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 5 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας σε Αλλοδαπούς» (ΦΕΚ 240, τ. Α')

Άρθρα 15, παρ. 3-5, 17 παρ. 1-2 του Ν. 2690/1999 «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας» (ΦΕΚ 45, τ. Α')

Άρθρο 4 παρ. 6 του Ν. 2477/1997 «Συνήγορος του Πολίτη και Σώματα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης» (ΦΕΚ 59, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Η κυρία Κ. Λ., πολίτης Αλβανίας, προσέφυγε στις 27.6.2000 στην Ειδική Επιτροπή του άρθρου 5 του Π.Δ. 359/1997 αιτούμενη τη χορήγηση πράσινης κάρτας για ανθρωπιστικούς λόγους. Ισχυρίστηκε ότι εργάστηκε ως οικιακή βοηθός από το Δεκέμβριο του 1999 έως το Φεβρουάριο του 2000, χωρίς να προσκομίσει σχετικά παραστατικά, και ότι ζει από το 1994 στην Ελλάδα με την κόρη της η οποία φοιτά, όπως προκύπτει από σχετική βεβαίωση στην ΣΤ' τάξη Δημοτικού. Επιπροσθέτως ενώπιον της Επιτροπής ισχυρίστηκε και απέδειξε ότι πάσχει από πρόβλημα υγείας (καταρράκτης) και χρήζει εγχείρισης. Σημειώνεται ότι η αίτησή της χαρακτηρίστηκε από τη Γραμματεία της Ειδικής Επιτροπής «Εκπρόθεσμη αίτηση για πράσινη κάρτα λόγω έλλειψης

ενσήμων». Η Ειδική Επιτροπή απέρριψε το αίτημά της κατά πλειοψηφία επειδή δεν απέδειξε εισόδημα για το 1998, συνεχιζόμενη ασφάλιση κατά τα έτη 1999 και 2000 καθώς απασχόληση και εισόδημα με το οποίο να τεκμηριώνει την οικονομική δυνατότητα διαβίωσής της στην Ελλάδα. Η κυρία Κ. Λ. ζήτησε την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, ο οποίος απευθυνόμενος στην Ειδική Επιτροπή ζήτησε την επανεισαγωγή της υπόθεσης προς συζήτηση αφού επισήμανε ότι α) στο διατακτικό της απόφασης της Ειδικής Επιτροπής δεν αναφέρεται εάν οι ισχυρισμοί που επικαλείται η ενδιαφερόμενη για την κατ' εξαίρεση εξέταση της υπόθεσής της συνιστούν ανθρωπιστικό λόγο κατά την έννοια του άρθρου 5 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997 β) παραλείπεται ολοσχερώς ο προβληθείς λόγος υγείας και δεν αποτιμάται είτε ως μη επαρκώς αποδεικνυόμενος είτε ως μη επαρκής για να θεμελιώσει ανθρωπιστικό λόγο, γ) η διατύπωση του διατακτικού της απόφασης δημιουργεί υπόνοια μείζονος παρανόησης ως προς το ισχύον νομικό πλαίσιο, καθόσον η έλλειψη εισοδήματος για το 1998 καθώς και τα επόμενα δύο έτη και η αδυναμία της ενδιαφερόμενης να αποδείξει εισόδημα με το οποίο να τεκμηριώνει την οικονομική δυνατότητα διαβίωσής της στη χώρα συνιστούν προϋποθέσεις που ουδόλως θα έπρεπε να ενδιαφέρουν την Επιτροπή στα πλαίσια εφαρμογής της παραγράφου 2 του άρθρου 5 του Π.Δ. 359/1997. Η Ειδική Επιτροπή επανεισήγαγε προς συζήτηση την υπόθεση και απέρριψε κατά πλειοψηφία το αίτημά της κυρίας Κ. Λ. με την αιτιολογία ότι «η ανάγκη εγχείρισης της αιτούσας δεν συνιστά ισχυρό ανθρωπιστικό λόγο, αφού αν παρίστατο κατεπείγουσα ανάγκη εγχείρισής της, όπως επικαλείται, θα είχε εισαχθεί ως επείγον περιστατικό σε δημόσιο νοσοκομείο και θα είχε εγχειριστεί». Σε έγγραφό της προς τον Συνήγορο του Πολίτη σχετικά με την υπόθεση η Γενική Γραμματέας του Υπουργείου Εργασίας και Πρόεδρος της Ειδικής Επιτροπής εξέφρασε την άποψη ότι για να κρίνει θετικά η Επιτροπή μια υπόθεση όπου ο αλλοδαπός επικαλείται ανθρωπιστικό λόγο θα πρέπει να λείπει μια από τις προϋποθέσεις χορήγησης πράσινης κάρτας εφόσον συνυπάρχει σοβαρός ανθρωπιστικός λόγος.

Σύσταση : Α) Ερμηνεύοντας τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 5 του Π.Δ. 359/1997 σύμφωνα με την οποία η Ειδική Επιτροπή μπορεί να χορηγεί άδειες παραμονής κατ' εξαίρεση και μόνο για σοβαρούς ανθρωπιστικούς λόγους ακόμα και αν δεν συντρέχουν όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη υποστήριξε ότι η μόνη γραμματικώς, συστηματικώς και τελολογικώς στηρίξιμη έννοια της διάταξης αυτής είναι ότι η Επιτροπή προχωρεί στο έργο της και εξετάζει κατ' ουσίαν τους προβαλλόμενους ανθρωπιστικούς λόγους ακόμη και αν δεν συντρέχουν όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις (προθεσμία, εισόδημα, ασφάλιση κ.ο.κ), δηλαδή είτε συντρέχουν ορισμένες μόνον εξ αυτών, είτε δεν συ-

ντρέχει καμιά εξ αυτών. Ωστόσο, η Επιτροπή θεώρησε ότι μπορούσε να προχωρήσει στην ουσία των προβαλλόμενων ανθρωπιστικών λόγων μόνο στην περίπτωση που πληρούντο όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις πλην μιας (οιασδήποτε). **Β)** Ως προς τη δεύτερη απόφαση της Ειδικής Επιτροπής επί της αίτησης της κυρίας Κ. Λ. Ο Συνήγορος του Πολίτη αφού επισημαίνει ότι φέρεται να έχει εκδοθεί «κατά πλειοψηφία» και χωρίς να αναγράφονται τα ονόματα των μειωηφούντων μελών (κατά παράβαση του άρθρου 15 παρ. 3-5 του Ν. 2690/1999) διαπιστώνει ότι αυτή είναι πάλι απορριπτική, πλην όμως με νέα αιτιολογία, η οποία ανατρέχει στους εξαιρετικούς ανθρωπιστικούς λόγους και όχι στις κοινές προϋποθέσεις χορήγησης πράσινης κάρτας και συνεπώς πληροί κατ' αρχήν τις προδιαγραφές του νόμου. Κατά την άποψη του Συνηγόρου του Πολίτη η απόφαση της Επιτροπής ορίζει το «ανθρωπιστικώς κρίσιμον» κατ' άκραν ανελαστικότητα, εξομοιώνοντάς του όχι με το «σοβαρό», αλλά με το – κατά πολύ στενότερο – «κατεπείγον». Ο συλλογισμός αυτός ενέχει τον εξής παραλογισμό : α) αν μεν η ανάγκη εγχείρισης ή άλλης θεραπείας είναι κατεπείγουσα μπορεί να αντιμετωπισθεί σε δημόσιο νοσοκομείο και χωρίς να υπάρξει άδεια παραμονής, οπότε κατά την αντίληψη της Επιτροπής, δεν χρειάζεται καν να δοθεί άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους β) αν η ανάγκη εγχείρισης ή άλλης θεραπείας δεν είναι κατεπείγουσα, τότε, κατά την αντίληψη της Επιτροπής, είναι εξ ορισμού ανεπαρκής για να θεμελιώσει ανθρωπιστικό λόγο με την έννοια του άρθρου 5 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997. Δηλαδή είτε με τον έναν, είτε με τον άλλον τρόπο, είτε χρήζει κατεπείγουσας αντιμετώπισης είτε όχι, ένα πρόβλημα υγείας καθίσταται εξ ορισμού αδύνατο να ληφθεί υπόψη από την Επιτροπή! Συμπερασματικά, ο Συνήγορος του Πολίτη έκρινε ότι η Ειδική Επιτροπή συνειδητά απέκλεισε τους λόγους υγείας από κάθε δυνατότητα χαρακτηρισμού τους ως ανθρωπιστικών λόγων κατά την έννοια του άρθρου 5 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997.

Ενόψει των μεταβατικών διατάξεων του Ν. 2910/2001 ο Συνήγορος του Πολίτη αποφάσισε ότι είναι πλέον άνευ αντικειμένου η εξακολούθηση της παρέμβασής του.

0310

Πόρισμα Νο. 970.01.2.3

Ανθρωπιστικοί λόγοι του άρθρου 5 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997 – Εγκυμοσύνη, ως ανθρωπιστικός λόγος – Αιτιολογία απόφασης διοικητικού οργάνου

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 5 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας σε Αλλοδαπούς» (ΦΕΚ

240, τ. Α')

Άρθρα 15, παρ. 3-5, 17 παρ. 1-2 του Ν. 2690/1999 «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας» (ΦΕΚ 45, τ. Α')

Άρθρο 4 παρ. 6 του Ν. 2477/1997 «Συνήγορος του Πολίτη και Σώματα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης» (ΦΕΚ 59, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά: Ο κύριος Α.Μ., πολίτης Αλβανίας, υπέβαλε ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής την από 15.2.2000 αίτησή του και ζήτησε τη χορήγηση πράσινης κάρτας για ανθρωπιστικούς λόγους προβάλλοντας σειρά επιχειρημάτων τα οποία θα μπορούσαν να συνοψισθούν ως εξής : α) ότι βρίσκεται στην Ελλάδα από το 1991, β) ότι εμπρόθεσμα καταγράφηκε στο πρόγραμμα νομιμοποίησης των αλλοδαπών και υπήρξε κάτοχος κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής αλλοδαπού, γ) ότι διαθέτει όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για τη χορήγηση της πράσινης κάρτας εκτός από τα ένσημα του ασφαλιστικού φορέα, δ) ότι η αδυναμία του να προσκομίσει τα απαραίτητα ένσημα οφείλεται σε υπαιτιότητα των εργοδοτών του, οι οποίοι δεν τον ασφάλιζαν, ε) ότι είναι αρραβωνιασμένος και περιμένει τη γέννηση του παιδιού του και στ) ότι είναι μέλος 10μελούς οικογένειας, οι γονείς του είναι συνταξιούχοι και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς του είναι ως επί το πλείστον άνεργα. Η Ειδική Επιτροπή απέρριψε την αίτησή του – η οποία από τη Γραμματεία είχε χαρακτηριστεί στην ημερήσια διάταξη ως «εκπρόθεσμη αίτηση για πράσινη κάρτα» – επικαλούμενη ότι «δεν πληρούνται οι προβλεπόμενες από το νόμο προϋποθέσεις για τη νομιμοποίησή του (έλλειψη ενσήμων για το 1998)». Ο ενδιαφερόμενος προσέφυγε στο Συνήγορο του Πολίτη ο οποίος ζήτησε από την Ειδική Επιτροπή την επανεξέταση της υπόθεσής του. Η Ειδική Επιτροπή επανεξέτασε την αίτηση και την απέρριψε με νέα αιτιολογία. Ειδικότερα, έκρινε ότι ο ενδιαφερόμενος «δήλωσε ότι είναι αρραβωνιασμένος και περιμένει παιδί και ότι είναι μέλος δεκαμελούς οικογένειας. Πλην όμως τα στοιχεία αυτά ... δεν τα αποδεικνύει. Δηλαδή έκρινε ότι ο μεν ισχυρισμός του περί ύπαρξης πολυμελούς οικογένειας στην Αλβανία παραμένει αναπόδεικτος, η δε εγκυμοσύνη της συζύγου του δεν συνιστά ισχυρό λόγο, που να επιβάλλει την παραμονή του στην Ελλάδα».

Σύσταση : Α) Ο Συνήγορος του Πολίτη, αφού υπογράμμισε ότι η αίτηση εσφαλμένα χαρακτηρίστηκε ως «εκπρόθεσμη αίτηση για πράσινη κάρτα» ενώ στην πραγματικότητα πρόκειται για «αίτηση για τη χορήγηση πράσινης κάρτας για ανθρωπιστικούς λόγους» διαπίστωσε ότι η Ειδική Επιτροπή έκρινε την αίτηση του κυρίου Α.Μ. αποκλειστικά με βάση τα προβλεπόμενα από το άρθρο 2 του Π.Δ. 358/1997 και το άρθρο 2 του Π.Δ. 359/1997, κριτήρια για τη χορήγηση της πράσινης κάρτας με την κανονική διαδικασία και όχι με βάση τα ειδικά κριτήρια της εξαιρετικής

διαδικασίας του άρθρου 5 του Π.Δ. 359/1997. Η Επιτροπή δεν προχώρησε στην αξιολόγηση των προβαλλόμενων ανθρωπιστικών λόγων, βάσει των οποίων όφειλε να κρίνει τις αιτήσεις βάσει της έλλειψης του, οριζόμενου στο άρθρο 2 του Π.Δ. 359/1997, δικαιολογητικού των ασφαλιστικών ενσήμων. Ο Συνήγορος του Πολίτη, αφού κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι η πρώτη απόφαση που εξέδωσε η Ειδική Επιτροπή δεν είναι σύνομη ως στερούμενη αιτιολογίας την παρακάλεσε να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες ώστε να ανακληθεί η παράνομη διοικητική πράξη και να επανεξετάσει την αίτηση του κυρίου Α.Μ. προκειμένου να εκδοθεί νέα απόφαση πλήρως αιτιολογημένη, σύμφωνα με το άρθρο 17 του «Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας». **Β)** Σχολιάζοντας την απόφαση που εξέδωσε η Ειδική Επιτροπή μετά την επανεξέταση της υπόθεσης ο Συνήγορος του Πολίτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι είναι νόμιμη ως επαρκώς αιτιολογημένη. Ακόμα και αν μπορεί να θεμελιωθεί επιφύλαξη για ελλειπτική διατύπωση της αποφάνσεως σχετικά με την εγκυμοσύνη ως «ισχυρό λόγο», είναι, πάντως γεγονός ότι η συγκεκριμένη αιτιολόγηση, στο σύνολό της, ανατρέχει στους εξαιρετικούς ανθρωπιστικούς λόγους και όχι στις κοινές προϋποθέσεις χορήγησης πράσινης κάρτας και συνεπώς πληροί τις προδιαγραφές του νόμου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη υπογραμμίζει ότι η διακριτική ευχέρεια την οποία διαθέτει η Ειδική Επιτροπή της παρέχει μεν τη δυνατότητα να ορίσει ελεύθερα τα κριτήρια που συνιστούν τους ανθρωπιστικούς λόγους, αλλά όχι και τη δυνατότητα να τα τροποποιεί επιλεκτικά και κατά περίπτωση. Από τη στιγμή που τα όρισε, υπήγαγε εαυτήν στην υποχρέωση να τα εφαρμόζει με πνεύμα ισότητας, δηλαδή όμοια σε όμοιες περιπτώσεις¹.

0311

Πόρισμα 1193.01.2.3

Ανθρωπιστικοί λόγοι του άρθρου 5 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997 – Δικαίωμα νομιμοποίησης για εξαιρετικούς ανθρωπιστικούς λόγους των γονέων παιδιού που γεννήθηκε στην Ελλάδα και πάσχει από μογγολισμό – Διμερής Σύμβαση Ελλάδας Αλβανίας για δωρεάν νοσηλεία

¹ Ομοίου περιεχομένου και το Πόρισμα 1192.01.2.3, που αφορούσε τον κύριο Α.Β., πολίτη Αλβανίας, ο οποίος ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής επικαλέστηκε ως ανθρωπιστικούς λόγους: α) ότι καταγράφηκε εμπρόθεσμα στο πρόγραμμα νομιμοποίησης των παράνομων αλλοδαπών, β) ότι διαθέτει όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά για τη χορήγηση της πράσινης κάρτας εκτός από τα ένσημα του ασφαλιστικού φορέα, γ) ότι η αδυναμία του να προσκομίσει τα ένσημα οφειλόταν σε υπαιτιότητα των εργοδοτών του, ενώ οι νυν εργοδότες του επιθυμούν να τον ασφαλίσουν, δ) ότι από την 25.11.1998 έως την 28.2.1999 είχε αποκτήσει εισόδημα 278.000 δρχ και ε) ότι οι αποδοχές του είναι καθοριστικές για την επιβίωση της πολυμελούς οικογένειάς του στην Αλβανία.

των Αλβανών πολιτών στην Ελλάδα – Αιτιολογία απόφασης διοικητικού οργάνου

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 5 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας σε Αλλοδαπούς» (ΦΕΚ 240, τ. Α΄)

Άρθρα 15, παρ. 3-5, 17 παρ. 1-2 του Ν. 2690/1999 «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας» (ΦΕΚ 45, τ. Α΄)

Άρθρο 4 παρ. 6 του Ν. 2477/1997 «Συνήγορος του Πολίτη και Σώματα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης» (ΦΕΚ 59, τ. Α΄)

Πραγματικά Περιστατικά : Ο κύριος Q.K., πολίτης Αλβανίας, υπέβαλε ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής την από 18.2.2000 αίτησή του και ζήτησε τη χορήγηση πράσινης κάρτας για ανθρωπιστικούς λόγους προβάλλοντας σειρά επιχειρημάτων τα οποία θα μπορούσαν να συνοψισθούν ως εξής : α) ότι διαμένει μόνιμα στην Ελλάδα από τις 21.1.1992, β) ότι εμπρόθεσμα καταγράφηκε στο πρόγραμμα νομιμοποίησης των παράνομων αλλοδαπών, γ) ότι διαθέτει όλα τα απαιτούμενα για τη νομιμοποίησή του δικαιολογητικά με εξαίρεση τα ένσημα του ασφαλιστικού φορέα, δ) ότι η αδυναμία του να προσκομίσει τα απαιτούμενα ένσημα οφειλόταν σε υπαιτιότητα των εργοδοτών του, ενώ ο νυν εργοδότης του είναι πρόθυμος να τον ασφαλίσει στην περίπτωση που του χορηγηθεί «πράσινη κάρτα», ε) ότι μετά το θάνατο του πατέρα του συντηρεί, μαζί με τα δύο αδέρφια του, τις τέσσερις αδερφές και τη μητέρα του, η οποία δεν μπορεί να εργαστεί για λόγους υγείας και στ) ότι αποτελεί τη μοναδική πηγή οικονομικής στήριξης για τη σύζυγο και την 5μηνη κόρη του η οποία γεννήθηκε στην Ελλάδα. Ενώπιον της Επιτροπής ο αιτών ισχυρίστηκε και απέδειξε με σχετικές ιατρικές βεβαιώσεις ότι η κόρη του πάσχει από μογγολισμό. Η Ειδική Επιτροπή απέρριψε την αίτησή του, ο κύριος Q. K. προσέφυγε στο Συνήγορο του Πολίτη που κρίνοντας την αιτιολογία της απόφασης ανεπαρκή ζήτησε την ανάκληση της παράνομης διοικητικής πράξης και την επανεξέταση της υπόθεσης. Στην απορριπτική απόφαση που εξέδωσε η Ειδική Επιτροπή μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη αναφέρεται στο διατακτικό: «Αναφορικά με το πρόβλημα υγείας της κόρης του, η Επιτροπή κρίνει ότι δεν είναι αναγκαία η αντιμετώπισή του στην Ελλάδα μέσω της διαδικασίας νομιμοποίησης, αφού μπορεί να ζητήσει από τις αρχές της χώρας του να υπαχθεί στις διατάξεις της διμερούς σύμβασης Ελλάδας – Αλβανίας για τη δωρεάν νοσηλεία και θεραπεία Αλβανών στην Ελλάδα και δεν συνιστά λόγο για νομιμοποίηση – χορήγηση πράσινης κάρτας».

Σύσταση : Α) Ο Συνήγορος του Πολίτη, αφού υπογράμμισε ότι η

αίτηση εσφαλμένα χαρακτηρίστηκε ως «εκπρόθεσμη αίτηση για πράσινη κάρτα» ενώ στην πραγματικότητα πρόκειται για «αίτηση για τη χορήγηση πράσινης κάρτας για ανθρωπιστικούς λόγους» διαπίστωσε ότι η Ειδική Επιτροπή έκρινε την αίτηση του κυρίου Α.Μ. αποκλειστικά με βάση τα προβλεπόμενα από το άρθρο 2 του Π.Δ. 358/1997 και το άρθρο 2 του Π.Δ. 359/1997, κριτήρια για τη χορήγηση της πράσινης κάρτας με την κανονική διαδικασία και όχι με βάση τα ειδικά κριτήρια της εξαιρετικής διαδικασίας του άρθρου 5 του Π.Δ. 359/1997. Η Επιτροπή δεν προχώρησε στην αξιολόγηση των προβαλλόμενων ανθρωπιστικών λόγων, βάσει των οποίων όφειλε να κρίνει τις αιτήσεις βάσει της έλλειψης του, οριζόμενου στο άρθρο 2 του Π.Δ. 359/1997, δικαιολογητικού των ασφαλιστικών ενσήμων. Ο Συνήγορος του Πολίτη, αφού κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι η πρώτη απόφαση που εξέδωσε η Ειδική Επιτροπή δεν είναι σύνομη ως στερούμενη αιτιολογίας την παρακάλεσε να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες ώστε να ανακληθεί η παράνομη διοικητική πράξη και να επανεξετάσει την αίτηση του κυρίου Α.Μ. προκειμένου να εκδοθεί νέα απόφαση πλήρως αιτιολογημένη, σύμφωνα με το άρθρο 17 του «Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας». **Β)** Σχολιάζοντας την απόφαση που εξέδωσε η Ειδική Επιτροπή μετά την επανεξέταση της υπόθεσης ο Συνήγορος του Πολίτη υπογραμμίζει ότι εκ πρώτης όψεως η αιτιολογία κρίνεται νομιμοφανής, ως ανατρέχουσα στους εξαιρετικούς ανθρωπιστικούς λόγους και όχι στις κοινές προϋποθέσεις χορήγησης πράσινης κάρτας. Ωστόσο, ο συλλογισμός που τη στηρίζει ελέγχεται από άποψη λογικής συνοχής και πραγματολογικής πληρότητας. Ειδικότερα, γίνεται λόγος για υπαγωγή της υπόθεσης στις διατάξεις της διμερούς σύμβασης Ελλάδας-Αλβανίας για τη δωρεάν νοσηλεία και θεραπεία Αλβανών στην Ελλάδα, την οποία ο ενδιαφερόμενος πρέπει να ζητήσει από τις αρχές της χώρας του, σαν να επρόκειτο για οποιαδήποτε άλλη πάθηση επιδεκτική νοσηλείας και θεραπείας. Σε αντίθεση με την πρώτη απόφαση, όπου αναφέρεται η πάθηση του μογγολισμού, η Επιτροπή παραλείπει ν' αναφέρει με το όνομά της την κρίσιμη πάθηση. Η διατύπωση αυτή δεν είναι τυχαία, αλλά αποτελεί μέρος της προσπάθειας να μετακυλισθεί η αντιμετώπιση της πάθησης αυτής σε μια διαδικασία που αφορά ιάσιμες νόσους. Ο μογγολισμός, αντιθέτως, ανήκει στην κατηγορία των νόσων, των οποίων η αντιμετώπιση είναι μόνο κατά ένα μέρος ιατρική, και κατά το μεγαλύτερο μέρος κοινωνική. Εξαναγκασμένος ν' ακολουθήσει τις υποδείξεις της Επιτροπής, ο ενδιαφερόμενος πατέρας θα έπρεπε να μεταβεί στην Αλβανία μαζί με τη θυγατέρα του, να διέλθει εκεί σειρά ιατρικών ελέγχων, και στη συνέχεια να εγγραφεί σε λίστα αναμονής, υποκείμενος στην αβεβαιότητα της διακριτικής ευχέρειας των αλβανικών αρχών, οι οποίες κάλλιστα θα μπορούσαν να δίδουν εσαεί προτεραιότητα σε ιάσιμες παθήσεις. Συνεπώς, η εμφανι-

ζόμενη ως δήθεν διαθέσιμη εναλλακτική λύση, είναι στην ουσία αλυσιτελής. Επισημαίνεται τέλος ότι η θυγατέρα του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού έχει γεννηθεί στην Ελλάδα και συνεπώς δεν δικαιολογείται η παραμικρή υπόνοια ότι ο πατέρας της την έφερε επί τούτου παρανόμως προκειμένου να νοσηλευθεί.

Ολοκληρώνοντας το πόρισμα επί της υπόθεσης ο Συνήγορος του Πολίτη περιορίζεται στη διαπίστωση ότι μετατρέπεται σε βεβαιότητα η υποψία ότι η Ειδική Επιτροπή μνημόνευσε το στοιχείο της νόσου συνεκτιμώντας το αρνητικά, δηλαδή ως παράγοντα αποτρεπτικό της χορήγησης της άδειας παραμονής στο ιστορικό της πρώτης απόφασης που εξέδωσε χωρίς να το αξιολογεί θετικά στο διατακτικό. Ο συλλογισμός ότι το πρόβλημα υγείας ενός παιδιού δεν συνιστά ανθρωπιστικό λόγο νομιμοποίησης της παραμονής των γονέων του στην Ελλάδα, αφ' ής στιγμής ισχύει η ως άνω διμερής σύμβαση δωρεάν νοσηλείας αποκλείει εξ ορισμού τους λόγους υγείας από τη δυνατότητα χαρακτηρισμού αυτών ως ανθρωπιστικών λόγων με την έννοια του άρθρου 5 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997. Διερωτάται κανείς, τι άλλο μπορεί να είχε κατά νουν ο συντάκτης του προεδρικού διατάγματος όταν μιλούσε για ανθρωπιστικούς λόγους, αν όχι τα σοβαρά προβλήματα υγείας, και μάλιστα εκείνα εξ αυτών που δυσχεραίνουν ισοβίως την κοινωνική ένταξη του ασθενούς.

0312

Πόρισμα Νο. 3625.01.2.1

Ομογενείς από τη πρώην Σοβιετική Ένωση των οποίων η ελληνική ιθαγένεια διαπιστώθηκε με τη διαδικασία του Ν. 2130/1993 – Αναγραφή του πατρικού επωνύμου της μητέρας στα δημοτολόγια υπό προϋποθέσεις – Αποδεικτικά έγγραφα της σχετικής εγγραφής – Αδυναμία έκδοσης αστυνομικής ταυτότητας – Αρχή της ίσης μεταχείρισης ομοειδών περιπτώσεων – Κατά παράβαση της αρχής της χρηστής διοίκησης ενώ οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες γνώριζαν ότι η αναγραφή του πατρικού επωνύμου της μητέρας στα δελτία αστυνομικής ταυτότητας των ελλήνων πολιτών είναι πλέον υποχρεωτική δεν ζήτησαν από τους ενδιαφερόμενους να δικαιολογητικά εκείνα βάσει των οποίων θα μπορούσε να συμπληρωθεί το αντίστοιχο πεδίο – Αναλογική εφαρμογή της διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 1 του Ν. 2790/2000 όπως συμπληρώθηκε με την παράγραφο 7 του άρθρου 76 του Ν. 2910/2001 στους ομογενείς των οποίων η ελληνική ιθαγένεια έχει αναγνωριστεί με τη διαδικασία του Ν. 2130/1993.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Ν. 344/1976 «Περί Ληξιαρχικών Πράξεων» (ΦΕΚ 143, τ. Α')

Άρθρο 6 του Ν. 2130/1993 «Τροποποίηση και συμπλήρωση διατά-

ξεων της περιφερειακής διοίκησης, του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, των Διατάξεων για τις Προσόδους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 62, τ. Α')

Άρθρα 5 παρ. 1 και 9 παρ. 1 του Ν. 2790/2000 «Αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από την τ. Σοβιετική Ένωση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 24, τ. Α')

Άρθρο 76 παρ. 7 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 91, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Ο κύριος Ι.Ζ. πρόεδρος ενός συλλόγου παλιννοστούντων ομογενών απευθύνθηκε στο Συνήγορο του Πολίτη σχετικά με πρόβλημα που δημιουργήθηκε σε μεγάλο αριθμό μελών του συλλόγου, οι οποίοι ενώ έχουν αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια με απόφαση του Νομάρχη κατά τη διαδικασία που ορίζεται από το Ν. 2130/1993 δεν μπορούν να εκδώσουν δελτία αστυνομικής ταυτότητας λόγω της μη αναγραφής στη ληξιαρχική πράξη γέννησής τους του πατρικού επωνύμου της μητέρας τους. Οι Δήμοι, όπου απευθύνονται οι ενδιαφερόμενοι προκειμένου να ζητήσουν την έκδοση πιστοποιητικού για έκδοση ταυτότητας αρνούνται να τους το χορηγήσουν επειδή στις ληξιαρχικές πράξεις που προσκομίζουν και οι οποίες έχουν εκδοθεί από το Ειδικό Ληξιαρχείο Αθηνών δεν έχει καταχωρηθεί το επώνυμο της μητέρας τους πριν από το γάμο. Έτσι ενώ οι ενδιαφερόμενοι έχουν στην κατοχή τους επίσημα έγγραφα αλλοδαπών αρχών, όπως για παράδειγμα ληξιαρχική πράξη γέννησης της μητέρας τους ή ληξιαρχική πράξη γάμου της μητέρας τους, από τα οποία προκύπτει ποιο ήταν το επώνυμο αυτής πριν από το γάμο, οι Δήμοι δεν δέχονται τα στοιχεία αυτά και δεν προβαίνουν στη συμπλήρωση της σχετικής εγγραφής στα δημοτολόγια, με την αιτιολογία ότι η αντίστοιχη στήλη στη ληξιαρχική πράξη γέννησης των ενδιαφερομένων δεν έχει συμπληρωθεί. Συνέπεια όλων αυτών είναι να συστήνουν στους ενδιαφερόμενους να προβούν σε διόρθωση της ληξιαρχικής πράξης γέννησης με δικαστική απόφαση, η οποία θα εκδοθεί με τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 13 του Ν. 344/1976 «περί ληξιαρχικών πράξεων», λύση που συνεπάγεται τόσο την καταβολή δικαστικών εξόδων όσο και μακρόχρονη αναμονή προκειμένου να πετύχουν τελικώς οι ενδιαφερόμενοι την έκδοση δελτίου αστυνομικής ταυτότητας.

Σύσταση : Βάσει του προϊσχύσαντος άρθρου 6 του Ν. 2130/1993, οι παλιννοστούντες έλληνες ποντιακής καταγωγής είχαν τη δυνατότητα να γραφούν στα μητρώα αρρένων, στα δημοτολόγια και στα ληξιαρχικά βιβλία βάσει των στοιχείων που προέκυπταν από τα διαβατήριά τους, αν

αδυνατούσαν να προσκομίσουν τα απαιτούμενα για τις εγγραφές αυτές δικαιολογητικά. Στοιχεία τα οποία δεν προέκυπταν ούτε από τα διαβατήρια, μπορούσαν να αποδεικνύονται με υπεύθυνη δήλωση του άρθρου 8 του Ν. 1599/1986, την οποία κατέθετε ο ενδιαφερόμενος ενώπιον των αρμοδίων αρχών. Η ρύθμιση αυτή καταργήθηκε με την παράγραφο 19 του άρθρου 1 του Ν. 2790/2000 «περί αποκατάστασης των παλιννοστούντων ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση», επειδή, μεταξύ άλλων, όπως δηλώθηκε αρμοδίως στο Συνήγορο του Πολίτη, παρουσιάστηκαν φαινόμενα κατάχρησης εκ μέρους ορισμένων ομογενών. Παραμένει πάντως το γεγονός ότι όσοι από τους παλιννοστούντες ομογενείς είχαν αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια και είχαν επιδιώξει τη δημοτολογική τους τακτοποίηση πριν από τη θέση σε ισχύ του νόμου 2790/2000, δηλαδή πριν από τη 18.2.2000, μπορούσαν να αποδείξουν στοιχεία, όπως π.χ. το γένος της μητέρας, με υπεύθυνη δήλωση σχετικού περιεχομένου ενώπιον του αρμόδιου Δήμου.

Εξάλλου, ο νόμος 2790/2000 προέβλεψε νέα διαδικασία απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας για τους παλιννοστούντες ομογενείς από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (άρθρο 1 παρ. 5), διατηρώντας σε ισχύ την προηγούμενη διαδικασία του Ν. 2130/1993 μόνο για τους ομογενείς εκείνους των οποίων τα διαβατήρια έφεραν τη θεώρηση «παλιννόστηση» και για τους οποίους δεν είχε διαπιστωθεί, μέχρι την 18.2.2000, η ελληνική ιθαγένειά τους με απόφαση του αρμόδιου Νομάρχη (άρθρο 1 παρ. 9). Οι ομογενείς ως προς τους οποίους εφαρμόζεται η νέα διαδικασία του Ν. 2790/2000, μπορούν βάσει της παραγράφου 5 του άρθρου 1 όπως τροποποιήθηκε με την παράγραφο 7 του άρθρου 76 του Ν. 2910/2001, να εγγράφονται στα μητρώα αρρένων και στα δημοτολόγια με βάση τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας. Άλλως, «όσα από αυτά δεν καλύπτονται από την παραπάνω απόφαση συμπληρώνονται με την προσκόμιση οποιουδήποτε πρόσφορου αποδεικτικού στοιχείου».

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι ομογενείς που ανήκουν στην κατηγορία εκείνη των παλιννοστούντων από την πρώην Σοβιετική Ένωση, λόγω νομοθετικών αλλαγών που επήλθαν στο μεταξύ, δεν μπορούν να κάνουν χρήση των ευνοϊκών διατάξεων προκειμένου να αποδείξουν ενώπιον των Δήμων, είτε με υπεύθυνη δήλωση είτε με οποιοδήποτε πρόσφορο στοιχείο το όνομα της μητέρας τους πριν από το γάμο, στοιχείο απαραίτητο για τη χορήγηση σε αυτούς πιστοποιητικού για έκδοση δελτίου αστυνομικής ταυτότητας. Με αυτόν τον τρόπο οι συγκεκριμένοι ομογενείς τίθενται σε δυσμενέστερη θέση ως προς τη δυνατότητα απόδειξης ελλειπόντων στοιχείων ενώπιον του Δήμου από εκείνους στους οποίους

έχει εφαρμογή η τροποποιημένη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 5 του Ν. 2790/2000, χωρίς να υπάρχει προφανής λόγος γι' αυτήν τη διαφορετική μεταχείριση.

Ενόψει των προαναφερομένων ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι σεβασμός της αρχής της ίσης μεταχείρισης ομοειδών περιπτώσεων και της αρχής της χρηστής διοίκησης επιβάλλει την αναλογική εφαρμογή της διάταξης της παρ. 5 του άρθρου 1 του Ν. 2790/2000, όπως αυτή συμπληρώθηκε με την παρ. 7 του άρθρου 76 του Ν. 2910/2001, και στους ομογενείς εκείνους των οποίων η ελληνική ιθαγένεια έχει αναγνωριστεί εφαρμοζόμενης της προηγούμενης διαδικασίας του Ν. 2130/1993 και οι οποίοι, λόγω ελλειπών εγγραφών στις σχετικές αποφάσεις των Νομαρχών, αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της αδυναμίας έκδοσης δελτίου αστυνομικής ταυτότητας. Η ανάγκη επέκτασης και σε αυτήν την κατηγορία ομογενών της ευνοϊκής μεταχείρισης που εισάγει η προαναφερόμενη διάταξη, γίνεται πιο επιτακτική διότι η ευθύνη για τη μη αναγραφή του γένους της μητέρας στα δικαιολογητικά των ενδιαφερομένων δεν βαρύνει αποκλειστικά και μόνον αυτούς, στο μέτρο που, κατά παράβαση της αρχής της χρηστής διοίκησης, ενώ οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες γνώριζαν ότι η αναγραφή του πατρικού επωνύμου της μητέρας στα δελτία αστυνομικής ταυτότητας των ελλήνων πολιτών είναι πλέον υποχρεωτική, σε κανένα στάδιο της διαδικασίας (απόφαση Νομάρχη, καταχώρηση ληξιαρχικής πράξης γέννησης στο Ειδικό Ληξιαρχείο Αθηνών) δεν ζητήθηκαν από τους ενδιαφερόμενους τα δικαιολογητικά εκείνα βάσει των οποίων θα μπορούσε να συμπληρωθεί το αντίστοιχο πεδίο.

Η πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη έγινε δεκτή από τον Νομικό Σύμβουλο του Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης με την υπ' αριθ. 556/12.9.2001 Ατομική Γνωμοδότηση του, η οποία εστάλη ως Εγκύκλιος σε όλες τις Περιφέρειες, Δήμους και Κοινότητες της χώρας. Εν τούτοις το Ειδικό Ληξιαρχείο δεν έχει συμμορφωθεί μέχρι σήμερα με την ως άνω Εγκύκλιο του Υπουργείου.

0313

Πόρισμα 12280/01/2.2 (Εκθεση αυτοψίας στους χώρους κράτησης οικονομικών μεταναστών και προσφύγων στην Κω – 6/7.9.2001)

Διαδικασία κράτησης – Συνθήκες κράτησης από τη Λιμενική Αρχή και από την Αστυνομία – Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 3 του Ν.Δ. 53/1974 «Περί κυρώσεως της εν Ρώμη την 4^η Νοεμβρίου 1950 υπογραφείσης Συμβάσεως δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, ως και του Προσθέτου εις αυτήν Πρωτοκόλλου των Παρισί-

ων της 20ης Μαρτίου 1952» (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Άρθρο 31 του Ν.Δ. 3989/1959 «Περί κυρώσεως της πολυμερούς Συμβάσεως περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων» (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 7 παρ. 2, 21 παρ. 3, 22 παρ. 3 του Συντάγματος

Άρθρα 11, 13, 24 παρ. 1 και 3, 27, 28, 53 του Ν. 2776/1999 «Σωφρονιστικός Κώδικας» (ΦΕΚ 291, τ. Α')

Άρθρο 48 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 91, τ. Α')

Άρθρα 1 παρ. 2, 2 παρ. 8 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Π.Δ. 141/1991 «Αρμοδιότητες οργάνων και υπηρεσιακές ενέργειες του προσωπικού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και θέματα οργάνωση υπηρεσιών» (ΦΕΚ 58, τ. Α')

Άρθρο 6 της Υ.Α. 4803/13/9-α/1992 των Υπουργών Εξωτερικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης «Καθορισμός λεπτομερειών για την εκτέλεση αποφάσεων απέλασης αλλοδαπών» (ΦΕΚ 407, τ. Β')

Άρθρο 278 παρ. 2 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Οι «Γιατροί του Κόσμου» ζήτησαν την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη σχετικά με τις κακές συνθήκες κράτησης, την ελλιπή πρόσβαση στο πολιτικό άσυλο και την ανεπάρκεια, από πλευράς χώρου, χρημάτων και υποδομής, των μέσων που έχουν στη διάθεσή τους οι τοπικές Λιμενικές και Αστυνομικές αρχές για τους πρόσφυγες και μετανάστες που φθάνουν, σε μεγάλους αριθμούς, παράνομα στη νήσο Κω. Τα κυριότερα προβλήματα που θίγει η αναφορά αφορούν στις κακές συνθήκες υγιεινής, στο συνωστισμό των κρατουμένων στους πρόχειρους χώρους λιμενικής και αστυνομικής κράτησης, στην έλλειψη πρόβλεψης τροφείων στη νομοθεσία του Λιμενικού Σώματος και στην ανεπάρκεια προληπτικής ιατρικής περίθαλψης, την οποία προσέφεραν εθελοντικά οι «Γιατροί του Κόσμου» σε επίσκεψή τους στο νησί. Τα ζητήματα αυτά, που εγείρουν σοβαρά ερωτηματικά για την κράτηση των μεταναστών σε στοιχειώδεις συνθήκες σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, σε συνδυασμό με το ερώτημα της προστασίας των πολιτικών προσφύγων σύμφωνα με τα κριτήρια της Σύμβασης της Γενεύης, κατέστησαν αναγκαία την επιτόπια επίσκεψη κλιμακίου του Συνηγόρου του Πολίτη.

Διαδικασία κράτησης : Το Λιμενικό Σώμα επιλαμβάνεται κατ'αρχήν των μεταναστών, οι οποίοι περνούν με πλεούμενα από τις ακτές της γειτονικής Τουρκίας, συχνά μετά από καταδίωξη που μπορεί να οδηγήσει στη βύθιση του σκάφους από τους καπετάνιους που συμμετέχουν στο παράνομο αυτό κύκλωμα και στην ανάγκη διάσωσης των επιβατών. Οι επιβάτες οδηγούνται στο Λιμενικό Φυλάκιο, καταγράφονται τα στοιχεία τους και τηρείται λεπτομερής κατάσταση με τα προσωπικά τους αντικείμενα και χρήματα, μετά από σωματική έρευνα από δύο λιμενικούς, ως ορίζει ο νόμος. Ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί την πλήρη αυτή σωματική έρευνα αναγκαία για να μην υπάρχουν αιτιάσεις κατά των οργάνων του λιμενικού ή κατά άλλων μεταναστών για την κλοπή χρημάτων, οι οποίες άλλως θα είναι δύσκολο να ελεγχθούν. Δίνεται σήμα στις αρμόδιες αρχές και εισάγεται στον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Κω το ερώτημα της δίωξης των κρατουμένων για παράνομη είσοδο στη χώρα. Η συνήθης πρακτική είναι ότι οι μετανάστες δεν κρατούνται ως υπόδικοι διότι ο Εισαγγελέας απέχει από τη δίωξη, και κατά συνέπεια περνούν στη δικαιοδοσία των αστυνομικών αρχών και κρατούνται σε χώρο της Αστυνομίας προς απέλαση, εκτός εάν υπάρξει προσφυγή κατά της απέλασής τους ή αίτηση ασύλου κ.λ.π. Η κράτηση από τη Λιμενική Αρχή μπορεί να διαρκέσει από μία έως τρεις ημέρες, αναλόγως εάν συμπίπτει με Σαββατοκύριακο ή άλλη αργία. Η κράτηση από την Αστυνομία μπορεί να διαρκέσει πολλές ημέρες ή και εβδομάδες, αναλόγως των διαδικαστικών εμπλοκών, του εφικτού ή μη της απέλασης κ.λ.π.

Συνθήκες κράτησης από τη Λιμενική Αρχή : Ο χώρος του Λιμενικού Φυλακίου, στον λιμενοβραχίονα, είναι 15 περίπου τετραγωνικών και διαθέτει τουαλέτα. Το πρωί της 7/9/01 στον χώρο αυτόν βρίσκονταν τρεις λιμενικοί φύλακες, 13 Αφγανοί και Ιρακινοί, μεταξύ αυτών γυναίκες με ένα μωρό και μεγαλύτερα παιδιά, οι οποίοι είχαν συλληφθεί την προηγούμενη νύχτα. Ήδη για τους περισσότερους από αυτούς είχε φθάσει το σήμα αποχής από την ποινική δίωξη και μάζευαν τα πράγματά τους προκειμένου να μεταφερθούν στον χώρο κράτησης της αστυνομίας. Δεδομένου ότι το λιμενικό φυλάκιο φιλοξενεί το σύνολο των εισερχομένων λάθρα μεταναστών, έχει χρησιμοποιηθεί για τη στέγαση δεκαπλασίου αριθμού ατόμων, σε συνθήκες που η ίδια η λιμενική αρχή κρίνει ανεπαρκείς. Ο μόνος τρόπος να χωρέσουν τόσα άτομα είναι η υπαίθρια διαμονή, στον χώρο εμπροσθεν του φυλακίου, που οι λιμενικοί κλείνουν με διαχωριστικά, βοηθώντας του καλού καιρού κατά τους τελευταίους (θερινούς) μήνες που άρχισε να παρουσιάζεται αθρόα παράνομη είσοδος μεταναστών.

Σοβαρό πρόβλημα των συνθηκών κράτησης από τις Λιμενικές Αρχές είναι ότι οι σχετικές διατάξεις δεν προβλέπουν τροφεία κρατουμένων. Το γεγονός αυτό είναι ενδεικτικό της αλλαγής που έχει επιφέρει η αθρόα

παράνομη είσοδος μεταναστών στις συνήθεις λειτουργίες του Λιμενικού Σώματος. Η σίτιση των μεταναστών στηρίζεται στην περιστασιακή εθελοντική προσφορά ιδιωτών ξενοδόχων της νήσου και κυρίως στην οργάνωση «Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός». Ο Δήμος Κω υποσχέθηκε να συμβάλει στο μέλλον στη χρηματοδότηση της τροφοδοσίας. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει την έλλειψη ευελιξίας των κεντρικών υπηρεσιών του Κράτους να καλύψουν το κενό αυτό, δεδομένου ότι οι αριθμοί των ατόμων που κρατούνται από τις Λιμενικές Αρχές βαίνουν σταθερά αυξανόμενοι.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι σε κανένα στάδιο της προπεριγραφείσας διαδικασίας οι κρατούμενοι δεν ελέγχονται ιατρικώς κατά την είσοδό τους στη χώρα για να διαπιστωθεί η κατάσταση της υγείας τους ούτε και για λόγους πρόληψης τυχόν μεταδοτικών ασθενειών. Η μόνη προληπτική ιατρική εξέταση, όπως προαναφέρθηκε, πραγματοποιείται με την εθελοντική πρωτοβουλία οργανώσεων όπως οι «Γιατροί του Κόσμου», κατόπιν επισκέψεως κλιμακίου ιατρών από την Αθήνα. Παρατηρείται ότι η εθελοντική αυτή πρωτοβουλία, η οποία ασκείται κατ'ανάγκη περιστασιακά, δεν μπορεί ούτε στην πράξη να υποκαταστήσει την οφειλόμενη κρατική μέριμνα προς τους ίδιους τους μετανάστες και προληπτικά προς τον τοπικό πληθυσμό (άρθρ. 5 παρ.2, 21 παρ.3 Συντάγματος), δεδομένου ότι ο πληθυσμός των κρατουμένων εναλλάσσεται διαρκώς λόγω νέων αφίξεων. Ο Δήμαρχος Κω επεσήμανε ότι ιδιώτες ιατροί του νησιού προσφέρονται εθελοντικώς κατά καιρούς να εξετάσουν αμισθί μετανάστες που εκφράζουν σχετικό αίτημα προς τις λιμενικές ή αστυνομικές αρχές. Τα τυχόν άμεσα και ορατά περιστατικά ασθένειας αντιμετωπίζονται με μεταγωγή στο Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Κω.

Συνθήκες κράτησης από την Αστυνομία : Διαπιστώνεται κατ'αρχήν η ανεπάρκεια από πλευράς έκτασης του χώρου των κρατητηρίων, στο ισόγειο του παλαιού κτιρίου στο λιμάνι που στεγάζει τις υπηρεσίες της Αστυνομίας. Τα κρατητήρια αυτά, αν και καθαρά και με επαρκή αέρα και φως διότι βλέπουν προς εσωτερική αυλή, μπορούν να φιλοξενήσουν μέχρι 15 άτομα και δεν επαρκούν για τη στέγαση των παρανόμως εισελθόντων στη χώρα, που μπορεί να διαρκέσει πολλές ημέρες ή και εβδομάδες.

Οι γυναίκες και τα παιδιά στεγάζονται χωριστά, στον χώρο πρώην μικρού ξενοδοχείου μέσα στην πόλη, και διασφαλίζεται έτσι ο βασικός κανόνας διαχωρισμού τους από τους ενηλίκους άνδρες (άρθρ.11, 13 Ν.2776/99).

Η διαβίωση των ανδρών ωστόσο είναι προβληματική, αφού δεν έχει βρεθεί χώρος διαρρυθμισμένος σε δωμάτια ή έστω σε κοιτώνες για ομάδες κρατουμένων. Οι άνδρες φυλάσσονται στον χώρο του εγκαταλε-

λειμμένου - ορθότερα, υπό κατάσχεση - κέντρου διασκέδασης «Αιγαίον» έξω από την πόλη, ο οποίος είναι τεράστιος, ενιαίος, με κάποιες εγκαταστάσεις υγιεινής στη μία πλευρά. Στο εσωτερικό του είναι απλωμένα στρώματα και 130 κατά την ημέρα της αυτοψίας κρατούμενοι, ο ένας δίπλα στον άλλον. Παρατηρείται πάντως η καλή κατάσταση των ειδών κλινοστρωμνής, καθώς και ο επαρκής αριθμός των στρωμάτων, που εξηγείται από την προσφορά των πολλών ξενοδοχείων του νησιού.

Ο χώρος είναι σκοτεινός και δεν έχει επαρκή εξαερισμό. Οι αστυνομικές αρχές έχουν σχεδιάσει τη διάνοιξη μεγάλων παραθύρων, ωστόσο ο χώρος δεν έχει ακόμη διαμορφωθεί την ημέρα της αυτοψίας, λόγω πιθανού φόρτου εργασίας των τεχνικών υπηρεσιών του Δήμου.

Ο χώρος φυλάσσεται εξωτερικά από έναν αστυνομικό, δεδομένων των λοιπών καθηκόντων και αναγκών του Τμήματος Ασφαλείας του νησιού. Προγραμματίζεται η διαμόρφωση μικρού δωματίου στην είσοδο ώστε να στεγάζεται και ο φρουρός.

Με δεδομένο τον εσωτερικό συνωστισμό, επισημαίνεται το πρόβλημα του συνεχούς εγκλεισμού των κρατουμένων, οι οποίοι δεν έχουν τη δυνατότητα να βγουν στο προαύλιο, για λόγους ασφαλείας. Το προαύλιο έχει ωστόσο περιφραχθεί για τον σκοπό αυτό και η κίνηση των κρατουμένων στον καθαρό αέρα συνιστά βασική συνθήκη για την αξιοπρεπή τους μεταχείριση (βλέπε απόφαση Δικαστηρίου του Στρασβούργου της 19-4-2001, Peers κατά Ελλάδα, παρ.75). Διαπιστώνεται ότι παρά την πρόσφατη καταδίκη της χώρας μας, η έλλειψη αυλισμού εξακολουθεί να αποτελεί σύνθηρες πρόβλημα στην αστυνομική κράτηση.

Οι εγκαταστάσεις των λουτρών είναι καινούργιες, η κατάσταση ωστόσο από πλευράς υγιεινής αποτελεί συνάρτηση της συνεχούς άφιξης μεγάλου αριθμού κρατουμένων και της ισχνής καθαριότητας του χώρου όπου συνωστίζονται 200 άνθρωποι, κοιμώμενοι στο δάπεδο. Η προμήθεια σιδερένιων κρεβατιών θα συντελούσε ώστε να κρατείται ο χώρος πιο καθαρός. Τίθεται το ερώτημα επίσης της θέρμανσης του χώρου τον χειμώνα.

Παρατηρείται η έλλειψη εξωτερικής επικοινωνίας των κρατουμένων, με εξαίρεση την επαφή με δικηγόρους. Δεδομένου ότι η τηλεφωνική επικοινωνία προβλέπεται ως δικαίωμα ακόμη και για όσους τελούν υπό σφραγιστική (άρθρ.53 Ν.2776/99) και όχι απλώς αστυνομική κράτηση, είναι επιβεβλημένη η τοποθέτηση καρτοτηλεφώνου για χρήση των κρατουμένων.

Διαπιστώνεται ότι τα προβλεπόμενα τροφεία ύψους, κατά τον χρόνο της αυτοψίας, 1.000 δρχ/ημέρα για κάθε κρατούμενο αποτελούν πρόβλημα για την εξασφάλιση επαρκούς σε πληρότητα και ποσότητα φαγητού και οι κρατούμενοι ζητούν να τρέφονται πιο νωρίς το μεσημέρι, δεδομένου ότι τα τροφεία δεν καλύπτουν πρωινό. Οι αστυνομικές αρχές

πήραν άμεσα μέτρα και συνεννοήθηκαν την ίδια ημέρα με τον προμηθευτή του φαγητού για τις ώρες του γεύματος και για την διαβίβαση εβδομαδιαίου καταλόγου ώστε να ελέγχεται η ποικιλία της τροφής.

Η ίδια έλλειψη μόνιμης ιατρικής κάλυψης που περιγράφεται παραπάνω υπό (2) παρατηρείται και κατά την αστυνομική κράτηση των μεταναστών από την Αστυνομία. Τα έκτακτα περιστατικά αντιμετωπίζονται με μεταγωγή στο Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Κω, ενώ ο αριθμός των 150-250 ατόμων που κρατούνται για πολλές ημέρες ή εβδομάδες καθιστά αναγκαία την εξεύρεση μόνιμης λύσης με επίσκεψη ιατρού. Για τον σκοπό αυτό, η αστυνομική αρχή προγραμματίζει ήδη τη διαμόρφωση ενός χωριστού μικρού δωματίου. Τα έξοδα φαρμάκων αντιμετωπίζονται έως την ημερομηνία της αυτοψίας με την εθελοντική πρωτοβουλία της οργάνωσης «Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός» και ο Δήμος ανέλαβε με πρόσφατη απόφασή του να τα καλύψει στο μέλλον.

Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου : Σε συνέχεια της συμπεριλαμβανόμενης στην αναφορά των «Γιατρών του Κόσμου» καταγγελίας για μη διευκόλυνση των κρατούμενων μεταναστών στην Κω για την πρόσβασή τους στη διαδικασία ασύλου, διερευνήθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη, κατά τη διάρκεια της αυτοψίας, και η τήρηση της διεθνούς και εθνικής νομοθεσίας στα θέματα ασύλου.

Κατά τις επισκέψεις στους χώρους κράτησης των μεταναστών («Αιγαίον» και λιμενικό φυλάκιο), σε κατ'ιδίαν συζήτηση με ορισμένους από τους κρατούμενους, διαπιστώθηκε ότι δεν είχαν καμία ενημέρωση από τις αρχές για τη δυνατότητα να υποβάλουν αίτηση ασύλου. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι δύο από αυτούς, ιρακινής καταγωγής, θα επιθυμούσαν να αναγνωρισθούν ως πρόσφυγες καθώς διατύπωναν συνεχώς το αίτημα της μη απέλασής τους στο Ιράκ προβάλλοντας ως λόγο τον φόβο δίωξης στη χώρα τους. Ο ένας από αυτούς, μάλιστα, κρατούμενος στο λιμενικό φυλάκιο, ζήτησε τη συνδρομή των εκπροσώπων του Συνηγόρου του Πολίτη, προκειμένου να υποβάλει αίτηση ασύλου. Από τη γενικότερη συζήτηση με τους αλλοδαπούς προέκυψε ότι υπήρχε φόβος και δυσπιστία προς τις ελληνικές αρχές, καθώς επίσης και πλήρη αδυναμία διεκδίκησης των δικαιωμάτων τους στην πράξη, γεγονός που οφειλόταν πρωτίστως στην αδυναμία επικοινωνίας με τα αρμόδια όργανα λόγω έλλειψης διερμηνέων. Ως εκ τούτου, είναι προφανείς οι λόγοι για τους οποίους, όπως διαπιστώθηκε και επιβεβαιώθηκε από την εκπρόσωπο του ΕΕΣ, πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου έχουν τελικώς μόνο εκείνοι από τους αλλοδαπούς, οι οποίοι είτε επικουρούνται από δικηγόρους ή από μη κυβερνητικές οργανώσεις είτε είναι γνώστες κάποιας διεθνώς ομιλούμενης γλώσσας, συνήθως της αγγλικής.

Από τη συζήτηση με τον Διευθυντή της Αστυνομικής Διεύθυνσης Κω και τον Διοικητή του Αστυνομικού Τμήματος Κω, ως προς τους αλλοδαπούς οι οποίοι υπέβαλαν αίτηση ασύλου και επρόκειτο να οδηγηθούν στο Κέντρο Υποδοχής Αιτούντων Ασυλο και Προσφύγων στο Λαύριο, προέκυψε ότι γινόταν η διαβίβαση των νομιμοποιητικών εγγράφων τους και στη συνέχεια μεταγόταν οι ίδιοι στην Αθήνα με αστυνομική συνοδεία. Εως ότου μεταχθούν, παρέμεναν υπό αστυνομική επιτήρηση στον ίδιο χώρο με τους υπόλοιπους κρατούμενους. Η διαδικασία αυτή, κατά την εκτίμηση του Συνηγόρου του Πολίτη, ισοδυναμεί με κράτηση και, ως τέτοια, αντιβαίνει στη διεθνή και ελληνική νομοθεσία, σύμφωνα με τις οποίες η κράτηση αιτούντων άσυλο δεν επιτρέπεται παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις.

Σύσταση και Προτάσεις :

Α) Κεντρικός συντονισμός και αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης: Ο μεγάλος αριθμός των κρατουμένων μεταναστών από τις λιμενικές και αστυνομικές αρχές σε κάποια ακριτικά ελληνικά νησιά αντιμετωπίζεται από την Ελληνική Πολιτεία ως τοπικό πρόβλημα που καλούνται να λύσουν με πενιχρά μέσα οι συναρμόδιες τοπικές αρχές, ωσάν να επρόκειτο για τυχαίο, απρόβλεπτο και μεμονωμένο γεγονός. Ωστόσο, οι τάσεις της μετανάστευσης στην Ευρώπη γενικά αλλά και στην περιοχή της Μεσογείου ειδικότερα, καθιστούν την παράνομη είσοδο εξαθλιωμένων οικονομικών προσφύγων μια σταθερή και διαρκώς αυξανόμενη παράμετρο της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας, που χρήζει κεντρικού συντονισμού από την Πολιτεία. Η αποτροπή της παράνομης εισόδου στη χώρα συνιστά βεβαίως ένα θέμα εξωτερικής πολιτικής, στο οποίο ο Συνήγορος του Πολίτη δεν έχει αρμοδιότητα παρέμβασης ούτε εισήγησης. Η μεταχείριση των παρανόμως εισερχομένων όμως αποτελεί πρόβλημα διοικητικής οργάνωσης και εφαρμογής του ισχύοντος δικαίου στο οποίο οι επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη θα μπορούσαν να είναι χρήσιμες. Η βασική διαπίστωση της εμπλοκής πολλών συναρμοδίων φορέων (αστυνομικές, λιμενικές αρχές, Έπαρχος και Π.Σ.Ε.Α., Δήμος, Νομαρχιακό Νοσοκομείο) οδηγεί στην πρόταση, την οποία θεωρούν ευπρόσδεκτη οι τοπικές αρχές, της δημιουργίας ενός κεντρικού συντονιστικού οργάνου από την ελληνική πολιτεία το οποίο όχι απλώς να δίνει κατευθύνσεις αλλά να λαμβάνει και τις σχετικές αποφάσεις συναιρώντας τις αντικρουόμενες πολλές φορές απόψεις των εμπλεκόμενων φορέων.

Το ευκαταίο από πλευράς συνθηκών διαβίωσης θα ήταν να δημιουργηθούν κέντρα υποδοχής μεταναστών (βλ. και άρθρ.48 Ν.2910/01 για τη δημιουργία ειδικών χώρων υπό τη εποπτεία της οικείας Περιφέρειας) και να λειτουργήσουν αποκεντρωμένα από την Αθήνα κέντρα υποδοχής προσφύγων, τα οποία να διασφαλίζουν τη βασική πρόνοια στους διαβιούντες.

Ωστόσο, στα κέντρα αυτά αντιδρούν οι τοπικές κοινωνίες διότι τα θεωρούν πόλο έλξης νέων κυμάτων μεταναστών και προσφύγων.

Ανεξαρτήτως της πρόκρισης ή μη από την Πολιτεία των κέντρων υποδοχής ως μακροπρόθεσμης λύσης του προβλήματος, επί του παρόντος η κράτηση αποτελεί τον βασικό άξονα αντιμετώπισης της παράνομης μετανάστευσης. Ο Συνήγορος του πολίτη παρατηρεί σχετικά τα εξής:

ι) Η στοιχειώδης μέριμνα αξιοπρεπούς διαβίωσης των παρανόμως εισερχομένων μεταναστών, από πλευράς χώρου, θέρμανσης, τροφής, υγιεινής, περίθαλψης, και δυνατότητας κίνησης, δεν αποτελεί απλώς το ανθρωπιστικώς ζητούμενο αλλά το συνταγματικώς επιβεβλημένο μέτρο κράτησής τους (άρθρ. 2 παρ.1, 5 παρ.1, 7 παρ.2, 22 παρ.3 Συντάγματος). Οι πρόσφατες καταδίκες της Ελλάδας από το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Στρασβούργου τονίζουν ακριβώς ότι οι κακές συνθήκες κράτησης επιφέρουν αντικειμενικά προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, κατά παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ (υποθέσεις¹ *Peers κατά Ελλάδας*, 19-4-2001, παρ.74-75, *Dougoz κατά Ελλάδας* 6-3-2001, παρ.46,48)

ιι) Δεδομένου ότι η βασική λειτουργία των κρατητηρίων έχει μετατραπεί στην κράτηση παρανόμως εισερχομένων αλλοδαπών, το θέμα της ανεπάρκειας των υφισταμένων χώρων αποτελεί το κεντρικό πρόβλημα της αστυνομικής κράτησης. Άμεση επομένως προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην εξεύρεση κατάλληλων χώρων ή στη βελτίωση των υφισταμένων κτιρίων.

Στις δύο αυτές βασικές διαπιστώσεις σχετικά με τους χώρους κράτησης και την επιβεβλημένη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των μεταναστών που κρατούνται για παράνομη είσοδο στηρίζονται οι ειδικότερες προτάσεις που ακολουθούν.

Β) Χώροι κράτησης : Ακόμη κι εάν είναι χρειάζεται να κρατούνται στη ζώνη λιμένος οι εισερχόμενοι στη χώρα, δεν είναι αυτονόητο ότι είναι αναγκαίο να αλλάζουν χώρο ακολουθώντας την αλλαγή δικαιοδοσίας από τη λιμενική στην αστυνομική αρχή και το πρώτο ερώτημα που τίθεται είναι εάν οι συναρμόδιες αρχές θεωρούν εφικτή την ενιαία κράτηση σε χώρο της Αστυνομίας. Σε αρνητική περίπτωση, είναι ωστόσο φανερό ότι ο μικρός χώρος του λιμενικού φυλακίου δεν επαρκεί για τη διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης έστω και μικρού αριθμού κρατουμένων. Η εξεύρεση ευρύτερου χώρου καθίσταται επιτακτική ανάγκη, καθ' όσον η συμπληρωματική χρήση του υπαίθριου χώρου δεν είναι δυνατή κατά τον χειμώνα. Παρακαλείται συνεπώς η Λιμενική Αρχή Κω και

¹ Οι αποφάσεις σχολιάζονται στο άρθρο του Ν. Σιταρόπουλου, στην ανά χειρας έκδοση (σελ. 75 επ.)

το εποπτεύον Υπουργείο για τις άμεσες ενέργειές τους και τη σχετική ενημέρωση του Συνηγόρου του Πολίτη.

Όσον αφορά την αστυνομική κράτηση, ανεξαρτήτως των προσπαθειών των αστυνομικών αρχών Κω για τη βελτίωση των συνθηκών, πρέπει να σημειωθούν τα εξής: Εάν οι αρμόδιες αρχές θεωρούν ως μόνη λύση τον υπάρχοντα χώρο του παλαιού κέντρου διασκέδασης «Αιγαίον», και λύσουν τα νομικά προβλήματα της χρήσης του, προέχει η εξασφάλιση θέρμανσης, τηλεφωνικής επικοινωνίας και η δυνατότητα κίνησης των κρατουμένων στο προαύλιο. Παραμένει ωστόσο ο χώρος αυτός μικρός για τον αριθμό των στεγαζομένων, με αποτέλεσμα να δημιουργείται συνωστισμός πέρα από τα επιτρεπόμενα επίπεδα. Επισημαίνεται στο σημείο αυτό ότι συνεκτιμώντας ακριβώς την έλλειψη χώρου κίνησης και τις συνθήκες υγιεινής με τον συνήθη χρόνο της κράτησης αλλοδαπών μεταναστών, το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Στρασβούργου έχει προσφάτως καταδικάσει τη χώρα μας για ταπεινωτική μεταχείριση (υπόθεση *Dougoz κατά Ελλάδας* 6-3-2001, παρ.48).

Γ) Σίτιση : Ως προς τους κρατούμενους από την Αστυνομία, τελικώς, με υπουργική απόφαση έκτοτε διπλασιάστηκαν τα τροφεία των κρατουμένων από 1000 σε 2000 δρχ/ημέρα. Η κανονιστική αυτή εξέλιξη, που αποτελούσε δέσμευση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης ήδη σε απάντηση παλιότερης αυτοψίας του Συνηγόρου του Πολίτη στην Κρήτη (*έγγραφο Γενικού Γραμματέα υπ'αρ.πρωτ. 6634/1-475424/18-2-2001*), είναι ένα βήμα πολύ σημαντικό για την αξιοπρεπή μέριμνα και βασική πρόνοια των κρατουμένων.

Η σίτιση των μεταναστών υπό τη δικαιοδοσία του Λιμενικού καλύφθηκε για ένα μήνα από τον Δήμο Κω, διακόπηκε λόγω του μεγάλου αριθμού των κρατουμένων και τελικώς αναλήφθηκε από την υπηρεσία Πολιτικού Σχεδιασμού Εκτάκτου Ανάγκης (Π.Σ.Ε.Α.) του Επαρχείου Κω. Πρόκειται για μια πολύ θετική εξέλιξη, διότι μέχρι τώρα η μόνη διαρκής πηγή διασφάλιση τροφής των κρατουμένων αυτών, όπως προαναφέρθηκε ήταν η εθελοντική οργάνωση «Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός» και όχι η Πολιτεία. Παρατηρείται ωστόσο ότι η υπηρεσία αυτή (Π.Σ.Ε.Α.), που έχει ως αποστολή να καλύπτει έκτακτες ανάγκες του πληθυσμού, από πυρκαγιές, σεισμούς ή άλλες απρόβλεπτες καταστροφές, καλείται εν προκειμένω να καλύψει όχι τις συνέπειες μιας φυσικής καταστροφής αλλά ένα κενό νόμου των πάγιων λιμενικών διατάξεων. Προτείνεται συνεπώς η πρόβλεψη τροφείων κρατουμένων από το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, σε αντίστοιχη ρύθμιση με την ισχύουσα διάταξη του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

Δ) Έλλιπής ιατρική περίθαλψη : Μετά την αυτοψία της 6-7/9/2001 ολοκληρώθηκε η διαμόρφωση στο «Αιγαίον» χωριστού δωματί-

ου στο οποίο θα μπορούσε επισκέπτης ιατρός να εξετάζει τους ασθενείς υπό αστυνομική κράτηση, ωστόσο, αυτό δεν συμβαίνει, πιθανώς για λόγους φόρτου του προσωπικού του νοσοκομείου. Απλώς οι κρατούμενοι μεταφέρονται στο Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Κω όταν χρειασθεί, πρακτική που αποτελεί ημίμετρο διότι στηρίζεται στην πρωτοβουλία του ίδιου του ασθενούς και δημιουργεί πρόσθετα προβλήματα απασχόλησης του αστυνομικού προσωπικού. Πολύ θετικό βήμα είναι η κάλυψη των εξόδων φαρμακευτικής αγωγής από την Π.Σ.Ε.Α. του Επαρχείου Κω.

Ωστόσο, το πρόβλημα της περιστασιακής ιατρικής αγωγής των κρατουμένων μεταναστών παραμένει. Προς επίλυσή του προτείνεται, σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν:

ι) να προβλεφθεί η προληπτική ιατρική εξέταση όλων των συλλαμβανομένων από τις λιμενικές αρχές μεταναστών τόσο για τη διασφάλιση της υγείας των ίδιων όσο και για λόγους πρόληψης τυχόν μεταδοτικών ασθενειών. Ιδιαίτερη μέριμνα χρειάζεται για τις ευάλωτες ομάδες (παιδιά, έγκυοι).

ιι) να διασφαλισθεί στη συνέχεια η παρουσία ιατρού για κάποιες ώρες κάθε ημέρα στον χώρο που κρατούνται, συχνά επί μακρόν, μεγάλος αριθμός μεταναστών από την αστυνομία.

Σημειώνεται ότι η συνταγματική επιταγή για κρατική μέριμνα (άρθρο 5 παρ.2, 21 παρ.3 Συντάγματος) εξειδικεύεται στις διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα που ορίζουν την ιατρική εξέταση κάθε κρατουμένου άμα τη εισαγωγή του, την τήρηση ατομικού δελτίου υγείας που τον ακολουθεί κατά τη μεταγωγή του, καθώς και την επιτόπια κάλυψη τυχόν ιατρικών περιστατικών με την παρουσία μόνιμου ή επισκέπτη ιατρού, κατά προτίμηση του δημοσίου τομέα (άρθρα 24 παρ.1 και 3, 27, 28 Ν.2776/99). Οι διατάξεις αυτές προβλέπεται ότι εφαρμόζονται αναλογικά στην περίπτωση της διοικητικής κράτησης (π.δ. 141/1991, άρθρο 278 παρ. 2 του Κ.Π.Δ., άρθρ. 6 της υπ' αριθ. 4803/13/9-α/1992 απόφασης των Υπουργών Εξωτερικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, «σε ό,τι αφορά τη διατροφή, περίθαλψη και την εν γένει μεταχείριση [των προς απέλαση αλλοδαπών που κρατούνται στα αστυνομικά κρατητήρια] ισχύουν ότι και για τους λοιπούς κρατουμένους»).

Απομένει η θέληση να εφαρμοσθούν οι σχετικές με την κρατική μέριμνα διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα και στην πράξη από τα συναρμόδια Υπουργεία, Δημόσιας Τάξης, Εμπορικής Ναυτιλίας και Υγείας και Πρόνοιας, δεδομένου ότι οι αριθμοί της τάξεως των 200 κρατουμένων σε χώρο της αστυνομίας προσφέρουν την αναγκαία αναλογία των προϋποθέσεων εφαρμογής τους με τα σωφρονιστικά καταστήματα.

Ε) Διασφάλιση της προστασίας των πολιτικών προσφύγων : Ενόψει των ως άνω διαπιστώσεων, ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι οι

τρόποι με τους οποίους η ελληνική Πολιτεία προσπαθεί να αντιμετωπίσει τα μείζονος σημασίας προβλήματα αφενός της λαθρομετανάστευσης, αφετέρου των καταχρηστικών αιτήσεων ασύλου και της υπερφόρτωσης των αρμόδιων υπηρεσιών, καθιστούν δυσχερέστατη έως και αδύνατη την πρόσβαση στο άσυλο αλλοδαπών, οι οποίοι είναι «ειλικρινείς» αιτούντες άσυλο, προβάλλουν δηλαδή βάσιμο φόβο δίωξης στη χώρα προέλευσής τους και πληρούν τις προϋποθέσεις της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για την αναγνώρισή τους ως πρόσφυγες.

Συγκεκριμένα, η μη διευκόλυνση της πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών, ιδιαίτερα όταν η πολιτική κατάσταση στις χώρες προέλευσής τους είναι τέτοια ώστε να δικαιολογεί την επίκληση φόβου δίωξης σε αυτές, όπως π.χ. Αφγανιστάν, Ιράκ, Σιέρα Λεόνε, Σουδάν, παραβιάζει τόσο τις διατάξεις όσο και τον σκοπό της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 (Ν.Δ. 3989/1959). Και τούτο διότι, με τον τρόπο αυτόν, δεν εξασφαλίζεται η προστασία των προσώπων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω Σύμβασης, τα οποία κινδυνεύουν έτσι να απελαθούν ή να επαναπροωθηθούν κατά παράβαση του άρθρου 33 αυτής.

Η εκπλήρωση της επιβεβλημένης, κατά τα ανωτέρω, υποχρέωσης των ελληνικών αρχών να διευκολύνουν τους εισερχόμενους στην ελληνική Επικράτεια αλλοδαπούς ως προς την πρόσβασή τους στη διαδικασία ασύλου, πραγματοποιείται με τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων κατά την υποδοχή τους. Ως απολύτως αναγκαία τέτοια μέτρα κρίνονται η ύπαρξη διερμηνέα και η ευαισθητοποίηση του προσωπικού του Λιμενικού Σώματος και της Αστυνομίας στα θέματα ασύλου, έτσι ώστε να είναι δεκτικοί σε δηλώσεις εκ μέρους των αλλοδαπών, οι οποίες στοιχειοθετούν αιτήματα για χορήγηση ασύλου. Υπενθυμίζεται στο σημείο αυτό ότι κάθε δημόσια αρχή στην οποία περιέρχονται τέτοιες δηλώσεις υποχρεούται να ειδοποιεί την αρμόδια για την εξέταση του αιτήματος ασύλου αρχή και να παραπέμπει σε αυτήν τον αιτούντα (άρθρο 1, παρ. 2, του Π.Δ. 61/1999). Επίσης, είναι απαραίτητη η διασφάλιση του δικαιώματος εξωτερικής επικοινωνίας των κρατούμενων, καταρχήν με την παροχή δυνατότητας χρήσης τηλεφώνου. Στο πλαίσιο αυτό και όσο το προσωπικό των αστυνομικών αρχών, ιδίως στις περιπτώσεις μαζικών αφίξεων, δεν επαρκεί για να ανταποκριθεί στις δημιουργούμενες ανάγκες, κρίνεται ως μείζονος σημασίας ζήτημα η εξασφάλιση στους εκπροσώπους μη κυβερνητικών οργανώσεων, οι οποίες έχουν δραστηριότητα στα θέματα προσφύγων, της απρόσκοπτης πρόσβασής τους στους κρατούμενους μετανάστες προκειμένου, δεδομένης της εμπειρίας τους, να συνδράμουν τις αρχές στον εντοπισμό πολιτικών προσφύγων. Σημειώνεται ότι όσον αφορά τις αστυνομικές αρχές της Κω, δεν έχει περιέλθει σε γνώση του Συνηγόρου του Πολίτη

φαινόμενο παρεμπόδισης των εν λόγω εκπροσώπων, σε αντίθεση με ότι έχει συμβεί με άλλα παραμεθόρια νησιά.

Η συνήθης πρακτική των αστυνομικών αρχών όσον αφορά τους αλλοδαπούς οι οποίοι έχουν υποβάλει αίτημα ασύλου και έχουν εφοδιασθεί με το σχετικό δελτίο («ροζ κάρτα»), είναι αυτοί να κρατούνται, ακόμα και στην περίπτωση που δεν έχει ασκηθεί εναντίον τους ποινική δίωξη για παράνομη είσοδο ούτε τελούν υπό καθεστώς διοικητικής απέλασης. Η κράτησή τους παρατείνεται έως ότου μεταφερθούν σε κάποιο κέντρο υποδοχής προσφύγων, και μπορεί να διαρκέσει αρκετές ημέρες όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις σε κανένα από τα κέντρα αυτά. Η πρακτική αυτή αφενός επιτείνει το ήδη οξύ πρόβλημα υπερπληθυσμού των κρατητηρίων, αφετέρου είναι αντίθετη με τα όσα προβλέπονται στην ελληνική και διεθνή νομοθεσία σχετικά με την κράτηση των αιτούντων άσυλο. Συγκεκριμένα, το π.δ. 61/1999 (άρθρο 2 παρ. 8) κάνει λόγο για «τόπο διαμονής» και όχι για κράτηση και η Σύμβαση της Γενεύης (άρθρο 31), όπως και οι Οδηγίες για την Κράτηση των Αιτούντων Άσυλο (Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Φεβρουάριος 1999), προβλέπουν ότι η κράτηση των αιτούντων άσυλο δεν επιτρέπεται παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και εφόσον αιτιολογείται ειδικώς. Επίσης, σε επίπεδο κοινοτικής νομοθεσίας, έχει προταθεί η ρητή πρόβλεψη της απαγόρευσης της κράτησης αιτούντος άσυλο για τον μόνο λόγο ότι η αίτησή του για χορήγηση ασύλου χρειάζεται εξέταση (βλ. Σχέδιο Οδηγίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης «για τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα» Doc. 500PC578, 03.11.2000).

Στο μέτρο που η ελληνική Πολιτεία καλείται επειγόντως να λάβει μέριμνα για τον συνεχώς αυξανόμενο αριθμό λαθρομεταναστών που εισέρχεται στο έδαφός της, η όσο το δυνατόν ταχύτερη διευκρίνιση του νομικού καθεστώτος καθενός από αυτούς είναι αναγκαίο μέτρο για τη μη διαιώνιση του προβλήματος. Η πιο διευρυμένη εφαρμογή της ταχύρυθμης διαδικασίας στην εξέταση αιτημάτων ασύλου μπορεί να βοηθήσει προς αυτήν την κατεύθυνση. Σύμφωνα με το Π.Δ. 61/1999, μία από τις περιπτώσεις στις οποίες εφαρμόζεται η ταχύρυθμη διαδικασία είναι και εκείνη της υποβολής της αίτησης ασύλου σε σημείο εισόδου λιμένος ή αερολιμένος. Σε περίπτωση εφαρμογής της, οι νόμιμες προθεσμίες για την εξέταση της αίτησης ασύλου και την έκδοση της τελικής απόφασης μειώνονται κατά πολύ σε σχέση με εκείνες που ισχύουν για την κανονική διαδικασία. Με τον τρόπο αυτό θα μειωθεί σημαντικά ο αριθμός των αλλοδαπών που παραμένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα στην κατάσταση του αιτούντος άσυλο. Είναι προφανές ότι κατά την εφαρμογή της ταχύρυθμης διαδικασίας θα πρέπει να εξασφαλίζεται η τήρηση όλων των εγγυήσεων αμερό-

ληπτης και δίκαιης κρίσης των αιτημάτων, και για τον λόγο αυτό, κρίνεται ως απολύτως αναγκαία τόσο η εκπαίδευση του προσωπικού της Αστυνομίας και του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης όσο και η ενίσχυσή του με περισσότερα μέλη, έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις δημιουργούμενες ανάγκες.

Η τήρηση της νομιμότητας στις διαδικασίες που αφορούν στο άσυλο και κατ' επέκταση η μείωση των επικρίσεων που δέχονται οι αρμόδιες υπηρεσίες στο σχετικό τους έργο, προϋποθέτει τη διαφάνεια στην εφαρμογή των διαδικασιών αυτών. Φαινόμενα όπως η μαζική υποβολή αιτήσεων ασύλου, μέσω του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, από Αφγανούς που αφέθηκαν ελεύθεροι με αποφάσεις διοικητικής απέλασης οι οποίες έθεταν προθεσμία αναχώρησης και είχαν εκδοθεί από Αστυνομικά Τμήματα παραμεθόριων νησιών, μεταξύ των οποίων και η Κως, είναι παθολογικά, εφόσον δημιουργούν περισσότερα προβλήματα από εκείνα που φαίνεται να επιλύουν (αναφορά του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες με αριθμό πρωτοκόλλου 14216/28.9.2001). Η δημιουργία ενός κεντρικού οργάνου αρμόδιου για τον συντονισμό της υποδοχής των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών στη χώρα μας, μέρος του οποίου θα ήταν αρμόδιο για τα θέματα ασύλου, παρουσιάζεται ως η μόνη λύση για μία ουσιαστική αντιμετώπιση του προβλήματος της αδιαφάνειας των διαδικασιών ασύλου, το οποίο λόγω της αυξανόμενης εισροής λαθρομεταναστών έχει οξυνθεί. Ο διαχωρισμός της αρχής που είναι αρμόδια για τον έλεγχο της εισόδου στο έδαφος της χώρας και για τη δίωξη των παράνομα εισερχομένων, από εκείνη που εξετάζει και αποφαινεται για τα αιτήματα χορήγησης πολιτικού ασύλου είναι επίσης ευκαίος, όταν μάλιστα η Ελλάδα θα υποχρεωθεί να προσαρμόσει τη νομοθεσία της προς αυτήν την κατεύθυνση εφόσον υιοθετηθεί το προαναφερόμενο Σχέδιο Οδηγίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις διαδικασίες αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα, από το οποίο προκύπτει η υποχρέωση των Κρατών μελών να προβούν σε αυτόν τον διαχωρισμό (άρθρο 2, σημείο δ).

Από τους εμπλεκόμενους φορείς, τα μόνα άμεσα μέτρα λήφθηκαν από τις λιμενικές αρχές Κω και συνίστανται στη μεταφορά των κρατουμένων από το λιμενικό φυλάκιο στα κρατητήρια του Λιμεναρχείου, λύση προσωρινή που δεν εξυπηρετεί μεγάλο αριθμό παρανόμως εισερχομένων ούτε άλλωστε συνδέεται με την πρόβλεψη τροφείων από το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας για την πάγια εξυπηρέτηση των στοιχειωδών αναγκών τους. Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης αναγνώρισε το πρόβλημα ανεπάρκειας των αστυνομικών χώρων κράτησης και συμφώνησε με την πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη να υλοποιηθεί άμεσα η πρόβλεψη του ν. 2910/2001 για ίδρυση κέντρων υποδοχής μεταναστών από τις Περιφέρειες, πρόταση όμως

στην οποία δεν έχει απαντήσει το Υπουργείο Εσωτερικών. Επίσης το Υπουργείο Υγείας - Πρόνοιας δεν απάντησε στις αναλυτικές προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη.

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2000 (Απόσπασμα)**ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
2. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΚΥ-
ΚΛΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ****2.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ**

Στην τρίτη ετήσια έκθεσή του ο Συνήγορος του Πολίτη διαπιστώνει πλέον με βεβαιότητα ότι στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου η κακοδιοίκηση και η παρανομία εμφανίζουν κάποιες σταθερές παραμέτρους. Ειδικότερα:

Οι βαρύτερες προσβολές δικαιωμάτων εξακολουθούν κατά κανόνα να πλήττουν πρόσωπα που ανήκουν σε περιθωριακές ομάδες του πληθυσμού (αλλοδαποί, οικονομικοί μετανάστες, Ρομά, πρόσωπα υπό κράτηση ή φυλάκιση κ.ά), ενώ παράλληλα η συνεχιζόμενη αντισυνταγματική πρακτική της καταγραφής του θρησκευόμενου των πολιτών σε δημόσια έγγραφα κυοφορεί διαρκώς το ενδεχόμενο διακρίσεως σε βάρος θρησκευτικών μειονοτήτων. Ωστόσο, εκτός από τις «τυποποιημένες μειονότητες (θρησκευτικές, φυλετικές, εθνικές κ.ά), οι οποίες βρίσκονται εξ ορισμού σε δυσμενή θέση, στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα καταγράφονται και κάποιες μεμονωμένες ομάδες του πληθυσμού, άτυπες μεν και περιστασιακές, των οποίων όμως τα δικαιώματα υφίστανται σοβαρές προσβολές είτε από την παραδοσιακή κεντρική δημόσια διοίκηση είτε από αυτοδιοικούμενους φορείς δημόσιας εξουσίας.

α) Ο αριθμός των αναφορών που δέχεται ο Συνήγορος του Πολίτη από αλλοδαπούς αυξάνει διαρκώς, με σημείο αιχμής τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι οικονομικοί μετανάστες κατά τη διαδικασία νομιμοποίησής, της παραμονής και εργασίας τους στη χώρα. Μέσα από πλήθος περιπτώσεως ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διαπιστώσει τη μεγάλη σωματική και ψυχική ταλαιπωρία που υπέστησαν χιλιάδες άνθρωποι κατά τη διαδικασία απόκτησης άδειας εργασίας («πράσινη κάρτα»), με αποκορύφωμα την επί δύομισι μήνες αδικαιολόγητη κράτηση οικονομικού μετανάστη σε αστυνομικό τμήμα εξαιτίας της ακραίας αδιαφορίας και αδράνειας που επέδειξαν οι αρμόδιες κεντρικές και περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Εργασίας.

Στη διαδικασία χορήγησης της «πράσινης κάρτας», η διοίκηση επωμίστηκε ένα τεράστιο σε όγκο έργο, χωρίς να έχει προηγουμένως εξασφαλιστεί ούτε το συντονισμός μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, όπως νοσοκομεία, ασφαλιστικά ταμεία, αστυνομικές υπηρεσίες κ.λ.π., ούτε η κατάλληλη προετοιμασία των κατά τόπους υπηρεσιών του ΟΑΕΔ, στον οποίο είχε ανατεθεί η κεντρική ευθύνη της διαδικασίας.

Δεδομένου ότι εκκρεμεί στη Βουλή νέο νομοσχέδιο περί αλλοδαπών, που μεταβάλλει ριζικά τη διαδικασία νομιμοποίησής τους, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επισημάνει σε ειδική έκθεσή του την ανάγκη να ληφθούν τα απαραίτητα οργανωτικά μέτρα πριν αρχίσει η εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων. Πάντως, παρά τις επιφυλάξεις που έχει εκφράσει ως προς την ευστοχία ορισμένων από τις διατάξεις του νομοσχεδίου, ο Συνήγορος του Πολίτη χαιρετίζει τη νέα προσπάθεια της πολιτείας να αντιμετωπίσει τα μεγάλα κοινωνικά και ανθρωπιστικά προβλήματα που έχει προκαλέσει η παράνομη παρουσία στη χώρα εκατοντάδων χιλιάδων οικονομικών μεταναστών. Υπογραμμίζει ωστόσο ότι η εμβέλεια του εγχειρήματος πρέπει να υπερβαίνει τα όρια μιας τυπικής νομιμοποίησης της κατάστασης των αλλοδαπών. Το ζητούμενο δεν είναι απλώς η ανοχή της παρουσίας και της εργασίας τους στη χώρα, αλλά η κοινωνική ένταξη όσων τουλάχιστον από αυτούς το επιθυμούν και έχουν δημιουργήσει νόμιμους και σταθερούς δεσμούς με την ελληνική πραγματικότητα. Η δημιουργία αισθήματος ασφάλειας και σταθερότητας στους νόμιμα ευρισκόμενους στην Ελλάδα αλλοδαπούς – μέσω της παροχής αδειών παραμονής και εργασίας, κλιμακούμενης χρονικής διάρκειας, ανάλογης προς τα χρόνια παρουσίας στη χώρα – θα έχει ευεργετικές επιπτώσεις και στη διαδικασία πολιτογράφησης: θα μειωθεί ο τεράστιος αριθμός των σχετικών αιτήσεων που έχουν κατακλύσει τη δημόσια διοίκηση και θα απαλλαγούν οι αιτούντες από μια μακρόχρονη και αργόσυρτη γραφειοκρατική διαδικασία, που κατά κανόνα έχει αρνητική έκβαση.

Η κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών οικονομικών μεταναστών δεν εξαρτάται μόνον από το νομοθέτη αλλά και από τη διοίκηση, έστω και αν αυτή προβαίνει σε αθέμιτες διακρίσεις με βάση την ιθαγένεια ακόμη και σε βάρος αλλοδαπών που διαμένουν νόμιμα στη χώρα. Η πρακτική αυτή δεν εμφανίζεται μόνο στο επίπεδο της κεντρικής δημόσιας διοίκησης, αλλά υιοθετείται και από αιρετούς εκπροσώπους οργανωμένων επαγγελματικών συμφερόντων όπως είναι το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας ή ο Οδοντιατρικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης.

3.1 ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

3.1 Διακρίσεις λόγω ιθαγένειας

Σε αυτήν την κατηγορία αθέμιτων διακρίσεων αξίζει να μνημονευθούν δύο περιπτώσεις. Στην πρώτη η διοίκηση έχει παραβιάσει τη νόμιμη υποχρέωσή της να επεκτείνει κοινωνικές παροχές και σε κατηγορίες αλλοδαπών ομογενών, ενώ στη δεύτερη έχει αποκλείσει αλλοδαπούς από την άσκηση ατομικού δικαιώματος, θέτοντας ως προϋπόθεση την ελληνι-

κή ιθαγένεια, μολονότι το δικαίωμα κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα ανεξαρτήτως ιθαγενείας.

3.1.1.1 Άρνηση ενίσχυσης ομογενών από τη Βόρεια Ήπειρο που πάσχουν από βαριές ασθένειες

Η κρατική μέριμνα υπέρ των πασχόντων από ανίατες ασθένειες δεν αποτελεί μόνο συνταγματική κατευθυντήρια αρχή (άρθρο 21 παρ. 2 του Συντάγματος) αλλά έχει και συγκεκριμένες κανονιστικές συνέπειες. Όταν μάλιστα τα κοινωνικά δικαιώματα εξειδικεύονται με εκτελεστικές νομοθετικές διατάξεις του Συντάγματος, δημιουργούνται αντίστοιχες νομικές υποχρεώσεις για τη διοίκηση, από τις οποίες αυτή δεν επιτρέπεται να αποστεί επικαλούμενη λόγους δημοσιονομικής δυσχέρειας.

Ύστερα από άρνηση των διευθύνσεων πρόνοιας των οικείων νομαρχιών να χορηγήσουν το επίδομα ατόμων με ειδικές ανάγκες (ΑΜΕΑ) σε ομογενείς από τη Βόρεια Ήπειρο, ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στη Διεύθυνση ΑΜΕΑ του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, προσκρούοντας στην ίδια άρνηση, με το επιχείρημα ότι η καταβολή των επιδομάτων αυτών δεν προβλέπεται από τις κείμενες διατάξεις για τους ομογενείς από την Αλβανία. Από την έρευνα του Συνηγόρου του Πολίτη προέκυψε ότι το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί. Οι εκδοθείσες υπουργικές αποφάσεις κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 5 του Ν.Δ. 57/1973 περιλαμβάνουν μεταξύ των δικαιούχων ενίσχυσης και τους ομογενείς από την Αλβανία. Συγκεκριμένα, η ΥΑ Δια/οικ/7828/3.8.93 στο άρθρο 1.1, αναφέρει ρητά τους «εκ Βορείου Ηπείρου» ομογενείς. Η μεταγενέστερη ΥΑ Γ4Α/Φ.225/161/3.2.89, στο άρθρο 3β ορίζει ως δικαιούχους τους «επαναπατριζόμενους ομογενείς, έστω και εάν έχουν στερηθεί της ελληνικής ιθαγενείας». Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι η καταβολή προνοιακών επιδομάτων σε ομογενείς που πάσχουν από βαριά νοσήματα δεν έχει απλώς χαρακτήρα ανθρωπιστικό, αλλά αποτελεί υποχρέωση της διοίκησης με βάση τις κείμενες διατάξεις...

3.1.1.2 Άρνηση εγγραφής αλλοδαπού στο Μητρώο Εμπειρίας Κατασκευαστών

Ο αποκλεισμός αλλοδαπών από την πρόσβαση σε συγκεκριμένο επάγγελμα με την πλάγια μέθοδο της απαίτησης να προσκομίζουν πιστοποιητικά που μόνον έλληνες πολίτες μπορούν να κατέχουν αποτελεί αθέμιτη διάκριση στην απόλαυση της επαγγελματικής ελευθερίας, που κατοχυρώνει το Σύνταγμα (άρθρο 5 παρ. 1) ανεξαρτήτως ιθαγενείας.

Αμερικανός πολίτης, μέλος του ΤΕΕ, υπέβαλε αίτηση στην αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ προκειμένου να εγγραφεί στην Α' κατηγορία του Μητρώου Εμπειρίας Κατασκευαστών (ΜΕΚ). Μεταξύ των δικαιολογητικών που κλήθηκε να προσκομίσει περιλαμβανόταν ακριβές φωτο-

αντίγραφο ελληνικής αστυνομικής ταυτότητας ή πιστοποιητικό γεννήσεως δήμου ή κοινότητας, έγγραφα δηλαδή τα οποία προϋποθέτουν την κατοχή της ελληνικής ιθαγένειας. Έτσι, η εγγραφή του στο ΜΕΚ κατέστη αδύνατη. Στη σχετική νομοθεσία (άρθρο 7 του Ν. 1418/1984) δεν προβλέπεται υποχρέωση προσκόμισης αντιγράφου ελληνικής αστυνομικής ταυτότητας από τον αιτούντα εγγραφή στο ΜΕΚ. Εξάλλου, εφόσον δεν προβλέπεται ρητά το αντίθετο, ο αιτών, ως μέλος του ΤΕΕ, διαθέτει τα ίδια δικαιώματα και βαρύνεται από τις ίδιες υποχρεώσεις με τα υπόλοιπα μέλη του ΤΕΕ, ανεξαρτήτως ιθαγένειας. Ο Συνήγορος του Πολίτη συνέστησε στο ΥΠΕΧΩΔΕ την άμεση εγγραφή του ενδιαφερόμενου ή διαφορετικά την άρση τυχόν αμφιβολιών με νομοθετική ρύθμιση, που θα προβλέπει ρητά τη δυνατότητα εγγραφής στο ΜΕΚ αλλοδαπών που είναι μέλη του ΤΕΕ. Το ΥΠΕΧΩΔΕ ακολούθησε την υπόδειξη του Συνηγόρου του Πολίτη, αλλά μόνον ως προς τον συγκεκριμένο ενδιαφερόμενο (υπόθεση 6632/2000).

3.4 ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Ζητήματα εισόδου, παραμονής και εργασίας των αλλοδαπών έχουν ιδιαίτερα απασχολήσει το Συνήγορο του Πολίτη ήδη από την έναρξη της λειτουργίας του.

Ωστόσο, τα σχετικά προβλήματα που εντόπισε ο Συνήγορος του Πολίτη στις δύο προηγούμενες ετήσιες εκθέσεις φαίνεται να παραμένουν αμείωτα, καθώς το οικείο νομοθετικό καθεστώς, όταν δεν έχει ξεπεραστεί από τις ραγδαίες μεταναστευτικές εξελίξεις της τελευταίας δεκαετίας, συχνά αποδεικνύεται ατελές και αντιφατικό.

Ο Συνήγορος αντιμετώπισε επίσης το ειδικό πρόβλημα της αδικαιολόγητα μακρόχρονης κράτησης των υπό απέλαση αλλοδαπών, καθώς και το αδικαιολόγητα χρονίζον πρόβλημα της ανεπαρκούς υποδομής των χώρων κράτησης. Αξίζει επίσης να μνημονευθεί το πρόβλημα του σεβασμού της προσωπικής ελευθερίας από φορείς ιδιωτικού δικαίου στους οποίους έχει ανατεθεί κοινωφελής υπηρεσία, καθώς και οι παρενέργειες του μέτρου απαγόρευσης της αποδημίας.

3.4.1 Το καθεστώς των μεταναστών στην Ελλάδα

Το νομικό πλαίσιο εισόδου και παραμονής αλλοδαπών χαρακτηρίζεται από ασυστηματοποίητες και συχνά ανεπιεικείς διαδικασίες που εντείνουν μια κατάσταση ρευστότητας, αβεβαιότητας και αντιφατικής πρακτικής στη μεταχείριση των αλλοδαπών από τη διοίκηση. Διαφάνεια, εκλογίκευση και χρηστή διοίκηση είναι το τρίπτυχο των αιτημάτων με-

ταρρύθμισης της διοικητικής πρακτικής απέναντι στους αλλοδαπούς, με βάση τα προβλήματα που ανέδειξε η εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη.

Χάριν παραδείγματος παρατίθενται στη συνέχεια ζητήματα που αφορούν τη νομιμότητα και τη διαφάνεια στις θεωρήσεις εισόδου από τα ελληνικά προξενεία, τις ανεπιεικείς συνέπειες του νομοθετικού καθεστώτος έκδοσης αδειών παραμονής ως προς την ασφαλιστική κάλυψη των αιτούντων και τη δυνατότητα παραμονής στην Ελλάδα των ενήλικων τέκνων των δικαιούχων, καθώς και τις πλημμέλειες που παρατηρούνται κατά τη διαδικασία χορήγησης της «πράσινης κάρτας». Αναφέρονται επίσης προβλήματα πρόσβασης των δικαιούχων στη διαδικασία παροχής ασύλου, αλλά και περιπτώσεις διοικητικής γραφειοκρατίας κατά την εξέταση των αιτημάτων πολιτογράφησης.

3.4.1.1 Θεώρηση εισόδου

Πέραν της συνεχιζόμενης αντιφατικής πρακτικής που ακολουθείται κατά τη χορήγηση θεωρήσεων εισόδου λόγω σπουδών, ένα γενικό πρόβλημα που εντόπισε ο Συνήγορος του Πολίτη στις θεωρήσεις εισόδου αλλοδαπών από τα κατά τόπους ελληνικά προξενεία ήταν η έλλειψη αιτιολογίας των απορριπτικών αποφάσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται οι περιπτώσεις των Προξενείων Σόφιας και Κωσταντζας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη παρατήρησε ότι η προφορική αιτιολογία των σχετικών αποφάσεων, εκτός από την αντίθεσή της προς την κυρωθείσα από τη χώρα μας Συνθήκη του Σένγκεν, τις σχετικές εγκυκλίους του Υπουργείου Εξωτερικών για την εφαρμογή της και τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (άρθρο 16 παρ. 1), αφενός δεν έπειθε τους αιτούντες ως προς τη νομιμότητά της, αφετέρου δεν μπορούσε να ελεγχθεί από τις αρμόδιες αρχές. Και τα δύο παραπάνω προξενεία ανταποκρίθηκαν θετικά στη σύσταση του Συνηγόρου του Πολίτη για έγγραφη αιτιολόγηση της απόρριψης των αιτημάτων θεώρησης εισόδου, ωστόσο το Προξενείο της Κωσταντζας, παρά την έγγραφη διαβεβαίωσή του προς το Συνήγορο του Πολίτη, δεν απέστειλε συγκεκριμένη απάντηση στον ενδιαφερόμενο (υποθέσεις 4282/2000, 13443/2000).

3.4.1.2 Άδεια παραμονής

Ο Συνήγορος του Πολίτη είχε την ευκαιρία να διαπιστώσει κάποιες ανεπιεικείς συνέπειες που οφείλονται σε κενά του νομοθετικού καθεστώτος που διέπει τη χορήγηση και την ανανέωση των αδειών παραμονής στη χώρα αλλά και σε γραφειοκρατικές αγκυλώσεις της διοίκησης. Αξίζει να αναφερθούν δύο κατηγορίες περιπτώσεων. Η πρώτη αφορά τέκνα αλλοδαπών, τα οποία αμέσως μόλις ενηλικιωθούν κωλύονται να εγκαταλείψουν τη χώρα, μολονότι έχουν προ πολλού διαρρήξει τους δεσμούς τους

με τη χώρα ιθαγένειας, έχουν ενσωματωθεί στην ελληνική κοινωνία και η οικογενειακή τους εστία βρίσκεται στην Ελλάδα. Η δεύτερη κατηγορία αναδεικνύει το άδικο καθεστώς που διέπει την ασφαλιστική κατάσταση των αλλοδαπών για τους οποίους εκκρεμεί η ανανέωση της άδειας παραμονής στη χώρα.

Οι νομικοί δεσμοί με τη χώρα ιθαγένειας μπορεί να διαρραγούν λόγω πολιτειακής αλλαγής. Αυτό συνέβη στην περίπτωση τέκνων έλληνα πολιτικού πρόσφυγα που διέμεναν στην Ελλάδα, έχοντας συγχρόνως υποβάλει αίτηση πολιτογράφησης. Μετά την ανακήρυξη όμως τη πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας ως ανεξάρτητου κράτους, έπαψαν να ισχύουν τα διαβατήριά τους, με συνέπεια να αδυνατούν να ανανεώσουν τις άδειες παραμονής τους και να καθυστερεί η διαδικασία εξέτασης της αίτησής τους να πολιτογραφηθούν Έλληνες. Οι ενδιαφερόμενοι θα έπρεπε κανονικά να μεταβούν στη γενέτειρά τους, πλην όμως, λόγω της αντικαθεστωτικής δράσης του πατέρα τους, ήταν μάλλον απίθανο να τους χορηγηθούν νέα διαβατήρια. Τελικά, ύστερα από εισήγηση του Συνηγόρου του Πολίτη, τους χορηγήθηκε άδεια παραμονής από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης με τη διαδικασία της έγκρισης για εξαιρετικούς λόγους, σύμφωνα με το άρθρο 13 του Ν. 2713/1999 (υπόθεση 9888/1999).

Πέραν της εξαιρετικής αυτής περίπτωσης, οι δεσμοί με τη χώρα ιθαγένειας μπορεί να έχουν διαρραγεί λόγω οικογενειακής μετοίκησης και ενηλικίωσης των τέκνων στην Ελλάδα, τα οποία ενσωματώνονται μεν στην ελληνική κοινωνία, αλλά αμέσως μόλις ενηλικιωθούν ζουν με το καθημερινό άγχος της άδειας παραμονής. Είναι χαρακτηριστική η περίπτωση κόρης ζεύγους αλλοδαπών, πολιτών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Όταν η ίδια ήταν τριών ετών, η μητέρα της παντρεύτηκε Έλληνα και απέκτησε αυτοδικαίως την ελληνική ιθαγένεια, σύμφωνα με τον τότε ισχύοντα Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας. Ενώ η ενδιαφερόμενη μεγάλωσε και φοίτησε σε σχολείο στην Ελλάδα, όταν ενηλικιώθηκε απέκτησε άδεια παραμονής, προκειμένου στη συνέχεια να πολιτογραφηθεί.

Ωστόσο, η αίτησή της για ανανέωση της άδειας παραμονής απορρίφθηκε, ενημερώθηκε δε προφορικά από την αστυνομία ότι έπρεπε να μεταβεί στη Ρωσία και από εκεί να υποβάλει αίτηση για προξενική θεώρηση εισόδου, και αυτό μάλιστα προκειμένου μόνο να της επιτραπεί να επισκεφθεί την οικογένειά της στην Ελλάδα για σύντομο χρονικό διάστημα. Τελικά, το άμεσα πρόβλημα νομιμοποίησης της παραμονής της ενδιαφερόμενης λύθηκε προσωρινά με τη χορήγηση ετήσιας άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν. 1975/1991 (υπόθεση 8749/1999).

Η περίπτωση αυτή είναι ενδεικτική των ανεπιεικών συνεπειών που δημιουργεί η ύπαρξη νομοθετικού κενού στις διατάξεις περί «οικογενειακής συνένωσης». Οι συνέπειες αυτές πλήττουν τα ήδη ενήλικα τέκνα πολιτογραφηθέντων αλλοδαπών, τα τέκνα Ελλήνων με αλλοδαπές από ανυπόστατο (έως το 1982) πολιτικό γάμο, καθώς και τα τέκνα Ελληνίδων που γεννήθηκαν σε γάμο με αλλοδαπό πατέρα, σύμφωνα με το προϊσχύσαν δίκαιο. Με άλλα λόγια, η ισχύουσα νομοθεσία δεν θεμελιώνει δικαίωμα παραμονής στη χώρα ενήλικου προσώπου που δεν κατέχει ιθαγένειας κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έστω και αν ο γονέας του είναι έλληνας πολίτης και το παιδί έχει μεγαλώσει στην Ελλάδα και έχει ενσωματωθεί στην ελληνική κοινωνία. Επειδή το ισχύον νομοθετικό καθεστώς δεν συμβιβάζεται με το άρθρο 9 του Συντάγματος ούτε με το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου που προστατεύουν την οικογενειακή ζωή, ο Συνήγορος του Πολίτη προτείνει την τροποποίησή του.

Η σχολαστική εφαρμογή των οικείων νομοθετικών διατάξεων από τη διοίκηση επιβάλλει την παρέμβαση του νομοθέτη και για την ασφαλιστική κάλυψη όσων υποβάλλουν αίτημα ανανέωσης της άδειας παραμονής.

Αλλοδαπός με μόνιμη διαμονή και εργασία στην Ελλάδα επί 27 έτη, ασφαλισμένος ο ίδιος και η οικογένειά του στο Τοπικό Υποκατάσταση (ΤΥ) ΙΚΑ Αιγάλεω από το 1972, κατέθεσε εμπρόθεσμα αίτηση ανανέωσης των ετησίας διάρκειας αδειών παραμονής αυτού και των μελών της οικογένειάς του, οι οποίες έληγαν στις 31.12.1999. Παρόλο που ήταν ασφαλιστικά ενήμεροι, το ΙΚΑ τους πληροφόρησε για τη διακοπή της ασφαλιστικής τους κάλυψης έως ότου ανανεωθούν οι άδειες παραμονής τους.

Η άκρως ανεπιεικής αυτή πρακτική επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο. Το ΙΚΑ αναγνώρισε τη σοβαρότητα του προβλήματος, που αφορά μεγάλη κατηγορία αλλοδαπών ασφαλισμένων, στους οποίους δεν αναγνωρίζεται οποιαδήποτε παροχή σε είδος ή σε χρήμα έως την ανανέωση της άδειας παραμονής τους, δηλαδή συχνά έως και το πρώτο εξάμηνο κάθε έτους, παρόλο που οι ασφαλισμένοι αλλοδαποί καταβάλουν κανονικά τις εισφορές τους. Οι αρμόδιοι υπάλληλοι όμως, ως υπόλογοι για τα υπό εκταμίευση ποσά έναντι του δημοσίου, δίστασαν στην προκειμένη περίπτωση να αποκλίνουν από την παραπάνω πρακτική χωρίς ρητή εντολή (υπόθεση 3425/2000). Ωστόσο, σε άλλη περίπτωση (υπόθεση 6733/1999), η Διεύθυνση του ΤΥ ΙΚΑ Νέας Φιλαδέλφειας πρότεινε τη χορήγηση προσωρινού βιβλιαρίου ασθένειας σε αλλοδαπή ασφαλισμένη που είχε καταθέσει εμπρόθεσμα αίτηση για ανανέωση της άδειας παραμονής της.

Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε την έκδοση εγκυκλίου, ώστε οι υπηρεσίες του ΙΚΑ να εφαρμόζουν ενιαία πρακτική απέναντι σε όσους αναμένουν την ανανέωση της άδειας παραμονής, κατά το πρότυπο της αρ. 58/4.5.99 εγκυκλίου του ΙΚΕ, σύμφωνα με την οποία οι υπηρεσίες του νόμιμα εξετάζουν αιτήματα και χορηγούν παροχές στους αλλοδαπούς, εφόσον προκύπτει ότι έχουν κατατεθεί όλα τα δικαιολογητικά για την έκδοση της «πράσινης κάρτας» από τον ΟΑΕΔ. Στην πρόταση αυτή, που υποβλήθηκε στις 20.10.2000, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων δεν είχε απαντήσει ως τις 31.12.2000.

Η αρχή όμως της χρηστής διοίκησης απαγορεύει την εξομοίωση αλλοδαπών που επιδιώκουν να ανανεώσουν την άδεια παραμονής τους στη χώρα και των οποίων το σχετικό αίτημα ήδη εκκρεμεί ενώπιον της αρμόδιας αρχής με τους αλλοδαπούς που βρίσκονται παράνομα στη χώρα. Η σχετικά απαγόρευση συναλλαγής των δημόσιων υπηρεσιών με όσους δεν διαθέτουν νόμιμο τίτλο διαμονής (άρθρο 31 παρ. 2 του Ν. 1975/1991) πρέπει να εφαρμόζεται υπό το φως αυτής της διάκρισης, σε αρμονία άλλωστε και με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (άρθρο 10 παράγρ. 4), που προβλέπει ότι ο διοικούμενος δεν φέρει συνέπειες, εάν αποδεικνύει ότι δεν μπορεί να προσκομίσει ένα δικαιολογητικό για λόγους που αφορούν την αρμόδια προς έκδοσή του αρχή.

3.4.1.3 «Πράσινη κάρτα»

Με σχέδιο νόμου που κατατέθηκε προς ψήφιση κατά τη διάρκεια του φθινοπώρου του 2000 προβλέπεται νέο σύστημα χορήγησης αδειών εργασίας. Ωστόσο, η εμπειρία από την εφαρμογή του προγενέστερου καθεστώτος της «πράσινης κάρτας» (κάρτα παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας, ΠΔ 358 και 359/1997) εκ μέρους του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) μπορεί να προσφέρει χρήσιμα διδάγματα. Η διαδικασία της «πράσινης κάρτας» είχε μεταβατικό χαρακτήρα και αποσκοπούσε στη νομιμοποίηση της παραμονής και της εργασίας των αλλοδαπών που εισήλθαν παράνομα στη χώρα έως τις 28.11.1997.

Η ελλιπής υποδομή του ΟΑΕΔ για την υποστήριξη μιας επιχείρησης τόσο ευρείας κλίμακας και η απουσία συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων οδήγησαν σε πολύμηνες καθυστερήσεις και σε ανασφάλεια δικαίου ως προς τις επιμέρους νομοθετικές ρυθμίσεις και τις συνέπειές τους. Ήδη, στην Ετήσια έκθεση 1999, ο Συνήγορος του Πολίτη είχε επισημάνει το φαινόμενο της προφορικής άρνησης εκ μέρους υπηρεσιών του ΟΑΕΔ να παραλαμβάνουν δικαιολογητικά που θεωρούσαν ελλιπή, μολονότι η υπαιτιότητα της έλλειψης δεν βάραινε τον αιτούντα, αλλά την εκδούσα αρχή.

Από πλήθος αναφορών ο Συνήγορος του Πολίτη συμπεραίνει ότι οι αρμόδιες επιτροπές του Οργανισμού έχουν εφαρμόσει (ενδεχομένως χωρίς να φέρουν οι ίδιες την αποκλειστική ευθύνη) με υπερβάλλουσα αυστηρότητα τις νόμιμες προϋποθέσεις για τη χορήγηση της «πράσινης κάρτας». Η αυστηρότητα αυτή είχε ως συνέπεια να κατακλυστεί από αιτήσεις η Ειδική Επιτροπή του ΟΑΕΔ (του άρθρου 5 του ΠΔ 359/1997), αρμόδια για την κατ' εξαίρεση χορήγηση αδειών εργασίας. Οι καθυστερήσεις στη λειτουργία της Ειδικής Επιτροπής (δώδεκα μήνες κατά μέσο όρο το 2000), σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η υποβολή της αίτησης ενώπιον της επιτροπής αυτής δεν νομιμοποιεί αυτομάτως και την παραμονή του αιτούντος στη χώρα, έχουν ως αποτέλεσμα ότι οι ενδιαφερόμενοι τελούν υπό το διαρκή κίνδυνο σύλληψης και απέλασης.

Ειδικότερα, δεδομένου ότι οι αλλοδαποί που απασχολούνται παράνομα δεν μπορούν να αποδείξουν την εργασία τους παρά μόνο μέσω καταγγελίας στο ΙΚΑ, εμπλέκονται σε πολύμηνη διαδικασία, με συνέπεια να κινδυνεύουν να χάσουν τις προθεσμίες για τη νομιμοποίησή τους, καθώς ο ΟΑΕΔ δεν αναστέλλει τις προθεσμίες ούτε δέχεται ως δικαιολογητικό την καταγγελία προς το ΙΚΑ. Η συνήθης πρακτική του ΟΑΕΔ στις περιπτώσεις αυτές είναι η απόρριψη της αίτησης, εάν Δε ο ενδιαφερόμενος δικαιωθεί από το ΙΚΑ, μπορεί να προσφύγει στη δευτεροβάθμια Ειδική Επιτροπή. Ωστόσο, οι επιπτώσεις της πρακτικής αυτής είναι ιδιαίτερα επαχθείς, δεδομένου ότι η αρχική απόρριψη συνεπάγεται την έκπτωση από το καθεστώς της νόμιμης παραμονής και την ενεργοποίηση της διάταξης του άρθρου 31 του Ν. 1975/1991, η οποία απαγορεύει οποιαδήποτε συναλλαγή του παράνομα ευρισκόμενου στην επικράτεια αλλοδαπού με δημόσιες υπηρεσίες. Εφόσον η χορήγηση ή η ανανέωση της άδειας παραμονής και εργασίας εξαρτάται από την προσκόμιση ενσήμων ασφαλιστικού φορέα και δεδομένης της σημασίας που αποδίδει το κράτος στην πάταξη της παραοικονομίας, η αίτηση θα έπρεπε να γίνεται κατ' αρχήν αποδεκτή, με την προσκόμιση πιστοποιητικού καταγγελίας προς το ΙΚΑ. Σε περίπτωση δε που ο αλλοδαπός δεν δικαιωθεί από το ΙΚΑ, η άδεια θα μπορεί να ανακληθεί.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ασχολήθηκε με την υπόθεση αλλοδαπής που κινδύνευε να χάσει τη δυνατότητα ανανέωσης της κάρτας της, μολονότι το ΙΚΑ την είχε δικαιώσει σε πρώτο βαθμό, διότι εκκρεμούσε η κρίση επί της έφεσης του εργοδότη. Ο Συνήγορος του Πολίτη μεσολάβησε προς το ΙΚΑ, που δέχθηκε να συζητηθεί κατά προτεραιότητα η έφεση εκτός ημερήσιας διάταξης (υπόθεση 5695/2000).

Η δυνατότητα προσφυγής σε δεύτερο βαθμό στην Ειδική Επιτροπή του ΟΑΕΔ προβλέπεται σε ειδική διάταξη. Όμως, κατά την άκρως αμφίβολη ερμηνεία του ΟΑΕΔ, η κατάθεση της προσφυγής δεν νομιμοποιεί

την παρουσία του αλλοδαπού στη χώρα προσωρινά, έως ότου δηλαδή κριθεί η προσφυγή του. Οποιαδήποτε στιγμή, λοιπόν, ο αλλοδαπός αυτός μπορεί να συλληφθεί και να απελαθεί, οπότε το δικαίωμα προσφυγής του στην Ειδική Επιτροπή καθίσταται δώρον άδωρον. Η κατάσταση αυτή αντιβαίνει προφανώς στην αρχή του κράτους δικαίου, καθώς ισοδυναμεί με ουσιαστική ματαίωση του συνταγματικού δικαιώματος της αναφοράς.

Ο κίνδυνος αυτός της σύλληψης και απέλασης των αιτούντων επιτείνεται από τη σημαντική καθυστέρηση που παρατηρείται κατά την εξέταση των αιτημάτων από την Ειδική Επιτροπή. Η υπόθεση που ακολουθεί αποτελεί ακραίο δείγμα ανεπιείκειας και κακοδιοίκησης.

Αίτηση αλλοδαπού απορρίφθηκε από την πρωτοβάθμια επιτροπή του ΟΑΕΔ στη Ρόδο, με παράνομη αιτιολογία. Ο ενδιαφερόμενος προσέφυγε σε δεύτερο βαθμό στην Ειδική Επιτροπή και επτά μήνες αργότερα συνελήφθη λόγω έλλειψης τίτλου νόμιμης παραμονής. Η παρέμβαση του Συνηγούρου του Πολίτη απέτρεψε την επαναπροώθησή του στην Αλβανία. Εν τω μεταξύ, η Ειδική Επιτροπή, αφού αναζήτησε μάταια στο τηλέφωνο τον πρόεδρο της πρωτοβάθμιας επιτροπής, αντί να κρίνει επί της ουσίας, ανέπεμψε το θέμα στην πρωτοβάθμια, με μνεία της διάταξης που έπρεπε να εφαρμοστεί. Η διεκπεραίωση της αναπομπής διήρκεσε σχεδόν ένα μήνα.

Η πρωτοβάθμια επιτροπή προέβη σε νέα, παράνομη και πάλι, απορριπτική απόφαση, ο δε ενδιαφερόμενος – κρατούμενος πλέον – υπέβαλε νέα ένσταση. Η Ειδική Επιτροπή ανέβαλε την απόφασή της και απέστειλε νέο έγγραφο προς την πρωτοβάθμια που ανακάλεσε τελικά την απόφαση. Ύστερα από συνεχή πίεση του Συνηγούρου του Πολίτη και αφού υπήρξαν και σχετικά δημοσιεύματα στον ημερήσιο τύπο, ο αλλοδαπός αναγνωρίστηκε ως δικαιούχος «πράσινης κάρτας», αφού όμως παρέμεινε άδικα υπό αστυνομικά κράτηση επί δύομισι μήνες (υπόθεση 14824/2000).

3.4.1.4 Ασυλο και επαναπροώθηση

Αναγνωρισμένος πολιτικός πρόσφυγας, που διαμένει εδώ και τέσσερα χρόνια στην Ελλάδα, απηύθυνε έκκληση στο Συνήγορο του Πολίτη προκειμένου να αποτραπεί η άμεσα επικείμενη επαναπροώθηση στην Τουρκία της κουρδικής καταγωγής συζύγου του και του εξάχρονου γιου του.

Παρά τα ελάχιστα χρονικά περιθώρια, τη δυσκολία εντοπισμού των ενδιαφερομένων και την αρχική αποστασιοποίηση των εμπλεκόμενων αστυνομικών οργάνων, η παρέμβαση του Συνηγούρου του Πολίτη, σε συνδυασμό με τη συνεργασία που ακολούθησε με τους υπεύθυνους της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αλεξανδρούπολης, είχε ως αποτέλεσμα τη θετική έκβαση της υπόθεσης. Αφού ο Συνήγορος του Πολίτη διευκρίνισε την

υποχρέωση των ελληνικών αρχών να διευκολύνουν την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου σε όσους του ζητούν, καθώς και τα δικαιώματα που έχουν οι αιτούντες άσυλο (ΠΔ 61/1999), οι ενδιαφερόμενοι αφέθηκαν ελεύθεροι (υπόθεση 8626/2000).

3.4.1.5 Πολιτογράφηση

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ήδη επισημάνει στις δύο προηγούμενες ετήσιες εκθέσεις του σημαντικές δυσλειτουργίες στη διαδικασία πολιτογράφησης (υπέρμετρη καθυστέρηση, έλλειψη τακτής έγγραφης ενημέρωσης των αιτούντων κλπ).

Από πληθώρα αναφορών συνάγεται με βεβαιότητα η αφόρητη ταιλαιπωρία που υφίστανται οι αιτούντες πολιτογράφηση, από τους οποίους ζητούνται συνεχώς όχι μόνο συμπληρωματικά δικαιολογητικά, αλλά και πιστοποιητικά που έχουν μεν επανειλημμένα προσκομίσει, πλην όμως η ισχύς τους έχει λήξει κατά τον χρόνο που η αρμόδια υπηρεσία αρχίζει επιτέλους να εξετάζει την υπόθεσή τους (το απόσπασμα του ποινικού μητρώου αποτελεί εν προκειμένω χαρακτηριστικό παράδειγμα). Η υπέρμετρη καθυστέρηση της εξέτασης των αιτήσεων πολιτογράφησης βαρύνει τελικά τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους, οι οποίοι καλούνται να μεριμνούν συνεχώς για την επανειλημμένη επανέκδοση των ίδιων πιστοποιητικών, υποβαλλόμενοι κάθε φορά στην αντίστοιχη δαπάνη (π.χ. πιστοποιητικά εκδιδόμενα στο εξωτερικό) αλλά και σε απώλεια χρόνου που επιβαρύνει περαιτέρω το χρονικό διάστημα εξέτασης του αιτήματός τους για πολιτογράφηση.

Ο Συνήγορος του Πολίτη υπέβαλε προς το Υπουργείο Εσωτερικών προτάσεις για τη βελτίωση της διαδικασίας. Σε αυτές περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η επισύναψη στις αιτήσεις πολιτογράφησης ενημερωτικού φυλλαδίου με όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά, καθώς και η εκ νέου έκδοση πιστοποιητικών που έχουν λήξει με μέριμνα της ίδιας της υπηρεσίας που εξετάζει το αίτημα πολιτογράφησης. Για την οικονομία της διαδικασίας, η επιβεβαίωση των στοιχείων θα μπορούσε να γίνεται κατά την τελικά φάση, δηλαδή όταν όλες οι υπόλοιπες προϋποθέσεις έχουν ήδη ερευνηθεί, και με χρήση τεχνολογιών που εξασφαλίζουν ταχύτατη απόκριση (π.χ. φαξ).

Παρά τη γενική διάθεση συνεργασίας της Διεύθυνσης Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης με το Συνήγορο του Πολίτη, η συγκεκριμένη πρόταση δεν έγινε αποδεκτή (υποθέσεις 13371/2000, 24783/2000 κ.ά.).

3.4.2 Κράτηση και φυλάκιση

Οι συνθήκες κράτησης σε αστυνομικά τμήματα και φυλακές απαχόλησαν και πάλι το Συνήγορο του Πολίτη, ο οποίος υπέβαλε σχετικές

προτάσεις για τη βελτίωσή τους, που συνάντησαν περιορισμένη όμως ανταπόκριση. Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε επίσης το πρόβλημα της παρατεταμένης στέρησης της ελευθερίας αλλοδαπών που τελούν υπό απέλαση, η οποία έχει διαταχθεί με δικαστική απόφαση.

3.4.2.1 Χρονικά όρια κράτησης των υπό δικαστική απέλαση αλλοδαπών

Υστερα από διαβήματα αλλοδαπών κρατούμενων στις Δικαστικές Φυλακές (ΔΦ) Κορυδαλλού και Ιωαννίνων, ο Συνήγορος του Πολίτη άρχισε να ερευνά το ζήτημα της επί πολλούς μήνες κράτησής τους εν όψει απέλασης, μολονότι είχαν συμπληρώσει τον χρόνο έκτισης της ποινής τους. Από την έρευνα προέκυψε ότι η επ' αόριστον κράτηση των υπό απέλαση αλλοδαπών υπήρξε η πρακτική συνέπεια της προσθήκης (με το Ν. 2721/1999) της παραγράφου 4 στο άρθρο 74 του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ) περί δυνητικής επιβολής από το δικαστήριο του μέτρου της απέλασης.

Η νέα διάταξη προβλέπει ότι «ο αλλοδαπός, μέχρι την απέλασή του, εξακολουθεί να παραμένει κρατούμενος σε ειδικούς χώρους των καταστημάτων κράτησης ή θεραπευτικών καταστημάτων». Στην πράξη πλέον, μετά την έκτιση της ποινής τους, οι υπό απέλαση αλλοδαποί παρέμεναν στη φυλακή, ενώ πριν τεθεί σε ισχύ η παραπάνω διάταξη κρατούνταν στα αστυνομικά τμήματα προς απέλαση.

Για τον λόγο αυτόν ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου γνωμοδότησε (γνωμοδότηση 6/2000) ότι στη δικαστική απέλαση δεν χωρεί πλέον αναλογική εφαρμογή των διατάξεων της ΚΥΑ που παρείχαν στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης τη διακριτική ευχέρεια να αντικαταστήσει με περιοριστικούς όρους την κράτηση (σε αστυνομικά κρατητήρια) αλλοδαπών που τελούν υπό διοικητική απέλαση (ΚΥΑ 4803/13/7-α'/18.6.1992) Εξωτερικών, Δικαιοσύνης, Δημόσιας Τάξης). Έτσι, όμως, το χρονικό διάστημα κράτησης των υπό δικαστική απέλαση αλλοδαπών καθίσταται αβέβαιο και επιμηκύνεται υπέρμετρα, καθώς η απέλαση συνήθως εμφανίζει σημαντικές δυσκολίες (π.χ. μη εξεύρεση προξενικής αρχής για τη χορήγηση ταξιδιωτικού εγγράφου) ή είναι ανέφικτη (π.χ. διεθνής αποκλεισμός του Ιράκ στην περίπτωση των κρατούμενων στη ΔΦ Ιωαννίνων). Κατ' αυτόν τον τρόπο δημιουργείται το αντιφατικό φαινόμενο ο αλλοδαπός να καταδικάζεται, για παράνομη είσοδο στη χώρα, σε ολιγοήμερη ποινή φυλάκισης, να παραμένει όμως κρατούμενος επί μήνες εν αναμονή της απέλασής του.

Ο Συνήγορος του Πολίτη παρατήρησε ότι η τελεολογική ερμηνεία της παραγράφου 4 του άρθρου 74 του ΠΚ καταδεικνύει ότι η κράτηση των αλλοδαπών εξυπηρετεί διαδικαστικά τον σκοπό της «άμεσης» απέλασής τους (άρθρο 74 παρ. 1 του ΠΚ). Επομένως, όπως έχει ήδη τεκμη-

ριωθεί στην αρ. 2/1993 γνωμοδότηση του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, επιβάλλεται η κράτηση αυτή να είναι βραχύχρονη. Επίσης, η σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία της διάταξης αυτής επιβάλλει ένα εύλογο χρονικό όριο στην κράτηση όσων έχουν ήδη εκτίσει την ποινή τους, δεδομένου ότι η επί μακρόν στέρηση της ελευθερίας είναι ανεκτή από τη συνταγματική τάξη μόνον ως ποινή (άρθρο 7, παράγρ. 1 και άρθρο 96, παράγρ. 1 του Συντάγματος) και μάλιστα υπό την περαιτέρω εγγύηση της αναγκαίας αναλογίας με την αξιόποινη πράξη, διαφορετικά πλήττεται, η ανθρώπινη αξιοπρέπεια (άρθρο 2, παράγρ. 1 του Συντάγματος).

Ο Συνήγορος του Πολίτη εισηγήθηκε την τροποποίηση της παραγράφου 4 του άρθρου 74 του ΠΚ, ώστε να θεσπιστεί ανώτατο χρονικό όριο κράτησης των υπό απέλαση αλλοδαπών μετά την έκτιση της ποινής και να προβλεφθεί ρητά η αρμοδιότητα του οικείου Συμβουλίου Πλημμελειοδικών για αντικατάσταση της κράτησης με περιοριστικούς όρους ύστερα από το πέρας της προθεσμίας αυτής. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης δεν απάντησε στο σχετικό πόρισμα του Συνηγόρου του Πολίτη. Ωστόσο, η ΚΥΑ 137954/24.10.00 που εκδόθηκε μετά το πόρισμα της Αρχής, προέβλεπε τη δυνατότητα επιβολής περιοριστικών όρων από το Τριμελές Πλημμελειοδικείο, σε περίπτωση που η απέλαση δεν είναι εφικτή (υποθέσεις 13821/1999, 12213/2000, κ.α').

3.4.2.2 Συνθήκες διαβίωσης σε κρατητήρια και φυλακές

Συνεχίζοντας τις επισκέψεις του σε αστυνομικά κρατητήρια, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε την ανεπάρκεια λόγω παλαιότητας και στενότητας του χώρου, του κτιρίου όπου στεγάζεται το κρατητήριο του Β' Αστυνομικού Τμήματος Ηρακλείου Κρήτης. Έως ότου μεταστεγαστεί το κρατητήριο, διατυπώθηκαν προς το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και βραχυπρόθεσμες προτάσεις για τη βελτίωση της διαβίωσης των κρατουμένων, όπως η αύξηση των τροφείων και ο καλύτερος καθαρισμός του χώρου, στις οποίες το Υπουργείο ανταποκρίθηκε (υπόθεση 12580/1999).

Ύστερα από αναφορές τριών αλλοδαπών κρατουμένων στη Δικαστική Φυλακή (ΔΦ) Ιωαννίνων, οι οποίοι διαμαρτύρονταν για τις συνθήκες κράτησής τους και ιδιαίτερα για την έλλειψη ιατρικής περίθαλψης, την έλλειψη θέρμανσης, την κακή σίτιση και τον επικρατούντα συνωστισμό, ο Συνήγορος του Πολίτη διενήργησε επιτόπια αυτοψία, για να διακριβώσει τους ισχυρισμούς αυτούς. Η σίτιση των κρατουμένων και η θέρμανση των κοιτώνων αποδείχθηκαν, κατά την ημέρα της αυτοψίας, επαρκείς. Επίσης, το κλιμάκιο της Αρχής διαπίστωσε ότι υπήρχε μόνιμη ιατρός στο σωφρονιστικό κατάστημα και ότι είχαν καταγραφεί στα ιατρικά αρχεία επισκέψεις και φαρμακευτική αγωγή των πολιτών που είχαν προσφύγει στο Συνήγορο του Πολίτη. Πληροφορούμενος ότι υπήρξαν

κρούσματα μεταδοτικής ασθένειας, ο Συνήγορος του Πολίτη συνέστησε τον εμβολιασμό των κρατουμένων και πρότεινε την υπηρεσία επισκέπτη ψυχιάτρου στο σωφρονιστικό κατάστημα για την επιτόπια κάλυψη των συχών, όπως αναφέρθηκε, σχετικών περιστατικών.

Η βασική πάντως διαπίστωση του Συνηγόρου του Πολίτη από την επίσκεψη στους χώρους της ΔΦ Ιωαννίνων ήταν ότι η υπερπλήρωση της φυλακής δημιουργεί συνθήκες αφόρητου συνωστισμού, σε τέτοια βαθμό που θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι συνιστά απάνθρωπη μεταχείριση των κρατουμένων κατά την έννοια του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ενώ η δυναμικότητα του κτιρίου είναι για 80 κρατούμενους, ο πληθυσμός της φυλακής υπερβαίνει τους 240. Οι θάλαμοι δεν επαρκούν, με αποτέλεσμα να χρησιμοποιούνται ως κοιτώνες οι διάδρομοι, στους οποίους είναι τοποθετημένα αντικριστά διώροφα κρεβάτια που στη μέση αφήνουν ένα στενό πέρασμα, μέσω του οποίου η διέλευση είναι εφικτή μόνον εφόσον ο διερχόμενος στραφεί πλαγίως.

Ο Συνήγορος του Πολίτη εισηγήθηκε προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης την άμεση αποσυμφόρηση της ΔΦ Ιωαννίνων και την ενίσχυσή της με προσωπικό προς μεγαλύτερη ασφάλεια των εγκλείστων στη διάρκεια της νύχτας. Επισήμανε επίσης την ανάγκης αυστηρής τήρησης από τις σωφρονιστικές αρχές των κανόνων του Σωφρονιστικού Κώδικα (άρθρο 15 παράγρ. 1 του Ν. 2776/1999) για διαχωρισμό των υπόδικων από τους υπόλοιπους κρατούμενους και για ισότιμη μεταχείριση των κρατουμένων κατά την τοποθέτησή τους σε εργασία ή σε θέσεις επαγγελματικές κατάρτισης (άρθρο 40 παράγρ. 4 και 6 του Ν. 2776/1999). Δεν υπήρξε απάντηση στις σχετικές προτάσεις που περιείχε η έκθεση αυτοψίας, η οποία διαβιβάστηκε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και στις σωφρονιστικές αρχές Ιωαννίνων στις 25.9.2000 (υποθέσεις 11583/1999, 11585/1999, κ.ά).

Συνεργασία των σωφρονιστικών αρχών με τον Συνήγορο του Πολίτη επιτεύχθηκε σε μεμονωμένες περιπτώσεις, όπως π.χ. στην περίπτωση κρατούμενου που είχε μεταχθεί, ύστερα από απεργία πείνας και σχετική ιατρική γνωμάτευση, στο Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού. Ο Συνήγορος του Πολίτη, κατόπιν αιτήματος του κρατουμένου, ζήτησε να πληροφορηθεί εάν δύομισι μήνες μετά την προαναφερθείσα μεταγωγή, εξακολουθούσε να συντρέχει ιατρικός λόγος για την κράτησή του στο ψυχιατρείο ή αντίθετα εάν μπορούσε να μεταχθεί σε άλλο σωφρονιστικό κατάστημα, πλησίον του τόπου κατοικίας του, ώστε να διευκολυνθούν οι επισκέψεις των μελών της οικογενείας του, όπως ζητούσε ο ίδιος. Η θέση του Συνηγόρου του Πολίτη ήταν ότι εάν δεν ήταν ιατρικά επιβεβλημένη η ψυχιατρική νοσηλεία του κρατουμένου, η συνεχιζόμενη παραμονή του στο ψυχιατρείο αποτελούσε περιορισμό του δικαιώματός του να εκτίσει

την ποινή του υπό ομαλές συνθήκες. Το αίτημα του κρατουμένου έγινε δεκτό (υπόθεση 7740/1999).

3.6 ΕΡΓΑΣΙΑ

3.6.1.2 Χορήγηση άδειας άσκησης επαγγέλματος και εγγραφή σε επαγγελματικούς συλλόγους

Τον Συνήγορο του Πολίτη απασχόλησε επίσης η άρνηση του Οδοντιατρικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης να εγγράψει ως μέλος του Σύριο, πτυχιούχο οδοντιατρικής ελληνικού πανεπιστημίου και κάτοχο νόμιμης άδειας άσκησης επαγγέλματος (υπόθεση 15573/2000). Χαρακτηριστική είναι η αυθαίρετη εμμονή του παραπάνω συλλόγου στην αρχική του άρνηση, κατά παράβαση του νόμου αλλά και των διεθνών υποχρεώσεων της Ελλάδας σε σχέση με τον όρο της αμοιβαιότητας, στη χορήγηση αδειών άσκησης επαγγέλματος. Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από το σύλλογο να εγγράψει τον ενδιαφερόμενο, εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις. Ο σύλλογος αρνήθηκε, με την αιτιολογία ότι η αμοιβαιότητα στη χορήγηση αδειών άσκησης επαγγέλματος εξομοιώνει τους αλλοδαπούς με τους έλληνες οδοντιάτρους μόνον όσον αφορά τις ουσιαστικές προϋποθέσεις και όχι όσον αφορά τη διαδικασία. Ισχυρίστηκε μάλιστα ότι επειδή στη Συρία φέρεται να απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του οικείου επαγγελματικού συλλόγου για τη χορήγηση άδειας άσκησης επαγγέλματος, θα έπρεπε, αντίστοιχα, να απαιτείται σύμφωνη γνώμη του συλλόγου και στην Ελλάδα, προκειμένου περί αλλοδαπών συριακής ιθαγένειας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθυνόμενος εκ νέου στον σύλλογο, επισήμανε ότι η αμοιβαιότητα υποχρεώνει σε πλήρη εξομοίωση των αλλοδαπών με τους ημεδαπούς όσον αφορά τις ουσιαστικές προϋποθέσεις αλλά και τη διαδικασία χορήγησης άδειας άσκησης επαγγέλματος. Ειδάλως, δια της αμοιβαιότητας θα παρεισαγόταν στη σχετική διαδικασία μια ρύθμιση προερχόμενη από αλλοδαπό δίκαιο και παντελώς άγνωστη στο ελληνικό. Ωστόσο, ο σύλλογος ενέμεινε στην αρχική του άρνηση.

3.8. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Το άρθρο 10 του Συντάγματος κατοχυρώνει το δικαίωμα των διοικουμένων να αναφέρονται προς τις διοικητικές αρχές υποβάλλοντας έγγραφες αιτήσεις. Η δράση της δημόσιας διοίκησης πρέπει να διέπεται από την αρχή της διαφάνειας, ουσιώδες στοιχείο της οποίας αποτελεί ο έγγραφος χαρακτήρας των συναλλαγών των διοικητικών αρχών με τον πολίτη. Εξάλλου, στενά συνυφασμένη με την αρχή του κράτους δικαίου, την

αρχή της διαφάνειας και την αρχή της χρηστής διοίκησης είναι η υποχρέωση των διοικητικών αρχών να προβαίνουν σε αιτιολογημένη απάντηση προς τους πολίτες μέσα σε συγκεκριμένες προθεσμίες που προβλέπονται στο Ν. 2690/1999.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επιλήφθηκε αναφορών που έθεταν το πρόβλημα της μη συμμόρφωσης διοικητικών αρχών στις παραπάνω υποχρεώσεις τους. Η παράλειψη αυτή όχι μόνο κλονίζει την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τη διοίκηση, αλλά παρεμποδίζει ουσιαστικά τον έλεγχο νομιμότητας της διοικητικής δράσης. Ειδικότερα, η Αρχή διαπίστωσε την έλλειψη αιτιολογημένης απάντησης και διαφάνειας, άλλοτε με το επιχείρημα ότι συντρέχουν λόγοι εθνικοί ασφάλειας και άλλοτε με επίκληση του απόρρητου χαρακτήρα εγγράφων. Περαιτέρω, αντιμετώπισε περιπτώσεις έκδοσης δημοσίων εγγράφων αντιφατικού περιεχομένου σε απαντήσεις διοικητικών αρχών προς πολίτες.

Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη ασχολήθηκε με τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των διενεργούμενων πειθαρχικών ελέγχων σε αστυνομικά όργανα, όταν αυτά φέρονται να έχουν παραβιάσει δικαιώματα πολιτών.

3.8.1 Έλλειψη αιτιολογημένης απάντησης και αδιαφάνεια

3.8.1.1 Έλλειψη αιτιολογίας και αδιαφάνεια με επίκληση λόγων εθνικής ασφάλειας

Μόνιμη κάτοικος του Νομού Ροδόπης, δημοσιογράφος του τοπικού Τύπου και στέλεχος μη κυβερνητικής οργάνωσης, από την οποία αφαιρέθηκε κατά το παρελθόν η ελληνική ιθαγένεια με βάση το άρθρο 18 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας – που έχει πλέον καταργηθεί – προσέφυγε στο Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρούμενη για το ακόλουθο συμβάν: όταν κατά την επιστροφή της από επαγγελματικό ταξίδι διέσχισε τα σύνορα μέσω της συνοριακής διάβασης των Κήπων του Νομού Έβρου και ενώ ανέμενε τη διενέργεια του συνήθους ελέγχου διαβατηρίων, άτομο με πολιτική περιβολή την υποχρέωσε να κατέβει από το λεωφορείο στο οποίο επέβαινε, μόνον αυτή μεταξύ όλων των επιβατών, και αφού την οδήγησε σε κάποιο χώρο του καταστήματος του συνοριακού φυλακίου, διενήργησε εξονυχιστική έρευνα στα προσωπικά αντικείμενα και στις αποσκευές της (υπόθεση 13859/1999).

Μολονότι κατά τη διενέργεια της παραπάνω έρευνας η ενδιαφερόμενη δεν υπέστη σωματική βία ούτε φραστική εξύβριση, από όσα της ελέγχθησαν, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο έλεγχος έγινε μόνο σε εκείνη, συνήγαγε το συμπέρασμα ότι οι δραστηριότητές της τελούν υπό συστηματική μυστική παρακολούθηση από όργανα του κράτους. Ύστερα από τον έλεγχο που διήρκεσε πάνω από τρεις ώρες, αφέθηκε ελεύθερη να

εισέλθει στη χώρα, χωρίς να της γνωστοποιηθεί επισήμως ούτε η ταυτότητα του ατόμου που διενήργησε τον έλεγχο ούτε οι λόγοι του ελέγχου αυτού.

Έπειτα από άκαρπες προσπάθειες να πληροφορηθεί τα στοιχεία αυτά, κατέφυγε στο Συνήγορο του Πολίτη, ο οποίος απευθύνθηκε στον διοικητή του αρμόδιου αστυνομικού τμήματος, αυτός όμως αρνήθηκε να αποκαλύψει την ταυτότητα του προσώπου που διενήργησε τον έλεγχο. Ο Συνήγορος του Πολίτη παραπέμφθηκε στον Αστυνομικό Διευθυντή του Νομού Έβρου, όπου διαπίστωσε ότι το υπό έρευνα συμβάν συνδεόταν με τη δράση οργάνων του κράτους επιφορτισμένων με την προστασία της εθνικής ασφάλειας. Πράγματι, στέλεχος της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών (ΕΥΠ) επιδίωξε επαφή με το Συνήγορο του Πολίτη και ζήτησε τη διακοπή κάθε περαιτέρω έρευνας σχετικά με την υπόθεση αυτή, επικαλούμενο λόγους εθνικής ασφάλειας.

Περιοριζόμενος από το άρθρο 3 παρ. 1 του Ν. 2477/1997, σύμφωνα με το οποίο από την αρμοδιότητά του εκφεύγει η δράση της ΕΥΠ, καθώς και εν γένει της διοίκησης όταν συνδέεται με ζητήματα εθνικής άμυνας, κρατικής ασφάλειας ή διεθνών σχέσεων της χώρας, ο Συνήγορος του Πολίτη διέκοψε την έρευνα της υπόθεσης. Ωστόσο, απαίτησε από τη διοίκηση της ΕΥΠ την έγγραφη διαβεβαίωσή της ότι το εν λόγω συμβάν αποδίδεται σε δική της δράση και επισήμανε ότι, στο πλαίσιο ενός δημοκρατικού κράτους δικαίου, θα ήταν αδιανόητο να υφίσταται ένα πρόσωπο εμφανείς περιορισμούς των ατομικών του δικαιωμάτων, δίχως να γνωρίζει τους νόμιμους λόγους για τους οποίους θα μπορούσε να συμβαίνει αυτό. Πράγματι, η διοίκηση της ΕΥΠ ανταποκρίθηκε, στέλνοντας σχετικό έγγραφο στο Συνήγορο του Πολίτη, το οποίο κοινοποιήθηκε στη συνέχεια και στην ενδιαφερόμενη.

3.8.2 Αποτελεσματικότητα διοικητικής έρευνας

Ο Συνήγορος του Πολίτη έγινε αποδέκτης αναφοράς σχετικής με την άρνηση αστυνομικού υπηρεσίας να προβεί σε βεβαίωση του γνησίου της υπογραφής ιδιωτικών εγγράφων που προσκομίστηκαν από τον πολίτη (υπόθεση 1424/2000). Το εν λόγω αστυνομικό όργανο όχι μόνον αρνήθηκε να εκτελέσει υπηρεσία, αλλά αρνήθηκε και να αποκαλύψει την ταυτότητά του σε σχετική ερώτηση του ενδιαφερόμενου.

Έπειτα από παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, ο οποίος ζήτησε τη διεξαγωγή έρευνας της υπόθεσης από το διοικητή του συγκεκριμένου αστυνομικού τμήματος, διενεργήθηκε άτυπη διοικητική εξέταση, με βάση του άρθρο 21, παράγρ. 1 του Πειθαρχικού Δικαίου Αστυνομικού Προσωπικού (ΠΔ 22/1996). Διαπιστώθηκε η διάπραξη πειθαρχικού πα-

ραπτώματος και επιβλήθηκε χρηματικό πρόστιμο 5.000 δρχ. στο αστυνομικό όργανο.

Η υπόθεση αυτή αποτελεί και τη μόνη περίπτωση επιβολής πειθαρχικής ευθύνης σε αστυνομικό όργανο ύστερα από παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, αφορά δε μεμονωμένο και ελάχιστον σημασίας θέμα σε σχέση με σημαντικότερες περιπτώσεις καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών οργάνων, για τις οποίες έχει διεξαχθεί πειθαρχικός έλεγχος, ο οποίος καταλήγει μόνιμα στο στερεότυπο και λακωνικό συμπέρασμα ότι «... οι ενέργειες – συμπεριφορά των Αστυνομικών Υπαλλήλων ... ήταν άμορφες και σύμφωνα [sic] με τους κανονισμούς και τις διατάξεις του Σώματος».

Ειδικότερα, ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο διερεύνησης σημαντικού αριθμού αναφορών, έχει ζητήσει διοικητική έρευνα σε υποθέσεις που σχετίζονται με παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών, κυρίως κατά τη σύλληψη, την προσαγωγή και την κράτησή τους σε αστυνομικά τμήματα. Δεδομένου ότι σε αυτές ακριβώς τις υποθέσεις έχει παρατηρηθεί ιδιαίτερη δυστοκία στην απόδοση πειθαρχικών ευθυνών, παραμένει προς το παρόν αδιευκρίνιστο αν η επιβολή του χρηματικού προστίμου στην παραπάνω περίπτωση αντανάκλα μια αποφασιστική στροφή στη γενική στάση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης προς την κατεύθυνση της ουσιαστικότερης και αποτελεσματικότερης έρευνας των υποβαλλόμενων καταγγελιών.

ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

.....
Φορείς: *Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού – Νοσοκομείο «Άγιος Σάββας»*

Θέμα: *Πρόσβαση κρατουμένου σε υγειονομική προστασία – Προσβολή του δικαιώματος στην υγεία*

Ιταλός κρατούμενος στο Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού προσέφυγε στο Συνήγορο του Πολίτη αναφέροντας, ότι για έναν χρόνο δεν του παρασχέθηκε καμία ιατρική φροντίδα ούτε η ενδεικνυόμενο θεραπεία, αν και είχε διαγνωστεί ότι πάσχει από λέμφωμα.

Ο Συνήγορος του Πολίτη διενήργησε αμέσως αυτοψία στο νοσοκομείο κρατουμένων, όπου είχε επαφές με τους αρμόδιους και τον ενδιαφερόμενο και συνέλεξε στοιχεία για την υπόθεση. Στη συνέχεια ακολούθησε επίσκεψη στο Αρεταίειο Νοσοκομείο, όπου είχε εξεταστεί για τελευταία φορά ο κρατούμενος, και ελήφθησαν συμπληρωματικά στοιχεία για την κατάσταση του ασθενούς. Ακολούθησε δεύτερη επίσκεψη στο νοσοκομείο κρατουμένων, μαζί με ιατρό – ογκολόγο της ιταλικής πρεσβείας, ώστε να διαπιστωθεί σε ποια κατάσταση βρισκόταν εκείνη την

περίοδο ο κρατούμενος και να κριθεί η ανάγκη για άμεση μεταφορά του σε αντικαρκινικό νοσοκομείο.

Ύστερα από την αξιολόγηση των δεδομένων που περιήλθαν στην αντίληψή του, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι ο κρατούμενος χρειαζόταν άμεση ιατρική περίθαλψη, η οποία είχε καθυστερήσει επί έναν χρόνο. Το γεγονός αυτό οφειλόταν τόσο στην κακή οργάνωση του τμήματος μεταγωγών της αστυνομίας, το οποίο δεν μετέφερε τον κρατούμενο στο νοσοκομείο, όσο και στην κακή οργάνωση του νοσοκομείου «Άγιος Σάββας», το οποίο από λάθος δεν πραγματοποίησε την εισαγωγή την προκαθορισμένη ημέρα μεταγωγής. Σε αυτή τη δυσλειτουργία συνέβαλε και η ιδιαίτερη καχυποψία του ίδιου του κρατούμενου ασθενούς, ο οποίος, μη κατανοώντας τα συνεχή οργανωτικά προβλήματα του συστήματος, αρνούνταν κάθε συνεργασία.

Ο Συνήγορος του Πολίτη αφενός δημιούργησε σχέση εμπιστοσύνης με τον κρατούμενο και αφετέρου, με έγγραφό του προς το νοσοκομείο «Άγιος Σάββας», καθώς και με παράσταση στελεχών της Αρχής στο νοσοκομείο τη στιγμή της διακομιδής του κρατουμένου από το νοσοκομείο κρατουμένων, εξασφάλισε την εισαγωγή του στο νοσοκομείο «Άγιος Σάββας», όπου διενεργήθηκε σειρά εξετάσεων, επανακαθορίστηκε η απαραίτητη χημειοθεραπεία και ακολούθησε η εφαρμογή της στον ασθενή.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ – ΣΥΝΕΔΡΙΑ - ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Διακήρυξη της Αθήνας

Σε συνέχεια της πρώτης Διάσκεψης στο Μαρακές, που πραγματοποιήθηκε από τις 27 έως τις 29 Απριλίου 1998 με την πρωτοβουλία της Συμβουλευτικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Μαρόκου, η δεύτερη Διάσκεψη των Μεσογειακών Εθνικών Οργανισμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου διοργανώθηκε από την Ελληνική Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα, από 1 έως 3 Νοεμβρίου 2001.

Στο τέλος των εργασιών της Διάσκεψης οι συμμετέχοντες οργανισμοί υιοθέτησαν την εξής Διακήρυξη:

I. Ευρω-μεσογειακοί εθνικοί οργανισμοί προώθησης και προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Οι συμμετέχοντες οργανισμοί καλωσορίζουν τους Ευρω-μεσογειακούς εθνικούς οργανισμούς για την προώθηση και προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που ιδρύθηκαν μετά την πρώτη συνάντησή τους στο Μαρακές. Ενθαρρύνουν τη δημιουργία νέων και την ενδυνάμωση των ήδη υπαρχόντων εθνικών οργανισμών για την προώθηση και προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην Ευρω-μεσογειακή περιοχή, σύμφωνα με τα διεθνώς αποδεκτά ελάχιστα πρότυπα, τις Αρχές των Παρισίων.

II. Παρακολούθηση και εφαρμογή της διαδικασίας της Διακήρυξης της Βαρκελώνης

Οι εθνικοί οργανισμοί Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σημειώνοντας τη σημαντική θέση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στη διαδικασία της Βαρκελώνης από την οποία καθοδηγείται η Ευρω-μεσογειακή συνεργασία, επιθυμούν να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στη διαδικασία αυτή. Οι εθνικοί οργανισμοί δεσμεύονται να προωθήσουν και να επιβλέπουν την εφαρμογή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο πλαίσιο αυτής της σύμπραξης, σύμφωνα με τις ανειλημμένες υποχρεώσεις από τα συμβαλλόμενα Κράτη.

III. Μετανάστευση

Το διαρκώς διευρυνόμενο οικονομικό και κοινωνικό χάσμα μεταξύ φτωχών και πλουσίων χωρών και η συνακόλουθη μεγέθυνση της διεθνικής μετακίνησης προσώπων ή πληθυσμών, έχουν προσδώσει μια νέα

μορφή στη μετανάστευση, που είναι εξαιρετικά πολύπλοκη και την οποία πρέπει να αντιμετωπίσουν όλα τα Κράτη.

Οι εθνικοί οργανισμοί Δικαιωμάτων του Ανθρώπου τονίζουν, πρώτον, ότι όλα τα Κράτη από τα οποία προέρχονται ή στα οποία εισέρχονται μετανάστες πρέπει να ανανεώσουν τις προσπάθειές τους για τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών που θα συμβάλουν στη μείωση του ανησυχητικού πλέον όγκου μεταναστευτικών ρευμάτων, ιδιαίτερα όσον αφορά στην οικονομική ανάπτυξη, στον εκδημοκρατισμό και στο σεβασμό των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Δεύτερον, υπενθυμίζουν τις αρχές που διατυπώθηκαν στη Διακήρυξη του Μαρακές και προτρέπουν ιδίως, και πάλι, τα Κράτη να επικυρώσουν τη Διεθνή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων των Μεταναστών Εργαζομένων και των Μελών των Οικογενειών τους (1990).

Τρίτον, οι εθνικοί οργανισμοί ενθαρρύνουν τα Κράτη να εμπνέονται από τις εξής αρχές κατά τη χάραξη των μεταναστευτικών πολιτικών τους:

(α) Η μετανάστευση στις χώρες υποδοχής εμπλουτίζει την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ζωή των τελευταίων.

(β) Οι μετανάστες πρέπει να τυγχάνουν μεταχείρισης σύμφωνης με τις ανθρωπιστικές αξίες και το διεθνές δίκαιο δικαιωμάτων του ανθρώπου, και ιδιαίτερα την αρχή της μη διάκρισης.

(γ) Τα Κράτη οφείλουν να μην καθορίζουν τις ικανότητές τους απορρόφησης μεταναστευτικού δυναμικού παραβλέποντας τις αιτίες που ωθούν τους μετανάστες σε αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης.

Επίσης, οι εθνικοί οργανισμοί καλούν τα Κράτη να θέσουν σε εφαρμογή όλες τις αρχές και τα μέτρα που έχουν διατυπωθεί στη Διακήρυξη και το Πρόγραμμα Δράσης της Παγκόσμιας Διάσκεψης κατά του Ρατσισμού, των Φυλετικών Διακρίσεων, της Ξενοφοβίας και Σχετικής Μισαλλοδοξίας.

IV. Ασυλο

Δεδομένης της έντασης των προσφυγικών μετακινήσεων, ιδιαίτερα από Κράτη της Αφρικής, της Μέσης Ανατολής και της Ασίας, όλα τα Κράτη υποδοχής οφείλουν να εφαρμόζουν, μέσω της νομοθεσίας και της πρακτικής τους, το ανθρωπιστικό πνεύμα προστασίας που επιτάσσει η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, σύμφωνα με τα κριτήρια που έχει υιοθετήσει η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, και, ιδιαίτερα, να τηρούν την αρχή της μη επαναπροώθησης (non-refoulement) που έχει εδραιωθεί με το άρθρο 33 της ανωτέρω Σύμβασης. Επίσης, οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη συμπληρωματικές μορφές προστασίας, βάσει των διατάξεων του διεθνούς

δικαίου που απαγορεύουν τα βασανιστήρια και άλλους τρόπους σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας.

Όλα τα Κράτη καλούνται να υποστηρίξουν την εκούσια επιστροφή των προσφύγων και μετακινηθέντων προσώπων (displaced persons) στις χώρες ή στις περιοχές καταγωγής τους, σύμφωνα με τις εδραιωμένες αρχές του διεθνούς δικαίου.

Οι εθνικοί οργανισμοί θεωρούν απαραίτητο να προωθήσουν τη διερεύνηση μεθόδων για τη δημιουργία περιφερειακών ταμείων με τη βοήθεια της διεθνούς κοινότητας, υπό την αιγίδα της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, με σκοπό τη δίκαιη κατανομή, μεταξύ των Κρατών κάθε περιφέρειας, των βαρών που δημιουργούν μεγάλων διαστάσεων εισροές προσφύγων.

V. Παρακολούθηση και εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης της Διάσκεψης του Durban

Οι εθνικοί οργανισμοί Δικαιωμάτων του Ανθρώπου καλούνται να διαδραματίσουν έναν ενεργό ρόλο στην πάλη ενάντια όλων των μορφών διακρίσεων. Ειδικότερα, θα πρέπει να μεγιστοποιήσουν τις προσπάθειές τους για την καταπολέμηση του ρατσισμού που σε πολλές χώρες έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις, ιδιαίτερα κατά μεταναστών. Έχοντας συμμετάσχει ενεργά στην Παγκόσμια Διάσκεψη κατά του Ρατσισμού, των Φυλετικών Διακρίσεων, της Ξενοφοβίας και Σχετικής Μισαλλοδοξίας, οι εθνικοί οργανισμοί οφείλουν, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που ανέλαβαν με την Διακήρυξή τους στο Durban, να επιβλέπουν την εφαρμογή του Προγράμματος Δράσης που υιοθετήθηκε στο πέρας της Διεθνούς Διάσκεψης. Όλοι οι εθνικοί οργανισμοί πρέπει να ενδυναμώσουν τις προσπάθειές τους για την υιοθέτηση από τις αρμόδιες Κρατικές Αρχές συγκεκριμένων μέτρων απαραίτητων στον τομέα αυτό.

VI. Συμβολή στο έργο των οργάνων των Ηνωμένων Εθνών που επιβλέπουν την εφαρμογή διεθνών συμβάσεων προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Σύμφωνα με τις Αρχές των Παρισίων, οι εθνικοί οργανισμοί οφείλουν να ενθαρρύνουν τα Κράτη να προβούν στη κύρωση των διεθνών συμβάσεων προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και να εξασφαλίζουν την εφαρμογή τους.

Επίσης, οι εθνικοί οργανισμοί θα ήταν δυνατόν να συμβάλλουν ενεργά στο έργο των οργάνων των Ηνωμένων Εθνών. Η καθιέρωση άμεσων επαφών μεταξύ τους θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη, παίρνοντας, για παράδειγμα, τις εξής μορφές:

- Τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών θα ήταν δυνατόν να ενημερώνουν άμεσα τους εθνικούς οργανισμούς σχετικά με τις εκθέσεις που οφείλουν να υποβάλλουν οι Κυβερνήσεις τους, με σκοπό να καταστεί δυνατή η παρακολούθηση από τους εθνικούς οργανισμούς της διαδικασίας προετοιμασίας και εξέτασης των εκθέσεων και, εάν είναι απαραίτητο, η δραστήρια παρέμβασή τους σε περιπτώσεις καθυστερήσεων.

- Οι Κυβερνήσεις πρέπει να συμβουλευονται τους εθνικούς οργανισμούς κατά τη διάρκεια προετοιμασίας των εκθέσεών τους προς τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών.

- Τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών πρέπει να λαμβάνουν γνώση των παρατηρήσεων των εθνικών οργανισμών σχετικά με τις εκθέσεις των Κρατών και, εάν δεν υπάρχουν τέτοιες εκθέσεις, σχετικά με την κατάσταση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στις χώρες τους.

- Εκπρόσωπος του αρμόδιου εθνικού οργανισμού θα μπορούσε να προσκαλείται από τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών κατά τη διάρκεια εξέτασης της κρατικής έκθεσης, όχι ως μέλος της σχετικής Κυβερνητικής Αντιπροσωπείας αλλά ως ανεξάρτητος εκπρόσωπος.

- Οι τελικές παρατηρήσεις των οργάνων των Ηνωμένων Εθνών πρέπει να αποστέλλονται άμεσα στον εθνικό οργανισμό του ενδιαφερομένου Κράτους. Έτσι ο εθνικός οργανισμός θα μπορεί να παρακολουθεί καλύτερα την εφαρμογή των συστάσεων των οργάνων των Ηνωμένων Εθνών.

VII. Τρομοκρατία και Δικαιώματα του Ανθρώπου

Οι εθνικοί οργανισμοί που συνήλθαν στην Αθήνα εκφράζουν τον αποτροπιασμό τους για την τρομοκρατική επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 που προξένησε τον θάνατο χιλιάδων αθώων ατόμων και, δικαιολογημένα, προκάλεσε την αντίδραση ολόκληρης της διεθνούς κοινότητας.

Εντούτοις, αυτή η αντίδραση της διεθνούς κοινότητας πρέπει να μεταχειριστεί μεθόδους σύμφωνες με το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο. Επίσης, οι εθνικοί οργανισμοί τονίζουν ότι το φαινόμενο της τρομοκρατίας δεν είναι δυνατόν να εκριζωθεί εάν δεν ληφθούν υπόψη οι γενεσιουργές αιτίες που το προκαλούν ή το μεγεθύνουν.

Από την πλευρά τους, οι εθνικοί οργανισμοί πρέπει να επαγρυπνούν έτσι ώστε τα μέτρα που λαμβάνονται στις χώρες τους, μετά την επίθεση με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, να μην παραβιάζουν θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες μέσω περιορισμών που είναι δυσανάλογοι προς τους σκοπούς τους. Επίσης πρέπει να επαγρυπνούν έτσι ώστε αυτά τα μέτρα να μην εφαρμόζονται με τρόπο που να οδηγεί σε διακρίσεις, ιδιαίτερα για φυλετικούς ή θρησκευτικούς λόγους.

Οι συμμετέχοντες στη Δεύτερη Διάσκεψη των Μεσογειακών Οργανισμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου συγχαίρουν θερμά την κυρία Mary Robinson, Υπατη Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, για όλη την ακαταπόνητη και θαρραλέα δράση της και εκφράζουν την ευαρέσκειά τους για τη σταθερή και αποτελεσματική υποστήριξη που τους παρέχει.

Τέλος, οι συμμετέχοντες εκφράζουν τις ευχαριστίες τους στην Ελληνική Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και στην Πρόεδρό της για την ποιότητα της υποδοχής και την εξαιρετη οργάνωση της Διάσκεψης.

Αθήνα, 3 Νοεμβρίου 2001

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

- N. 2353/1995 : Κύρωση Συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Σλοβενίας για την επανεισδοχή προσώπων σε μη νόμιμη κατάσταση και του συνημμένου σε αυτή Πρωτοκόλλου (ΦΕΚ 229, τ. Α'). Έναρξη ισχύος : 13.1.1996 (Ανακ. ΥΠΕΞ Φ 0544/20/ΑΣ 491/Μ.4325/ 24.7-22.8.2001 – ΦΕΚ 191, τ. Α').
- N. 2804/2000 : Κύρωση της Σύμβασης Αμοιβαίας Δικαστικής Συνδρομής σε Ποινικές Υποθέσεις μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών των ΗΠΑ (ΦΕΚ 49, τ. Α'). Έναρξη ισχύος : 20.11.2001 (Ανακ. ΥΠΕΞ Φ 05446/ΑΣ 728/Μ.5003 της 26.11/11.12.2001 – ΦΕΚ 278, τ. Α').
- N. 2861/2000 : Κύρωση της Συμφωνίας Ελλάδας – Λετονίας για επανεισδοχή προσώπων των οποίων η διαμονή είναι παράνομη (ΦΕΚ 255, τ. Α'). Έναρξη ισχύος:21.12.2000 (Ανακ. Φ.0544/12/ΑΣ 221/Μ.4961 ΥΠΕΞ της 10.4/18.5.2001 – ΦΕΚ 98, τ. Α').
- N. 2865/2000 : Συμφωνία περί συνεργασίας για την πρόληψη και καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος και ο προσαρτημένος σ' αυτήν Καταστατικός Χάρτης Οργάνωσης και Λειτουργίας του Περιφερειακού Κέντρου της Πρωτοβουλίας Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης για την καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος (ΦΕΚ 271, τ. Α'). Έναρξη ισχύος : 1.5.2001 (Ανακ. Φ. 0546/11/ΑΣ 325/Μ.5037 της 2/18.5.2001 – ΦΕΚ 98, τ. Α').
- N. 2903/2001 : Κύρωση της Συμφωνίας για την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών μελών της αφενός και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας αφετέρου, μετά της τελικής πράξης (ΦΕΚ 78, τ. Α')
- N. 2911/2001 : Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Λιθουανίας σχετικά με την επανεισδοχή προσώπων των οποίων η διαμονή είναι παράνομη (ΦΕΚ 93, τ. Α').
- N. 2917/2001 : Κύρωσης της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Γαλλικής Δημοκρατίας για την επανεισδοχή των προσώπων σε μη νόμιμη κατάσταση (ΦΕΚ 115, τ. Α').
- N. 2921/2001 : Κύρωση του Πρωτοκόλλου για την παράταση ισχύος του Πρωτοκόλλου Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης της Δημοκρατίας της Αλβανίας σχετικά με την εκτέλεση κοινών περιπολιών από την Αστυνομία Συνόρων και το Ελλη-νι-

- κό Λιμενικό Σώμα για την αποτελεσματικότερη αστυνόμευση της θαλάσσιας μεθορίου μεταξύ των δύο χωρών (ΦΕΚ 134, τ. Α'). Έναρξη ισχύος: 31.7.2001 (Ανακοίνωση ΥΠΕΞ της 3/16.8.2001 : Ανακοίνωση για τη θέση και οριστικά σε ισχύ του Πρωτοκόλλου Ελλάδος – Αλβανίας για την παράταση του Πρωτοκόλλου περιοδειών στα Ελληνοαλβανικά θαλάσσια σύνορα. – ΦΕΚ 186, τ. Α').
- N. 2922/2001 : Κύρωση της Συμφωνίας Κοινωνικής Ασφάλισης μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Αραβικής Δημοκρατίας της Συρίας (ΦΕΚ 135, τ. Α').
- N. 2925/2001 : Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ των Κυβερνήσεων των Κρατών που μετέχουν στην οικονομική Συνεργασία του Ευξείνου Πόντου για συνεργασία στην καταπολέμηση του εγκλήματος και ιδιαίτερα των οργανωμένων μορφών του (ΦΕΚ 138, τ. Α').
- N. 2926/2001 : Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τη συνεργασία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Εσωτερικών της Δημοκρατίας της Τουρκίας για την καταπολέμηση του εγκλήματος ιδιαίτερα της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και της λαθρομετανάστευσης» (ΦΕΚ 139, τ. Α'). Έναρξη ισχύος : 17.7.2001 (Ανακοίνωση ΥΠΕΞ Φ.0544/11/ΑΣ 31/Μ. 5084 της 9.1/14.2.2002, ΦΕΚ 16, τ. Α').
- N. 2931/2001 : Κύρωση της Συμφωνίας συνεργασίας μεταξύ του Βασιλείου του Βελγίου, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, της Γαλλικής Δημοκρατίας, του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου, του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, της Ιταλικής Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Ισπανίας, της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Αυστριακής Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Σουηδίας – Συμβαλλομένων Μερών της Συμφωνίας και της Σύμβασης Σένγκεν – και της Ισλανδικής Δημοκρατίας και του Βασιλείου της Νορβηγίας σχετικά με την κατάργηση των ελέγχων προσώπων στα κοινά σύνορα μετά των δηλώσεων των Μερών (ΦΕΚ 144, τ. Α').
- N. 2952/2001: Κύρωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (ΦΕΚ 248, τ. Α'). Έναρξη ισχύος : 22.4.2002 (Ανακοίνωση ΥΠΕΞ Φ.0546/11/ΑΣ 162/Μ.5073 της 12/25.2.2002, ΦΕΚ 31, τ. Α').
- N. 2968/2001 : Κύρωση των Αποφάσεων των Αντιπροσώπων των Κυβερνήσεων των κρατών - μελών συνεργαζομένων στο πλαίσιο του

Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την προστασία των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκ μέρους των διπλωματικών και προξενικών αντιπροσωπειών και περί θέσπισης προσωρινού ταξιδιωτικού εγγράφου (ΦΕΚ 280, τ. Α')

- Π.Δ. 403/2001¹ : Ρύθμισης θεμάτων διαμονής στην Ελλάδα υπηκόων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τροποποίηση των Π.Δ. 525/1983, 499/1987 και 278/1992 (ΦΕΚ 287, τ. Α').
- Ν. 3003/2002 : Κύρωση του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (ΦΕΚ 75, τ. Α').
- Ν.3007/2002 : Κύρωση της Σύμβασης Δικαστικής Συνδρομής σε Αστικές, Οικογενειακές και Ποινικές Υποθέσεις μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Αρμενίας (ΦΕΚ 85, τ. Α').
- Ν. 3008/2002 : Κύρωση Σύμβασης Έκδοσης μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης του Καναδά (ΦΕΚ 89, τ. Α').
- Ν. 3013/2002 : Αναβάθμιση πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις (ΦΕΚ 102, τ. Α'). Με το μέρος έκτο του νόμου συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε ο Ν. 2910/2001 (ΦΕΚ 91, τ. Α') «Είσοδος και Παραμονή Αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια, Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με Πολιτογράφηση και Άλλες Διατάξεις».

¹ Αφορά στην κατάργηση του πιστοποιητικού υγείας ως δικαιολογητικού για την έκδοση άδειας παραμονής και εργασίας.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ¹
(1.1.2001 – 31.12.2001)

Χώρες καταγωγής	Α.Α. ²	ΠΡ. Κ. ³	ΑΠΟΡ. ⁴	Α.Κ. ⁵		Είσοδος ⁶		Κλεισμένες υποθέσεις ⁷	
				Θ	Α	Ν	Π	Δ	Π
Αγκόλα	2						2		
Αζερμπαϊτζάν	5		5		5		5		1
Αίγυπτος	2			1			1		
Αιθιοπία	34	1	4			4	20	2	
Ακτή του Ελεφαντοστού									
Ακαθόριστης ιθαγένειας	4		2				2		
Αλβανία	10		2			6	4		6
Αλγερία	17		12	2		6	11		3
Αρμενία	1		1	1		1			
Αφγανιστάν	1.459	17	189	8		8	1354	16	1
Βοσνία	2					2			
Βουλγαρία									
Γεωργία			1						
Γιουγκοσλαβία (Νέα)	10		6				10		3
Γκάμπια			3						
Γκάνα	17		8	2			16	1	
Γουϊνέα Μπισάου			14						
Δυτική Σαχάρα			4						
Ερυθραία	26			2		2	3		
Ινδία	41		7	3		3	10	3	
Ιορδανία	2						1		
Ιράκ	1.972	46	404	100	4	37	1387	94	19
Ιράν	212	13	59	34	3	8	208	2	4

¹ Πηγή: Υπουργείο Δημόσιας Τάξης.

² Α.Α. = Απόρριψη αιτήσεων ασύλου

³ ΠΡ. Κ. = Προσφυγικό καθεστώς

⁴ ΑΠΟΡ = Απόρριψη αιτήσεων ασύλου

⁵ Α.Κ. = Ανθρωπιστικό καθεστώς - Θ = άδειες για ανθρωπιστικό καθεστώς που χορηγήθηκαν και / ή συνέχιζαν να ανανεώνονται - Α= αρνητικές αποφάσεις στις αιτήσεις για χορήγηση και / ή ανανέωση του ανθρωπιστικού καθεστώτος.

⁶ Ν = νομότυπη είσοδος με διαβατήριο - Π = παράνομη είσοδος.

⁷ Δ= διακοπή της εξέτασης των αιτημάτων ασύλου κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2 παρ. 8 του Π.Δ. 61/1999 - Π = παραίτηση από το αίτημα ασύλου.

Χώρες καταγωγής	Α.Α.	Π.Κ.	ΑΠΟΡ.	Α.Κ.		Είσοδος		Κλεισμένες υποθέσεις	
				Θ	Α	Ν.	Π	Δ.	Π.
Ισραήλ							185		
Καζακστάν									
Καμερούν		1							
Κένυα									
Κεντρική Αφρική (Δημοκρατία)									
Κίνα	2				2	2			
Κιργιστάν	1					1			
Κονγκό (πρώην Ζαΐρ)	32	1	5	1		16	13	2	
Κορέα									
Κούβα									
Λετονία									
Λευκορωσία	6		2			5	1		1
Λίβανος	4		1	1		2	2		
Λιβερία	4		1	2		1	3		
Λιβύη	2		1			2			1
Λιθουανία									
Μαρόκο	148		138	1	3	1	144		2
Μαυριτανία									
Μογγολία									
Μολδαβία									
Μπαγκλαντές	33	5	18	1	6		15	1	10
Μπαρμπάντος									
Μπουρούντι	5		2	2			3		
Μυανμάρ	6	1	3	1			4		
Ναμίμπια									
Νιγηρία	33		12	2	2	6	24		
Νότια Αφρική									
Ουγκάντα									
Ουζμπεκιστάν	1					1			
Ουκρανία	6		8			3	3		1
Πακιστάν	252		20	2		5	152		3
Παλαιστίνη	38		13			8	4		1
ΠΓΔΜ	2						2		
Πολωνία									
Ρουάντα	12		4	2	1	1	10		
Ρουμανία	4		3				4		1

Χώρες καταγωγής	Α.Α.	Π.Κ.	ΑΠΟΡ.	Α.Κ.		Είσοδος		Κλεισμένες υποθέσεις	
				Θ	Α	Ν.	Π	Δ.	Π.
Ρωσία	21		11			20	1		2
Σαουδική Αραβία									
Σενεγάλη									
Σιέρα Λεόνε	163		24	8		1	157	2	
Σλοβακία	1		1			1			
Σλοβενία									
Σομαλία	14		3	1		2	12		
Σουδάν	45	6	18	5	1	11	24	12	2
Σρι Λάνκα	28	6	20	8	2	13	7		1
Συρία	15	2	8	14		1	11		3
Τανζανία									
Τόγκο	1		1				1		
Τουρκία	800	48	128	28	3	1	360	100	6
Τουρκμενιστάν	1					1			
Τσαντ									
Τσετσενία									
Τσεχοσλοβακία									
Τυνησία									
Υεμένη									
Φιλιππίνες									
ΣΥΝΟΛΟ	5499	147	1165	233	27	184	4171	239	72

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Μετανάστες στην Ελλάδα
Αθανάσιος Μαρβάκης, Δημήτρης Παρσάνογλου,
Μίλτος Παύλου (Επ.)

Αθήνα, Εταιρεία Πολιτικού Προβληματισμού «Νίκος Πουλαντζάς»,
Ελληνικά Γράμματα, 2001, σελ. 445
(και 16 φωτογραφίες μεταναστών στην Αθήνα)

«Η μετανάστευση δεν είναι μία λύση. Δεν είναι ένα πρόβλημα. Είναι μια πραγματικότητα. Οι κοινωνίες μας χρειάζονται τη μετανάστευση. Οι σχετικές πολιτικές πρέπει να ανταποκρίνονται στην ανάγκη αυτή...[Ο]ι μετανάστες [πρέπει] να εισέρχονται νόμιμα και να έχουν άδεια εργασίας όπως επίσης ένα γενναιόδωρο πλέγμα δικαιωμάτων εφόσον υπάρχουν θέσεις εργασίας...που δεν μπορούν να καλυφθούν από την εγχώρια αγορά εργασίας». Η θέση αυτή εκφράστηκε δημόσια τον Ιούλιο 2001 από τον Επίτροπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για θέματα εσωτερικών υποθέσεων Antonio Vitorino¹. Πρόκειται για μια πολιτική θέση που πριν από μερικά χρόνια θα ήταν αδιανόητη στους κόλπους της ΕΕ όπου μέχρι πρόσφατα κυριαρχούσε η εξωπραγματική μεταναστευτική γραμμή, των «μεγάλων» κυρίως ευρωπαϊκών κρατών, της «μηδέν μετανάστευσης» (zero migration) από χώρες εκτός της ΕΕ.

Υπολογίζεται ότι ετησίως εισέρχονται στην ΕΕ 500.000 παράνομοι μετανάστες. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 μέχρι το 2000 χώρες μέλη της ΕΕ έχουν νομιμοποιήσει περίπου 1.8 εκατομμύρια παράνομους μετανάστες². Οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν πλέον συνειδητοποιήσει ότι η μετανάστευση ατόμων από τρίτες χώρες είναι μια πραγματικότητα που πρέπει να γίνει αντικείμενο επιστημονικής μελέτης έτσι ώστε να υπάρξουν αμοιβαία, μακροπρόθεσμα οφέλη για τις χώρες υποδοχής και τους αλλοδαπούς μετανάστες. Η ΕΕ έχει πλέον εισέλθει σε μια ωριμότερη, ομολογουμένως, περίοδο κατά την οποία δείχνει να αντιλαμβάνεται πλήρως την επιτακτική ανάγκη υιοθέτησης μιας ελαστικής, αλλά ταυτόχρονα ρεαλιστικής, μεταναστευτικής στρατηγικής. Η στρατηγική αυτή πρέπει να αποβλέπει στη μεθοδευμένη (υπό έλεγχο) μετανάστευση αλλοδαπών στην ΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της εσωτερικής αγοράς εργασίας για

¹ *Migration News*, vol. 8, no 8, August 2001, Section: Europe-EU (<http://migration.ucdavis.edu/mn/>).

² Commission of the European Communities, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on a Community Immigration Policy*, 22.11.2000, COM (2000) 757 final, 13.

εργατικό δυναμικό με υψηλά προσόντα αλλά και για εργατικό προσωπικό με χαμηλά προσόντα ή εποχικό προσωπικό. Εξίσου σημαντική όμως είναι η συνειδητοποίηση από τις χώρες της ΕΕ και από τα αρμόδια όργανά της ότι οι αλλοδαποί μετανάστες που εισέρχονται και εργάζονται νόμιμα σε χώρες μέλη, ανάλογα με τον χρόνο παραμονής και τους όρους της εισόδου τους, πρέπει να απολαμβάνουν τα θεμελιώδη δικαιώματα και υποχρεώσεις που έχουν οι ευρωπαίοι πολίτες³.

Τα νέα αυτά δεδομένα μάλλον έχουν αρχίσει να γίνονται αντιληπτά και από την ελληνική Πολιτεία η οποία, με πολυετή καθυστέρηση, αποφάσισε να ιδρύσει ένα Κέντρο Μελέτης της Μετανάστευσης που θα λειτουργήσει ως επίσημο, κρατικό *think tank* (υπό την εποπτεία του ΥΠΕΣΔΔΑ, άρθρο 73 Ν 2910/2001), ακολουθώντας το παράδειγμα άλλων, κυρίως βόρειων, χωρών της ΕΕ με πλούσια σχετική εμπειρία. Αυτή τη στιγμή όμως στην Ελλάδα υπάρχει ένα ιδιαίτερα εμφανές και σοβαρό έλλειμμα τεκμηριωμένου, δημόσιου κυρίως, προβληματισμού και διαλόγου για ζητήματα που άπτονται της μετανάστευσης ατόμων τρίτων χωρών. Ένα μέρος του μεγάλου αυτού κενού έρχεται να καλύψει η παρούσα έκδοση **Μετανάστες στην Ελλάδα** που έχουν επιμεληθεί τρεις επιστήμονες από τους χώρους της κοινωνικής ψυχολογίας και της κοινωνιολογίας.

Το βιβλίο αυτό συμβάλλει σημαντικά στην προσπάθεια ουσιαστικού εμπλουτισμού και ισορρόπησης της σημερινής ελλειμματικής ελληνικής προβληματικής περί μετανάστευσης που, όπως ορθά τονίζουν οι επιμελητές στην εισαγωγή, εμφανίζεται με τα εξής κύρια τέσσερα παθολογικά συμπτώματα:

(α) αποσπασματικότητα και αντιφατικότητα συμπερασμάτων διαφορετικών επιστημονικών κλάδων,

(β) εμφάνιση των μεταναστών στην Ελλάδα ως αντικειμένων και όχι ως υποκειμένων λόγου, δηλ. ως προβλήματος και όχι ως κοινωνικού φαινομένου,

(γ) ελλιπής, έως ανύπαρκτη, δημόσια παρουσία των αλλοδαπών μεταναστών στην Ελλάδα και, κυρίως,

(δ) εμφανέστατη ανεπάρκεια του «δημόσιου λόγου» μέσα από τα ΜΜΕ, ιδίως όπως αυτός εκφέρεται κατά καιρούς από πρωταγωνιστές του πολιτικού (και δη κομματικού) βίου της χώρας μας εντός και εκτός της Βουλής.

Η έκδοση αυτή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως απλώς μια πρόσθεση στη σχετική αυξανόμενη, αργά αλλά σταθερά, ελληνική βιβλιογραφία, αλλά ως μια ισχυρή, τεκμηριωμένη αντί-δράση και -θέση στην παραπάνω ελλειμματική ελληνική πραγματικότητα. Είναι μια ιδιαίτερα

³ Ibid. 13-16.

αξιόλογη προσπάθεια σύνθεσης, «ώσμωσης» όπως αναφέρουν οι επιμελητές, τριών διαφορετικών αλλά αλληλοσυνδεόμενων φορέων: του διεπιστημονικού, των μεταναστών και των φορέων αλληλεγγύης, ή προστασίας, των μεταναστών στην Ελλάδα. Ανάλογη είναι και η διάρθρωση του εν λόγω βιβλίου σε τρία κύρια μέρη.

Το πρώτο κύριο μέρος της παρούσας έκδοσης τιτλοφορείται «**ο επιστημονικός λόγος**» με ένδεκα σημαντικές συμβολές ισάριθμων επιστημόνων διαφόρων κοινωνικών κλάδων, γεγονός που συμβάλλει στην απαραίτητη διεπιστημονική προσέγγιση και ανάλυση του μεταναστευτικού φαινομένου στη χώρα μας. Η **Ηλέκτρα Πετράκου** προσφέρει μια ιδιαίτερα σημαντική συμβολή αναλύοντας το μεταναστευτικό φαινόμενο ως μια κοινωνική σχέση που εξελίσσεται συνεχώς αλλά εξαρτάται άμεσα από τη μορφή και τη λειτουργία των πολιτειακών και κοινωνικών θεσμών της χώρας υποδοχής. Η οπτική αυτή γωνία έχει ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα όπου το κράτος συνεχίζει να εμφανίζεται αυταρχικό και αυτιστικό, ενώ η ελληνική κοινωνία πολιτών βρίσκεται στα πρώτα μόλις βήματα ανάπτυξής της, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στις περισσότερες χώρες μέλη της ΕΕ. Συνέπεια αυτής της πραγματικότητας είναι η αντιφατικότητα και ο ανορθολογισμός που διακρίνονται στις θέσεις θεσμικών παραγόντων αλλά και του ίδιου του ελληνικού κοινωνικού κορμού. Ο **Δημήτρης Χριστόπουλος** καταθέτει έναν κρίσιμο και χρήσιμο προβληματισμό για την εξωπραγματικότητα του λεγόμενου «φαντασιακού της εθνικής (ελληνικής) ομογένειας και ομοιογένειας». Θέτει τον αναγνώστη ενώπιον της ανάγκης μιας σύγχρονης, ολοκληρωμένης εννοιολόγησης των ιστορικών και νέων μορφών ετερότητας στην Ελλάδα που θα πρέπει να επιδράσει ανάλογα στον σύγχρονο κανονιστικό μετασχηματισμό μέσω του δικαίου αλλοδαπών και του δικαίου ιθαγένειας.

Μετά την μαθηματική ανατροπή των εσφαλμένων θέσεων του «οικονομικού ρατσισμού» των Ελλήνων από τον **Ηλία Ιωακείμογλου**, θέση που ενισχύεται και από την εμπειρική έρευνα Αλβανών, Αιγυπτίων και μεταναστών από τις Φιλιππίνες στην Αθήνα από τον **Θεόδωρο Ιωσηφίδη**, ο **Ιορδάνης Ψημμένος** προσφέρει μια αναλυτική, βασισμένη επίσης σε εμπειρική έρευνα, εικόνα της μεταναστευτικής μορφολογίας στο χώρο της Αθήνας, ως αντικατοπτρισμό της διεθνούς ελαστικής οικονομικής δραστηριότητας. Ο Ψημμένος τονίζει ότι η εργατική παρουσία μεταναστών στην Ελλάδα κυριαρχείται σήμερα από τα στοιχεία της προσωρινότητας, της εργασιακής δουλικότητας και του εγκλωβισμού των ατόμων αυτών που τα αποσυνδέουν εντελώς από την ευρύτερη κοινωνία πολιτών. Ως εξαίρεση όμως στην κοινωνική αυτή τυπολογία εμφανίζονται οι Βούλγαροι μετανάστες στην Ελλάδα. Έρευνες που πραγματοποίησε η **Ευγενία Μάρκοβα** στην Αθήνα και στην Κρήτη ανέδειξαν όντως ένα

φιλικό ελληνικό περιβάλλον όσον αφορά στους Βούλγαρους μετανάστες και μια αξιοπρόσεκτη εργασιακή μονιμότητα αυτών των μεταναστών (έρευνα του έτους 1999). Ιδιαίτερες κατηγορίες μεταναστών που διαφοροποιούνται από την πλειοψηφία των υπόλοιπων είναι επίσης αυτή των Φιλιππινέζων, που είναι ιδιαίτερα καλά οργανωμένοι και από τους παλιότερους μετανάστες στη χώρα μας, όπως καταδεικνύει στο κείμενό του ο **Leodinito Cañete**. Εξαιρετικά ιδιόμορφη όμως είναι η κατηγορία των «ελληνο-αλβανών» μεταναστών, την κοινωνική παρουσία των οποίων αναλύει η **Μαριαγγέλα Βέικου**. Πρόκειται για μια κοινωνιολογική ανάλυση που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω του συντριπτικά μεγάλου αριθμού των Αλβανών, γενικά, μεταναστών στη χώρα μας⁴ αλλά και των ιδιαίτερων εθνολογικών, φαντασιακών ή ιστορικών, δεσμών των Αλβανών μεταναστών ελληνικής καταγωγής με την Ελλάδα.

Η περιθωριοποίηση ενός μεγάλου μέρους των αλλοδαπών μεταναστών στη χώρα μας λαμβάνει ιδιαίτερα ανησυχητικές διαστάσεις όταν μελετηθεί ο καταλυτικός ρόλος των ΜΜΕ στις διαφυλετικές σχέσεις μιας κοινωνίας. Βάσει ερευνητικής εργασίας στο χώρο της Θεσσαλονίκης, ο **Μίλτος Παύλου** αναδεικνύει την παραμορφωτική επιρροή των ελληνικών ΜΜΕ, σε συνδυασμό με σχετικές πρακτικές θεσμικών πολιτικών παραγόντων, πάνω στο πλαίσιο των διαφυλετικών σχέσεων στη χώρα μας, με την παγίωση αρνητικών, εγκληματικών στερεοτύπων του μεταναστευτικού πληθυσμού. Η μέχρι σήμερα άλογη πρακτική της συντριπτικής πλειοψηφίας των ελληνικών ΜΜΕ έχει αποδεδειγμένα οδηγήσει στη δηλητηρίαση των κοινωνικών σχέσεων μεταναστών και «γηγενών» και στον αποκλεισμό δημιουργίας αρμονικών και δημιουργικών σχέσεων μεταξύ αυτών των κοινωνικών ομάδων. Το ζήτημα βέβαια των ΜΜΕ στη παγίωση και προβολή στερεοτύπων και ιδεολογιών σε μια υπό ανάπτυξη κοινωνία, όπως είναι η ελληνική, είναι πολυσχιδές και ιδιαίτερα ακανθώδες, επιβάλλοντας τη διενέργεια περισσότερης εξειδικευμένης έρευνας στο άμεσο μέλλον.

Η «γκετοποίηση» των μεταναστών στην Ελλάδα έχει μέχρι τώρα ανάγλυφα παρουσιαστεί, όπως είναι φυσικό, στη νομοθεσία αλλοδαπών, κυρίως με τον παλαιό νόμο 1975/1991, και ιδίως στη σχετική πρακτική της Διοίκησης. Οι πρόσφατες καταδικαστικές για την Ελλάδα αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (*Twalib-1998*, *Biba-2000*, *Dougoz-2001*, *Peers-2001*), που αφορούσαν σε θεμελιώδη ζητήματα πρόσβασης αλλοδαπών στην ελληνική δικαιοσύνη και στη μεταχείριση από το ελληνικό κράτος αλλοδαπών υπό κράτηση ή φυ-

⁴ Βλ. Λ. Λαμπριανίδης, Α. Λυμπεράκη, *Αλβανοί Μετανάστες στη Θεσσαλονίκη*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 2001, 157 επ, όπου δίδεται έμφαση κυρίως στις οικονομικές παραμέτρους της μετανάστευσης Αλβανών στην Ελλάδα.

λάκιση, έθεσαν με δύναμη τον δάκτυλο «εις τον τύπον των ήλων». Η **Ιωάννα Κούρτοβικ**, συνήγορος του αλλοδαπού προσφεύγοντος στην υπόθεση *Dougoz*, καταθέτει με ευθύτητα τις σκέψεις της και αναλύει την παρούσα κατάσταση του δικαίου αλλοδαπών και της σχετικής πρακτικής στην Ελλάδα. Τονίζει χαρακτηριστικά ότι το ελληνικό δίκαιο αλλοδαπών και κυρίως η σχετική διοικητική πρακτική βρίσκονται σε μια φάση εγκληματοποίησης/δίωξης της μετανάστευσης μετά τις φάσεις ανοχής (μέχρι το 1990) και ποινικοποίησης (1990-2000). Πρόκειται για μια θέση που είναι ορθή ιδίως όσον αφορά στην πράξη της ελληνικής Διοίκησης που φέρει χρόνια συμπτώματα στασιμότητας και αναποτελεσματικότητας με ιδιαίτερα αρνητικά αποτελέσματα επί των ασθενέστερων «κοινωνικών εταίρων» και ιδιαίτερα των αλλοδαπών μεταναστών. Το ελλιπές νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο για την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης («πολυδιάστατης») σύμφωνα με τον συγγραφέα) μεταναστευτικής πολιτικής τονίζει επίσης ο **Στράτος Γεωργούλας** ο οποίος μάλιστα προτείνει μια σειρά ενεργειών εκ μέρους της Πολιτείας, για την ανάπτυξη αυτής της πολιτικής και την αποτελεσματική προστασία και κοινωνική ένταξη των μεταναστών, όχι μόνο στο νομικό αλλά κυρίως στο, πολύ πιο δύσκολο, κοινωνικό επίπεδο. Οι προτάσεις πολυδιάστατης μεταναστευτικής (συμπεριλαμβανομένης της διαφυλετικής) πολιτικής που καταθέτει στο τέλος της συμβολής του ο Γεωργούλας είναι ιδιαίτερα σημαντικές και πρέπει να τύχουν προβολής και μελέτης από την ελληνική Πολιτεία.

Το δεύτερο κύριο μέρος της παρουσιαζόμενης έκδοσης, με τον τίτλο «ο **λόγος των μεταναστών - οι κοινότητες**», είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό σημείο του βιβλίου. Μεταφέρει με αμεσότητα και ειλικρίνεια τη φωνή εκπροσώπων δέκα τριών ομάδων μεταναστών και προσφύγων από το Μπαγκλαντές, το Ιράκ, την Ερυθραία, το Σουδάν, τις Φιλιππίνες, την Αιθιοπία, τη Γκάνα, τη Σιέρα Λεόνε, το Μαγκρέμπ, τη Νιγηρία, το Κονγκό-Ζαΐρ, τη Βουλγαρία και την Αλβανία. Είναι χαρακτηριστικό ότι όλοι σχεδόν οι εκπρόσωποι μεταφέρουν μια, κατά βάση, εικόνα αρμονικής συνύπαρξης με το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού πληθυσμού. Εκεί που συμπίπτουν επίσης οι περισσότεροι εκπρόσωποι μεταναστών είναι η ιδιαίτερα δυσμενής, κατά κανόνα, αντιμετώπιση που έχουν αλλοδαποί μετανάστες από τις υπηρεσίες του ελληνικού Δημοσίου και κυρίως από την αστυνομία. Οι απόψεις αυτές αντικατοπτρίζουν την ελληνική πραγματικότητα και φέρουν και πάλι στην επιφάνεια το ακανθώδες πρόβλημα του εκσυγχρονισμού και ιδίως της εκπαίδευσης των μελών και στελεχών της δημόσιας διοίκησης και ιδιαίτερα της ελληνικής αστυνομίας. Η διάδοση και εμπέδωση της ανεκτικότητας και σεβασμού της ετερότητας στην *de facto* πολυπολιτισμική σύγχρονη Ελλάδα είναι αναμφισβήτητα μια από τις προτεραιότητες πολιτικής που πρέπει να θέσει και να εφαρμόσει η ελ-

ληνική Πολιτεία. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην αρμονική και δημιουργική συνύπαρξη, και κυρίως στην κοινωνική ένταξη, των μακρόχρονων μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων, που κατά κανόνα έχουν μεγαλύτερες δυνατότητες δράσης και συμβάλλουν ιδιαίτερα στην οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής⁵.

Το βιβλίο **Μετανάστες στην Ελλάδα** κλείνει με το «**λόγο της αλληλεγγύης**», τις παρεμβάσεις εκπροσώπων μιας σειράς μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ, όπως είναι το Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών ή το Συντονιστικό Κοινοτήτων Μεταναστών και Αντιρατσιστικών Οργανώσεων) που δρουν στην Ελλάδα για την προστασία, μεταξύ άλλων, των αλλοδαπών μεταναστών και προσφύγων. Οι περισσότερες από αυτές τις ΜΚΟ αναπτύχθηκαν στη χώρα μας κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 και έχουν να παρουσιάσουν πράγματι έναν πλούσιο απολογισμό δράσης στους χώρους του ακτιβισμού και της ενημέρωσης του ελληνικού πληθυσμού. Αυτό όμως που χαρακτηρίζει μάλλον όλες τις σχετικές ελληνικές ΜΚΟ είναι μέχρι σήμερα η ατροφικότητα και ιδιαίτερα η αδυναμία εκφοράς ενός δημόσιου λόγου που εκτός από «δόντια» διαθέτει και «εγκέφαλο», ενός λόγου δηλαδή που είναι τεκμηριωμένος και έχει επίσης τη δύναμη, και ιδίως την τεχνική, να ευαισθητοποιήσει και να θέσει σε εγρήγορση όχι μόνο ένα μεγάλο μέρος της, υπό αργή ανάπτυξη, ελληνικής κοινωνίας πολιτών αλλά και, ή κυρίως, τον «μεγάλο ασθενή»: το ελληνικό κράτος. Οι σύγχρονες πολιτικές και κοινωνικές συγκυρίες και απαιτήσεις επιβάλλουν την τοποθέτηση της οργάνωσης και λειτουργίας των ελληνικών ΜΚΟ προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ευρεία εννοία, σε μια εντελώς αναμορφωμένη βάση.

Η έκδοση **Μετανάστες στην Ελλάδα** είναι μια αξιολογή συμβολή στον απαραίτητο διεπιστημονικό και διαφυλετικό προβληματισμό, στη κριτική και στο διάλογο που έχει άμεση ανάγκη η σύγχρονη ελληνική κοινωνία και κυρίως οι «χαράσσοντες πολιτικές». Η μόνη κύρια αδυναμία του έργου αυτού είναι ίσως η έλλειψη εστίασης και εις βάθος ανάλυσης κάποιων συγκεκριμένων κρίσιμων θεμάτων που συνθέτουν το πολύπλοκο και πολύμορφο φαινόμενο της μετανάστευσης σε χώρες του «πρώτου κόσμου», όπως είναι, για παράδειγμα, η προστασία κοινωνικών δικαιωμάτων των αλλοδαπών μεταναστών και προσφύγων. Η παραπάνω έκδοση έχει περισσότερο τη μορφή ενός διεπιστημονικού *tour d'horizon* ιδιαίτερα σημαντικών μεταναστευτικών θεμάτων, ο αριθμός όμως των οποίων είναι απαγορευτικός για την παραγωγή εξειδικευμένης ανάλυσης και, κυρίως, σχετικών τεκμηριωμένων προτάσεων για τη χάραξη μακροπρόθεσμης

⁵ Βλ. Commission of the European Communities, *Proposal for a Council Directive concerning the status of third-country nationals who are long-term residents*, 13.03.2001, COM (2001) 127 final.

πολιτικής. Εντούτοις η έκδοση αυτή θέτει αναμφισβήτητα πολύ γερά θεμέλια για την εξέλιξη της ποιοτικής διεπιστημονικής μεταναστευτικής έρευνας στον ελληνικό χώρο.

*Νίκος Σιταρόπουλος
Μέλος της Συντακτικής Επιτροπής
της Επετηρίδας Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανδρουλάκης, Ι.* : «Κριτήρια της δίκαιης ποινικής δίκης κατά το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ», Εκδ. «Δίκαιο και Οικονομία» - Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2000.
- Ανθόπουλος Χαρ.* : «Προστασία κατά του ρατσισμού και ελευθερία πληροφόρησης. Ένα συνταγματικό δίλημμα», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000.
- Αντωνόπουλος Ευθ.* : «Η υπόθεση Lorenzi και η επίδραση της ΕΣΔΑ στις διαδικασίες επιβολής διοικητικών και πειθαρχικών κυρώσεων», ΔτΑ 11/2001, σελ. 783.
- Αργυρός, Αντ.* : «Το νομικό καθεστώς των παλιννοστούτων ομογενών από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ», ΝοΒ 49, σελ. 1394.
- Αυγουστιανάκης, Μιχ.* : «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο», ΔτΑ 11/2001, σελ. 673.
- Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς – Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου – Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών και Ερευνών – Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου* : «Μετανάστες – Ρατσισμός – Ξενοφοβία. Από τη θεωρία στην πράξη» Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001.
- Γιαννόπουλος Γεωργ.* «Προστασία προσωπικών δεδομένων και διασυνοριακή ροή πληροφοριών. Το πρόβλημα του ικανοποιητικού επιπέδου προστασίας», ΔτΑ 11/2001, σελ. 733.
- Δραγώνα – Μονάχου Μ.* : «Ηθική φιλοσοφία και ανθρώπινα δικαιώματα» Ισοπ. IV (2000), σελ. 211.
- Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου* : «Ο Θεσμός της Νομικής Συνδρομής», ΝοΒ 49, σελ. 1597.
- Εισαγγελέα Αρείου Πάγου:*
Πλαγιαννάκος Γ. : Γνωμοδότηση υπ' αριθμ. 1/1990 : Δεν είναι δυνατή η κατά τη διάρκεια του διοικητικού σταδίου της διαδικασίας εκδίκασης παρεμβολή του δικαστικού συμβουλίου για να κρίνει κατ' ανάλογον εφαρμογή του άρθρου 187 παρ.2 ΚΠΔ αν συντρέχει εντελώς εξαιρετική περίπτωση για την πέραν του ενός έτους παράταση κατά ένα ακόμα εξάμηνο της κρατήσεως του εκζητούμενου ΠοινΧρ ΜΑ', σελ. 1056.
- Σπυρόπουλος, Ηλ.* : Γνωμοδότηση υπ' αριθμ. 983/1995: Μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας δεν υπάρχει διεθνής σύμβαση εκδίκασης και επομένως εφαρμόζονται οι διατάξεις του ΚΠΔ. Για την κατά τα άρθρα 441 και 442 ΚΠΔ αναβολή παραδόσεως ή την προσωρινή παράδοση του εκζητούμενου, οι οποίες αποφασίζονται από

το Υπουργείο Δικαιοσύνης, δεν απαιτείται ο εκζητούμενος να είναι προσωρινά κρατούμενος ή κατάδικος στην Ελλάδα, αλλά αρκεί να έχει ασκηθεί κατ' αυτού ποινική δίωξη. Πρέπει να αναβληθεί η παράδοση στις αλβανικές αρχές του εκζητούμενου για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως Αλβανού υπηκόου, κατά του οποίου έχει ασκηθεί στην Ελλάδα ποινική δίωξη για ηθική αυτουργία σε ψευδορκία και πλαστογραφία, πράξεις για τις οποίες του επιβλήθηκε ο περιοριστικός όρος της απαγόρευσης εξόδου από τη χώρα. ΠοινΧρ ΜΕ', σελ. 663.

Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου : «Μετανάστες, Ρατσισμός και Ξενοφοβία – Από τη Θεωρία στην Πράξη», εκδ. Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα 2001.

Ζύγουρας Α. «Η κράτησης εις την φυλακή του τελούντος υπό απέλασιν», Δ 31 (2000), σελ. 1115.

Ηλιακόπουλος, Η. :

«ΕυρΣΔΑ 6 παρ. 1. Απαραίτητα στοιχεία του αιτιολογικού δικαστικής απόφασης. Παρατηρήσεις στην απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 21.1.1999, υπόθεση 30544/96, Garsia Ruiz κατά Ισπανίας», Δ 31(2000), σελ. 96.

«Προϋποθέσεις προσφυγής ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» Δ 31(2000), σελ. 458.

Καμίνης, Γ. : « Αποτελεσματικότητα και αξιοπιστία του Συνηγόρου του Πολίτη», ΔτΑ 12/2001, σελ. 1085.

Καστανάς, Ηλ. :

«Ιντερνέτ και προστασία των προσωπικών δεδομένων», ΔτΑ 11/2001, σελ. 711.

«Οι αποφάσεις ποινικού ενδιαφέροντος του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, έτος 1999. ΜΕΡΟΣ II: Επεμβάσεις στην άσκηση των προστατευομένων ελευθεριών», ΠοινΔνη 3 (2000), σελ. 625.

Κιντή, Β. : «Η έννοια του ανθρώπου και ανθρώπινα δικαιώματα», Ισοπ. IV, (2000), σελ. 231.

Κυριακόπουλος, Γεωργ.: «Ασφάλεια και επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Οι ρυθμίσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης», ΔτΑ 11/2001, σελ. 763

Μαρβάκης, Αθ. – Παρσάνογλου Δ. – Παύλου Μ. (επιμ.) : «Μετανάστες στην Ελλάδα», Ελληνικά Γράμματα – Εταιρεία Πολιτικού Προβληματισμού Νίκος Πουλαντζάς, Αθήνα 2001.

Μαρούδα, Μ.

«Μέτρα εφαρμογής του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου στην Ελλάδα», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα 2000.

- «Το Ειδικό Δικαστήριο για τη Σιέρρα Λεόνε: ένα ιδιότυπο δικαστήριο για την εκδίκαση εγκλημάτων πολέμου και εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας», ΠοινΔικ 10/2001, σελ/ 1035.
- Μίτλετον Φ.*: «Προβλήματα εφαρμογής της ευρωπαϊκής οδηγίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων στην ελληνική έννομη τάξη», ΔτΑ 11/2001, σελ. 751.
- Μπουρλογιάννη – Βραίλα Χρ. (επιμ.)*
«Κυπριακό και Δικαιώματα του Ανθρώπου», Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2000.
- «Επισκόπηση της νομολογίας της Επιτροπής Ελέγχου Εφαρμογής του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα: 1998-2000», ΝοΒ 49, σελ. 1983.
- Μπρεδήμας, Αντ.* : «Προστασία των προσωπικών δεδομένων» ΔτΑ 11/2001, σελ. 671.
- Μυλωνόπουλου Χρ.* : « Η αρχή της ειδικότητας στην έκδοση», ΠοινΧρ ΜΓ', σελ. 117.
- Νικολόπουλου Γ.* : «Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης: μια αμφιλεγόμενη διαδικασία», ΠοινΔικ. 2/2001, σελ. 177.
- Παπαδημητρίου Γ.* : «Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων», Εκδόσεις Παπαζήση, 2001.
- Παπαδοπούλου Ρεβέκκα – Εμμανουέλα* : « Από τις γενικές αρχές του δικαίου στο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης», ΔτΑ 12/2001, σελ. 1029.
- Παραράς, Π.* : « Σύνταγμα και Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 2001.
- Πελαγίδης Θ.* : «Πόσο έχει προχωρήσει η παγκοσμιοποίηση;», Εκδόσεις Παπαζήση, 2001.
- Πεπόνης, Γρ.* : «Η κράτηση στη φυλακή των υπό δικαστική απέλασιν τελούντων αλλοδαπών», Ποιν.Χρ. ΝΑ', σελ. 94.
- Σακελλαρόπουλου, Θ.* : «Υπερεθνικές κοινωνικές πολιτικές την εποχή της παγκοσμιοποίησης», εκδόσεις Κριτική.
- Σισιλιάνος, Α.* «Η πρόληψη των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ουτοπία ή πρόκληση;», ΤοΣ 26 (2000), σελ. 239.
- Σπινέλλης Δ.* : «Παρελθόν και μέλλον της έκδοσης στην Ευρώπη. Από την περίπτωση του Ρήγα στις περιπτώσεις Οτσαλάν και Πινοσέτ», Ποιν.Χρ. ΝΑ', σελ. 675.
- Στάγκος Π. – Μακρίδου Π. – Μάρκου Στ.* : «Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην κοινοτική έννομη τάξη. Η νομολογία του

- ΔΕΚ και του ΠΕΚ (Ιανουάριος 1998 – Ιούνιος 2000), ΔτΑ 11/2001, σελ. 823.
- Συκιάτου – Ανδρουλάκη, Αθ. : « Η διαδικασία ασύλου και τα δικαιώματα των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στην ελληνική έννομη τάξη», ΔτΑ 9/2001, σελ. 99.
- Φίλιου Αλτ. «Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Περίληψη της εκθέσεως επί της προσφυγής της Δημοκρατίας της Κύπρου κατά της Τουρκίας», ΔτΑ 11/2001, σελ. 813.
- Φραγκάκης, Ν. : «Προτάσεις για μεταρρυθμίσεις της νομοθεσίας μας με σκοπό την ευθυγράμμισή της με τις αρχές της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», Ποινική Δικαιοσύνη, 5/2000, σελ. 562.
- Χρυσανθάκης, Χ. «Η προσωρινή δικαστική προστασία στις διοικητικές διαφορές», Δ 31 (2000), σελ. 362.
- Χρυσόγονος, Κ. : « Η επανάληψη ποινικής διαδικασίας ύστερα από απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», ΝοΒ 49, σελ. 1110.
- Akandi-Kombe, J.-F. – Leclerc, St. : «La Charte Sociale Européenne», Bruylant, Bruxelles, 2001.
- Alland, Den. : «Textes de droit d' asile», Que sais-je?, No. 3437, PUF, Paris 1998.
- Alston Ph. (ed). : «Promoting Human Rights through Bills of Rights», Comparative Perspectives, Oxford University Press, N. York, 1999.
- Berger, N. : «La Politique Européenne d' Asile et d' Immigration», Ed. Bruylant, Bruxelles 2000.
- Centre de Recherche et d' Études sur Les Droits de L' Homme (DRED-HO): «La France et la Cour Européenne des Droits de L' Homme. La jurisprudence de l' an 2000» (présentation, commentaires et débats) sous la direction de Paul Taverniet, Cahier No 7/2001, Université de Paris Sud, Faculte Jean Monet.
- Crawshaw, R. : «Police and Human Rights», Kluwer Law International, The Hague, May 1999.
- Franck M. : «Le droit d' asile constitutionnel d' asile dans les États de L' Union Européenne», Economica/Presses Universitaires d' Aix-Marseille, Collection Droit Public Positif, Paris 1997.
- Frumer Ph. (com.) : «Henri Rollin et les droits de l' homme». Collection de Droit International – 38, Ed. Bruylant, Bruxelles, 1999.
- Helmons, S.-M. : «Dignité humaine et hiérarchie des valeurs. Les limites irréductibles». Centre des droits de l' homme de la Faculté de droit de l' Université de Louvain, Ed. Academica / Bruylant, Bruxelles, 1999.

- Lambert, P.* : «Le droit face à la montée du racisme et de la xénophobie»,
Revue Trimestrielle des Droits de l' Homme, Ed. Bruylant, No. 46,
Mars 2001, Ed. Bruylant
- Parini Lorena*: «La politique d' asile en Suisse. Une perspective systématique»,
L' Harmattan, «Logiques Politiques», Paris 1997.
- Potamianos E.* : «La notion du victime dans la jurisprudence de la Cour
Européenne des Droits de l' Homme», Ed. Ant. Sakkoulas, Athènes
1999.
- Rouget. D.* : «Le guide de la protection international des droits de l'
homme», Éditions La Pensée Sauvage, France 2000.
- Sitaropoulos, N.* «The new Greek Immigration Law: A Step Forward?»,
Immigration and Nationality Law and Practice, Vol. 15, No. 4, 2001,
p. 228-234.
- Stavraki Em.* «La protection internationale des réfugiés», Ed. Ant. N.
Sakkoulas, 2001
- Tavernier, P. – Yotopoulos-Marangopoulos A.* : «La Communauté Aca-
démique à l' aube du Troisième Millénaire. Droits et Responsabilités
Fondamentaux », Ed. Bruylant 2000.

**ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΣΧΕΤΙΚΕΣ
ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ**

EUROPEAN COORDINATION FOR FOREIGNER'S RIGHT TO FAMILY LIFE: <http://perso.wanadoo.fr/ciemi.org>

FORCED MIGRATION REVIEW: <http://fmreview.org>

IMMIGRATION AND REFUGEE BOARD OF CANADA:
<http://www.irb.gc.ca>

INTER-AMERICAN COMMISSION FOR HUMAN RIGHTS:
<http://www.cidh.oas.org>

SWISS FEDERAL OFFICE FOR REFUGEES: <http://www.asyl.admin.ch>

UNIVERSITY OF MINNESOTA HUMAN RIGHTS LIBRARY:
<http://www1.umn.edu/humanrts/lawform.html>

http://www1.umn.edu/humanrts/asylum/country_conditions.html

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

1963

Αριθμ. 457

1967

Αριθμ. 334

1968

Αριθμ. 219

1969

Αριθμ. 222

1972

Αριθμ. 134

1973

Αριθμ. 425
959

1974

Αριθμ. 715

1975

Αριθμ. 761

1976

Αριθμ. 852
890

1978

Αριθμ. 809

1979

Αριθμ. 503
868

1980

Αριθμ. 268
269
387
436

1982

Αριθμ. 163
353
960
1078
1179
1286

1983

Αριθμ. 1338

1984

Αριθμ. 1741
1478

1985

Αριθμ. 121
854
2047

1986

Αριθμ. 124
968

1987

Αριθμ. 144
1260

1988

Αριθμ. 1181

1989
Αριθμ. 820
1835

1990
Αριθμ. 508
811

1992
Αριθμ. 462
1382

1993
Αριθμ. 454
641
791
1315
1475

1995
Αριθμ. 1576

1996
Αριθμ. 1073
1540

1997
Αριθμ. 1116

1998
Αριθμ. 827
1137
1138
1200
1418
1574

1999
Αριθμ. 220
269
978

979
1289

2000
Αριθμ. 1209
1214
1215
1811

ΕΦΕΤΕΙΩΝ

ΕφΑθηνών 386/1963
6/1968
3174/1992
50/1993
ΕφΘεσσαλονίκης 382/1993
ΕφΝαυπλίου 592/1989
ΕφΑιγαίου 35/1981

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙ- ΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝ- ΘΡΩΠΟΥ

Υπόθεση Ezzouhdi κατά Γαλλίας
Υπόθεση Bizotto κατά Ελλάδα
Υπόθεση Biba κατά Ελλάδα
Υπόθεση Dougoz κατά Ελλάδα
Υπόθεση Peers κατά Ελλάδα
Υπόθεση Hilal κατά Ηνωμένου
Βασιλείου
Υπόθεση Bensaid κατά Ηνωμένου
Βασιλείου
Υπόθεση Jabari κατά Τουρκίας
Υπόθεση Incal κατά Τουρκίας